



KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA

B. 243.

1118591

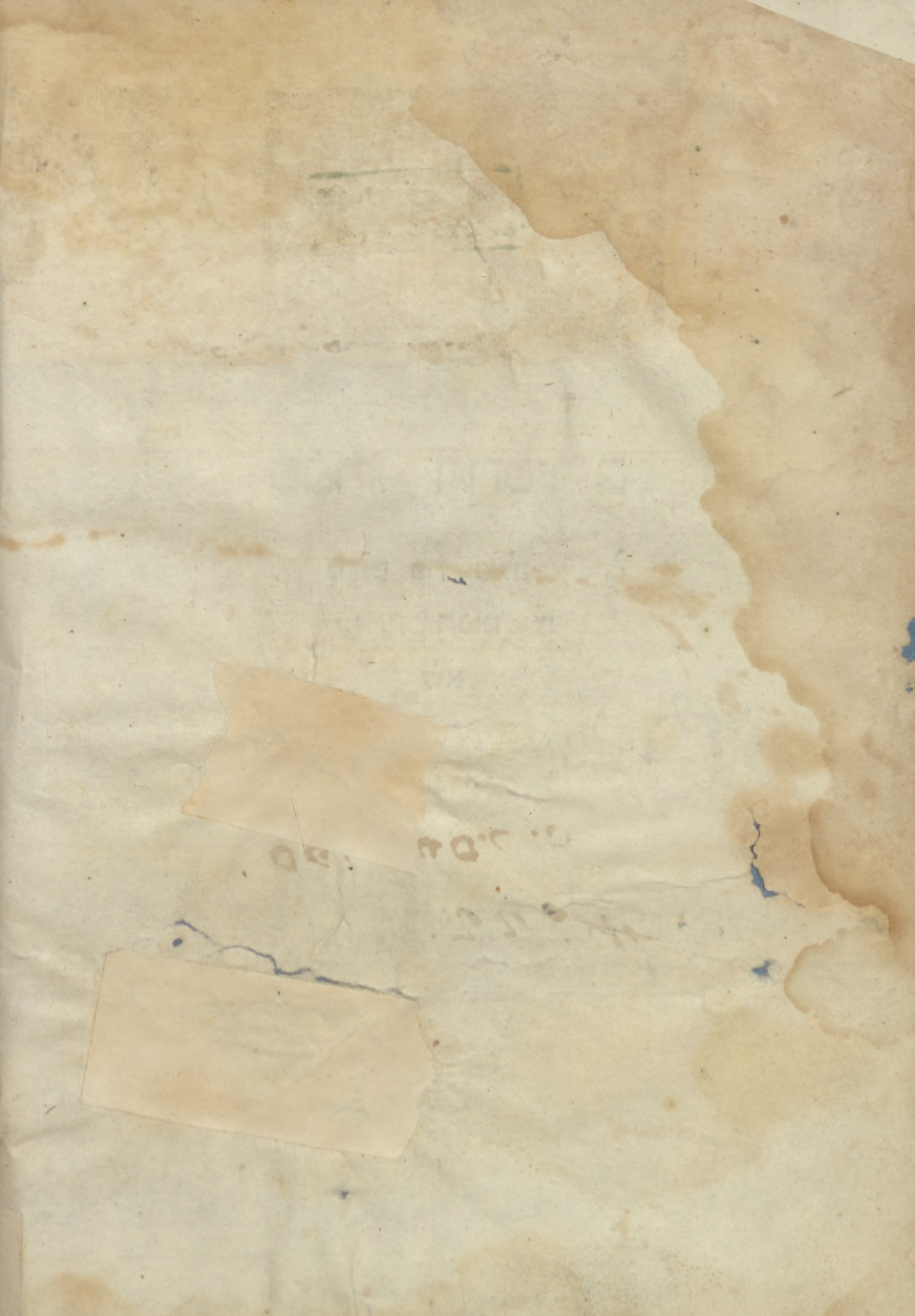
ספר החסידים

נדפס פה בולוניא
ע"י השותפים יצו
ליא

מזרח 1772

ספר החסידים

מ. 22.





שתעלה הגומל חסדים לתת לעמו ישראל סרירים . וקראם בכל דור ודור להוכיח
וליסר לעושה רשעה גם זדים , ולישר ולהרריך חטאים במספט תחת היותם לעשות
עולה מועדים . ותמיד לנו הקים כדקיים וישרי יבינו על דורם ויהיו לפניו כמלאכי
חביבים וידידים . לזכות ולטוהר ולקדש לרבים ללמדם ולהורותם דרך ואופן
היות שמו מקלסים ומיחדים . ולטם קדשו אשר בו ברא עליונים ותחתונים
מהללים ומשבחים ומודים . ותוסבחותיו ופאר עיזונו ונפלאותיו לבריותיו
מגידיים . ונוראותיו מספרים ומתללים בלשון חסידים . ואף גם זאת לא
עזב חסדו ואמתו עם יראיו גבורי כח משרתיו עושה דברו אשר
בדורם יחידים ומיוחדים . להקים עליהם אנשים חכמים ונבונים
יודעים אשר על חכמתם בחסדו הוסיף להם חכמה
וכינה וחננה רוח דעת ויראת ה' לחבר ספרים
להוסיף קדושה על קדושתם ובעהרתם
מתמידים , כאשר עשה האדיר הקדוש
רבינו יהודה החסיד אשר ברוב
חסדים אינן וחקר תקן ספר
מופלא אשר עם
שמו בארץ

ספר החסידים

למען הבין תועלות הספר הזה ופרותיו כמולחץ ערוך ומוכן לפני כל מבקש
ה' ויראתו תקנתי אני הכעיר הדל באלפי החתום בסיום הספר לפתוח
שתחושעבר במפתחות ולספר הנורא הזה בו יבואו כל יראי ה'
וחושבי שמו וימלאו בקלות כל מעדני מלך מלכו של
עולם אשר בו וזה החלי להנשא ספרים
ראשיהם ולמכוא פתחי עולם
שכלו ארך וסכלו
נוכ .



א
ב
ג
ד
ה
ו
ז
ח
ט
י
יא
יב
יג
יד
טו
טז
יז
יח
יט
כ
כא
כב
כג
כד
כה

כי המחבר חזר זה הספר לפי שיש
חסידים מאס ידעו דברי חסידות
יותר ממה שיודעו היו עושי אותם
כי ראוי לכל גבר דחיל חטאין להורו
היהם ולתלמידיהם ולכל עם ישראל
אין ויכלו להשיג דרך לעשות רצון
ה' יתברך ויתעלה
כי בזמן שהארס מוכיר את הפס
חיוב לומר הטס יתברך ויתעלה
כי כל אדם המביא סס שמי לבטלה
השומעו חיוב לנדתו ואס לא נראה
הא עשה עצמו כנדווי
חיוב אדם להוכיח כל איש ישראל אס
רצוהו מתעבד באחת מרמח מכות
עשה ועל אחת ממכות לא תעשה
ואפילו עד אלף פעמי ואפי' תלמיד
לרב ואס אינו מוכיחו נעש הוא
אסור לו לאדם לדבר בגנותו של
חברו שלא בפניו ולאמר דבר שאס
היה שומע היה כועס עליו אף א"כ
הוכיחו בחרת ולא אבה שמוע
שורס החסידות
כי אין לו לאדם להחזיק לעצמו טובה
לשמוח בדברי תורה אפילו כונתו
לשמחי בשמחתו קבל מקצת סכרו
בעולם הזה
יש לו לאדם להעלים עיניו אפי' בא
דרך מהסתכל באשה אפילו פנויה
הן ישראליות הן ארמיות הן גדולה
הן קטנה
לחנק אדם את בניו בקטנותם
לפרסם מדברים שהינר חומר כגון
רכילות וכיוצא בו כי בעת זקנתו
אס ילעיגו ויחרקו סן עליו בטלני
מוקא יהיו קסים לעובדס
אס אר' חטא לחברו ומתשרט ומבקס
ממנו מחילה והוא מוחל לו ומעביר
על תדגותיו אף אס היה לאל ידו

לעשות רעה הרי זה נקרא חסיד
כי עזיבת האדם דבר אשר תאכ
ושלא למלאה כרסו ממעברי והבלי
העולם לרצון הש"י ואס בא לידו מנוה
אף כי קשה בעיניו אף אינו נמנע
מעשותה זה הוא שורס ועיקר גדול
מהחסידות
כי עיקר היראה הוא הנסיון ומי הוא
הגורס הנסיון ושם לו לאדם
להקדים טלס לכל אדם ואפי' לנכרי
במוק
שורס אהבת הש"י וכל הדברים
השיכים לה
שורס הענוה וכל הדברים הצרכים
לה
כי יעביר האדם עניו מראות באשה
ואפילו מכוערת ואפילו בבגדיה
ובכחמות כשהן בזקקים זה לזה
שורס התורה
שורס התפלה
כ"ד דברים המעבבי את התשובה
הלכות תשובה
טוב לכתוב האדם כל עונותיו כדי
שיוכל להתגדות ואך ברמזים שלא
יבינס שום איס
מי שחטא בדבר אחד ורבי' נחשרים
חיוב לומר אני הוא כדי שלא יחשרו
בפרים
כי מי שלא הקניע את חברו אלא
אפילו בדברים חיוב לפייסו כשחור
בתשובה וב"ה כי עונות סבין אדם
למקס"ה ויהתשובה מכפרים אבל
לא סבין אדם לחיורו וחייב חזא
למחול לו
החטא לרבו וביקש ממנו מחילה
ולא אבה שמוע חזר ובא אפילו מאה
פעמים
אס מת חבירו קודם שטאל ממנו

א
ב
ג
ד
ה
ו
ז
ח
ט
י
יא
יב
יג
יד
טו
טז
יז
יח
יט
כ
כא
כב
כג
כד
כה

מחילה כיצד יעשה *
 כי בכל שעי' יש לו לאדם לחשוב כאילו
 לאחר מות ולעשות תשובה תכף
 שעשה החט *
 כ"ז כח
 שזכר שאלם יחפש בעבירו' שעשה
 במקחש' בגון קנאה איבה וכל כיוצא
 בו וכל טכ' בעבירו' שעשה במקשה
 בגון גזל וזנות וכיוצא בו *
 כ"ח כ"ח
 אם יהרהר אדם בעבירו' כיצד יעשה
 להנצל ממנה *
 כ"ט כ"ט
 כי העושה מזה חל' יחזיק עובדה
 לעצמו חלף ישבח לבורא יתברך *
 ל' ל'
 להזהר מלהיות בלבד בסחיתות יצר
 הרע ואך יעשה מהנצל מידו *
 ל"א ל"א
 לחשוב הט' בכל עת ובכל טעה
 בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאורו *
 ל"ב ל"ב
 כל האויב את הדקוה והתוכחות
 ומילות חסדים ומכנים אורחית' בתוך
 ביתו ומתפלל תפלתו בכונה אינו
 רואה דין חיובו הקצר ודין בהינס
 ואפילו דירתו בחובה לתוך *
 ל"ג ל"ג
 כי יש לו לאדם להתענות ולבכות
 ולהתעורר להק' בה על עונותיו *
 ל"ד ל"ד
 כל המספר לשון הרע כפר בעיקר *
 ל"ה ל"ה
 לשום ה"ת * שינוי וכשהוא מפנה
 לבו יחשוב בכפלו' אותו ונראותו
 כדבר שנאח' שית' הל' גדי תמיד *
 ל"ו ל"ו
 כי איך לו לאדם להתנשא ולהגביה
 קולו *
 ל"ז ל"ז
 כי העונות לחטא מיראת ה"ת זה הוא
 עיקר היראה *
 ל"ח ל"ח
 כי המוכיח בריך שיסמור ויעש' יותר
 ממה שהוא מוכיח לבני האדם ולא
 בהכר *
 ל"ט ל"ט
 פירושו עת לחשות ועת לדבר כי
 אם שומע דברי גנותו או שמקללים
 אותו או דברים בטלים עת לחשות
 בדבריו תורה עת לדבר *

מ' מ'
 כי בני אדם שמקבלי' בושות והלבנת
 פנים על המות עליהם נאמר כי
 עלוך הורגנו כל היום ובו' המונענו
 עליו נאמר מחטאי' אדם בדבר וכו' *
 מ"א מ"א
 כי הבוס' מצד ה' הק' מה מעכב האדם
 מלחטוא *
 מ"ב מ"ב
 הדברים שהתשובה צריכה *
 מ"ג מ"ג
 כ"ד דבריו שמנדים עליה את האדם
 הן איש או אשה *
 מ"ד מ"ד
 ארבעה כיתות שאינן רואות פני
 שכינה והמוני' טר' על חבירו והנותן
 בדיקה בפרהסי' והמביני' דבר כדי
 שיסקנו בעליו עובר בלא תגנוב
 והמכה את הבחמ' יותר מדי והמחז'
 באזני חתול וכלב להשמיע קולם
 עתיד ליתן את הדין *
 מ"ה מ"ה
 יש לאדם להתפלל ולהתפלל ולהתחנן
 לפני הק' בלב יבא תקלה עי' *
 מ"ו מ"ו
 כי כל מעשה האדם יהיו לשם שמים
 ובשהוא מצדך ברכת המוני' וברכת
 הפירות יהיו לשם שמים *
 מ"ז מ"ז
 פירושו מלפניו מזהמות ארץ ושאין
 לאדם לדבר אחד בפה ואחד בלב
 ולהיות קיים בדיובורו *
 מ"ח מ"ח
 שאין לו לאדם להתגאה על העני
 בחמתו וברוכו עושרו ולהעבי' אוניו
 משמוע ברע פן תשוה לו גם אתה *
 מ"ט מ"ט
 מלהסיב אחר ימינו מלהכות בך
 איש או אשה קטון וגדול ואפי' בהרמ'
 יד אל אצ' לבנו כדי להוכיחו *
 נ' נ'
 כי החכם בריך שיטנה מעשיו משאר
 אנשים וחל' יאכל עבד מלאת תאות
 לבו וחל' יאמר טוב אדם אוכל ואשתו
 כדי שיהיו בני היצואים מחלבי' גבורי'
 כח להתעסק במלאכתו אל לרצון
 ה"ת כי אם אדם חולה או חלש אך
 יעסק בדברים אלהים חיים ושמע
 מצותיו ותורותיו *

י"ד
 חסידים
 י"ג
 י"ב
 י"א
 י"ז
 י"ח
 י"ט
 י"ז
 י"ח
 י"ט

י"ג
 י"ז
 י"ח
 י"ט
 י"ז
 י"ח
 י"ט
 י"ז
 י"ח
 י"ט
 י"ז
 י"ח
 י"ט
 י"ז
 י"ח
 י"ט

ק"ח	שלף לתת יין לעוסק באשה אלה לעוסק בתורה כדי ליטב דעתו וכן להתפלל בכונה	ק"ח	כי גדול סכר עני המחזיר אברה יותר מהעשיר וכן גדול עונם העשיר שאינו מחזיר יותר מהעני	ק"ח	לדרוש ולחקור המכה אשר חיץ לה דורש
ק"ט	כי הדר עש בני אדם ועינו רעה בשלטה הרי זה גוזל ואינו נראה	ק"ט	שלף לגור ולדור הירח דבר ה' עם אנשים חסודי ושלף ליהנות מהם	ק"ט	כי כל המונע ספר תורה מלהכניסו בארון שעתידה התורה לעשות על נפשו איש פלוני בז פלוני אל יכנס למקום פלוני בשלום
ק"כ	כי הכושת והאמוץ נכמדו כשתסלק האחת יסתלק חברתה	ק"כ	כי העושה מלאכה בימים שיש בהם קצת איסור כגון ערבי שבתות וערבי י"ט וחנוכה וכל כיוצא בזה אינו רואה סימ' ברכה	ק"כ	כי המעבד את התפלה והטובה אז שלף כדיון ולא שמע לקול לעת' לבוא מתפללים' לא יהיה עמה ליקח הספר בימיו ולא בשמאל כשמוסטין לו
ק"כא	כי העושה מלאכה בימים שיש בהם קצת איסור כגון ערבי שבתות וערבי י"ט וחנוכה וכל כיוצא בזה אינו רואה סימ' ברכה	ק"כא	מעשה באשה שמתה וראה אותה א' בחלום שהיו שורפי' ידיה ועיניה לפי שהיתה טוה בע"ם ולא היתה עוסקת כדרכי שבת	ק"כא	כי מעבד באשה ערוה ושלף לדבר בשבת בדבריו עבר ולא בדבריו בטלים
ק"כב	הרהורי האדם בלילה וכיום הגורמ' לבטל דבריו תורה	ק"כב	שלף לעמוד עם מלמדי תינוקות שלף לבטלם	ק"כב	שלף לברך על המים ולאחר כך מוסך על הארץ אלא מוסך ומברך ושלף למתנות ולתת לתלמידיו אלא אם כן מוסך על הארץ ולאחר כך יתן
ק"כג	שלף לעמוד עם מלמדי תינוקות שלף לבטלם	ק"כג	כי הלוקח בדיקה מהבריות ואינו ברוך להם אינו נפטר מן העולם עד שיברוך להם	ק"כג	שאם התרית באדם מעושה חטו ולא אכה שמוע ברוך להכריו
ק"כד	שלף לעמוד עם מלמדי תינוקות שלף לבטלם	ק"כד	שאם רואה אדם חשה טובעת בנהר אל ימנע מלהכילה באומרו שלף להסתכל בערותה כי כענש ועל זה נאמר אל תתחכם יותר	ק"כד	שאם מרננים על בדיק שאלו מן מקרה בלתי טהור ברוך לומר להם כי בעון הדור הוא
ק"כה	שאם רואה אדם חשה טובעת בנהר אל ימנע מלהכילה באומרו שלף להסתכל בערותה כי כענש ועל זה נאמר אל תתחכם יותר	ק"כה	שלף לאכול ולשתות אלא א"ל רעב ובמא' כן לא ישאף נקביו	ק"כה	כי המטנה פיוני שנהגו הראשונים עובר משום כל תשוב' גדול עולם וכו' ועל לא תשוב' גדול רעך
ק"כז	מעשה ברבי יעקב בר' יקר שהיה מכבד לפני הארון בזקנו	ק"כז	לקנות ארנו ופה להכניע ספריו	ק"כז	שלף לכתוב את המהדיו אשר רבה על אות אחרת וכן בהפך
ק"כח	מעשה ברבי יעקב בר' יקר שהיה מכבד לפני הארון בזקנו	ק"כח	כי אדם שאין בידו מעשים טובים וכוכה ומתחנך תמיד ה"ת מקבל תפילתו	ק"כח	לאהוב את הגר הנכנס תחת כנפי הסכינה
ק"כט	מעשה ברבי יעקב בר' יקר שהיה מכבד לפני הארון בזקנו	ק"כט	כי אדם שאין בידו מעשים טובים וכוכה ומתחנך תמיד ה"ת מקבל תפילתו	ק"כט	בן ישראל שמעע שאומרו' עליו שהוא נכרי ברוך שיאמ' יהודי אני

שאם

קלכ	טאס שאלז ארס מחבירו עצה אס יודע אותה חייב לומר לו *	קל"ו	טאס הכיף הארס עצמו לרדי חסד ימחול לחוסדים אותו *
קלג	טלז לשאל עצה למי שחמדו שמה לא תכלה ויהיה חסדו *	קל"ז	טלז לומר המקראות דרך ניגון וזמר ולכון *
קלד	לתת עצה טובה אפילו לשוכניו *	קל"ח	הג' דברים שברא הקדוש ברוך הוא בארס אשר מעשה הארס נעשה על ידיה *
קלה	להתפלל לה' וידען לו אשה טובה וטלז ללכת אחר ענת אשתו בדבר מצוה *	קל"ט	להיות זרין לתקן כורכי סבת *
קלז	טלז לרמוז סס הטעמים אפי' בראשי תיבות *	ק"ל	טלז יכנס ארס בסבת כשהוא מעונה *
קל"ז	כי אף הכועס על עוברי עבירה ישקול כעסו * וכן בסחוק של מצוה לא ידחוק וילחוק למכיים לשחוק *	קל"א	טאין מוחלים לו לארס כשמספר לשון הרע על הכירו ואמר ה' יתחול לי *
קל"ח	לראות איך יוכל ארס לעשו מצוה בין כבעם בין בשחוק ואס ארס אחד מלמד טעות לתלמידו אל יאמר לו אותה אומר טעות אלז לא מקרובו ולא יספור דמים *	קל"ב	טיראף ה' ימחלו לבניה' על כבודם טלז מדעתם כדי טלז להעניסם *
קל"ט	טלז יאמר ארס פלוני ביקש בתי לבנו מפני שצבייסו *	קל"ג	טסירר זה הספר טים חסיד טאס היה יודע היה עושה והנענש והוא אינו מזיזו עליו כאילו הרגו *
קמ'	כי העובר רוחו מלכעס ומפסיל עיניו מלהסתכל בנשי' ואינו עוסק בדברים בטלי' אז בתור' ובמעשי' טובים לעתיד לבא יהיה לפנים ממלאכי הסרת *	קל"ד	לטנות מ' מלאכות חסר א' כדי טלז יסירם מלבנו *
קמ"א	מי שאבד חומם או כתובים או לביאים והתחיל לכתוב אחד וכתב חביו ומבאו אל יכתוב בשאר דברי הבאי' ואל יכסה חומם או כיוכל מקלקל סכתוב בו דברים לעזים ותגרי מלכס *	קל"ה	סוד לימוד היראה *
קמ"ב	כי ינחך ארס חכם בווכח אל יעצב *	קל"ו	טלז להתחנן עם מי שאינו הגון כי אס הם תלמידי חכמים או יראי ה' יפסקו מורעם *
קמ"ג	טלז לגזור שני חרמים ביום א' לעשר מכל אשר ירויח ואס החזירו לו גנבה וכיוכל בנה *	קל"ז	טלז ירהר בדברי תורה בטעה שאינו טהור כגון טסימם מטתו וכיוכל בו *
קמ"ד	להרחיק ולברוח מן הכעס *	קל"ח	טנאמר י"ח פסוקי דיראה כנגד י"ח מקומות חיות שארס תולה בהם וא יחלל שמו של מ"ה הקדו' ברוך הוא וכנגד י"ח ברכות סבתפילה *
		קל"ט	חכמת גשים בנתה ביתה מצבה עמודיה טעבה אלו כנגד ז' פסוקי טים בהם חכמה והטענה כסוקי הם כנגד דברים אחרים דוק *
		ק"ס	טאס באת לרדי ניסיון אל יחזיק טובה לעצמו *
		קס"א	טאס עמדת בניסיון גדול א' יאמר בית

האויל ועמדתו בניסיון זה לא
 אהנוא עור *
 קפב סכר החסידים *
 קפג שאם נכחת חבירך אל תשמח *
 קפד האהלך בספינה או במדבר וניזק
 ואחרים לא יזקו במקלים לוקחת
 עונותיו *
 קפה כי העזב את ה' שלא על מנת
 לקבל פרס אין הפסק לטובתו *
 קפו כי יש דייקי' שעומדי' אצל הסכינה
 ויש שעומדים מרחוק ורואים *
 קפז הבא על אף כי ידע יעשה תשובה *
 קפח שלא לערב בנים עם בנות פן
 יחטויו *
 קפט שלא לשחוק עם נשים ועם
 בתולות *
 קע שלא לגזול טרה כי הגולו אין
 ממנה לאחר באותו מעשה *
 קעא כשאדם בוכה יש לו להודות פסעיו
 ומה יאמר ונסח התפלה *
 קעב הג' יכדים רעים החולכי' לו לאדם
 בשביל אשה *
 קעג תיקן לב' יצרים *
 קעד כי יותר עון יחשב למי שמקטט
 עצמו בזה כדי להתרחו' נאה לנשו'
 בטוב עון לדיהם ממי שאינו
 מקטט *
 קעה למי שבא לו הרהורי אשה כי יצרו
 נוקטו כי ידע יעשה להנצל *
 קעז אפי' מי שמתירא שלא לשכב עם
 אף' או עם אשתו נדה יוצא זרעו
 ונרדף כפרה לטוב בקרח בימי
 חורף או יתענה מ' יום בימי
 החמה *
 קעח כי מי שנדמץ לו אשה וראה אותה
 שלא במתכוין ושמח בלבד ואמר
 שאין לו עון על ככה על זה נאמר'
 כי את כל מעשה האלהים יבוא

במשפטו וכו' אכל אדם בא ידור מנהו
 שלא במתכוין יתן תורה לה' *
 קעב הג' פנים האסורים לראות *
 קעג שלא ידור אדם במקום נשים שלא
 יהרהר אחריה ובמקו' שיש משפח'
 מקובצות ולא במקום שאין ראש *
 קפא לא ישב אדם במקום שאוכלי' כשיש
 להם בוסת *
 קפא מעשה בא' שחילל טבת והיה נושא
 כסף ובא לפני חכם והורה לו
 התשובה לפי המטובה *
 קפב מעשה בחסיד א' אדם שנבל היה
 תחרפו ומגרפו בכל יום ולא רצה
 שיחפרוהו הקהל משום עגוה
 ולמד ממרעה' שנאמר והאיש מעשה
 עביו וכו' *
 קפג מעשה באחד שהיה מצער לחכם
 א' ולא רצה לקללו ולהעביטו שאמר'
 כי עונותיו גרמו לו *
 קפד כי העניו ניכר בטענת כעסו
 והגיבור במלחמתו והאהוב בטענת
 הצורך *
 קפה שלא להיות כפוי טובה כי עונתו
 ממחר לבא *
 קפז מעשה בר נש דאית ליה בטינים
 וזכב ורבו להמיתו על שם סופו
 והחכם צוה להסיר סיניו ולחתוך
 זכבו ולא יזיק *
 קפז שלא ישא הרובח אמת הנרצח
 ולהוט ואיוב אשה יתרחק מבתו
 ומאמו להרחיק מן הכיעור מן
 הדומה לו *
 קפח מעשה באחד שהמיר בנו ואביו
 ואמו רבו לשקול דבור הכסף בידו
 סיחור לבייתם ואמר ליה החכם
 סיניחיהו שהיה דעתו להכטייל
 אחיו ואף שהיה יהודי היה משליך
 בקדרה של בסר דבר טמא ונבלות

וכל כינכא בנה כדי להכשילם *

קכט

לחכם טיט תלמידים ואחד מהם
מקנטר לו ולחכיריו מוטב לברשו
משום תקנת האחרים וכן בעיה
מהיה לו עבד או מפחה שהיו
מקנטרים לאשר אתו בבית *

קכ

כי מיי שהמיר בוכים עליו אבל
מת ולא חור בו ואין בוכים ואין
מספדי עליו אף להולך בתורת ה'
ליהודי שהמיר מכנין לו טם *

קכא

כי לא נתבלו בתור' שמו' המלאכי'
טלא יבטום אלנקות *

קכב

טאס קורין למס קרשות טלהס
כטס המלאכי' טעטו תועבה בטס
מכא כריך לכנו' להס טס לבנאי *

קכג

טלא יניח אדם לקרא בטס עז' *
כי דוד היה מנטער על אבטלוס
לפי כטטא חטות אוריה וכת
טכע נגזר עליו ועונותיו גרמו לו

קכד

והיה מחד טמא יביאיהו במטפט
על ככה כי בטביל עונו ינא
אכטלו מעולם הזה ומעולם הבא *

קכה

טאס אדם חטא מנגלגליס חנו על
זרעו וטס מן העברה עוסיס לו
כס * ואל יעמוד אדם במק' כס כי
כי ימעטו לו זכויותיו *

קכו

כי הודיע דת יהודית וגזרו שמר
ואמרו לאנשי עירו שימירו
ויחזרו אחר כך בתשובה וטמענו
לקולו יהיו כל זרעו מומרים
וכפרעי' ומתנו בחייו ובמותו וטאר

קכז

דכריו הנה כתוכי' על ספ' הכבוי'
בעולם הזה המחטבה נכרפת
למעשה ואחד טנטמרד ולימי' טא
ליהודים לחזור ולא היה לו ממון
אלא מעט מעבר לא כביר ועלה
כדעתו לייח ממון מהס ולברוח
להיו יהודי והשוב כי הואיל ורעתו

קכח

לחזור טלא יגנוב למס אדם וחס
אחד אמר דכין טהמיר בטביל
טלא היה לו תאית כפטו מטוב

יגנוב ולא יחלל טבות ויאכל חזיר
וטס יתפטוהו ומיתותיה יהיה מותו
כטרה על כל עונותיו וחס טליטי
אמר טלא יגידו לו מה לבעשות
טאס יתפטוהו יגיד לבגוס ויגרסו
חו' להרע ליהודים *

קכט

יהודי טלא המיר און לו לטא
עליו טתי וערב ולא לבוט כומר
כדי טלא יכירוהו *

קכ

מותר לבטיל לכת במלכוטי אנטיס
ואף בחרב תחגורנה כדי טיהיו
טבורים טהס אנטיס ולא ייחוס *

קכא

וכמוריס טאין להס זקן מלכטיס
בדי נטיס להנכל או לבוט ככרי
להטעות האויבים ואין כזה טס
אסור *

קכב

אין מקבלין בתטובה מיי טהטווא
את הרבים עד טיביאיותהס *

קכג

יהודי טהמיר וקבל עליו לחזור
בתטובה כפי מה שיפטקו חכמים
עליו ויקבל או מותר להתפלל עמו
ולטנות עמו וין כטיעטה כטאר
היהודים *

קכד

מיי טהמיר מפני ננות ולא בטכה
אחרת דע כי אבותיו עסקו
בהטבעות ושדים וכעון זה נתן
רשות להטעותו וכפרעי' מן האב
טגרס *

קכה

המתעסק בהטבעות טל מלאכי'
או שדים או בלחמות כטפס סופו
לא יהיה טוב ורעות רבות יראה
בגופו או בכניו כל ימיו וכן טוב
להתרחק מעשות כל אלה וגס
מטאלת חלום לדעת אי זה אטטה
יקח וכמה יכליח כל ימיו בט זה

ואמר והעובר אין לו תקנה וכמה
עברו ועשו שאלת והשבעות הם
לעבדים ועל ידי אחרים ועונותיהם
גרמו כי גדלדלו ונסתמרו ונסלו
בחולי רע הם או זרעם בעגל זה
וטוב להתרחק מאלה ולהתפלל
להקדוש ברוך הוא בכל עת בכל
טוב ובלכתו בדרך יסמר מלהשביע
מלאכי לשומרו אז יתפלל להקבה
כי רחום וחנן הוא *

ח"ד
אדם שמטריח המלאכי בהשבעות
מראילו עיניו מיהו כדי שיגלה
לעולם ולבסוף יהיה לבוש ולחפרה
לכל העולם בדורשו אלף המלאכים
אז השדים באים ומראים לו
חטבות וסודות לבישו בעיני
המאמנים בו *

ח"ה
מענישים בזמן הזה למי שאינו
מכבד את התור וכל מי שמכבד
זומו ומכבד בעולם הזה ובעולם
הבא ואשר יתלונן באדם חטוב
יפסעם באותה מדה שחף חטאו
בזמם אדם או כי אחרו מתלוננים
באחד והוא לא הרגים בדבר *

ח"ו
זכות וספר ועבירות ופורעניות
הטנה לעבירה ופקלי בכף מאזנים
ועדבר סאדם מתלונן יתלוננו
אחרים עליו *

ח"ז
כשתראה בית של כדיוק או בית
הכנסת חרב או בכרים או רשעים
דרים בהם דרך בזיון דע כי ישראל
בהגו בה בזיון וכן בית המדרש
פנהגים בני קלות ראש סופו נפל
בד ערלים ואין נוהגים הנכרים
קלו ראש וכיון בבית העד שינהגו
ישראל בזיון והערלים אינם יעוסי
דעה אז אם כן יעשו ישראל תחלה
דעה פינייה זה לזה ויבנו תלמידי

חכמים או סמכוני התורה וחין
מוחה בידם *

ח"א
תלמיד חכם שהאריך ימים דע
לך כי הסיף דיקדוקי סברה על
חברו שאינם כתובים בתורה וכזה
האריך ימים *

ח"ב
חסידים שלוקי הוא כי ראו אחרים
לוקים ולא בקמו עליהם רחמים
אז כי מתחברים לרשעים או לגבלי
בעיר עמהם מלך ושלטון שלוקי
הרבה מם זה בא בעונם על
העולם כי היה לכדוקים לרחם על
העניים שלא ירחקו מנשותיהם
ומזרעם והקהל גם כן אינם עושים
בראוי ומחלוקת ביניהם או ביטול
תפילות *

ח"ג
עיר שיש בה עשירי ואיני עוסיקים
בתורה ומתגאים בעושרם ויש
ביניהם זקן אחד וחכם ומיסר אותם
פיעסקו בתורה כהוגן כל זמן
שיהיה הזקן חי בזכותו לא תחרב
העיר וכמכסר והלך לעולמו בא
מלך אחד ודחק את העיר וכתב
את השלים על פי שבעה כי אמר
להם השבעו לי בתורתכם שנתתם
לי שלים ממנוכל ובאו רכילים ואמרו
שהטמינו המנוח אמר להם המלך
עברתם על תורתכם ונשבעתם
לשקר והליכס בשביה והחריב
העיר לקיים דברי הזקן *

ח"ד
דבר ומרב בא לעולם שלא נגזר
אלא לכלות המזורים ומתים גם
מי העושים מפני בושות המספחה
והריגה לפי שאבות הכשרים לא
יעשו סייג בד' ועוד כי אין לכשרי
לדור בעיר בחבר רשעי כדכתיב
בהתחברך לאחויזהו סרף ה' וכלי
וזהו ים נספה בלא מתפט *

ר"ד

מדינה שצמי הארץ בה יום כה
שלוש ושבע ואין מניח משום אומה
ואין בהם תורה דע כי אין ביניהם
תלמיד חכם ולא מוכיח ואין דומה
מי שחוטף בשוגג למי שחוטף במזיד
או גמילות חסדים יש ביניהם או
אזהרה ביניהם

ר"טו

אדם עשיר ומבליח ומתחתן בו
אדם עדין ואחר כך ירד העשיר
מנכסיו דע כי איננו נוהג בשורה
עם הכדיק ולפי שהדיק מוכיח
העשיר בדברי שמים ואין שומעין
לו ומלכין אתה למד ויברך ה' אותך
לרבני וכן פוטטר נתברך בגלל
יפוף ולבן בגלל יעקב וכשחור בו
לבן ועשה שלא כהוגן ירד מנכסיו
שמה עשית לו שלא כדון אחר לו
חלילה אחר לו החכם שמה מוכיח
אתכם ואין אתם שומעים לעצתו
ואף על פי שאתן מעשים בדרך
כשיתם ומבליחם לאחר שהכיח
אתכם מזידים אתם לפיכך אין
הכלל לכם אבל מי ששומע לדריק
תבוא לו ברכה

ר"טז

אם תראה רשע שיבליח בנכסיו
וגדולים מתחתנים עמו דע כי
הסם נתן לו עושר בזכות אבותיו
ואמותם ולכן מתחתנים עמו ולא
מפני עושרו אלא בזכות אבותיו
ואמותיו או שהיו מבזין אותם קודם
לכן

ר"יז

דע כי מדה במדה לא בטלה ולפי
כי בחקה טרה אומנו על בטורת
בנה לפיכך מתה על ידי יבחק
בדבר עקרתו

ר"יח

אם בא ראובן לרדי בער וספר
בערו לשמעון ושמעון התחנן על
ראובן כאן הבער בעצמו אס לסוף

היומים יבא על שמעון שום בער
וראובן לא יתביג עמו להתחנן
כמו שעשה שמעון עליו הרי כאילו
גזלו שנאמר גזלת העני וכי אפילו
אם נוסע שמעון נקרא גזלן ואם
התחנן על חברו אף על פי שלא
יועיל הסם משלם לו שכר או לזרעו
אם יקרה להם זה המאור ויושיעם

ר"ט

ישראל מצויים הם על קדושת ה'
ואם ירצו ליהרג כדי שלא לאכל
בשר נבלה ויכל היהודי לעשות
מי שלכסם בגדי כמר' כדי להיות
דומה לכומר ולא יתקוהו והוא לומר
עמהם ספרי גלולים וגם אומר
מזמורים בלפונם לקיים והחכמה
תחייה בעליה ועל זה נאמר חקים
לא טובים ומשפטו בל יחיו בהם ופס'
אחת אחר רבי אלעזר נאמן עליו
הדיין בהיותו בין הנכרים ונצטעה
כל ימיו כי חשב שעל כן נבל

ר"כ

שלא יעשו ישראל עמי ועבר כדי
להתגבר אס יבאו חילות עליהם
וגם לא יתקנו עצמם ככומרים ולא
יגלחו גובה הרא' באשר הם עושים
זיהיו הנכרים סבורים שהם גברו
כי שהדיקים מתו על מנתויהם
ואחרים כמו הם בהרגים הוא לסבה
שיראו זרע ויניחו בנים בעולם
הזה ויקבלו שכר על מה שהיו
מוסרים עצמם בשם השמר ואותם
שהם נהרגים יקבלו שכר מיי העולם
הזה שאכלו על קדושת הסם וכל
החושב למסור עצמו על קדושת
הסם הקדוש בדרך הוא מברך לו
המחשבה למעשה

ר"כב

טקפה לדריק הקטור בין הרשעים
וכריך להכחיל ומכניהם

ר"כד

סוף משלימין שום גור בעליונים

וואמר לנו ללכת עמו ירך על קברו ויסביענו שלא יעכל עמו *	עבד שגורין כן בתחתונים *	דכה	שלא ליהנות יותר מדאי בעולם הזה *
שאין למורר לקטן הבוכה פסוק אז טוס זמר של קדש ולא שירי וזמירות של נכרים *	לח	דכו	שלא אמרו יפה תענית לחלום כאם לנעוורת רק כעשועה תשובה עם התענית *
שאין למנוע לרבים להתעסק בכורכי המת כשהוא בריך שיתעסקו בו רבים *	רלט	דכו	שהתעניות טעוין אחר הפסח ואחר הסוכות הם בטביל הגשמי *
שאין לשמש מטתו בכל יום שביעי של אבלות עד שתחשך *	רמ	דכח	שאין השוגב כחל עם הקרבן בלא תשובה עמו *
כשפוסקין בדיקה לחיים בעד המתים בריך להודיעם יען יתפללו הם על המתים וגם כן על החיים *	רמח	דכט	מי שהתענה בטבת ולמחר ר"ח אז מועד ליתבי תענית תעניתה לאחר ר"ח אז המועד ושאין לומר בתענית טבת ענינו *
שהנהיה ממועות המתים בריך לומר והוא רחום *	רמב	דל	הרואה מאורות לוקים בריך להתענות *
שים לכל חסיד להתפלל שיומין ה' לו אשה טובה יען יוליד לו בנים מהוגנים *	רמג	דלח	שים להתענות על מיתת האב ועל מיתת אד' חשוב טעם למה אין אנו אוכלים גיד הנסה *
שאין לקרוא סם לבנו על סם בניו שמתו כבר לפי שכל הנקראים באותו סם מתים *	רמד	דלכ	ניסיון עשה רב שעדיה לבנות אזיהו הבן האמיתי או העבד שהיה אומר שהוא בנו *
ראובן שיש לו בן ונטה למות אם יבא שמעון נייאלי לחביו ולאמו הא' לכם שקל ואני עודה את בניכם שיהיה בני נוחיה בזה אין בו ממש ניחוש *	רמה	דלג	שכל ישראל ערבים זה לזה ופירוש ברכנו אבינו כלנו *
אדם שאין בניו מתקיימי ים לחוש שהמקום גורם ואז ים לו לבאת וללכת למדינה אחרת *	רמו	דלד	דין שאין לתת לאב הדברים המזיקים לחוליו גם אם ישאלם בגיוס רב *
שיתפלל אדם שיומין לו הקדוש ברוך הוא אשה שחייו בניה *	רמז	דלה	שאין להגיד חלומות לשום אדם מי שמת לו בן אל יבעק ויקרא אותו פלוני בני בן ללמוד פן יתראה לו שד כבורתו ויוקן ואם יתראה השד יכסוף גורל בתוך אבבעו ויגע בחלי קודם שידבר ואל יבד לשום אדם מה ששמע או מה שראה ושאין לנסק לבנו או לבתו שמתו ואין לומר לו שיבא להליכו עמו *
שאין להתפלל בספר שכתב סופר רשע שאין קטיוגור נעשה סניגור *	רמט	דלו	מי שכל לו מת יהודי או נכרי בחלו *
אין לחון לומר טוב מחרון אכך רק	רנ		

הסכה *	סותק והקורא תורה בקהל אומר
פרוש פסוק כל רואיהם ויכירו עב	סוב ומחזיקו כה אל רחום הקהל
דרך הקבלה *	אומרים אותו בלשון בקסה וחזון
שראוי לאהוב את המנוה שאין אדם	הקורא אינו רשאי לאומרו בלשון
רודף אחריה *	בקסה *
שאין לדוד במקום פגעוין הסוק	כי בראשונה לא היה הסליח צבור
בשב שאי אומר שלא יחטא בשב *	חוזר לאחור רק מתחיל במקום
שאין לתלו נוי סכה שלא להחטוא	אשר סיימו הצבור אך כשהפריכי
לבערי המנתקין החוטין בשבת *	רצו וממחרים לסי' התפילה היה
שאין לשרות הכבד בתים לרחוץ	הסליח צבור מתחיל מראש אבל
התינוק בשבת שמי שנוגד בשבת	להסמיע קולם הנעים עון הוא
ימות בשבת שמי שנוגד מן האב	לחזור למעלה מפני טורח צבור *
והאם על שמישמו מנותיה בדרך	מי שיקנח חוטמו אומר ליגע בספר
שיבא לידתו בשבת *	עד שיקנח ידיו ואבבעותיו מניחו
לעשות אדם מעלה גרה מלא	וניעו *
אגרפו שוממין *	שאין לרוק בבית הכנסת תדיר
שאין לומר ניסן כדי שנעשה	ומאום הוא רפואה למענע הרקיקה
מלאכתנו יותר טוב בחול *	ושאין לאכול רגלי ציוף בערב ט'
שאין ליקח התנוק בחיקו אלא אם	באב שמך לבין השמשות *
כן יהיה הכר בחיקו פן ינוק	שאין לומר ברכת התורה וברכתו
בגדיי *	בלחם *
שאין לפספס הכינים מהפליצון	שאין לנשק בניו בבית הכנסת ולא
ולא משער ראשו שלא ינתק הזמר	בביתו לפני רבו שיש לנשק ספר
או הסער *	תורה ואחר שקרא בתורה ואם
מי שאכל ע'ם בין הממשו אינו יונא	נודמן לו רוק ירוק *
ידי חובת ג' שעודות אם לא יאכל	שבזמן התחנכים יש לומר הזמירות
לאחר באת הכוכבים *	כמו בשאר הימים פן אזו יהיה
עדות נכרית אחת שמתה וחזרה	בכלל מסור אזנו משמוע תורה גם
ואמרה כי ראתה כמה הגמונים	תפילתו תועבה *
ושרים גדולים בגרינים ויהודית	תפילה שהיא בהליכה בגון רוכב
אחת בית יד טלה מנוקף בחלב	שמותר להתפלל על נכרי שסלחו
לפי שהדליקה שמך לחסכה *	יהודי למרחקים שישוב לסלום *
שים לרנן שכחות ושירות בהכנסת	שאין לומר זולת כה' ויום הכבודי
שבת ט' ניכרך וכו' *	וטעמו שיש לומר א' שמיים אמת
שמי שמדליק כנר של שבת בשמן	ויכיד *
מאריך ימים *	כשנוגדה אשה נכנס טען עמה
שים להניח התפלין כיד ולא	ובפרשת בראשית לא תמנח שמך
לנערס *	עד ויסגור כשר תחתנה לזאת

מגונה כסילות לזקן וכן חזן למסור
חכמה למי שאין ראוי לה

רפח ראוות התורה כדרך לבקש סיהיו
מעידות על התורה ולא לדעת

קושייות ותיורכים לכבד זה את זה
יעסוק אדם בתורה אפילו שלא

לשמה כי מתוך שלא לשמה בא
לשמה ואם עוסק לקנטר הבריות

כדי גמור הוא נשכח שלא נברא
אדם הבא ללמוד לפני חכם והחכם

רוצה שחפץ לדעת והולך וגדל
בתורה בידוע כי חפץ זה למען

בדקו והרב אל ידחהו כשום אופן
אחרי כי אין טרדות מכבולות

לתלמיד בעת הלימוד
ואם אדם חפץ לדעת במה שהוא

תדיר לדיבר בו הוא רודף לדעת
ואם חפץ לידע מה בלב זה וזה אז

תשי' לפניו כל מיני ספרי' שרצה
לדעת

רב המלמד תורה שיש בהם סתרי'
אל ילמדם אלא למי שראוי

אם העלך מטיל ממעל בני העיר
בני העיר יתנו ותלמידי חכמים

לא יתנו
מי שמלמד תור' לקנטר ולהכעיס

את הבריות אסור ללמדו
אין ללמוד לחברו רפואה בשכר או

לעשות רפואה לחברו בשכר רק
אומר לו תן לי מה שאני צריך

מי שבא אליו כומר או מיין או חכם
רודף אחר הכבוד ואין מעשיו לשום

שמים עליו נאמר א תעץ
שאין ללמוד אגדה לא לנבילים ולא

לדורומיוס ולא למלעביג על דברי
חכמים
סברת הילל לחלוק על יחדבר
שאין לתלמיד לשאול לחכם אחר
אחרי

רעו שאין לכנס הספר אחר נשיות
אשתו ובניו וכן אין ליגע הספר

אחר סנגע אשתו
רעה שים לכבד את השם יותר מההון
שים לו

רעו שאין בעשת הכעם להכות על
הספר בודו וכן התלמיד לא יגן

בספר אלא אם כן יש סכנת נפשו
רעו שאין להשתמש בכוס שים עליו

פרכוסין ומיורין בו או שתי
וערב עד טיור

רעח שהנותן עם ביוטר נחל חלק
העולם הוא מהעושים בהפך

רעט שאין לעזור על דו נכרי שום דבר
אל קרועה

רפ שאין לקשור ספר פסול קודם ספר
קדם

רפא שאין לכתוב שני דפיין אחד כתוב
ואלבן ולכתוב בלבן ברכיו אסור

רפב המשכיר סוכר לכתוב מסורת לדר
יתנה עמו שלא יעשה ציורי

עושו וחיות במסורת כי הראשוני'
היו בקיאים לכך כתבו

רפג סופר אחד כשהיה כותב היה כריך
לו הרבה קולמוסים שצבוב ותקן

רפד לו קולמוס מעב' עגור והיה כותב
בו תורה שבעל פה וכשהיה כותב

מוזנות היה כותב בסל קנה
מעתיק אחד היה קורא הספר

רפה וכרשו כפיו וכותב וכל מה שכותב
היה קורא בכפיו ושאלו לו למה

רפז אתה עושה כך והשיב לו כרוק
מי שרודף החכמה ומואם בחיי

רפכ הכל נוחל חיי העולם הבא
אין לראוב הכבוד בשביל היעושר

רפכז אין לקנותו בחיי עגורל ממנו וגם
אין לבנות מי שקטון ממנו ומאד

ש"ח אחרי ששאל לרבו דבר זה ולא הטיבו
ט שחוק חברים ונשים וטוילים גורמי בעול תורה
ש"ח מי שאינו רוצה לקרות הפרשה שנים מתקרא ואחד תרגום עליו כאמר אס תמאנו ומריתם חרב תאכלו לפי שנתן רשות לעשות טוב ורע
ט"ב שאין להשיג נבול עולם אשר גבלו ראשונים כגון תורה לנביאים ולכתובים ושל נביאים לתורה ולכתובים בניגונים
ט"ג שאין לקרוא פסוק על גבי מכה תן עליו ספר תן עליו תפלין בטביל שיטן אסור
ט"ד שברוך להיות לו תלמד להבין ולהורנו אמיתות מה שהוא לומד וברוך שיהיה לו רב ירא שמים שיורנו שלא יהיה זולל וסובא ולא יחלל שבת ויזקר מן העריות
ט"ו שאין לקחת תלמד כעסן סן יקבל התלמיד בטביל סבה קטנה
ט"ז שאין להניח עם בניו שאינם מהוגנים בניס מהוגנים
ט"ח מי שתלמד תיבוקות ויש בהם א' חריף מחכירו והרבי רואה שהחריף מתאבד ומנו בריך שיאמר לאביו גם כי יש לו נזק
ט"ט כל תלמיד חכם שאינו יודע להבוא רחיה מתמכתא אין להוסיב אותו בסנהדרין ולא ראש ישיבה שגאמ' היתה לכניאת סוחר
ש"ח אין לומר לתלמד שתלמד בטעות אין להבין פניו רק יאמר לו איזה מקרוביו שיתקן את עגותו ולא משמו שלא ילך עם תלמד תיבוק' שלא לבטל מלימודו

שאין לפתות בני אדם באומרו כך וכך רבוליתן לי בסחורה
 שאין לטאול לאורח הבא אל ביתו דברי תור' אל' שידע שידע להשיב או שאל בינו לבין עצמך שלא יתבייש
 יש ללמד לבנות סדר עשיית המצות ואין בזה משום מלמדה תפלות
 שאין להאריך בזמירות בערב פסח פן יבא איסור החמץ ויתבטל מעוכב שבת
 כי טוב מעט תפלה בכונת הלב יותר מהרבות בתפלה בלא כונה וגם אין לרוץ בתפלה פן יאמר עליו ותהי מרובתם רעה שהאשה תוכל ליקח מכתובתה ולתת לבדקה גם כי הבעל צר עין והאורח שרואה היות למשא בפני המאכסן אותו ואפילו שהאכסנאי שלו הוא עשיר ואינו מקבל אותו בסדר פנים יפות אל' מה שהוא עושה מפני הבושת או אם אדם שאין לו להתפרנס וכבר נתנו לו הקהל והוא מתעבב בסבת מעט ריוח שהוא מוצא ואינו חושש שבעל הבית מוצא עליו עתיד ליתן את הדין
 יש דברי' שאינם נזל וחמור' מנזל' מי שהוא צדיק וברוך בדקה שנתן לו ויש גם כן רשעים שברוך ומגוס ואומר אס לא יתנו לו שומיר הדת יתנו לצדיק והרשע ילך לנהינם אחרי כי לא אמר לספק דם בקי ואם אמר לספק דם יתנו לו להביל כפס
 מי שמראה עבמו עני או חולה לקבל בדקה לא יבטור מן העולם

עַד שִׁצְטוּרְךָ וְכֵן אִם אָרְס כִּסְר
וְתִלְמִיד חֹסֵה הוּא מֵרָחָה עֲצֵמו
עֲנִי לְבִרְיוֹת וְהוּא אֵינוֹ נִהְיָה מֵשׁוּה
פְּרוּטָה כְּדִי לְפָרְנֵס עֲנִיִּים כְּדִיק'
אִז מוֹתֵר לְקַבֵּל בְּדָקָה שְׁמִי שֶׁהוּא
עֲנִי וְנוֹתֵיט לִי מִן הַבְּדָקָה וְאֵינוֹ
רֹכֵחַ אֵין לִי לְקַחַת בְּהַלְוֹאָה שֶׁמֵּא
לֵא יוֹכֵל לְשַׁלֵּם וְיִוֹתֵר טוֹב שִׁיקַח מִן
הַבְּדָקָה

מִי שֶׁנִּכְרַךְ יִלְךְ לְקַהֵל שִׁיתְנוּ לִוְא
יִלְךְ לִיחֻדִּים שִׁיתְנוּ לִי כִי מֵה
שִׁיקָבֵל מֵכִים הַבְּדָקָה יִהְיֶה בְּרִצּוֹן
טוֹב וְהַשָּׂר יִכָּאֵף לִיחֻדִּים לְהוֹכִיף
מֵכִיס

אִם יִזְכֶּה הַעַם יִטָּה ה' לֵב הַמֶּלֶךְ
לְנוֹבָה כִּי לֵב מֶלֶךְ בִּיד ה' וְאִם לֵא
יִזְכֶּה יִטְוֵנו לְרַעָה וְסוֹף כְּפָרַע הַעַם
מִן הַמֶּלֶךְ

מִי שֶׁנִּתַּן בְּדָקָה לְטֵם שְׁמִים הָרִי כִי
שִׁקְלָה בְּדָקָה שְׁנוֹתָן הַעֲנִי אֹתוֹ
מַעֲט נַחֲשֵׁב כִּמוֹ הַרְבֵּה שְׁנוֹתָן
הַעֲשִׂיר וּמִי שְׁנוֹתָן פְּרוּטָה לְעֲנִי
זֹכֵחַ לְרֵאשִׁית פְּנֵי שִׁכִּינָה שְׁנֵאמ' אֵנִי
בְּדָק וְכִי

טַעַם לְמַה כְּדִיק וְרַע לִי
שׁוֹתֵר טוֹב חֲבֵרַת עִם הָאָרֶץ
וְיִתֵּן מַחֲבֵרַת תִּלְמִיד חֹסֵה קִסְרָן
יַעֲבֹר

דִּין שֶׁעֲנִידִךְ קוֹדֵמִין
טַעַם מֵאֵל לְפָרְנֵס אֶת בְּנֵי
הַמַּשְׁלָחִים יַעֲן יִשׁוּבוּ לְמוֹטָב וְאִם
יִרְאֶה שִׁיִּסּוּכוּ רַעָה עַל רַעֲתֵם
בְּזֶה לְאִוֶּבֶל כְּמִינָה

שֶׁהַמִּנְחָם יִבֹּא עֲלֵינוּ הַנְּחָם וּמִי
שֶׁאֵינוֹ מִנְחָם מִחֵיבֵתוֹ אֲכַל הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא שֶׁנִּכְרַךְ לְכוּן בְּבְדָקָה
לְעַסוּתָהּ בְּדֶרֶךְ הַיּוֹתֵר נֹאֵת
לְמִקְבֵּל

שֶׁהַמְלִיחָה לְעֲנִי מֵהוֹגֵן וְיִוֹדַע שֶׁאֵין
לִי לְכַרְוֵעַ יִלְךְ בְּדֶרֶךְ שֶׁלֵּא יִרְאֶה
אֹתוֹ שֶׁלֵּא יִתְבַּיִשׂ
וְהַלֵּלךָ זֶר וְלֵא סִיךְ

מִי שֶׁעוֹסֵק בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת וְנוֹתֵן
לִי בְּדָקָה עַל מִנְתַּן שֶׁלֵּא יִתֵּן מִמֶּנֶה
לְטוֹם אָרְס אֵינוֹ רִשְׁאִי לְתַת אֲפִילֵנוּ
לְטוֹב מִמֶּנּוּ כֹל שֶׁכֵּן לְגְרוּעַ שֶׁאֵין
לְמִנּוֹת גְּבֹאֵי עַל הַבְּדָקָה אֲלֵא אִישׁ
נֹאמֵן וְנִכְרַךְ

כְּשִׁמְכִיר הַבְּבֹאֵי אִם יִוֹדַע מֵה
שֶׁהוּא וְנוֹתֵן לְעֲנִי בֶן טוֹבִים לְכֹל
הַקַּהֵל יִתְבַּיִשׂ אִז אֵינֶה מֵהַס
יְבִיטְהוּ כְּשִׁיכְעוֹס עֲלָיו רִשְׁאִי הוּא
לְגַלּוֹת הַדְּבַר לְקַבֵּל טוֹבֵי הַעִיר
וְלִהְיֵעֲלִימוֹ מִיִּתֵּר הַקַּהֵל לְמַעַן לֵא
יִדַע עוֹל בְּנוֹתָ וְגַם אִם יַחֲשֹׁדוּ לִי
שֶׁנִּטְלַע לְעַצְמוֹ מִן הַבְּדָקָה

שֶׁאֵין לְמוֹט לְמַנְכָּלִים פִּיהֶם נְגִדוּ
כִי נִבְלָה נִבְלָה יִדְבַר
שֶׁגִּדּוֹל הַמַּעֲשֶׂה יוֹתֵר מִן הַעוֹשֶׂה
דוֹק' כְּמִי שִׁישׁ לִי בְּמֵה לְהִתְפָּרֵס
שְׁנוֹתָן בְּדָקָה לְמִי שֶׁאֵין מֵהוֹגֵן
כְּדִי שִׁיִּשְׁבַּחְהוּ יוֹתֵר מִלְּמַהוֹגֵן
שֶׁאֵינוֹ מִשְׁבַּח גּוֹרַע זְכוֹת הַקַּהֵל
וּמִדָּה כְּגֵד מִדָּה לֵא בְּטוֹלָה וְאֵל יִהְיֶה
חֹכֵן לִיתְמוּיָו

מִי שִׁישׁ בִּידוֹ מַעֲוֹת לְחֻלּוֹן וַיֵּשׁ
לְפָנָיו אֲנָשִׁים שֶׁכִּבְרַע עֲסָקוּ בְּתוֹרָה
וּמִי שֶׁרֹכֵחַ עֲתָה לְהִתְחַיֵּל וּלְעַסוֹק
בְּתוֹרָה אֵין לְגְבֹאֵי לְתַת הַמַּעֲוֹת
רַק לְאוֹתָן שֶׁכִּבְרַע עֲסָקוּ

מַעֲשֶׂה מֵאִישׁ שֶׁהָיָה נוֹטֵה לְמוֹת
וְהָיָה בּוֹעֵק תְּפִירוֹתֵי תְּפִירוֹת
וְכֹה הַחֹסֵם שֶׁמֵּא הוּא בְּבוֹר וּפְדוּיָה
וְחִיָּה כֶּה נְשִׁים

שֶׁאֵין לֵאֵל לְכֹת לְכֹתוֹ לְעַסוֹת
בְּרִכּוֹ בַּטַּעַם שֶׁעוֹסֵק בְּכוֹרֵי

שֶׁכֵּן
שֶׁכֵּחַ
שֶׁכֵּט

שֶׁל

שֶׁלֵּא

שֶׁלֵּב

שֶׁלֵּב

שֶׁלֵּד

שֶׁלֵּה

שֶׁיֵּט

שֶׁכֵּ

שֶׁכֵּחַ

שֶׁכֵּב

שֶׁכֵּב

שֶׁכֵּד

שֶׁכֵּה

שֶׁכֵּו

שמו	תירוץ פסוק כן יאכדו כל אויבך ה'	שמו	ממרח שלחו מתם איזה בין העולט הבא	שמו	שאיך להשכיר נכרי לבנות ביתו גם אם יקבל הנכרי בקבלנות	שמו	מי שחולט חלוט קשה על חבירו ויתענה עליו נאלץ ואהבת לרעהך כמוך	שמו	ראש המדות הטובות הבושת	שמו	שאיך להזיק טובה לעבדו אם נתגבר על יצרו שיטתו שמסייעו אותו להתגבר על יצרו על שעתיד לזכות שמי טובה את הרבים לא יגן זכותו מפרענות הבא	שמו	מאמר תנחומים שאמר אברהם להקדוש ב'ה איני זוכו גם מאמר יסורים שבאו על איוב היו ראוי לכא על אברהם וכו' עד בתנחומ על הראשונות פירוט מאמר הנ' אמר אברהם אבינו לפני הקדוש ברוך הוא אילנו לא שמעתי לך בעקרה הייתי מאבדמה טעמתי כל ימי	שמו	פירוש יראת ה' עומדת לעד במה מיירי וכו'	שמו	גם כי משה דוד היו שוין בכמה מדות טובות אבותיהם חיו יותר מהם והם הצדיקו עליהם את הדין זה בהבור וזה כבי ושר	שמו	משה רבינו דוד המלך שניה מתנו בשבת והצדיקו עליהם את הדין מאמר רבי אליעזר וכו'	שמו	טובות נכרי הזהיר בשבע מכות בני נח טענותו אסור	שמו	שני צדיקים הבאים לעיר ומכבדו לא מהם אותם ממכבדים יכבד לזה	שמו	כעלה שאיך להתנצל במי שעשה דבר וכעם עליו אכדו לומר אמי בנותי פן ח' יבעם עם אמי גם אם אכדו מצטער ורובה לקללו	שמו	טרטאי הבן להקין אכדו כשהוא ישן לדבר מצוה או לעסק אחר שיבא ריחו לאכדו פן יצטער שלא הקינו	שמו	האב טיהרה חוטב עצי'הבן עוסק בתורה אף על פי שהאב עם הארץ יחטוב הבן עבדים ויתבטל מלימיו זה דוק כשהאב צדיק	שמו	מי שיש לו בן נשוי אשה ועומד על רגליו עד שיטב אכדו במקומו והוא לאכדו למשא יען כי רבים קמים בעד אבתי'ה' כמו שהוא קם יוכל למחול על כבודו ואם בשביל זה אחרים יקלו בכבוד אביהם טוב שלא למחול	שמו	שמי שמתעבין אכדו ואמי איך לסוף עכמו בתעניות כדי שאכדו ואמי לא יעשו התעניות	שמו	ולמה כתב מה שכתב בפרשת עשו הנבי הולך למות היה די בומכור בכורתו ליעקב וכתב כל זה בשביל שגורח בעד אכדו במקום סכנה לכדו לאכדו ומתאן למד יוסף שהלך למקום סכנה וכו'	שמו	טעם למה מצליחים הרשעים ומה נעים שבת אחים יחד וכן אב וכנים	שמו	סיס ליפא ק'ן לעבדו כמה היה מתאונן אם היה בנו חולה כל סכן אם היה בנו חטוא	שמו	כי המכבד את רבותיו ואחיו הגדולים ומכבד את השבת כאלו קיים כבוד ומורה
-----	------------------------------------	-----	-------------------------------------	-----	---	-----	--	-----	------------------------	-----	---	-----	--	-----	---	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	---	-----	--	-----	---	-----	---	-----	--	-----	---

ס"א מלך יקנא בכבודו וכו' **ס"ב** טכריך הנחבל בקמס רחמים על החובל
ס"א טיך העשיר לבקר את העני **ס"ב** טאין רבים מקברים אותו להסיר קנאה ממנו
ס"ב יש דברים שהחומרף יתרה סבה **ס"ג** לבטל רבים מן המצות
ס"ג שמי טנוסא תפלין וכיזית כל **ס"ד** היום בני מעלה יספידו עליו במותו
ס"ד ביום הדין השוין בזכות יהיו יחדיו **ס"ה** וגם יגון ונאכה
ס"ה תירון ישא ה' פניו אליך אשר לא **ס"ו** ישא פנים
ס"ו אין לומר סכר מצות טעטית **ס"ז** רכוני לקבל בעולם הזה רק לעולם הבא
ס"ז שהשותפין ללמוד יחד או במצות **ס"ח** חלו יוכל לשני עולמות עול ס הזה ועולם הבא
ס"ח מחלקת רבי חנינאל ורבי יהושע **ס"ט** אם יש מיתה לעתיד לבא אם אין מסברת כל אחד מהם
ס"ט שימי הפורים לא יתבטלו והעם **ס"י** שהקדוש ברוך הוא עושה סימן לבדקים העתידיים ליפור קודם סטירתן
ס"י סיזימן כלי עם מים סמוך למנתו **ס"יא** למספק בו הסכבת זרע ססביב לערה
ס"יא טעס לכסוי הדס **ס"יב** האשה שנדמנה לבעלה כוונה למס סמים יבאו מהם בני הגוים
ס"יב סבעון האב או האם יזימן הסם **ס"יג** לבניהם אשה רעה
ס"יג כי רוב הבנים דומים לאחי האם **ס"יד** אין ליקח אשה עשירה אם אחיה

רעים
ס"א טאין לעמוד בלא אשה בזקנות **ס"ב** אם מתה אשתו ראשונה
ס"ב טיותר טוב להתחתן עם בני **ס"ג** גרים מלאי מצות יותר מישראלים טאינס כן
ס"ג טיש לפלס מעגל רגליו בדברים **ס"ד** שהתירס התורה כנגד יצר הרע
ס"ד טאין להטפל להשיא נערה לזקן **ס"ה** כי פירוש ומלאה הארץ זימה זה המשיא בתנו לזקן ולא מיירי בזקן ירא השם
ס"ה טפעמים אין הקדוש ברוך הוא **ס"ו** מספיק לרשע לעשות עבירה מלא הרבות ומזרות בעולם ופעמי' מססייע להרבות מזוהר כדי סיזווגו לראים למדה זו
ס"ו טיותר טוב לישא אשה עשירה גם **ס"ז** אם אינה הגונה כל כך להרחיק עבמו מן הגול ואס הזיווג נגור מן הסמים הבנים יהיו טובי ועשירי
ס"ז מעשה בני מלקח אשה מלא **ס"ח** כחפצו וברך שתי ברכות דיין האמת וברך הטוב והמטיב
ס"ח מעשה רבי ראובן האסט רובלין **ס"ט** שמהסס אשה לאיש וראיה מן הפסיקים
ס"ט האב שהתענה על בנו סיזימן לו **ס"י** הסם אשה טובה הבן סמתה אמו התענה למי' סיזימן הסם אשה טובה לאביו אחר סמתה אמו סאל לבחס אם יוכל לבלח והסיב לו אם יש סטטון בראשו סעותר לבלח
ס"י מעשה בבחורה אחת בבטוחנה **ס"יא** בהסם יזימן לה ה' זיווג טוב לא היתה מתקטטת
ס"יא איש שהרבה גסוס ומפסיל להנשא

שמי שהוא חייב לחירו' יותר ממנה	שצו	עמו וכן גם כן הרבה אנשי מצבי'
מים לו אין לו למיס נרות בבית		להנשא עמה למסוף תנשא עם מי
הבנסת ולא לקנות ספרים ולא		שאין הגון לה ונתחרטו אס תנשא
לתת צדקה *		לחיים טוב נמצא כי רבי מצטערי'
שאין להתחבר במנוחה מהקהלות	שצח	על ידו *
בשביל שמזיק לרבים *		שמי שמתענה שיתן לו השם אשה
מי שהרויח כסותו בעטלו אין לערבו	שצנו	ואת ולא הועילו תעניותיו הוא
עם יתר ממנו *		לפי שאותה אשה לא נבזה
דבחר גבבא גבוט טעמא טעמים *	ת'	להיות שלו ולא הועילו תעניותיו
שהמלוה לטרים המעבליים כאילו	תא	ודמעותיו לבי שהיה בופה כנטי'
גוול את הרבים *		כל מי שיוציא דבר גאון מפיו
להשתדל במשא ומתנו סלא	תב	שאמר אס יתנו לי כל כסף וזהב
יחמוד את אחריים או אחריים יחמדו		שבעולם לא אקח אשה פלוגית
אותו *		לסוף יכשל בה ולא יועילו
בעת צרה אין למהר לידור נדרים	תג	תעניותיו *
רק דברים שיוכל לקיימן *		שאין לכזב ולומר כך וכך רוצי לתת
מעשה במו סגד ללמוד במקום	תד	לי שאתן בתי לפלוני או בני
אחר ולא היה לו לב ולא ראה סימן		לפלוגית כי שארית ישראל וכו' *
ברכה בלימודו ונתחרטו והתיר לו		שאין לקחת אשה אס לא תרחנה
החכם על מנת שישי' אחר תחתיו		תחלה וכן אשה שאינה ראויה
וכן אים ואשה לתת כסף לספר		להרויח בגון קטנה או זילונית שזה
תורה בחושבם שאין מצוה רבה		דרך זנות *
כזאת אחרי בי ים לקהל הרבה		מי שאינו יכול להזדקק עם אשתו
ספרים תוכל לעשות מצוה אחרת		אל יתרשא בדברים האסורים אלא
לקיים את נדרו *		בדברים המותרים *
טעם לתת סיים הנביאים במרס	תה	מי שנקשר בכיסוף ואינו יכול
והכתי את הארץ וכו' *		לשמע יוציא *
שבדלים העונשים שאינם בתוכי'	תז	תירוצ קושי' אסירה נא לידידי ארך
בתורה יותר מסבתובים בה *		אמר הנביא שירה על הכורענות
מעשה באשה שגדלה סלא לרחוק	תז	טעם למה אומרים שהשמה
ביום פלוני *		במעונו *
טעם למה המומרים חיים שנה	תח	למה הנסים עשות שלטה
שלמה *		טבילות ולמה עושים כך ביום
שאין לבגור שני חרמות ביום א'	תט	הכפורים *
שאין לדור במקום שים חסר	תי	להיות בין העולם הבא ברך
מעילת חרס או טבעה *		שהיה משאו ומתנו גאה עם
כריך להיות מתוך בדין ולא	תיא	הבריות במדה ומקבל ובמטורה *
יפסקנו באותו יום הנשי' החסרות		טעם ואסקולה בוג' *

כי הראשונים אדם היו ממייתין אותם לא היו עובדים על שבועתם *	תכב	להרוג את הילדים אל יהרגום לפי שאין לישראל על אדמתם לרונ דיני נפשות רק יכריזו בבית הכנסת עליהם *
שאין ליטעב שאין לו ממון כלל על סמך כי ממך הכל *	תכז	תקון להנצל מכשוף האדם לבנים כדי שתוכל לקחת בעל *
נעם למה לא בותה תורה להמית למי שעבור על שבועתו *	תכח	לא מהכתוב בספר ותדבר את כל זרע הממלכה לבית יהודה אשה אחת רבת לקחת בעל ואמר האיש כיון שיש לה רוב בנים איני רוצה לקחתה לקחה האשה ידי בניה החיו ושמה אותם על ידי בניה שמתו וקראם אחריהם ומתו כגון זאת שהיה יכול באותו ענין לעשות להם קודם היה מציב את בניה וטעמיתה לאחר *
הסר מדוחק את היהודי שלא ילכו מעירו אין להם לעבור על שבועת מפני חלול ה' רק ישתדלו עם המלך ויביאם בעל כרחם *	תכט	מי שיועב שלא יתקבלו דבריו אין להוכיח שמה שאמרו עד כדי נופיה מדבר שהמוכיח הכן את האב או האם *
שאין לבנו חרם עלמי שלא לדור בעיר אותו הסר בענין בחיים *	תל	שמי שמתגאה על הכבוד יותר מדאי ורובו לתקן המצוות ואינם יכולין לא יאריך ימים *
שמי שהוא חייב מעו' הרבה לבכרי ואין לו במה לפרוע וכריך לברוח ויש יהודי אחד בעיר אדם הוא ירא שמים יגלה סודו עמו ויחל' לו אפי כריך לברוח ברח אהיה קודם פן יעליל עלך הנכרי הגוסס כי ואם הם יהודים שהמירו יברח ואל יאמר להם כלום * שאין לקחת מכס יותר מהסך שהוא קצוב וכן במטבע שלא יקללו רכוש *	תלב	עשיר שהקדוש ברוך הוא נתן לו עושר וכספים וכבוד ואינו נתן בדקה לעניים ונותן לאחד הרבה ולאחריו איננו נתן כלום זה עשיר גונל את העניים וכועקים עליו *
שאין לומר חייב מעו' הרבה לבכרי ואין לו במה לפרוע וכריך לברוח ויש יהודי אחד בעיר אדם הוא ירא שמים יגלה סודו עמו ויחל' לו אפי כריך לברוח ברח אהיה קודם פן יעליל עלך הנכרי הגוסס כי ואם הם יהודים שהמירו יברח ואל יאמר להם כלום * שאין לקחת מכס יותר מהסך שהוא קצוב וכן במטבע שלא יקללו רכוש *	תלז	כתיב שומר פיו ולשונו שומר מזרת נפשו ולכן אין לומר אקפח את בני כרבי טרפון *
פירוש מאמר מותר לטנות מפני השלים *	תלד	שאמר לדבר עם הרגיל שבועות כלי בורך *
שאין לומר חייב מעו' הרבה לבכרי ואין לו במה לפרוע וכריך לברוח ויש יהודי אחד בעיר אדם הוא ירא שמים יגלה סודו עמו ויחל' לו אפי כריך לברוח ברח אהיה קודם פן יעליל עלך הנכרי הגוסס כי ואם הם יהודים שהמירו יברח ואל יאמר להם כלום * שאין לקחת מכס יותר מהסך שהוא קצוב וכן במטבע שלא יקללו רכוש *	תלה	שים ליטער ליטעב אפי' שבועת אמת *
פירוש מאמר מותר לטנות מפני השלים *	תלז	מעשה ביהודי אחד שהעלילו והנכד ליטעב *
שאין לומר חייב מעו' הרבה לבכרי ואין לו במה לפרוע וכריך לברוח ויש יהודי אחד בעיר אדם הוא ירא שמים יגלה סודו עמו ויחל' לו אפי כריך לברוח ברח אהיה קודם פן יעליל עלך הנכרי הגוסס כי ואם הם יהודים שהמירו יברח ואל יאמר להם כלום * שאין לקחת מכס יותר מהסך שהוא קצוב וכן במטבע שלא יקללו רכוש *		

תמנ עבר לפניו ער או שלטון או מלך
 אל ישתחווה לו מפני שגרה
 כמשתחווה לעז שמי שגוהר ליכנס
 לבית עז בחייו יעשה לו גם
 במוותו ברבי יבחק החסיד *
תמז שמי שמספיק תכשיטים לכוזרים
 לעז במוותו יארע לו בזיון מעז *
תמח שמי שמצטער עם מי שהוא אכל
 במוותו יצטערו עליו רבים מעז
 אותו הצער שצטער *
תמט מעשה ביהודי שגלח אחד היה
 חיוב לו מעשה יהיה נכנס לתועבה
 כדי שלא לפרוש היהודי וגם כי
 היה יודע כי לא יכנס היהודי ססי
 תשובת מי שהלך לבית עז
 ונתחרט *
תנא שאין להחליף לנכרי לתרובת עז
 שיש להגין או לסגור החלוק שלא
 יראה מעט התועבה או הסתי
 וערב *
תנב שיותר טוב לקחת ערבה שאינה
 יפה מאי זה מקום שיהיה יותר
 מלקחת יפה עד מאד מחבר עז *
תנז שאין לטבול במי שמזכירי הבומרי
 עם עז ואם פכינים וכלי יתכות
 באותם מי אין לברך באותם מים *
תנח שאין לפתור חלום לכומר שמתנו
 יבא לעבוד עז וקח עבר משום
 לפני עיור לא תתן מקסול *
תנח שיהיה חלום שראה בסוף הלילה
 יתקיים תחלה ושיראה בתחלת
 הלילה יתקיי בסוף שלא בא לאדם
 דבר שלא יראה בחלום קודם
 כעין דוגמא וטעם למה החלמונות
 הולכים אחר הפה *
תנכ שמה שמראין לאדם בחלמונו דמיוני
 ודומי הגה הוא דומה לחרם שאינו
 שומע שמראין לו כדמיונו ודומות *

פירוש מאמר הבא על אשת איש
 הרי הוא בין העולם הבא *
 טעם למה מראין לראובן חלום
 על שמעון *
 שאין לקנו חלום קשה ורע מחכירו
 וכן אין לקנות חולי מחכירו ען או
 ימות תחתיו *
תמא לא כמדת בשר ודם מדת הקדוש
 ברוך הוא כי זכות התורה והכדקה
 לתלמיד חכם גבי פגדים אותו מן
 המות *
תמב אין לגלות חלמונו לאשתו פן יגיד
 אותה לאחרים שאין להגיד חלמונו
 אלא לחוכמו תלמיד חכם וירא
 הטעם וגם שאין לשאל ענה משוכחא
 תפלת ותחינת הכדוק אחרי מותו
 מועילה לאותו שמתפלל עליו *
תמג מי שנטה למוות יש לדבר עמו
 דברי תורה כדי שתבא נפשו
 בדברי תורה *
תמד שאין להעביר מן הכותלים דם
 ההרוגים שנהרגו על קדוש השם *
תמז שיש הנאה למתים להקבר אצל
 אוהביהם לפי שמבקשים רחמים
 עליהם וגם המתים מבקשים רחמים
 עליהם *
תמח שכל דבר שיש פקוח נפש מותר
 לעשות למת *
תמט שכלל הושעבא רבה יונאות
 הנכסות מן הקבוצות להתפלל
 ותפלת היא שיתבטל מיתה מעל
 כל החיי וגם אותם שימותו שישובו
 מדרגת הרעה וימותו מיתה קלה
 ועל עממן ועל אחרים למת
 להסיר הדין הכדקה והתענית
 והתפלה מכלת מן המיתה *
תנא שכלל הושעבא חתימת חי האדם
 וכשמיני חתימת הפרנסה *

<p>ולתפסה בדרך להסביבה שתבוא בניסוח שער ומי שמכה להסטיג'ר ורואה אות' אינה יכולה להסטיג'ר לחיות עבד שאכל מלחם ומלח מהמכה אותה וכן המוכה ממנה לא תחיה ואם לא יאכל מלחם ומלח טלה.</p>	<p>תצד שאין להרבות בצדקו עד שיפריע ואין לעשות צדקה לישראל בדבר שים בו סכנה</p>
<p>תטה וכן מעשה ביהודי וכן שאין להראו' חסידות במקום שחב לאחרים</p>	<p>תנה שמי שרואה קרי ביום הכפורים יתענה כל השנה וילמוד תורה אולי יועיל לחיי עולם הזה ואם לאו יועיל לחיי העולם הבא שהנשמות למדות אחר המיתה כמו שהיו בחייהן</p>
<p>תטו אכל אם האסטריג'נותנות מלחמה ומלחמה מותר לרסם עליה</p>	<p>תנו וכן היה מעשה שעברו ככרי'דרך בית הקברו' וראו יהודי אחד כליל שבת שהיה שלחנו ערוך לפניו ולמד בספריו שהיו כשמת קובל לפני מי שכבר מת</p>
<p>תסו כשהחן מתפלל על החולה המוקת את הבריות אין לענות אמן אחריו שהלחשין לחיטות ואמרי' על החולה אם יש להתרפו' יתרפא תוך שבבת ימים ואם לאו ימות עתידים ליתן את הדין שמקברים חיי הבריות וראיה מב' הניכא בן תרדיון</p>	<p>תנו שאין לומר חגי בן גדולים ואענים את חברי שים דברים שאסור ללמדם לאחרים</p>
<p>תסח רפואה להכיר אם יש סס בשלחן טעם למה לא כתב שלמה המלך הכמותיו</p>	<p>תנח ערסא דגדא אין ניהום הניחושים הם כנגד המקפידים שים מקומו' שמקפידין שלא לקרוא שמות החיים רק לאחר שמתו</p>
<p>תטט שים מויק שקורין אותו דרגון אם יכואו בחרב לא ימות שאין הדרגון מתירא רק ממכת הדרגון שנוכד מאשה נבעלה ממנו שאם יכואו פעם אחת ימות אך אם יכואו שתי' יחיה ומעשה יש על זה שאין הסדים מתגרים אלא בני שמתגרה בהטבעות וכיוצא בהם ובקמיעים</p>	<p>תנח ערסא דגדא אין ניהום</p>
<p>תצ וכן הורה חכם שאין ללמד את הסס רק לחכם וירא שמים שלא ישתמש בו</p>	<p>תנח שכל דבר שארע ג'פעמי'אם אין כחם יש סימן שאילץ שים עליו כעין נטיי טענה שלא יקוץ אותו</p>
<p>תצב האב שים לו ספרי שורות וים לו לו בניס רעים לא יתנס להם אלא לעובים</p>	<p>תנח רסף נאמר על הסדי'וברד נקרא חזקים שאף המזיקי'עורכי'מלחמה אלה כנגד אלה בעת שים חולאי' בין היהודים סכנה הוא לילדים שיגדו לפניהם אשה אל- שכנתה כי אותו דבור יש כדי להביא אותו חולי'לבערים העומדים עם</p>
<p>תצג ודרם חילל ממלכה וסריה כשהממונים</p>	<p>תנח שהנסיס שקורין סטריאי'הן אותן שנכראו בן השמשות שהאסטריג'וא אם אינה מויקה לאחר היא מתה ומעשה באסטריג'וא ושתי נסיס האחת ערה והאחת יסנה שהאסטריג'וא מי שידע להסביעה</p>

תַּבֵּד	כטהמונים עומדי' בארץ נתנים ביד התכטפים	תַּבֵּחַ	שהנושא בת אחותו נקרא חסיד
תַּבֵּה	פירוש פסוק הללו את ה' מן הארץ וכו'	תַּבֵּט	טיט מעשה שמושב מעושה אותם האדם לטובה ונהפך לרעה כמעשה עוזה
תַּבֵּו	שנרדף לבחור אשה כמרה ללכת במחבת האשה הוא לכת לטובל פן ילך עמה אשה ויכטפה	תַּבֵּז	טאין לזוג אשה נגד רזונה
תַּבֵּז	שני אחים הנשואים שתי אחיות לא יבליחו לבן יגרם אחת מהן וכן טלטה או ארבעה שמים אחד לא ידורו בבית אחד כי לא יבליחו ולא יעשו שני חתנים נשואים בשבוע אחד וכן אב ובן נשואי' שתי אחיות לא יבליחו או אם ובת שני אחי' ויש נשים טאין ליטא אותם כי לא יבליחו	תַּבֵּז	מראה מקום זיווגים שלא יבליחו כתוב וכו'
תַּבֵּחַ	טיט דברים שבנו של אדם מתים ותלמיד חכם היודע זה ואינו נזהר עתיד ליתן את הדין	תַּבֵּב	בחור טרובה לקחת אשה בת ארבעים שנה אל תהי עבת מוס חסיד בזיווג זה
תַּבֵּט	בבית כרותה למסתיו ולכן ימורו סיוולטונו וכו'	תַּבֵּג	הטובים אל יטפלו בזיווג בת ארבעים
תַּבֵּס	אל ישים אדם עצמו רטע	תַּבֵּד	מי שהולך למדינת הים ויש לו בן ומניח אחר קטן לא יולך בנו עמו עד שתלד אשתו ורע אחר שלא תשאר זקוקה לאחיו הקטן ויתעבגן עד שתגדל
תַּבֵּא	אל יתהלל אדם טרואה בטובתו מיה שהוא חפץ	תַּבֵּה	שמי שאהב אשה בחוטבו שהיא יפה ואינה כל כך אשילו הכי אסור לראותה
תַּבֵּפ	איך לכלול הכדיק עם הרטעים לומר אתם עשיתם לירע	תַּבֵּו	תקנה למי שאהב אשה ואינו מכירה איך יתנהג זה האיש
תַּבֵּג	מאמר טלט חולאים חלה אליטע	תַּבֵּז	לפעמים מן השמים בא לאדם לאהוב אשה כדי שיקוץ בנשים ואחרות שלא נגזרו לו לקחתם
תַּבֵּד	מי שיודע להסתמם בסם להרוג את האויב רב שירע כי איך כדיוק יוכח ממנו	תַּבֵּח	והמכסף אין לו תקנה לבאת מאותו עיר ולרוד בעיר אחרת שיש מי שאהב אשה יען יתחתן ורעו בו רעה שיש גם כן מי שאהב אשה ומכטער ופעמים לטובה
תַּבֵּה	טאין לומר לאחר היתן את סאתך טמא יבקש נקמה אחר עלי לחנה ויהיתן את סאתך	תַּבֵּט	טוותר טוב להיות פנוי מליטא קטנה קנטיא על זה וטרובה
תַּבֵּו	טאין להזכיר עון שעשתה המקשה לילד או החולה ולא להולך למלחמה	תַּבֵּז	טהמוליד ממזר לא קיים מצות פריה ורבייה
תַּבֵּז	אשה שמקשה לילד ראוי שיבקמו עליה רחמים ועל הולד	תַּבֵּג	תפלת התלמידים יהי רצון שלא תהר אשתי אם ימות הולד ומצירו אמר יהי רצון שתהר אשתי
		תַּבֵּד	טאין לשום שמו' לכני לצי הכרע



תק"ב	שאין לעשות המנו' כדי לעשות לו זכר *	לקבל מן הדקה מלהגופל ברעים *
תק"ד	שיחשוב האדם כמה בער הוא סובל טרם קחתו אשה וילכן יתפלל לה' שזמין לכניו נשים בעתם לטובתם שמשנה רבינו לקח גיורת לפי שלא היה יכול לשוב למצרים וטעם יהודה למה גולדו לו פרץ וורח בגילגול עבירה *	תק"ב שאין לקדם אשה עד שיהיו מענות הגרונייה ביד נאמן *
תק"ה	שיוכל אדם לכוות לבנו שיחך אשה אחרי ל' יום למיתתו אך לא לשבעת ימיו אב לוגם אינו יכול לכוות לבנו לגרם אשתו כשהיא יראת חט *	תק"ד שכסממאנין לקדם לתת אשה אחת אל ידבר עוד ויפנה לקחת אשה אחרת *
תק"ו	שיכונה האיש המטיח את בתו שלא יעכב זמן טבילתה יותר מן הראוי שיכונה אדם לבנו אם יש לחמיק חתנים אחרים וזלתך והוא מכבדם יותר ממך אל תקנא בזה *	תק"ו שאין לתת אשה בת ישראל למי שחתכו ואין מערותו רק גיורת *
תק"ז	שאין לבנות מוס בכיו וכני ביתו פן יודונו עם אחרים ויאמרו קידושי גועות היו *	תק"ז גורת רביחנינא בן דוסא לאגרת בת מחלת *
תק"ח	מאמר סוף עדינות שאין אליהו בא לגלות על המטפחות וכו' *	תק"ח שאין לתת אשה בת ישראל למי שחתכו ואין מערותו רק גיורת *
תק"ט	שחסיד א' שמך לאחר וסת אשתו יום אולא ראתה דם היה משמש שמך לשקיעת החמה או קודם עלות עמוד הסחר הטעם למה היה משמש קודם השקיעה או קודם עלות הסחר וטעם לרמוץ מטיבורו ולמטה *	תק"ח שאין לתת אשה בת ישראל למי שחתכו ואין מערותו רק גיורת *
תק"י	שמנת אין דורסין בעריות בשלמה *	תק"ט אין לבדוק עני להתרחק מאשתו מלשמש עמה בסביל שלא תהר בשכת בו אין לו לפרנסה כי זה האיש ממחוסרי אמונה הוא כי הקדוש ברוך הוא מכין מזון לכל בריותיו וכו' *
תק"יא	שאין לחכם להטפל בכני שאין הנעסין שלא כרכין אביה ואמה מי שהיו מנופל ואין לו טוב לו	תק"ט שאין לקדם אשה עד שיהיו מענות הגרונייה ביד נאמן *

סמת תלמיד חכם מחדש *
 אם כויה האב לעשו נישואי בנו
 לאחר ל' יום אבל כלי שיר לא
 ישמע בבית *
 שכסביב שנה ארץ למנוע מלבו *
 את המת או להתעסק בו אם לא
 סכיה קודם שימות אל יתעסק
 כי פלוני *
 שמנה לקיים דברי המת *
 טעם למה כויה תורה לתת
 חומש מי שאל תרומה בסוגג
 ולא במזיד *
 פרוש פסוק לא ידן רוחי באדם *
 פרוש פסוק אל תהי חכם
 בעיניך *
 ארץ להוכיח דבר מן הפה אם לא
 ידע טיפוס הבורא עמו *
 שאין להניח לילדי חרף לאביה *
 ולאמם *
 שהמגדל יתוס בתוך ביתו ראוי
 להכותו כשעושה דבר שאינו
 הגון *
 טיט לרעת הבורא בכל מקום
 ואפילו במקום שאסור להרהר
 דעוהו בכניעות *
 שאין להרהר בבי' הכסף בדברי
 תורה רק בענייני משאו ומתנו
 וסחורתו שאין להרהר אפילו
 בדברי תורה בשעת תפלה וכן
 בלימוד אל ירהר בטוס דבר כי
 אם בלימוד שכשנגור על אדם
 למות חושך יוכא על מזלו וכן
 בהפך *
 מי שרובה לרעת אם יחייה או
 ימות ידליק נר באתרוג דלא
 נסיב זיקא *
 אם ילך אדם שאין מכירין אותו
 אם יכבדוהו יותר מדאי יודה

ולעמוד על ניקור הכשר הוא
 בעצמו ושארין חילול ה'מה שאינו
 עושה מחמת עוני יהלך זר
 ולא פוך וכו' *
 שראוי ללמד דרכיו לבניו
 ולתלמידיו *
 שכל מה שהאדם חכם ונדון
 מחכירו נהנה יותר מן העולם
 הבא *
 שיותר טוב הוא מי שהוא בן
 רשעים ואינו הולך בדרכיהם
 ממי שהוא בן בדיקי' ואינו הולך
 במעשיהם *
 פרוש פסוק ומחא חן וסכל טוב
 וכו' *
 שהאבות אינם מועילות וראוי
 לחשוב לענייני העולם הבא *
 חסיד אחד היה מסנף עצמו
 ביסורי בימי הקיץ ובימי החורף
 ואמר לו חבריו למה אתה
 עושה ככה והכתיב אך דמכס
 וכו' *
 שיסורי הדיוקים הם כפרה
 לעולם *
 כי בבאות מעלה ומטה לרעתם
 נבראו וכביבונם נבראו *
 כי לעניין במחאון כריך לתת
 תחלה לאדם ואחר כך לבהמה
 ובאכילה בהפך *
 טעמי אוסור רבית *
 שאין ליהנות לנכרי המת בקבר
 וכס ספר תורה בארון *
 שירא טעום אחד בכה בחוליו
 מעט שאם ימות לא יוכל להוכיח
 את העם כמשה רבינו שהיה
 מתפלל על ביאתו לארץ כדי
 לזכות את עבמו וישראל במכו' *
 שאין לעשות נישואין בחדר

תקלו
 תקלנו
 תקלח
 תקלע
 תקמ
 תקמח
 תקמב
 תקמג
 תקמד
 תקמה
 תקמע
 תקמז
 תקמב
 תקמג
 תקמז
 תקמח
 תקמע
 תקמז
 תקמח

ויאמר לך למדתי שמי שמספיל
את עבמו הקדוש ברוך הוא
מגביהו *

תקנ

לעולם יתפלל על עבמו שלא
יחטא ושלא יחטאו חבריו
ותמחה כל עון וכל פשע וכו' *

תקנא

מי שהולך בדרך במקום הטוב
יתן מקום למי שמוליך משא
אכילו ככרי *

תקנב

שהלכנה תקבלת אורה מהחמה
וכן כל דיוק ודיוק יתן גדול
לחבירו *

תקנב

שבטוה מתפלל ואינו נענה
וכטוה מתפלל ונענה יש כבוד
לזה ונריך להתפלל עליו ממוס
ואהבת לרעך כמוך פן יענש *

תקנד

שאין לסנות מה שאמרו חכמים
לסבחה מן השכות כמעשה דההוא
גברא שהיה רוכה לסנות המנוה
מן הימין לשמאל *

תקנה

לעולם ידבק אדם במצות ה'
ויקרב את חבריו ואל הוא עני
יעשה המצות בגופו כרי להגוב
לאחרים בזכותו *

תקנו

פרוט פסוק במצותיו חפץ מאד *

תקנו

פרוט מאד שאין דומה זכות דיוק
אחר לזכות שני דייקים *

תקנח

שאין ללכת אחר הכבוד ועונש
הרודף *

תקננט

האמורא שמפרש דברי אמורא
אונה אמורא או תנא יונא
לקראתו בגן עדן ומראה לו
פנים יפות ומקרבו אבל הקדוש
ברוך הוא *

תקנס

ים דייקים כשכחי למנות כוונת
ידיהם לפי כי ב' כיתות מלאכים
שאים לקראתם והקדוש ברוך
הוא אומר שלום והצדיק מקלטי

להקדוש ברוך הוא ועל כן רחמי'
ידיהם מכאן סמך לרחיכות המת
כל פעמית שבא בין ילך *

תקסא

שאין לשמוע בזמן האב או האם
המצוה לגרש את אשתו יראה ה'
שהבן שאו נו חפץ לישא בת אמתו
או בת אחיו שאם יקחנה ישאלנה
ואם ירא שאי יחטא בגמים מוטב
שלא ישאלה *

תקסב

עת לחשות ועת לדבר *

תקסג

שאין לשמוע לאב ולאם המכונים
שלא יקח אשה ואם מוכא בעיר
אשה לך יבא מן העיר *

תקסה

שים לירא לאביו ואמו שג' תירא
וגם לירא את השבת וגם אזהרה
לאב ולאם שלא יכעיסו לבן
ויחטא נגדם שאין לשמש יום
ראשון ושני ושלישי פן יולדו בשבת
ויתחלל השבת *

תקסו

אזהרה לאב ולאם שלא יגרמו
סיכס ויקללס ואזהרה לאב ולאם
שלא יניחו ביניהם לחלל השבת
ואזהרה לאב ולאם שלא ישמש
מינותיהם פן יולדו בשבת *

תקסז

שלא הכבד הקדוש ברוך הוא
מצות על ישראל ותירוץ קושיא
על זה *

תקסח

סדר ציווי האדם לבניו ללמוד
מצויו ממלאכת המשכן *

תקסט

מי שבניו בני מריבה יבנה את
ביתו באופן שלא יבאו לדי
תחלוקת על הירושה *

תקע

שים לגבור בבן הגורם קטנה
בינו ובין אחיו *

תקעא

שמי שמכבד את אביו ואת אמו
יותר מאחיו והם מתקוטטים
עמו אל יקללס כי בזה מכבד
את אביו ואת אמו ובן הגורם חסם

תקצב שאין להוכי' לפני הכן הטוב את

אביו הרע פן יתבייש ויכעור *

תקצב במקום הילול' האין לחשות *

תקצב כשהאחת אביו בלי חבורה בדיני

שמים הוא יותר קל מלכעור את

אביו וכדיני אדם הכאה בלא

חבורה יותר רע וראיה מרוד

סנשכב בעניין הרם והעשיר

חי ה' כי בן מות הוא וטבע

בדיני אדם *

תקצב מי שהולך למקום סכנה ואביו

ואמו מכתערי' יסביר תקף עליהם

להודיעם שיב' א' מן הסכנה *

תקצב טעם המכ' את אביו לאחר מותו

פגור והמקללו חייב *

תקצב שצמו שיש לאב לעשות גדר

מכעור בוף כגון ובנותיו יותר

ויותר ברך לעשות גדר פן

יחטאו ליוצא *

תקצב ולא דיוקן לזקנים א' אף לזקנות

חייבות לקום הנשים בעדם וגם

הם חייבות בהידור וקיימה

לזקנים אף על פי שיותר טוב

היה להחבא מפניהם *

תקצב התורה הזהירה בכבוד זקן כמו

שכתוב ונגד זקניו כבוד *

תקצב שאין לאדם חשוב לעבור בפני

הבריות כשיושבים פי ועמדו

בפניו וכ' אין לברוך לדרוף אחר

הכבוד אך בל' מעשיו יהיו לסם

שמים *

תקצב מדה כנגד מדה לא בטילה *

תקצב שאין לתבול לאביו לדין ולא לנגל

שכובע עליו שהרי הוא כמקללו *

תקצב שמותר מי טרחה סכני בית

אביו גונבים את ממזנו מותר

לכן לגנוב את ממזן אביו כדי

לפרנסו לעת צרכו *

תקצב מי שנהג לו אביו שיכתוב שמו

על ספר אחד למת שהוא עשאו

לא יעטנו *

תקצב שיש לכבוד מאד לתלמידי חכמים

כדי שיהיו דבריהם נשמעים *

תקצב שיש לומר למי שהוא ירא שמים

ואינו יודע לשון עברי' שילמד

אותו בלשון שהוא מבין *

תקצב שהקדו' ברוך הוא ברא לכל ברים

צורכי חייה *

תקצב שהכל הולך אחר כונת הלב

לעשות לפס שמים *

תקצב אדם שבע' זכות גדול וקשה עליו

לחזור לעשותו פעם אחר' וכופה

את יצרו ועושה אותו זה האיש

עדיף ממי שיש לו זכות ואין יצרו

תוקפו *

תקצב שהיועץ חכם שאין מביטל בל'

מחמת עבתו *

תקצב שאין לתת כפרה על הקלות

ולא על הממורות *

תקצב שאין לבעול דלת לפני השבים *

תקצב טוב שלא לגזול מזה פרטה

מלתת ליתורא לכדקה *

תקצב מי שהיה חייב הרבה לכיס טל'

בדקה ואס' מעט לא נתן יודיע

הדבר לכ' טובי העור וימכרו

הבית ויפרנסו כל בני ביתו

ומהשאר יפרנסו עבוי העיר *

תקצב מי שגזל והלך הנזל למדינת

הים והגזלן חפץ להשיב את

הים והגזלן חפץ להשיב את

הים והגזלן חפץ להשיב את

הים והגזלן חפץ להשיב את

הים והגזלן חפץ להשיב את

הים והגזלן חפץ להשיב את

הים והגזלן חפץ להשיב את

הים והגזלן חפץ להשיב את

הים והגזלן חפץ להשיב את

הים והגזלן חפץ להשיב את

הים והגזלן חפץ להשיב את

הים והגזלן חפץ להשיב את

הים והגזלן חפץ להשיב את

הים והגזלן חפץ להשיב את

הים והגזלן חפץ להשיב את

הים והגזלן חפץ להשיב את

הים והגזלן חפץ להשיב את

הים והגזלן חפץ להשיב את

הים והגזלן חפץ להשיב את

הים והגזלן חפץ להשיב את

הים והגזלן חפץ להשיב את

הים והגזלן חפץ להשיב את

הים והגזלן חפץ להשיב את

הים והגזלן חפץ להשיב את

הים והגזלן חפץ להשיב את

הבזילה ואינו יכול ללכת אחרי
 למדי מה יעשה ויחזק בצרכי
 רבים *
 תתקבץ וזו שגול מחמשה ואינו יודע מתי
 אינו יוכא ידי חובתו עד שיחזור
 לכל אחד ואחד *
 תתקבץ שהתשובה הראויה והמקובלת
 היא לתת לגזל הגולה וכל מה
 שהרויח בה *
 תר' שיותר רע לגזול לנכרי מלגזול
 ליהודי *
 תר' ט' שצריך להתנות לעולם בלשון
 רבים *
 תר' ב' פרוש מאמר ראיתי בני עלייה
 והם מועטים *
 תר' ב' כשישן האדם ויחץ מסכתו חזרה
 לו מחשבתו לרשתו ולכך תקנו
 לומר מיד שמע ישראל ה' אלהינו
 ה' אחד *
 תר' ב' שהעולם הזה מקום המעשה
 ועולם הבא מקום הגמול *
 תר' ב' מי שחטא בעבירות חמורות
 כמו באש אשם ויאלץ פרוץ בעולם
 הזה והקץ קיימת לעולם הבא
 ובעניוין עבוד' זר' וגילו עריות
 ושפיכות דמים ולשון הרע ממהרין
 ליפרע ממנו בעולם הזה ויש
 שספרעין ממנו לעולם הבא וכן
 רשע' שמתו קרשע' אש יתפללו
 בעדם לא יועיל כלל *
 תר' ב' שמי שעובתו מרובין ומזכותיו
 י'א שחינו ראוי לקבול שכר ואחר
 כך נאמר בשאף זאת ב' תרובים
 מדברי הגעם השני מסכימים
 לתרגום ואין לשמוע לחולק על
 דברי התרגום כיון שעזרא
 נשתמש בו פי' בסוף א' אמונה
 אין עול שמי שהטחיו מרובים

אין לו שכר בעולם הבא כלום *
 תר' ב' מי ממרח דאמר רבא כל המעביר
 על מדותיו וכבודו בינויים
 שיש בדיוקים מתים על השגות
 כדי שלמדו אחרי' מזה טעם מוס
 שהאב הדיוק יקבל עבוי בקבר
 כדי לפדות את זרעו וגם בדיוק
 בסביל כדי אחר ופעמי' כשלוקים
 הבנים יעמידו אביהם בסביל
 שלא מיחו או כסגרם עון אביהם
 ופעמים שמעמידים הדיוק סם
 כשלוקים מוטאיהם מדיוק שמת
 על השגה לעתיד מקבל שכר
 על מיתתו ויש לוקה על שמתח
 במפלת חבירו והמעטע' ככערץ
 של רשע' נפרעים ממנו ומזה
 לשמח בטובתן של בדיוקים *
 תר' ב' הא דהקב' רב חסד מנה כלפי
 חסד דוק ב'ה ולא כ'ה טעמה
 עבירו ועשרה זכות וזכות קטן
 משלים לאחד עשרה הזכות קטן
 מכתורף לנכרי לכף זכות בתפלה
 שלמה שמדת פורענות אינה
 עושה פירו' שהדיו' יקבל טובות
 יותר ממד' זכיותיו שמה שנהנים
 הדיוקים בעה' הוא בסביל
 תפילתם ועקר תגמולם בעה'ב
 שאין להרהר אחר טובות ה' אש
 יראה בדיוק ורע לו רשע ועוב לו
 הדיוק אינו יכול לבטל מזלו
 אש הוא רע אש לא בזכו' גדולות
 כאברהם אבינו *
 תר' ב' שהדיוק נוטל חלקו וחלק חבירו
 רשע בזן ערן ורשע כולל חלקו
 וחלק חבירו בניהם *
 תר' ב' ששני סופרים כותבים בניהם
 זה המקום לפלוני וזה המקום
 לפלוני *

ת"ר"ח

נעם ככל פסו וזרקו תביל ממנו
שאין מועיל למי שלא נתן בדיקה
בחיו או למי שמעב אחר מתלת
מה שיתנו אחרים בעדו לאחר
מותו אלץ אם נתן בחיו או נתן
לאחר בחיו לתת לאחר מותו
ואם החי מתעבה ומסקף כפטו
בעיניו למעט פורענות המת
זה בודאי יועיל למת *

ת"ר"ב

בספר התשובה של הבינו סעדיה
גאון בשביל מעבה דברים אין
תפילתו של אדם נשמעת *

ת"ר"ג

העתק דרבי תשובה מרבינו
סעדיה גאון *

ת"ר"ד

פירוש הזקן רבך מצית רעך
מכל מה שכתוב בסיר השירים
כריכים האיש והאשה להזהר בו

כטובים *

ת"ר"כ
שאין לתת לנוחף דבר שיבטל
התאווה ואפילו יש לנוכח *

ת"ר"כ"א

שאין לגלות תשובת הגבול
הגולן מפני תקנת השבים *

ת"ר"כ"ב

שיזהר אדם לבלתי בא לירי חסד
ואם יבא יבקש לנקות את עבמו
וימחול *

ת"ר"כ"ג

מי שבא לירי חסד גבכה מחסד
שהיו בו איכרות כסף וזהב אם
יוכל לומר בדיקה עשיתי ותפסמו
מה הוא חסיד מעשה שלת חלוט *

ת"ר"כ"ד

שמי שחושב רעה על הטובים
חוטא *

שאין לנקות עצמו בדבר שיש
בוטח לחבירו *

ת"ר"כ"ה

שינקה אדם עצמו ממנו
ולא ממנו שאינו מאמין *

ת"ר"כ"ו

שאין להגיד בערו למי שאין חלק
בבערו כי לב יודע מרת כפטו *

ת"ר"כ"ז

המכיים חכירו ולא נודע לשום
אדם למה הדבר דומה *

ת"ר"כ"ח

שמי שקור לטובי העיר להתייעץ
עמיהם ושלח לקרא לאים אחד
נעשה השליח וקרא אחר תחתיו

ת"ר"כ"ט

אך יתגב התשלח עמו *

ת"ר"ל

שאין לבטל הגבכה לבלות מי
הגב מפני תקנת השבים *

ת"ר"ל"א

מי שהכין פס רע על בדיק
וביקש מחילה מהבדיוק ומחלו
והשומעים הלכו למריבת הים

ת"ר"ל"ב

למה תועיל מחילתו
התעבה לרעים ולרמאים *

ת"ר"ל"ג

פירוש שכל המוסר במומו כפול *

ת"ר"ל"ד

שאין לומר דבר גאות כי באותה
מעדה מיד יבטל *

שירוש הזקן רבך מצית רעך
מכל מה שכתוב בסיר השירים
כריכים האיש והאשה להזהר בו

יש בו מוסר ערוה שער באטה
ערוה ומי שזוהר מלהביט שער
באטה יזכה לשער רושיה בעמר

בקי שנאלץ כסכניה שאין להטיב
בדיקים אלץ השעים וללא השעים

אלץ בדיקים כשוס דבר פת של
שחית מעטל דברים רעים ורח

רעה ומוסף חכמה וכו' *
שבעל תשובה לא ילכט בגדי
חמודות *

ת"ר"טו

פירוש פסוק טובו עדי בכל
לכבכסו וכו' *

ת"ר"טז

שהחילוף יבקש עצמו בתענית
שלא יבטור לבירוות והמלמד
והסופר אסור להם להתענות

כשאדם מתעבה ישמור כפטו
שלא יחא בעמם שלא יתקיים הן
לרוב ומה תבואו *

ת"ר"יז

כי בסמקיסים בכרום את העיר
כין יהיו חלמים *

ת"ר"יח

שהיכר הרע שולט יותר מראי

ת"ר"יט

תַרְלוּ	שִׂיחַן לְהַזְכִּיר בְּכַפֵּי מַי שִׂיחַן לֹא	יִמְיָם לְהִיטֹתוֹ סִבְלָן וּמוֹחַלָן *
תַרְלוּ	לֹא עֵינַי אֲדַבֵּר כֹּהֵן מִלֵּא יִתְבַּיֵּשׁ	תַרְכּוּ
תַרְלוּ	הַלְמוּד בְּכַנְעֵי אֲלוֹ בַּסִּיחַן לֹא יִהְיֶה	תַרְכּוּ
תַרְלוּ	רוֹקֵן וְלֹא לִפְנֵי שֹׁם חֹלָה *	תַרְכּוּ
תַרְלֹחַ	שִׂיחַן לְמוֹת לְהַדְרִי אִם כִּךְ עֹשֶׂה	תַרְכּוּ
תַרְלֹט	אֵינִי יְהוּדִי *	תַרְכּוּ
תַרְמֵחַ	לֹא אֲלִיכֶם כֹּל עֹבְרֵי דֶרֶךְ מִכֶּאֱץ	תַרְכּוּ
תַרְמֵט	שִׂכְרִיךְ לִכְנוֹת *	תַרְכּוּ
תַרְמֵץ	שִׂלָּח לְלֶכֶת לְנֶסֶךְ בְּרִכֵּי אֲבֹתֵי שִׂלָּח	תַרְכּוּ
תַרְמֵץ	לְעֵבֶם לְמַי שִׂיחַן לֹא כְּנִים שִׁיעֶשׂוּ	תַרְכּוּ
תַרְמֵץ	לֹא כֵן *	תַרְכּוּ
תַרְמֵץ	שִׂלָּח לְהוֹלִיךְ בְּנֵים קִטְנִים אֲבָל מַי	תַרְכּוּ
תַרְמֵץ	שִׁמְתוּ בְּנֵי קִטְנִים מִקְרוֹב שִׂלָּח	תַרְכּוּ
תַרְמֵץ	לְכַעֲרוּ *	תַרְכּוּ
תַרְמֵץ	שְׂמֵי שְׂהוֹיֹא נִיעֵגוּ מִחֻמוֹמוֹ שִׁכְסֵגוּ	תַרְכּוּ
תַרְמֵץ	בְּרַגְלוֹ מִפְּנֵי הַמַּיִמוֹם *	תַרְכּוּ
תַרְמֵץ	יִכּוֹל אִדֶּם לְסַף כְּדֵי שִׂלָּח יִתְבַּיֵּשׁ	תַרְכּוּ
תַרְמֵץ	חֲבִירוֹ וּכְסִיפֶקֶר יִסְנֶה כְּדֵי שִׂלָּח	תַרְכּוּ
תַרְמֵץ	יִהְיֶה כֹּל כִּךְ סִקֵּר לְגִמְרֵי שִׁמְמִיקוֹס	תַרְכּוּ
תַרְמֵץ	שִׂאֲדֵר חֻמוֹמֵא מִלְּבִינֵים פְּנִינֵי *	תַרְכּוּ
תַרְמֵץ	שִׂאֲדֵר יִכּוֹל לְתַבּוּעַ לְחֲבֵרוֹ בְּקִהֶל	תַרְכּוּ
תַרְמֵץ	לְמַת דְּכִרַת עֲלֵי דְכִרִים שִׂלָּח	תַרְכּוּ
תַרְמֵץ	רִאִיתִי בִי *	תַרְכּוּ
תַרְמֵץ	שִׁישׁ לְדוֹן הַהוֹלֵךְ עִם הַטּוֹבִים	תַרְכּוּ
תַרְמֵץ	לְכַף זְכוֹת לְעוֹלָם שְׂמֵי שִׁמְמִיקוֹס	תַרְכּוּ
תַרְמֵץ	עִם חֲבִירוֹ בַּסִּיחַן כְּרִיךְ כִּפְרָה *	תַרְכּוּ
תַרְמֵץ	מִסְפֵּט מַי שִׁמְמִיקוֹס לְעֻסוֹת מַתְּוָה	תַרְכּוּ
תַרְמֵץ	וְעֵשֶׂה עֲבִירָה *	תַרְכּוּ
תַרְמֵץ	פִּי מִשְׁנַת הַרוּחָה אִתְּ הַטּוֹלֵד	תַרְכּוּ
תַרְמֵץ	כִּי בְהַתְרָחַל מִן הַסִּקֵּר לְהַתְקַרֵּב	תַרְכּוּ
תַרְמֵץ	אֲלֵי אֲהַלְיִיתִיקִים הַסֵּב בַּתְּשׁוּבָתוֹ	תַרְכּוּ
תַרְמֵץ	שִׂיחַן לְמוֹתֵיחַ לְחֲבֹר לְמוֹתֵי שְׂהוֹיֹא	תַרְכּוּ
תַרְמֵץ	מוֹתֵיחַ לְכַבֵּד אֲבִיבֵי רִיק שְׂהוֹיֹא מוֹתֵיחַ	תַרְכּוּ
תַרְמֵץ	לְכַבֵּד שְׂמֵיחַ שִׁישׁ לְהִיטֹת לִירְחָה	תַרְכּוּ
תַרְמֵץ	הַ מִן הַמַּתְּבַחֵם לְמַחְתֵּי כְּעוֹשֵׂי	תַרְכּוּ
תַרְמֵץ	הַרְעֵי וּבְמוֹלֵי דַעְלֵמֵא תִּהְיֶה	תַרְכּוּ
תַרְמֵץ	מִן הַמַּתְּבַחֵם וְלֹא מִן הַנוֹחִים *	תַרְכּוּ
תַרְמֵץ	מוֹתֵיחַ חֲסִיד אֲחֵר שִׂאֲדֵר שְׂהוֹיֹא	תַרְכּוּ

מִי שִׁמְתוֹ

תִּרְסב מי שמתה אשתו אין ליטא אשה
 אחרת כל זמן שמזכירים אותה
 ומזכרים עליה *
 תִּרְסד שאין לתת כסת ושאר דברים
 שנתנה טפסה עם בתה לבעלה
 כששאל הבעל אשה אחרת אחר
 מותו *
 תִּרְסה שאין לבייש העבד והשפחה *
 תִּרְסו שכל הגרמות נענש עליהם
 ואפי' הגורם עבר לבהמה נענש *
 תִּרְסז כי פסוק יודע בדיוק נכס
 בהמתו *
 תִּרְסח שאין להכות הבהמה כשאזנה
 רובה ללכת בלילה *
 תִּרְסט כי פסוק ורחמי רשעים אכזרי
 תִּרְעו הכלב שאינו נוטף בני אדם אם
 יכנס בבית יוכל לגרשו בטבעו
 קטן *
 תִּרְעא שיותר עון ההורג בחור הראוי
 להוליד ממנו שהורג זקן שאינו
 ראוי להוליד ההורג מי שמזכה
 את הרבים יותר עון מכל אלו
 תִּרְעב מי שיש לו ב' מניקות נכריות
 יזרז שלא יבואו לידי מחלוקת
 יחדיו *
 תִּרְעג שלא ירחץ מוכה שחין עם יהודי
 אחר אם לא יודיענו תחלה *
 תִּרְעד פירוש לא תעמוד על דם רעך
 תִּרְעה פירוש פסוקי אך את דמכם *
 תִּרְעו שכל שחין אדם על נזקי חברו
 כך חייב על נזקי עצמו *
 תִּרְעז שכל דבר שהסכנה ידועה בו
 למסור עבדו אליה מתחייב
 בנפשו *
 תִּרְעח מי שחייב אדם מיתות בית דין
 יזרז מבא בשם מקום סכנה
 כיוצא בהם *
 תִּרְעט כשים שפיגות הרבה ועוכרים

עם השערה וז' אינה יכולה
 לעבור בידוע שים באות' ספינה
 מן שחייב מיתה ורשאים להפיל
 גורלות לדעת מי הוא ויתפללו
 שיפיל על החי ולא על הזכאי *
 אם בא רוח סערה קודם הכנסה
 לים באיזה אופן יתנהגו *
 תִּרְס דין המכשפות ההורגות הילדים
 בזמן הזה *
 תִּרְסא שראוי להשמר מלשים ידי החיים
 על ידי המת' כן יקראם וימותו
 ב"מ ורפואה לזה *
 תִּרְסב אשה שהיתה בנה בוכה בלילה
 ועשת' כיסוף וסר הבכי מעל בנה
 ושם אותו לכן שכנת' אם יודעת
 אם הילד לרפאתו ולהשיב הבכי
 על הרפואה אם מותר אם לאו *
 תִּרְסג מי שחלם שהיה עוסק בבכר
 המצות ואם בתנור וכו' *
 תִּרְסד שאין לקבל רוכח בבית *
 תִּרְסה שאין להגזין על הרשעים ולהרחיק'
 אפילו מכל העיר *
 תִּרְסו מי שיש לו זולל וסובא בתוך בניו
 איך יתנהג *
 תִּרְסז פירוש מאמר עם הארץ מותר
 לקרעו כדב' ומגבו *
 תִּרְסח שאין לזכות למומר בספר תורה
 אם לא באופן שלא יוכל לתבוע
 חלקו לאחר זמן *
 תִּרְסט שאין להתפלל על מחטו' הרבים
 שיתרפא שאין להתפלל על
 מחטו' הרבים ומתו מקבתן
 שיעשה תשובה כי לא יועיל
 אבל יתפללו על המונע מעשו'
 זכויות שלא יעשה יותר ומי
 שמחטו' בשוגג כגון שאין אכלו
 ירא שמים שיזהירו כי אם יש
 אכלו ומזהירו מזיד הוא *
 ה' הא

לברוח הנשים בבתי הכומרים
 משתמשאו לכברים ויטמאו *
 טפוחים לכדיקוס משכרם
 כשכיל שמקריבים דעתם למות
 מיתת עבדים מהיות גהרגים
 בשעת השמר *
 סוף לקבור בדיק חבל רסע
 ומעשה וכו' *
 שאסור לקבור בדיק חבל רסע *
 שיש להרחיק קבר המנוה יותר
 מח' אמות משאר הקברים *
 שהמתים יכולי להזיק למי שהוא
 מבקש להזיק להם *
 סוף להניח עיר שיש בה בית
 הקברות וללכת כל הקהל לעיר
 אחרת *
 ברזלי הגלעדי פסק כן שיש
 להם הנאה כשהחיים מבקשים
 רחמי עליהם והם גב' על החיים
 וכך כלב נשתטח על קברי
 האבות *
 שהנשמות מתעטפות ויוסבות
 בבית הכנסת לפי עדות אים
 שיש בבית הכנס' וסגרו השמש
 בבית הבנים וראיה שני בני אדם
 חיים בתוכם ומתו באותה שנה
 תוך ימים מועטים *
 שיש להתענות ביום שמת בנו
 אביו ובשנה שמונה היה מי
 שמת ענה בשבטו ואר *
 מי שמת אביו בסורים באותו
 יום יתן מתנות לעניים ובשנה
 הבאה באותו יום לא יניח מלתת
 מתנות לכל אדם *
 סדרך להנטער בצערך של
 ביבור *
 מכיוס שיטמע שמועה טובה
 ויאר דלא למפסד וכיוס רעה

תרץ סוף להניח ספר שמות במקום
 סבניו או חתניו או תלמידיו פן
 ישתמשו ברוך יבנו *
 תרל"א גר שקבל עליו כל המצות אף
 להאכילו גבלות ונרפות אשפי
 שלא גימול עדין *
 תרל"ב אף על פי שאמרו גר שנתגייר
 כקטן סולד דמי בה הרב נפש
 בריך כפר' וגם חייב לשלם היבא
 דסיך *
 תרל"ג מי שגנב בקטנותו או עבר
 עבירות אחרות בריך לעשות
 תשובה ולשלם וגם אם היה חכם
 ונטרפה דעתו וחזר ונתחכם
 בריך לשלם מה שעויות בעת
 טוונות וכן אם היה סבור במעט
 כלונו מי שהיה קטן ביונתר
 כשגנב ואינו זוכר פגור משלם *
 תרל"ד אדם שחשב לטונבה ולא"כ הענימו
 ת"ח סכור כפול *
 תרל"ה דור שמנהיגיו רעים הוא כשכיל
 שהיה להם מנהיג טוב והיו מכזים
 אותם *
 תרל"ו אס רחית רסע מזריך ברעתו
 מפני זכות שיש לו הוא *
 תרל"ז יש רסע שיש לו פרקליט טוב
 כגון מקבל אורחים או עוסק
 במתי' מרחיקי ממנו הפורענ' *
 תרל"ח סוף לפתוח באמונת הנכרי *
 תרל"ט שאם מבקשים נכרים א' מב' יהודים
 וא' מהם ת"ח מצוה להדינו לומר
 הרגוני ולא חבירי *
 ת"ס משפט כנסים שאמרו נכרי' תנו
 לנו אחת וכן לעניין הריוגה *
 ת"א סוף לסמוך עתה על הגורל *
 ת"ב שתוכל אשה ללבוש בגדי כומרת
 כדי להנצל מן הנכרים *
 ת"ג בשעת השמר יותר טוב

ת"ד
 ת"ה
 ת"ו
 ת"ז
 ת"ח
 ת"ט
 ת"י
 ת"יא
 ת"יב
 ת"יג
 ת"יד
 ת"טו

<p>עד שנטה למות ולא נרפא עד כי בא בנו ושכר הבגור על קבר המת ונתרפא *</p>	<p>שמתי תחם שלא תראה בטוילין וכשתראה אשה עובעת בנהר ראה להכילה *</p>
<p>אותם שנשבעו שמי שימות קודם חבירו שיבא להגיד לחבירו מה שבעולם יהיה המת ישאל רשות מדומת להתרחות לחבירו ולקיים שבעתו והמי יבדוק אם הוא מד או אם הוא חבירו וישבעהו כי לא יוציאם שם שמים לבטלה *</p>	<p>תמ"ו כירום פסוק יוסף דעת יוסף מכאוב *</p> <p>תמ"ז פירוש פסוק שמע עצה וקבל מוסר *</p>
<p>המת פעמים בא לחי בחלום כדי להשיבו בתשובה *</p>	<p>תמ"ח כשיקראו ימי האדם למות יבנה בפני עדים ויטיס בנוחתו ביד נאמן *</p> <p>תמ"ט שיבנה ולא יבטח סמא יבריא כי סמא ימות פתאום *</p>
<p>מי שנתן מתנה ומת אל יקלג בו להוציאו מקברו לראותו אם הביא שתי שערות *</p> <p>פירו' והנה הגהור על על העמא *</p> <p>שאין לעבוד טנוף על פני המת ולא עפר *</p>	<p>תמ"י סגס אם בויה חביו להוליכו אל קברות אבותיו והקהל אמרו כי היום הם מאד נשיסריח וסמא יבקע ויהי בזיון לאביו יותר טוב לקבור בעיר *</p>
<p>שאין להתעטף המת רק בטלת שהיה רגיל ושיהיה מצמר *</p> <p>מי שזכה לתת הטלת שלו לעני בדיק ינתן וישאר בלי טלת כי הוא לא יוכל לברך והעני בדיק יוכל לברך בכל יום *</p>	<p>תמ"א סים ללמד לבן קדים שיאמר אותו *</p> <p>תמ"ב שאין לזנו המת ממקומו אף כי יאמר שזיווהו כי יש לחוש לחיי טעה *</p>
<p>מי שזכה לתת טלתו בטבת פן יבכה ויתחלל שבת וכו' *</p> <p>כי באותו עול' מפשיטין הרשעי' מעדיים ומלבישים לבדיקי' שאין להם *</p>	<p>תמ"ב סים להוציאו למי שהוא גוסס אם יש דלקה *</p> <p>תמ"ג שהבולע אפרסמון מיד מת *</p> <p>תמ"ד מעשה באחד שבה בחלום טילבו לבקרנו וכו' *</p>
<p>פירוש פסוק וישמע אברהם אל עפרון *</p> <p>כל שהוא מותר וניחו אותו לבורך דבר כמוהו כגון מותר עניים לעניים *</p>	<p>תמ"ה חכם אחד טראה בחלו' אדם גדול יותר מן הבית ובאין למלאות הקבר אם חסר מאומה יש סכנה בדבר ואם ימלא עפר ימלא כל הקברים החסרים ואם לאו ימותו בניו *</p>
<p>מי שנתקבצו בני אדם להשיא אשה ועשו סעודה ונותר יתנו אותו לעניים *</p> <p>שאין ליתן שלום לארזים כשיש</p>	<p>תמ"ו מעשה ממי שעשה מחתיכת סיור ארון המת בלי טור ונחלה</p>

מת מוטל וכן חס כתנו לו לא ישיב להם.

תשמך שאין ליתן שלום לפוגעו ולא לענות שלום יתנו לו כשמועך מת עמו או ספרים שאין לנשא את קרוביו כשנפד מהם וכן במקום שיש סכנה פן ירגישו במת ויזלזלו אותו הנכרים בדרך אז אלא ימנע הנכרי מלישב על כלי המת.

תשמך מי שיושב אצל חולה כנופל למות ואין אדם אחר שיכיר בו לרעת מתו תבא נפשו ובא זמן תפלה אז יבא משה להתפלל אחרי כי אין אחר בקי.

תשמך עיר שיש בה שני מתים חס מתו ביום שישו אין מאריכי בהספד הראשון פן לא יהיה זמן לקבור השני קודם הכנסת כלה.

תשמך שאין לומר אחרי כי זכיו או אמו חולים או חמיו גוסס אמהר ואשמש בתשמיש המטה קודם שימות ולא ככון לעשות כן כשאבי או חמיו גוסס.

תשמך שאין לומר לתח זכרונם לברכה שמה שאומרים לחרבונה זכרו לברכ לפי מדבר בטבח צדיקים ומי שעושה עושה לישראל בין יהודי בין נכרי אומרים עליו זל ואדם שנפג לעולמו אין אומרים עליו זל אלא שמכירים בו סכל מעשיו לטעם שמים.

תשמך שני ספרים ח' כתבו אדם ומת והאחד הועתק יותר זכות לקרא באותו סכת המת חס נכתב לטעם שמים שיש לעשותו דברים ח' של מת וח' של חי יותר טוב לעשות של מת שנאמר ושכח

אני את המתים ופורטו ומכח אני את המתו שכבר מתו ומן החיים אשר הם חיים עדנה

תשמך כי כל הדברים נגזרים מאת ה' ולכן ראוי להתפלל תמיד שיתגבר כל הדברים לעושה מי שיש לו אשה מכעסת אותו יתפלל על מיתת רוק יתפלל לה' שיתן בלבה לאהבה אותו ולהיות בשלום עמו.

תשמך ואם יש ישראל שאינו מחננין את הרבים ושוכח אותו ומריע לו אל יתפלל לה' שמייתהו רוק יתפלל לה' לאהבה אותו גם חס עשה לו רעה ואינו יכול למחול לו אל ימהר להענישו.

תשמך שאין לתלות טעם חולי במאכל ובמשתה ואם חבלוהו אנשים רעי אל יאמ' כי עונותיו גרמוהו כי הפעל כל זאת.

תשמך שאין לבקש ברכיו בצורכי שמים רק בהפך.

תשמך תירץ קושיא יש מתפלל על אחרים ונענה ועל עצמו אינו נענה.

תשמך שהנביא חייב להזהיר את ישראל לטוב בתשובה קודם שיתפלל עליהם.

תשמך כשמבקשים מחסד ח' שיתפלל על כל ברה שלח תבוא על הכיבוד ברוך לחקור חס יש אהיה עין יתקנוהו תחלה באופן אחר לא יתפלל ולא ישמע תפלתו כי הדבוק שאינו הורג להתפלל לא יתפלל ביום הכפורים סכל מי שרגיל להתפלל ביו הכפורי ואינו מתפלל ילקה באותה שנה שוקן הרגיל להתפלל ביום

הכפורה ואין לו כח לעמוד אין
 תש"ח האוי שיתפלל בישיבה
 תש"ח שהמנות אינם הזכות בירוסה
 ותירוצ מורסה קהלת יעקב
 ופסוק נתת ירוסה יראי שמך
 תש"ט כל העווריה להקים שם שאינו
 הגון בקהל גזילים את הטוב מן
 הקהל ועתידין ליתן את הדין
 שמי שיש בידו למחות ימחה
 להעביר שם שאינו הגון ומי שאין
 בידו למחות ישתוק ולא ידבר
 דבר לא היו ולא לאו
 תש"ס שאין לומר אשכ סמוך לארץ כדי
 שתהא תפלתו יותר נשמעת
 ימפני שיתקוטטו עליו היושבים
 עס ויבא לידי מריבה ויותר טוב
 לו למצות מרחוק בלא מחלוקת
 כי אז ישמע תפלתו יותר
 תש"ח כי מן הראוי הוא להטיב הכדיק
 לימין הספר תורה או לימין
 הארץ או לימין החכם אם לא
 להסיר מחלוקת מהמקנאים בו
 אל יקפיד
 תש"ט כתב רבינו אפרים לחכמי דור
 על קושרי קשר לגלגל ספר תור
 הם לבדם בתיים י"ב זקוקים
 לבדקה ואין מי שיתן כל כך
 ימורה אם יש למחות בידם כי
 שלא לשום שמים יעשו כן או מה
 לעשות כי כאשר יורו לו יעשה
 תש"ט שיש לתת לתקוע סופר לכדיק
 או להגן ובלבד שלא יהיה
 מחלוקת בדבר
 תש"ס שאין להביא מנעלים לבית
 הכנסת במונאי יום הכפורים
 ע"י טפחה
 תש"ס הראשונים היו קוראים עם הארץ
 בתוכחות ולא אדם חשוב שלא

יתקיימו דבריו
 תש"ס טעם למה יש לקץ בתוכחה
 יותר מן הברכה
 תש"ח מה יש בין ראש השנה ליום
 הכפורים לשאר ימים
 תש"ט אם הקדש ברוך הוא יושב
 בכל הימים וזן כל העולם
 כלו ג' שעות ביום ובלילה
 והתירוצ וכו'
 תש"ע שיהיה הסוד מלקרא לספר תורה
 מי שיש לו נתק בראשו כפרסת
 נתקיים שאין לקרא שום אדם
 לספר תורה באותם הדברים
 שהוא נכשל בהם הקורא בתורה
 לא יקרא בלשון רחמים לא באופן
 קריאה אלא הכבוד שאין אין
 לשליח כבוד לחשוב כשקורא
 בתורה הברכות לברך את
 הקורא וכן בקבלות לקבל את
 הקור' מי שקולו ערב ואינו ערב
 לפני הקדוש ברוך הוא נוהג
 מלא נולד והפך עליו כאמר
 השמיעני וגומר אחד שהיה
 מרים קולו בשבחות שקורים
 מלמס תשנה קולך לקולו ואם
 מרים קולו לבוין ביותר ראוי
 להרים קולו
 תש"א אדם שאכל ע"ה לשובע נפשו
 ואינו יכול לסבול בליה אליכנים
 אכזבנותיו תוך גרונו להקיא
 שאין לאכול שומשמי ע"ה מפני
 שהוא מעלה גרה
 תש"ב שאין לעמוד בתפלה אצל רשע
 החושב מחשבות רעות בתפל'
 תש"ב שאין לקרא בסדרו שכתב אדם
 רשע ואין להשתמש בכליו כי
 אין קטגור נעשה סגור
 תש"ב מחונף סידור בראש השנה

להתפלל זוכרינו אותה תפלה
 לא עלתה לו.
 תשעה מי שהוא מתפלל וכא בלבו
 שמחת חרבתה' סימן מהקדום
 ברוך הוא חסד במשאלותיו שאין
 להבויח בכיסו מעות שיש בהם
 שתי וערב ולא כלי תשמיש עץ.
 תשעו כשיש תפילים בזרועו לא ישים
 שום כין זרועו לגופו שמי שלבו
 ערום ואין ללבוש תפילין השומע
 ואינו מדבר והמדבר ואינו שומע
 יניחו תפילין.
 תשעו שיש להפשיטו מי שעושה זרכיו
 טלית או לבוש אחר שיש בו כיבית
 תשעח כדי להסיר הרהור דברים
 בעלי' בעת התפלה יוכל להרהר
 בדברי תורה.
 תשעט מי שמתפלל ונפל' לפניו ספר
 לארץ ונטרד דעתו יגביהנו
 ויתפלל בכונה וקודם יסוי' ברכה
 שהתחיל ואם יתפלל בכונה לא
 יגביהנו כי המתפלל בכונה נחל
 העולם הבא.
 תשס' טעוב לומר תפלת מנחה בביתו
 קודם שיזכור השעה.
 תשסא לא יבא אדם מבנה עד שיסיימו
 התפלה.
 תשסב שאין לבאח מבית הכנסת קודם
 שיסיימו סדר קדושה.
 תשסג שאין לדחות את הקדש מפני
 הטומאה.
 תשסד שאין ללכת אמה בליה לבדה
 לבית הכנסת אם לא בחברת
 בעלה או אחיה מעשת החרבן
 שהתחילו פריזי הנכרים
 לעשות סירי' מאז התחילו ישראל
 לעשות החרוים.
 תשסה שמי שאומר זרכו וטכחות בכה

ראוי סיכוין להוציא כל מי
 שסומע. שאין לפסוק בריקיה
 וכיוצא בה באמצע הפסוק ואם
 יוכל לעבור כיחו או ניגעו עד
 שיטלים הפסוק יזכור. מי
 שהוא יגע לא יפסיק במקו' שיש
 טכח טל מעלה.
 תשסו שיותר טוב לומר תפלה בבית
 כין שאינו יכול להתאסף מלדבר
 בבית הכנסת דברי תורה.
 תשסז סכל מה שיוכל האדם לעשות
 לכיון לתפלתו יעשה וכל מה
 שיוכל לעשות שלא יתלוצצו
 עליו יעשה.
 תשסח טעוב לאדם לקרוא את שומע בכל
 לשון שהוא מכין וכלשון הקדש
 אף על פי שאינו מכין ברוך אדם
 לומר אם יוכל להתפלל ואם לאו
 איתפלל או לנו למי שירד לפני
 התיבה כדי ליטול סם.
 תשסט טעוב למי שמתפלל בעשרה
 שלא יתפלל בהם אם לא יוכלו
 עליהם שלא לדבר בדברים
 בטלים.
 תשס' שאין לפסוק בתפלתו אפילו
 שמתכבד בעצמו.
 תשסא מי שזכר שלא ליטבע אפילו
 באחת אף אם דוחקים אותו
 לא יטבע.
 תשסב שאין להתפלל על אנשי פרטוי'
 רק בכללות על כל מי שיבקש
 להרע לו.
 תשסג שיותר לבקש מהקדוש ברוך הוא
 סיקל מהנכרי או המזומד. שעשו
 טובה לישראל וראיה מחרבונא.
 תשסד שאין לקרוא לספר לשם אדם עם
 שם אביו מומר וכן אין לחתום
 עם אביו מומר בטור אלא

וכדברי קדשך כתוב לאומר	תתי	טס זקנו	תטכה
שאין לבאת מכית הכנסת לברך		מים להתפלל על הדברי שאינם	רגילים מפני עין הרע
את הקטת כי העוסק במכונה	תתי"ח	מי שאשתו מעוברת יתפלל	תטכו
פגור מן המכונה		סלא תלד אשתו בעבת ולא תפול	דלקה בשבת
טעם ד' שמות בפסוק שמע	תתי"ב	שאין להתפלל תפלה שאי אפשר	תטכו
מי רואה שהשעה דחוקה ועוברת		שיעשה בקשתו וכן אין להתפלל	להקדים בתוך הוא מיעשה לגוס
שעת המנחה אל יאמר תהילה	תתי"ג	בסני העולם	תטכה
לדוד ואם עבדו הנכבד יאמר החזן		פירוש פסוק ונתת לאיש ככל	דרביו אשר תדע את לבבו וכו'
תכף בקול		שאדם צדיקים בני רשעים	תטכו
מי שאבד מעותיו בבית הכנסת	תתי"ד	הם מחטוי רבים לבס גטוה לב	זה
אז יקח גר מלפני הארון לבקש		טלטה צריך שהצדיקים יתפללו	עליהם
מעותיו אך אם ירח שים נכבים		מי שנתגדה בהסמכת הקהל אין	תתי"ח
בבית הכנס' אז יקח הנר ויבקש		לברכו אם הלה	תתי"ב
מעותיו		כי מרי מעלה הממונים על	כלמין כשארם נכסל על אזה
שאין רשות לאדם להחזיק בשני	תתי"ו	מין שתחת מוגביים הן ממונים	לבא לרין כל אחד על מין סלנו
מקומות בבית הכנסת אחד מאבית		מי שאביו מולה לא יאמר תרשא	אבא מרי
ואחד מאבית אביו	תתי"ז	שאין להגיד למי שמת לו מת	ביום טוב מפני שמחת יום טוב
שאין לשים מענה ליטן טס בחדר		ולאחר יגיד לו ע" עבד או	נכרו
העלין כנגד מקום מספר תורה	תתי"ט	פירוש אין משיבין על הקלקלה	תתי"ו
מונח טס בחדר התחנין		שמי שמת קרוב לאשתו שחיבת	להתאבל עליו קודם מועדה
שאין להגביה בית דירת האדם	תתי"ח	יותר לשמש מטתו	מים לומר ושמו את שמי מי
למעלה מחלון בית הכנסת		סמתפלל	שאין לומר האומר אז האומר
שאין לעשות בית המדרס	תתי"ח	שאין למשך כניבון לעומתם	תתי"ח
שאין לסגור שער חצרו הסמוך			תתי"ח
לבית הכנסת כדי שלא יטנפו	תתי"ט		
חצר בית הכנסת			
שאין לספק מי רגלים בחלון	תתי"ב		
שעל דרך בית הכנסת סלא			
יטנפו רגליהם ההולכים לבית			
הכנסת			
מים ליסמר סן יטנפו בדיו במי			
רגלי ויך עמיה לבית הכנסת			
וכן כשיכר לבית הכסא יראה			
סלא יטנף הבית הכסא ויטנף			
חבירו בו			
יבדוק נקביו קודם תפלה פנאל	תתי"ח		

כזהרי' מחימוץ ולכן היה מפקיר	וכל קרבי את עם קדשו *
כי היה חרד פן חו' יעבור בכל	תתכב טאין להירח הדבר עברה עב' וכל קרבי את עם קדשו *
יראה וכל ימצא *	תתכב שהמברך להם כריך לברך בקול רם *
פירוש פסוק אל תהי בדיות הרבה *	תתכד שיכדוק עצמו באופן שלא ינטרף לבאת מצות הכנס כשמתפללין הקהל *
טוב לבשנות המרח לכן כדו טאס יפול וזבז יהיה נכר ויוכל להוציא *	תתכה שיהיו מנעליו נקיים בלכתו לבית הכנסת *
סמי שידע להכיר בבהמות אי זה היא גרפה אל ילמדו להטום ארס *	תתכו שגם אם לא עשה לא גדולים ולא קטנים אם לקח קבוה בידו לקנח עבמו כריך לרחוץ ידיו *
סמי טקנח הסכיך בנוכה ויט דס אחר בקרקע לכפות אין כריך לכפות אותה נוטה עם יתר הדס *	תתכו השוכח דבר טינוף כסוי וכו' אין לברך כריך וזכר כל הנשכחות *
טוב לשמוע עוף או בהמ' כשרה קודם שיטמוט ספק גרפה *	תתכח טאין להשתין במקום סכרך על כסוי הדס תכף לכסוי *
טכרי היודע לנקר כשר אין להניחו לנקרה *	תתכט קטן המשתין מים כנגד האוכלין כריך לשפוך מים *
שים לחתוך מעט מן הקנה המלוכלך בדם *	תתל טים ללבוש חלוק' ללמש משתו ולא ילך עמו לבית הכנסת כי לא תהיה תפלתו נשמעת *
טאין לבאת בטל' בטבת ברשות הרבים אם לא יבדקנו תחלה *	תתלא מן טאין לו מן שיטפוך עליו מן של תשעה קבוצ' ארץ יעשה *
טעם למה נתקנו התפלות והברכות בלשון רבים *	תתלב טאין להניח לילד לרחוץ ידיו מעבמו וכן אם יש לאדם שכיב או תלמד או אורחי' יזהר כי בניו יהיו נקיי' סבי' חוטמיהם מלכלוך פן יהיה להם למאוס דברים שהנכרי נוהג' בו איסור והיהודי' אינם נוהגים בו איסור או איסור לו ליהודי' לאכול *
מין ששמע שמועה יברך עליה שהחיינו או בריך דיין האמת *	תתלג אחד שהיה אכל בני מעי' מדג' ועשפות ולא היה בודק אותם לאחר זמן נאמ' לו כי אכל דברי' טמא' והאיס קבל עליו את הדין וכן האים הוא בפסח היה משפיר קמתו ומימי כי ירא שמת' לא יהיו
טאין להתחיל הברכה עד שיחשו כלבבו על מה הוא מברך *	
טמות' לברך הטוב והמטיב אם נולד לבנו בן או לבתו או לברך אוהבו *	
אין להחזיק טובה למכשר עד שיברך הטוב והמטיב *	
טאין להגיד כשור' טובה לחבירו טאין מקפיד להזכור סס שמים במקום	

במקום הגנופת אין לומר לו
בשורה טובה עד שיבא מעם ואם
הוא בדיק בנמר ויגיד לו מיד *

תתמוט

לשונה לאחר שנחמק ה' יש
לכתתוח פיה בעל כרחו ונותנין
בפיה *

תתנ

מי שיש לפניו פרי וברך עליו
וקודם שאכלו בא לפניו פרי אחר
אותו סברך עליו ואכל קודם *

תתנא

משנת מסכת תרומות *

תתנב

שאין לברך על האגוז עד
שישברנה וימחאה שלימה *

תתנג

שכל דבר סברך ברכה יש בו
משום כל השחיית ויין תרומה
שנתגלה שיש לשפוט ואין ברך
לומר על חולין *

תתנד

שמי סברך על המים ואמרנו לו
אל תשתה כי הוא עת התקופה
א ישתה וישתוק עד שידע ודאי
שעבר זמן התקופה *

תתנה

שהמאן לשתות מים לא יספוך
ואחר כך יברך *

תתנו

כשארס אוכל ומאן לשתות אם
ידיו מלוכלכות יקנחם ואחר כך
יברך וישתה *

תתנז

שאין להדליק עץ טריחו רע
ולהבדיל עליו *

תתנח

אשה הרה והיא בחדש התשיעי
תטמון מים חמין *

תתנט

שאין להניח טוס דבר קטור
באזורו בערב שבין השמשות *

תתס

שאין לומר בערב שבת ואניח
אלו הספרים או הכלים ואכניעם
לאחר שחשיכה *

תתסא

שים להביל מן הדליקה בחול או
בשבת קטנים או חונים וזקנים
מן הכית ואחר כך יביל תורה
שכתב ואחר כך תורה שבעל פה

וחילוף הדברים בלמודי תורה *
שאין לתת הספרים למומר
להכילם מן הדלק ואם יקחם הוא
מעבמו יקחם *

תתסב

ומת מבו שאין מי שחפץ לסייעו
ובא מומר לסייעו א ימחה בידו *
שמי שאין לו רק מונן שתי
שעבודות בשבת אל יחלקהו
לשלטה *

תתסג

תתסד

תתסה

פי שמוק כל ימי עניי רעים *
פסוק טוב ארוחת ירוק *
פירוש פסוק וכבדתו *

תתסו

תתסז

תתסח

שאין להתענו בשבת על חלום
שים הפסד ומנון *

תתסט

שבמקום דליקה שים יהודים
ונכרים להביל יביל מה שיוכל
אפי' אינו מכיר בין יהודי לנכרי *

תתע

מי שנעשה לו דרוק לאכל בשבת
זה אינו רשאי לאוכלו בחול *

תתעא

מי שלחו לו דרוק בערב שבת
וכבר הכין כל צרכו ויכל להכניע
אותו בשבת אחרת ואם דבר
שלא יוכל לעמו' יאכל אותו בחול *

תתעב

מי שכות סברי להשאיל לאחרים
יקשור כל מסכת בפני עכמה *

תתעג

כי מי שאינו משאיל ספריו
לאחרים כשימות לא ישארו ביד
יורשיו *

תתעד

שיותר טוב להניח ספריו לבן
המשאיל אותם מלהניחם לבן
שאינו משאילם *

תתעה

שאין לעבד מלהשאיל הספרים
משום שגאה ואם שמא לא יחזירם
לו הספרים יקח מהם מסכנו מי
שנשרכו ספריו ודאי בעברה
מחזיקם *

תתעו

מי שכתב ספרים בהשאלה ואינו
לומר בהם תמיד ועל מנת כך

תתעב מן שאינה רוכה לטובל מפני
 שבבעלה אינו רוכה ליתן בדיקה
 עד שיקבל ליתן ברוכה תהיה *
 תתעב אשה שקונה ספרים להשאל
 ללמודים תזכה לבנים תלמידיו
 חכמים *
 תתעב שרשאו אדם לקבל בדיק' ולקנות
 מאותם מענות ספרים לזכות
 בהם את הרבים *
 תתעב שאין להסתיר ספרים וטעמים
 מן המהוגנים כי סוף יבאו לרדי
 אנשים רעים שאינם הגונים ואם
 יראה כי אינם ראויים אל יגלה *
 תתעב שזוכה גדול למי שיש לו ספר
 לתתו להעתיק ספרים ומנו *
 תתעב שיפסוק חשתי ולא התמהמתי *
 תתעב שמי שחותר דף אחד מהספר
 שאינו יפה לכתבו תחתיו איך
 בראשון עובר משום כל תפחית
 תתעב הסופר שכתב תיבות הפוכות
 בספר אל וכתוב א' ב' בתיבות
 לסימן *
 תתעב שיש לכתוב תפילת ערבית
 שלימה וכן בשחרית ומוסף ואל
 יסמוך לתפלת ערבית שהיא
 שלימה וכן במועדים *
 תתעב וכריך לפרט בכל התפלות שם
 החב בפירוש *
 תתעב כשיכתוב וכתוב יפה ויכוין לבו
 לשמים בכל מחשבותיו *
 תתעב שמי שיתפלל הסופר בהתחלת
 כתיבת הספר שזוכה לגומר
 שאין בורך לכתוב בטעם הסם
 בהתחלת הספר *
 תתעב שהכותב את השם ירוק תחלה
 ויקח חוטמו וכסא' בריך לנכסיו
 איך להוציר את השם *

תתעב שצריך להעביר קולמוס לפני
 תיבת ה' כדי שהיו נכרות
 האותיות ואם התחיל לכתוב
 השם לא יניח השם ויאיר תיבה
 אחרת *
 תתעב אם רב הדיו בתיבה אחרת איך
 לקחת ממנו לכת' תיבה אחרת
 וגם מהשם לכתוב תיבה הסופר
 שטעה במלת האים וכתב אהך
 איך לכתוב עלך' כאלו איך' מן
 התיבה *
 תתעב ספר שכותב תפילין ומזוזות
 וראובן צריך דיו וקולמוס לכתוב
 כתב לא יקח מיד הסופר אם
 הטביל לכתוב ששם לא יכתוב
 דבר אחר *
 תתעב מעשה על האמור למעלה *
 תתעב פירוש פסוק אמרו בדיק כי טוב *
 תתעב מי שכתב טעות וקנח הדיו
 באזכרנו לא יקנח אכזר
 במעבדו *
 תתעב שאין להביא כלי מלא מדבר לח
 על הספר פן ישפך על הספר
 תתעב שהקולמוס' שכתבו בהם ספרי
 הקדש איך לזלזל בקרקע *
 תתעב כי הפוכני שנשתמשו בו הנערי'
 וכן הקולמוס' שכתבו בו כתבי
 הקדש הנגד מהם יגנו *
 תתעב שצרי הקולמוס' יגנו שלא יחך
 בקולמוסים ולא בכלים אחרים
 פן ישימם בתוך פיו *
 תתעב חלב הנשפך על הספר איך
 להשיבו לנר *
 תתעב שאין ללחוך שום דבר לח הנטל'
 על הספרים כיוס טוב פן
 ימחוק *
 תתעב שאם ככל שום דבר לח על
 הספרים בחול ילך כלשנו ואם

נפל על הספר ועל לבוש
 ילחוך קודם מה שנפל על
 הספר *
תתק"ג לא ישים קונטרסים לחיס על
 הספר ולא ישרטט שום קלף
 עליו ואסור לכתוב בו פלוני
 חיוב לי כך וכך *
תתק"ד איך להזניע שום דבר בספר מי
 שזוה טלא יהנו במעו' סהרויה
 על הספר ראוי לעשותו *
תתק"ה סודר טלא יחדו לתפילים יצור
 מעות בו חס איך בהם שתי
 וערב *
תתק"ו ואיך להסתמם בכלים שעשה
 הנכרי בהם שתי וערב עד
 שיגררהו *
תתק"ז שאיך לשים ספר לסימן על
 שורת ההעתקה *
תתק"ח מעשה על הכתוב לעיל מזה
 שאיך לשים סבין בספר ולא
 דאף מותר לשים אותו על
 ההעתקה *
תתק"ט איך להגין עצמו בספר מפני
 השמש *
תתק"י שאיך להגין מן העשן בספר
תתק"יא שאיך להסתיר עצמו בספר
 כדי שלא יראהו זולתו *
תתק"ב שאיך להזניע קונטרס טלא
 נכתב בספר וקונטרס שכתוב
 בו תורה שעל פה בספר
 שכתוב בו תורה שכתוב *
תתק"ג טוב להניח תורה שכתוב
 בתיבה אחת בלבד ותורה
 שבעל פה בתיבה אחת בלבד *
תתק"ד במקום שיש עשן טוב להניח
 תורה שבעל פה על תורה
 שכתוב לכמות *
תתק"ט קרית שמע והלל לתינוקות

להתלמד בהם הנס מנומאים
 זאת הידיו' ומשיחותיה' מנומאים
 זאת היודים *
תתק"ו עונש אשר קבל בדיק על טלא
 קטר ספריו בטבלאות *
תתק"ז שאיך לשים ברוב על הספר
 כדי לרחוק לשים המסמר *
תתק"ח שאיך לחלוק דבר גנאי כגון
 כלב בחלוקת ספרים *
תתק"ט שאיך למשכן ספרים לנכרי
 אפילו יהיו הספרים ביד ישראל *
תתק"י שאיך לקנח הידיו מעל הספר
 בחלוק *
תתק"יא שחיוב כבוד הספרים גדול *
תתק"ב מי שחפץ לישן שינת קבע
 במקו' שיש ספרי' חייב לכסות *
תתק"ג שמי שה' חולה וצריך להפיה
 יכסה הספרים וירחיק ארבע
 אמות *
תתק"ד שאיך לגבנו' בקטן שאינו מביץ
 חס כורע לעשות ברכיו או
 להשתין איך לגעור בו שוא
 יבא לידי סכנה *
תתק"ה שאיך להניח לתינוק לפסוע
 על שולחן המיוחד להניח עליו
 ספרים ולאכול עליו *
תתק"ו שאיך מביאין לדין לאד' על מה
 טלא גרם בזקנותו לפי שאינו
 יכו' אל על טלא גרם בנערותו
 כי אז זוכר וקושי' תירוצ' רבות
 רעו' בדיק טס פחדו פחד וכו' *
תתק"ז מי שנפלנו' שני ספרי' בארץ
 איך לכסוק האחד עד שיגביה
 השני שיש להגבי' הספר שנפל
 לארץ קודם שיגביה המעיל
 או אכף יקרה שנפלנו' לארץ ופן
 הספר קודם בהצלה לכל דבר *
תתק"ח שאיך לומר על הספרים שיש

תתקבט

בהם טעויות שהם ראוי לישוף
שאין לומר על קניית ספרים
שהם רעים אלא כך וכך כונתי
לתת אם תרצ' לתתם לי אקחם
וכן אם הקונה יודע שהמוכר
גנב אותם יעשה כל האפשר
לקנותם בזול כדי להחזירם
לבעליה' שמי שהולך למדינת
לקנות סחורה שאין כמותם
בעירו מצוה לקנות ספרים
ולמוכרם

תתקל

שאין פודין את הסבויס אלא
כדי דמיהם וראיתו אבל אם
חכם וכדין וצרכים לו רבים
פודין וכן ספרים שיש בהם
חדושים רבים ולא במחא כמוהו
פודין

תתקלא

מי שיש לו ספרים למכור
שימכרם לרבי' להשאילם והוא
יהיה קודם לאחיו

תתקלב

פירוש מסכתא
ויכוח המוכרים ספריהם אחד
מכר תורה טבכתב ואחד
מכר תורה טבעל פה

תתקלד

שמי שיש בידו ספ' אין לעמוד
בפניו מי שמביא כד ספרים

תתקלה

מי שמסיד המפה על ספר
תורה וסיד המפה היפה על
בד כתיבת הספר

תתקלו

אם נקרע הספר אל יתפור
במקום המפני שתוחב את ה'
אותם טעושים המפתחות
ומציריכם בו פסוקי ורוקמי' אם
יש בהם טעות אל ירקמו אותם
מפני שנוקבים את השם

תתקלז

שאין לבנוז וריעות של ספר
תורה בהרין בין ספרי תורה
הכשרים

תתקלז

שמי שכתב השם לרמוז שמו של
הקדוש ברוך הוא יכול למוחקו
שאין משנין את השם כלפי
הריוט

תתקלאח

שלא יביא כתבים למוס אדם
שיבא נזק מהם

תתקלכ

רמוז בפסוק אדם תעשה מדרך
השכל שאין לומר חדוש תורה
בשם משומר ואין לומר עליו זל
ולא עם רשעי' ירקב אם יעשה
טובה וקושיא על זה ותיורונו

תתקלג

העוסק בתלמוד ילך לעתיד
לכא עם בעלי התלמוד

תתקלד

כשאדם מכליח בלימוד לבד
יותר מהיות בחברה אין בזה
חסט

תתקלה

מי שלבו נוטה לעברה טוב לו
לעסוק במלאכה

תתקלמו

מי שהוא עשיר טוב להסביר
מלמד לבניו כדי שלא יתבטל
מלמודו אין פיקוח נפש עדיף
מלימוד

תתקלנו

שאין לישא ספר הפוך כדי שלא
יהיה מה שלמעלה למטה וכן
אדם שלומד שלא לשמה איך
יקיים את לימודו

תתקלנא

שמי שפוסק מרברי תורה
ועוסק בסיחה בטלה מאכילין
אותו גחלי רתמים אם קיים
הרי הוא לשמה וכן אין לרבות
מעשות לאשה להסתכל בה לא
ינבל מדינה שג וכן הפוסק
מלימודו וכו' בנשים יעבט
אפי' על מה שלמד

תתקלנב

שהקשו ג' קלי עולם לג' אבירי
עולם

תתקלג

טוב לחזור עם מי שאינו יודע
כדי שלא ילך בטל יותר

תתקעב פירוש פסוק בין תבין את אשר לפניך
תתקעב תלמיד ערובו אשר דבר אחד והוא עתה במקום רב אחר שגוהג התר באותו דבר אל ינהוג התר
תתקעב פירוש רמז אל תנוש תורת אורך פ' פשוטה וב' פעמים במשלי
תתקעב שלא יאמר אדם לחבירו חכם מה אתה אומר שנראה כאומר לו שוטה
תתקעב שהחריף ומפולפל אל ישב לפני רב שאינו חריף כל כך כששונה ההלכה לתלמידיו
תתקעב שיש ללמוד לפני הרב שיעור ייתר ואל יחוש לאהבת רבו ולא יבייש רבו הראשון לאמר עובתיו מפני שאינו יודע כי אין לחוש לאהבת אד' בג' דברים בחיותו במלמד במהול לעולם וכן אחר הבקי
תתקעב שאין למנוע זכות מזה מאדם מפני שהוא שוכח בגו או חתנו מי ששמע דבר תורה מפי אדם טוב וחכם ובריא לו שאינו מתקבל לשומע אין לאמ' אותו בשם אומרו רח יאמר טעיתי אזי או כל הני מיני מעלייתא תדרשון משמי
תתקעב שצריך אד' לתת מתן לדבריו עד שואמרו לחכם
תתקעב שאין לומר קטניה או תירוצו טוב ששמע מפי אומר בשמו
תתקעב מי שהמיר תלמודו אין לומר שום שמועה בשמו
תתקעב שמועם דברי תורה מפי מתורגמן או תלמוד נאמן אס

הוא בקבר שפתיו דובבות
תתקפה שאין לומר כשמוכירים חכמים צרונו לברכה כמו במטה ואהרן
תתקפו שאין לכתוב זל כמות אביו ורציה על זה ובתוך יב חדש יאמר זל
תתקפו המספר טבח בדיקים יהודים או נכרים שעשו נזכה לישראל רשאי לומר זל
תתקפה שאם התלמידים אינם יודעים בסתומות ראוי למלמד לפרס להם
תתקפה שאלה למה אין סונין לחכם ולמה אין מפרשים לחכם והתשובה שאם יכתו פי' יפרס כל הכורך וקופי' ותירוצ טעם הדברי' הנאמרי' בתורה בסתם כגון ואתה פה עמוד עמדי
תתקב שאין להתחבר לרשע ואפילו לקרבו לתורה
תתקבא שלא לגדל בתו' כיתו רכיל אפי' יתום ואפילו תלמיד
תתקבב פירוש פסוק אס תשוב עד שדי תבכה וקושיא ותירוצ
תתקבב שמותר ללמד לתלמיד שאינו הגון שאם לא יועיל לזה יועיל לעבמו
תתקבד פירוש פסוק ואתה ידעת כי עבדך היה ירא את ה'
תתקבה פירוש פסוק הוקד רגלך מבית רעך
תתקבו כי להפקינו היצר לא יש רפואה כמים הקרים
תתקז שלא יביט בעשה שלומד לשום דבר מאוס
תתקבח שאין לדבר בבית הכסא ואין להרהר בדברי תורה

תתקכ"ט	פירוש תורת ה' תמימ' קושיה ותירוץ *	תתקכ"ט	מזמנו ולא לשום אדם בשעת התפילה *
תתק"ח	פירוש פסוק תורה בזה לנו משה מורשה קהלת יעקב *	תתקכ"ח	שואל לחוש מפני הסכמה מלאכול מפת שאכלו מזמנו העבכרים *
תתקכ"ז	פירוש פסוק שיש חכמי זאינס אוהבים זה לזה אין לישאל שאלה מכלם יחד אלה לכל אחד ואחד בפני עצמו *	תתקכ"ז	פירוש מלאך אדם מתעסק במשא ומתן ולא בתורה לבד אינו בטור מן המס *
תתקכ"ו	פירוש פסוק שאל אביך וגו' *	תתקכ"ו	סדר הלימוד *
תתקכ"ה	שהמנהג שלא לישאל בישיבה רק ג' שאלות וסמך לזה *	תתקכ"ה	טוב להתענות קודם סיום המסכת ומעשה על זה *
תתקכ"ד	שואל להסביר סביר בופה בנשים וסמך לזה *	תתקכ"ד	מעשה אחד על איש שהיה מדלב בכל מקו' שכתוב בתורה רשעים *
תתקכ"ג	אדם שכני אד' רגילי' לבא וכלנו א ילמד נערים וגם לא יטביס קודם אור הבוקר שמא יטן ביום ולא ילמד יפה כי במקום שיש סביר יוש אף לדבר עמו מפני הביטול *	תתקכ"ג	מעשה על פסוק מעשה כגד ביום קרה *
תתקכ"ב	פירוש פסוק עזבה אלמנותיך אני ואחיה *	תתקכ"ב	שואל דבר שכתוב בתורה שואל בו למידה לבורך הדורות הבאות *
תתקכ"א	שואל לעסוק עם איש שמרבה בדברים מפני ביטול ת"ת *	תתקכ"א	שמאחר שפסקו נביאי' האחרוני' אין רשות לא לעלוניס ולא לתחתוני' להוסיף אפי' דבור או אות על כ"ד ספרים ועסק המלאכים והנדיקים בגג' כגד ספרי' ובתורה שבע"פ הוא *
תתקכ"י	שואל לבקר את המולה וסמך לזה מן הכתוב שהגומל חסד לקנו דבר בול לאמנה יהרהר בדברי תור' בדרך ויש לו סבר ת"ת וגמילות חסדים *	תתקכ"י	שואל להאמין בנכרים שנאמר אשר פיהם דבר טוה *
תתקכ"ט	שהעוסק בצורכי ביבור חשוב כת"ת מי שיש לו אחרים שעוסקי' בצורכי ביבור אין לו להניח ת"ת *	תתקכ"ט	שואל יש תבאי' בין נכרים ליהודים לעזור אלו לאלו אף יתנהגו היהודים כי כמו שואל שואל לעזור ליהודים על סקר כל טכ' לכבד *
תתקכ"ח	מי שהקיד דוס טוב לו להתבטל מן הלמוד יום או יומים ולא יסתכן *	תתקכ"ח	סופי תיבות ומעמים אין איש אחי ואדרכ' מנשים ומיזו רומז כסאדם גומר מלאכה גדולה ברך ברכה *

תתלכ	הכרכה סכרך משה כסמים מלאכת המסך	תתלמח	מי שיש לו בית שאינו מתיירא מן האם שלא יבנה בית אחר *
תתלכו	פרוש ספור מרוקס	תתלמב	פירוש פסוק יש דברים הרבה מרכיב הכל *
תתלכו	עגם למה הסכמת טמים לשנאת חנם בין איש לאיש *	תתלמג	סיותר טוב הוא לתת מעות לתלמוד תורה מלכנות בית הבגסת ופירוש תלמוד תורה *
תתלכח	ס' פסוק אל תהי חכם בעיניך אין לרחם על האכזר *	תתלמד	על מי נאמר עובר שאיר אכזרי *
תתלכט	מעשה באיש שקנח ידו בחלוקן של חברו *	תתלמה	שאמר לעמוך דל להרכו' לו *
תתלכז	שאין לרחם על האכזריים כל סכן על האכזרי לעבדו או לכפו טובה *	תתלמו	שמי שנהנה מן היחיד נראה כגזל וטוב לו להנות מן הבדקה מי שסנים מבקשים ממנו בתו טוב לתתה למי שסואל ממנו נדוניה מועטות *
תתלכח	פירוש פסוק אם רעב שונאך וגו' ופסוק ואל יהי חונן ליתומיו שום לחוס על תלונות העניים *	תתלמח	שים לתת יותר לכנו העני יותר מלכנו העשיר *
תתלכט	דקה מן המוכחר לתת מעות לריוח ביד כאמן וסיתן לעניים כדי שיפרכסו *	תתלמט	במקן שנותנין בדקה מועטות ומקום אחר נותנין הרבה אין לבנות להם המעט שנתנו בעיר אחר ואף יתנהג העני עם טובי העיר ועם ההדיוט *
תתלכז	שאין לעמוך בממון של בדקה בלי רשות זקני העיר ומעשה באיש שפסע ונענש זרעו *	תתלנ	טעם למה בותה תורה שגם העני יתן תרומות ומעשרות וסדר לקהל איך יתנו הבדקה שמי שאינו רוכה שיתן אשתו לבדקה או לגבאי לקבלה אבל אם האשה יודעת שבעלה עוברת על חרם הקהל תתן ותבא עליה ברכה *
תתלכח	שאין לפטור בעמנו מן הבדקה בממון של חברו *	תתלנא	כירוש מברך רעהו כקול גדול וכו' *
תתלכט	שכיון שגמר בדעתו לתת בדקה לשני עניים כלו' ופלוני אין לתת מואתו הסך לעניים אחרים אם אינן טובים מהם *	תתלנב	טעם למה חייב הכתוב לכל אדם לתת מעשר ותרומה ומתנות כהונה וטעם חרם הקהל על נתינת בדקה כולל אפילו לעניים *
תתלכז	מעשה מרש אחד שסלחו לו הקהילות בדקה ומת טרם כח סלוחו שאותם המענות יוציאם היורש לפרוש חובות אביו *	תתלנג	שאין למעלה מעלה תמוכה מוחל או זה קודם בנתינת מעות כתיבת ספר תוראו לבושת עני' ערומים רעות
תתלכח	כיר' פסוק אשרי תשכיל גדל *	תתלנד	שום בדקה שאינה נראת בדקה והיא לכני הבה בדקה מעולה שאין למעלה ממנה *
תתלכט	תמוכה מוחל או זה קודם בנתינת מעות כתיבת ספר תוראו לבושת עני' ערומים	תתלנה	שאין לקבל בדקה מאשה בלי

רמות בעלה בסתם בעל כל
 סכן במי שידע שאינו מרובה
 אבל אם גזרו חר' לתת כך וכך
 מהליו טורח והבעל עובר ואינו
 נותן יס' לה לתת אם הוא גנב
 תשיב אשתו הגנבה *
תת'נה פירו' פסוק מצרך רעיהו בקול
 גדול כולל פרוטס רבי' ושניין
 נתינת בדיקה *
תת'נו מי שנתן מענות לאחד לחלק
 לכדקה ויס' לנותן קרובים
 עניים הם יקדמו לכל אדם
 בחלוקתם על מה אח' הכתוב
 שמח לאיד לא ינקה *
תת'נו מי שיש לו בתים וחדרים רבי'
 בחצר שאינו דר בהם ובא אחד
 ודר בתוכם אנו חייב לתת לו
 סכר *
תת'נח פירוש פסוק לא תשים דמים
 בביתך *
תת'ננו שאין לסגור הבית לפני
 האזרחים תלפזת לעשות
 צורכיהם *
תת'ם מי שנוהג ליתן להוציא
 מעותיו לזכות אחרים במצות
 היאך יתנהגו עמו *
תת'סא טעם הצלחת המהנה מנכסיו
 לרעי' מצליח והמהנה לטובים
 בהפך *
תת'סב שאין לאכול הנאות מדברי
 תורה *
תת'סג שיש ליתן לחם לעני עורס
 צאתו לדרך *
תת'סד פירוש פסוק ואם אדוניס אני
 כלטון רבים *
תת'סה משהיה היו ולאן שלך והרמיונות
 בדיק *
תת'סו גמר בלבו כריך להוציא

בטפתיו והדובר אמת בלבו
 יכתוב זכר מחשבותיו וכריך
 התרת חכם או יעשה תנאי
 שלא יהיה ממם במחשבות *
תת'סז פירו' פסוק תורת אמת היתה
 בפיו *
תת'סח קושיו ממסנת על שלא שמע
 אומר לא שמעתי על רבי
 אליעזר נר' יהודה בר' אלעאי
 ותירוכה *
תת'סט שאין לסאול למת לחם דבר
 שאינו רובה לומר פן יגרסו לו
 לסקר *
תת'ע מי שיש לו מענות בחצי ריוח
 והלוא לכרי שתחת מעריפא
 שלו השליש פחות ממה שהיה
 לוקח לאחרים איך יעשה עם
 המלוא *
תת'עא מי שיש לו מענות של טני בני
 אדם להרויח בהם ונתן מענות
 של אחד מהם באמנה והגיע
 זמן הגבוי וזוף לו במה לפרוע
 ואומר תלוה לי כך וכך ואילו
 המענות ידועים אכלנו שהם
 כלם מאחד מהמלוי והוא יודע
 שלא יפרעם לא ילוא עבד *
תת'עב טעם להטכיר למי שאנו יודע
 לא אותה תלפזת שהוא מנכסיה
 איתו לעמותה *
תת'עג שיש להתנות עם הסופר כדי
 שלא יעבור בכל תלין *
תת'עד הלוא שסכח אם פרע לתלוה
 נכח המלוה סכח אם פרעו אם
 לא מה דינו *
תת'עה שאין לאח' מי שלקח יין הרבה
 בזול כדי שיתנה לו מעט
 מעט אחר שלקח מעט אינו
 רובה עמו מחייב הוא כדיני

תתרכ"א מי שמוט לו הנכרי חי זה ישרא
 נאמן חייב הישרא לחי' לנכרי'
 האמת *
 תתרכ"ב שמונת לבן לומר לחכם שאינו
 אינו נאמן ואל יאמינוהו אחרי *
 תתרכ"ג מי שחייב לו נכרי מענות והוא
 חייב ליהודי והוא נתנס לתי
 טנתחייב לו וכמכאז פחות ולא
 מנאס אז והנכרי הלך לו מה
 דינו פי מאמר החוסד בכשרי'
 לוקה בגופו שאין להקפיד על
 חסיד אחד שאינו מאמין לחסיד
 אחר *
 תתרכ"ד שאין לבייש את חבירו אפילו
 שהוא לא היה מתבייש *
 תתרכ"ה שלא יתקע יהודי ידו בכף
 הנכרי ולא הנכרי בכף היהודי
 ולא היהודית בכף נכרי *
 תתרכ"ו שאין לאדם לאמר בשבועה
 אזכה לעולם הבא *
 תתרכ"ז שלא יתחיל אדם פיטום
 בתיבה *
 תתרכ"ח שאין לומר לחבירו עשה זאת
 בשביל אלהים *
 תתרכ"ט שאין ליכנס בתוך דברי אדם
 כשמוכיר השם שמוא ישתוק
 לשמוע אותו וכמכאז אתה
 גורם לו תקלה שמוכיא שם
 טמים לבטלה *
 תת"ס טמי סגדר גם כי יתירו לו
 הנדר נענש עליו *
 תת"ס"א פירוש פסוק ויאל משה *
 תת"ס"ב שאין לטעום שום דבר אפילו
 דבר שאין גדולו מן הארץ
 אחרי כי השם הממונה על
 הבבור אחר ארוה אשר יאכל
 הי' ואין ללוות אותו תענית *
 תת"ס"ג כי אין להרהר על העובדים

טמים *
 תתרכ"ו שאין לטמור על המקח
 בשעה שאין לו דמים לקנות
 שאין לומר קנה בשעה שאינו
 רוכה למכור *
 תתרכ"ז שאין לקחת משל אחרים
 להעשיר *
 תתרכ"ח יש להזהר ממי לוקח מענות *
 תתרכ"ט שאין לטעות סקר אפילו לנכרי
 כי אם לא יפרעו ממנו ויפרעו
 מורעו *
 תת"ס שמי שהוא עברז וקפדן שלא
 ירויחו אחרים בממונו או לוקח
 רבית מה יהיה אחריתו ומי
 שהוא ותרן מה יהיה בסופו *
 תת"ס"א הלואת רבית גורם כליון *
 תת"ס"ב טעם העושה עולה למה הוא
 מכליח *
 תת"ס"ג מי הם שמוננס הולך לאבוד *
 תת"ס"ד פירוש לא יחרוך רמיה בידו *
 תת"ס"ה פירוש פסוק אשלמה רע וגו'
 ופסוק אל תאמר כאשר עשה
 לי וגומר מי הם שהם יותר
 מנזל שאין לעכב מעג' אחרי'
 בדרך הרווח יהיה שלך
 שיתנהג בנאמנות אפילו עם
 הנכרי *
 תת"ס"ו טעם למה עובר הלנה בלא
 הריבית *
 תת"ס"ז שאין רוח חכמים נוחה הימנו
 למי שלוקח רבית מן המלנה
 או הגול מן הגולן *
 תת"ס"ח מי שאינו עומד בדבורו אין
 רוח חכמים נוחה הימנו *
 תת"ס"ט שיש לחקור על מי שמשבח
 חבירו אם נהנה ממנו *
 תת"ס"י הנהר מייך שלא תמכאז בו
 כנס אל תאמן בו *

על החרס איך מצליחיס והתשובה	תתשי"ח	שאין לומר לא אחת לך לא מעט ואחר כך עושה הרבה
תתשי"ד כי נפרעים לחלטר על אחד שנסבע במקום סנוהרים מלהסבע	תתשי"ט	שאין ליקח סכין שנמנח על קבר של הרובי ונריך להחזירו למקומו שאסור בהנאה
תתשי"ו שאין לבדוקים ולחסידי לחתום בטור תקנה שעשו הקהל בחרם פן יעבור אחד	תתשי"כ	שאין לבטוח במקמים לא בהק לברו ולכץ אסור לבחל בהם בשבת ואפילו בחול
תתשי"ז כפי שהנכרים גדורי בעריות כך היהודים הולכים באותה שיטה	תתשי"א	שים לשמש מנתנו בזניעות ובהצי הלינה
תתשי"ח שאין לדור על עיר שהוטל חרס על יוסביה ואפילו בעיר שמהה כשמה אעפ"י שהותר כבר ואין לקרוא אדם את בנו שם איש שהוא בנידוי או בחרס	תתשי"ב	שים להשיא אשה לבנו קודם שישא הוא אשה וסמך לזה מי שאשתו חסודה על הזנות וגם אינה מקפדת עבמה בחי נדותה מה דינה
תתשי"ט שנבזה לקרוא לרשע בן דייק כמו עשו בן ינחק ואם זקנו רשע יש לקרותו אחר זקנו פירוש גם אלה לחכמים הכר פנים וגומר	תתשי"ג	איש ששאף לחכמים שיעשו לו תרופה להיות לו תאנה על אשתו ולא עשאוה
תתשי"י כשהמסכה מסייעים לחייבי הס לוקים	תתשי"ד	שאין להסתדר להשיא אשה תלמוד חכם להדיע
תתשי"א סראוי להשמ' מלסייע לקרובו בדיו מפני החמד	תתשי"ה	מתי יש לברך שהשמחה במעונ
תתשי"ב שאין להסבע מלגלות דבר מה	תתשי"ו	שאין להתכבד בממון אחרים כריכה יזאשה טבילה קודם הנישואים אף על פי שלא ראתה דם
תתשי"ג שאין להצטער כסגרם רעה בעצתו אם בוונתו לשמים	תתשי"ז	טעם לתה הנסים רואות דם אחר הבעילה
תתשי"ד טעם מה שמרבה הקדו ברוך הוא נכס' לאחד שהיה די באף	תתשי"ח	שים למחות ביד הנכרי החוטא
תתשי"ט שיותר טוב שלא להסבע אפילו באמת מלתת כל הממון בצדקה	תתשי"א	רבי שחטאו מותר ליסרם בפני רבי' גם כי ילבינו פניהם אבל יחיד שחטא אין ליסרו בפני רבים פן יתלבנו פניו
תתשי"י חילוק בפסוק נסבעתי ואקיימה	תתשי"ב	שאין להסתכל באדם בשעה שהוא כעוס וכך אין להסתכל בכנה בשעה שדמיה עליה
תתשי"ז טוב לקבל עליו שלא להיות מעריך	תתשי"ג	שים שפוטו נדק שאוחד בצדקו

תתשלל תתשללה
סוב טובה שמכיאה לירי רעהי
פירוש וואהבת את ה' אלהיך
וכו' שרבינו יעקב ברבי יקר
היה מכבד בזקנו לפני ארון
הקודש ומנהגו בלכתו לפני
המלך או לפני השלטון עם
העשרים *

סליק כריך רחמנא דסייענן
לגמור ספר החסידים

זה הועתק ממסר החסידים אחר

תתשלנו תתשלנו
שהנפש היא בעיתה כמו
בחיים וגם שהמתים מתלבשו
נותנים להם רעות להראות
למי שרובין וכן כשמשגיגים
להם תכרייהם נראה להם
כשהם ערומים *

תתשלנו תתשלנו
שהרשעים עומדים בחן
כשהדיקים יושבים בעדוניהם
יום רשעים גמורים שאינם
מניחים לדעת רק על פי
השמועה הם יודעי ולפעמי'
יש להם רעות לראות דרך
חורים *

תתשלח תתשלח
לפי שנפש המסכלת אינה
מתה לכן יחלו החי מן המת *

תתשלח תתשלח
שאין לדרוש אל המתים אך
תמים תהיה וכו' *

תתשלח תתשלח
שאין רעות למת להגיד
לאהבו שבוה העולם הגזירות
של מעלה *

תתשלח תתשלח
שהדיקים מנטערין מן
המיתה ומאימת מלאך המות
ומחבטו הקבר *

תתשלח תתשלח
שמחת המלאכי כשהנפש טוה
להם ומלאכי חבלה דומים

לרשעים תתשלח
שהנפש טוהרה וזכה עבד מינח
הולך ממעי אמו *

תתשלח תתשלח
קושי למה אמרו לא יתיח' עם
קרובותיו אחרי אשר עיונו
בבית שני עיני יצר הרע *

תתשלח תתשלח
רמז מן הכתוב כי אחר ברכת
חתנים יתן שטר כתובה *

תתשלח תתשלח
שיש לשים ספר תורת בהנזק
למראשותיו של נער כשקוראין
לנוס *

תתשלח תתשלח
שהזכר ברחם אמו פניו למענה
והקבה פניה למעלה *

תתשלח תתשלח
ועם למה שליח צבור מחדיר
תפלתו *

תתשלח תתשלח
קושי למה לא מנו הרובי ביתר
ורבי שמעון בן אלעזר שלא
שלטה בהם רימה ותשובתה
וגם קושיא מן הנכרי' שנוכחים
שלימים בקברם ולא שלטה
בהם רימה ותשובתה שאינם
מנכחו ולא נקמה מהרובח
הגוף והנפש הינם יחד עבד
שיעשה נקמה כי בכל הרובח
על קבר הנהרג תבוע המכה
דס לשאל נקמה ותרופה שלא
תפתח המכה *

תתשלח תתשלח
כל כסוף שמעבירין במים
תתבטל *

תתשלח תתשלח
שמביע זמן האדם לפטר
מזלו רוחה מלאך המות כלו
מלא עיני טעם למה נתיראה
האתן מהמלאך רמז בעקת
הכלבים וסוף מן הכתוב *

תתשלח תתשלח
שאין להגיד תקי רימי' הניזון
מה טראה ועם למה חורים
הבהמות אל הדלק' כשמוכאים
אותם מן הדלקה ובעקת

הבלבי טעם למה אין בני אדם
רוחיים המזיקים כמו טרואות
הבהמות שאין לסתו הפתחים
והחלונות וראיה שאין הסדים
רשאים לעבור אלא בדרך
הגנור להם כי כשהכלב רואה
את המלאך חומר לחחריו שזה
ידחה המלאך המות או האדם
את הכלב ומות הכלב וכן דודו
עשה הכסיון ומית' הכלב הוא
לכפרת האדם ההוא *
תתשכג תשובת רבינו משולם ז"ע
לקראתן שאינם מדליקין כרות
בבתיהם לכבוד שבת ופירוש
ויברך אלקים את יום השביעי
יום לרנן בשבת בשירות
ותושבחות ומכאן שמך למנהג
הלועזים *
תתשכד שהכלבנה לוקה לרמז שגורין
סוד על ישראל טעם למה
נמשלה האשה לירח ויהי רבון
מלפני השמים להגיה אורנו
ולא יבא עוד שמענו וירחנו לא
יאסף ויהיה השם לנו לאור
עולם אמן *
תתשכה שיש הרוב מים והגנב
בה ומדבר מיד מת *
תתשכו שהמלאכי אינם מגלים שמותם
בשכיל שלהם יטביעו בני אדם *
תתשכז טעם למה נטרד נכבוד נצר
עם חיות הטדה ז' טנים *
תתשכח פירוש פסוק ורגלו עלי
האבה *
תתשכט שענף אילן אגון במקום
שהאגוזים תלוים הם שומכים
ט' עליהם ראש של זה כזר
עיקרו של זה לפי שהסדים
שוכבים עליו והם מתחברים

ט' ויבין פראי המדבר ורשואת
האדם הניזוק מן הסוד *
תתשס טעם לפי שאין ה' בשום תפלה
חוץ ממנו *
תתשסא טעם למשנו וקחו לכם חזן *
תתשסב טעם למה ידע נכבוד נצר
וכמכבייה עבד בחול שמיא *
תתשסג שאין ליכנס גבי עבודה זרה
שיש מלאך לאדם שמתפלל
עליו ופירושו שומע תפלה
עדיך כל בסר יבואו *
תתשסד פירו פסוק אס ים עליו מלאך
מליץ וגם פסוק והיה גורם
יקראו ואני אענה *
תתשסה אבות עון נביאי הבעל איד
ומה היה *
תתשסו עניין תועלת תקיעת שופר
וחזנות במקדש *
תתשסז שיש לנפש מזל ברוקיע והנפש
מהללת השכינה אף לאחר
מיתה *
תתשסח שיש לכל אדם מזל ברוקיע
וראיה ממה שמצויירין בורה
על הכותל *
תתשסט הנשם רואה מה שעושים לגוף
לאחר מיתה פירוש פסוק
והעוף אכל אותם מן הסל
ופירוש מאת קשה רימה למת *
תתשע מי סלא שמש כל בורכו בחייו
והיה לו לב להבין כשמתוכחין
שמו באותו עולם לא יוכל לומר
אמת גם המתוכח בעולם הזה
עם חברו ואינו מודה על
האמת כמו שמכער את חברו
כך יבערו אותו באותו עולם *
תתשעא שאין הקדוש ברוך הוא דן את
האדם אלא כפימיליו של מעלה
ותרון קוסית אין דן יחודי אלא

תתשס
תתשסא
תתשסב
תתשסג
תתשסד
תתשסה
תתשסו
תתשסז
תתשסח
תתשסט
תתשע
תתשעא

תתשכג
תתשכד
תתשכה
תתשכו
תתשכז
תתשכח
תתשכט

אחד *

תתטעב טהנחם היה מהלך על טתים
וקבת דמות אדם עליו וגלבל
עינו כשל אדם *

תתטעב טדין את האדם כפי היצר
שים בעיר טיוטב בה ומי טהוא
מכושף וחוטא אין חטא גדול
כמי טאינו מכושף וחוטא *

תתטער טהתטובה אינה מועלת
לבטל הגזרה אך מביא הנפס
לעולם הבא *

תתטעה טעם למה נקראת רוח
כסקנית *

תתטעו טעם למה הרחות מזיקות
ערב טבת *

תתטעז פירוש כסוק כפר לעמך ישראל
אשר פדית *

תתטעח טאין לעסו בעטיות קמיעים
והטבעות פן יתגרו בו
המזיקין * וככל טדי נתלונן
ובאכרתו יסך לנו ותחת כנפיו
נחסה מקטב ישור בהרים יכול
מכידנו אלף ורבה מימינו
אינו לא יגש לא תאונה אינרעה

ונגע לא יקרב באהלינו כי
מלאכיו יבוה לנלסמרינו
ככל דרכינו אורך ימי'
יטביענו ויראנו
ביטועתו
אכיר



נקרא ספר חסידים

דבריו ממתקיים וכלו מחמדים ונכתב ליראי ה' ולחושבי שמו כי חסיד אשר לבו חפץ באהבת בוראו לעשות כל רצונו ואינו יודע לשום על לב הדברים כלם ומאזיה דבר צריך להזהר ואיך להצמיח לעשות רצון בוראו לפי שמועטו הלבבות ולפי שיש חסיד שמשים הרבה דברים על לבו ויש חסידים שעושים מעט ואלו היה יודע ומבין בדברי החסידות היה עושה הרבה מאוד מאותן החסידים העושים הרבה לכך נכתב ספר חסידים למען יראו בו יראי ה' וכל השבים לבוראם בלב שלם וידעו ויבינו מה שעליהן לעשות ומאזיה דבר צריכין לזהר אך לא לרשעים נכתב שאם יראו בו רשעים יראו כמה דברים בעיניהם דברי טעות ואם ידברו באזניהם ילעיגו למו ועליהם אמר שלמה בחכמתו באזני כסיל אל תדבר וגו' וכן שלמה כשכתב ספר משלי לא כנגד הרשעים כתבו כי אילו היה מדבר באזניהם כל חכמתו לא היתה מועלת להטוב לבם ולהשיבם אלא כנגד הצדיקים החפצים בדרכי ה' כנגדם דבר שיראו ויבינו ויטבילו וכה"א כי ישירים דרכי הצדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם הא למדת שדרכי החסידות והענוה והיראה הם מכשול לרשעים ולצדיקים תקומה" ^ב

ואמר

בעל זה הספר אשר חבר דברי החסידות והענוה והיראה כל אחד במחברות בו בנותי ומכל מלמדי השכלתי וממורי קבלתי כי ראוי לכל יראי ה' להורות לבניהם ולתלמידיהם ולכל ישראל איך יוכלו להשיג לעשות רצון יוצרנו יתברך שמו ויתעלה זכרו ולקח לשונו דרך המעל להמשיל את בוראנו למדת עמו ודם כדי להכניס בלבבות בני אדם לסדר האזנים ולפקוח עינים ערות ולהבין לבנות הערלים ודבר זה כתוב בתורה יכול לאומרו וקולו כמים רבים ה' כאדיה יסאג וגם מראה את דמותו ודמה לבריותיו עיניו כיונים ולדוגמות הרבה שוקיו צמודי שם כל זה לסדר האזן" ^ב

זכר

בדין לברכה זכר כדיוקו של עולם לברכה בכל פעם ופעם שאנו מזכירים את ה' הנכבד והגורא חייבים אנו לברכו כלשון הקודש יתברך שמו ובלשון לבנו ש"ט בג"ט אש"ט לוא"ץ וחסידו הדעת יבינו משל זה לאדם

אשר בנו הלך לדרך מרחקים או אהבו כאשר מזכירו הוא אומר בני למלום יפקד היום
הזה יהיה טוב עלינו כן יורה אינו אלא חנוכה סירא לקמולא ואם אדם שמת אומר
מנוחתו כבודי הקב"ה שהוא חי וקיים יתברך שמו של יוצרנו על אמת כמה וכמה שיש
לברכו על הזכות שמו שהוא חי וקיים יתברך שמו הנכבד או בשעה שאנו מזכירי מתנו ד

אדם

אשר ד"ס מרה בט"ה סרי"ח ר"מ אף הוא לוקח לעצמו
פרישות להזכיר עם הנכבד והנורא אף בלשון אף יתברך שמו ואמר
עוט"א ס"ח ועל זה אמרו כל השומע הזכרה מפי חברו כריך לנדתו ואם לא נדא
הוא עצמו כנדיו ומעשה בחסד אחד שהיה יושב בבית החופה ושמע אחד מן
המשוררים במחלות היה מזכיר את הכשירו לידו"ן ר"י והיה אותו חסיד מנדהו על כל
פעם ופעם וגם שדים חכמים מזכירים עם שמים לבטלה כדאי במגילה ולחוש דילמא

עד הוא גמירי דלא מפיק עם שמים לבטלה ה

הוכח

תוכיח את עמיתך מזה אותנו להוכיח כל אחד מיתראל שמת ייחש
ומתעבב בעצמו אפילו מאחת מן מצות רמח עשה או שהיה עובר
על אחת ממצות לא תעשה האמורים ואמר חכמים כל מי שיש בידו לעשות ולהוכיח
על מצות עשה ועל מצות לא תעשה לשם ישראל שבעולם ונתייאש מלהוכיח כעצם
על כלם דברסי כל מי שיש בידו להוכיח ולמחות באנשי ביתו ולא מיחה כעצם על
אנשי ביתו על אנשי עירו נתפש על אנשי עירו על כל העולם כלו נתפש על כל
העולם כלו ומנין שאנחנו חייבים לחזור פעם שניה ולהוכיח אם לא קבלו בראשונה
דאמרי מנין שיחזור ויוכיחו שנתאמר הוכח תוכיח וחייב המוכיח להוכיח בדבריו ובמדותיו
של המוכח אם הוא גומ ויכחינו בנחת ואם הוא קשה יוכיח אותו כנגד מדותיו וימשול לו
משלים ויביא לו דרזיה להשיב דעתו אל רצונו ולא ישא פניו זקן וגדול אם ירחיק שלא
יקבל תוכיחה עליו ומשם על מעשיו דעיס שכן אומר החכם במקום שיש חילול ה' אף
חולקים כבוד לרב ועוד אמרו הוכח אף לי אלא הרב לתלמיד תלמיד לרב מנין ת"ל הוכח
תוכיח מכל מקום ואנו חייבי להוכיח עובדי עבירות ולהלביץ פניהם מן העבירות עד
שיכנו אותנו ויבאו אותנו ויקלנו אותנו וחייב אותנו להוכיח עצמו מן העבירה ולישר
דרכיו קודם שיכחי חברו שאם לא יעשה כן לא יקבל ממנו חברו שכן אמרו התקושטנו
וקוטנו קוטנו עבדך ואחר כך קטנו אחרים ולא יהיה אדם מונע מחברו שילך בדרך ישר
ולהתרחק מן העבירה בדברי העולם ובדברי שמים מן התורה והמחזיק עצמו
מלהוכיחו חייב בעונם חברו שנאמר לא תשא עליו חטא ואם הוכיח אותו ולא קבל יבא
המוכיח נקי מעונם עונו ויש למוכיח ונתנו לפי שהוכיחו ללכת בדרך ישר ולהתרחק
מן העין כמו שמפורט בפרשת ואתה בן אדם ואחר שמצוה זאת שהיא ולא תשא עליו
חטא מזה שלא יוכיח אדם חברו בעדם ובהלכות פנים אלא בנחת ובסתם תמלה כדי
שלא יעניו פניו ויקשה ערפול לבבו ויוסיף על חטאתו ששם שכן אמרו יכול יהא מוכיח
ובניו משתנות ת"ל ולא תשא עליו חטא

לא

תענה מכלל מצות לא תעשה אסור לומר דבר מנונה מחברו שלא
בפניו כל דבר שאם היה שומע אותו היה כועס עליו דכתיב תשכ
באחד תדבר בכך אמר תתן דופי אבל אם עבר עבירות והוכיחו בסתר ולא קיבל אז
מותר להוכיחו ברבים כמעשיו הרעים בין בפניו בין שלא בפניו

החסידות כיצד כשאדם מוטרף את לבו במדת חסידות קשה מפני שהכל
 מלעיגים ממנו ומביסים ואומרים דברי' לבערו ולביישו מזכירים לפניו
 מעשיו הקדומים לה ועוזב אדם מדתו מפני הלכנים ויכנס במדות הטובות מעט
 מעט יום אחר יום וקובץ על ידי רבה ועל זה נאמר' אס חכמת חכמת לך . ועל הלכנים
 נאמר מחטויאי אדם בדבר שמדברים רע על עושי מצוה וחטא גדול לומר לבעלי
 תשובה זכור מעשיך הראשונים אחר שזה דע במעשה במדת החסידות ואינו חושש
 בשחוק הלכנים שיעשו ממנו כאילו אותן נועלין דלת בפני השמים כי הוא מעלה על
 לבו שיהא לו זכות גדול ודקה תחשב לו אשר הוא מתבייש ויראת ה' הגאורה כנסת
 לו בלבנו ומטהרת לבו וגופו מכל דבר רע מיד וסייעוהו מן השמים להחזיקו ביראת ה'
 וכן אמר' באל לטוהר מסייעין אותו מן השמי' ומזמנין לו לעשות תשובה שלימה כי פתחו
 תשובה לה נסתמו ומצוה גורת מצוה . ועתה כאשר יכנס האיש תוך פתחי התשובה
 יתפל' יום ולילה לפני בוראו שיכלנו ממדת הדין ושלח תבא תקלה על דו וכאשר יהיה
 האיש דע בחסידותו ואין לו יצר לסור ממדתו כי ישרה היא בעיניו מתאן וחילך ידריכנו
 הישר כדרך ישרה וכן אמר דוד טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך . ידרך עניים
 במשפטו וילמד עניים דרכו וכסס שנכנס בקושי בחסידותו כן יותר ויותר קשה לה
 לעזוב מדתו הטובה מפני הבושה פן יאמרו הבריות אכן גודע הדבר כי האדם יראה
 לעיניו ולגבו דעת הבריות התחיל זה חסידותו ואסור לגבוע דעת הבריות אפילו
 דעתו של גוי ולפי שהחסידות קשה עליו יותר מתחילתו טוב להתחילו מבשרות זכור
 בדרך בימי בחורותך גם כי יזקין לא יסור ממנה . כי תשובת הזקן כאשר זקן וכטלה
 חמורה ולא יכול עוד להשיג דומה לאדם שמדבר לשון הרע וכלתה לטוב ולא דבר יותר
 אכל בטוב אדם בעבודו בכוחו וגבורתו ויצרו מתגבר עליו והרי הוא כובשו הרי זו
 התשובה המשובחת וגבורה עושה על אשר כופה את יצרו העו והקשה ועל זה נאמר
 ומושל ברוחו מלכוד עיר ועל כל דבר שקשה לו לאדם ועושהו סכרו הרבה מאד * ת

כשיצאו ר' שב' ור' ישמעאל בן אישבע להריגה אמר ליה ר' שב' לר' ישמעאל איני
 יודע למה אני יובא להריגה אמר שמא כשהיית דורס ברבים היה

לכך שמח והנאך לכך אמר לו בחמתני וכן יעשה כל האדם שיתחרט מעשיו הרעים
 בכניעותו ובענוה ילך ויעשה מעשיו ועניניו בסתר כפי מעשיו וכפי הסגת מעשיו
 ואל יהנה לבו כלל ואף מכל ענין החסידות יעשה בסתר כי כבר נאמר הסתר
 דברך והכנע לבת עם אלהיך . ויהיה נשמר שלא יהנה לבו ואל יחזיק טובה לעצמו
 אפילו כונתו לשמים ישמור שלא יהנה ולא ישמח לבו שאם שמח לבו בפני העולם קבל
 מקצת סכרו שלאותה מצוה בעולם הזה . ואם שמח לבו בעל כרחו למד לו ללבו
 לבוא את יצרו ויחדל מאותו מעשה שמח לבו כמה היו מן המסתים אשר מתנו בעלי
 המעשה הזה ויותר מזה ועשו מעשי' טובים ויותר שלא יוכל לספר איש ונסטרו והלכו
 לבית עולמם ונסתכחו כי נסתכל הדבר ואין להם זכרון כי נשכח זכרם בעולם
 הזה ואין מזכיר להם רק זכרונם לחיי העולם הבא לפיכך מה'יתרון לי ומה הנאה לי רק
 שיסכמוני בעולם הזה כך יחסו' ככל עת ואף בליה בשכבו במטתו ליטן יש לו לידא' פן
 ישן שנת עולם ולא יקין עור ומרוע ישמח עור ובכואם ישחחיהו בזה העולם הכל

הכל וגם רוח * דוד יוסף ודוד יוסף ודוד יוסף ודוד יוסף

ועיקר

חזוק החסידות מתחלה ועד סוף אעפ"י שמתלוצצים עליו חינו מניח
חסידותו וכוונתו לשמים ואינו צופה בנשים והכל צופים רק ממנו כגון
שהיה בבית החופה שהנשים טס מלכשות עדים והכל מסתכלים והוא חינו
מסתכל לפיכך יזכה לרב טוב הכפון כמו שכתוב אשר צפנת ליראוך ועינו תשבע
מזיו שכינה מלך ביסיו תחזינה עיניך לכן טוב לו לאדם כשפוגע באשה הן
פניה הן נשואה הן ארמית הן ישראלית הן גדולה הן קטנה להצביר פניו
מלהסתכל בה טען מצינו באיוב ברית כרתי לעיני ומה
אתבונן על בתולה וכן כתוב בספר בן סירה העולם עיניך
מאשת חן פן תלכד במצודתה וכן עובס עיניו מראות ברע זה שאינו
מסתכל בנשים בטעה שעומדות על הכביסה כשמכבסות בגדיהן ומגביהות
את לבושיהן שלא יטנפון ואז מגלות שוקיהן ושוק באשה ערונה וכן אמר
החכם איך חוכן בפני התאווה כעצמות העינים

כל

דבר חסידות לנהוג בכל יום דברים שיצרו קשה עליו כגון רכילות ויצר
הרע דברים בטלים שלא לדבר שקר ושלא לראות בנשים ולדבר דברים
חרושים מדברי העולם ללכת לטויל על הכל יס יצר וכן לא ישבע כלל
ושלא להזכיר שם שמות לבטלה וכל כיוצא בהן שנוהג תמיד ויצרו מתגבר
עליו ואין יכול לעמוד בפניהם אלא אם כן מילדותו החזיק לכך יחך אדם בניו
באלה בקטנותם גם כשיוקן לא יעזבם ולא יניחם שנאמר כי יוקן
לא יסור ממנה הרי טלית ותפלין שהרבה מן הטובים היו רובים
להתעטף בצדיק ולהניח תפלין ומונעים מכני הבשת וכל דבר
שיתנהג האדם בקטנותו כשיהיה גדול ויחסן לעצוב קשה תהיה
עליו כמיתה אבל כשיחזיק האדם בתורה ובמצוות ובמעשים טובים
קשה לו לפרוש מהם מפני הבשת והמקום יחזקנו חסיד נקרא על
שם חסידים ועוד חסיד נקרא על שם והחסידה שתרגום אוקלום
ומוריתא וכתוב ולא עתה פניו יחורו לשון נשמת והלבנת פנים
מה שמביישין אותו ומלבייניו פניו והוא כחרש לא ישמע וכלם
לא יפתח פיו ולא לבייש פני אדם נקרא חסיד ולעיתים לבא
פניו מבהיקין ויזכה לשבת בטבע כתות המקבילות פני
שכינה ונהגות מזיו השכינה שנאמר קומי אורי כי בא אורך
וכבוד ה' עליך יורח ועליך יורח הוכבודו עליך יראה והלכו
גוים לאורך ומלכים לנגה זרחך אלו טבע כתות נהגות
מזיו שכינה

אק

חסיד אלו מי שעובר על מדותיו כשבאין בני אדם בפניו אשר חטאו
ועשו לו שלא כהוגן ועתה מתחרטים ומבקשים מחילתו ממנו ומה שיש
בידם לתקן מן המעוות אשר עשו הם מתקנים ועל אשר לא טובלו
הם מתחרטים ומבקשים מחילתו ואומרים לקבל דין עליהן בכל אשר
יגזר עליהם וכשרואה זה אשר בידו לעשות להם רעה ולהשיב
להם במולם מוחל להם בלב שלם ואינו עושה עמקם רעה מפני
זה נקרא חסיד שנאמר טובה משובה ישראל ולא אפיל פני בכם כי חסיד
אני וכן בני יעקב כשחטאו ליוסף מוחל להם ולא טלם להם במולם
וזה שורש החסידות שברך לעשות לפנים משורת הדין ככל דבר
שנאמר וחסיד בכל מעשיו שורש החסידות יראה כשאדם מתאווה
לדבר הנאה ועווב את יצרו מפני יראת השם ולא שירא מפני
פורענות עולם הבא ולא בטביל הנאת העולם האה והעולם
הבא אלא ירא פן לא יהיה תמים באהבת הבורא יתברך שמו
שנאמר תמים

תהיה עם ה' אלוקך וזהו הנקרא ירא ה' והגדר הגדול והמופלא עשיבת המאכלות כי
 סביבת המאכלות מביאו לידי הרהורים רעים . כיכד היה לפניו מאכל מרגיש או
 מבשר או מטאר מעדנים אל ימנע מלאכול כלל אלא משום יראת ה' שלא למלאות כרסו
 עד כדי הסגת תאוותו וכן כשבאה לידי מצוה וקשה עליו לעשותה ואינו נמנע
 מלעשותה שכן מצינו באברהם עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה .

יסוד

היראה נסיון כי עקר היראה נכרת בעת הנסיון וכמו שנכרת היראה
 ביצר נשים כך נכרת בכל מיני יצרים והק' בה אינו מביא הכל בנסיון אלא
 כשמדבר לעשות טובה לאדם בא הטעם שהוא מדת הדין לפני הק' בה ואינו רבונו של עולם
 לא יתכן לעשות לו טובה עד שיעמוד בנסיון לכך כדירקיס נשבעין לירצן לכובשו וכן
 כשהביא טובה על שאלו ורענו נסחו וכן אברהם ואיוב . לעולם יהא אדם ערום ביחודה
 מענה רק מטיב חימה מדבר שלום עם אחיו ועם קרוביו ואפי' עם גוי בשוק כדי שיהא
 אהוב למעלה וחביב למטה ומתקבל עם הבריות . אמרו עליו על רבן זמנן בן זכאי
 שלא הקדימו אדם שלום בשוק מעולם ואפי' גוי ויהיה אדם ערום ביראה וברעת לחשב
 מחשבות ערומות כנגד תקנת העולם ולכבוד שמים . כל אדם שהוא ירא שמים לטוף
 דבריו נשמעים שנאמר סוף דבר הכל נשמע את האלוקים ירא . אדם שיש בו תורה
 ואין בו מעשים דומה למי שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החבוניות לא מסרו
 לו בהו עיול ואיך יכנס .

שורש

אהבת ה' ואהבת את ה' אהיך בכל לבבך צנו בוראנו לעבדו ביראה
 שתהא אהבת נפשו קסורה בכפשו בשמחה ובאהבתו ובלב טוב ושמחת
 האהבה כך היא עזה ומתגברת על לב אהבי ה' שאפי' ימים רבים שלא בא על אשתו
 ויש תאוה מרובה כנגדה ובטעה שיורה כחן אינו נהנה כנגד תגבורת ותוקף יראת ה'
 ושמחת בוראו וכל חבת שעשוע ילדיו כלל היו כנגד שעשועי לב האהוב את ה' בכל
 לבו ובלב נפשו ובכל מאורו בכל הרהוריו איך לעשות האהוב הבורא ית' ולזכות את
 הרבים ולעשות קדוש ה' ולמסור עצמו באהבת הבורא כאשר עשה פנחס הכהן אשר
 מסר נפשו באהבת יוצרו . לקנא לשמו ושלא לחמוד ממון במקום שיש קדוש ה' במונעו
 לקחת ממון כמו שמצינו באברה' אס מחוטו ועד שרף נעל . וכן בלשעב שלא רצה לקחת
 ממון מנבעמן ושלא לבטל דברי תורה בשביל תענוגים ומעשועי ילדיו וחובת נשיו
 וגם לעזוב טוילים וראית נשים ונעימות מזמרים כדי שיהא לבו שלם בשמחת ה'
 ועורר ועמל בדבר שהוא רצון הבורא ועליו לקחת מעל מבשר נדס אס היה יודע
 דבר שהוא רצון המלך לעולם לא ינוח ולא ישקנו עד שישלים רצון המלך שהוא רייתה
 ותולעה כמורה ויהיה שמח שמח גדולה על אשר באו מעשיו לפני המלך לרצון הבורא
 שהוא חי וקיים על אסת כמה וכמה שיש לו לטרוח ולבקש איך יעש' וישלים רצון מכותו .
 העובד מאהבה עוסק בתורה ובמצות הולך בנתיבות החכמה הראויה ועוסק בתורה
 ואהב ה' אהבה גדולה לא מפני דבר שבעול' ולא מפני יראת הרעה ולא כדי לירש את
 הטובה אלא עובד באמת מפני שהק' בה אמת וסוף האמת לבא בכללה ודרך לאהוב
 את הבורא אהבה עזה ורבה עד אשר יחלה לאהבתו כאדם החולה לאהבת אשה שאין לו
 רוחה מאותה אשה והוא סוגה תמיד באהבתה בשבתו ובקומו בבואו בגם בעת
 מאכלו ומשתאו לא ינוח ולא יסן מפני אהבתה יותר ויותר מזה תהיה אהבת הבורא בלב

אהבנו ותמיד ישגו זה כמו שזכרנו בכל לבבך ובכל נפשך וזהו שאמר שלמה בחכמתו דרך
 משל כי חולת אהבה חלי וזה דבר ידוע כיום וכשמש לכל מבין אשר לא תהיה אהבת
 הבורא קטורה בלב האדם עד אשר ישגה זה תמיד כגון שיעזוב כל אשר בעולם חוץ
 ממנו כמו שזכרנו בכל לבבך ולא יתכן זה אלא בדרישה שדעוהו לסיפק זה האמת וכללו של
 דבר כי צריך לו לאדם להבין ולהשכיל בחכמות ותבונות המיועשות לו את קונו כפי
 כחו שיש לו להבין ולהשכיל ולהשיג והבורא יתברך שמו ויתפלה זכרו הנכבד והנורא כזה
 אהבתו לאהבה וליראה שמו דכתיב ואהבת את ה' אלהיך ונאמר את ה' אלהיך תירא
 והיאך הוא הדרך לאהבתו וליראתו בשעה שיתבונן האדם במעשיו של ה' הגדולים
 והמופלאים אשר אין להם ערך ולא קץ מיד אהב ומשבח ומפאר ומתאזה תאזה גדולה
 לרעת עם הגדול הנכבד והנורא וכך אמר רוד במאה נפשי לאלהים לאל חי וכשהוא מחשב
 בדברים האלה בעצמו הוא ברתע לאמריו וירא ויפחד שהוא בריה קטנה מאד ושלה
 ועומדת ברשת קלה ומועטת לפניו וכך אמר רוד כי אראה שמוך מעשה אהבתיך
 מה אנוש כי תזכרנו"

שורש

ענוה במקום שיש גדולה וכבוד ירחיק עצמו ולא יכלו עצמו עם שאר
 בני אדם כיכד שהיה לפני רבו וזכר קשיא או תמיהה אשר תמיהה או תירון
 אשר תירן אל יאמר לרבו או לחברו כך תרצתי או כך הקמיתי אל כך הקמית כדי שלא
 יהנה לבבו ועוד יתן לרבו או לחברו הכבוד ולא לו וכך מבינו במשה שאמר ליהושע
 בחר לנו אנשים מכאן למד רבן ספי' מלתא באנפיו ובאנפי חבראי ועוד כתי' שאמר
 הקב" לישעיהו את מי אשלח ומי ילך לנו מכאן למדה תורה דרך ענוה לרבינו ואם
 יקטה בעיניך למה כתיב את מי אשלח ומי ילך לנו מלתא בתיב נשלח נשלח ויאמר שתי רשויות הן
 וצריך שיקדים עם חברו לשמו לכל דבר בלשון לעז בום אימניו ולא יאמר נאוי אובום
 כמו שהיו עושין ב"ש וכו' שהיה כל אחד מזכיר טעמו של חברו קודם טעמו כאשר הוא
 מספר שניהם ואף בדברי העולם וכשיושב בדיניה ויודע קשיא ותירון טוב אל יקפון
 לאמרו עד שיראה שלא ישימו על לבו ויפתח פיו וכשהוא שומע על חברו מדבר דבר
 אחד והוא יודע אותו כמו כן אל יקפון ואל יכנס בדברי חברו לומר ידעתיה אל ישתוק
 וישמענו כי פעמים רבות יהיה אשר ישמע בדבר געם אשר לא שמע וגם מה הנאה
 יש לו להתפאר בדבר לאמר גם כמותך ידעתי סוף דבר כל מה שאדם יכול למעט כבודו
 כדי להגדיל כבוד יראי ה' צריך לעשות שנאמר נבזה בעיניו נחאם ונאף יראי ה' יכבדו
 ואם יראה שאחרים מתכבדים בענוה ולו הבושת ישמע להם כגון שהם גדולים ממנו
 והם אינם רוכים ליהך לפניו כלומר אף ענוים אהנו וכוה הוא מתכיים שיש לו ליהך
 לפניהם וקבל הבושת שדחקי אותי שילך והוא מתעבר פן יאמרו עליו כמה הוא חנוף
 זה אשר הולך לפניו שאנו גדולים ממנו כמה הוא מתגאה וכוה מתכבדים הם אף על
 פי כן יש לו לקבל הבושת כדי לכבדם ולהם יחשב חטא ועין שמתכבדים בקולנו
 אל יכבד את חברו כמה שמתכיים כגון שקורא לו בשמו והוא קורא רבו כי אין זה כבודו
 כי הוא מתכיים בזה ודומה לו ללכבו ללעב ולא יכבד עם רבו בפני רבו אחר ולא את רבו
 בפניו שיאמר לרבו פלוני רבך שהרי אמרו לו לתמידיו לרבי אלעזר על רבו רבן יוחנן
 בן זכאי כבר נמנו על כך חבריך והתירוהו ואל יהנה אדם מענוותנותו כבר אמרנו שלא
 ישבח אדם בענוה שלו שנאמר יהללך זה ולא סיד ואם רובה לשבח נעמנו לתמידו

ולחברו כדי שיצמד מדרכו וכל הוא לטובת אהב עבדו כמו שאמר דוד ואהיה תמים עמו
 כי שמרתי דרכי ה' וכן מצינו אותו שהגיד לתלמידיו אהבה האריך ימים אל יגיע עוד אדם
 במקום שמשבחים אותו שאף איפשר שלא יהנה בו כל זכות שאדם עושה ואינו טוה כמו
 תבטל בלא תלח וכל ענוה שאין בה יראת שמים כמאכל בלא תכלין העולם הזה
 כנגד העולם הבא כמו יצן כנגד ער בחלוט אין מתבטלים שאל היה מתבטלים לא היה
 גרף לא כאילו טוב עם האשה ומשחק עמה ולא היה עושה דברי שאדם מתבטלים בהם
 כשהוא ער והטעם לפי שהלומות באים על ידי ההורוס ובשארם מהרהר אין מתבטלים
 מן ההורוס שאין אדם יודע ומבין שחברו מהרהר בלבד לפיכך אינן מתבטלים בחלומות
 ומי שהוא ירא שמים בכל לב שירא מבוראו מלהרהר דבר רע כשהוא ער גם לעולם
 לא יבא לו הרהור רע בחלומות וכן אמר יחזקאל וכפשי לא מעומה של ירהרתי ביום
 ובאתי לידי קרי בלילה וכן דרשו רבותינו ונשמרת מכל דבר רע שלא ירהר אדם ביום
 ויבא לידי קרי בלילה

ולא

יסתכל אדם באשה אפי' היא מוכשרת ולא כבגדי כבע אשה ולא כבהמות
 בשעה שהן נוקקים זה לזה ואפילו הוא מלא עינים כמלאך המות תנו
 רבנן ונשמרת מאלף אפי' רבי פנחס בן יאיר תורה מביא לידי זיוע ונריות לידי זירות
 וזירות לידי נקיות ונקיות לידי פרישות ופרישות לידי טהרה וטהרה לידי יראת חטא
 ויראת חטא מביא לידי חסירות וחסידו' מביא לידי תחיית המתים חסידות גדולה מכלם
 שנאמר אז דברת בחזק לחסידך ויש אומרים ענוה גדולה מכלם שנאמר יצן משח ה'
 אותי לבשר עגבים שלחני לבשר חסידים לא נאמר לא עגבים אכל הרשעים המהרהרים
 ואינם נשמרים מכל דבר רע באים לידי גומחה בלילה ולידי טלמות והרהור קרי וכנס
 שאין כושת לחלוט כך אין טושת לרשעים במעשיהם בעולם הזה ש' גם כן לא יבטלו
 גם הכלל לא ידעו וכל אותם הרשעים המהרהרים בדברי רעים ואי' מעטלים ההורוס
 בתורה או בדברי אחרים לעתיד לבא ה"ה משלם כמדה שעושה אדם נפרעים ממנו
 אף על פי שענוה מביא את האדם לעולם הבא אין ענוה נוהגת לעולם הבא ולא טוס
 אדם וכל לכבוד את חברו ולומר שב אצלי בי כל אחד ינוח על משכבו וכל אחד יבא בשלום
 על מקומו המוכן לו וכל מי שמספיל עצמו בעולם הזה ויכול להסתרר עצמו ולקחת
 גדולה ופרנסות על הכבוד והוא לא חפץ להתגאות באשר עשו בני בתירה שירד
 מנשיאותן לכבוד שהיה גדול מהן וכל כיוצא בזה יהיה לראש לעולם הבא

שורש

התורה כריך האדם להעמיק וללמוד ולדעת מעשה בכל דבר שבו
 שכל טוב לכל עושיהם ללמודיהם לא נאמר אלא לעושיהם שלא יהא
 אדם קורא וסוהב ובוטח באביו או ברבו או במי שגדול ממנו אלא לומד על מנת ללמד
 לשמור ולעשות וזו היא תורה לשמה וכל העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שלא נברא
 עכל אדם שעוסק בתורה ויודע כח המצות ואין מקיימן חיי לו ולמולו שהוא טורח בעולם
 כדי לקנות בהו' וגדול דינו מאשר לא למד ולא ידע להזהר כי הוא מבין ומתכוין למרוד
 בשאדם מבין כריך הוא להאיר דבריו שלא כלחם ולהיות אונני ועיניו פנויים מכל דבר
 להיות שקוף ופנויים אל התורה בשעת הלמוד מנין מיהזקאל דבתיב בן אדם ראה
 בעיניך ובאונך שמע ועם לבך לכל אשר תאני מראה אותך והלא דברים קל וחומר ומה

הבנין שהיה נמדד בקנה אומר ליה למו לבו ועיניו ואזניו דברי תורה התלויין בסערה
לכס' וכריך לקבוע עתים לתורה בכל יום ובכל לילה לקיים מה שנאמר והגית בו
יומם ולילה אחד המרבה ואחר הממעט ובכלד שכיין לבו לשמים טוב מעט ביראת ה'

מתהומן רשעים הלומדים כל היום ואינם מקיימים * ח

שורש

התפלה שמחת לב בהק' בה שנאמר התהלכו בסם קדשו ישמח לב
מתקשו ה' ולפיכך היה דוד מלך ישראל מנגן בכנור על כל
תפלותיו וזמירותיו כדי למלאות לבבו שמחה באהבתו של הק' בה וכשתפלה אדם כריך
שכיין לבו לפני מי הוא עומד * חמשה דברים מעכבים את התפלה אף על פי
שהגיע זמנה אלו הן טהרת ידיים וכיסוי הערוה וטהרת מקום תפלה ודברים החופים
אותו וכונת הלב טהור ידיים כיבד רוחן ודיוו במי' עד מקום צדק היר לזרוע גוי' נטורא
בלעז וזאכ' יתפלל היה מהלך והגיע זמן התפלה ולא היו לו מים הולך עד מקו' המים
ורוחן את ידיו ואחר כך יתפלל היה בינו ובין המים יותר מד' מילין מתקנח ידיו בצרור
אז בעפר או בקורה ומתפלל כדאמרינן במה דברים אמורים לפניו אבל לאחריו אין
מחייבין אותו לחזור אלא עד מיל' אבל אם עבר המיל' יותר מתקנח ידיו בצרור או בעפר
אז בקורה * כסוי הערוה כיבד אף על פי שכסה את ערותו כדרך שמכסה לק"ס לא
יתפלל עד שיכסה את לבו ואם לא כסה את לבו אז שנאס' זאין לו במה שיכסה הואיל
וכסה את ערותו כשהתפלל יבא אבל לכתחלה לא יעשה * טהרת מקום התפלה
כיבד לא יעמוד במקום הטנופת ויתפלל ולא במרחץ ולא בבית הכסא ולא באשפה ולא
במקום שאין חזקת טהרה עד שיבדקנו כללו של דבר כל מקו' שאין קורין בו קרית שמע
אין ומתפללין בו * וכסם שמרחיקין מכוף הק' מרחיקין ממי רגלים ומרחי רע ומראות
ערוה לקרות קרית שמע כמו שמרחיקין לתפלה * המתפלל ומבא כוזה במקומו
הואיל וטאט טאט בדין קודם שהתפלל יחזור ויתפלל במקו' טהור * היה עומד בתפלה
וראה כוזה כנגדו אם יכול להלך לפניו שירחיק ד' אמות לאחריו ואם לאו יסתקנה לכדוין
ואם אינו יכול יפסיק * דברים החופים אותו כיבד הרי שהיה כריך לנקוהו
ומתפלל תפלתו תועבה וחזור ומתפלל אחר שעשה צרכיו * ואם היה יכול להעמיד
עצמו עד כדי מהלך טרסה תפלתו תפלה ואע"כ לא יתפלל עד שיבדוק יפה יפה *
ויסיר כמו ונועבו וכל דבר רוקן וכל כוזה החוטם ואחר כך יתפלל * מי שג' הק'
ופ"הק' בלעז' טוש"ר בלי"ראח שנתענו איג'רנוייר בתפלתו אם ברצונו הרי זה מגונה
ואם בדין עצמו קודם שיתפלל ובה לאונסו אין בכך כלום * נודמן לו בתפלתו רוק
מבלעו בטליתו או בכדו ואם מעטער שים לו אזינות הרעת זורקו לאחריו כדי שלא
יבטער בתפלה * יבא וממנו רוח בתפלה טאט מדעתו שותק עד שתכלה הריח
וחזור לתפלתו בקס' להוכיח רוח מלמטה וכבטער הרבה ולא היה יכול להעמיד עצמו
מרחיק ד' אמות ומתמתין עד שתכלה הריח ואומר רבון כל העולמים יברתני נקבים
נקבים חלולים חלולים גלוי וידוע לפני כסא כבודך חרפתנו כל מימי חיינו רמה ותולעה
וחזור ומתפלל על מקומו * היה עומד בתפלה ונטפו מי רגלים על ברכיו ומתמתין
עד שיכלו כל המים וחזור למקום שפסק ואם שהה כדי לגמור את התפלה חוזר לראש
וכן כשהמתין מים טהרה כדי היג' ד' אמות ואחר כך יתפלל * כוונת הלב כיבד כל
תפלה שאינה ככונה יחזור ויתפלל בכונה מבא דעתו משבוט ולבנו טרוד אשור להתפלל

עד סתיישה

עד שיתיישב דעתו כיצד היא הכונה שיפנה את לבו מכל מחשבות כאליו הוא עומד
 לפני המקום לסיכך בריך לטבות מעט קודם התפלה כדי לבזק את התפלה על לבו
 ואחר כך יתפלל בתפלה ובתחנונים ולא יעשה תפלתו כמי שהוא נושא משאי ומטלכו
 והולך לו לסיכך בריך לטוב אחר התפלה ואחר כך יפטר . חכמים הראשונים היו עושה
 טעה אחת קודם התפלה וטעה אחת לאחר התפלה ומאריכים בתפלתם טעה
 אחת . ושיכור אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה מפני שאין לו כונה לסיכך
 חזור ומתפלל בטובה כשיתרוקן משיכרותו . שתי אל יתפלל ואם התפלל תפלתו
 תפלה איתו שיכור שאינו יכול לדבר בפני המלך שתי יכול לדבר בפני המלך ואינו
 מנאטבם ואף על פי כן הוציל ושתה רביעית יין אל יתפלל עד שיפוח יינו מעליו וכן
 אין עומדים להתפלל לא מתוך שחוק ר"ש בלעז לא מתוך קלות ראש לבינות ולא מתוך
 שיחה ולא מתוך מריבה ולא מתוך כעס אלא מתוך דברי תורה שאין בריך לעיין בהם
 כגון הלכות פסוקות . היה מלך בספינה או במקום סכנה במקום גדודי חיות ולמטוים
 נהגים זמן תפלה מתפלל ברכה אחת וזו היא ברכי עמך ישראל מרובים ודעתם
 קצרה יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותינו שתספיק לכל אחד ואחד כדי פרנסתו
 ולכל גויה וגויה די מחסרה והטוב בעיניך עשה בריך אתה ה' שומע תפלה ומתפלל
 אותה כשהולך ואם יכול לעמוד עומד וכשמגיע לשוב ותתקד דעתו חזור ומתפלל
 תפלה כתקנה י"ח ברכות . שמנה דברים בריך המתפלל להיות נזהר בהם ולעשותם
 ואם היה רחוק או אנוס או טעבר ולא עשה אותן אין מעבדין עליו ואלו הן . עמידה .
 נוכח המקדש . תקון הגוף . והשוית הקול . ותיקון המלבושים . ותיקון המקום .
 הכרעה . והשתחויה . עמידה כיצד אין מתפללים אלא מעומד היה יושב בספינה
 או בעגלה אם יכול לעמוד עומד ואם לאו יושב במקומו ומתפלל . חולה מתפלל
 אפילו יושב והוא שיכול לבזק דעתו וכן הכמא והרעב הרי הן בכלל חולים אם יש יכולת
 לבזק דעתו יתפללו ואם לאו לא יתפללו עד שיאכלו וישתה היה רוכב על גבי בהמה
 אף על פי שיש לו מי שיאזן בבהמתו עד לאחר תפלתו לא ירד אלא ישב במקומו
 ויתפלל כדי שתהא דעתו מיושבת עליו . נוכח המקדש כיצד היה עומד כחוכה לארץ
 מחזיר פניו נגד ארץ ישראל ומתפלל היה עומד בארץ מבזק פניו נוכח בית המקדש
 היה עומד בבית המקדש מבזק פניו נכח קרשי הקרשי " שומא ומי שאינו יכול לבזק את
 הרחות והמהלך בספינה יכול את לבו נוכח השכינה ויתפלל . תיקון הגוף כיצד
 היה עומד בתפלה בריך לבזק את רגליו וזו כד זו נתן עיניו למטה ומבזק את לבו
 כאליו הוא מביט לארץ ויהיה לבו פניו למעלה כאליו הוא עומד בממים ויהיה מניח ידיו
 על לבו כפותים הימניות על השמאליות ועומד כעבד לפני רבו ביראה ופחד ולא יניח
 ידיו על חלבו . תיקון מלבושים כיצד מתקן המלבושים בתחלה ומבזק עבמו ומתהדר
 שנאמר השתחוה לה' בהדרת קדש ולא יעמוד בתפלה באפוקרתו ולא בראש מגילה ולא
 בגלים מגולות אם דרך אגשי המקום שלא יעמדו בפני גדול אלא בבתי רגלים וככל
 מקום אשר לאחזו בספר תורה או תפלין מפני שלבו טרור בהם ולא יאחזו מעבות וכלי
 בידו אכל מתפלל הוא ולבבו בידו בימות החג מפני שהוא מצות היום . דרך חכמים
 ותלמידיהם שלא יתפללו אלא כשהן עטופין . תיקון המקום כיצד יעמוד אדם במקום
 נמוך ויתפלל ויחזיר פניו לבתליו וכריך לפתות החלונות או פתחים נגד ירושלים

להתפלל נגדה שכן מצונו בדניאל וכו'ו פתיחן ליה בעליותיה נגד ירושלים וקובע
מקום לתפלתו דאין מתפללין לא לחורבה ולא לחורו בית הכנסת אלא אם כן החויר
פניו לכה' ואסור לשבת בצד העומד בתפלה או לעבור לפניו עד שיתרחק ממנו ד'
אמות לא יעמוד במקום גבוה ג' טפחים או יותר ומתפלל ולא על גבי מטה וספסל או
בסוף היה עומד בבנין גבוה אם יש בוד' אמות אורך על ד' אמות רוחב שהוא שיעור
הבית הרי הוא כעליה ומותר ומתפלל אכן אם היה מוקף מחיצה לכל רוחותיו אף על פי
שאין בו ד' אמות מותר להתפלל בו * השווית הקול כיצד לא יגביה הקול בתפלתו
ולא יתפלל בלב אלא מחתך הדבר בטפתיו ומשמיע לאזניו ולא ישמיע קולו אלא אם כן
היה חולה או שאינו יכול לכנין עד שישמיע קולו הרי זה מותר ובלבד שלא יהיה בצבור
שלא תטרף דעתו של שומע קולו * הכריעה כיצד המתפלל צריך לכווץ חמשה
בריעות בברכה ראשונה תחלה וסוף ובמקום תחלה וסוף וכשגמר את התפלה כורע
ומשתחיה ופוסע ב' פסיעות לאחוריו כשהוא נותן שלום בשמאלו שהוא ימין של הק"ה
ואחר כך בימינו ומגביה את ראשו מן הכריעה וכשהוא כורע בצדק וכשהוא זוקף
זוקף כסע כל אלו הכריעות צריך שיכרע עד שיתפקקו כל חליות שבמדריה ויעשה
עצמו כקשת ואם שחה מעט וכיער את עבמו ונראה ככורע בכל כמו אינו חושש *
השתחיה כיצד אחר שהוא מגביה עבמו וראשו יושב לימין ונופל על פניו ארצה ומתפלל
בכל תחנונים שירצה ואסור לעשות השתחיה על האבנים אלא במקדש כמו שמכרס
במבטת ע' ואין אדם חסוד רשאי ליפול על פניו אלא אם כן יודע בעצמו שהוא חסוד
כיהושע אבל מטה הוא על פניו ואינו כובס פניו בקרקע * מותר אדם להתפלל במקום
אחר ונופל על פניו במקום אחר המתפלל עם הצבור לא יצריך בתפלתו יותר מדאי
אבל בינו ובין עבמו הרשות בידו ואם בא לומר אחר תפלתו אפי' כסדר וידיו של יוס
הכפורים ואמר וכן אם רצה להוסיף על כל ברכה וברכה מן האמצעיות מעין הברכה
מוסיף אם היה חולה או צריך לברנסה מוסיף כפי צחות לשונו אבל לא ישאל לא בשלש
ראשונות ולא בשלש אחרונות * אסור לו לאדם שיטעום כלום או שיעשה שום מלאכה
מאחר שעלה עמוד השחר עד שיתפלל * שאלת שלום של חכמים שהוא אומר
בפרא דמרי טוב והמטיב אומר בפרא דמרי טוב ואריך * לעולם המטיב כופל
השלום * תפלות כנגד תמידים תקנוס ואומר תשמרו להקריב לי במועדו (מחא) תקנו
מעמדות שיהו עומדים על גבן לפיכך צריך אדם לעמוד בשעה שהוא מתפלל יח
ברכות וחייב לענות אמן על כל ברכה וברכה שנאמר פתחו שערים ויבא גוי בדין
שומר אמונים שאומרים אמן וגדול העונה אמן יותר מן המברך שהוא מודה לברכת
המברך והמברך אינו מוכיר אלא אם אחד והעונה אמן מוכיר ב' שמות כי אמן עולה
בצומתו כסע י"ה יוד הי ושה אלה דלת וצריך שיכוין אדם לבו לשמים בשעת עניית
אמן שהוא אל מלך כאמן ואסור לספר שיחה ולנהוג קלות ראש בבית הכנסת בעמדנו
לפני מלכנו אדון כל הארץ יתברך שמו ואוי להם לרשעים הנוהגים קלות ראש אחר לא
אימת מדי עליהן ולא פחדו ומוראו על פניהם ולא יבינו ולא יקחו משל כי עברו
אוי כתיים וראו והתבוננו כי בכל ארצות ההם המלכים כורעים על ברכיהם בבית
תפלותם ועומדים באימה ובפחד וברעד וכפיהם פרוטות לאלהיהם מעשה
ידי אדם אשר לא יראו ולא ישמעו *
אנחנו העומדים

לפני מלך מלכי המלכים הקדושים **חיי וקיים רס ונשא יתברך שמו**
 ויתעלה וזכו אליו כל רומיות ותהיה **ל** אחת כמה וכמה שיש לנו לעמוד
 לפניו באימה ביראה ובפחד ורעד וב **ועל אותן היושבים בבית התפלה ומראין**
עצמם כעופים ואינן יכולים לעמוד שהיה הכתוב אומר **ולא אותי קראת**
יעקב כי יגעתי בי ישראל כל יומא לא לאי וכשרן בלתייה לאי כל היום עומד
 בסוף לפני הקוד או לפני לבנות אחר ואינו עוף וכשעת התפלה אינו יכול לעמוד
 המתפלל ונפל ספר לפניו או נגורד מדעתו ואינו יכול להתפלל בכונה יגביה ויתפלל
 בכונה וקודם שיגביה יסוים הכרעה שהתחיל ואם הוא יכול לכונן יגביה הספר שהוא
 על הארץ כי המתפלל נחל חי העולם הבא **לעולם ישכים אדם לבית הכנסת**
 כדי שיונה וימנה מעשרה הראשונים שאפילו מזה באים אחריו נתינים לו סכר כנגד
 כלם **אדם שהוא דר בכפר ואין עמו עשרה לומר דבר שבקדושה או במקום קהלה**
ואחר לבא עד אשר אמרו כבר יהא שמייה רבא ואמר יגדל נא כח ה' כאשר דברת
 לאמר והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני הגוים וידעו כי אני ה' יהי עס ה' מבוקר
 מעתה ועד עולם **אל יבא אדם מבית הכנסת עד שסיימו כל התפלה אלא אם**
כן צריך לנקבו או להקיא בערב סמוך לזמן התפלה לא יקח אדם ילד בחיקו שמה
 יטנף את בגדיו ואם תאמר יכנסם במים אף על פי כן לא יקם כבתחלה ועוד שמה
 בעוד שיחפש אחר המים תעבור שעת המנחה או בין כך ובין כך יאמרו קדיש ולא
 יוכל לענות או שמה יבכה כאשר ירצה להניחו ויחמול על הילד ולא על כבוד קונו ולא
 ילך כלל לבית הכנסת **לב טהור** ברא לי להים שלח ירהר אחר דבר טמא ואחר דבר
 מאוס בתפלתו ואף יגע בהם בתפלתו ואף ישוח במודים אם יש רוח כפיו עד שתבא
 הרוח מפיו ואם לא התפלל ברכת אבות בכונה עד מנן אברהם יחזור ויתפלל ויקרא
 קריאת שמע אם לא קרא פסוק ראשון בכונה יקרא אותנו בלחש אבל בקול רם לא יקרא
 מפני שנראה כשתי רשויות **אדם שאינו יכול להתפלל בכונה בלא ספר** וכן אדם שבע
 ועל כן לא יוכל לכונן ברכת המזון יקרא בספר אבל אם לא התפלל בכונה בהתפללו
 בלחש יכוין לבו כששליח צבור מתפלל ויאמר כל תיבה עמו **אם יפלא בעיניך על**
אותן המגומזין בלשון וקורין לחיה היא ולש"ן סמך ולקוף ט"ת ולר"ש דלת אף
 מתפללים או אף קוראים בתורה ואומרים דבר שבקדושה כשמיניי לנפשנו חיותה לא
 נמכרו מחרפים ומגדפים אל תתמה על החפץ בוראנו אשר הוא בוחן לבות אינו
 שואל כי אם לב האדם אשר יהיה תמים עמו ואחרי שאינו יודע לדבר כענין מעלה
 עליו כאילו אומר יפה **וכן אותם הקוראים פסוקי דומרה בקול רם ונעים זמר ואינם**
יודעים הפסוקים ואומרים בטעות תפלתם וזמירותם מתקבל כריח ניחוח וגם הק"ב
טמח עליו שמתה גדולה ואומר כמה הוא מזמר לפני לבי דעתו ועל זה נאמר ודגלו
עלי אהבה מעלתו עלי אהבה במשפטו לא יתעל פיו מתרגומין לא ידגיל פומיה
מעשה בכהן אחד שהיה פורש כפיו ואמר ישמך והיה עס חכם אחד והעבירו מלפני
התיבה לפי שאינו יודע לחתך האותיות אשר בברכת כהנים והרחיקו מן השמים לאותו
חכם כי אם לא יחזירונו יענש בדבר המתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה
 כדי לקיים שתי מקראו הללו והיו עיניו ולבו עס כל הימים נשא לבביו אל כפים אל אל
 במים **ואותן המגביהים ראשם ועיניהם למעלה כמכועים על הגג המלאכים**

עשרים

וארבעה דברים מעכבים את התשובה ואלו הן . רכילות . לטון הרע
בעל חימה . בעל מחשבה רעה . והמתחר לרשעים . הרגול בסעודה
שאינה מספקת לבעליה . המסתכל בערוות . החולק עם גנב . האומר ואטוב
ובכלל עון זה האומר אטווא ויהי מכפר . המבזה את רבותיו . והמקלל את הרבים
ובכלל עון זה המונע את הרבים מלעשו' מנוה . והמנוה את חבריו מדבר מנוה לדבר
עבירה והמשתמש בעבדונו של עני . והמקבל סוחר להטות דין . והמונח אבירה ואינו
מכריז עליה עד שיחזירנה לבעלים . והרואה בנו ינחף לתרבו' רעה ואינו מוחה בידו .
והאוכל טור ענים ואלמנות . הפורש עצמו מן הצבור . העובר על דברי חכמים .
המתכבד בקולו של חבריו . החושד בכשרים . הטונח התוכחה . המלביג על המכובד .
כל אלו כד' דברים מעכבים את התשובה . אין מונעים את התשובה אלא אם
כן עשה מהן תשובה הרי הוא בעל תשובה ויש לו חלק לעולם הבא . ואלה הדברים
הם מתחלקים בעניינם כי אינם כולם שווים בעונם ובענין התשובה יש מהם דברים
פוגעים דרכי התשובה בפני עושיהן הפורש מרדכי צבור לפי טבוחן שיבטו תשובה
לא יהיה עמיהם ולא יזכה עמיהם בזכויות שהם עושים וחולק על דברי חכמים לפי
שמחלוקת גור' לו לפרוש מהן ואינו יורע את התשובה והמבזה את רבותיו לפי שדבר
זה גורם לו לדרוסו ולטורדו מן העולם . ובזמן שיטור לא ינחף מלמד מורה לו
האמת . והמלביג על המכות טכין שהן נכזות בעיניו לא יהיה עוד לעולם רודף
ואחיהם ולא יחבבם ולא יעשה אותן . והטונח את התוכחה כי אחרי אשר יטנח
המוכיח לעולם לא ינחף מוכיח מרדכי בדרך טובה והתוכחה גורמים את התשובה
טבוחן שמודיעים לו לאדם חטאו ומקלמים אותו אז הוא מתנחם על דעתו וחוזר
בתשובה וכן מצינו במשה כאשר מוכיח את ישראל היה מזכיר להם עונותיהם
ממרים היתם כדי להשיבם וכל הנביאים הוכיחו את ישראל לפיכך בדרך להעמיד בכל
קהילות ישראל בכל קהל וקהל איש זקן וחכם ירא ה' מנעוריו ואהוב לבני עירו להוכיח
אותם ולהשיבם בתשובה וזה הטונח התוכחה ואינו בא למוכיח ואינו שומע לדבריו .
לפיכ' יעמוד בחטאותיו שהם בעיניו טובי . ויש מהן דברי' שהם עון גדול והעושה אחד
מהן אין הקבה' מספיקו לעשות תשובה לפי גדול חטאו' אלו הן המחטוא את הרבים
ובכלל עון המעכב את הרבים מלעשות מנוה המודרך את חבריו מדרך טובה לדרך
רעה כמו מסית ומרדכי . הרואה בנו בתרבות רעה ואינו מוחה בידו ובנו ברשות
ואלו היה מוחה בידו היה פורש נחמף מחטואו ובכלל עון זה כל שיש בידו למחות באחרי'
בין רבים בין יחידים ולא מיחה אלא הניח בידו כטלנו והאומר אטווא ואטוב אטווא ויש
הכסורים מכפר . ויש דברים העושה אותם אי איפשר לעשות תשובה במורה לפי שהן
בין אדם לחברו ואין חבריו שואל ממנו למחול לו או שיחזיר לו אם גזל לו ואלו הן
המקלל את הרבים ולא קלל אדם יודע טיבך חלו ויפייסנו וישאל ממנו כפרה והחולק
עם גנב לפי שאינו יודע של מי הגנבה כי גנב מכל אדם ומביא לו והוא לוקח לפיכך
אינו יודע למי לחזור ועוד מחזיק ידי הגנב ומחטואו והמונח אבדה ואינו מכריז
עליה שיחזירנה לבעליה ולאחר זמן כשיעשה תשובה אינו יודע למי יחזיר . והאוכל טור
שכנים ויתומים ואלמנות . אלו בני אדם אומללים ואין יודעים ומפורסמים וגולים

מעיר לעיר ואין להם מכיר שידע למי שיחזירו לנו והמקבל שחזר להטות דין אינו יודע עד היכן הגיע הטויה וכמה הפסד יש בדבר כדי שיחזור ועוד שהוא מחזיק יד העוול ומחנאו אותו ויש מהן דברים רעים למאד והעושה אותם אין מחזקם לטוב לפי שהן דברים קלים בעיני רוב בני אדם וכמדומה להם שאינו עון והוא חטא ועון פלילי והן הן הרגיל בסעודה שאינה מספקת לבעליה שזהו חטא גדול וזה האוכל חוטא בלבד מה חטאתי כלום אכלתי אלא ברשותו והמסתמש בעבדו של עני כגון הלזה לעבדי על קרדומו וזה המלצה בוקצב עבדים שלא ברשות העני ויאמר מה חטאתי אם בקצבתי כו הלא אינו חסר והמסתכל בעבדות מעלה על לבדו מה פשעי מה חטאתי בזה .

אם נסתכלתי בקרובתי וכי בעלתיה והוא אינו יודע ומבין שהוא עון גדול גורם לגופן של עריות שנאמר ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים ובספר בן סירא הוא אומר העלם עיניך מאסת חן עובס עיניו מראות ברע סוגר עיניו מלהסתכל בנשים טוח באמה ערוה קול באמה ערוה כמו שאמרו חכמים כל המסתכל באבוב קטנה של אשה כאילו מסתכל בבית התורף ועוד אמרו אפילו בבגדי צבע של אשה הטעומים בכותל כשמכיר בעליהן אסור להסתכל * והמתכבד בקלון חבירה אומר בלבד שאינו חטא אחרי שאינו מכינישו ולא הגיע אל הכושת כיצד הוא עושה עורך מעשיו מול חכמתו וחכמתו מול מעשיו כדי שיראה מכללו שהוא מכובד ומכובד בוני .

והחושד בכספים דומה לו שאינו חטא והיה לו לגמול ממשה רבינו מספר לשון הרע וחמד בכספים שאמר והם לא יאמינו לי מיד לקה בצרעת . ויש מהם ה' דברים העושה אותם ימנך אחריהם וקשה לפרוש מהם לפיכך כריך אדם ליוהר מהם ולתרחק שלא ידבק בהם והם רעות עד מאד . ואלו הם לשון הרע . רכילות . בעל חימה בעל מחשכ רעה והמתחכ לרשע מפני שלמד ממעשיו ורשמי' בלבד ורוע' כסילי' ירוע' כ' .

הלכות תשובה

כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה אם יעבור אדם על אחת מהן בין בדרך בין בטובג כשיעשה תשובה וישוב מחטאיו חייב להתודות לפני האלהים ויתעלה שמו . שנאמר איש או אשה אשר יעשו מכל חטאת והתודו את קטלתם וזהו ודוי דברים ובה מצות עשה כיצד מתודה או' אלא ה' חטאתי עויתי פשעתי לפניך כך וכך עשיתי . והרי נחמתי ובשתי' במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה וזה עקרו של וידוי וכל המרבה להתודות ומאריך בענין זה הרי זה מצוה וכן בעלי חטאות ואשמות בעת שמביאין קרבנות על חטאתם ועל שגבתם אין מתכבד להם עד שיעשו תשובה ויתודו ויהיו דברים שנאמר אשר חטא עליה וכן כל מחויבי מיתות בית דין ומחויבי מלקיות אין מתכבד להן במיתתן או בלקיותן עד שיעשו תשובה ויתודו . וכן החובל בחבירו או המזיק בחבירו אעפ"י שטלס לו מה שהיה חייב לו אין מתכבד לו עד שיתודה וישוב מעשות בזה לעולם שנאמר מכל חטאת האדם . שעיר המשתלח מכפר על כל עברות שבתורה קלות וחמורות בין עבר בדרך בין עבר בטובה בין שהודע לו בין שלא הודע לו הכל מתכבד בשעיר המשתלח והוא שיעשה תשובה אצל אם לא עשה תשובה אין השעיר מכפר אלא על הקלות . ומה הן הקלות ומה הן החמורות . החמורות הן שחייבין עליהן מיתות ב"ד או כרת . ומכובדת שאל

ומקר אף על פי שאין בהן כרת הרי הן מן החמורות ושאר מצות עשה ומצות לא
תעשה שאין בהן כרת הרי הן מן הקלות. וכומן הזה שאין בית המקדש קיים ואין לנו
כפרה על המזבח אין עם אלא תשובה. התשובה מכפרת על כל העבירות ואפי' היה
רשע גמור כל ימיו ועשה תשובה באחרונה אין מזכירין לו את רשעו שנאמר ורשעת
הרשע לא יכפל בה ביום טובו מרשעו ועצמו של"ה מכפר לשנים שנאמר כי ביום הזה
יכפר עליכם. ואפי' שהתשובה מכפרת על הכל ועצמו של"ה מכפר יש עבירות
שמחכמות בשעתן ויש עבירות שאין מתכפרות אלא לאחר זמן. כיצד עבר אדם
על מצות עשה שאין בה כרת ועשה תשובה א"ל וזו מעט עד שמחלין לו ובאלו נאמר
טובו בנים טובים ארסא משכוחים עבר אדם על מצות עשה שאין בהן כרת ומיתת
בד" ועשה תשובה התשובה תולה ו"ה מכפר בא"ה נאמר כי ביום הזה יכפר עבר על
כרת ומיתת בד" ועשה תשובה תשובה ו"ה תולין ויטורים הבאים עלינו גומרין לו את
הכפרה ולעולם אין מתכפר לו כפרה גמורה עד שיבואו עליו יסורים ועליהם הכתוב
אומר ופקדתי בטבת פשעים ובנגעים עונם בד"א שלא חילל את ה' בעת שעבר כמו
שעשה העבירה בניניה אבל מחלל את ה' בפרהסיא אף על פי שעשה תשובה והגיע
ל"ה ועודנו עומד בתשובתו ובאו עליו יסורי' אין כל אלה מועילין למרחק עונו ולהתכפר
כפרה גמורה עד שמות א"ה תשובה ויום הכפורי' יסורין שלשתן תולין ומיתה ממרקת
ומכפרת שנאמר ונגלה באזני ה' בצאת איהי תשובה גמורה זה שכל לידו דבר שעבר
בה ויש בידו לעשות ופירם ולא עשה כן מפני התשובה ל"ה מיראה לא מכסוף רוח כיצד
הרי שכל על אשה בעביר' ולאחר זמן נתייחד עמה והיה בידו לעשות הדבר הזה והוא
עומד באהבתו בה ובכח גופו וכבש את יכרו ולא עבר זהו בעל תשובה גמורה והוא
ששלמה אומר ונזכר את בוראך בימי בחורותיך ואם לא טב אלא בימי זקנותי ובעת שאי
אופטר לעשות מה שהיה עושה בחרותו מפני תשנות כמו אף על פי שאין תשובה
מעולה מועלת היא לו והוא בעל תשובה ואפי' עבר כל ימיו ובסוף בשעת
מיתתו עשה תשובה ומת בתשובה כל עונותיו נמחלין לו שנאמר עד אשר לא תחשך
השמש והאור וגו' שהוא יום המיתה מכלל שאם זכר את בוראו קודם המיתה כסלח לו
ומה היא התשובה שיעזוב החטא את חטאו ויסיר מחשבתו הרעה מלבו ויגמור בלבו
שלא יעשה עוד שנאמר יעזוב רשע דרכו ויהא תוהו ומתנחם ומתחרט על הראשונות
שנאמר כי אחרי טובי נחמתי ויעיד על עצמו יודע כל תעלומות שלא ישוב בזה החטא
לעולם שנאמר ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו. מדרבי התשובה בריך להיות
בועק תמיד לפני ה' בבכי ובתחנוני' ועושה בדיקה כפי כמו ומתרחק הרבה מן הדבר'
שחטא בו ומטנה שמו כלומר שאני אחר ואני אהיה האיש שעשה המעשים הרעים ומטנה
מעשיו כלם לנוכה להדריך עצמו בדרך ישרה וגולה ממקומו שגלות מכפרת עון מפני
סגורמת לו להבנע ולהיות עניו וספל רוח ומבט גדול לשם שיתודה ברבים ויודיע
חטאו ומגלה חטאו סבינו לבין חבירו לאחרים אומר להם חטאתי לפלוגי כך וכך עשיתי
לו והכני היום שם ומתנחם וכל המתגאה ואינו מודיע אלא מכסה פשעיו אין תשובתו
גמורה שנאמר מכסה פשעיו לא יכליח ומודה ועוזב ירוחם בד"א בעבירות שכן אדם
לחבירו אבל בעבירות שכן אדם לבין קונו אין בריך לפרסם ועזות פנים הוא לו אם
גילס אלא שם לפני הכורא בריך הוא ומפרסם חטאיו לפניו ומתודה עליהן לפני רבים

סתם וטובה היא לו שלא נתגלה עונו שנאמר אטרי נשוי פשע כשני חטאה כ"א
הראשונים היו כותבים באגרת עונותיהם כשהיו חוטאים כדי

חסידים

להתודות על חטאתם וכדי שיזכרו ויתחרטו ויעשה תשובה מפני
שזכר מה שחטאו וחטאתי נגדי תמיד וזכר יום המיתה וגיהנם ויום הדין ולבסוף
אהבת שמים כי היא מוכחרת אף ברמז וכתבם שלא ימנעו מום אדם ומה שאמרו וצדק
מואל דפריש חטאיה זהו שמגיד לכל אשר חטא אבל מותר להגיד לאדם שזנע וזנע אחר
מעונותיו כדי שירה לו והיאך יעשה תשובה או יסאל לו סתם אדם שעשה עון זה ואל
לשוב היאך יעשה תשובה אעפ"י שהתשובה והבעקה יפה לו לאדם בכל עת כן
מיים שבין ר"ה יפה היא יותר ומיד היא מתקבלת שנאמר דרשו ה' בהמאן כד"א
ביחיד אבל בציבור כל זמן שהן עושים תשובה וזעקים בלב שלם הם נעני' שנאמר כה'
אלהינו בכל קראנו אליו י"ה הוא יום תשובה לכל יחיד ולרבים והוא קץ מחילה וסליחה
לכל ישראל לביקר חיביים הכל לעשות תשובה ולהתודות ב"ה ומצות וידוי י"ה סיתחיל
מעבודת יום קודם שיאכל ויטהר שמה יחנק בסעודתו ויאמר הוידוי שנהגו אבל אנהגו
חטאנו והוא עיקר הוידוי העברו אף על פי שהתודה ב"ה זה ועודנו עומד בתשובה
מתודה עליהן ביום הכפורי אחד שנאמר כי פשעי אני אדע והטאתי נגדי תמיד כב

כ"ו

סחטא בדבר אחד ואחרים נחשדים כריך לומר אני הוא שחטאתי כדי שלא
יחטאו העולם על ידו שיהיו חושדים בכשרים ואם הוא בחבורת בני אדם
מעשה דבר אחד שלא כהוגן ולא נודע מי החטא כריך שיאמר אני הוא שחטאתי אף על
פי שלא חטא ועל ידי שיתודה החוטא לא יבזם כמעשה דרבי מאיר מעשה
באשה אחת שבאת לבית מדרשו של ר' מאיר אמרה להם אחד מכם קדשני בבאיזה עמד
רבי מאיר וכתב בטו כריתות ונתן לה ואף המתודה על אחרים יכול לומר חטאנו ולכלול
עצמו עמהם לפי שכל ישראל ערבים זה לזה ואם ראה בני אדם חוטאים ולא מיחה
בידם כריך להתודות אף על פי שהוא לא חטא וכשהוא מתודה יזכור כל עונותיו כהוייתן
ואם אינו שב ומתקבת עונותיו ויאמר אתה יזכרנו ואתה יודע יצרנו ואתה
תכניע יצר לבבנו ומול ערלתנו שלא נקשה עוד ערכנו כב

א"ן

תשובה ו"ה מכפרות אלא עבירות שבין אדם לקונו כגון מי שאכל דבר
איסור או בא בעילה אסורה וכיוצא בהן אבל עבירות שבין אדם לחבירו
כגון חובל או מקלל או גוזל וכיוצא אינו מחול לעולם עבד שיתן לו מה שהוא חייב לו
גירתו אעפ"י שהחזיר ממנו מה שהוא חייב לו כריך לרבות ולסאל ממנו שימחול לו ואפילו
לא הקניט את חברו אף בדברי צדק לפייסו ולהתחנן לפניו עד שימחול לו לא כתרצה
לו חברו למחול לו מבוא מורה של בני אדם מרביץ לבניו וכונעין בו ומבקשין ממנו
שימחול לו לא כתרצה להם מבוא עוד שנייה וסלישית וכל מורה הוא מב בני אדם
כתרצה מוטב ואם לאו הולך ומניחו זה שלא מחל הוא החוטא כי אסור לאדם להיות אכזרי
ולא יתפייס אלא קשה לכעוס ונוח לרבות וכעשה שמבקש ממנו החוטא מחילה
מוחל בלב שלם ובכפס חפזי אפי' הכר לו הרב וחטא במאד מאד לא יקום ולא יעור כד

והו

דרכס של ישראל בלבם הנכח אבל הגויים ערלי לב אינם כך אלא
עברתו שמרה נכח וכן הוא אומר על הגבועים לפי שלא מחלו

ולא נתפייסו אלמר הכתוב כי לא מבני ישראל המה החוטא לרבו וכקם מחילה ממנו ולא

מחל לו חוזר ובא אפילו מאה פעמים עד שימחול לו " כ"ה

החוטא

לחכירו ומת החבר קוד' שיבקם ממנו מחילה מביא י' בני אד' ומעמידן

על קברו ואומר בפניהם חטאתי לה' אלהי ישראל ולפלוני זה שעשיתי

כך וכך אם היה חיבי לו ממון מחזירו לירשמו לא היה יורש מי יורשו יניחנו לבד' ויתודה "

בכל

עת יהיו בגדיך לבנים לעולם יראה עבדו כאילו נטעה למות ושחא

ימות בשעתו וכמחא מת בחטאו לפיכך ישוב מחטאו מיד שנאמר

שוב יום אחד לפי' ישוב יום אחד לפני מיתתו ויפה שעה אחת בתשובה " כ"ו

אל

תאמר שאין לחפש בררכיו ולשוב כי אם מעבירות שיש בהן מעשה

כגון גזל זנות גנבה וכיוצא בהן אלא כשם שכריך אדם לפרוש ולשוב

מהם כך הוא כריך לחפש בדעות הרעו' שיש לו ולשוב מהן מן הכעס ומן האיבה או מן

הקנאה או מן הגזל ומרדפת המאכלות וכיוצא בהן מהכל כריך לשוב ולקו' קשים יותר

מן העונות שיש בהן מעשה שבזמן שאדם רגיל באלו קמה לפרוש מהן אחרי אשר נשתקע

דמם לעשות ועל זה נאמר יעזוב רשע דרכו " כ"ח

זאת

תורת השב בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאדו להדבק בבוראו ועל כל

עבירה ועבירה שתבא לידו יחשוב ח'ו' אם גוורים עליו שמד נהרג

על יחוד ה' וכי זה השעה שלא אוכל לעמוד בו ועל ידי כך מחטואו ומיד כשאדם בא

לטהר מסייעי' לו מן השמים ואם יהרהר אדם באשה אחת בתפלתו או בשאר ההאורים

יבטל גודלי אבבעות ידיו בארץ ויתלה גופו עליהן ואל יסמוך בכותל וזה הדבר יבטל

ממנו הראוי' ואם יושב לא יוכל לעמוד מפני בני אדם יבטל גודלי אבבעותיו בחוץ

בארץ ואם אדם במרחץ או במקום הטונפת ואחבת אשה נכנסת לבבו או עוברת לפניו

יהרהר בדברי תורה כי דברי תורה יפים לטהר הלב ויבר הרע' ואעפ"י שבכל מקום

מוותר להרהר חוץ מבית המרחץ ובית הכסא להפריש אדם מן העבירה מותר

וימנע אדם עבדו מלבא לידו קרי מלשתות יין ויתר מן הראוי' מפני שהוא לוקח

את לבבו ומסירו מאחרי ה' סג' זנות יין ותירוש יקח לב ואם באת עבירה לידו יתפלל

בכל לבו לבוראו שיכילנו ומה כשבאין יסורין על האדם לפי שעה יבוס ויבכה ויתחנן

ליוכרו כל שכן שיתפלל אדם לבוראו להכילו מן העבירה' ולא יקנה אדם לעבדו

קטיגור ליום הדין כי כל העבירות שעבר בעול' הזה כל אחת ואחת מלפפתו ומוליכתו

ליום הדין שנאמר ילפתו ארמות דרכם " כ"ט

ואם

עמד אדם בדבר מצוה אל יחזק טובה לעבדו לימא כמה חסידא אלא אל יתן

תשובות והודאות למקום ישתבח ויתעלה זכרו שהגלהו מחטא לפניו ואמר

ידו להטות לבו אל אשר יחבון שכן פלגי מים לב מלך ביד ה' ואומר ואחשך גם אנכי

איתך מחטא לי' . וכל מי שהוא רוכה לשונ' בתשובה ולהיות במדת החסידות ועומקן

הלכו הבור' ובעומק כבודו . לעולם א יכנס אדם אל אם הוא מבין וכשם רבין בלא כעם

יעזוב סיחת בני אדם ושעסוע ילדים מלהשיח עם אשתו אל בשעת המעשה ולהיות

זהיר במצוה קלה כחמורה ולהיות זהיר ולקום לפני זקן אפי' מאה פעמים כל ימי עלי

למשא באהבת הבורא " ל'

הזרה

ושמור נפסך פן תלכד ברשתו של יצר הרע המדיחך מארץ החיים
המשויך לדבר עבירה קטנה להמסך לךך לגדולה השפלה והכניעה
להמסר בידך ואתה לא תהיה נמס' בידו פן יביאך לבאר שחת באש לא נופת . ולא יהיה
יכרך הרע נמי נמס' בידך אם לא על ידי תשובה לבואך ולהרחיקך מכשר תאנה זכור
כא למי אשר יבואו ומרוב טוב הכפון כי אם תטיב שאתאש לא תטיב לפתח חטאת רובץ
ואתה כן אדם טוב ליוכרך בכל לבכך והכן לבכך מלס א במוץ כליו' שא לא עיניך א השמי
ויאר אך בשמחה וא יכשילך יצר הרע בחיך ובכל זמ וליל טוב א לבכך כי אחר המות
יש חבוע הקבר ואחריו דינה של גיהנם המר כי במר יכיון שיתנו כח לאדם שיסבול
כח היסורים ועוד אחר שינכל מדינה של גיהנם יש דינים אחרים קשים ומרים
גם הרמה אשר תבא מכשרך תאכל את נבלתך ואמרו חכמים קשה רמה למת כמהט
בבשר החי ^{ל"א}

גם

לכל עת ועונה יש לך לאהוב את בוראך בכל לבכך ובכל נפסך והשב אל
לבך וקח משל מאנש רמה אם יתן לך אדם עשירה זהוב' או יותר כמה תהיה
ואהבתו חקוקה בלבך ואם יתן לך פרנסתך ופרנסת בניך ובני ביתך מה תשיב אל
לבך זה האיש אשר לא ראיתי מעולם ויעש עמדי חסד כזה לו אחיה אלה שנים לא
אוכל לגמול לו כל הטובות אשר עשה עמדי ואהב אותי בכל לבבי ובכל נפשו לא אוכל
לכנות עליו דבר שלא אעשה בעבורו הן ממנוי הן גופי הכל שלו ומה באהבת אדם כך
באהבת הקבה"י שיתבה ויתעלה זכרו הוא הנותן מחיה לכל לא כל טכן כי יש לנו
לידבק באהבת הבורא ליראה אותו שאין לעבור על מצוותיו הן גדולה הן קטנה כי אין
אנו יודעים מתן שכר של מצות ומן העברות אשר הם קלות בעינינו כדכתיב עון
עקבי יסובני ועונות שאדם דם בעקב בעולם הזה יסובבו אותו ליום הדין ואם זכה
מצוותיו יעירו עליו . אמת ויביב הוא כי אין לנו לעבור על מצות בוראנו אפילו על
אחת מן הקטנות במלא בית זה וכסף ואם יאמר אדם אעבור על מצוה וככספי וזהו
אשר יתנו לי בזה אקיים את המצות חמורות אשרנם עניינים אכנים אורחים אעשה כמה
וכמה הגה זה מחשבת הבל כי שמא מיד אחר העברה ימות ולא יזכה לקבל המתנה גם
אם לא ימות ואם המזון ברגע קטן ונמכר מת בעונו . בא וראה כמה יש לך לאהוב
את בוראך המפליא חסדו עמך הוא בראך מטפה סרוחה ונתן כך נשמה מוכיחך מבטן
אחרי זאת נתן לך פה לדבר ולכ להבין אזני לשמוע דברי פיו הגהור' והמוקקו ככסף
ומצורפו כזהב הוא המוליךך על פני הארץ הוא הנותן מחיה לכל הוא ממית ומחיה כל
אשר בידו נפש כל חי ורוח הוא המגריף לחס חוקך מה אומר כי אין הפה יכול לדבר והאין
יכול לשמוע כי לו דומי' תהלה אין קץ לאורך ימיו לא יתמו שנותיו האמלך מלכי המלכי
הקבה"י ית' שמו וית' זכרו הוא סברא שמי' וארץ והי' וכל אשר בס הוא הן את הכל כי עיניו
פוקחות על כל דרכי בני אדם לתת לאיש כדרכיו וכשרי מעלליו הן טוב הן רע והנה
הוא הנותן לפניו שני דרכים דרך החיי ודרך המות ואומר לך ובחרת בחיים . ובכל זאת
אנו המלאים רימה ותולעה לא חשכנו ולא שמנו על לבבינו כי אם למלאות תאותינו לרצון
וכי בבא לאנש ימיו היום כאן ולמחר בקבר הלא בפתע שתאוס וימות כי אין אדם שליט
ברוח לכלוא את הרוח . לכן אין טוב לו לאדם כי אם להרחיק עבמו מכל תאוה ולתת
לבו לאהוב וליראה את הגור בכל לבבו ובכל מאודו ולמלאו בחיי הבל כי לא נוכל להשפיר

עצמנו ולהכניע את יצרנו המדיחנו מארץ החיים כי אם בהכנע לבבנו לטוב אל
בוראנו תשובה שלימה לעבדו לעשות רצונו בלבב שלם. אמרו חכמים פת כמלח
תאכל ומים במטורה תשתה. והשמר לך מלהסתכל בנשים המוניאות את האדם מן
העולם ונאהב את הבריות והיו דן כל האדם לכף זכות וזהו שאמרה תורה בדרך
תשטנו עמיך ותהיה ספל בפני כל ועסוק בתורה התמימה והנקה והישרה ואל
תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת. ^{ל"ב}

וכל

אדם שאוהב את הדרקות אוהב את התוכחות אוהב את גמילות חסדים
מכנים ארסים מתפלל תפלתו בכונה ופילו דירתו חוכה לארץ אינו
רוצה דין חיבונת הקבר ופילו דין של גהינם אינו רואה בא וראה כמה ישמח לך
אם יאמר לך מלך בסר ודס שמט לפני אף כי הוא רימה ותולעה כמך. אנו שמשמט
מלך מלכי המלכים הק"ו ינאל"ו שיש לנו להיות שמחים ונרזים בעבודתו של הק"ה.
וכן אמרו היו ע"ו כנמר וקל כנשר וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים סוף דבר
האלהים ירא כי זה כל האדם. ^{ל"ג}

כפי

עלין לא תבא הרעות והטוב אין הק"ה גזור על האדם להיות טוב אז
רע. וכך אמרו חכמים הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים שנאמר
ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כ"א ליראה ובשעה שגולד אדם גוזרים עליו
אם גבור אם חלש עם עשיר אם עני אם נאה אם מכובד אם ארוך או גזק אבל אם בדיק
אם רשע לא אלא משימים לפינו שני דרכים ויבחר לו האחד. ואחרי אשר החוטא זה
מפסיד עצמו כאשר סר מדרך טובה מאוס בטוב ובחור ברע לפיכך צריך לבכות לקונן
על אשר עשה לפסו וגמלו רע. וזהו שכתוב אחריו מה יתאונן אדם חי גבר על
חטאיו בא וראה כמה תעניות וצומות תחינות ובקשות אדם מתענה ומתחנן ומבקש
כשכנס חולה כי מרה נפשו עליו או על אחד מאהביו כ"ט שיש לו להתענות ולהתאבל
בעשותו עבירה והתשובה משיבה נפשו לעולמים. ^{ל"ד}

יכרת

ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות. כל המסכר לשון הרע
כאילו כפר בעיקר כתו' בתריה אשר אמרו ללשונו נגדו שפתינו אתנו
מי אדון לנו. בא וראה כמה כחו של לשון הרע שאין לו סיעור וכלמד ממרגלים. ומה
המוציא סס רע על ענין שאין שומעין ונראים ומקפידים בזיונם כך המוציא סס רע
גל חבירו הנכור בבלס ודמות על אחת כמה וכמה. ומה יתן לך לשון רמיה אמר
הק"ה ללשון מה אעשה לך כל אבריו של אדם מבחזן ונחת מבפנים ולא עוד אלא
סתקנתי לך שתי חומות אחד של עבס ואחד של בשר עבס השניים ושל בשר המפטים.
ברוב דברים לא יחדל פגע לעולם ירבה אדם בשתיקה ואל ידבר כלל לא בדברי חכמי'
או בדברים הבריים לו לצורך גופו אמרו עליו על רב תלמידיו של רבינו הקדוש שלא
סח שיחה בטולה כל ימיו. כל הסח שיחת חולין עובר בעשה שנאמר ודברת
בס ולא בדברים אחרים ולא הבא מבלל עשה ויט אמרים בלאו ועשה שנאמר כל
הדברים יגיע לא יוכל אדם לדבר ואפי' בדברי גבו לא ירבה דברים כי אם מעט מה
שכריך לו על ברא וכן בדברי תורה יהיו דבריו של אדם מעטים וענייניהם מרובים וכן
אמרו חכמים לעולם ישנה אדם לתלמידיו דרך קצרה אבל אם דבריו מרובים. וענייניו
מעטוים זה ענין סכלות שנאמר וקול כסיל ברוב דברים סייג לחכמה שתיקה לפיכך

ימחר אדם להסוב ואל ירבה לדבר ואף ילמד לתמיד בטובה ונחת בלא בעקה בלא
אריכות שדברי חכמים בנחת נשמעים *
ל"ה

המברו

אינו חושש כי אם בדבריו ואינו חושב בזמן כליות היודע סבת
וקומנו וכל בעדיו ויספור וכל דבריו לנכח השכינה והגבורה שנאמר
היסתר אדם במסתרים ואנכי לא אראנו הלוא את השמים ואת הארץ איני מלאך נאם ה'
האדם ההוא איכנו בדרך טובה כי משפטו האדם לחשוב בבוראו תמיד ולשנותו נגד פניו
שנאמר שויתי ה' לנגדי תמיד וכל זמן שאדם יושב ודומם באיזה מקום שיהיה ומפנה לבני
מכל מחשבות לדברי הבאי אז יחשוב בבוראו ובקדושתו ובכפלאותיו וטובותיו אשר עשה
בכל יום ועמנו אבל בזמן שאדם הנכבד מחשב לדברים בטלים או לשמוע דברי הבאי
אפילו אין בדעתו לדבר כלל מיד הוא פונה את לבו לבטלה מופסדת מכל וכל המחשבה
הטובה אשר היה לחשוב בקדושתו של בוראו ובראיתו הטוהרה ולהיות במעלה הטוהרה
והטובה לעבוד את ה' מאהבה ולהיחסף במצותיו וזו היא העבודה הגדולה התעשת משי'
בה מלאכי שרת וכל כבא השמי' שמשפריס בקדושתו שנאמר קק'ק ועל כן יש לזוהר שלא
להכרות בדברי בטלים פן ישכח את הגור אשר הוא תמיד לנגד פניו כפקח אשר לפני
העור הוא בהוניתו וכבחו ובכל מקום והעור הוא העור שאינו רואה רק במחשבתו של
הבאי ואינו זוכר את הגור ומתרחק מעמוד של אמת ומתהיות ירא מפניו כי אינו מכוין
בלבו מחמת קושיית הלב שהוא עו וקשה ורחוק מאלהים ואינו מונח במחשבתו רק
דברי הבאי ולפיכך אינו מונח במחשבתו האהות רק בקושי ובחזקה כמי שלא יוכל העור
להבין ולהאמין האדם אשר לפניו אם לא ימשש בו או ישמע קולו רק לא יוכל האיש
ללמוד ולקשור בלבו תמיד האלהים אם לא על פי עזיבת העין כי העונות מעבירות
ומשכחות היראה ומשנים את הפנים וכך הוא אומר כי עונותיכם היו מעבירים ביניכם
ובין אלהים *
ל"ו

ברוב

השתיהקה יהיה המורח הירח מהאלהים השומעו ורואו יודעו ומורקו
והוא שותק מיראתו הוא המוסיק על המורח ואם מתנשא ומגביה קולו
מפסיד את המורח כי שכח שהוא עומד לפני האלהים הרי הוא כסומא העומד לפני
המלך שמרבה דברים ואינו ירא ממנו לפי שאינו רואה מי שיש לו לירא ממנו והמרבה
לשותק מחמת המורח לא במהרה הוא חוטא *
ל"ז

יראת

ה' טוהרה שאין בה פיקוק אדם שמונח מקום בלא יראת אדם ובלא
בושת ואינו ענוב לחטוא כי אם מפני יראת ה' זו היא עיקר היראה
ואם עשה כן פעמים רבות ופעם אחת תקף אותו יצרו עד שחטא לא איבד בכך
את הראשונה ואל ירפה ידיו ולבו מעש' עווד טוב אבל אם מתחרט ותוהא על הראשונות
אין לו סכר בעמלו אשר כבס יצרו תחלה ועל זה נאמר ובטוב כדית מצדחתו ועשה עול
לא תזכרנה עוד בדקותיו *
ל"ח

נצור

לשונך מרע כאשר תיטור ממונך . מי שדבריו יותר משכלו והא
דבריו עליו . מי ששכלו יותר מדבריו והיו דבריו לו פירוש מי
שדבריו ותוכחותיו לבני אדם יותר משכלו כלומר שאינו חכם ומשכיל לעשות דברים

ואין סכלו מכריחו לעשות כדבריו הטובים והיו דבריו עליו לקלן שאמרום האומרים
 לכל הטובה אשר מוכיח אותנו הוא נעדר ממנה והוא נאה דורש ואינו נאה מקיים אבל
 מי שסכלו יותר מדבריו שאינו מוסיף להוכיח לבני אדם כי אם כפי השכל והמוסר
 והמעלות טובות אשר בו יהיו דבריו לו כלומר דברים הטובים שמוכיח בני אדם יהיו לו
 לכבוד ולתפארת שאמרו השומעני כל השכל הזה והמוסר אשר הוא דובר הכל בו ללמדך
 הטוב הסתיקה מההוסיף בדבור כי תוספת השתיק לכבודו ולתפארתו ותוספת הדבור
 לקלן ולחרפה על כן המעיין בספר החסידות והחכמה יתכוין לעשו כפי מה שיסכי
 על יתכוין להשכי כרי לדע' ספר כי ספור החכמ' אינה תועל' למספר אותה ואינו מקיימ'
 כי אם לקולטו היא תועלת היא למספר אותה פרוץ אחד מדבריו יותר משכלו כלומר
 שמדבר אותה יותר ממה שאינו לו לפי חכמתו ושכלו כאשר אמר שלמה לא נאה לכבד
 שפת יתר אז יהיו דבריו מושלים עליו וכלבד הוא בודס . ומי שסכלו יותר מדבריו
 שמחמתו גדולה ויתרה על דברים מדה טובה שמרוב שכלו מושל ברובו ואינו מוכיח
 כי אם לפי דעתו ושכלו אז יהיו דבריו נשמעים כלומר הרי הן שלו וברשותו כמו דודי
 לי ואני לו

עת

לחשות ועת לדבר כשמחפשים ומקללים אותנו וכשמדברים דברי הדימוות
 אין להשיב ועת לדבר כשמדברי מדברי תורה לא עת לחשות . גם עת

לחשות שלא להוכיח עד אשר ידעת כי בטוס דבר לא יקבלו תוכחה כי מוטב שיהיו
 שוגגים ואל יהיו מזוידים ועת לדבר כשכורך לחמות ודברוך נשמעים *

כי

עליך הורגנו כל היום אלנו בני אדם שמקבלים בושות והלכנת בעים על
 המצות כי כשאומ' לך לקיים מצות צינית ותפלים וכיוצא בהן נשפך
 דמון חמים מפני הבושה מעלה עליו הכתוב כאילו נהרג עליו ועל המלכין פניו מעלה
 עליו כאז הרג ומונעו מלעשו מצוה זה שאמר הכתו' מחטוי' אדם בדבר ואומר כי עליך
 נשאתי חרפה וגדולה חרפה שאמרו חכמים כל העושה עבירה ומתבייש בו מוחלין לו
 עונותיו שנאמר למען תזכיר ובושת ולא יהיה לך עוד פתחון פה מפני כל ימותך כבשרי
 לך לכל אשר עשית באם ה' כבאות *

אילמלא

בושת שבר' ה' בה לא היה אדם נקי מעביר' תדע לך שהרי להרוב
 אדם בגלוי מצוי יותר מאשר יסבב את אשה בגלוי אפי' עם אשתו
 כי הכע' מצוי לכל אדם בין גדולי' בין קטני' בין זקני' ויבר' הרע אינו מצוי אלא בבחורי' אבל
 לא בקטנים וזקנים או חלשים ואותן הבחורים אשר יבס תקיף עליהם אינם מניחים כי
 אם מפני הבושת לסיכך אין אדם יכול להחזיק עושה אם עשה טוב ולא עשה חטא כי אם
 כנעוריו שב מפני הבושת ושלא יניחו יולדיו נמצא גם בהתאספון מן העבירה אין לו
 להחזיק עושה כי אם מתחילה מפני הבושת *

התשובה

בריכה ארבעה דברים האחד שית נח' על כל חטא וחטא עון ואשמה .
 הב' שיעזוב אותם . הג' שיתוד' בלבנו . הד' שיקבל עליו כלב שלם ויגמור
 בלבבו שלח יסוב לעשות עוד כן ודמה לטובל ושרץ בידו שאין התשובה מועלת לו עד
 שישליך השרץ מיידו . וכריך לפרט את החטא שנאמר אלא חטא העם הזה חטאה גדולה
 ויעשו להם אלהי' זהב וכן יתודה אלא ה' חטאתי עויתי פשעתי לסיכך ועשיתי כך וכך
 וברו בחמתי ובושתי ומעמי עלי יודע כל תעלומות שאני גומר בלבי שלא

אחרי עוד לעשות וכן כתוב הטיבנו האלריך ונצובה כי אהיה ליהם כי אחרי שובי נחמתן
נאחרי הודעי ספקתי על ירך בושתי וגם נכלמתי כי נסאתי חרפת נעורי *

מ"ג

עשרים

וחרבע' דברי מנדין עליהן את האדם הן איש הן אשה ואלו הן המצב'
שליח בית דין . המצובה את החכם ואפי' לאחר מותו . הקורא לחבירו
עבד . המולול בדבר אחד מדברי סופרי ואין כריך לומר בדברי תורה . מי ששלמו לו כ"ד
שלוחן וקבעו לו זמן ולא באו מי שלא קבל עליו את הדין מנדין אותו עד שיתן ומי שיש
ברשותו דבר המזיק כגון כלב רע וסולם רעוב מנדי' אותו עד שיסוף את הזקן . המוכר
קרקע לכבד מנדין אותו עד שיקבל עליו כל האונם שיבא מן הכבד לישראל חבירו בעל
המכר . המעיד על ישראל בערכאות של גוים והוא ממנו בעדותו ממון שלא בדין ישראל
מנדין אותו עד שיסלם . טובח כהן שאינו מפרים מתנו' ונותן לכהן אחר מנדין אותו
עד שיתן . המחלל יט' שני של גליות אעפ"י שהוא מכהג * העוש מלאכה בערבי פסחים
אחר חבות . והוא זכי עם שמים לכעלה או לשבועה בדברי הבאי . המביא את הרבי לידם
חילול ה' . המביא את הרבים לדי אכילת קדשי' בחוץ . המחשב שנים וקובע חדשי' בחוכה
לארץ . המכסיל את העבור . המעבב את הרבים מלעשות מצוה . טובח מנמכאת טריפה
תחת ידו . טובח עם הארץ שלא בדין ספינו לפני חכם . המקט' עצמו לדעת . מי שצירט
את אשתו ועשה בינו לבניה שותפות או משא ומתן המביא אותן לחזקן זה עם זה
כשיבואו לבית דין מנדין אותן . חכם ששמועתו רעה . המגדה מי שאינו ראוי לנדות
חיוב נידוי *

מ"ד

ארבע

בתות ארץ מקבלות פני פנינה כת שקרים . כת חנפים . כת מספרים
לשון הרע . כת לבנים . וכולן מקראות . כת שקרים דובר שקרים לא
יבין לנגד עיניו וגם במלחמת אחאב כשבא ושאל אל הנביאים אם יבא עליהם באת רוחו
של נבות לפני הויחמר אבא והייתי רוח שקר בפי כל נביאיו ויאמר בל נדרטו חכמים בל
ממחיבתי . חנפים כי לא לכינו חנף יבא . מספרים לשון הרע שגאמר כי לא אל
הפך רשע אתה לא יגורך רע לא יגור אתך רע לא יכנס במחיצתך . לבנים לא
יתיבבו הוללים לנגד עיניך . בני אדם לבנים מערבין את העולם לשון
הרע מספר בגנות של חבירו אפילו דבר אמת וגם משל הדיוט הוא . מי שהוכיח
עם רע על חבירו או חרפו בחרפות שלא היה חשוד בה ולא הכיר אדם בה מעולם
וזה בילהו ארץ ועגו מתכפר מפני שאינו יכול לתקן את אשר עותו ואינו יכול
להחזיר חרפת חבירו וזה שאמר שלמה בחכמתו פן יחסוך שמוע . וכן שנו בתלמוד
ירושלמי מי שסרח על חבירו תחילה יחך ובקש ממנו מחילה פעם שניה לא קבל ממנו
יגשה שורות של בני אדם ויפסנו בפניהם הלא הוא דאמר יסור על אנשי ויאמר ה' יתן
לפלגיו והרי בחומתי ואם עשה כן פרה בפסו ומנות . דכתוב בתורה פדה נפשו מרדת
סחת אומר רבי יוסי הדא דאמר בליתו שלח הוציא עם רע על חבירו אכל הוציא עם רע
ארץ לו מחילה בעולמות יעבר אדם כאילו יעבר עולם מלא שכל מה שבעולם יש באדם
ירקן בפניו ולא הגיע בו הרקן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים אפי' יעבר כל שהוא
ועל כל בער ועבר שהוא מעבר את חבירו יענש בדיני שמים שגאמר כי על כל אלה
יביתך אלהים במשפטו על כל בעלם . ורבות יגודרשו מזוי על כל בעלם זה הארצ

כינה בפני חבריו ונמאם ויש אומרים זה הרזק ולכן כל יראי ה' הדריקוים אשר אין
 הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידם יהיו נזהרים למחול מיד לתורם כינה או רזק או
 ענושה כל דבר מלאם שלא יהא נכסל זה על ידם. ומעשה בחסיד אחד שהיה מכסה
 כל הרזקי שהיה מוכא במקו' אשר ידע אשר יהודי עשאו והיה מוחל לו ולפי' היה מכסהו
 שלא יבא אחר ויראהו ויהיה כמאם ולא ימחול לעושהו היה הענושה נכסל ואחריו הוא טוב
 לנהוג. אם טוב אם רע סיפיה דרשו זה הנותן דרך לעבני בפרהסי' על טוב'ו הוא עומד
 בדין לפי שמביישו וכן הנותן לאשה בסתר שהוא מכיא עבמו לדי חסד שנאמר והייתם
 נקיי מ'ה' ומישראל ועוד שהוא מכסיל את החושדי' אותנו ונענשי' על ידו שכל החוש' בכשרי'
 לוקה בגופו מכלן מעשה רבינו שאמ' והן לא יאמינו לי מיד כנטרע גם ממשעו וגם
 שלא יקבלו ממנו כשמוכיח אותו שיאמרו לו כך וכך עשית ואתה מוכיח אותנו לפיכך
 גבאי בדקה לא יטרח עני במלאכתו חנם מיראתו אותו לפי שהעני נהנה ממנו אלא
 ח' כדבר מנהג שלא יחמדוהו הקהל לאמר הוא מחלק יותר לזה ממה שמחלק לאחרים
 משום שיעסקו במלאכתו והתורה אומרה והייתם נקיי מכל דבר רע דברי גרמא שאדם
 גורם במזיד וגורם בער לחבריו נענש עליו וזאתם הגנבי' או לוקמי' דבר או מכניעים
 אותו כדי שיבקשנו בעל הדבר ויבטער עליו עובר בלא תגנוב ודרשו חכמי' לא תגנוב
 על מנת להקנינו על מנת לבער אף אם עשה בער לבהמה בחנם כמו שמשים עליה
 משאני יותר מכדי הראוי ומכה אותה והיא אינה יכולה ללכת יבא לדין על שביער ב"ח
 וכן המושכים אוני החתולים להשמייע בעקרתם מייאול הם חנופים גם דרשו חכמי' ביום
 הזה אכה כל סוס בסגפון ורכב בערוץ עתיד הק' בה לתבוע עלבון סוסים מרוכביהם
 על שהכו אותן במגפיים סקרוין ספורי בלעז' מ'ה

לעולם

יתפלל אדם שלא תבא תקלה על ידו בגון המלך אסא עשה בור ברמה
 מלאהו ישמעאל בן נתניה חללים לפי שחטא על שנשען על בן הדר
 מלך אדם גילגלו זה על ידו שמגלגלין זכות על ידי זכאי וחוכה על ידי חייב בא ולמד
 ממורד אף על פי שאמרה תורה אם בא להרגך הסכם להרג לא אבה להרוג את שאול
 בשמחאו יסן שוכב במעגל אמי' אם אהרגנו מפני תקנתי יהא תקלה לכל ישראל שיאספו
 עליהם גוים וילחמו בהם מוטב שאהרג ואל יבא תקלה על ידי וכך מנינו במרדכי ומרדכי
 לא קם ולא זע אמי' אם אקס מפניו ישתחוו הכל לעז' מוטב שיארגוני ואל תבא תקלה עי' מ'

כל

מעשיך יהיו לשם שמי'. לא יהיה אדם הולך לחטול או לישן ושיחית
 בדין ושמך לעסקו כדברי העולם הזה ולהיות רודף אחר הממוץ
 אלא איסוף ואוכל כדי שאוכל לעמוד ביראת בוראי ולעסוק בתורתו ומצותיו וכשהוא נוטל
 ידיו או כשמברך על הפירות או על המצות השגורות כפי כל האדם יכוין לבו לברך
 לשם בראי אשר הפליא חסדו עמו ונתן לו הפירות או החכם ליהנות מהם וצוה את
 המצות ולא יעשה כאדם העושה דבר במנהג ומוניח דברים מפיו בלא הגיון הלב
 ועל דבר זה מרה אף הבעמו וטלח לנו את עבדו ישעיהו ואמר יען כי נגש העם הזה
 בפיו ובספתיו ככדוני ולכן ריחוק ממני ותהי יראתם אותי מכל אנשי' מלומד' את הקדוש
 ברוך הוא לישעיהו ישעיהו ראה מעשה בני כי אינו אלא לפנים ומחזיקים בו כאדם

שמחויק ונוהג מנהג אבותיו בידו באים בביתו ומתפללים לפני תפלות הקבועות
 במנהג אבותיו לא בלב שלם הם מנקין את ידיהם ומכריס על נטילת ידיים
 ובוכעים ומכריס ברכת המוציא שתיים ומכריס כמו שהדבר נגזר בפיהם
 אך בעת שהן מכריס אינן מתכוונים לכרכני לכן על כן חרה אפנו ונשבע בשמו הגדול
 לאחד חכמת החכמים היודעים איתנו ומכריס איתנו למנהג ולא בכוונה דכתיב בתריה
 לכן הנני מוסיף להפליא העם הזה הפלא ופלא ואודה חכמת חכמיו ובינת נבוכו
 תסתתר לפיכך הזהירו חכמים על הדבר ואמרו ועשה דברים לשם פועלם כי כל אשר
 ברא הקדו' ברוך הוא בעולמו לכבודו בראו. ואל תעסם עטרה להתעורר בו בעשותך
 המצות בפני הבריות להתהלך בהם כי לא נביע אל רצון בוראינו לפי שאנו עובדים
 למצא חן בעיני בני אדם ויבא שרכנו לאשר נתכווננו לו חנם שלא נקבל שטר בכך.
 וכל העושה בסתר זוכה ליותר שטר ולבסוף מתגבלים ענייניו ומתעלה סוף דבר הכל
 נשמע תרגום ירושלמי כל דאית עביד בעלמא הדין עתיד לאיתכרסמי' לכל בני
 אינושא ומעשה באדם אחד שמת לפני זמנו כמה טכיס לאחר שנים עשר חדש הרבה
 נתגלה להם בחלום לאחד מקרוביו שאל לו איך אתה נוהג בעולם שאתה עס אמר לו
 בכל יום דנין אותי על שלא הייתי מדקדק לברך ברכת המוציא וברכ' הפירות וברכת
 המזון בכוונת הלב ואומר לי להנאתך נתכוונת. שאלו והאלו אינן מספיק לרשעים אז יב
 חרשים בלבד וכבר עברו עליך יותר מי"ב ועדין דנין אותך אמר ליה איך דנין אותי
 פורעניות חזקים כמו מי"ב ראשונים מ'

מלפנו

מבמהות ארץ ומעוף השמי' יחכמו מלפנו מבמהות ארץ ילמוד
 אדם את בני להיות נאמן מכלב שהו' נאמן לאדוניו ומעוף השמים
 יחכמו ילמוד אדם מדוכיפת זה תרנגול הבר שבסביל שלא הטלס אמונתו לשטר של ים
 בימי שלמה עבדו השמיר מהפקוד אכלו חנק את עצמו ולכך כל שארית ישראל ישאו
 קל וחומר בעצמן בלקחו משל מן הדוכיפת אשר לא יקבל שטר בשמריו אמונתו ואם לא
 יסמו' לא יקבל פורענו' אתם טאם תבובו תקבלו פורענו' לא כ"ס שלא תעשו עולה ושלא
 תדברו כזב ושלא ימכ' בפיכ' לשון תרומית כי אחד בפה ואחד בלב הכל אמת וזהו חותמו
 של הק"ב הוא וכן אמרו חכמים היו' בדין היו' שלך בדין ולא שלך בדין וקריבותיו
 ורמיזותיו של אדם בדין נאף בענוע ראשו של אדם כשהוא כוסף את ראשו וכשהוא אומר לא
 מנענע ראשו לבדד' ואף האברי' כולם אמתית'. מטרי' אהבוך א"ר טבות אי יהבי' לי כל
 חילי עלמ' לא משכ' בדיבורי כל המשנה מדיבורו כאילו עובד עבודה זרה שנא' יהיית
 בעיניו כמתעתע וכתיב הכל המה מעשה תענתועים וכן עונשו של בראי אפילו
 בשואר אמת אינן שומעין לו אבל כל הדובר אמת ואינו דובר שקר אף להעלותו על
 לבו כל דבריו מתקיימים ונגזר גזירה מלמטה והקדוש ברוך הוא מקיימה למעלה.
 ועל זה באמר ותגזר אומר ויקום לך מ'

שוב

אך אכיס מגבור ומושל ברוחו מלכוד עיר. איזהו גיבור הכובש את יתר
 תראה אדם גבורתו וכוחו ויראתו הכל בהקדוש ברוך הוא ודע כי המחלוקת
 והקטטה ושמייעת האין המתאזה לשמוע דברים בטלים ודברי הבאי ודברי קטגורים כל

אלה הדברים מביאים את האדם לירי כעס וכעס מביא לידי חטא ועבירה חמורה
ולא יסור ועבירה גוררת עבירה ואל תתגאה על העני לא בחכמתך ולא בהונך כי הכל
הכל ורעות רוח לא תטה את אונך לשמוע דבר רע פן תכפל גם אתה מ ע

ויאמר לרשע למה תכה רעך לא הכהו ובהרמת יד נקרה רשע ואמרתי חכמים
כל הסטור לועז של חבריו כאילו סטור לועז של סכינה פירוש כל המכה
לחיו של ישראל כמו ושמת סכין בלועך כאילו הכה הסכינה ואין לו תקנה אלא קביעת
ידו שנאמר וורגע רמה תשבר ולכן אתה בן אדם הזיהר ושמור נפשך מאד פן תרום
ידך לא על איש ולא על אשה הן קטנים הן גדולים אם לא על בך להוכיחו ומשוב בלבך
לעשות כאיש שנשא שתי נשים שבער על תקנת רבינו גרסום כל העולם ואמרים עליו
במה חכוף אותו האיש ראוי הוא לטורדו ולבדודו יותר ויותר מזה עובר המכה את חברו
גם המנביה ידו עליו ואפי' לא היה בן יב

צדיק אוכל למנוע נפשו ובטן רשעים תחמר כעס שהחכם ניכר בחכמתו
ובדעותיו והוא מוכבל בהם משאר העם כך כריך סיהא ניכר במעשיו
במאכלו ובמשקחו ובבעילותו ובעשות צרכיו בהילוכו ובדבריו במשאיו ובמתנו ויהיו כל
המעשים האלו כאיש ומתוקנים ביותר לא גברך אלא אוכל מאכל הראוי לו להברות את
גופו ולא יאכל ממנו אכילה גסה ולא יהיה רודף למלאות את בטנו כאילו טמא לאיש כרוסן
ממאכל ומשתה עד כמעט טבוסן וכרסן נבקעת ועליהם נאמר בקבלה ווריתי פרש
על פניכם פרט חגיבם אלו בני אדם שאוכלים ושותים ועושים כל ימיהם כחגים ואומ' זה
לזה נאכל ונשתה לרוב כי מחר נמות וזהו מאכל רשעים ומולחנותיהם אלו הן שגיבה
ועליהם אמר הכתוב כי כל שלחנות מלאו קיון כואה בלי מקום אכל החכם אינו אוכל כי
אם תבטיל אחד או שני ואוכל ממנו כדי חייו לא עד שימלא כריסו וכל מה שהחך מתאוח
בכלב וכחמתו שלא יפחות כמו רביע ומסבגו ובמאכלו ובמשתהו אל ישים אל לבו לאמר
אוכל ואשתה כדי שיהא אברים שלמים ואזקים בלבד ושהיו בני עוסקים במלאכה ועמלים
לברכי כי אין זו דרך הגובה אלא ישים על לבו לאכול ולשתות ולשתות בחלקו ולהחליט
גופו ולהיות נפשו ישרה לדעת את ה' שאי אפשר להסתכל בחכמה והוא חולה או כואב
באחד מאבריו וכשהיה לו בן שיעסקו ללמדו אולי יהיה חכם בישראל והאלך בדרך זו כל
שמיו עובד את ה' תמיד אפי' בשעה שנושא ונותן והוא שאמר שלמה בכל דרכך דעה
וזה היא פרעה קטנה שכל גופי תורה תלויין בה כ

אסור להצדיק עבמו בדברי חלקות ופיתוי ולא יהיה אחד בפה ואחד בלב אלא
תבו כפיו והענין שכלב הוא הדבר שבה ואסור לגנוב דעת הבריות
ואפי' דעתו של בני וזותן שמחרכין את הגוי בשעת שאלת שלומם והגוי סבור שאמר לו
גובה חנוטאי כי אין לך גניבת דעת גדול מזה אך כל מה שנוכל למנוע בשאלת שלום
של רשע יש לנו למנוע אך מפני דרכי שלום נוכל להקדים שלום לגדולים שבהם ועוד
של יבנוך לכבוד להם שלום כי כן דרך העולם המשיב כופל שלום וכן לא יזהרהו חכם
בו כי רן שיאמר לו אכל ו יודיע בו שלא יאכל ולא ירבה בתקו וכת וידע בו שאינו מקבל
וכן לו

וכן לא יסתח חכיות הנרכות להפתח וזה גונב דיעתו ואומר כי בכבודו הוא פותחו אל
 אומר לו דע כי לא בשבילך אני עושה וכן כל כיוצא בזה אפילו מלה אחת של פיתוי
 בנבנת הדעת אסורה אלף שפת אמת ורוח נכון ולב טהור מכל עול והוות וכל הנדרים
 של אדם יהיו אמיתיים לא יהיה אדם בעל דברי ולא התול אל יהיה שמח בדבר וייטב .
 סחוק וקלות ראש מרגילין אדם לערוה לפיכך לא יהיה פרוץ בטחוק ולא יהיה ענב
 ומתחבל אל מקבל כל אדם בסבר פנים יפות לכן לא יהיה בעל נפש רחבה נכבד להן
 ולא עבד ובעל ממלאכתו אלף בעל עין טובה מעט עסק ועסקן בתורה וזאתו מעט
 טהור חלקו יסמך בו ולא יהיה אדם בעל קטטה ובעל קנאה ובעל תאוה ואינו רוך אחר
 העבד כי הקנאה והתאוה והכבוד מונעין את האדם מן העולם כ

כללו

של דבר ילך אדם במדה בינונית שבכל דיעה ודיעה עד שיהיו דיעותיו
 ממונות לאמצעיים וזהו שאמר שלמה וכל דרכיך יכונן שלא יאמר אדם הואיל
 והקנאה והתאוה והכבוד דרך רעה ומוכיח את האדם מן העולם אתרחק מן ביותר
 לכד האחרון עד שלא יאכל כסר ולא יסתה יין ולא ידור בדירה נאה ולא ילכס מלבושים
 נאים כי אם הסק והבזר קסה וכיוצא בהן כגון כומרי אדום גם זו דרך רעה היא וחסור
 ללכת בה וחייב אדם להתרחק ממנה והמהלך בדרך זו נקרא חוטא הרי הוא אומר כנויר
 וכפר עליו מאשר חטא על הנפש ואמרנו חכמי נויר שלא יעבר עבמו אלף מן היין נקרא
 חוטא וברוך כסרה המונע עבמו מכל דבר עאכ"ו לפיכך כיוו חכמים שלא ימעט אדם
 עבמו אלף מן הדברים המונעה תורה כלבד ולא יהיה אומר עבמו בסבועות וכנדרים
 על דברים המותרים ועוד לא דייך מה שאסרה תורה אלף שבתה אומר עליך דברים
 אחרים וככל זה אותם המתעבים תמיד אינם בדרך טובה וכן אמרו המספיק עבמו
 בתעביות נקרא חוטא שמו יעטרך לבריות אבל אדם שיצור מתגבר עליו מותר לספק
 עבמו ולהכניע את יצרנו והסופרים והמלמדים והסופרים והסופרים והסופרים כדו שלא
 ימעטו ממלאכתן ולו היה הקב"ה חפץ בתעביות היה מכוה לישראל אך לא שזאתם
 אלף שיכניעו עבמו ליראה מפניו שנאמר והאלהים עשה שיראז מלפניו כ

כיון

לקו הקדוש ברוך הוא יתברך שמו ויתברך זכרו משלם גמול מדה
 במדה הן סכר הטוב הן עונם הרע כיכד אדם חוטא בעבור ממון
 או בעבור כבודו או הנאת גופו או לו לחוטא נפרעים ממנו אותו חוטא שחטא וכיוצא
 בדבר אם זכה ולא חטא בהנאת גופו או ממון או כבוד משלמים לו סכר דבר שלא חטא
 בו שלמה המלך לא שאל על תקנתו לא על ממון לא על כבוד אלף חכמה ודעת
 לעשות רצון בוראו ונתן לו הקדוש ברוך הוא את שתיהן אפילו מה שלא שאל הרי
 כל מי שעושה רצון הבורא ינו חוסס לתקנתו להנאתו ולכבודו ובאותה עשה היה
 יכול לעסוק בתקנתו הקדוש ברוך הוא מספיק אותו בסבילו בא ולמד ממשה רבינו
 שאמר לו הקדוש ברוך הוא ועתה הניחה לי יותר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי
 גדול ומשה לא חסס בזה כי אם להצלת ישראל לכך נתקיים ובני רחביה רבו למעלה
 משמים ריבוא לכך תקנו תחלה חונן הרעית הסיבנו שלנו סהם ככון הקדוש ברוך
 הוא וזכי בחלומם לבושי סק מצטער בעבר אחד חייבים כלם להצטע עמו ולהיותם

ימנר בצרתם ולהתפלל עלינו שנחמר חלילה לי מחטוא לה להתפלל בערס. הן
 בעבריו לא יזמין משה אחר כל הדבר הקשה ויזאון אלי ונענש על זאת שלא ידע
 להשיב לבנות בלפחד וכן שמואל אחר אפי הרוחה ונענש כשמשח דוד למלך לא ידע
 איזה הוא משבעת בני ישי וכן אל יהרהר אדם כלל שיסבמוהו בני אדם ואם יסבמוהו
 יתרון לאדם יזום כאן ומחר בקבר היום חי ומחר רימה ותולעה בכל המעלות זיהי
 המשובחת הענוה וכן הוא אומ' והאיש משה עביו מאד. לא ילך אדם בקומה זקופה ולא
 בגלוי הראש כי סכינה למעלה מראשו לכך יש לו ללכת שמוח וכן הוא להיות מורא
 עליו והענוה כן כאלו גזל מקומו ודוחק רגליו ומראה שאין לו מורא ולא ילך בעינים
 רמות מפני מורא הסכינה אשר היא נוכח פניו וקח משל משומרי מלך בשם ודס או אחד
 מתלבריו אינו מגביה עיניו מפני מורא המלך או המלצר שהוא כנגדו אכחו העומדים
 פני הסכינה והוא תמיד לכנס עיניו ולא כל שכן שלא נבדיה עיניו אלא כך יהיה
 המנהג להספיל כיסוי עיניו עד שלא יראה הבא כנגדו בגלגל עיניו פרונישם בלעז
 והענוה נותנת חן ומורא כי בהספיל אד עיניו ומקומתו ולא ילך בגלוי הראש מפני מורא
 הסכינה על כן יזמר תמיד בוראו כאילו נוכח פניו.

כ"ד

איזו היא

רצויה שאינה ניכרת לבעינים והענוש גדול מאד והעבירה
 קלה. וחמורה היא למעלה היא הכושה המבייש פני חבריו
 ברבים או מכערו בפני מי שמתבייש ומכטער שאילו היה הורגו היה מקבל מיתה כדי
 שלא היה מתבייש אחר. מי שבייש את חבריו ומכטער ומתחרט ורובה הוא לקבל את
 הדין בא לכני יראי ה' למצוא לו פתח לתשובה. ואמר דע כי רעתך רבה כי שכחת
 את דמו של חברך שכן מצינו באביה בן רחבעם שהוכיח לירבעם בדברים לביישו
 ונוגף למות לבן לך כפי לך לבייש את חברך עד שיתפייס וסמור והזהר מאד לנפטר
 שלא תביישו שלא תלבוץ פני אדם כי דרכן של בעלי תשובה להיות מאד מאד ספיל רוח
 ושמים סבלנים עלבוס ולא עלבוס שומעים חרפתם ואינם משיבים שמחים בישורים
 של עלבבתם ואם יחרפו אותן הסבלים לאחר זכור מעשיך הראשונים אמור להם ידעתי
 כי חטאתי הרבה וכמה דברים עשיתי שלא כהוגן והבור ימחול לי וסכול את
 המביישים מדה כנגד מדה בזה ובה יתכפר עונך ואם נודע לרבים עונו מניחוף אל
 ימנעך עצמו מללמוד הלכות המדברות מניחוף מפני הכושה כי טוב לו שיתכפר
 בעולם הזה כי הכושה שופכת את הדם ומסירה את העון וכן מצינו בתלמוד
 ורמלתי רובח שכל לעיר והיו מכבדן אותי בריך לומר רובח אפי שנאמר וזה דבר
 הרובח.

כ"ה

ועובר

על מדותיו למען יתכפרו פשעיו שנאמר מי אל כמך נושא עון
 ועובר על פשע וכל הנכזה בעיני אדם שלא מחמת מעשים רעים
 עתיד שיתעלה שנאמר הנה יסכול עבדי ירום ונשא וגבה מאד ומי הוא אותו שכתוב
 עליו במקרא של אחריו נכזה וחדל אישים תועבת הכל גבה לב האדם הנכזה והנמתס
 אך הוא מתגאה האם הוא כרוז וכי בסרו נחושה הלך בשם רימה ותולעה גם בחייו
 הכנים אשר בראשו ובבשרו ואף יתגאה לבו לבן עוב לו להספיל את גאונו ואת רוס

ענינו אס נכחו מונט וחס לאו יזכור לו יום המיתה *

ועניים

מורדים תבוא בית גדול הקבלת אורחים מהקבלת בני שכניה
 שנאמר ויאמר ה' אל נא תעבור מעל עבדך ואמר אברהם לבני
 הקדוש ברוך הוא המתן לי עד שאכניס ארחים לביתי ואין האדם חייב להאכילם בסר
 ולהשקותם ויין אל כפי שהקבלת בידו את לחמו ומימיו יתן להם בשמחה כי טוב ארוחת
 ירך ושמחת פנים משור אבום וכפי' זועפי' ולבת האוכל ינהיג עמו ארוני אוכל בשמחה
 ושתה בלב טוב מימך כי הנור יודע כי ברצון ובנפש חסדה הייתי נותן לך בסר בחיי
 נפשי שאין לי מה שאתן לך ועל זה נאמר ותפק ותרעב נפשך ובבקר בעת לכתו יתן
 לו מעט לחם כי לפי שלא נתן יהונתן פת לדוד בלכתו ומנו נתלבלל הרבר ונהרג
 בנב עיר הכהנים וכענשו שאול ויהונתן ועל זה נאמר על פת לחם ישעש גבר וכנס
 שמחה להכניס כך מזה ללנות שנאמר ואברהם האלך עמם לשלם טא וראה כמה
 גדול פת לעובדי דרכים שהיו מוכה מעשה הפסל והעמידו אבל המסכן עד שהיו
 מתעורבים עטן הפסל ועטן המערכה ואמר הקדוש ברוך הוא הניחו לו לפי שהיתה
 פיתו מכויה לעובדי דרכים *

ברכי

נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו אפילו קרבים של בני אדם ובני
 מעי' ריכיו' לברך את ה' לפיך בריך לבדוק עמנו יפה כשהוא בא
 להתפלל ואין נאה להביא בטן מלא בואה לפני רשעה לברכו וברוך לנענע כל גופו
 בטעת התפלה דכתיב כל עבודתי תאמרה ה' מי כמוך שמור רגלך כאשר תלך אל
 בית האלהים שלא יהיו רגלך מטונפות הנון לקראת אלהיך ישראל כשאתם בא לפני
 המלך לא יבא כדאם בשוק אלף יתעטף להיות לפניו באימה וביראה וכבוד אנו הולכי'
 לפני אדון כל הארץ יתברך שמו עזאזל שיש לנו להתעטף להיות לפניו באימה וביראה
 אוי להם לאותם המתמינים מעבת לשבת כדי שלא ישחקו אותם ואינן חושבין שמה
 ימותו ולא יוכלו ליתן כבוד למי שנתן מתנתו עבמה ועליהם ועל כיוצא בהם נאמר
 יכין ברוך ורשע ילבס *

ארחי

בנקיון כפי המתפלל בריך לנקות ידיו במים ומברך על נטילת ידיו
 על שם הכלי שנקרא אנטל בלשון חכמים או על שברך להגביה ידיו
 אחר הנטילה לשון וינטלם וינשאם וכפס שברך לנטול ידיו בתפלה כך בריך לנטול את
 ידיו לאכול לחם אבל לא לפרות וברך לנגבם יפה וכל האוכל בלא נגיבם כאלו אוכל לחם
 טומא ואמר לזולל בנטילת ידים אלף נטול ברב מים יפה והוא זהיר ומיד נשבר שהוא
 מתעשר בזה ברב חסדו ואמר רב חסדו אלא משאי מלא חושבאי ויהבו לי מלא חפנאי
 טובותא ובין לקענים ובין לברולים מברך נטילת ידים ואמר יבר והבא מלהסך רגליו
 או מלהשתין ורובה לאכול נטול שני פעמים ואינו פוטר עבמו בנטילה אחת כי
 ברכת אשר יבר מפסקת והיא היסח הדעת והמנקה ידיו בברור או בקיום
 מברך על נקיות ידים. לאכילה אינו יכול לנקותם כי אס במים וכל החוכך
 בנטילה חוכך בנטילת ידיו. כגון שהיה לו סוכין מוכנים בכלי שאס יגע בחלב או ברם

אז כשאר אישור יעביר מיד בסוכין כל הליכלך אם יגע בשום מחלל או כלי וידבק בו
ויאכל ואל יגדל אדם בפורניו פן יכנס העיט בהם ואמרו חכמים העיט והבצק שחתת
הצפורן או כנגד הבשר חופץ בגטילה ועוד שמא יכנס לתוכה חלב או דבר איסור והיה
בכסף ומעשה שראה מת בדיק שנפטר סניו ורמזות אמר לו מפני מה פנך ירמזות
אמר לו משום שהיו צפורני גדלים וחלב ככנס בתוכם והייתי אוכל דבר חס בלא ניקור
בפורנים והייתי מדבר בין ויכולו לברכת אבות וקדים לפיכך טוב לנטול צפורני בכל
ערב סבת והאוכל וידיו מלוכלכות בתבטיל והוא רוצה לשתות יקח ידיו ויבדק על
המקשה ויסתה שנאמר שאו ידכם קודם וברכו את ה' ב"ט

כי לא נחם ביעקב בזונו צורינו לא תכחשו ובעונותינו טרבו ביום הזה מנחמים
בישראל בודקים בעונות אמרי להוסי' במונחי סבת שלא לאכול בצים שלא
לקחת אש שתי פעמי' או כשים חולה בבית או יולדת תוך תשעה ימי וכמה דברי שאין
הפה יכולה לדבר ועוברי' על מצות תלכנו ועוד יש נחוש ורב הוא ונהג ביד בני אדם
רוחץ אש גוחלת בוערת מעומד אומרים יהיה לנו אורח אל תכבהו במים האורח יפול
במים ואין לך נחוש גדול מזה ואמת ויציב הדבר כמה בני אדם ניסוהו אך הוא הטען
המתנה אותם כשרוחה הטען שזה מנחם ואומר יפול האורח במים או אומר הטען אלך
ואשיל האורח במים להטעות זה להיות לסימן זה בידו לנחם לעולם ואין להם לעשום
כך כי עוברים על כמה לאין לא תכחשו לא ימנעו בך מנחם ובחוקותיהם לא תלכו ועוד
שעשום עדות התורה סקר כי לא נחם ביעקב ואותם הנודדים כשים מיוחש ראש
סלא ויאלכו עוד מראש של בהמה או כשהם חולים מבני מעים הרי זה מדרבי האמורי אל
בטח בהקבה והוא ירפאך ואין לנו נחוש לסימן אלא במה שאמרו חכמים ואותם בני
אדם שיש להם לעשות מצוה כגון ללמד תינוקות תחילה או להפגם במצוה אחת ואומר
במתין עבר ראש חדש אעפ"י שאין זה נחם אין זה דרך הטובה כי מן יודע אם יהיה אם
ימות בתוך החודש נמצא מת ולא קיים המצוה כללו של דבר מיד כסתבוא המצוה
לידך עשה אותה ואל תדחה אותה וכן דרשו חכמים ושמתם את המצות אל תיקרי
המצות אלא המצות אם באת מצוה לדרך אל תניחנה להחמיץ אלא עשה אותה מיד
ואם חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשה מעלה עליו הכתוב כאילו עשה שנאמר
ולחשבו שמו מחשבה טובה הקבה מצרפה למעשה ס

שובה ישראל עבד ה' אהיך גדולה התשובה שמגיעת עד כשא הכבוד שנאמר
עבד ה' והיו מן הדברים שקדמו לעולם והיו שוקלה כנגד כל הקרבנות
שנאמר ובחי אהים רוח בשכרה לא באמר זבח אלה ובחי ואל יראה לבעל התשובה שהוא
מרוחק ממעלת הבריקים מפני העונות והחטאים והפשעים אשר העוה וחטאו ופשעו
כי אין הדבר כן אלא אהוב הוא ונחמד לפני הצורא יותר מן הבריקים שהרי טעם את
החטא וכפה את יברו ואמרו חכמים במקום שבעלי תשובה עומדים בדיקים גמורים
אינם עומדים ס

טוב מלא כף נחת ממלא חסנים עמל ורעבו רוח נחת רוח ליוכרם כי מלא כף
מאדם נותן לירחי שמים עניים שירדו מנכסים ממלא חסנים לעניים

סאינס מהוגנים אשר בהם עמל ורעות רוח ולא עוד אלא שנחשב לו ענין שהוא נותן
 לפריבוס ונותן להם אחרוני זנות וכע ימות ומקיים מורדים בהקבה בעולם לכיכר
 יתפלל אדם להקבה בעולם שיומין לו בני אדם מהוגנים דח' מלא כף נחת בדקה
 מלא בעברה ממלא חסנים שנותן מלא ברזונו ולבו רעה בדכתיב אל ירע לכך בתתך
 לו טוב לאדם שיפרנס אחרים אם אין לו אלא לפרנס נפש אחד משייתן לחמשתן יספיקו
 במכא חסנים עמל כל אחד חסר אבל אם גם אחרים נותנים לכל אחד ואחד טוב לו
 לתת גם הוא לכל אחד ועל זה נאמר פזר נתן לאביונים ואפי עני המתפרנס מן
 הדקה יעשה דקה ברוך לכל אחד ואחד הן עשיר הן עני לפי כמו לחיות משועבד
 להקבה רבטויר בלעז פרטה או מחנה לשבוע ולהיות חק קטוע ולא יעבור להאית
 שהוא עבד למקום ומה שהיא נותן הוא כפרת נפשו וכל פרעה מקטרפת לחסכון
 גדול והעני שאינו יכול להרבות בכתיבה יעשה מכות בגופו ואסור לפרנס לעשות
 העני לעשות דקה והעושה כן נעשה בגוול גוול מזה ונותן לאיש אחר ס"ב

אשרי

איש ירא ה' במצותיו חסך מאד דרשו רבותינו אשרי עושה תשובה כשאר
 איש כלומר שהוא במצותיו ובעיון שיכרו תוקפו והוא מתגבר עליו
 במצותיו חסך מאד ולא בסתר מצותיו והיינו דתנן אל תהיו כעבדים המשתמשים את
 הרב על מנת לקבל פרס טכר בעולם יחשוב אדם כאלו קבל שכרו וישים אל לבו מי
 יתן שכבלי הימים אוכל לתקן את המעוות אשר העניתי וכל מה שאני עושה מן הדין
 אין לי תשלום טכר בזה כי כל מעשי אינם תועלת ותקנה על כל עונותי והלואי יועיל
 לי ולא אצטוד בדין וגם אם היה בדין גמור ומימיני לא עשה רע אין לו מן הדין טוס
 טכר כי לו יחיה אלה שנים פעמים לא יוכל לשלם גמול אחת מהקטנות שבקטנות מן
 הטובות אשר הקבה עושה עמו

ואלה

הדברים יעלה אדם על לבו אל יעבוד אדם את בוראו למען ירשנו
 ערך אלא מאהבת ה' ומצותו שהוא יזכרו וואהבו וכאשר בסתר לבדו
 יחשוב על דברים שאינם מהוגני שאילו היה בפני אדם לא היה עושהו מפני הבושת גם
 עתה לא יעשנו כי כן דרך הרשעים לעשות במחשך מעשיהם אומרים מי רואנו ומי
 יודענו וכן כרך החכם את תלמידיו יהי מורא מעים עליכם כמורא כשר גרם

לא תשא

את שם ה' אהך לשוא אזהרה למקבל לשון הרע אפס אם יבא איש
 אכלו כועק על חבירו מפני שהוא הוכיחו בפניך ולבו חרה לו ואומר
 בזה שזכרתי עושה כך וכך ואומר עליו דברים מלא כהובן וזאתה יודע בזה כי אחרי
 שיגיד לך לא יך להגיד לאחרים כי אינו חושש להודיע רבים אך להוכיח הדברים
 מלבד שהם בבדות עליו להגיד מזה לשמעו מה שתוכל לתקן מה בריעו האחד עשה
 לכף זכות תתקן ותאמר לו כלני אזהב אותך ולמה אתה מדבר בדברים האלה אם
 יקבל מוטב אם לאו אפ"כ ששמע לדבריו אל תאמין ואל תגיד לאחרים להסירם מלבד
 וזאתן האחריות היו מקבלים שמע שוא ויאמרו לו ומה יעשו ילכו ויגידו לאותו האיש הלעז
 מזה הוכיח עליו ויבא גם הוא להתקוטט עמו במכא שהמריבה באה על ידך על אשר

לא שמעתי חלמי אכל אס הוא מניד גם הוא לאחרים כי הוא מתכוין להוציא עליו אם
 לא תאכה לו ולא תשמע אליו אלא בער בו והוציאו מלפניך כנזונו ותלך לאחורו ססיפר
 אליהם ותאמר אל תאמינו לו שחקר הוא מדבר על רעהו וכשתדבר מאיש ומאשה אל
 תספר בעניינים הרעים אל במעשיהם הטובים וא תסבח איש בפני שונאו כי אינו יכול
 לשמוע דבר טוב ממנו ומתוך כך יספר גנותו ומנו ויחל'מה אלה מטבח סעשה כך וכך
 א ישבח אדם עש' בפני עשיר אחר ולא סופר בפני סופר אחר וכן כל איש שה' מעניינו
 אס יאז' ירא שמים מותר לספר ממנו בפני ירא שמים אחר מפני שהוא סמח בדבר שהוא
 ירא שמים ביותר ואינו מתקנא בו אל מוכף חמה ולאמ' אעשה כמעשיו וכח' מי יתן כל
 עש' ה' נביאים כל מי שנתקוטט עש' אדם והגיד עליו מה שלח הגיד מעולם א תאמן
 לו כללו של דבר אל כל הדברים אשר ידברו אל תתן לבך חלף עשה שבחך כמאמין
 ולא תאמין איש מהנה את חבירו והוא מטיב לדבר טובות עליו אל תאמן כי שמח בשביל
 על אשר מהנה אותו דבר עליו וכן אס תשמע אדם שמוכיר את ה' כגון שהוא רובה
 לספר מה עשה לו הקב"ה לטובה כך אל תדלג ותכנס לדבריו שמא ישתוק לשמוע
 דברך ולא ידבר עוד דבריו כמבא שהזכיר את ה' בחנם על ידך אכל אס הזכירו לתלל
 את חבירו מניה להפסידו שלח יבא לדי חטא" ס"ה

וצרקותו

עומדת לעד זה המזכה את הרבים כגון ממלך ליראי ה' תיקון תפלין
 לתקן לאחר' אס ויכית את הרבים ובא דבר עבירה על ידך ונתגברת
 על יצרך ונכלת המינה אל תחויק טובה לעבדך כי לא בתוס לבבך כי חסך ה' אותך
 מחטואו לו לפי טובות את הרבים" ס"ו

לבנה

לוקה סימן רע לשונאיהם של ישראל לפיכך בריך להתענות טהרי אדם
 מתענה על החלום כל סכן בשביל כל ישראל" ס"ז

גם

ענום לבדיק לא טוב כל המעניט את הרבים מעבב האמיס סאלו היה
 חי היה מוליד ואעפ" שיש רשות לתלמיד חכם לנרות לכבודו אינו טבח
 לתלמידו חכמים להיות נוהג בדבר הזה כי אס להעלים עיניו מעיני עם הארץ וכן
 אמר שלמה בחכמתו גם אל כל הדברים אשר ידברו אל תתן לבך וכן היה דרך
 החסידים הראשונים היו שומעים ארפתם ואינם משיבים ולא עוד אלא שמוחלין למחרף
 וחכמים גדולים משתבחים במעשיהם הנאים ואומרים שמעולם לא נידו ולא החרימו
 לכבודם וזו דרכם של תלמידי חכמים הראוים לשתוק כשיבזוהו או יארפוהו בסתר אכל
 תלמידי חכמים שבינוהו או ארפוהו כפרהסיו אסור לו למחול על כבודו ואס מחל הוא
 נענש מפני שהוא בזין התורה אלא נוקס ונוטר כנחש עד שיבקם מחילה ממנו" ס"ח

עבדו

את ה' בשמחה וכתוב עבדו את ה' ביראה י האכיבד אס אדם סמח
 מאד וזכור לו יום המיתה זהו ביראה ואס הוא עבב ישמח לבו בדברי
 תורה דבתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב" ס"ט

אם

תראה אדם חשוב שמתלוצצין עליו כספס באיתה מדה ודע כי נתלוצץ
 על טוס אדם חשוב או ראה שמתלוצצין עליו ולא מיחה בידו מדה כנגד
 מדה" ע'

הוי

קבל וקיים וא תרדוף אחר הרבנות כי און לרבנות שמקברת בעליה וא
 תכעסו כי הכעס מביא לכלל טעות בא ולמד ממשה רבינו ויקנף על

אנשי החיל טעה שלא הורה להם געולי גוים . פ"א
לקרוע בגדיו בחמתו או לשבר כליו בחמתו והסוכ' כלי בחמתו נקר' משומר
סכן דרכו של יצר הרע היום ואומר עשה כן ולמחר אומר לך עבוד עבודה
זו והאלך ועובד * ע"ב

ואסור

כעס מלכך והעב'רעה מבשרך וזו היא מדה טוב' ומעולה שבכל המדות
כאשר תשמע איש או אשה מדבר עליך או כנגדך דבר שלא כהוגן הנח
אזנבעותיך באזניך כי כן אמרו חכמים מפני מה אבבעות של אדם משופעות כיתדות
שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח את אזנבעו באזנו או תכף איה לתיבה לא תשמע
כלל וכל סכן אם תשמע אשה או איש אחר מדב' על חבירו או אשה מדברת על חברתה
שאין לו להשיב כלל כי מה לו ולברה לא שתום אזניך ואל תשמע מחרפים זה את זה ועוב
לך ומשול בהמוך והתאסף ושים לפיך מחסום בלי לחרף קרובך ואפילו ידבר על אביך
או על אמן דבר שאינו הגון לא תשיב שלא כהוגן אלא אף אתה הקהה את שנינו ואמור על
אין אתה אומר אמת ולא תשיב עוד דבר לא גדול ולא קטן * ע"ג

ויראת

מלאהך אתה י' זהו כלל גדול שכתור' על כל דבר שמוסר ללב נאמן ויראת
מלאהך המביר מחטבותיך לפיכך יהיו כל דבריך לשם שמיעו וכשתשמע
בכיתך תשמח לשם שמיעו וכן אמר החכם דברי חכמה המוספים חסידו ומרבי אחר אל
תתעבר כי מה לך ולברה א תדבר מדבר שאינו שלך כי כך תזכה זה חובה הוא לאחר
אשר יריב עמו ואין חבין לאדם שלא בכניו וכן אמר שלמה מחזיק באזני כלב עובד
ומתעבר על ריב לא לו * ע"ד

אל

תהי בו לדבור אחר כשהוא מדבר בגאווה דברים שאין אדעת מובלתן ונח
לך להספילו מגאווה ולתופשו בדבריו אל תחוס בזה כי מה תרויח דבר זה
תקנור שום אדם אפי' גוי כי כאשר תשכח יהיה אתו לזכרון כמעשה רועה החזירים *
ע"ה

אל

תגביה קולך לשיב ענות אך כל דברך תדבר בענו' וכבוד כי דברי חכמים
בנחת נשמעים ואל תרבה דברים בטלים אם עמדת בין האנשים וכ"ס בין
הגשם אל תרבה שיחה אם באו לביט במקום מוסרך פתאום ומדברים דברי הבאי אל
תנכיחם פן ישנאוך לך תאכלם פן תלמוד ממשעיהם הרעים כי הלכנו שנייה לערוה *
ע"ו

אל

תענים ישראל ואל תקללו ואל תתפלל עלינו שיטלים הק"ב לכו ויחזירו למנוב
ואל תמסור עליו דין לאמר הבור ונקמני מידו וישיב לעש' הרע כרעתו כי כל
המופר דין על חבירו באת מרת הדין לפני הק"ב והאמרת רסכה לזה תעשה דין ראוי
הוא שתענים זה על כך וכך כללו של דבר אל תקלל שום אדם כי פעמי' רבות הקללות
חזרות וחלות כולן על האמו ועל זרעו סכן מצינו שכל הקללות שקלל דוד את יואב
כתקיימו בורעו אל תשנא את חבירך מפני זהבתי חבירך הסונא אותו כי אין לך
לשנא אל מי שה' בה סונאו ועוד פעמי' שיתפייסו שניה והוא לא יתפיי' עמך כי שנאתך
היתה חינם ואל תהי בו לכל אדם שאין לך אדם שאין לו שעה * ע"ז

אל

תדין את חבירך לקף חובה כי אדם יראה לעינים וה' יראה ללבב ולא
ידעת מה בלבבו ומה בתחשבתו והוי דן כל האדם לקף זכות ושומר עיניך

מראות כרע ועשה דקה כפי כחך אחד המרוב ואחד המזעיר ובלבד שיכון לבו לשמרי.
שעבר יבמך לזימן ותחשוב בלכך כל אדם שומר עבדיו על אחת כמה וכמה שימך

אל

ברוך העולמים * ע"ח
תביא ענמך לדי עבירה קלה כי היא יביאך לדי חמורה עבר על לא
תטנא סוף בא לדי מפיכות דמים טנאמר וכי יהיה איש טנא לרעהו

השמר

וארכ לו וקס עליו והכהו * ע"ט
לך אל תשב עם אדם טלח תלמוד ממנו טובה כי אינו לו ואינו לנפשו ועוד
סתגרום שיחדוך בדבר רע כי יאמרו לך על חנם הלך זה אכלו וכך
יתלו כל מעשיו הרעים * פ

וכשתשאל

על אדם אשר תרצה להתחבר עמו שאל מי רעהו כי האד' עושה
כמעשה רעהו על כן כשתהי' בתוך עם תתרע לטוב ולתת רע
לרע פן תרע כמוהו כשתדבר בלילה הספל קולך וכשתדבר ביום הבע סביבותיך
והורר בדבריך מן הכותל שאחריך כי ימות אדם כבטלון לטונו ול ימות כבטלון רגליו כי
כבטלון לטונו יהיה את ראשו וכטלון רגליו ירפא לרין מעט * פ"א

כשתתירא

מן החרטה אמרו לאו קודם היו כאשר תאמר היו ככול וקיים מה
פ אמרת כי לאו אחר היו מנוה הוא מאד * כ"ב

בעודך

חי דרוש התשובה ול תאחר כי המות בא פתאום ל תרצה לרבר
מזלי זכר הנור פן יקשה הלכ והלב הקשה רחוק מהאליהם
ואל תביע בחטאי בני אדם וכשתכחו חטאיכם * פ"ג

אל

תב הל ברוחך לכעום איש חסיד בנה לבנו בפעירתו כסע סכדתני בחיי
ךך תכדני לאחר מותי וקיים ממותי ותלין כעסך לילה אחת ועבור
ברוחך טלח תדבר * פ"ד

אל

תשמח לבך אם יכדריך כי לפי הכבוד וההנאה שיש לו לאדם בעולם הזה
על מעשיו מנכין מזכותיו בעולם הבא ואם תאמר והלא תקן רשע
סיעמדו לכבוד שמים עשה לפי שיקבלו סכר על שיקבלו מורא נשיותו עליהם חנוס
אזק לכלל וחסר לב וקוה לא אל תלעוג לטענות זולתך כי אינך מושל ברברי פיך טוב
סתדום ויאמרו דבר משתדבר ותקרא עובר ומתעבר לכל מה שידבר כך ואם הוא איש
זקן חסוד אותו כונק אל תענה אותו כסכלו אז יחבק ידיו ויחנק * פ"ה

אל

תגלה לזאיחך שום דבר שתסתיר משוכריך אם לא בחנתו פעמים רבות
להיות זאיח טאמן פן יהפך להיות טונאך ויגלה סודך וסוד אחר אל תגל
לשום אדם אם לא ברשותו * פ"ו

כללה

אל חכמה שתיקה מילה בסלע שתיקותא בתרין כשאני מדבר אני
מתחרט וכשאני מדבר אני מתחרט עד טלח דברתי אני שליט ומושל
על דברי אכל כשיבא הדבר מפי אז הדבר מושל בי * פ"ז

ונתן

לך רחמים ורחמך התרחם על הכריות מן השמים ירחמו עלינו אם אין
אדם מרחמן מה בינו לבין בהמ' שאינה מקפדת ומעטת בעבר חכרתה
אמר



אמר החכם מן שורש את השנאה יקבור את החרטה ואחרית קטטה חרטה המתן מעט ולא תתחרט הלכנו מעביר המורא והיא שנייה לעבירה וכל המתלוצץ נוסף בנהיגה ואינו זוכה להקביל פני שכניה כמו שדרשו רז"ל מן המקראות במה ויתקם אדם משנאו ויסוף מעלה יתירה בעניו . המתקן כינו לבין הבורא יתקן הבורא כינו לבין בני אדם " ע"ט

פרישות מן העולם פנאי ללב ומנוחה לבוף ואהבת עולם נודת הלב ויגיעת הגוף אם ישבחך בני אד' כמה שאין כך דאף . לטהי להטו אחר הדברי' שאר חדושי' כי אה מסירים לב האדם מן התורה . שוכו פתאים כי התשוב' מקובל והגוי' מעלליכם בעוד היכולת על כפשותינו גורם יבא הדין עלינו כי הוא ה' שפנינו אסר עיניו סקוהו על כל דרכי בני אד' לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו " ב'

זכין לאדם שלא בפניו מעשה באיש אחד שהיה תמיד מעיין בטליתות של בית הכנסת לראות אם נקרעו או נתקלקלו חונו הניבי' והיה מצייה כהלכתה ולא היה מודיע לבעל הטלית " ב"א

את יראי ה' יכבד באיזה ענין כגון שהיה לו לכבד אב ואם יקום מפניהם ויכבדם ולאחר קומו יחזור וישב אפילו היה ברעתו ללכת שאם ילך לו אז לא יראה סקס לכבודם " ב"ב

סיני לחסידות החי יתן אל לבו מקראות ופגעי בני אדם וידע כי על חטאיהם היה להם כן וכדבר אשר זדי נפרע להם מדה כנגד מדה ומתוך כך יפספס במעשיו פן יקרה לו אשר קרה להם " ב"ג

כל ישראל ערבי זה לזה ואילמלא הערבו לא היה אדם מוחה ביד חברו על חטאיו ולא היו נותני לב לחקור על עושי רעה לבערם אלא כדי שיעשו סיגות

הן גדרו' שלא יחטאו הן . כל אה יפעל אל פעמים שלש עם גבר כיון שממר אדם עבמו מן הגנב וכפה וזכו פעם ראשון' שני' שלישי' מכאן ואילך הק' בה שומרו " ב"ד

יקבלני לא איהל יסוס אדם אל לב ויקח מן הפרסים משל האולכים למלחמה להראות גבורתם במנות אדוניהם ולא ינוסו מפני חרב וכפגעים וכארגים וכל זה אינו רק מפני הכלימה כי תחשב כלימה אם ינוסו וכמותם במלחמה לא יקבלו סכר מאדוניהם אלא ע"א' כו שיש לנו לסבול כרות ויסורים אף להטלים נפשותינו למות על מכות מלכנו ארון כל יתברך שמו " ב"ה

לעולם אל יבקש אדם מהק' בה' דבר שאינו ראוי כגון שתלד אשתו לה' חדשים ויחיה הולד או יהי רבון שאהיה בכרכי הים אף על פי שיש יכולת הקדוש ברוך הוא לעשות כן הרי זו תפלת שוא . אסור לקבוע בתפלתו שבת אחד אכל כל היום כולו אם רוצה לומר שירית ותושבחות תבא עליו ברכה " ב"ו

יתן שלום לרבו כד' שנותני' חברים זה לזה ולא יחוי' שלו' כד' שמהוירים שלום אל מוחה לפניו ביראה וכבוד ואומר שלום עליך ר'ומרי " ב"ז

חכם אחד בזה לבנו שלא ינהה יותר מדאי מן העולם ושלא יעברו עליו יותר משלמים יום בלא תעניות . וכשתת הוכיאוהו מקברו והבואו וכבטערו

מאד על הדבר ובא בחלום הלילה לא' ואמר לו מפני שכשהייתי רואה ספרים נחמקס קרועים עם דפי ספרים לא הייתי קושרם יחד ומכביעם " ב"ח

אהוב

את השמא וסנא את מה בכך פירשו אהוב לומר שמא אס אומר דבר
זה או אעשה או אלק לעשות או לראות דבר זה או אשמע דבר זה
בעימות זמירות או אלק לטויל שמא יבא לגרום לי לדידי חטא וסנא לומר כי מה בכך
לספר חדושים ולשמע דברי הבאי בזמירות לבי ולנא אבא לדידי חטא * כ"ט

לא

תחמוד אסת כתוב בלא ויו לא תחמד אזורה שלא ליכנסו בעצמו כדו
טיטר בעיני אסת רעה ויכנס אהבתו ויפיו בלבה לא תהיה חומר
לאסת רעך ועוד קרי לא תחמד אזורה שלא יסבא אשה יפה בכני חבירו שמא יגרור
זמריה ויהיה כך חטא כלומר לא תחמד אסת רעך לאחרים ולא תהנה מזיו פנויה כל

אם

סכן מאסת איש כדו שתהנה מזיו סכינה *
באת מצוה לידך שלא בכונה תשמח ונתן סבתו והדייה להק"ב מה שאינה
זוהיה לידך לעשותה *
ק"א

לא

יסרטט אדם קונטרס על הספר מכני מהספר ים לו קדושה ולזה אין כו
קדושה וכ"ע שאסור לסרוק עליו ראשו אפילו בחלק סבו * ק"ב

זאכור

להרונ כינה על שלחן שאוכלים עליו וההורג עליו כאלו הורג על המזבח
כי השלחן הוא המזבח שנאמר וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה' ומטעם
זה מכסים הסכינים בשעת ברכת המזון משום שנאמר כי הרבך הנפת עליה ותחללה
וזאכור לכתוב בספר * כלוני חייב לי כך וכך * וספיבו נשערה מלך מלך שהקדוש
ברוך הוא תדקדק עם הדביקים אפילו כחוט השערה לפי שכיזבה טרה על ידי יצחק
ותבאם טרה לאמר לפיכך באה סיבת מיתתה על ידי יצחק כשמעיה שמועבת
העקידה פרה רוח ומתה על ידי יצחק *
ק"ג

לעולם

יבוס אדם מנשו כי שמא אין עושיין לו נס ואף עושיין מנכין לו מזכותו
וגדול זכות יפה תגאר המתגבר על יצרו יותר משאינו יפה לפי שאינו
מקובל לנשים *
ק"ד

וגדול

זכות עני המחזיר אבידה לביבליים יותר מעשיר וקסה ענוש העשיר
שאינו מחזיר יותר מעני וקבלנו הכל לפי העורר והשכונע לפי המחשבה
חשב לזכות את הרבים ולא יכול שאין שומעין לו מעלה עליו הכתוב כאלו

הנוכה

מזכה אותן יראו אלהים יבא את כלם *
ק"ה

כל

מצוה שאין לה דורש תדרסנה לפי שהיא כמות מצוה ומצוה שאין לה
רודפים דרוף אחריה לעשותה שהמצוה מקשרת ואמרת כמה גרועה
אנכי שנת עלמתי מכל וכל *
ק"ו

לא

יגור איש יראו' במקום שחמדים על החרמות ועל הסכסכות כי כל
עצירה יש תקנה בתשובה ולחרס ולסכסכה לא ינקה בתשובה העולם
ולכן אין טוב לדור אכלם כי אי אפטר שלא יהנה מהם או מהנה אותם כל העובר על
החרס כא עבר על חמשה חומתי תורה אס תמנה כל תיבה שבסוף כל ספר במצרים
דספר בראשית מספיהם דספר שמות סיני מספר ויקרא יריחו דספר במדבר סיני
ישראל המנה תורה ותטול אות ראשונה ואחרונה של כל תיבה ותיבה ויעלו למקין
חרס ומרס בגמטריא חמס כמקין אבריים של אדם *
ק"ז

כל

המונע ספר תורה מלהכניס לתוך ארון הקדש וכן הרוב להכריח ולדחוק
את הקהל שיעשו חשבון והטובים או שלא בדין אתה עושה עתידה תורה
שתצטק ותכריז על נשמתו איש פלו'אל יבא למקום פלו' בסלו' ק"ח
תעבב את התפלה והטובים אומ' שלא כדיון ויאנו שמעב אליהם לעתיד
לבא מתפללים ומשתחוים ולא יזכה להיות עמהם ק"ט
לחכירו תנויע לי ספר יקחנו בימינו ולא בשמאלו ק"י

ואם

האומר

שער

באשה ערוה וכל האומר בסור השירים * בשבת אל ידבר אדם מאזהביו
שמתו או שהן כבער כדי שלא יבטער ואסור בשבת לדבר דברים בטלים
דכתיב ממנא חפצך ודבר דבר וכן מצינו בירושלמי אימיה דרבי ישמעאל היה ק"א
מסתעי טובא אמר לה אימי שתיקי דמילי אסירי ואמר רבי אחי בדוחק התיירו מאי
סלום בשבת למוד תור' אל מפני שהפה ערוי ורגיל ולמו' לדבר * ק"א
לשמות מים לא יכרך ואחר כך יספוך מהם אלא סוכך מהם ואחר כך
מכרך ושותה ולא ישתה מהם ויתן לתלמידו אלא אם כן ספך מהם שמת
אויסונים הוא ולא ישתה מהם ומת כמנא * ק"ב

הצמא

אם

חטא חכירך והתירית בו פלוגי אל תעשה כן יותר דע כי סוכך ללקוח
ולא ישמע אלך ועבר עבירה תכריו עליו ברבים התירתי בו והוא
לא שמע להתראתי * ק"ג

ואם

ירכנו העולם על בדיק פלוגי אחד שבא לו מקרה אחד רע תאמר לו
בעון הדור נתפס שהבדיקים נתפסים בעון הדור שנאמר רוח אפינו
משוח ה' נלכד בשחיתותם ק"ד

המשנה

מנהג ראשונים כמו פיוטים וקרבן שהנהיגו למור אין צור חלק
קרבן הקליר וזהו המנהג ואמ' קרובן אחרות עובר משום אל תשיג
גבול עולם אשר עשו בו אבותיך לא תשיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים * קט"ו

כשרבה

דיו על זאת לא יכתוב את ה' ממנו וכן אם רבה על שם לא יכתוב
ממנו זאת אחרת * ק"ו

ואהבתם

את הגר מזה אותנו לאזהבה את הנכנס תחת כנפי השכינה לקיים
את כל המצוה והתורה ובטלשים ושטה מקומות הזהירה תורה על
אהבתו ושלח להנותם בין אונאת ממון בין אונאת דברי' וגדולה אהבתן וחביבה לפני
המקום יותר מאהבתן של ישראל משל לפני בני אדם אחד אוהב את המלך והאחד המלך
אוהבו מי גדול אותו שהמלך אוהב כמנא ישראל אוהבים הקדוש ברוך הוא והקדוש
ברוך הוא אוהב את הגר שנא' ואהב גר לתת לו לחם ושמלה על כל מצוה עלינו לאהוב
מי שהמלך אוהב לסיכך כתוב ואהבתם את כפש הגר * ק"ז

ישראל

ששומע שאומר עליו שהוא גוי ברוך למור יהודי אני מנלן ממד'רה
אמר רשעה יכנסו עבמותי בארץ האזיל ולא זכיתו ליכנס כמו עבמות
יוסף אמ' הן' בה דמורה בארע' תקבר בארעיה יוסף על שאמר כי גנוב גנבתי מארץ
העברים וכו' עבמותיו לקבר בארץ אכל אתה שפתת כששמע' שאמ' עלך איש מנא

הזילנו מיד הרועים ולא חמרת איש עברי ואני לכן לא יכנסו עבדותיך לארץ

הנותן

יין למי שעסקו בנשים הרי זה מסייע עתה עבירה כי הוא ממסך את האדם לידי עבירה אבל הנותן יין למי שמצטער ואינו יכול ללמוד ולהתפלל בכונה מפני בערו וכמסקאה או מתעסקת דעתו עליו ושמח ועל זה נאמר המשמח אלהים ואנשים * ק"ט
גזול ואינו נראה זה אדר עס בני אדם ועינו רעה כשלהם * ק"כ

יש

הבושת

והאמונה נכמדות כשתסלק האמת תסתלק חברתה * קכ"א

שנו

חכמים העושה מלאכה בערבי שבתות ובערבי י"ט ובמונאי שבתות ובמונאי י"ט ובחנכה ופורים ובר"ח ובכל מקום שיש נידנור עבירה

מעשה

להביא תענית בצור אינם רואים סימן ברכה לעולם * קכ"ב
באשה אחת שהיתה טוה בע"ט ולא היתה עוסקת בצרכי שבת כראוי ומתה ראה אחד בחלום שהיו טורפים עיניה וידיה כעצרת של פסתן שאל למה דינה בכך הטיבו לו מפני שהיתה עוסקת בע"ט בפסתן ולא היתה עוסקת בצרכי שבת * קכ"ג

שנו

ההור"י יש לו לאדם יומם ולילה הראוי אשה וראהורי ממון ובטבולם הוא נותן כפשוטו ועוד הראהורי אחרים הקנאה והטנאה והגאווה והתאווה והנחלת בני' ונעבוב בניס לכשים שחוק חכמים וטובלים וחדושי דברים בטלים וכל אלה גורמים לטוב דברי תורה לכן נאמר בכל לבבך ובכל כפשיך אבל העבודה והאזנה כלם ועבוד ואהוב את המקום ובכל מאריך ובכל כפשיך לא נאמר אלא מאריך בכל מרה ומרה שהוא תורד לך גבה ממך ממון אל תהרהר אחריו כי הכל לנובה וזהו שנאמר ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו אל תיקרי מעשהו אלא ממעשהו אם בניס הוא גובה בניו ואם הוא עשיר גובה את עשירו בחייו וזהו חסד גדול שמשלם לו גמולו בעולם הזה חיי הכל להביאו לעולם הבא דבר אחר ובכל מאריך בכל עמקו מחשבותיך כמנו מאד עמקו מחשבותיך * קכ"ד

אל

יעמוד אדם עם מלמדי תינוקות פן יבטלם בדבריו בא ולמד מחושי המעבד ואבא חלקיה בן בתו טלא רבו להשיב במלאכה אפי' טלו כל סכן במלאכת שמים ארור עושה מלאכת שמים ברמיה * קכ"ה

כי

שאינו בריך לבריות והוא לוקח מהם אינו נפטור מן העולם עד שיטורף וכן המפסח את שוקיו והמסמח את עיניו לא יבא מן העולם עד שיבא לידי מדה זו * קכ"ו

אל

תהי בדיק הרבה הרי שהיתה אשה טובעת בנהר וכידך להזיל אל תאמר אני מניחה לטובע כי איך חלך ונאחזה את ערותה למה תסומם ויחשב לך עון ותעבש בא ולמד משאל שמחל על אגב ועשה ק' של טענות ועל דבר זה נעדר וכן איש אחד מכני הגבויס אמר אל רעהו בדבר האלהים הכני נא מיתן האיש להכותו ועב' כן נעבש והכהו הארית וימיתא * קכ"ז

לא

יאכל אדם אלא אם כן ירעב ולא ישתה אלא אם כן יצמא ואל ישהה בקצו ואפי' שעה אחת שכל זמן שאדם צריך להסתין ולהקד את רגליו יעמוד מיד פן יסתכן ויכוב לדי חולי הדרחוק והאדם חייב להברוא את עצמו כדי שיוכל לעבוד את בוראו

מעשה

ברבי ועקב ברבי יקה שהיה מקבד בקוננו לפני ארון הקודש וכתביו הקהל הגללים לפני המלך או לפני הסלמון או חולץ עמנו ונאמר אני עני הם בכפסים ואני ברחמים ובתחנונים במנא הם בשלם ואני בשלי וכן כהגה הקהל אחריו

כבר

את ה' מהונקך אתה קונה ארגו לשמור כסף חובב יותר יש לך לקנות נאה להכניע שפריך ותפלין כבר ה' מהונקך ממה שההנך יש לך קול שרכ מנה להתפלל זה אלו ואנחנו התנאה לפנינו במכות את רתנו נאה ולולב נאה וסוף כזה וטולית נאה כן תעשה לכל חפציו ה'

יאחו

צדיק דרכו יש אדם שאינו זכאי שיקבל המקום תפילתו אלא בעבור תוקף תחנונים ודמעת עיניו אשר תמיד בוכה ומתחנן אף על פי שאין בידו זכות ומעשים טובים מקבל הק' בה תפילתו ועושה חסדו

אם

ישאל אדם דבר שהוא טבח לבוראו כגון תורה או דבר אחר מחפציו שמים ושופך את נפשו עליו הקדוש ברוך הוא שומע תפלתו אף על פי שאין בידו מעשים טובים

אם

ישאל אדם עצה ממך אם ידעת לו הדריכהו בדרך ישרה לפי מה שנראה בעיניך לרצון המקום אבל לא לפי דרכו שכנגד הבורא ואם תשתוק והתה יודע להדריכו ישאל מאחר ויתן לו עצה שאינה הוגנת לו כמו שעשה אכשלוס ששאל עצה מאחיתופל ונתן לו עצה ונסל ביד דוד

ואל

תבא לקחת עצה ממי שאתה חושדו שמא יעצך לפי דרכו טוב לך ולא יבליח בדבר וע' כן תחשוד אותנו ותאמ' לו לדעתו יעצני רע ושמוא נקי הוא כזה הדבר ואז יחשב לך העונן כי חשדת בכשרים

אשר

החכם תן עצה טובה ונכונה לכל אדם אשר יבא אלך להתייעץ ואס' ילך למנצח משני עומים אחד אשר תבא מדין שמים ולא יהיה כך חטא ועוד כי כזה תתנקס ממנאך כי שנאך יחשוב בלבבו ודאי זה שונא אותי לא יעצני טובה ויניח רעתך ויעשה דבר אחר אשר יהיה לו למכשול

וכל

חסיד יתפלל אך לעת מצא דרשו חכמים לעת מצא זו אשה שיוזמן לו הק' בה אשה טובה כי מהאשה משכלת ונוהג טבעולם האיש כרוך אחר האשה שנאמר באחאב אשר הסתה אותו איובל אשתו ומעשה בחסיד אחד שנשא אשה חסידה גמורה למים נתן לה גט הלך ונשא אשה רעה בת בליעל וזאת הלכה ונשא את לרשע גמור החסיד עזב מרתו ונהפך בעצת אשתו הרעה והרשע שב מרשעו ונעשה חסיד גמור עב' אשתו לכן כל ירא ה' אל יקח עצה מאשתו מידבר מנה מפני שעיניהם צרה ואפי' היא יראת שמים מיו לנו גדול ביראת שמי יותר משרה אמנו אע"פ שאמר לה אברהם מהרי שלש שאים קמה עד טובה לה סלת ודרשו חכמים מכאן שהאשה עיניה צרה שאורחיו יותר מן האיש אבל בדברי העולם איתתך גנחן גחין ולחיש לה

שם רשעים ירקב אלן הסופרים המוסופים תיבות או מחסרים תיבו ומכונים
לרמוז שמה בראשי טינות וכי בסב' שמה הנמוס יחסרו תיבו' או יסיפו
אז יהפכו עליהם נאמר שמה מחית לעולם ועד קלנ'

בכל דרכך דעה כל אדם ירא שמים כשהוא טועם על עבירה יסכול
כעמו כדי שתהא דעתו מיושבת עליו בינו לבין עבדו יליף המשה
רבינו כשכעם על בני ראובן אמר תרבות אנשים חטאים לפיכך בן בנו נעשה עבד
לפסל מייכה אעפ' שלם שמי' הוא כעם הכל בריך מדה וכן בשחוק של מנה לא ידחוק
קלח

בכל דרכיו של אדם יראה היוצר יעשה מנהג בין בשחוק בין כעמו איך יתכן
למשה למכר את הלוחות הכתובים באכבע אהים אלף לתקנת ישראל עשה
אמר מוטב מלאה חייב ואל יהא כל ישראל חייבים וכיון שחרה אפן למס שמים הסכים
עמו ואמר לו ישראל כחך שסכרת * קלנ'

אם שמעתי איש אחד מלמד טעות לתלמידו לא תאמר טעות אלה אומר אם
הוא מתביט בזה אלף תודיעהו לאחד מקרוביו או לאזהרו ואל תספור דמו *

לא יאמר אדם לחבירו בקש איש פלוני בתי לבנו מפני שמתביט האחד וזה
מתגאה ונהנה לבן * קמח'

מי סעבור רוח ומפני עיניו ורוחו מהביט א נשים ואינו מדבר דברי בטלי' וסובל
כעמו ואינו מתגאה ועוסק בתורה ובמעשים טובים לעתיד לבא והיה
לפנים ממלאכי השרת עליהם נאמר כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל *

מי שאבד קונטרס או חומס או כתובים או נכאפים והתחיל לכתוב אחר וכסכת'
חזיו נמכר הראשון אסור לכתוב בחלק הנשאר דברים אחרים גם מדברי
סופרים לפי שאו נקרא עיקר והחומס טפל וכן אל ישים ספרי תלמוד על ספרי מקרא
וכן אל יבסס את ספרו בקלפים הכתובים בהם רומץ ומעשה באחד שכיסה חומס
סלו בעור והיה כתוב בו לעינים של דברי הבאי תגרו מלכי האומות ובא דיוק וקרעו
והסירו * קמב'

אם אלה מתווכח עם חכם אל יהי לך לכעב אס נכחך כי ממנו תלמוד ותוסוף
חכמה אס תנכח אותו מה תרויח אבל אס נכחך בזה הרוחות אשר ידעת
עתי מה שלך ידעת קודם לכן * קמח'

אין גורין ב' חרמות ביום אחד שנאמר לא אוסף עוד לקלל * לא אוסף עוד
להכות * וכת' בתרי עשר בספר מלאכי כי אני ה' לא שניתי וסמך ליה
במזרה אתם נארים במזרה בגימטריא חרס וכתוב לא תקום פעמים ברה ואין גורין
חרס אלף ביום שנאמר ויקלל את יומיו חרור היום * קמח'

הביאו את כל המעשר אל בית האזכר וכחוננו נא בואת גדול הפרסת מעשר
שאמר הבה בחוננו מכל דברים אחרים אסור לנסותו שגוף' לא תנסו
אתה' אהיכם אותו המעשר הוא מעשר עני לתת לעניי' מעשר מכל אשר ירויח אדם
הן טרבות הן להשכי את עבדו הן מכל דברי' אשר טא ליד אדם ברויח אס מנא גביה



וא הביאו לו גביה בריך לעמר ולהפריש כאשר נכתב בפסוק כי עדין לא היו ישראל
לבין אומות העולם ומלויין ברבית ואזי להם המעבדים מעשרות יהיה כי לטוף לא יסאד
להם בידם כי אם המעמר והיונו דכתיב ואיש את קרטיו לו יהיו ק"מ

כעם

בחוק כסילים וכו' . הכעם רע מאד ועל כן בריך להתרחק ממנו עד
קצה האחרון וילמד כל אדם לעצמו כל טעה ושעה שלא יכעוס כלל
ואולי על דבר שאוי לכעוס עליו ואם רובה להטיל אימה בתוך ביתו או על הביבור
אם הוא כרנס יראה בפניהם שהוא כעוס ותהיה דעתו מיוסעת עליו בינו לבין עצמו
כאדם שהוא מראה פנים של כעם ובלבו אינו כעוס כי הכעם בא לכלל טעות ואמת
חכמים כל הכועס אם חכם הוא חמתו מסתלקת ממנו ובעלי כעס חיייה אינם חיים
ו אם מתים קודם זמנם וכן הוא אומר כי לאויל יהרג כעם לפיכך נאה מאד להתרחק
מן הכעם ולהנהיג בעצמו שלא ירגיש אף בדברי המכעיסו וזו היא דרך הגובה רגז
לא עלה בידו כי אם רגזותו ובורס להוכיח מפיו בדברים שלא כהוגן אף כלפי מעלה
ועיבת הכעם מביאתו לכנס בדרך הענוה בא ולמד מהילל הזקן שלא היה כמוה
אדם ענו מעולם ועינוותו גרס להכניס ג' גרים תחת כנפו השכינה ואל יטול אדם
אימה יתרה בתוך ביתו כן יאכילוהו עבדיו דבר איסור כאשר לא יהיה המאכל מתוקן
או כמה עניינים מיראתו ילכו ויקנו דבר איסור וזה לא ידע וכל המטיב אימה יתירה
בתוך ביתו סוף בא לדי ג' עבירות גילוי ערוות וחילול שבת ושפיכות דמים תשמש
אשתו נידה . מיראתו תבשל לו תבטיל בשבת או אם היה רגיל לנר כחדר משכבו
להדליק אותה עם מעבוד יום ושכחה לשומה עם תדליק מפני אימתו או תברח אשתו
או אחד מבניו כלילה בחסיכה ויפלו באחד מן הפחמים הרי זה שפיכות דמים וכן פרנס
אל יטיל אימה על הצבור שלא לשם שמים וירדה אונס בחזקה לכבוד עצמו כדי שיהיו
יראים וכחודים ממנו וכמה עונס גדול כי הם נמנים עם המינים והמשומדים
דחמסרות מוסרי מתוך חבירה בדי גוים וכל טען גופם והאפיקורסים מכונים תלמודי
חכמים ושכברו בתחיית המתים והכורט מרדכי ביבור אף על פי שלא טעו אלא נכדל
מעדת ישראל ואינו עושה מענות בכללן ואינו נכנס בנייה בברתם ולא מתענה
בתעניותם שלא מחמת אונס וחולי אלא הולך בדרכיו כאחד מן גווי הארץ ונאלו לא היה
מהם ושנתנו חיתיתם בארץ החיים אלו טמטילים אימה על הביבור שלא לשם שמים
מרדים לבאר שחת ואינם יונאים משם לעולם וגהינם כלה זהם אינם כלים שנאמ' וכורם

לכלות שאול אלא אם יונא מעצמותיהם ונשפרים ק"מ

הביא אדם עצמו לדי חסד ומחול לכל החושים או כי הוא גורם לעצמו

אם

ק"מ

זמירות יחול חוקך . דוד מניח כל זמירות ושירות שבעולם לעסוק בתורה היה
קורא את הטעמים בנעימותיו ובטעמותיו ובזמירותיו אבל אותם
היהלכים ואומרים המקראות דרך לבון זהם כפיהם כסיר של עוגבים עתידה
תורה שתבעק עליהם ואומר רס"ה בניך עשאוני ככנור וכטעם שהם
קוראים כי במרוכתם אז אינם קוראים בזמורים הטעמים וגם המפסיקים
המקראות בדברים עליהם הוא בועקת ואמרת ח' אלפים וחמש מאות כסקתני
מהם פסקו יותר מטעם ריבוא ועוד הם עושים כי אף תה שאין לטעמת

בשיחת חולין אדם מדבר חולין אינו פוסק מדבר לדבר אחר והם מפסיקים דברי

לעסוק בדברים בטלים קמ"ח

שלושה

דברים טרא הקפה באדם אוניס עיניס לשון אונניס לשמוע עיניס לראות לשון לדבר והם הדברים שמעשה האדם נעשה על ידיהם אילן לא היו לו אונניס לא היה שומע דברי הבאי וכמה נעבירות אשר נעשה על יד שמיעתם והוא הולך ועובר שמע שיש לשם אשה או ממון אשר יוכל לבגוד אילן לא היו לו עיניס לא היה כופה בערוה ומתאווה לה וכמה דברים אילן לא היה לו לשון לא היה מדבר לשון הרע וכמה חטא של הבאי על יד הלשון מה עשה הבה"ט סל לכל אחד ואחד גדר וחומה להבדיל באדם ולהרחיק מן העבירה סס לאונניס האזכרות המסופות ביתדות או אית האוזן רחבה הרבה להיות סותמו וגדר נגד השומע ואס ישמע דבר חטא סס עיניס לכסות ולסתם ולעצום עיניו מראו ברע"ל וללשון סתי חומות עבס וחומת בסר מלדבר כלשון הרע וסוס דבר עבירה והאדם הנכונה כשהוא סס אונניו לשמוע עבירה ועיניו לראות עבירה לשונו להצמיד תרמיה מה עשה סרץ גדר מלכו של עולם כמה החטאים נענשו קח משל אדם הפורץ גדר מלך בסר ודס הוא חייב מיתה הפורץ גדר מלכו סל עולם אשר מטר לידו לשמור על אחת כמה וכמה שכך מות הוא ועל זה נאמר ופורץ גדר ישכנו נחש"קמ"ט

והיה

כיום השיטי והיטנו מי סטרח בערב סבת ויכלל בסבת מאד מאד יש להיות לו באדם זריו לתקן צרכי סבת ומחיר נוריו באדם אשר שמע כי המלכה באה ומתאכסנה בביתו או הכלה וכל בני חבורתה באים אל ביתו מה הוא עושה שמח שמחה גדולה ואומר כמה עושיך לי כבוד גדול אשר באו בכל קורתי ואומר לעבדיו תקנו הבית ופינו אותו וכבדו אותו ותיקנו המיטות מפני כבוד הבאה ואני אף לקנו להם בסר ורגיס מה שאוכל להפגיב לכבודם הוא עבדמו טורח בתיקון מאכל אפי"הו לו אף עבדים ומי לנו גדול מעבדתהויה כלל ומלכה והיא קרואה ענוגה על אחת כמה וכמה שיש לו לטרוח ולהיות בעל הבית עבדמו מתקן אפי"הו לו מאה עבדים כרבא דמלח סיבטוא"ק"ב

אל

יכנס אדם לשבת כשהוא מעונה לפיכך אין להתענות בערב סבת סמוך להדלקת הנר יטעום תבשילו והזוכה מתענה ומשלים"קמ"ח

קרוב

אחת בפייה ורחוקים מכליותם אלו בני אדם המוציאים חטא ונכבול פה או דבר רע על סבריהם בכונה ואומר התקום ומחול לנו וזיננס במעלת היראה כי איננס יראי חטא ולא שבת אהים ואימתו עליהם שיוכלו להעמיד את עבמס שלח להכחיל מפיהם הדבר הרע וכמדומה בעיניהם שהוא מוחל להם באמרס הצור ומחול לנו לא יאבה ה' סלוח לנו כי הם יודעים אותו ומתכונים למרע"קמ"ב

רצונו

סל אדם זהו כבודו ואפי"ל לכבוד אב ואס שאס לא כן אפי"ל בדיק נמור לא יוכל להנבל מן עבירה אביו ואמנו ויטינו לו הכוס או ימזגו וכמה דברים שאין אדם יכול להשמע מהם ולכן טוב הוא לכל יראי ה' שימחלו לבניהם את כבודם אף בלא ידיעתם כדי שלא להענישם כי הוא דרב הונל קרע סוראי באפי"רבה בריה להקנינו לראות אס וכעס ומחללה"קמ"ב

ישחמיד

חסיד שלבו דולק אחר רצון בוראו ואינו מרצ' מעשי' טובו' כחסיד החכם מפני
 סקבל מרצו ומת' שחבירו לא הרבה לפי שלא קבל מרצו ואילו היה יודע
 היה מקיים לפי שאמרנו לעולם יהי אדם ערום ביראה והנה מי שלא למד שאין לבו
 כספוג לקבל הלימוד ואפי' קבל הריו זה לבו שתוס' פעמים ומכוור שאין יכול להביץ
 ולדעת מצינו בתורה שכל מי שיכול להביץ אעפ"י שלא נכטווה שנענש בעליה שלא שם
 על לבו שנאמר ויקצוף משה על פקודי החיל שרי האלפים ושרי המאות הבאים מבוא
 המלחמה . ויאמר אליהם משה החייתם כל נקבה . ולמה לא עשו לנו ולמה לא צויתם
 לבנו והלא לא אמרת לנו להחיות הנשים אלא שידע משה שהיו חכמים ובקיאים לדון
 קל וחומר ומה כנענים שכתוב בהם לא תחיה כל נשמה . למען שלא ילמדו אתכם
 לעשות וגומר וכתוב כי יסיר את בנך מאחרי שמא יחטויך להבא אל סכר טעוף
 והחטויף לא כל שכן שהיה לכם לדון קל וחומר וכך למה לא אמר בלעפ"י באומר המלחך
 לו על מה הכית אתנוך מה עון שהכיתו את אחינו ואפי' בער בתי' ארץ שלא רבבה
 מחמת משעו כשחלבה רבנו למה היה לנו להכותה והיה לנו לומר מה עון עשיתי אלא
 שהיה לנו לחשוב שמא שלא ברצון הקב"ה שאקבלם טעוף לא נתן לי רשות אלא להגיד
 להם העתידות שנאמר אם לקרא לך באו האנשים שתגיד להם העתידות והקב"ה
 ראה ששמח אם יתן לו רשות לקבל את ישראל וזהו שנאמר חטאתי כי לא ידעת
 כי אתה נבב לקראתי בדרך אדרב' אויפכ' מסתברא לפי שלא ידע שהיה נבב לקראתו
 ולא חטא אלא כך אמר חטאתי שלא שמתי לב לדעת . שלא שפספסתי וחקרתי באיזה
 עון הוא מכאן שיהא אדם ערום ביראה האויל ומעבישים אותו על שאינו יודע שיש
 לדעת ולחקור שהרי לפני השליט לא תוכל לאמר כי סגה היא ולא יכול לומר . שמע
 לשלמה שכחתי שיכחתי אל כחל קדרון על כן אמרתי אכתוב ספר ליראי ה' פן יענשו
 והם סבורים שעל חנם הוא וחלי' לה לא מרשע כי לא אל חפץ רשע אתה וכתוב והזהרת
 אתהם ממני באמרי לרשע מות תמות ולא הזהרת ולא דברת . להזהיר רשע מדרכו
 הרשעה הוא רשע בעונו ימות ודמו מידך אבקש ואתה כי הזהרת בדין חיו יחיה ואתה
 את כפסך הכלת . שבעה אזהרות כנגד תועבות לבו וכנגד שם הנה טמא ה' ושבע
 תועבות נפשו וכנגדו שבע כחטאיתים ואתה את כפסך הכלת . אבל אינו אומר זכות
 בדת אלא את כפסך הכלת . מכאן שכל שנענש חבירו והוא אינו מזהירו לומר אל
 תעשה . הרי כל העונש שמקבל מעלין על זה כאילו הרגו לפי שהיה לו להזהירו ולא
 הזהירו ותבעון מזה דמו של זה והיו מידו דמו אבקש . על כן ערכתו ספר זה היראה
 למען יזהר הירא דבר ה' ויותר מהמה בני הזהר ואם עגיתו בו יתקן ויכין החכם
 למען יראה את ה' כל הימים באמת .
 קנ"ד

מצוה

לסנות ארבעים מלאכות חסר אחד כדי שלא ישכח איזו מלאכה אסורה
 כמו שיש לרומם במעשה מועדים לפני המועדים כך בענין סבת
 לפניו אלא כדי למהר בכרכי סבת אחר התפלה תקנו וקבעו לומר במה מלביקין

בבית הכנסת כלומר סיימתי מה שכתבת האמנה חוץ מיום טוב הנכנס לסבת קנה

זה

סוד לימוד היראה יסוד יראי אהים תחילת חכמה יראת ה' כמותבא לעשות
שום דבר תחשוב אם היה אדם אחר עושהו אם היה שולל לך עצה מה היית
משיב לו וכן אמרתם אחרת לו מן האדם כאשר כללת לאחרית תראה לך ראשי חכמה קנה
חכמה כשיגיע בך ללמד אל תקנה לו אלא ביראת ה' רב חכם וירא שמים ויראת ה'
ראשית דעת כדי להכניסו ביראת ה' ועוד כל ראשית תתן לו ראשית כל בכורי כל
וכל תרומת כל וכן תן לו ראשית היום והלילה לברכו במה שמהנה ביום ובלילה וכן
הוא אומר כי ארצה שמך מעשה אבנעוּתך ירח וככבדים אשר כוננת שהוא מעריב
עברים ויזר אור וכשאתה עומד מסנתך והקיבות היא תשיך ובפנותך עיניך
תשים אל לבך מלאכתך וברכיך וקודם לתקנתך יראת ה' וכתוב יראת ה' ראשית
דעת כיצד חים יובא מבית האסורים חייב להודות להקבה ואין לך חבוש יותר מן
הישן לכן צריך לברך להקבה על מה שלא היה בך יכולת קודם לכן ולא היה בך
מומטלה בגוכך וברכהו על כל אשר ואבר שהיה נקשר ועתה פתחם לעשות ברכיך
בהם ועל הירם שהיו מתחילה בחזקת טומאה ועוד שרוח טומאה שורה עליהם ועש
שלא תנזק תגוע וידך וכן על עיניו ותקנו חכמים ברכה על כל אחרת ואחרת כתיקנה
ומעשה בחסיד אחד שהיה מברך על כל אשר ואבר ומקרא ומשיעו לבי ובשרי
ירכנו לאל חי וכתוב כל גבמותי תאמרנה ה' מי כמוך והיה מתפלל על כל
אברים שנבראו בו שיעבדו למי שבראם לכבודו ושלא לחטוא לו בהם לפי שהקבה נותן
בלב טובים שלא לחטוא לו שאין מגלגלין חטוא על ידו שנאמר לא יאונה לבדיק כל און
יבר טוב ויזר הרע טוב לבדיק שרואה שהרע מערים ערמה על ערמה למחא
תאות נפשו לשעה אחת והוא פעמים משים נפשו בסכנה בעבור תאות נפשו בפעם
אחת בגון הלפטים והגנבים והנאפים על ספק ואני בעבוד הקבה נטותן לאוהבות
תאות נפשו לעתיד לבא לעולמי ועולמים הנאות מכל הנאות ניאפים ותענוגים
על אחת כמה וכמה שיש לי להערים ואילו היה יצר האדם יצר טוב מתגבר
עליו לעשות טובה כמו שמתגבר עליו יצר הרע לתאות בשרו לכבודו אז היה מערים
בכל עומק לעשות חבטי ממים וכל יצר האדם סיכלת בידו היא לעשות כל מה שלב
חסך לעשות ומכני לעשות לו בלא בושת אין צריך להערים כל כך על הדבר אבל
בשאין היכולת בידו לעשות מה שלבו חסך מכני פלוני ומפני פלוני בדבר פלוני אז
צריך להערים כיצד יעשה תאות נפשו שלא יזיק לו דבר פלוני הואיל וכל אלה
דברים עמקי החכמה וגדולים חקרי לב המצויין אל המתאווים ואצל קנאים ואצל
רוודים כבוד לפיכך הירא את דבר ה' רואה היחך מחפשים ותרים אחר
תאות נפשו ותאות רגע ספק מליכיים נפסם מרחוק וכל סכן אני וכן אמר ונקדתי
בתוך בני ישראל שנארגים על קדושת ה' שנאמר כי עלך הארגנו כל היום הרי
יצר הרע טוב לאדם שאילו לא היה יצר הרע שולט על האדם מה שכרו אשר יקבל על
הגובה עתה שיתרו מתגבר עליו וכופסו בעבור הקדוש כריך הוא הרי יש לו סכר טוב

ולרשעים טוב רב להם אילו לא נעמנו יצר טוב יכולים היו לחמר לא ידענו מה
טובו של יצר טוב כשיבא לידך טוס דבר שלא ברצון הקדוש ברוך הוא ומפני הבטת
אחת מונע אותה שקשה לבעשות ומפליא בעיניך הדבר או טיט לך יצר הרע שמתגבר
עליך לעבור או לבעשות תחשוב אילו היית בשעת השמך הרי היו לך כל היסורים או
מות בעבור הכורא שנאמר על כן עלמות אהבך ואם היו רוצים להרג אותך או
יסורים לבעשות לך שנבחר מות מזיזים היית סובל וכל שכן זה הדבר שאינו כל כך גדול
שמתגבר עליך ויכרך ומקבל שבר האלכי טוב שאדם כוסף את יצרו ממאה מצות שאין
יכרו מסיתו ותוקפו ודחיקו עליה שהרי אמר אין סבר על המצות שיעשו לבעתיד לבא
עבר שלא יבואו ימי הרעה אלו ימי הזקנה ויגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם הפך
אלו ימי המשיח שאין בהם לא זכות ולא חובה לפיכך חוב לבעשות אותה דבר שיצר הרע
מתגבר עליו ומכניע את יצרו בעבור הכורא משאר מצות שאין יצר הרע חושש בהן
שלא תאמר הרי המצות שקולות קלה כחמורה וענן גדול נושא על מזה מצות שאין
היצר מתקרב והוא עובר עליהם יותר ממצות שהיצר מתקרב עליהם משל למלך
בשר ודם שנה לעבדיו ללכת במקום פלוני בא אחד לומר לעבדו אחד אל תלך במקום
פלו שהמלך שלך ואני אהן לך לטורי ולקח לטורי ולא הלך וחברו לא הלך פי' שאח' סגור
ליתן לו שני פשוטי' הרי זה שלקח רק שני פשוטים יותר עונשו שבדבר קל ביטול רצון
המלך כך זה שחטוף דבר שאין יצרו מתגבר עליו עונשו יותר גדול וכל דבר שא
ליך לבעשות ואיך עשה מפני הבטת שיקראוך חסיד שונה תחשוב כאילו היית
בשעת השמך היית נהרג על עבירה קלה אפי' ערקתו דמסנא וכל שכן שאכף את
יצרי המסור בירי וחס גנבת תורה ותעמוד לך ואם הבטת מלבנת כניך הרי לך
כקרוב גפרה מונטב שתתביש בפני מזה ואל תתביש בפני כמה רבבות ובפני אותם
עבמת לאחר מותך וכן המונע את המצוה מפני הבטת בין מצות עשה בין מצות
לא תעשה יתביש בפרהסיא לאחר מותו בפניהם ואולי אפי' בחיים כמו בדקיהו שאמר
פן יתעללו בו ולא נכנע לפני ה' ועוורו עיניו וחשב לך שתי אותיות קף קף כי
כל שאין סוף כי כל העולם גדון מדה במדה שנאמר תחת אשר לא עבדת את ה'
אהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל ועבדת את איויבך אשר ישלחנו ה' בך ברעב
ובצמא ובערוס ובחוסר כל וכל המרחם על האכור אינו מרחם על הרחמנים ועל מי
שהדין לרחם עליו כגון על בניו ועל בנותיו ואחיו וקרוביו ואין להם ויכול לכלכלם
ואינו נוטן להם הרי כל מה שיש לו יבוא לירי למי שאין לו זכות ודק' ואפי' הוא מפרנס
אחרים כגון שהא' יודע שאביו ואמו ואחיו עניים ואינו מפרנס ומפרנס אחרים
אותן עבמת שהוא מפרנס לבסוף יהיו אכזרים עליו ולא ירחמיהו ולא יחזיקו לו טובה
על החסד שעשה עמיהם ויהפכו לו לשנאו כי יש לך דבר שאין לו זכות לחסד
אם יעשנה ואם לא יעשנה יחשב לו לרעה כגון איש ואשתו שאהבין ילדיהן ויש להן
ומפרנסין אותן ומרחמים עליהם הרי אין זכות ודקיה כי מאהבתן עושין לו כן כמו
כלב לגוריו והדוכ וכל חיות שמימים נפסם בכסף לגרוף טרף להביא לגוריהן ואם לא
יהיו מרחמים על ילדיהן ולא מפרנסים אותן ואין לילדים מאומה או שמכין אותן
שלא לגורו ושלא ליסרם גדול עונם מנשוף לפיכך האב שעשה טובה

למקצת בניו וקצתן מואם ואלו עושה אתם נובה אותו מהו מואם ירמנו קכ"ו

ואם

תראה שלשה דורות ולמעלה תלמידיו חכמים ואלו' כך זרעם עמי הארץ
לא תאמר דברי חכמי' בטלים שהרי נתחנתו במשפחה שאין דינם להיות
עמהם תלמידיו חכמים ואמרו חכמים רוב בנים דומין לחאי האם לכך בניהם עמי
הארצות כיונא בו ליראי אלהים וחסידים שנאמר והחוט המשולש לא במהרה ינתק ואם
תראה שפוסק מדור רביעי יראי השמים וחסידים בידוע שהתחנתו במי שאין דינם
להתחתן כגון שאינו ירא שמים וחסיד ולפיכך אותו הדור כך לפיכך יתחנן אדם על
עצמו ועל זרעו ועל זרע זרעו בכל יום לזונג כיוונג יראת שמים עם תורה וגמילות
חסדים כי על שלמם נאמר והחוט המשולש לא במהרה ינתק כי שלש תבות שוות
בגמטריא יראת תורה גמילות חסדים כי שוקלים יראה בתורה וגמילות חסד' בתורה
ראשית חכמה יראת השכל טוב לכל עושיהם לא נאמר לכל עושים אלא לכל עושיהם
אלא זה הפסוק מי יתן והיה לבבם לעולמים ליראה אותי מה ה' אלהיך שואל מעמך כי
אם ליראה הרי ליראה קדמה לכל עושיהם היראה והאהבה וגומר וללכת בכל דרכי
גומר שכל טוב לכל עושיהם למען תשכילו בכל אשר תעשון * קכ"ז

המכבר

יכבוד כל המכבר את הק"ב ואת אשר בזה הק"ב מה מכבדו לא יתכן
שתיים ספרים על מטה שיטנת עליהם במפת שכבת זרע או אדם
מפיוח במטה וכן לא יתכן שתתלה בין רגליך דברי תורה או לאהרןך שנאמר אותי
השלכת אחרי גיור ולא יתכן כשאתם משמש מיעטו ועדין לחלומות זרע עליו סוכר
שום דבר קדושה או תפלה או תורה אלא יספיק במים עצמו היטב שלא ידבק בו כחידול
מכאנו בטוהרות לב' אמירות אמרות ה' אמרות טוהרות וטהורי' אמרי נועם ללמדך שלא
הא אדם במקום הטנפות ויחשב דבר תורה או יתפלל או ידבר לחבירו שום דבר מן
הקדוש ברוך הוא וכן כהים עליו שכבת זרע יראת ה' ראשית דעת חכמה ומוכר אוילים
בזו תחת כי שטאו דעת ויראת ה' לא בחרו או תבין יראת ה' ודעת אלהים תמצא *
קכ"ח

יראת

ה' שנת רע גאיה ובאין ודרך רע ופי תהפכות שנאית תחלת חכמה
יראת ה' ודעת קדוש' בינה יראת ה' תוסף ימים ונשנת רשע' תקבורנה
הולך בתמונו ירא ה' וכלנו דרכיו בזהו * ביראת ה' מבטח עמו ולבניו יהיה מחסה * יראת ה'
מקור חיים לסוד ממוקסי מות * טוב מעט בירא' המאוצר רב ומהומה בו * יראת ה' מוסר
חכמה ולבני כבוד ענוה * בהסד ואמת יוכר עון ובראית ה' סור מרע * יראת ה' לחיים
ושבע ילין כל יפקד רע * עקב ענוה יראת ה' עומר וכבוד וחיים * א יקנא לבך בחטאים
כי אם ביראת ה' כל היום * אל תהי חסס בעיניך ירא את ה' וסור מרע * ורא את ה' בני
ומלך ועם שוכים א' תתערב * סקר החן והכל הופי אשה יראת ה' היא תתהלל * הרי רח'
יראת כנגד ה' מיני טרבות לומר אפילו נוטלים חיוו של אדם אל יתרווד במי טממית



ומחיה טאם תאבד חייך בעבורו הוא יחיה אותך ואם תחיה אותך במקום מלתה מחייב
 לעצוב חייך להתקדם בשמו הוא יגדל חייך ומי יגדלך מידו ולפי שהחיים זולגוים ב"ח
 מקומות בגוף נקרא חי חיות אדם טבל ומן טאין חיבול בהם הוא יכול להחיות ועוד
 י"ח ירא כנגד י"ח מקומות שהחיות תלויה בהם טאם תירא הקדוש ברוך הוא הוא ישמור
 חייך וזהו שנאמר ויראת ה' מקור חיים לשור ממוקשי מות כשרכה אברהם ליגול חיות
 בנו יצחק אז נקרא ירא שנאמר בי עתה ידעתי כי ירא אלמים אתה נלא הסכת את
 בך וגו' ממנו עשר ירא כנגד י"ח ברכות שבתפלה ואם תאמר חסד ירא ושור מרע
 ונסיל מתעבר וכוונת און בו ברכת ה' ברכת המינין כנגדו. ואם תאמר בו לדבר יהבל
 לו וירא מנחה הוא יסולס כנגדו מגן שפוחה בברך. ולמה נקרא כנגד ברוך ירא' לפי
 שסכסית כלל אדם ברוך שיעמוד בירחה ש' עבדו את ה' בירחה וכתוב יראוך עם שמו
 עם דמיומי חמה תפלה ועוד למה כנגד ירא' ה' ברוך ה' שלא ירוך בתפלה כאילו שמת
 אם היה כבר מסיים אלף בכל תיבות יחשוב לתת בלבנו כונה בכל מה שמוציא מפינו
 הלוא יש לך לחשוב אם יש לך דבר להתחנן ולבקש מאת המלך שהוא בשור ודם הירבך
 אז הישא פניך אם תמיהר דברך לפניו ולא מבעיא שלא יעשה הפנך אלף שיאמר און
 אתה לא מתלבזץ ויגרם אותך מפניו. ואל תחשוב ממלך מלכי פחות מן המלכי אשר
 תחתיו. ואם באת להלל ולשבחו דע כשאתה מתאיה לטבח קול נעים ושור של
 טבח אם היו מרבים ומאחבים בלא נגון ומי מקובל היה לסיך און לעשות במהרה
 אלף במשך ויהקול נעים וקול רם שנאמר להרים קול בשמחה אמרו בשהו מהלכים
 בעזרה היו הלכים עקב בצד גודל שלא יהיה במשאוי עליו מלאכת ה' ועל זה נאמר
 ותהי מרות' רעה וגבורתם לא כן. לכן ברא הקדו' ברו' הוא קריאת הגבר ללמוד ממנו
 דוגמה שנאמר מעוף השמים יחבמנו ועתה לא יתכן טאם אתה דובר לפני מלך בשור
 זרם לא ירנו דברך ואם תשור להגותך תמטוך בקולך ואך תרוץ לפני מלך מלכי
 המלכי לכן תברכה בקולך ואל תעשה כאילו חובה לך שיבא מפניך לא כן לא כשתאמר
 דברי בקשות תאמר ברוך תחנונים שנאמר תחנונים ידבר רש כי בשארם מתחנן לפני
 שליט אינו מרין דבריו ועל כל דבר משים לב שלא יעשה בדבריו וקודם שמתחנן לשליט
 עורך דבריו על הסדר שלא ימנעם ושלא ישכחם ולא ידלב אות כך תעשה אתה שנאמר
 היעריך שועך לא כבר ואומר קחו עמכם דברים ובשתאמר ברכות ושכחות תעשה בא
 אתה עומד לפני מלך והוא אומר לך השמיעני את קולך ואל תרוץ דברך ואל תמיהר
 להוציא דברך מפיו ואם תבטורך לברכה א' תשים לבך רק לזאתה ברכה כמו לברכת
 השנים או אם יש לו חולה אל תשים לבך רק לברכת חולים מפני שאמרום עריך למעלה
 זה פלוני טבור שאינו ברוך אלף לזאת לבך תכוין בכל הברכות שהרי שמנה עשר יראת
 ה' להיות לפניו בירחה על כל הברכות. ואל תשים כוונת לבך רק לבקשות כי עיקר
 הכונה לברכות ולשבח שכן אמרו יבוין כוונתם. ואם חיו איכשר לכיון בברכת אבות או
 בברכת הוראה טאם תכוין רק בבקשות או יהיה למעלה שונוים שאמרי און ראוי לקבל
 תפלתו שטכבוד המקום אינו חושם לבקש כוונה ודרך תחנונים ואך נעשה רבנו
 שברצון נפשו מכין ולא בטוח לבך טוב להתפלל ולכוין בשמחה ובכבוד להקדוש ברוך
 הוא להתפלל בכונה שלא תדבר עם אדם קודם שתעמוד בתפלה אלף אמרו דברים
 יאמניעני את הלב תחילה ברחמים וכשתתפלל תוסיף על כל ברכה וברכה מעניינה

לברכך כי ביותר הם מכינים את הלב ואם לא תוכל להוסיף לפי שהקהל סיימו קודם
 תוסיף באחת או בשתיים כדי שלא תצטרך למהר בצרכה אחרת ככל מה שנתבנו בסדר
 התמיכה תוסיף ואם לא תוכל להוסיף חקור לך ואחר ניוונים וכשתתפלל אמור אותן
 באותו ניוון שבעים ומתווק בעיניך באותו ניוון אמור תפלתך ותתפלל תפלתך
 בכונה וימשיך לך אחרי מנחם פיך לדבר בקשה ושאלה ניוון שמכין את הלב לדברי
 טובח ניוון המשמח הלב למען ימלא פיך פה לפה אהבה ושומחה למי שרוצה לבדך
 ותברכהו בחיבה רחבה וגילה כל אלה הדברים המכינים את הלב . למד זה
 למה נקרא למד עבד סם למען ילמדך ליראה ולכך אמר דוד באות למד לימוד היראה
 לכו בנים שמעו לי יראת ה' אלמדכם למה אמר בנים לפי שאינו דומה מי שילמד
 בילדותו ללמד בזקנותו כי הכן שהקדיח אותו אכינו מילדותו מעשים טובים דומה למי
 שרגיל ללך במדבר יודע ומלומד לנגות לב לעבד וכן דומה למי שרגיל ללך בספינה
 בדרך בים יודע להטות הספינה לכא למחוז חפצו מי שאינו יודע ללך לך אנה ואנה
 שנאמר אשר לא ידע ללכת אל עיר ועוד דומה המלומד בילדותו לחמה לבנה וכוכבים
 ומזלות שדרך ישר הם הולכים שנאמר וזוהביו כנחת השמש בגבורתו ונה שנאמר וזרחה
 לכם יראי שמי שמש כדקה ומרפח בכנפיה לכך נאמר לכו בנים יראת ה' אלמדכם זה
 למד סוד היראה למד גדול מכל האותיות כי לימוד היראה גדול מן הכל שנאמר מי
 יתן והיה לבבם זה להם ליראה את ה' וגומר הרב לפניו גדול מן הכלל כך גדול למד
 מכל האותיות ושמה גדול מכל וכתוב אשרי איש ירא ה' במצותיו חפץ מאד "

ק"ט

חכמה

נשים בנתה ביתה חכמה עמודיה טבעה אלו טבעה פסוקים
 שבקרייה שיש בהם חכמה ויראה ואלו הן ונזה עליו רוח ה' רוח
 חכמה ובינה רוח עבה ונבונה רוח דעת ויראת ה' . והיה אמונת עיתך חוסן ישועות
 חכמה ודעת יראת ה' היא אכזרו . ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושים . וראשית
 אלהים הן יראת ה' היא חכמה וסור . מרע בינה . יראת ה' ראשית דעת חכמה ומוסר
 אילים בון . תחילת חכמה יראת ה' ודעת קדושים בינה . יראת ה' מוסר הומה ולפני
 כבוד ענוה . הרי טבעה חכמה ויראת ה' בטבעה פסוקים כנגד טבעה דברים שהם
 רעות לנשמה ומוסכים אותה לחטאים שנאמר שם הנה טנא ה' ושבע תועבות נפשו
 ושבעה ראייה שמיעה דיבור מעשה ידים והילך רגלים ושכיבת נשים ולב חורט רעה
 ושבעה באדם עמירת הרגל כפית ידים ורגלי ועל כרכים וישיבה ושכיבה על ארבע
 רמות על שני כדורים ועל הקודקוד ועל הכניס ד"א טבעה איברים עבים אזכיס פה
 להוביל דיבור ונרון להכניס מחבל ומשתה ידים ורגלים ועבריה אלו חכמה עמודיה
 טבעה . בנתה ביתה שכלם תלויים בבית הלב הימנה חכמות למנוע ולעבור רוחו
 ביראת ה' . כנגד טבעה כיתות מקבלו טכונה ועל טבע עבריות שכתבתי שלהם
 מנהיגם עליהם "

ק"ס

אם

באת לידי נסיון והתאפקת לחטוא אל תחזיק טובה לך למד עמדתי בנסיון
 שמא באו אבותיך לאותה מדה וכסלא חטאו בקסמו מתקד בדרך הוא כמבינות
 בניו באותה מדה שיתאפקו בהם מהטוב שנאמר אלהים יראה לנו הטעם לעולה בני
 יקראו סם המקום הוא ה' יראה שיהו בניו נשחטים על קדושו ה' ונשפטים כיחפץ

ותברך להקדוש ברוך הוא שהחזיקך על ירך שנתן לך לב לבנה את ירך הרע שנאלץ
כי עזבו אלהים לבמותי עזבו מכלל שכריו הכל לך בקום מלפניו שנאמר יהוד לבבי
ליראה שמך ובתיב נטוח נטוח חדש בקרבי • קס"א

אס עמדת בנסיון גדול אל תאמן בעצמך עד יום מותך לומר הואיל
ולא חטאתי בזה הגדול לא אחטא יותר לפי שאין יצר הרע של היום
סוה לשל אתמוול לפיכך אפילו באמתו דבר שמא למחר לא תוכל לפבול שהרי דוד לא
חטא באביגיל וחטא בבת שבע דוד לא חטא ברודפיו טרבו להורגו ולא שלח ידו במסוח
ה' ולא נתן רשות לאבישי לשלוח יד בו ולבסוף חטא באריה שהיה מבקש טובתו שאת
אוכל להאמין כי הואיל ונכחתי מעבירה גדולה הרי אתה תפוש עבדך בריק מן
העלמים ולא בעד יותר ממני טברא אותך אתה מחזיק אותך והצמתך שנאמר הן
בקדושו לא יאמין במלאכיו ישעיהו תהלה הקדוש ברוך הוא שהוא יודע מה עתיד להיות
אינו מאמין במלאכיו ובקדושו ואם תאמר שמתחבטותך מתחלפים מטובה לרעה כל
סכן שלל תאמר וכן הוא אמר אשרי אדם מכחד תמיד שלל יחטא למד לך מלא דעת
לרעת יראת ה' ובתיב טוב טעם ורעת למדני חקך • קס"ב

ספר החסידים

ולמען לא יהיה לך נוקף כסתראה או תעיין באשר נכתוב לפנינו עתה
ותאמן אין אלו דברי חסידות רק דרכי האמורי אל יעלה על לבך ואל
ישחק מחסבתך לומר כן כי ספר זה ספר החסידים שמו וכמו כן הוא ואתחיל ואומר
כי באיבריו של אדם חקק הק"ה כל מעשה האדם ומקרו וברכבות איבריו יגיד אלו
ינצרו על המעשה לבא עליו דבר יום ביומו ולמוד לך מדבור אחד דברי דכתי'
כל בעדי יסכור ובתיב אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקסב ה' וישמע ויכתב בספר
זכרון לפניו ליראי ה' ולמוטבי שמו מכאן שמונין כל פסיעו האדם ונגדו על האדם כמה
פסיעות יש לו ללכת ותדע לך סכן הוא שאע"פ שאין נחש יש סימן ואסור לומר לאחרי פן
יחזיקו בנימוסי אס כף רגלו של אדם אחזתו החיכוך כאלו קרבתו כינה והיה ברצון מחקך
בלא מעלה שחן ואחר כך תנוח החיכוך דע לך כי יש לו ללכת במקום שאינו יודע והוא
אדם שאינו רגיל ללכת ואם אינו יש לו טעמוע דבר חידוש ואם עור שעל העין יש לו
לראות או לקרות בתים של חידוש מה שאינו יודע ואם לפוננו יש לו לדבר דבר של
חידוש ואם גביני עיניו יש לו לראות אנשים או נשים מה שלל האה לפניו
בזמן מרובה ואם בסדחת יהיו נופים עליו ומתאווין לראות בו ואם בכפני
יבא לידו כסף או זהב הדם ואם בחוטמו יבעוס ואם תחת עיניו ואכל
חוטם תרדנה עיניו דמעה וכן על כל אבר ואבר מניד החיכוך חידוש ומני עושה
כל אלה אלא הקדוש ברוך הוא מניד לקדם במעשה אבריו כל מה שיעבור עליו
יודע האדם כי הכל גזור הקדוש ברוך הוא כמה פסיעות יש לו ללכת וכמה בני
אדם יראה וכמה ראיות יראה וכן ליד כמה מעשים יבא ומה יש לו לעשות וכן לפת

כמה דברים ידבר וכן על כל אבר ואבר שיגזור הקדוש ברוך הוא טובה למכה ולא
 לנבירה כי הכל לפי הלב שהרי אם אדם רוצה לא יסתכל בגמים ניתן לאדם רשות
 ולפי נהוגו גזרים לו והכל כותבים כמה פעולות יעמל על כל אבר ואבר שלו בין טוב
 ובין רע ועל הלב כמה מחשבות לאונסו וכמה דברים לרוננו לטובות או לרעות שנאלץ
 ואי ה' חוקר לב וטוחן כליות *
 קסג

אם

נכחת את חברך אל תשמת מנוח שתהיה מנוח משתהיה מנוח
 מהמנוח את חברו בעולם הזה מוסרים אותו ביד מנוח לעתיד
 לבא *
 קסד

אדם

שהיה הולך בספינה או במדבר שאר נפלו והוא לא נוכל או סלהס
 נוכל ושלנו נאבד הוא לוקה ואינס לוקים ראוי לגרוע מעונותיו ואם
 הכער שאדם מחבל שקול כנגד עונותיו הרי נתכפרו עונותיו והזכות במקומם
 עומדות ואין מחלפין עון בזכות שאין עבירה מכבה מכה * וכלבד שהכער
 סקיבל לא יהיה לדבר עבירה כגון שרואה אשה ומטעבר עליה שאינה שלו ועינו
 גרמו לו ועוד בועת יש לו לתובעה אם לא תחפזן היא או תודיע בנשתי לבני אדם וכן
 בער של גביה שיבוס מכני אדם וכער בסביל עבירות שנמנע בסביל בועת בני אדם
 ובסביל אדם שאינו יכול לעשות מה שלבס חפץ כי אז עונסו גדול ביותר אבל אם קבל
 עליו בער בסביל הקדוש ברוך הוא כגון שמונע משעשוע בניו ובנותיו שיטעם טבוכין
 וחסותו מגדלתן והוא בעור טבוכין ואינו עומד בסביל שעוסק בתורה ואינו הולך לטויל
 עם בניו וילדיו על זה יקבל שכר על זה הכער בער של גהינס מתעטעס לו וכן בער
 אשה רעה ואינו חוטא ודקדוקי עניות ואינו עושה עולה וכער יסורים בגופו או במיתת
 אוהבים או שמתטעבר על בער אויביו ועל בער אחרים הכל מחמדים לו כנגד בער
 גהינס כנגד עונותיו שנאמר כי נרצה עונה וכתוב כי מלאה בדיה ויש עבירות שאף
 על פי שלוקה בעולם הזה ילקה בגהינס כגון ירבעם שהחטיו וכל שהחטיו את הרבים
 וכגון אותם שמונעים אחרים מלזכות אלן בני עלי בעולם הזה ואם תאמר מאחר
 שכתוב פוקד עון אבות על בניו ועל בני בניו על שלמים ועל רבעים והלא לבני
 עלי כמה דורות רבה ואכזי היו אחר כמה דורות ועוד לא ואזו מעשה אבותיהם
 בדיהם אלן אם אדם חוטא כעס אחת נפרעי' מומנו ארבע דורות ואם סונה בו אז עושה
 חטא אחר נפרעי' מומנו שמונה דורות ואם שלם בו אז עשה שלם עונות הרי נפרעים
 מומנו שנים עשר דורות בני עלי שלמו רבעו וחטאו הרבה פעמים ועדין העון
 על הדורות ואם תאמר למה העון על יהודיקים שאין אחוזים מעשה אבותיהם
 בדיהם עוד גדולה מזו הרי אמרו נולד בסבת ימות בסבת ומה חטא הילד שחללו את
 הסבת הרי אמרו על כרךך אתה נולד אלן אמרו עז' מכה לבניה ולאחריה כגון
 שדרשו מוירדוק עבד דן וכל סכן מזה טובה שעושה לבניה ולאחריה חילן זכה הילד
 אחר כך למה לא עמד לו זכותו מקודם שלא יולד בסבת וגם לרע עלי
 הכדיקים שלא קפץ זכותם אחרנית שלא יגזור גזירה רעה מתחילה עליהם וכן
 לכל בני אדם רחמון ועוד מאחר שלא תכשו מעשה אבותיהם בדיהם למה
 יהיו נפרעים

היו נפרעים מהם מפני שאמר צדיק ורע לו צדיק רשע והלא אין אמת
 במעשיו ולא אם יש צדיק טהנה מאביו או מחכה עליו הרי זה גוזל בטבול בניו הרי
 יתכן שכניו ישאו בעונו אבל אם עבירה אחרת עשה הוא להנחת גופו שאין לומר
 בטבול הבן עשה הרי למה הכנים מקבלים עונם הרי אמרו הבעל ארמית לא היו
 בניו תלמידי הכמים ולא הוא חטוף הם מה חטוף הרי תדע לך שכל אדם זוכה לבניו
 בה' דברים כמו שאמרו מי שמכבד תלמידי הכמים וכו' לכן מה שמחה האב שהוא רשע
 על בן הבני נכסלים . מפני מה רבה ואביי שהן מכני עלי מתו מפני סנגורה גזרה אם
 לא היו זכויות גדולות לא ינצל אעפ"י שהוא זכאי שנאמר או דבר אטלח על הארץ ההיא
 ושפכתי חמתי עליה בדם להכרית ממנה אדם ובהמה ונח דגא ואיוב בתוכה מי אני
 נאם ה' אם בן אדם בתי ינילו המה בצדקתם ינילו נפשם הרי הצדיקים שכבדקתם לא
 ינילו את עבמך דכתי' לה טלח מלאכה וסגר פוס אריותו ולא חכלנו כל קבל דקדמוהי
 צומ' אם לא שנתבא זכות אעפ"י טלח חטוף לא יועיל וכן כזה לירמיה טלח יחא אשה
 ולא כנים להוליד הם כי בגזרה גזרה רעה הם להמית בניו וכנות אבות ואמהות ולא
 אמר ירמיהו הלא אני צדיק ולמה לא יחיו בני אלא כסנגורה גזרה אם לא יהיה זכות
 גדול לא ינצלו לכך אל תתמה על דור המבול ודום שמתו הקטנים כי מה חטוף
 שמתו לא שנאמר גזרה היא שאלם לא יהיה זכות מרובה וגדול לא ינצלו אפי' הם לנפסם
 ועוד אמר פן ינחם העם בראותם מלחמה ושכח מצרים . ולמה לא יחזק לבס כדי
 טלח ינחם טלח ישוכו כמו שנאמר ואני אקשה את לב פרעה וכמו כי אני הכבדתי את
 לבו ואת לב עבדיו אלא למדת הדין יש פתחון פה שאומרת לפני הקב"ה אפילו אם
 היו עושים כל זכויות טבעולם אין להם שכר מן הדין שהרי אם היו גבורים או חיל טל
 מלך עומדים על אדם בחרב וכלי זיון ואומרי לו אם לא תתן לנו כל מה שבידך נחרוב
 אותך הלא נותן לו כל מה שיש לו ויותר כדי שיחיוהו וכן אם אדם רוצה לעבור עבירה
 והיו עומדים עליו בחרבות או בלא חרב עומדי' עליו לא היה חטוף בטבול הבטות וכל
 שכן בטבול טלח יכוהו וכן כל עבירות וכל זכויות אם בטבול חרב טלח ימיתוהו או
 מפני הבטות ימנע . ועוד כמה אנשים סרים למשמעת מלך בשם ודום ונהרגין
 וכי יתן להם שכר אחרי מותם וכמה וכמה הולכים לשלל טלח ונחרים ומסורים את
 נפסם בטבול דבר מועט אלא שמפחד התלך לוחמים ומתים במלחמה ומה שכר להם
 על כך . וכל שכן שאם מלך מלכי המלכים מלך עגולמים מכוה ומכותיו שראוי לעבדו
 מאהבה . ואם מפחד עושים זכויות ומיראתו שהם ירחים מפוערות בעולם הזה
 טלח ימית אותם ואת בנייהם . או טלח ילקו ביסורים או טלח ידלדלו או טלח תבא
 עליהם את התוכחות ואת האות ויראים מהיגים או טלח ייטוב להם בגן עדן או בעולם
 הזה ולכך ירחים מן הדין אין להחזיק טובה להם בטבול מה שעושין לבי שאין אדם יכול
 להטיב להם ולהגילם מהיגים ומה שעושים מפני שיראים אותך הם עושים . אבל
 בשארם עובד האלהים מאהבה על מנת טלח לקבל פרס אפילו מדת הדין שהוא
 היטען מלך טוב עליו שנאמר החכם ירא איוב אלהים אבל אם הוא חכם כלומר על מנת
 טלח לקבל פרס או מן הדין להטיב לו בין בעולם הזה ובין בעולם הבא " קסה"

כתוב פוקד עון אבות על בניו ועל בניו על טלשים ועל רבעים .

יעשה חסד לאלפים הרי מי טובה מדה טובה תק' אם כן מי טובה ראוי להיות
טובה אחת כגן עדן למה יהיה בגן עדן תק' טנה אלף מי טעובד על מנת
טלף לקבל פרס ומשמחת לב אוהב הקבה' איך הסמך לטובותיו טנאמר ועמך כלס
בדיקים לעולם ירשו ארץ . וכתוב יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה .
ולמה אוהב הק' בה את האבות מפני שכל היום וכל הלילה לא היה לבס פונה מלהרהר
אחר חפצי שמים שני' אם ביראת ה' כל היום כמו שני' ויקץ יעקב משנתו ואל' ת' ויקץ
יעקב ממשנתו כד' פסוקי' אברהם יצחק יעקב בסמוך אחד על הסדר אבל כד' בסוקים
אינם על הסדר כגון ויבא יעקב ל' יצחק אביו ממרא קרית ארבע אשר גר עם אברהם
ויצחק הרי אינו על הסדר ולכך כד' על הסדר כי היו כל כד' טענות טלף היה להם פנאי
מחפצי שמים אפי' בחלום טנאמר ולי מה יקר רעיד' וכתוב הקינותי ועוד עמך *
קסו

יש בדיקים טובים להיות אבל טכינה טנאמר ועלך יצח' וכתוב והיתה
כפש אדוני ברורה ברור החיים את ה' להיך וכתוב והיה ה' לך לאור
עולם ויש עומד מרחוק ורואה טנאמר והיתו כאור תהיה ויש טלף רואה טנאמר וכל
יראה גלות ה' וכתוב אל ירא בטלגות נהרי נחלי דבש וחמאה *
קסז

מי טבא על אשת איש אם בא לשאלו הייך יעשה טובה אם בא על אותם
טחייב כרת במסכת חגיגה מטיס חילוק מתי מעות לא יוכל לתקון ומתי
יועיל טובה ומאות' טמועיל להם טובה ואמרו חייבי כריתות טלקו נפטרו מירי
כרית' הרי יש לו לעשות טובה דבר הטקול למלקות או לכרת . ואם בימות החורף
הוא כטבא הקרח אם רצה בנהר יטבר הקרח וישב במים עד פיו או עד חוטמו כפי
טעה מדבר עמה על העברה עד טעת גמר העברה וכן יעשה תדיר כל זמן שיש
קרח ובימות החמה ישב בחפירה טמלים טם ויטמוס פיו או בכלי טמס הנמלים ויהא
לו אחר כך כלי מלא מים שירחץ בו . ואם העת באות' ומים טלף קור וחס יתענה
ורק בלחם ובמים יאכל בערב . כי בראובן נאמר טשב לשקו ולתעניתו אף על
פי טעדין לא הודה יאדה כי עדין לא נעשה מעשה תמר ולמה במים אמר' במדרש
קל' טנים היה אדם הראשון וישב במים עד חוטמו להתכפר על טחטא בעץ הדעת
טנגזר' גזרה על כל הדורות . ואם עוד גוף נחמם בעביר' יתקור ויתענה עד שיוכל
ליטב במים בעת קרח או כמיס נמלים ודבורים ובעת הלהמה עם הנמלים ויחפור כיו
בבגד וגם נחירו' סן יכנסו בו * ואם עבר על חייבי כרת יולדה . או בא על אשת איש
בלא אינם או על אשת כהן אפי' באונס הרי אסרה על בעלה . או אם ילדה והוליד
ממור זה היה מעשה וחורו לו ועשה כנמלים ביום ובלילה היה טובב על הארץ
בימות החמה כדי שיעלו פרעוטים עליו ויקל זה בעיניו והלך ערוס במקום כורת
דבורים ועקנו בו עד טהיה נפוח וכטנרסא הלך עוד סס כך עשה פעמי' רבות כמה
טכתבנו ואם חטא הרבה פעמים באשה כרך הרבה טנים לעשות כמה טכתב
ואם האלוד מתמרים הרי אמרו מתמרים לא חיין ומעלין עליו באילו טופך דמים וכן

מי שבעל חרמיות וילדה ממנו או אותה שכתל למעלה ש יאמר' הרי אמי' רב יהודה באותה
אשה באותו מקום באותה פרק אקיים זה כי שמה האשה תחפון להדקק ויהיה לו הנוח
ולא יאמר שביחא אדם עצמו לדידי עון . מי שבעל חרמיות או שפחה אס בשל אמי'
כפע אהת יבוס שלשה ימים לילה ויום רבופים שלא יאכל לא כיום ולא כלילה כן יעשה
ג' סנים ואם רובה יעשה ג' פעמים ג' ימים וג' לילות בשנה אחת ודי לו .

ואם יהיו לו בנים ממנה ועבדים לעז' יש לו לעשות עוד דין אחר עמו ואל יאמר
אדם ויהלא שמשון הגבור בעל חרמיות והקבה עשה לו נסים כגון מן הלוי כי יש לומר
שמעון היה דוחקן וגייורן וכן הולדותי . אסתר אמרה וכאשר אבדתי אבדתי ואמרו סבן
אמרה כאשר אבדתי ממך טעם עתה הייתי אנוסה מכאן ואילך שיש לי להמציא גופי
לו שיש לומר אחרכה לך כדי שישמע אלי וכיון שבעבור היהודים יש לי לטעוף לכך
בזותי וכמוני עלי אל תאכלו ואל תשתו שלושת ימים לילה ויום . לכן אס בא לפני חכם
לשאול היאך יעשה תשובה שיתכפר לו יש לו להורות שיבוס ג' ימים ושלשה לילות רבוכ'
ואם ילדה ממנו בנים ובנות עובדו לעז' אשכ"י שלא נתכוון להוליד ביון שיועם שהשוכב
עם אשה היום מתעברת כריך לקבל דין על זה שכלל המנהג מאותו עון שיתענה
שלשה ימים ושלשה לילות רבוכים . וכך מי שיש לו כדי שרנסתו ולקוח אשה שחיה

רשעים ורוב בנים דומין לחיי האס הרי עתיד לפרע ממנו שגרם שכניו רשעים
ועל כל אה יאמר מעוות לא יוכל לתקן וכתי' כי בנים זרים ילדו ואם יאמר אדם מ' יום
קודם יבירת הולד גנוריס לו איזה אשה יקח ומה פסע אס לקח אשה שאינה הוגנת לו
והלא נגזר עליו א"כ לא יהיה אדם חייב על העריו' אף הרשות ביד כל אדם על העריו'
וגם על שכבת זרע שאדם מוכיח בעבירה כשסב יש לו להורות שיטב בקרח במים לפי
שאמרו כל האוחז באמה ומשתין כאילו מביח מכול לנפול או שמשו ירו על טבורו למטה
וכאילו שופך דמי' שהרי דור המבול חטאו בשכבת זרע לכך נידונו ברותחין . ואין לומר
כיון שברותחין קלקלו ברותחין נדונו א"כ השב מאותו עון כן יעשה לו שכוין שמעצמו
ממים על לב וסואל תשובה חין להורות לו שימית עצמו וכתב דרשוני וחיו אלא ישב
במים קרו' וגם לא ילך בטווליס שמביחי לחטא כנשים כי שחוק וקלות ראס מרגילין אדם
לערוה " אס חטא בסתר שלא לפני אדם לא אותה אשה שמחא עמה יודעת כשעשה
תשובה יש לו בחכמה לעשות שאותה אשה תדע שעושה תשובה ולא אחרים ולא ידבר
עמה עוד . ואם ידוע לרבים שחטא ידעו רבים בתשובתו ואס ידעו רבים שחטא ואין
ידוע עם איזה אשה אל יודיע עם האס ואס חטא עם שפחה ששומרת את התור' אין להס
בושת הנה אומר בקורת . תהיה היא לוקה והוא אינו לוקה לפי שכבר אמר בעבד עברי
רבו מוסר לו שפחה כנעני' לפיכך אחד שחא על שפחה כנעני' אינו לוקה וכן יכת תואר
התור הכתוב בשלחמה הרי הוא בידו ואינו לוקה שלא יאמר אחד מותר לכתיחלה ואמר
לוקה ועושה כענין הזה "

קס"ח

אל תערב בנים עם בנות פן יחטויא תשמח בתולה במחול לבדם אכל
בחורים ונקיים יחדו וכן ילדים וילדות משחקים ברחובותיהם וילדים

לבר וילדות לבר וכן בסוף תלמי בחורים וגם בתולות ולא אחר בחורים עם בתולות
כמו זקנים עם נערים גם לרבות נשים לבר " קס"ט

מעשה

כאדם שהיה רוכב יחיד בלילה והלכנה זורחת באתה לילה והיה רוכב
* במדבר והנה ראה חיל גדול עגלות עגלות גדולות ועל העגלות יושבות
בני אדם והמוטבי העגלובני אדם והתה מה היו עושים כשנתקרב אלם הכיר מקצתם
שכבר מיתו אמן להם מה זה שאתם מוושכים כל הלילה העגלות ומקצתכם על העגלות
אמר לו בטביל עונינו כשהיינו חיים באותו עולם היינו משחקים עם נשים ובתולות
ונתה אנו מוושכי העגלה עד סוף אנו עושים ויגיע' שלא נוכל לנהוג יותר ואז יורדים
אותם מעל העגלה ואנו עולים ונחים ונוהגים אותנו עד שיגיעים ועושים ואחר כך
הם עולים ונחים וזהו שזאמר הגני מעיק תחתיכם כאשר תעיק העגלה וכתב הוי
מוטבי העון בחבלי השוא וכעבודת העגלה חטאה והישרים מכים את המולוכים כמנהיג
את הבהמה והעגלה שנאמר כמשל כבהמות נדמו וכתב וירדו בס ישרים לבקר ומי
סעסה בחיו מעשה בהמה יש לו לעבוד באותו עולם כבהמה ומי שמעבד בבני אדם
אז נותן על בני אדם חיתיותו משעבדין אותנו באותו עולם כבהמה ואפילו מי שמעבד
בהמתו יותר מדאי " ק"ע

מעשה

בחסיד אחד שזיה נודר בשביל הנשמות בשביל קרוביו ואף כך היה נודר
הכל בסתם בשביל כל הנשמות אמרו לו למה אתה עושה כן אמר להן
מפני שיש מיהן שאני נהנה בזכותו ולא אהיה כפוי טובה ועוד הן כמו כן בשבילם ייטב
לי ואם תאמר הרי חטאת שמתו בעליה מתה מפני כי קרפן חטאת להגן מן היסורים
וכבר מת ועוד מיתה מכפרת אבל בדקה שנותנין דומה לעגלה ערופה שאמרו ראויה
כפרה זו לכפר על יונאי מצרים למכרע ועוד אם יאמר אדם מה מועיל לאחר מיתה
אם הבן רשע הרי האב יוכל לפדותו בדקה ואומר אם לא כפרה יסדה איש אלף לפי
שמצינו שאם נדר להביא עולה הבן מביאה לאחר מיתתו ולפי שכל מה שמצינו בעגלה
מצינו בדדקה זו באה בנדר וזו באה בנדר ונדרה אף על פי שאינו ראוי לבמרו כי הבן
אינו יוכל להביא עולה שלא הקדים האב " הרי היה אחד הולך וטעה ביער ובלילה
לאור הלכנה בא אדם והכיר שאותו אדם היה מת ורצה לגנוס אמר לו אל תברח מפני כי
לא אויבך לך אני כלוני אמר ליה והלא אתה מת אמר ליה כן אבל בשביל סדה כלוני איך
לי מנוחה ומיגעים אותי ביערות בשביל סדה כלוני שגזלתי ממנו . וכיובא בו שמיצתי
גוי אחד נסגר ואחר ימים הלך עבדו ומצאו בלילה אמר ליה אל תברח איני מוסיף לך
אמר ליה והלא אתה מת אמר ליה אמת אבל מייגעים אותי מעט שלקחתי נחלה כלוני
בעל כרחו ונתת אמרו לאשתי להשיר לו אמר ליה והן לא יאמינו לי אמר ליה אמרו
להם שילכו למחר למקום כלוני ויראו אותי עם הלך העבד והגיד לעיריך וכך הגיד לי
כלוני שמת הרי כמה נסים אמרו לו אמר לך טוס סימן אמר תמצאו אותי למקום
כלוני מחר באותו אילן תאמינו לי הלכו כלם וראו אותנו על אילן נחמסו אותו בקבר
ולא מצאוהו אמר העבד החזירו לנגול נחלתו אז יכוח הרי זה בגיגס ואם תסתפק אם
זה אמת או סקר הרי בישראל בודאי הדין הוא כך ואת למה יועיל באותו עולם הואיל
ובחייו לא עשה ולא כיה אלף מעושין בשבילו גאמר כי חילוק יש בין האנשים שאם לא

זכה בחייו לא יעלה לו כל הדרקות אבל אם זכה ונחט וכשביל עונותיו יגרסוהו מן ערך
 או עשוי לזרין כגהיגס או מגייעים אותו דרך קנאים או מלאכי הבלה מבחקים בו או
 ברוך שמשני עון איך מכניסים אותו במחיצת בדיקים אז מועיל אם מתפללים או אם
 בותנים נדקה בשבילו או אם בגל והיו רעים מטיבים או אם יתבזה המת בכמת ולמעט
 מעונותיו אבל מי שלא זכה לאחר מיתה לא יועיל כל מה שיבטו בשביל המת אלא אם
 כן זכה והבחיז ועשו במותו כמו שעשו במשה ויהושע וכל ישראל ודוד ושלמה תלה
 הכתוב במשה ודוד * כי * משה זכה להעלות ארזו של יוסף ובני ישראל
 העלוהו ונקרא על סם משה דכתיב ויקח משה * וכך דוד בקט לבנות בית המקדש
 ולא עלה לידו עם * הדיבר וזכה לשלמה לבנותו ותלאו הכתוב בדר * וזה אמרו תלה
 הכתוב במשה ודוד

כשבוכה

יודה על פסעיו ויאמ' יכבה דמעתי חרון אפיך ממני ואת לבבי ראה
 אשר נמס ויהי למים ויכבה גחל אשר קדחה באפיך ותשובת מעש
 הן ישיבו אפיך ממני . ותעניותי ועינויי הם ימלאוך רחמים עלי וערך שלחני אשר לא
 ערכת תחשוב זכה ערך והסיר אשר לא הצבתי על גחלים תחשוב כאשר תוקד על
 מוצקה לא תבכה וכלי מאכלי אשר לא הובאו לפני תחשוב כאשר יבואו בני ישראל את
 המנחה ואת חסרון דמי יכפר עלי כדמים על קרנות המזבח ומיעוט חלבי בחלב
 אמורים דמעוות עיני כהסך נסך סכר וקול בכי בקול פירס שהיו משוררים וחשיבת
 עינים בצום ובכי כאור הנרות וריח רעבון כריח הקטרת . ובשפכי נפשי ולבבי עם
 דמעוותי תמחה פשעי . וחלישות אברי כנתיחי קרבן . וסכרון לבי כאבני מוצקה .
 ומשברי לבי כבזכה . ולא תבזה לבי הנשכ ושני בגדי חמורות כבדי כהונה . ומניעות
 רחמה בקדוש ידי ורגלים כי בריך למנוע רחיבו חטא מרחיב מצוה נא לא היה לו למנות
 בברו טוב היה לו שהרי אמרו מי שאין לו אלא חלוק אחד חיוו אינס חיים . ובקריע לבבי
 יקרעו קברים שבתובים בהם עונותי . ומנבא שפתי יסתמו פיית סונני וחלישות לבי
 ישמחו לב מפקסוך ובעני הריקה מתענוגים אל תשיבני ריקס מלפניך . וכעבור
 בפשי היבסה מתאווה תמלא משאתי וניחומי . ותשובתי ישיבך לי ותרכיבי נחמת
 על רע מעללי ועל דרכי הרעים כי עשיתים בין שגינות בין זדונות ואתה יודע
 גרואה כליות ולב ואתה יודע כי טוים מחשבותי ודברי פי יהי רצון מלפניך רחום וחנן
 שתסיר מעלי כל דברים המעכבים את התשובה ולא אשוב להרע לפניך . ומעשה
 הטוב והמחשבה הטובה אשר יש בי יבנו לעולם לפניך ולבך עלינו לטובה *

קע"א

שלשה

יבדים רעים הם הלוחצים את האדם על דברי אשה על כלם מנאפים
 כמו תנור בוערה מאופה . כי קרבו בתנור לבס בארס כל הלילה
 יפן אופיהם סך הוא בוער באם להבה . כלם יחמו בתנור . ב' תגורים בפרסג' יבדים
 על האשה יבר לראות וליראות . יבר הראר של תאווה וחמוד של חמוס . ויבר לב בוער
 ולא יכבה . מהלב חושב כל טעה אחר האשה ומשתגע אחריה עד שיהא אכלה וזו קשה
 ממכולס . יש שנעסה על ידי כספים ואפ' לא ראה אותה מעולם ומה שאמרו חכמים איך
 יבר הרע נעטא במי שעיניו רואות זה יבר חמוד של חמוס התאווה . אבל יבר מהלב
 בוער אחר אשה בלא ראייה ענין זה באדם המשתגע ובאשה מעוברת שמתאווה לאכיל

סוס דבר ויונים ולילה היא מהרהרת אחר אותו דבר ונזכחת שאר דברים בעבור זה כך
זה הדבר וכל היום בתוך לבו ואפילו ישמע דברים ממנה לבו שמח ורחא עבד או טפחה
מאונת בית ישמח והדבר על ידי כסוף ויש בלא כסוף קע"ג

כלל

גדול ותקנה לג' יצרים להיות בעיר אחרת רחוק מעט שאין שירי' מנויות
לבא שמה מעט . ותקנה לראי' היא מצוי אבל נשים וירחיק הלכותו מהן
ויעבור רוחו מלראותן כשהן אכלו כי עקר מניח מפני הבטת להתקרב אליהן ולדבר
מאונת דברים אבל רחיה שאחריהם עושים ורגלים בנשי' ומונה יעבור רוחו וכל עבירה
ועבירה שתבא לידו יחשוב אם היו גזורים עליו שמד היה נהרג על קדוש השם ויאמר
זה הדבר קשה יותר שלא אוכל לעמוד בו כ' ש' זה הקל שלא אחטא . ועל הראור אשה
בעת שהוא בא להרהר על אשה בתפלה יגעון גדולי אכזבנות רגליו בארץ וייתלה גופו
עליהן ולא ישמך ידיו לכות לו וזה הדבר מבגל ממנו כל מיני הירחורים ואם יושב ואינו
יכול לעמוד מכוני ידיו אדם יגעון גדולו בחוץ בארץ ועל יצר שלישי אהבת לבו אוהב
אשה ביותר ואינו חושש באש אחרת ולא באהבת בניו וכנות בעבור אהבת האשה הנות
תקנתו לבאח' מן המדינ' ההיא ואם עביר' בא' לידו יתפלל עליה בכל לבו שלא יסבל בה
שהיו על יסורי טעה אדם מתפלל עליהן על יסורי עולם שלהן איך סוף ואין חקר כל
סכן שיבכה ויתפלל מאד עליהם . ואם עמד בדבר אל יחזק טובה לעצמו לומר כמה
אני בדיק שעמדתי בדבר זה אלא יברך להק' בה שלא חטא טביו הלבבות שנאמר
פלגי מים לב מלך ביד הלכל אשר יחכוך יטנו ונאמר ונאשךך גם אנכי אותך מחטא לי
ש' שלמה מיני יצר הרע הם הטנים בין בזקן בין בבחור והשלישי נוהג רק בבחור אלו הם
האדם מתאנה לראות ואף אם יחכוך לעבוס עיניו מראות עליה לא יוכל ויראה בעל
כרחו עליה והשני האדם בוער כתנור אש אחריה ולא יוכל להסירה מדעתו אלו נוהגים
בין בבחור בין בזקן והשלישי נוהג רק בבחור שמתאנה שמתקשה אותו מנין לבו סך
הוא סכן מצינו בניואף ג' תנורים ויצר הרע דומה לאש שנאמר כל הלילה ישן אופיהם
בקר הוא כאש להכה ג' תנורים שנאמר כלם מנאפים כמו תנור כי קרבו כתנור לבס
ונא' כלם יחמו כתנור ש' שהיא עיקר תיבת האש ש"ן בגימטריא יצר ש' יש לה ג' פבוליס
וג' פ' עמים ומונה אש כפסוק רשפיה רשפיה אש שלהבת יה יצר הרע דומה לחיכוך אש
יחקך בטרו יעלה שחין ואם יעבור ויסבל לא יעלה קע"ד

שני

בני אדם היה אחד מקסט עצמו כדי שתראנה אותו הנשים ויהרהר אהריהן
ואחד אינו מתקסט ואינו מהרהר ובה עבירה בדייה ועצמו או לא עצמו איזה
מהן עדיף היו אומר זה המתקסט מתעבב שהרי דוד במעשה בת טבע היתה אשת
איש והרג בעלה ולא רצו למנותו עם שלמה מלכיס שאין להם חלק לעולם הבא כמו
סרבו למנות שלמה כי דוד בא לפי תומו כשטבלה בת טבע אבל שלמה היה מלמד יצרו
להתאונת שהיו לו אלף נשים קע"ה

מעשה

בחסיד אחד שלא היה יושן על מנוחו כל לילות שאין אחריו טהורה אלא
יושב או מנוח וישן כי אמר אם אשכב על מנוחי בהנאה נמאחתי ישן
הרבה ועוד מעוז אבא לדי קרי אלא אישן בלא כר ובעיניו שלא ארחה קרי והיה עומד
בלילה ועוסק בתורה . ומי שמהרהר באשה ואינו יכול למנוע הרהורים מלבו יקום וילך
בחזן עד שיהיה בטל מלבו או ידבר שאר דברים עם בני אדם או יגעון גדולות רגליו

כח
בארץ ויחלה גופו עליהן ולא יסמוך ידיו לכותל וזה יבטל מיני הרהורי רעים של חימוד
אז שאר הרורים ואם יושב ואינו יכול ל עמוד מכני שאר בני אדם ינעו גודליו לארץ •

מעשה
באחד ששאל מי שיצרו מתגבר עליו וירא פן יחטא לשכב עם אשת איש
או עם אשתו נידה או עם שאר עריות האסורות לו אם יכול להוציא זרעו
כדי שלא יחטא • והשיב לו באותה טעם יש לו להוציא שאם אי אכס'מוטב שיוציא שבת
זרעו ולא יחטא באשה אבל כריך כפרה ישב בקרח בימי החורף או יתענה ארבעים יום
בימי חמה •

כתיב
כי את כל מעשה אלהים יביא במשפט על כל נעלם זה שנודמן לו אשה
בקרן זוית אם פגעה בו ולא נתכון לראות אותה וראה אותה יפה ושמח
על טרחה אותה וחושב בלבו מאחר שכלא כונתי ראיתיה אין לי עון על ככה ועל זה
כאמר יביא במשפט על כל נעלם אם טוב שמח בדבר אם רע בעיני הק' בה הוא כמו
בכפול או יביך אל תשמח שמח לאד לא יבקה וזה שמח שכל לידו והיה לו לחסוב שמח
חטאתי שנודמן לי לראותה ואם באל לידו מנהגו שלא בכונתו ישמח ויברך להקדוש ברוך
הוא שזימנה לו לעשותה •

שלישה
פנים אסורים לראות • פני עז' • פני אשה • פני רשע • פני רשע שנאמר
אם אבינו אלקך ואם ארריך • פני אשה שלא הייתה רשית השונמית
ליכנס לפני אלישע דכתיב ותעמוד בפתח • וכתיב ומה אהבונך על בתולה • פני עז'
דכתיב אל תפנו אל האלילים • וכתיב ויאמר אלי בן אדם שא גא עניך דרך הכפונה
ואשא עיני דרך הכפונה והנה מפסן לשער המזבח סמל הקנאה ולא אמר ראה וראה
כי בדמות אדם היה ודמות זכרות ונקבות נזקקים זה בזה על ידי כסוף ועל ידי אכץ
שואבת • דבר אחר בלא זיקקה וכתיב מוטב סמל הקנאה המקנא ובטנייה דילג מוטב
ואמר סמל הקנאה הזה והוא מה הם עושים מהם חסר ה' דמות זכרות ונקבותם ולא
אמר ראה ולא וראה לפי שאסור לראות בטעם שהבריות נזקקים ולא אמר אראה בנשים
מבבות את התמונה ולא בעשרים וחמשה אים אחוריהם אל היכל ה' הרי שאסור להסתכל
בבורת עז' ובבור רשע ובבורת אשה ג' פעמים אמר ראוי הרואה אותה כנגד ב' פרסופים
טעם מנשה • ובטביל פיקוח נפש מותרין שלשתן לראות שהרי יונדב בן רכב נכנס
בבית עז' כדי שלא יהרג שום ברוך וכתיב ויחזיקו האנשים בידו וכו' אשתו וביד שתי
בנותיו וכתיב כי על כן ראיתי פניך כראות פני אלהים מה פני אלהים אמר אסור אף
פני רשע אסור אבל להנחת אפי לפי יקוח נפש אסור שאם עולה טינא בלבו שיצר הרע
מתגרה בו לראותה ימות ולא יראה • ואסור לראות שום אדם והוא מתבייש ממך אם
תרצנו כגון אדם רודף אחר חבירו לתת בדיקה והוא מתבייש אם יראנו שום אדם ולא
מביא שום דבר לשוק למכור או שום הפץ מן הסוק או אפי' עוסק במום מלאכה או אפילו
בכתיבו והוא מתבייש אם תראה אותו אל תעמוד סם והשמע ממנו • קצ"ט

אל
יחבל אדם בביתו נשים פן ייהרר אחריהם ואל ידור בבית אנשים עולים
סם שיביאיהו לשכוב' או הוא או אית' ואם יש לו בניו שמא ילמדו ממעשיהם
ללא ידור אדם במקום שים משפחות מקובצות כי אין מקבלים תוכחה כי המשפחה
מחפה עליהן שלא יתביישו לעיני משפחות שבעיר ולעולם לא יהיה בלא רוב

ובלא מנה ולא ידור בעיר ספרים עם שותים ולא בעיר שאין אחד הראש שאמר
 בפטע ארץ רבים שריה בא ולמד מכסרי אומות העולם הגמון אחד היה ובמקומו היה
 טון גדול והיה באותו יום מתקבצים מכל המקומות ונתקבצו עם זונות הרבה ולאזן
 זונות היתה גברת אחת על כלן אמר לה ההגמון קחי ממנוני הרבה ותשכירי כל הזונות
 כי למחר יבואו לשוק ולאחר שתשכירי את כולן כמו שירכזו תכניס כלם בבית אחת
 ותביעי לכל אחת מנה אחת ופה נתן להם לאכול ולשתות ומלאת צמר ותשמרם
 עד שיעבור את השוק ותשיבם למקומם הלך ודבר לגברת של זונות כל מה שאת חפצה
 אתן לכסית שלך יותר ממה שתרווחו ונתן לה כל מה שאמרה והכניס כלן בבית אחת
 ושמרם לאחר שעבר השוק השיב כלן לעיר כך היה עושה כל זמן שהיה השוק והזונות
 באות על כן כל סכן ישראל כריכים לעשות סווג וגדר מעשיו עבירה על כן כנה לא

**אל
אחד**

תהיה קדמה בבנות ישראל
 ישב אדם במקום שאוכלים כמים להם בוסת * ק"פ
 חילל שבת והיה נושא את כספו בא לפני חכם להורות תשובה אמר
 ליה הכסף או שויי חלק לעניים שמתביישו ולבני טובים שמתביישו
 לקבל דקה ולא רצה לתת וגם החכם לא אמר לו תשובה * ק"פ
 כעשה
 בחסד אחד שהיה אחר מביישו ומדבר לו דברי רעים אמרו לו הקהל
 נעשה לו כזיפה וכשמור עליו חרס אמר להן אל תעשו אמרו נעשה
 כשכיל שלן יעשה לאחרי אמר להם ממני תלמדו וכך תעשו שאני סובל ואיני נותן לכם
 להתקוטט בשכילי כך כסתממענו את חרפתכם מני נבל כל היום מקול מחרף ומגדף
 אל תשימו לב לכל דבריו הרי כתיב והאיש משה עבד מואד מכל האדם וכנגדו לא קם
 נבוא עור כמשה ואחריו כתיב אחרי ה' תלכו וכתיב החשתי מעולם אחרים את אשך *

**ק"פ
אחד**

היה מצער את החכם ואמר לחכם כמה גדול עון אותו האיש שמצערך
 על לא פשעך אמר לו החכם איני מפשיעו אלא עונותי אמר מזה לך
 להענישו ולקללו אמר לו אם כן הייתי מעניש ומקלל את עבדתי כי עונותי גרמו
 לבער זה שהרי אמר הכתוב האלהים מנא את עון עבדיך אמר יהודה ברור לי שאחר
 מעבדיך עם הגביע באמתחתו אלא עוונתי גרם שכל לנו לבער לכן כשקלל שמעתי
 את דוד אמר דוד הניחו לו ויקלל כי ה' אמר לו עוונתי גרם אם לא הייתי חוטא לא בא
 אמן על שכב עם תמר ולא היה אכסלום מורד באביו ושוכב עם נשי אביו לפיכך מה
 יתאונן גבר על חטאיו *

שלושה

אינן נודעים אלא במלטה דברים העניו בשעת כעסו והגיבור
 במלחמה והאזהב בשעת הבורך *

לעולם

לא יהא אדם כפוי עושה כי מתהרים ליפרע ממנו שהרי נבל היה
 כפוי עושה לדוד ועבדיו ששמרים באנו ומומה עליהם מת לעשרת
 הימים ושמיני שהיה עושה לו רעה גדולה מזו לא מת * אלא שמעתי בעבור שהיה קרוב
 לשאל לא היה כפוי עושה אלא דוד ואנשיו היו קרובים לנבל ועשו לו עושה וכפוי עושה
 לשיכך

לפסוק מיהרו להיפרע ממנו וכתוב משלם רעה תחת טובה לא תמוט רעה מביטו
ולמה לא תמוט רעה מביטו מדה כנגד מדה אם אנשי ביתו אויבים איש בעל הבית
כדכתיב כי אויבי איש אנשי ביתו אותן שבמל להם טובה והכניסם לביתו יסלמו לו רעה
לא תמוט כתיב ביד כאלו אומר על ככל שמת ליד ימים וירמיהו בקס מכבוי טובה
אל לארץ אפס מואתן שהתפלל עליהם טובה והם משיבים לו רעה תחת טובה ואם
תאמר למה בקס נקמה כי לית דינא בארשא כי היו חפצים בעליה בלא ידיעתו
לתפוסו שנאמר אולי יפותר ונכלה לו הרי לא יוכל להשמר מהם ומגרסי אותו מנחלתו

ומזונותיו יקחו קפ"ו
נוגד עם שנים ונכב אמרו אנשים לבסוף יאכל בני אדם מוטב להמיתו
אמר להם החכם תסירו לו שנים שלפניו והזנב תחתיו תחתך עד
שיהיה גופו כאחד האנשים ולא יוכל להזיק קפ"ז

אחד

הרועה

לא ישאל אמת הנרצה ומי שאוהב אשה מאד לא יקח בתה או אמה
לפי שמכונה לו שמא יחטא בה וכל כיוצא בזה לנכס שמה רוצח מכה
כפס בסגנה בבלי דעת והיו לכס רמז בסופי תיבות היתוס למקלט מגוחל הדס סופי
תיבות להפך מלגו אם הרג האב מלגו יתוס יתמויו כדי שלא יהיו כפרעי מהרה ממנו
כי יש אדם שאינו חי לא בשביל אחרים שנהגים ממנו קפ"ח

ואחד

שבנו המיר את הדת והלך בין הנכריים ועשה כמעשהן והיו אביו
ואמנו עמוקים להוציאו ולהביאו בביתם ולכרו לו למנון שיטוב אמו' ליה
החכם חדלו לכס ותחרטו כי יעשה יותר ברע כי שמעתי שרצה לעשות עבה רעה
להסית ולהדיח אחיו ואחיותיו ללכת בין הנכרי' ועוד הוא אומר כי כשהיה יהודי היה משלך
בקדירה בטר נכילה מוטב שתעזובו בין הנכריים ולא יחטאו אחרים ולא יאכיל דברים
האסורים חבור עבדים הנח לו מוטב מלקרבו ויחבר את אחרים לעבדים

קפ"ט

ואם

לחכם תלמידים ואחד עוסק לקנות את הרב ואת התלמידים חבוי
מוטב לגרם את האחד לתקנת האחרים טובים שנאמר גרם לך ויצא
מדון וכן לענין עבדים ושפחות אף על פי שאינו גונב לו ואינו מקנות אותו אלא אותו
שבבית ומבקשי בקמה על אותו שיש למחות ואינו מוחה או בידו לגרם אבל במקת לא
יוכל לגרם כשהתינוק מכיר את מניקותו ואם יש לו לאדם בנים ואחד בעל מחלוקת או
שירא פן יחטאו אחיו מוטב שידחה את הרשע בשתי ידיים ואל יאמר והלא אמרו חכמים
תהא רוחה בשמאל ומקרב ביומין במקום שחב לאחרי יותר יבא לרעה אם ידחיהו שהרי
דוד לפי שקרב את אבשלום הרי כמה נפשות נהרגו בשבילו ק"א

הטמיר

את הדת ומת איך בוכין עליו ואין מספידין עליו בנו בכה להלך
מתורת ה' להמיר דתו כי לא ישוב עוד כשמת ואם שב ומת בוכין
עליו וכשהמיר ראוי לבכות שסנאכד הגוף בוכין כשנאכר הגוף והנשמה לא כל סכן
דבר אחר כי לא ישוב עוד נאמר על המחטואין לפי שלא ישוב עוד שאין מספידין בידו
לעשות תשובה קכ"א

יהודי

שהמיר מכנין לו סס טכ' כמוהם והיו עושהו כמוהם יש לכנות לו כגון
אם שמו אברהם יקרא אפרם וכן כיוצא בזה ואפי' לדייק והם תועים

למה

ואחריו כגון שמעון כיפה שאומרים פטור חמור *
לא נתגלו בתורה שמות המלאכים עץ יעשום אהות * שהרי יום אחד בטעם
עשויים יום אחד לשם מיכאל ומחכאין עליו דברי סקר ולעתיד לבא מתקרב
עליהם * וכתוב בעת ההוא יעמוד מיכאל שרכס * קבר

אם

הנכרים קורין לשם קדושות כשם המלאכים ששמו תועבה לשם מיכאל * או
לשם גבריאל מטעם שמה שהרי אמרו את אביה היו מחללת * שקורין לאב
רשע ואם תאמר לפי שאב כושע שלא הוכיחה והלא אכילו לעצמו בן יצחק וזה שגאמר
בעת ההוא יעמו מיכאל העומד על בני עמך והיתה עת ברה אשר לא נהיתה מהיות
גוי עד העת ההוא ובעת ההוא ימלט כל הנמכר כתוב בספר נעלם מזה הפסוק תוקן
בשכיל סיבולים לבנות לו שם והוא שמה על זה כמו שהבדוקים שמהו לקבל בושת וכיוון
לכבוד הבורא שגאמר פני לא הסתרתי מבלמות ורוק * ויחזקאל שגלג וקנו וישעיה
שהלך ערום ויחף * קבר

אם

נכרים יקראו לשם יהודי כשם איהיה * יכין אליהם לקרא שמו כך שהרי
כתב החכם אתה מדניאל מרנאל כתיב חסר יוד לבי שמיחה דניאל לכבוד
בבאר מלעשות אה ולא מיחה בו מלקרותו בלעשכאר כשם אליהו * קבה
היה מטעם דוד על אכשלוס מפני שאילו היה עושה תשובה בימיו לא
היה לו כל כך בער אבל לא עשה תשובה וכשחטא דוד על מעשה בת
שבע ואוריה נבדד מרי גרם עוני שיבא אכשלוס הזה ומעולם הבא * יורא פן
יבואהו לדין על כך על עגונו שגרם ליה * קבו

למה

לכך כל סמוכים לחטוף חטוף בצדקה כרוק כלומר חטוף ככול נפלים ככל
חטאיה האב חטוף מבלבל על ידי זרעו לחטוף שגאמר כי משרש כחם יבא
כשע * ואם למד כפל למד * כם סמוכים אם בורח אדם מן העבירה עושים לו כם
לעולם ינוס אדם מן הנסים שלא ימנעו לו מעביותיו ואמר לאברהם שכתב הרבה מאד
סכר בעולם הזה * הרבה לימות המשיח מאד לעולם הבא הכרי מאד וקרן קיימת
דאמר ר' שמעון בן יוחי אהיה אברהם ליקח מבראשי עד דאלי * קבו

יש

מחטוף בחייו ובמותו ונפרעין ממנו על כלן כמו אחד היה מביין תורה וגזר
שמד או ליהרג ואמר לבני עירו שימירו ואחר ישובו והמירו והמירו ואח"כ חזר
לדת יהודית ובשכיל כך שהמירו והורה להם זרעו היו מומרים ונכרעים ממנו כאילו
החטוף את כלם ושאר דבריו כתובים על ספר הכבוד * קבת

בחשבה

מי שיען וגמר בלבו לעשות כגון לעז' כאילו עשהה שגאמר בזמרי
וימת על חטאותיו אשר חטוף לעשות הרע בעיני ה' ללכת בדרך
ירבעם * גם אלה לחכמים אחד שהמיר ליומים שאל ליהודים לשוב ולהיו יהודי אך און
לי אלה מנעו כסף והנכרים מאמינים לי ורצוני ליקח מהם הרבה ואחר כך לברוח עם
הכל ולהיות יהודי השיב לו כיון שרצונך לשוב ולהיות יהודי אל תגנוב ואל תקח ממוס
אדם אפי' מן הנכרים ואמר חכם אחד כיון שלא המיר אלא בשכיל שלא היה לו תאוה
בפסו מונט ביקח מן הנכרי ואח"כ יברח ולא יאכל חזיר ולא יחלל שבתות * ואם יתפשהו
ימיתוהו הרי מיתתו ככרה לכל עונותיו * אמר החכם שלישי דעו לכם כי טוב לו שלא
תארו לו ולא תגידו לו מזה לעשות כי אם נגרס להרע הוא מיד יגיד לגויס שיהיה

נתנו לו עינה על זה ויבא לדי סכנה ל תדברו לו וכן הוא הגיד לנכרי וכמעט שהנכרי הרגוס ונתנו מומן הרבה על זה ואם יש מומר ידוע לחטובי העיר ולחכמים שבבני סכרובן היה חוזר בתשובה ואם יברח תהא סכנה לחכמי העיר שמאמרו הכירוהו יוכל לגנוב את דעת הנכרי שיאמר שרובה ללכת לאיזה קדש ויחזק עליו בלמיהם עד שיבא מן המקום שמכירים אותו ולא יהיה התרעומת על היהודים קצט

אבל

יהודי שלא המיר לא יקח עליו שום כלם ולא יתקן עצמו כעין כומר כדי שלא יכירוהו אבל ישנה בגדיו ולא יגלה זקנו מעשה היה בשעת הסמך באחד מלכט מלבוש נכרי וברח בסבורים שהוא נכרי ושאל בריך אבני כפרה אמרו לו כיון שמתחלה חשבת כך היה לך לקנות מלבוש נכרי ולתקנו בחושים שאינם של פשתן וברוך כפרה אדם שהולך לך בשירא יהא לו שיכו בגדים כשל נכרים בלא שעטנו ואם ילך במלבושי יהודים שמוזק לאחרים ונמצא גורם רעה לכלם והגורם טובה לרבים כאלו בעשאי בידים וכן הגורם רעה לרבים מעשה בסוד אחד שהלך בדרך עם חבורה אמר לו תלכט בגדי מקטורץ שלא יכירו בך אמר מפני שתפור כשעטנו לא אלכט תפשו אותי והזכרנו לפדותי ואותו בדיק טרח עד שפרע כי אמר אבני גרמתי כי מי סכריך לילך בדרך בריך שיכין מלבושים בחושי קנבוס או חמשי שלא יהא שעטנו שיהא מומן לו כשיבא לדרך ר

עת

לעשות לה' יסרו תורתך אעפ"י שאמר התורה לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילכט גבר שמלת אשה אם צרו אויבים על העיר או אם הולכים בדרך ואם ידעו שהם נשים ישכסום תלכנה במלבוש אנשים ואף בחרב כדי שיהו סבורים שהם אנשים והנה איך הם אלא עשרה אנשי ויש עם כמה נשים תחגורה חרב כדי שיהיו סבורים שהם אנשים ולא יזיקום ר

מעשה

באשה יפה מאד שהלכה בדרך עם בעלה ועשתה מעשיר של חבירתה זקן ושמה בפנים שלה והרואה אותה סבור שהיתה איש ונכלה ונכנס בחורים שאין להם זקן ומלכטים בגדי נשים להכביל או לבוש נכרי להטעו האויבים כגון ר' מאיר שכבשו אחד הכנים בדבר האיסור ואכבשו הכנים בפיו ר"ב שהחטיו את הרבים כגון שהביא בניו בין הנכרים או אחיו להמיר הדת והוא יבא ואומר שרובה לשכוחם שלא באונם עשה כגון שלא רצו להרוג אותו והוא הכנים אחרים עמו להמיר כיון שהוא החטיו אחרים איך מקבלים אותו עד שייבוא אותו שהחטיו בין הנכרים אומרים לו תוביא אותם שהחטאת ואם יאמר איך תדחקוני ללכת בין הנכרים אומרי לו איך אנו דוחקים אותך לא שאתה שאל להורות איך יהיה לעונותך כפרה לא נודה לך עד שתשיב אותם דתית ויתע מעשה את יהודה וכתיו ויסר לזי הנכר וכתיו ויאמר ליהודה לעבוד את ה' אזי ישרא וכתיו נאום ה' שובו יחסיבו מכל פטעכם ולא יהיה לכם למכשול עון השליבו מעבליכם את כל פטעיהם ויחסיבו יחיו טובו אותם והשיבו אותם שהחטאתם כך יאמר למומר שהסית והדיוח שייסיב אותם שהחטיו או יקבלוהו ויורוהו איך לעשות תשובה ר

ומי

שהמיר הדת וחזר להיות יהודי וקבל עליו לעשות תשובה כאשר יורוהו החכמים הרי מעשה שקבל יכולים לשתות עמו ויין ולהתפלל אם הוא תפלים את המנין יתפללו עמו וכלבד שיעשה כאשר היהודים

מהרי ברגליהם נאמנים עמי הארץ על נהרת הקדש * רד"א
ראות יהודי שהמיר מכני זנות ולא מכני בלעות דע כי הוא או אבותיו
עסקו בהשבעות ובמעשה שדים וניתן רשות להטעותו וכפרעים מן
האב עברם * ר"ה

אם

מעוסק בהשבעות שלמלאכוס או של שדים או בלחוסות כספים לא יהיה
סופו טוב ויראה רעות בגופו או בבניו כל ימיו ולכך יתרחק אדם מעש'
כל אלה וגם ימנע מטאלת חלום שידע איזה אשה יקח ובאיזה דבר יצליח לעולם או לא
ולא בכוקי' בא' שקורין בלשון אשכנז בייגרי' יך כי שמעביעים הביגרי' יך אסור וזה שנאמר
תמים תהיה עם ה' אלהיך ולא בשום דבר כי לבסוף לא תהא לו תקנה כמה עש'
וכמה שאלו ומהם גדלדלו או המירו הדת או נפלו בחולי רע או זרעם ולא יעסקו
שאחרים יעשלו וז' טוב לאדם אלא יתפלל להקדוש ברוך הוא ואם יבא בדרך לא
יאמר השבעות מלאכוס לשומרו בדרך אלא יתפלל לפני הקדוש ברוך הוא בכל צרכיו
כי רחום וחנון הוא ונחם על הרעה * וכמה נביאים נהרגו ולא הסביעו בשם הקדוש
אלא בתפלה עמדי ואמרו אם לא ישמע תפלותינו נדע שאין אנו ראים להנצל לא הו
עושים אלא בתפלה * ר"ו

מי

אם

תראה שמתנבא אדם על משיח דע כי היו עוסקים במעשה כספים או
במעשה שדים או במעשה המגורם וכסביל שהם מגוריהו את המלאכוס
ואמרים לו על משיח כדו שיתגלה לעולם על שהגוריהו את המלאכוס ולבסוף יהיה
לבושת ולחרפה לכל העולם על שהגוריהו המלאכוס * או העדי' באיס ולומדי' לו חשבונות
וסודות לבושתו ולבושת המאמינים בדבריו * ר"ז

והאמוראים

שהענישו על כך על תנאי אם אין רע בעיני ה' אבל מענישים
בזמן הזה בפי' כל המכבד את התורה גופו מכבד לעולם הזה
ולעולם הבא * אם תראה שמתלוצצים באדם חשוב יפספס באותה מדה שאין נתלוצץ
על שום אדם או היו מתלוצצים ולא נראה * ר"ח

כף

כף ששוקלים במאזניים זכיות וסכר ועבירות ופורענות השוה לעבירה
ועוה שנאמר תקלתא במאזניא ואשתכחת חסיר באותו ענין שאדם מתלוצץ
יתלוצכו עליו * מעשה באחד שנתלוצץ באחר שהיה רואה הבית והעליה כאחד
ונגלדו בניו כך * ר"ט

אם

תראה בית של דניק או בית הכנסת חרב או נכרים או רשעים דרים בו
דע שישראל היו דרים בו דרך בזיון וכן בית המדרש שנהגים בו קלות
ראש סופו נופל ביד ערלים דיו לעבד שיהא כרבו * כי לא נהגו נכרי' קלות ראש ובזיון
בבית ה' עד שנהגו בו ישראל שנאמר המערת פריז' היה הבית הזה ואחר כך נאווה
כל עובדי דרך לעולם לא יעשו הערלים רעה אלא אם כן יעשו ישראל תחלה רעה
ביניהם זה לזה ולא יתבזו תלמידי חכמים אלא אם כן יבזו זה לזה תחלה או שמבזין את
התורה ואין מוחה בידם * ר"י

אם

ראות תלמיד חכם שהאריך ימים דע לך שהסוף דקדוקי על חבירו
דברים שאינם כתובים בתורה שהרי בפי' במסכת מגלה כמה הארכת
ימים ואין סס דבר אחד מן התורה אלא דקדוקי של ספר' שאינן של תורה * ר"א

אם ראית חסידים שלוקים דע לך שהיה להם לבקש על אחרים שלא ילקו או מתחכרים לרשעים או גרים בעיר צמחה. אם ראית מלך ושלטון שלוקח הרבה לפי שהיה לבידוקים לרחם על העניים שלא ירחקו מנשותיהן ומורעם ולא נתנו הקהל לעניים בראוי או מחלוקות ביניהם או ביטול תפלות וכתוב תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך מרוב כל ועבדת את אויביך. **ר"ב**

בעיר

אחת היתה קהילה גדולה והיו עשירים ומחמת עושרם מתגאים ולא היו עוסקים בתורה בדבשו להון למעבד והיה שם זקן אחד וחכם אמר להן דעו לכם אם לא תתעסקו בתורה ותחזרו בכס תמיה אני אם לא תחרכו העיר כל זמן שאותו זקן חי בזכותו לא נעשה דבר כשנפטר והלך לעולמו בא מלך אחד ודחק את העיר ונתנו את השלום על פי השבועה ואמר להם השבעו לי בתורתכם שנתתם לי מכל ממונכם שליש באו רבילים ואמרו למלך שהעמינו תחת קרקע כספים אמר להם עבדתם על תורתכם ונשבעתם לשקר והלויכם במכיה והחריב העיר לקיים את דברי הזקן כדכתיב מקים דבר עבדו. **ר"ב**

יש

היגתי דבר או חרב שלא נגזר אלא לכלות המזמרים וכדי שלא לביישם שאם לא ימותו רק המזמרי' היה נודע והיתה המטפחה מתביישת מכפי סבתה ועוד הריגה לפי שאבות הבשרים לא עשו שייג לדבר וכתוב במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת וכתוב במקום הכדק שמה הרשע ועוד שאין לבשרים לדרר בעיר עם הרשעים וכן כמה ממון נאכד כשיטנו עם ממון שנעשה בעולה כדכתיב בהתחברך לאחיוהי כרץ ה' את מעשך ויהו יש נספה בלא משפט. **ר"ד**

ואם

ראית מדינה שצמי הארץ בה ויש בה שלו' וטובע ואין מזיק להם מאומה ואין בהם תורה דע שאין ביניהם תלמיד חכם או מוכיח שאין דומה מי שחוטא בשוגג למי שחוטא במזיד או גמילות חסדים יש ביניהם או אהבה יש ביניהם. **רמ"ו**

אם

ראית איש עשיר ומכלים ומתחתן בו איש בדיק ואחר כך אינו מכלים כבתחלה דע לך לפי שעושר רעה לאותו בדיק ועוד לפי שכשהוא מוכיחו בדברי שמים אין נשמעין לו ומלבן אתה למד ויברך האותך לרגלי. מעשה באדם אחד שהיה מכלים בבנים ובנכסים בא חסיד אחד ונתארח אצלו ומאותו היום והלאה ירד מנכסיו והיתה קללה משולחת בביתו ואמר האיש מאותו היום שבא החסיד לביתי אני מופסד לטוב קיימתי ויבא רע הרי פוטוטר נתברך בגלל יוסף ולכן בגלל יעקב ואני להפך אמר החכם לאחד שבעה לבן ליעקב היה יורד שמה עשית לו שלא בדיק אמר חלילה אם לו החכם שמה כשמוכיח אתכם ואין אתם שומעים לבעתו ואף על פי שאותן מעשים בידך כשהיתם מכלים לאחר שהוכיח אתכם מזידים אתם לפיכך אין הכלמה לכם כאותה אלתמה שלא שמעה לחליהו וכתוב כי באת אלי להכיר עוני אכל מי ששומע לבדיק תבוא לזכרה. **ר"ו**

ואם

ראית רשע עשיר שמתחתנים בו גדולים דע לך כי העוטר לא בא ליתר אלא שידע הק"ה אם לא יהיה לו עושר לא יתחתן בו לכן הקדים

ונתן לו העופר לא בעבור זכותו מתחתנים בו לא עבור זכיותו ואמותיו או סתם
מכיון איתנו קודם לכן * ר"ז

מדה

במדה לא בטלה * ותכחש סרה לאמר לא בחקתי כי ורחה לפי סכיזכה
ע"י יחחק לפיכך מתה על ידי יחחק בעקדתנו * ר"ח

אם

בא ראובן לרדי צער והגיד צערו לשמעון ושמעון התחנן על ראובן בלא
הצער על עצמו לבסוף כשיבא על שמעון סוס צער ולא התחנן ראובן
על שמעון כמו שמעון על ראובן הרי כאילו גזלו שנתאמר גזלת העני בבתיכם ואפילו
אם נוסע שמעון שנתאמר ואחבת לרעך כמוך ואם התחנן על חבירו אף על פי שלא
יועיל כשיבא הוא או זרעו לאותו צער הקדוש ברוך הוא זוכר מה שעשה לחבירו
כשנעשה לו זה המאורע ומושיעו * ר"ט

ונקדשת

בתוך בני ישראל בני ישראל מנויים על קדוש ה' ואף הנכרים מכוון על
קדוש ה' ראובן בר זימנא הוה מחיינו גביל מד ארמאי ברומי איתי ליה
בסר נבילה אמר ליה אחיל אנה קטיל לך אמר ליה חי בעית מקטיל קטיל לית אנה
מיכל בסר דנבילה אמר ליה מאן מורע לך דאילו אכלת הובא קטול לך אמר ליה אף
יהודי או ארמאי הגויס מדוחקים את היהודים לאכול נבילה * אם רובה ליהרג כדי שלא
יאכל יוכל לעשות * ר"כ

אחר

סיפר לחבירו אני הלכתי בין הגויות בבגדי כומרים כדי שיהא דומה
לכומר ולא יזיקוהו ואחר ספר למדתי ספר גלולי * וכשאני בין הנכרים
אני אומר מזמורי בלסונם לקיים והחכמה תחיה בעליה אמר החכם עליכם נאמר חקים
לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם שהיו רבי אלעזר אמר נאמן עלי הדיין וכמעט שגבל
כן נובל * ר"כ

וכגוים

לא יתחשב כל רואיהם וכירוס כי הם זרע ברך ה' כי' שלא יאמר ישראל
אם באים חיילות עליהם שלא יעשו על בגדיהם סימן מעז' וסלא
יעשו עצמם בלא הם כומרים שלא ישימו על בתיהם סימן מעז' וסלא יגחלו בגוב' הראש
ככומרים וגלחים שיהיו הנכרי' סבורים שהם נכרי' ואם נכרי' עובדי' ופוגעי' בהן יהודים
והנכרי' הולכים בבית עבודה זרה לא ולכו עמהם היהודים שיהיו סבורים שהם נכריים
שנאמר אם שכחנו שם אלהינו ונפרוש כפינו לאל זר הלא אלהים יחוקר זאת וכתוב ויבא
יהוא ויהונדב כן רכב בית הבעל ויאמרו לעבדי הבעל חפסו וראו אם יספה עמכם
מעבדי ה' כי הוא לעבדי הבעל לבדם כי היו יראים טף ישיה מעבדי ה' עמהם מיראת
המלך * ר"כ

יש

שנהרג על קידום ה' ויום כדריקים שאינם נהרגים על קידום ה' אלא
מתים בידי שמים על מעוטיהם ואלו היה בשעת השמירה היו נהרגים
ולמה יפסידו אלא שפותחים להם מן הסכר כנגד טובת הנאה שלא יבואו לרדי כך כדי
שיחיו ויולדו בנים ואותן הנהרגי' עורפים עליהם סכר כנגד חיי העולם הזה שלא קבלו
ועולה מרת הדין לטעון כנגד הרשעים אם היה מביאין לרדי מחסבה ונסיון שלא היו
יכולים לעמוד ולקבל סורעניות כנגד הנסיון שלא יוכלו לעמוד ויכולים למת כדריקים
ים להם סכר שגלוי ויודע לך אם היינו באים לרדי נסיון היינו יכולין לעמוד ולא היינו
חוטאים * הרבה יהודים נהרגים בשעת הגוריה ורבה גמרו ליהרג ונכלו ורחה יהודי

אחד שמו ר' סר ראה בחלום הרג אחד שמו רבי שבתאי אמר ר' שבתאי ההרג כל אותם
שבגרו בלבוש ליהרג על קידוש ה' חלקם עמנו בגן עדן ר"כ
אחד היה קבור בין הארזי בן בחלום לאדם השוכן חי טיובי איהו מביניהם
טקסה להם ביותר ר"כ

רשע

מקים

דבר עבדו ועבתו מלאכו ישרים עליונים מסכימים לדעת תחתונים
כשעליונים אומרים לבך וכך ראויים אותם אמר הקדוש ברוך הוא המתנינו
עד שהדריקים אומרי ככה ולכך לא היה אמר שמועה מכי ר' מאיר עד שאמורא אמר
רבי מאיר רימון מנא תוכו אבל קליבתו זרק ואמר השתא קאמר והלא הכל גלוי וידוע
לפניו אלא הכן טיבינו עליונים ותחתונים למדת מסבטוי שנאמר למען תצדק
בדבריך תזכה בטפניך אמת מארץ תבאח וברך משמים נשקף כסאדם בדיק ודן דין
אמת לאמתו ומרכש איזה מדה טובה ראוי לעושי רבוננו מדה במדה ומדת כוונות
ומכויף לדעת העליונים חסד ואמת נכנסו בדין וטלו נשקף על מדת כווננו אמר
השטן רבוננו של עולם אכילו תחתונים מסכימים לדעתי וכתיב תן להם רחם מסכיל
גמדים בומקים וכי לא בעבור שהיה הנביא מרחם על ישראל יתן להם אלא כך מדת
בזירה של מעלה כשהדריקים גזורים עושים העליונים ויאמר השטן אף התחתונים
אומרים להם כן ועל מדה טובה שגראה בעיני הדריקים ואמרים ביהם שנאמר למען
תצדק בדבריך אמר אליהו רבוננו של עולם והלא הדריקו מסכימים לדעתנו וכשנכנס
לעולמו באות מדות הדין של מעלה ומנשקים אותן לכיון לדעתן וכל האומר דבר
שמועה מפייהו הן מתבללים עליו סם ומליבים טובה עליו בסיסאל עושי רבוננו של
שקוס גורם טבעלי דינים של מעלה מנשקים זה את זה ואם לאו מלאכי שלום מר יבכיון
וזה שנאמר יעשה שלום ר"כ

חכם

אחד בזה לבנו טלא יהנה יותר מדאי בעולם הזה טלא יעברו עליו שמועה
ימים בלא תעביות ואכ"י על שגאו יתבלל יעעבוד להקדוש ברוך הוא ר"כ

דע

והבן אף על פי שאמרו חכמי יפה תענית לחלום כאש לנעורת לא אמת
אלא לעושי תשובה עם התענית הרי יהודי אחד ראה בחלום בליל ט'
בתשרי והתענה בתענה בתשרי וביום הכיפורים הרי שני ימים וליילה ולא הועיל לו
לפי שמראים לו חלום קשה שיטפסם במעשיו כי התעניות במקום חטאת מה קרוב
אינו מועיל בלא תשובה שנאמר זבח רשעים תועבה אף תענית חלוס אינו מועיל
בלא תשובה ר"כ

זמה

שמעת בין לאחר חג המצות ולאחר חג הסוכות לא בעבור שחטאים טלא
היו קורים בספר תורה כמו לפני תעניות ולכ"י ראש השנה ויום הכיפור
שאין קורים בתעניות על כפרת עונם לזכרם ביום הדין לטובה אבל אלו התעניות
שכביל הגממים במרחשון מתענין בשבוע ראשון כשאין חל ראש חודש מרחשון בעבור
יורה שירה על הזרע לברכה ובא"י מכני טלא תלק כסדרפון ובירקן לכך קורי כס' ת'
כמו הראשונים עושים כדי שירד המטר לברכה ר"כ

בה

שכתוב וכסלא לו כשהביא קרבן על המזד בטובות העדות ובטובות
הפקדון ובאשם טפה חרופה זהו כשהוא עושה תשובה על הטובות

מביאין קרבן ואם אין מביאין קרבן כענשים עליהם חטפי' שאין כוונתו לכך • מלך
סגור שלא להחליף מעות וסגור אחד והחליף ושמע המלך היוכל לומר שגיתי הירצהו או
הישא פניו לפגור גם עתה בדבר הזה כן לפני מלך מלכי המלכי' הק"ה לבבתי לומר
לפני המלך כי סגרה היא" רכט

הסתנה

בשבת תענית חלום ולמחר ראם חדש או חולנו של מועד או פורים או
חוכה לא יתענה לא אחר כך יתענה יום אחד על שהתענה בשבת
אבל אם התענה ביום טוב בסביל חלום טוב אחרון למחר יתענה מן שיתענה
בשבת תענית חלום לא יתפלל ענינו כי לא יוכל לומר ביום טוב תעניתנו וצרה
גדולה אכחנו כי לא יתכן לומר כן בשבת כשחל בשישי יום תענית שקורין בו יחל אז טוב
מלא ילכו מבעוד יום לבית הכנסת ויאכלו מבעוד יום לכן טוב אז לאחר ולא להשלים •

רל

ואם

אדם רואה מאורות לוקים בגון לבנה כריך להתענות שהרי בסביל חלום
מתענה בפני כל העולם לכל טכן וכך הנביא כשהיה רואה פורענות
היה מתפלל ואומר להם שיטובו ויכזבו ויהו שואמר כי יזמו איני רואה" רלג

מה

שמתענין ביום שמת אביהן שהרי דוד התענה על שאול כי קראו אבי
וכס על יהונתן ועל אבנר כי יש לבסו על מיתת אדם חשוב וכתיב על
כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנסה כי אמרו הואיל ופגענו מהנחנו הלילה הזקן לבדו
לכך ארע לו בסבילנו לכך נדרו שלא לאכול גיד הנסה דבר אחר דין שהאב והבן גוף
אחד ודין סיכונתו הכניס" רלג

כי

הנה מעשה רב שעדיה בן יוסף החכם באחד שהלך למדינת הים עם
עבדו והולך עמו ממון גדול ואשתו היתה מעוברת למים מת הארון
והניח כל הממון והלך העבד והחזיק בכסו ואמר העבד אני בנו כסגדל הבן שהולדה
שמע שמת אביו הלך לתבוע נכסיו שהחזיק בהם העבד וכתמתן בגדולי הדור והיה
ירא הבן לפתוח פיו פן יהרגוהו ונתאכסן בבית רב שעדיה והניח לפניו לאבו ולא אכל
עד שסם לפניו או הדברי' נתן לו עצה לדבר א המלך שלח אחר רב שעדיה לדון דין זה
וכנה רב שעדי' להקיז דם זה בספל אחד ודם זה בספל אחר ולקח עצם לעומת עצם של
אבי הבן והניחו בספל העבד ולא נבלע הדם ולקח העצם ושם אותו בספל הבן ובלע
הדם בעצם כי היו גוף אחד ולקח רב שעדיה הממון ונתנו לבנו שבא הרי ראוי לכן
שיתעצב ביום מיתת אביו וכן אמר איוב כי לא סגר דלתי בטני ולא אמר בטן אמי
סהל בגוף אחד וכתיב ויקלל את יומו וירמיה כן עשה שלעולם לשנה באותו יום
מלא היה שמחה לכך יש להתענות ביום שמת אביו" רלג

כל

ישראל ערבים זה לזה שנאמר ויענו כל העם קול אחד ויאמרו כל אשר דבר
ה' נעשה אילו היה אחד מוחה לא ניתנה תורה לכך אומרי' ברכנו אבינו כלנו
כאחד באור פניך וכו' ראתה שפחה באור שכינה בים ובמתן תורה מה שלא ראה יחזקאל
לכך נאמר ונזנה כלנו במהרה לאורו שערבים זה בזה ולכך אומרי' ברכנו אבינו כלנו
כאחד וכתוב ונגלה כבוד ה' ואז כל בסר יחדיו כי פי הדבר" רלד

מעשה

מעשה

באחד שאלה באו הרופא אלנו לרפואתו ואמר לנו אם תשמה מים תהיה בסכנה ואם תאכל מאכל פלוני תהיה בסכנה כפי שך ואמר לבנו תן לי מים ונתנו מאכל פלוני ואם לאו לא איתחיל לך לח בעולם הזה ולא בעולם הבא ואמר לנו הקהל אל תהי חושש בדבריו אלא יתנו לבוסם לחלל כי אינו יכול לבלוע אבל כותבין בפיו מים שמוכזין מן שלוויא של בגא שגא בלבו וכתשוהו וימוטו המרק ממנו ונותן בפיו וסיוכל לדבר ואין בעיקים עליו בשעת יביאת הנשמה כדי שלא תחזור הנשמה ויסבול יסורים קשים . עת למות למה הוצרך קהלת לומר כן אלא כשארס גוסס כשנספס אדם יוכאה איך בעיקים עליו שתשוב כפשוטו כי אינו יכול לחיות כי אם מעט מים ואותן מים יסבול יסורים וכן למה לא ואמר עת לחיות לפי שאין זה תלוי באדם כי אין שלטון ביום המות .

אם

אדם רואה חלום או רוח או מויקיים אל יגיד לשום אדם כי כל הרואה מויקיים ונוגע באם קודם שיוכיח דבור מפיו ואינו מגיד לשום אדם מה שראה לא ינוק ולא ימותו אמרו הראשונים מי שגראת לו דמות המת והוא שר והוא סבור שהמת הוא והוא ער במקבת אמרו שירוק עליו ויאמר גומא גומא כרחי מכתאן וירוק עלי .

מעשה

היה באחד תלמוד חכם שהיה לו בן והיה בחור גדול והאב תלמוד תורה וכפשוטו לא לאכול היה כועב בני יוסף בא לאכול פעם אחת השכים האב לתלמוד והיה כועב יוסף בני בא לתלמוד כעו שהיה רגיל לקרותו כשהיה חי ובא השד ברמותו כעו ועמד כנגדו מיד הכין שלא היה בנו אלא שר הוא ורקק עליו ואמר בא בא גומא מכתאן וכרחי לך ברח השד לכך אין לאדם להטעבר יותר מדאי אלא כמנהג אחרים ו"א אם גראה לאדם שר יכפוף גודלו בתוך אכבעו ויגע בגחלים קודם שידבר וא יגיד לאדם מה ששמע או מה שראה ו"א כשיראה המת יטביעו בשם ה' באותו לשון שהמת מדבר בו כשהו בחיים ויאמר מטביע אבי אותך מויקן שלא תזיקני ולא תזיק לשום אוהבי ואם יטביע אותנו שלא יבא מעם לא יחא רשאי לילך ובלבד שלא ישן שאותנו ידמה עבדנו לחיה או לאד או לחתול שכל לנשוק או להזיק ובתוך החלום שמה יאמר בא הרי כבר נתן רשות ואם תפסנו שניה יכניס גודלו בתוך אכבעותיו ויאמר ה' אל השטן יגערה ה' כך השטן וגומר ואם לאדם אין לו לב להטביעו יבקם לו בעד הקב"ה שלא יזיק לו ויש אומרי יכול לפניו ארצה כיון שנגע לא יזיקנו ולא יברח רק יבקם בשם ה' ובעבור ה' שלא יזיקנו וכדברי הימים ואמר תהי ירך בי ובביתי אבי ובעמך לא למגפה וכשמואל לא הזכיר ובעמך לא למגפה מפני שאמר דוד רבונו של עולם מונע שבועמך תשלח חולי או דבר או שום דבר קשה ובלבד שלא ימותו והוא שנאמר יסור יסרני יה ולמות לא כתנני והוא שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרני יה . וכשפלו לפניו יבקם מהקב"ה שלא יזיק לו ואם בא לנשוק לא ינשק אותו ולאדם שמת לו בנו או בתו א ינשק אותה וא יניח אמתו לנשק אותה כי מקברי ימי בנייהם ובעתיהם ויש למחות ביד האב והאם ואין לומר לשום אדם כשמת מונע לפניו וכפשוטו מרה לו מאד אין לומר למת שחילבנו וכל סכן שאין לתפוס ידו בידו ולומר שחילבנו אחריו ומעלן עליו כאילו הורג את עבדנו וכתוב אך את דמך לנפשותיך אדר"ה רל"ו

הרואה

גוי כחלוס או גויס שכבר מתנו ואומר לנו לבא אחריו ועתה אם יהודי בא
לאדם אחר או יום לו לילך על הקברו ויטביענו שלא יבוא אחריו ויבקשנו
אבל אם הוא למרחוק ולא יוכל ללכת עם או גוי ולא יוכל ללכת עם כי אין ידוע אנה
קברו וירא ללכת עם יחוקר אדם יהודי ששמו כנס גוי שבא אחריו וילך על קבר אחר ששמו
כנס של אותו שבא אחריו הן אם הוא יהודי או גוי וכך אם יהודית או גויה תלך על קבר
יהודית או גויה ששמה כשמה ויבקש לכפסה ואם גויה תשכיע לכפסה ותאמר לה הוא
משכעת אותה במכונה שלא תבא אחריה וכל אשר נקרא בשמה שלא יבואו ואני
פלוגי או פלוגית בת פלוגית איני רוצה לבא אחריו ולאחר כל אשר נקרא או נקראת
בשמוך ולא אחר שום מת או מתה ועל זה אני משכיעכם ויבקשם ומכס כי אני רוצה עוד
לחיות שנים רבות ואת או אתה הנקראים כנס הבא אחרי תלכו ותאמרנו לאותה בשמה
פלוגי בת פלוגית או פלוגי בן פלוגי שלא יבא אחרי ואיני רוצה לבא אחריה וגם היא לא
תבא אלי והוא יאמר שלמה פעמים בקול שנשמע ארבע אמות ר"ל

טי

מים לו בן קטן מוטל בעריסה כדי שלא יבכה לא ירננו לו שירים וזמיר'
של גויים וגם לא נבונים של ישראל שהם להקב"ה אבל אם יש חרות מפס'
תלמוד והוא מנגנס כדי שיוסרם ולא יסכחם אעפ"י שהיה ינוק שותק ונהנה" לא ילמד
אדם לבלח אותיות ולא יבגן לפניהו זמר נעים סך יבגן הגלח כעב"ל שלו אותו נבון וכל
נבון שתנבגים בפניו עב"ל לא יעשה אותו נבון להקב"ה ר"ל

אם

המצוה שאין יהודים יכולים לעשותה אם לא בעורח גדול בגון עסקי
המת לרחנו ולהלבישו אם אחריו סכים נקדים אנחנו כדי שיהא לנו שכר
גדול והיה צריך שיהו מרובי'ם כגו'מת גדול ואז היו יות' בטוב עושי' ברכי המת כמצו'
חוטאים ואם מקדימם ילכבוד המת שלא יסריח ושלח יבקע בטוב עושים" רמ'

אדם

מיטב באבלות ביום השביעי לאבלותו לא ישמש מנתנו אעפ"י שאמר
דברים עושים לאחר שהתפללו ביום ז' לא ישמש מנתנו עוד שתחטך ליל
שמיני וכן מי שאירע לו ביום טוב לאחר יום טוב צריך ליטב באבלות
ביום טוב אל ישמש" רמ'

הנותנים

בעד החיים אל המתים ברוכים להודיע כדי שיתפללו על המתים
שהרי משה התפלל על עבמות יהודה שנאמר שמע ה' קול יהודה
שאף הנהנה מן החיים צריך להתפלל עליהם שנאמר ויתן לו מזבח טבא וגומר . וכתב'
ושכב בשלמתו וברוך ואומר אם לא ברכוני חלצני ועל שכבר מתנו וכבר עברו" כ'
חדש צריך להתפלל עליהם בכל חדרם וחדש כי מהפכים אם של גיהנם שנאמר והיה
מדי חדרם וחדש ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר . וכתב' ואיפס' לא תכב' הרי בכל חדרם
וחדש מהפכים בו ולכני יום טוב ואחריו אותן שלא שמרו שבת ויום טוב כהוגן" רמג

הנהנה

מן המצות שהגיוו לזכר נשמת המתים בתוך שנה לפטירתו ברוכים
הגהנים ממנו לומר והוא רחום יכפר עון בואת ההנחה שאני נהנה על
אדות פלוגי בר' פלוגי ומנאותו תכוסר ונפשו בטוב תגוה על גורל הצדיקים בטוב
שמעוים לו כעברו ורמוזו תרגיע בחלק הטובים ואחר כך יאמר והוא רחום יכפר ולנקה

יאמר בלשון נקבה ואם הוא ובני ביתו כהנים יאמר בהגהה שמעניס אותנו בעד נפש פלגוני

בימינו אלו רחוקים בני אדם שלוקחים נשים שאינן בדקניות והולידו בנים שאינם מההוגנים או בלא תורה כדומת קרובי אשתנו היו בניו וכן מצינו אותן שמן הדין היה להן להיות תלמידי חכמים ויראו שמים שאבותינו יותר משלמה היו בעלי תורה וירא שמים . וכתוב לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך מעתה ועד עולם ומצינו שהתורה פוסקת מהם לפי שאביהם לקח אשה שאין אחיה בעלי תורה ובדיקים ואפילו אחיה תלמידי חכמים ואביה בעל הגויה והולידו בנים שאינם מההוגנים ואף האשה עצמה אינה הגונה לכן יתפלל כל חסיד על זאת שידבק בהם טובה שאחיה ואחיותיה טובים ואביה ואמה טובים ושלא יהא דבר במי שידבק בהם שיעבד את זרעו מלהיות תלמידי חכמים . וכן יתפלל על בניו ועל בנותיו שישיאם על פרקס ושיהיו בהצלחה טובה ויחיים טובים עם נשותיהם ובנותיו עם בעליהן ויהא עם אשתו . רמז

ועוד

אומר דברים שהשם גורם לטובה או לרעה לטובה יש אדם שכל הנקראים בשמו יצלחו לגדולה זהו ויקרא בהם שמו ושם אבותי . וכתוב כי כאשר השמים החדשי והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני אמר ה' כן יעמד זרעכם ושמכם . וכתוב קראתי בשמך לי אתה הרי שיש אדם שכל אותם הנקראים על שמו יחיו ויהיו בניו קיימים ויעמידו תולדות ויש שכל אה להם להפך שנאמר והנחתם שמכם לשבועה לבחירי והמיתך ה' ולעבדיו יקרא שם אחר . וכתוב והכרתיו לבלב שם ושאר וכן וכדו וכתוב לא יין לו ולא נכד בעמו ואין ערוד במגוריו וכתוב ולא שם לו על בני חן . לכן יתפלל אדם שכל הנקראים בשמו יהיו בהם מדות טובות האלה ולא אחת מן המדות הרעות ושלא יקראו זרעו על אותן שמדות הרעות תלויות בהן . כיבר יראה אדם כשיש שני אחים וקראו שם כניהם ובנותיהם אחר שם פלגוני אפילו אחר בדיק ומתו בלא תולדות או שהיו הכתובים למעלה לרעה בהם אל וקראו יותר באותו השם או בשני אחים נתקיים למן דאמ' שנים לחוקה ולמאן דאמ' שלשה לחוקה פעמים שהאחים קוראים בשם אותו האיש וכשלי זרעו או אחי קראו את בניה אחר אביה ומתו והבניו בכיהן וחיו . ויש שם פלגו שכל המשפחה שלוואם קראו זרעם בשם מתו בלא תולדות ולא הארי ימיהם ובכל ענינים האלו לנקבות וכשם שיראה החכם שכן הוא א יאמר אקיים לאבותי שם שלא יטבח והוא רואה שנקראים אחים וכשלי הרי הוא נושא אל נפשו עין ואין אלנו הדברים משום נחוש שהרי הראשונים היו קוראים את בניהם על שם האמורע ולא מתו אף אם כן עטוף כבר ואינן לך יהיו בדיקים שזרעם מתים ולא מחמת עין אלא שאלו הדברים היוקו ואעפ"י כן יש לאדם לחשוב שמה בעונו הוא וכל שמות בניו ואחרים קראו אחר פלגוני וזה קראו כמו כן ומתו הרי נגזר עלינו פעמים ששנו שם כמוהו רמיה .

אם

נגזר עלינו על פלגו ששמו כך הרי הגיע ער מערי מות וקורא לו שם שני וחי כמו יולד בן לנעמי והוא בן רות כגון ראובן שיש לו בן ונטה למות ויבא שמעון ויאמר לבניו ולחמו פלגוני בן פלגו הא לכם שקל הא לכם ככר ובטר ויין ואני עודה את בניכם שיהא בני ויחיה כך עושים למי שאין מתקיימים לו בנים ואין בן

משום נחוש . רמז
אם ראית אדם שאין בניו מתקיימים דע כי ה' גורם להם אם אחיו קורין שם

לכניהם אותו פס ולנה איך מתקיימים דע לך שהמקום גורם ויש לו לבנות ולילך למדינה

אחרת

רמז

כל

שמוליד באותה מדינה שמונתו בנו ואין לו להיות באותה מדינה ואם יבא
ויהיה במדינה אחרת ומתו הרי בריך קמיעה ויש שמתיים כל זכרים
ונשארם נקבות ויש למפרע ויש לבדוק באשה כי רוב נכות אחר האם אם האם מפלת
כפלים כך בתה לכך יתפלל אדם שיתן לו ה' בה אשה בת מדות טובות ויבדוק אדם בכל
אלה באמה או באחיותיה על אמה וגם רוב זכרים אחר זקנים רוב נכות אחר אמה ואם
ישאל אדם עצה ממך או תקיים לו מה שנקמה ולפני עור לא תתן מכסל ואלהבת
לריעך כמוך פירוש שתיעבהו לפי מה שזכרה לך המוטב לו ולפס שמים ודע כי מעט
מבער ימנע שיהיו ד' אחים או ד' אחיות בעיר אחת שנסואים שיהיו כלם לאורך ימים
על כל טוב להם שלא יהיו יחדו ורמז כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם רבי יוחנן עבר
בשוק אחת מצוץ אילן מלגומא אמר ליה מאן אילן מאן את חזי אמר ליה איך שבקיה
ואיל ליה בתר שעה עבר גביה אמר ליה ליהדר וליל מעלוי דמך יהי שעתא לא זכנית
כלום אמר ליה שני איתך פעמים שסיני הגס גורם פעמים שסיני המקום גורם

אם

יש עבירות בשמים וצרכים למטר וכן תפלת הבשם ביום עבר שלסכת
ובסעשענא רבא לא יתכן לירד לפני התבה אלא אדם בעור ולא שמחן
וכיתו ריקס ממוזנות ולא מי שיש לו אוהרות פירות ששמח אם תיךר התבוא והפירות
אלא בעור שנאמר וכוונת ירושלם עלתה ואדירהם שלחו בעריהם למים בערויהם ביום
כתי' מי שלבו בעור וסמכו אל לא תטהרי עוד וסוך לו אל מקוה ישראל שצריך טובילה
ועזרה למתפלל וכתוב באו על גביס ולא מצאו מים וכתוב ויהי לא רבס רמז

אחד

היה רגיל להתפלל בכלי שהיה מיוחדת לו בטוהרה והיה נענה אחר זמן
היה מתפלל ולא נענה והיה מתענה ולא הועיל שאל לחכם אמר ליה
מתפלל ומתחנן אתה בספר שרשע כתבו אמר ליה לבי נותן אותך פלו השכרתי שכותב
יפה ובקרב שלי המים לו החכ' כשהיה כותב לך לבו מלא טיבא ועולה ואין קטגור נעשה
סניגור לכך איך ראוי שיטמע לך בעוד שאתה מתפלל בו וכן מי שמחך ספר פסול וכתב
בו ומתפלל בו ואפילו לחותכו חתכים ליהנות ממנו אינו ראוי כי אם ראוי לישדף

כשקורין

ויחל בתעניות שותק החזן והקורא בתורה עד שיאמרו הקהל
טוב מחרוזתך והנחם על הרעה לעמך וגם ה' אל רחום למור
כי הקהל אומר אותו כעין תפלה ומתכוונין לבס בלשון בקשה והחזן הקורא אינו רשאי
לקרות בלשון בקשה לא כך עשה משה היאך היה מעשה שמה בקש ומספר כל הענין
רחום אי' וחנן ב' ארך אפים ג' ורב חסד ד' ואמת ה' נוכר חסד לאלפים ו'
נושא עון ז' וכסע ח' הגואה ט' ונקיה י' וסלחת לעוניהו י"ח ולחנאיתו י"ב
ונחלתנו י"ג הרי י"ב מדות כמו שמנינו אותם ודע סך יש למנותם שהרי אימתי עשה
כן אזכרה אלהים ויהמיה וענין י"ג מדות ובאחרונה הוא אומר תמכתי יתדותי בשלם
עשרה כמו שמנינו לך חכרם יחד לאמרם ולא יתכן לאמרם פיוט אלא אם כן בכה

המתפלל או שבוים כדי שלא יהא דובר שקרים לא יבין לנגד ה' ואף יאמר יהי רצון
מלפניך שומע כל בכיות שם שים דמעוטינו בנאדך ולא יתכן להיות אלה ח"כ בכנ *

רנב

בראשונה

לא היו מתפללי חוזרים לאחור אל במקום שסיימו הצבור מתחילין
כגון הצבור אומר נאולה תהלה ויהעמוד לפני התיבה מתחיל בפס
ישירם וכסהיו הפריצים מתהרים לומר הברכות ושכחות ולא במשך היה היורד לפני
התיבה מתחיל למעלה לפי שלא היה רוצה למהר נמצא בשה' סיימו הוא לא סיים אב"י
כשהיו טובים לא היו מתהרים ואמרים כהגן לא היה חוזר למעלה ועתה שחוזרים
למעלה עון הוא לפי עושים כדי להשמיע קולם הנעים ועוד גורם צבור ישושאל
לצורך כגון שאמרו הקהל במשך ולא מהרו מה צורך לחזור מה שכבר אמר אין ליורד לפני
התיבה לומר אלה מה שמוכח את הרבים ידי חובתם ואם הוא מתחיל למעלה בשביל
לחזיק חובת מי שאינו יודע היה לו להתחיל נשמת כל מי אלא עושים כדי להשמיע
קול הנעים וירא שמים לא יעשה כן מי שיש לו קול נעים ירננו לה' בה ולא שאר רכנות
מנאמר רננו בדיקים בה' ולא שאר רכנות קול רינה וישעיה בה' הלי בדיקים ולא פירש
אז וזרננה לכך נאמר רננו בדיקים בה' ולא בשאר רכנות ושכחות ולא יטבח להק' בה
בדבר שאין רגילות להיות כגון הק"ב הוא עוסה מן השמים ארץ ומן ארץ עושה שמים
ומדבש לענה ומלענה דבש וממים יין ומיין מים וכל דבר שאין רגילות לשכחו כך אלא
באמת ולא ידבר שקר ולכך שמך לא ידברו כזב ולא ימכח בפיהם לשון תרמית וסומך
ליה רני בת ביון ולא נאמר רכנות אלא שמחות שמחות כינונים ישמח לב המנגן
והשומעים של רני בת ביון הריעי בת ירושלם שמחי ועלוי בכל לב וצריך למסור את
הנגון שאם יהיה נוקף להסליך מחוטמו סינחנ ויאמר מתקום ספסק לא ישמח הלב אל
במשך הניגון מי שאומר בקול רם ברמת ופיו פתוח ופורה בנגונו זכוב יפסק וירוק
בכח כדי להסליך הזכוב מגרונו *

רנב

מי שקינח

חוטמו אל וסליך כיחו מחוטמו ואכבעותיו מלכלכות ולא יבט
בספר ולא ידבר בשכחות וברכות עד שיקנח אכבעותיו ואם
אדם לבדו אמר הטבחות והברכות ונודתן לו רוק בפיו יסתוק כדי הילך ארבע אמות
ויסליך הרוק אבל בצבור אם יסתוק כדי הילך ארבע אמות וירוק הרוק לא ישיב הצבור
הרי אטם ואין צריך כהילך ארבע אמות להתמתין ובעת התפלה אמר להביט ברוק
או בדבר מיוחד שמעלה רוק בפיו ואסור לדבר כשרואה דבר מאוס או דבר ערוש
או לביגע בדבר מאוס כשמדבר או מהרהר בדבר קדושה ואדם שמתפלל אם יש לפניו
דבר מאוס וברו לשמות באותן ברכות ששומה עד קרוב למיאוס אם יכוף ביותר קומתו
במדרים והא כנגדו לא יתכן לשוח עד שיבא מפיו ברכה כנגד הרוק *

רנב

הרוצה

שלא ירוק בבית הכנסת תדיר מפני שגנאי הוא ועוד שגורם
מאוס לבני אדם אבל בעל כרחו הוא עושה ורונה שלא יהיה רוק
כל כך ילעוס קודם שיבא לבית הכנסת שורם שקורין ליקריץ ולא ירוק כל כך ובלילה
ילעוס קודם שיבא וקודם שילך לבית הכנסת אבל ביום תעבית לא ילעוס בהשכמה

מפני שהמתיקות יהיה כפיו וכן בערב יום הכיפור ובערב תשעה באב לא יאכל מורס
מתוק וכיוצא בו שישאר הטעם בפיו וכטבולע הרוק בולע המתיקות * ר"ד

האומר בלחם ברכת התורה וברכו בולל את המצות שהרי ת"ב קולות לא תמצא
לא עם אמן וברכו שבונין לכך יאמר הקהל בקול רם וכתוב וענו הלויים
ואמרו כל אדם ישראל קול רם כשקריין בתורה אותה המכרך על התורה חוטא אם מכרך
בלחם טלח יענו ברך ה' המכרך לעולם ועד ויענו הקהל אחרייו אמן * ר"ה

לא ינשק אדם בבית הכנסת את בנו ולא בביתו לפני רבו : לאחר שקרא בתורה
מנשק ס"ת על פניו ינשקני מנשיקות פיהו ולא נודמן לו רוק ירוק וז"ל יס לנ
לנשק ולא ינשק ואח"כ ירוק אחד היה בריך להתעט בכביצית ואמרו לו תמתין עד שכת
ותתחיל בשבת לכבוד שבת אמר להם אלנו היה מלבוס אחד היה מעבב עד שכת אבל
עלית בביתית לא אעבב אלא אפילו בחול אתעטף בעבור המצוה כדכתיב חסתי ולא
התמהמהתי לשמור מצותיך * ר"ו

כשאומרים סליחות בהשכמה היה אחד מן הקהל לאחר שמינימים יוצא
וכשאומר ברכות ושכחות לא היה אומר אמן לו וקץ אחד מה דעתך
מהם סליחות אחרת ואומר ובשכחות איך חוטט אומר לפני שנה בכל יום אומר לו מסיר אזני
משמוע תורה גם תפלתו תועבה כי השכחות ברוח הקדש נאמרו והסליחות תיקנו
חכמים ונביאי' ושמענו החכמי' שהיו סביביו אומר הקורבן במשך והפסוקים היו ממהרים
אמר להם הפסוקים הם יסור הקורבן שמהם נתייסרו כשם שאתם מנגנים את הקורבן
במשך כך תעשו הפסוקים שלא יהיו הפיטוי' עיקר ואשר ברוח הקודש טפל ולא שימרה
פסוק כאשר קביו בו ונמרו עליהם וכתוב ואל תקוץ בתכחות * ר"ז

וקראתם אותי והלכתם והתפללתם איו תפלה שהיא בהליכה כגון הרוכב או
כשארס בריך ללכת יתפלל תפלה להושיעו מכל אויב ואורב בדרך
ד"א כשארס נכנס בעיר שאינו יכול לילך בכונ' להתפלל מפני בני אדם מוטב שיתפלל
בדרך או כשיורע שבבית אינו מקום שהוא טהור או שאינו נכון להתפלל עם אזילך למקום
טהור וזהו בריך לפניו יהלך ויסע לדרך פעמיני יהודי ששלח גוי לתרחקים יכול לבקש
עליו שישוב לשלום שאם לא ישוב חי שמא יעלילו על היהודים * ר"ח

מה שאין אומריו זולת כ"ה וכו"ה לפי שאנו בריכו' לומר אמת ויביב כהלכתנו ויש
בו ו' פעמים אמת כגד ו' פעמים אמת שבבראשי' בסוף התיבות כגון ברא
אלהים לעשות ברא אלהים את כיובא בזה תמצא ו' פעמים אמת רמזו ובראש השנה
אומר זה היום תחלת מעשיך הוואיל ותחלת מעשיו הוא בריכיס אנו לומר ו' פעמים
אמת שכתוב בתחילת מעשיו ואלו היינו אומרים זולת היינו מחסרים פעמים אמת
ואם תאמר יום הכיפורים אינו תחלת מעשיו מכל מקום תשלומים הוא לרא' השנה לפי
שביונויים תלויים ועומדים עד יום הכיפורים ועוד דאמר' בבראשית רבה ויהי ערב
ויהי בקר יום אחד ויהי יום הדין הוא בתחלתו של עולם רמזו יום הכיפורים ורה' אמת

חותמו ואמת כתיבתו למשרע בתשרי כדכתיב אמת בראשית בראש חלהים ובמה אנו
 יודעים שראש השנה הוא ראש לשנה כדאמרי' עוד כל ימי הארץ זרע וקציר וקור וחס
 וקץ וחורף ויום ולילה ואמר זרע חצי תשרי ומרחשון וחצי כסלו נמשא שזרע מתחיל
 מתשרי וזרע הוא תחלת הפסוק אמר ראש השנה הוא ראש לשנה ויום הכיפורים קרוי
 כמו כן ראשית דכתיב ביהזקאל בעשרים וחמש שנה לגלותנו בראש השנה בעשור
 לחדש אלמא בעשור קרוי ראש השנה ועוד דע לך כי ראש השנה הוא ראש לשנה כדכתיב
 מראשית השנה ועד אחרי השנה ומראשית חסר א' זהו מתשרי . ועוד דרשו שבראש השנה
 נידון העולם אף על הגשמים דכתיב עניי האלהים בה מראשית השנה אלמא דראשית
 השנה הוא דה ומבראשית עד יום אחד כ"ב תיבות כנגד כ"ב שבועות ונ"ב שבועות
 הן שס"ד ימים והשנה שס"ה ימים הרי אותן יום יום הכפורים והיינו דכתיב יכפר עליכם
 אחד בשנה כלומר יום אחד שנשאף השנה ועוד דע שבי"ה אין לומר זולת שהרי מאמת
 ועד טוב ויפה י"ו תיבות כנגד י"ו כפרות שבאחרי מות גבי"ה ואם יאמר זולת נחסר מ"ו
 ועוד דברך לומר כסאו נכון ומלכותו ואמונתו לעד קיימת ובר"ה וב"ה יושב על כסא
 דין . מורה בעניניו כל רע וכתל' אחר אומ' מורה רשעי' מלך חכם וממך ליה יאמר כסוד
 כסא לךך לומר כסאו נכון אחד ל"ה ואחד ל"ה ולא זולת . ובדניאל כתי' דינא יתיב
 וספרין פתיחו שני ודינא יתיב ושולט ביה אחד ל"ה ואחד ל"ה ועוד דאמר ראש דברך
 אמת כמו בראשית בראש חלהים ובר"ה וב"ה וחתמינו ודברך מלכנו אמת וקיים לעד
 אלמא בתרויהו אמרינן אמת כמו כן אמר ודברך מלכנו אמת וקיים לעד ובאמת וישיב
 ואמר ודבריו חיים וקיימים וכשאלו זולת אין אמר כך . ובתהילי' כתיב גולמי ראו עיניך
 ועל ספרך כלם יכתבו ימים יוצרו ולא אחד בהם על ספרך כלם יכתבו .
 כמו באמור אל הכהנים . בכל המועדות כתי' יום בפסח כתיב ובחמשה עשר יום
 ובעשרת כתיב וקראתם בעשש היום הזה ובעשור כתיב אף בעשור ובחמשה עשרי היום
 יום כפורים הוא והיינו דכתיב על ספרך כלם יכתבו מה ימים יוצרו בכל המועדות לא
 אחר כל' חוץ שלא נזכר בפסח אמור אל הכהנים שלא נזכר שם יום אחד ובפסחם אחר
 והיינו דאמרי' בבראשית' ברא ויהי ערב ויהי בקר יום אחד זה ראש השנה ויום הכפורים
 גלכך קרינן לו ולא אחד בהם ולא אחד בהם ולא ברא' וקרינן בו' ולו אחד כלומר שלו הוא
 יום הכפורים ואין השטן יכול לקטרג .

ד"ע

בסדר

אהללה אלהים אסיה ענו בסדר ראש השנה התחיל הפסוקים מנאץ
 ואילך והוא כך לכפול ת"ו תחגור ג' אותות תקום גוים ב' ת"ו בתחלת
 חרוזים ואם היה מתחיל הפסוקים בנון לא היה בריך לכפול ת"ו אלא כשאתה אומר
 א"ב ג"ד ה"ו ז"ח ט"י י"ב י"ד נ"ו י"ז י"ח י"ט כ"א כ"ב
 כ"ג כ"ד כ"ה כ"ו כ"ז כ"ח כ"ט ל"א ל"ב ל"ג ל"ד ל"ה ל"ו ל"ז ל"ח
 ל"ט מ"א מ"ב מ"ג מ"ד מ"ה מ"ו מ"ז מ"ח מ"ט כ"א כ"ב כ"ג כ"ד
 ל"ה ג"ו ג"ז ג"ח ג"ט ה' ה"ו ה"ז ה"ח ה"ט ו"א ו"ב ו"ג ו"ד ו"ה ו"ו ו"ז ו"ח ו"ט
 בבראשית הבא שאין סוף עד ויסגור בסר תחתי' שנכנס סוף עמה לכך התחיל בפסוק
 בסוף של מלכותי וזכרונותי וספרותי בם' להגן עליהם מן הסגן וכבר אמרנו שבחשון
 עד ג"ט ס' סוף להפך וכמקרא' תסרך בפעם קצף טיקתוף סוף על ע' אומי' רמ

כי

הם זרע ברך ה' וה' בכתבתו כ"ו בגי' אברהם צמילה כל רוחיהם

יכירום שהם זרע אברהם שנכטוה על המילה כל רוחיהם יכירו שמשאיש

תפלגין רוחי' הם יכ"רוס כ"י הם" בגי' אלזו תפלגין רוחיהם יכירום הלכה כאחרים בתפלגין

כל שרוואה חבירו ארבע אמות מרחוק ומכירו" רסא

אהוב

לך את המצוה הדומה למת מצוה שאין לה עוסקים בגון שתראה מצוה

בזויה או תורה שאין לה עוסקי' בגון שתראה שבני עירך לומדים מועד

וסדר נשים תלמוד סדר קדשים ואם תראה שאין חוששים ללמוד מועד קטן ופרק מי

שמיתו אותה תלמוד ותקבל סכר גדול כנגד כולם כי הם דוגמת מת מצוה אותם

מסכתות ואותם הלכות שבני אדם אין רבילים בהם שזה דומה לאחד שהיו לו בכות

ותבעום בני אדם והשיאם להם ונשארה בת אחת שלא תבעוה לינשא אמרה לאביה

אחיותי יודעות ואומנות נקוויה מעשה אורג מעשה רוקס לך קפצו עליהם הכל והיו

לאנשים אבל למה נתת לי אומנות שהכל מרחיקים ממני ולארוב בגדי אבל לתכריכי

מתים אילו היתה אומנותי בגדי שמחה הייתי לאיש כאמת מאחיותי אמר לה אביה איני

משבח אותך שהכל ילכו אצלך כך אמרה מועד קטן והדומה לה רבנו של עולם למה

אין עיסקים כי כמו בשאר מסכתות והקב"ה הטיב לה טוב הרי כבר נאמר טוב ללכת

אל בית אבך מלכת אל בית משתה באשר הוא סוף כל האדם והיו יתן אל לבו ועתה

למה אומרים שהוא סכנה לפי שכתוב אל תקון בתוכחתו והוא ממחר ולא ידקדק כמו

בשאר מסכתות ועוד לפי שכל דבר שתופסים אותו סכנה אפי' אינו מקום מסוכן מזיק

לפי שלשון בני אדם ועינים מזוקת אלא כך יעשה הרובה ללמוד אותה יתפלל להקב"ה

שלא יאריע דבר רע וגם ילמדו הרב בחשאי לא יפרסם ולא יזיק ולא ינוק אחר שלשון

בני אדם מזוקת עיניו וכתוב חמוקי ירכיך כמו חלאים ותחלוףיה מיתות כמו מי

שמיתו ומועד קטן יהא בסתר ולא יזוק שנאמר חבי כמעט רגע עד יעבור זעם וגם

שמעתי שבני דברים מלאך המות קרוב לשמוע שדורס מעשה מרכבה ובמועד קטן

לכן נענה מלאך המות הן הן מעשה מרכבה כמעשה דרבן יוחנן בן זכאי ורב' לעזר

בן ערך לא ינוק להפרע ממנו וכן מועד קטן וכיוצא בו שהוא ממונה על המות לך

יעמוק בכל לבו לשר בלא קלות ראש בה וכן כל מצוה וכו' בראש השנה רסב

אל

ידור אדם במקום שהמוק של גוים בשבת כי אז אפשר שלא יחטא

בדבריו או בשום דבר מי שלא הזכיר בע"ש מאכלו ורובים למור ברבו

לא יוסיב שליח עבור להמתין עד שיתקנו מאכלו כי מוטב שיאכל לחם יבש וא יעכבו ואם

עדין שרות ביום ויש מצוה גדולה יעכבו אין שעה ושמוך לספק בין השמשות מוטב

שלא יאכל ולא יחללו ספק שבת ומה שאמר הגב' לישראל מוטב שיהו סוגרים ואל ידו

מזידים זהו במקום רשותם אבל בבית הכנסת לא רסג

אמרו

לאחר הנה תולין בים בסוכה גויי סוכה ואתה אינך תולה ואמר להם

מה מועיל הילדים ינתקו הפירות והחנוון שתלוי בהם הפירות בשבת

מוטב שלא יחטאו על ידי רסד

הרוחץ

את התינוקות בשבת לא ישים את הכגד במים בפנקס של ר' יהושע

בתיב מי שנוגד בשבת ימות בשבת מפני שחללו שבת עליו כשנוגד

ומה יוכל



ומה יוכל הילד כשמחללין עליו את השבת אלא חביו ואמו ששימשו מינותיהן באותן
 לילות שגולד בשבת וכתבי יזכר עון אבותיו וחטואת אמו אל תמח ששמשו מינותיהן
 באותן לילות שגולד בשבת ועונותיו גרמו ונפרעין לאביו ולאמו מפני שנענשם הבן
 בעונם שמת בשבת דוגמת מזרע עלי רבה ואביו שמתו בלא זמנם בעון בני עלי
 ונפרעים באותו עולם מבני עלי שהענישו בדיוקים בעונם ואם תאמר למה נענשו
 והלא לא חזו מעשה בני עלי מפני שאלו היו קטנים כשחטאו בני עלי אבותיהם אז אם
 קבלו האבות דין עליהם היו נענשים הקטנים עמהם כמו שמבינו שאמר יחזקאל אם
 אשאל דבר וגומר וכתבי אם בן ואם בת יבילו וכסגזרה גזירה רעה והפורענות כבר
 באה ואם לא יהיה זכות גדול לא יוכל כמו שכתוב ונח ודניאל ואיוב בתוכה לברם יבטלו
 וכתבי אלהי שלח מלאכיה וסגר פוס אריותא ולא חבלוני כל קבל די קדמיהי זכות
 השתכחת בי לכך כריך תורה וגמילות חסדים ותפלה וזכות הרבה להציל.

רס"ה

אם

תחפזן לאדם שיהא מעלה גרה כבהמה לא תודיעהו שאתה מתכוין
 לכך לאחר שיאכל וישתה כל ברכתו לו מלא אגרופיך שומעמין ויגוס
 אותו ויבלע כל היום יהא מעלה גרה כבהמה לפיכך לא יאכל אדם שומעמין בשבת
 וכיוצא בו לאחר אכילתו שמה יבא לרשות הרבים ומאכל בסיו "רסו

בשבת

לא יאמר אדם נישן כדי שנעשה מלאכתנו במובאי שבת שאסור לומר
 לומר אעשה כך ואפילו חפץ לכתוב תורה מפני שמראה מה שישן ונח
 בשבת שעושה בשביל החול אלא יאמר ננוח כי שבת היום "רעו

בשבת

אל יאחז אדם ילד בחיקו עד שישיש תחלה כר בחיקו פן יטנף את בגדיו
 ואיך יעשה בשבת שמה אין לו בגדים אחרים ומוטב היה למי שבגדיו
 מוטנפים שלא ילך לבית הכנסת ולא יתפלל כל עיקר אלא בשביל הכושת לא יניח
 אדם לכך יאחז כר תחלה ואחר כך הקנן עליו "רסח

לא

יפססם אדם בסליטון או בעורה שלו כינים באבבעותיו מפני כשהוא
 מוציא באבבעותיו הכינים מנתק מן הזכר באבבעותיו אלא אם
 הכינים בלא זמר אבל מראשו לא ינתק מער ראשו שכואב לו ואם מנתק כואב לו ואינו
 מתכוין ואף על פי שהראשונים היו מונעים מהוציא עם מער ובימות החמה בלילה
 ומתחך בשרו ומשים אבבעותיו עם ואינו יודע אם כינה או פרעוש אל ימיתנו שמה
 פרעוש אלא יזיזנה משם מי שמביא מים דרך רשות הרבים לפיקוח נפש בשבת לא
 יביא דלי מלא מים לא יביא כדי להשקות את החולה בלא במזג אדהני והכי פן ימות "רס"ט

מי

מיאכל מצעוד יום בערב שבת כגון שיבאו מצית הכנסת ולא נראו 'ג'
 ככבים כיון שמצעוד יום גמר סעודתו ויאלץ לאחר צאת הכוכבים כדי
 שיעור שיברך ברכת המזון כדי לקיים מצות ג' סעודות בשבת כי איך יעלה לשלטה
 סעודו מה שמצעוד יום ויאלץ ומה שאמרו מעשה שבני אדם אוכלין פיתן בערבי שבת
 לפי שאין לרבים נרות כדי שיהו דולקים להמתין לאחר צאת הכוכבים ועוד אם היו
 מעבדי אכילתם לא היו מתפללים עד חשיכה ומצוה להתפלל מצעוד יום כדי שיקבל
 שבת להוסיף מחול על הקודם וכן קרית שמע וברכותיה דינם לאחר צאת הכוכבים

הניחו לזכור להתפלל מבעוד יום כי אם היו שוהים עד זמנם היו קודם אוכלי ושוכחים
ויראי שמים קרין לאחר זאת הכוכבים וכן ברכותיה ויאכל כרי שיעור ברכה אחת לאחר
זאת הכוכבים בליל שבת * רע

נכרית אחת שרית מתה וכששמעו אותה בקבר עמדה ואמרה בעולם אחר
הייתי וראיתי שרים ומלכים ברהינס וגם אלתם שהיו חיים
עדין אמרה באותו זמן ימותו ויבואו ברהינס אכל ראיתי יהודים בגן עדן ואשה יהודית
הכירה ואמרה שראה בית יד שלה מטונף בחלב ואמר לה למה את משונה מחברותיך
אמרה פעם אחת הרלקתי נר בשבת לבך נעשה לי זה הכושת שבית יד שלי מטונף
בחלב * רע"א

ויברך אלהים את יום השביעי ולא פו' במה אלא באותו דברים שקבל איוב
את ימיו תשכון עליו ענכה אל יחד בימי טנה ואל תבא רננה בו
יקבחו אוררי יום העתידי עורר לוייתך מכלל סבוך את השבת שמצוה שישב באור
שישכ יורגן שבתות שנאמר תזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה ולזמר לשמך עליון
ויש לשמוח בשבת כפקודי ה' ישרים משמחי לב * רעב

מעשה באחד שהאריך ימיו ולא מצאו לו שום זכות אלא שלא היה מדליק בחלב
בע"ש אלא בשמן זית * רעג

אדם שהתפלגן שלו או ספריו בתיק לא ינערם חוץ אלא יתפסס בידו
ויוכיח * רעד

ישקני מנשיקות פיהו אם נשק אדם את אשתו וכבו מטונפים לא ינשק אחר
כך את הספר אם נגע בספר אשתו בידו ירחץ ידיו ואז יגע בספר * רעה

כבר ה' מהונך כבדהו יותר מהון שלך כיכד אם יש לך הון ועושר כסף
וזהב וכל מחמדים אתה מכבדו קונה ארבו יפה ונאה וסגרו בו כן
תעשה לחפצי ה' שנאמר והבית אשר אני בונה גדול כי גדול אלהינו וכתוב ושמת טם
ארון וכתוב ועשית את ארון העדות וביפית אותו זהב טהור וכתוב ארן בארון רק שני
לוחות וכל המכבד את התורה לא יזלזלהו אם יש לך הון אתה מכבדו ומייספו להראות
את יופיו לכל וכן תעשה לחפצי שמים כי כל חפצים לא ישוו בה כבוד את ה' מהונך
שאם אתה רואה אם נופלת על ביתך תביל מבייתך תחלה חפצי שמים ספרים וכל
שהן חפצי שמים ואין לך דבר שיעמד בפני פיקוח נפש כבוד את ה' מהונך כבדהו
יותר ממני שנותן לך את הונך זהו אב ואם שנאמר בית והון נחלת אבות ויותר מהם
תכבדהו שהוא נתנו לחבונך והוא נתן לך . ואם רכך שלמדך דברי אלהים חיים ואכיר
בבית הסוהר תחילה תביל את רכך שלמדך חפצי שמים ויהו מהונך יותר מהונך ואשפ
אתה מאכד את הונך כבדהו בגון אמציה מלך יהודה שאמר למה אעשה למאה כבר
כסף ואמר לו הנביא שלא יוליכס ואיכד הכסף * רעו

מי שיש ס"ת בידו לא יראה כעמו בספר להכות על הספר או להכות
אחרים בספר הרב טכועם על תלמידו לא יכנו בספר והתלמיד לא

יגז בספר חלקב' ההכחות אלא אם כן יש בהכחות סכנת נפשות * רעז
בקפירה או בכום או בכלי עשה הנכרי שתי וערב * כל זמן שהסתי
וערב עליו אל יסתמש עליו עד שיגרר ואז כריך למור אם יש
פרצפות עליו * רעח

הנותנים

מם באמת ובושר נחלים חלק של אותן שאינן נותנים באמת ובושר
ואלו נוטלין חלק חבריהם בניהם שגזרו חסם לתת כך וכך מן הליטו'
ויש שאינן נותנים באמת אלא מעט ויש שנותנים באמת ובושר הרי גזלים חבריהם
הטובים שנותנים יותר יורשים חלקם בגן עדן והרשעים יורשים חלק חבריהם הטובים
בניהם וראשים שיש בידם למחות ומחפאים ובידם לעשות תקנה שלא יתנו הרשעים
בסוקר מם אף על פי שנותנים הראשים ביושר גם הם ירשו גיהנם * רעט

אחד

היה תופר ס"ת בא כומר ורצה לעזור לו ולא רצה היהודי על שם
סכתוב ואנחנו עבדיו נקום ונכינו ולכס אין חלק וזכרון וזכרה
בירושלים * רעז

אחד

הלך לפני כומר לקשור ספרים על החכם ואמ' הכומר אמר לי לקשור
תחלה לפניו ספר אחד משלנו וכשיראה שאיני מתקן בטוב יאמר לי כך
וכך תעשה אמר ליה החכם לא תקשור אפילו קונטרס אחד ולא תעזור לו לקשור * שני
חסידים היו להם ספרים והיו צריכים לקטרם והיה כומר אחד בעיר שהיה בקי לקשור
ספרים יותר מן היהודים * החסיד אחד נתן ספריו לקשור ליהודי ולא היה בקי כמו
הכומר כי אמר איך יגע בספר וכתיב לא יוסף לבא כך עוד ערלוטמא * כל שכן בספר
ועוד אם הנכרי יקשור מצוה הוא בספרים וגם השוורים שמא ינקה בחיתורים ספרים
אחרים שלו וחבירו אמר ודאי ספר תורה אסור לתפור להם בגידים כל דבר שמעכב
מלקרא בבטור אסור בגון כתיבה ולתפור בגידין אבל לקשור שאר ספרים בטובלות
שלומדים בהם אין אסור לתת להם לקשור והיה עומד עליהם שלא יקח השוורים בספר
אחר שלו * רכא

אם

יראה אדם שני דפין אחד כתוב ואחד שאינו כתוב וברוך לך שאינו
כתוב אל יחתוך אותו ואם כריך לשלוח כתב ויש לו דף כתוב ויש
לאותו דף גליון חלק אל יכתוב בגליון ברכיו שכריך לשלוח לחבירו בין שכתוב בו
תורה שכתוב בין תורה של בעל פה ולא ישלח הדף לחבירו אלא יגנו או יכתוב בה
תורה וטעמים אם רוצה וכאדם מסיים עשרים וארבעה ספרים ונשאף דף או שנים
בקונטרס לא יכתוב באותן דפים שיימתי ספר זה בכך וכך לחדש ולא שום דבר שלא
לנזק וואם רוצה לכתוב יקח דף וידבק ללוח או יקשור ללוח ולא יקשור על הקונטרסים *
רפב

מי

שמעטור ספר לכתוב מסורת לעשרים וארבעה יעשה תנאי עם
הסופר שלא יעשה ציורים במסורות בעופות וחיות או באילן ולא שום
ציור מה שהתחילו המסורות לכתוב בעשרים וארבע כי הראשונים היו בקיאים
במסורת לכך כתבו בספרים ואם יעשה ציורים היוך יראה ועוד לא יכתוב בציור הדף
כי כשיראה הדף לא יהיה מה שצדידי הדף פונה לעומת פניו לא כריך להפנות הדף
אלו ומה שהיה בדף לא יהיה מול פניו * רפג

אחד

פסוקיה כותב היה בדרך כמה קולמוסים כשכונע לפי מהיה דומק
הקולמוס בקלף ותקן לו קלמוס מן עבס של עגור מן הסוקים אף על
פי כן כשהיה כותב מזונות לא היה כותב אלא בקלמוס של קנה אבל דברים שבעל כח
היה כותב בקלמוס של עבס אמר לנו חבריו אם יטה אתה כותב תכתוב בקלמוס של
עבס וכתוב בעגט ברזל ועוברת לעד בצור יחבבון רפ"ד

אחד

היה מעתיק מן הספר ומן הפיריה קורא בפיו וכותב וכל מה שהיה
כותב היה קורא בפיו תחלה שאלו לו למה אתה קורא קודם שאתה
כותב אמר קבלתי כשאלו מפייו הסדים שומעים ומברכים אותו ועוד יזכור מה
שיכתוב וכתוב למען תהיה תורת ה' בפיך וכתוב לזכרון רפ"ה

המורה

בהכמה ובמוסר ומחאם בחיי הבל קונה חיים ארוכי לעתיד . הוי חכם
וזהיר במעשים ולא בחכמת דברי . שהמעשים ילוך וחכמת דברים
ישארו בעולם הזה רפ"ו

אל

יערב לך אם יכדוך בשביל העומר אלא בשביל החכמה ומוסר רפ"ז

ואל

תקנא במי שגדול ממך ול תבוה במי שקטן ממך כמה מגונה כסילנו
בזמן אל תמסרו החכמה למי שאין ראוי לה כן תחמסה ול תמנענה
מאנשים הראוים לה הרבו יסור וזה יוביל לעתיד רפ"ח

צור

תעבודה חתום תורה בלמודי תעודה שברך לחכם אחר ראיות שהיא
מעדידות על התורה שכן הוא . חתום תורה אלו פסקי הלכות אם
חכם הלומד כדי להבין הקוסיות והתירוטים צור תעודה ואל אינו מביין חתום התורה
בלמודי ולא בלמודי של ניבחן כגון פנים שמתוכחים כדי לכנח זה את זה אל תלמדם רפ"ט

לעולם

יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה דאלו לקנטר גוי גמור הוא והכי
איתא בת"כ אם בחקותי תלכו כל העוסק בתורה שלא לשמה ראוי
לו שלא בוא לעולם שכל העוסק מאהבה יושב בכל שכניה ונהנה מזיו הכבוד אם אדם
מתנווכח עם החכם אל יהא לו צער אם ינצח אותו שיתחכם יותר שאם הוא נוצח החכם
לא הרויח אבל אם החכם נוצחו הרי יודע מה שלא ידע אמר רבי אדא בר אבא ושבתא
וראיתם בין דביק לרשע בין עובד אלהים לכורך אלהים לאשר לא עבדו לכורך אלהים
שלא יעשה אדם דברי תורה קורדום להשתמש בהם ולא עבודה להתעורר בהם ר"א

ה'

חכך למען דקין יגדיל תורה ויאירר באותו כסוק רמז כל אדם חכם
כשבא אחד ואמר למדני אם יחסך לדעת אם חכך הקדוש ברוך הוא
בלמודו אם יראה שיגדיל תורה ושלח יבואו לידו עסקים לכבודו מתורתו אלא שרוח
שאין טרדות באין לידו ויכול להגדיל לימודו בידוע מחכך ה' למען דקין והרב לא
ידחהו כיון שהקדוש ברוך הוא חכך מעת שבו התלמיד יגדיל תורה ולא יבואו עסקים
וטרויות על דו כל זמן שעוסק בתורה וידע שיאדיר יהיה התלמיד כלומר רבים יהיו
ברכים לתורתו ויכבדוהו ואם רואה הרב שומעת שבו התלמיד באים עסקים לידו
ומתבטל מתלמוד יותר מלפנים דע שאין חכך הקדוש ברוך הוא על לימודו עמו עבד

סידחהו . וכן חכם שמואלים וממנו דבר שאין יודע ומיד כשחזתם שאלו אזו בחכם בלחה
רוח ה' ויודע את השאלה הרי חספ הקדום ברוך הוא שיגיד לנו וכיון שעל ידו יודע הרי
וגיד לו . ואם יותר טוב ממנו שאלו ואין על החכם בלחה רוח ה' לרעת הרי חספ הקדום
ברוך הוא שאלו יגיד לו וסמך מי נתן למטיסה יעקב אבל יגידיל תורה ובבתי כלאים
לומר למטיסה ועוד תסוף על למטיסה יוד או על למטיסה י"ו ויהיה בבית' ישמעאל
כי רבי יהושע קרא על אותו תינוק רבי ישמעאל והוא סמך אבל ובבתי כלאים כי הוא
בלוא וסמך אל ה' חספ למען צדקו יגידיל תורה ויאדיר ולכך אמר מוכנח אני שמורה
הוראה וכן היה "

רצ"א

כל

אדם שתחפון לרעתו במה שתדיר מדבר בו הוא חפנו ואם תחפון
לידע מה בלב זה ומה בלב זה תשים לפנים מיני ספרים הרבה
הרי מה שישתכל ומעייז ויראה בו יותר אותו לבו חספ מה שיעשיתין או יטכיר מה
שיכתבו לו בו חספ וכתיב מה אהבתי תורתך כל היום הוא שיחתי אף הקדום ברוך הוא
כן וואהיה אכלו לאמון וואהיה מעשועים יום יום "

רצ"ב

רבש

מנחת אבל רייך פן תשבנו והקאתו אם מנח אדם רב שמלמרו
תורה והרב יודע סתרי תורה דברים שלא ניתנו לגלות אלף לאב
בית דין כנוד והתלמיד חספ לבו לכך לילמד לו אם אינו ראוי לכך או אם הוא ראוי לכך
הוא רכה לילך בהשבעות שידע יותר לבסוף יהיה לו למכשול כמו אחר "

רצ"ג

רק

אדמות הבהני לבדם לא הייתה לפרעה למה הוצרך זה לכתו בתורה
אלא לומר לך אם התלך מטוב מש על העיר בני העיר יתנו ולתמיד
חכמים מעוסקי בתורה יומם ולילה לא יתנו עמם דבר כי לא בעבורם הונול על העיר
אלא בעון עמי הארץ ותורת אלה משמרתם הנה פרעה לכהני ע"פ עשה טובה וכל
סכן עובדי ה' טיהו יטראל מפסיקים כל ברכיהם שנאמר לא ראיתי ברוך נעזב וזרעו
מבקם לחם אלא עשיתי תקנה לכל ברכיהם "

רצ"ד

בסיר

אזנו משמוע תורה ראשי תיבות מאמת אם שואל אדם אמת אבל
לקנטר ולהכעיס ומחפש להביא ראיות סקר לסתור דברך עליוך
באמר באזני כסיל אל תדבר כי יבנו לסכל מיליך "

רצ"ה

לעולם

לא ילמד אדם בסתר לחברו אף רפואה לא יעסה לו בסתר אבל אומ"ן
לית לי מי שאזכיר כלומר תראה בעצמך בכמה אקנה ותגורח
ועסה או תבזה לעבודך לתקן או תטכיר מי שיתקן או תטכירני סכר טרחי וכן סכר
טרחי לחכם אחריו או אם יבא ממקומו סם יחשוב כמה מענות היה עשה ועורח שלא
בעבור הרפואה כי בסביל הרפואה לא יקבל סכר אלא כנגד הטורח גיהוצאה אבל אם
אזמרים נקנה ונעורח ונעסוק . רק תאמר לבו מה לעשות אל יקח מהם טוס דבר "

רצ"ו

אדם

שבא אליו בלח או כומר או מיין ואינו חכם ומסופלם או איס בעל תלמוד
ואינו ירא חטא ורודף אחר הכבוד תה כדיון ואינו כך חכם או אם זה חכם
ובא אליו מכסף להתוכח עמו בדברי תורה אל יתווכח עמו שאל ינו לבבו אחריהם על
פסם באמר אל תעץ כסיל כאולתו פן תסוה לו גם אתה שאל ינו לבו ויהיו דבריהם

בלבד ואמר רבי אלעזר על יעקב מינאה הדבר מאתכן זונה קובצה אם לרבי אלעזר
כך כל שכן לאחר לבד אמר אל תען כסיל כאולתנו מה טעם פן תשוה לנו ולא תרע
לעניות ויטה לבד אחריו גם אתה לרבות דלא מצביא שווא ויחטוףך אלא שגם אתה
מחטוף דמפקר טפי ואם אתה חכם ממנו אל תתן לאותן שאינן חכמים ליטב ולשמוע
ויכוחים שלכם פן יתענו לבם אחריהם שהרי אינם מצבינים את האמת ואם תראה איש
מפולפל ואין בו יראת ה' אל תתן את לבך ללמוד ולפניו וזהו גם אתה גם השומע את
דבריהם אבל אם אתה חכם שאתה יודע כל כך שתבחרו כר' יהושע בן חנינא וכרבי
אבהו אז תען כסיל כאולתנו פן יהיה חכם בעיניו רכ"ז

רבי שמלאי אתה לבבי רבי אמר ליה אלפי אגדה ואמר ליה מסורת היא
בידי מאבותי שלא ללמוד אגדה לא לבבליים ולא לדרומיים מפני
סגסי הרוח ומעטו תורה הם יודעים ואתה נהרדעי ודר בדרום ועוד קטן אין מבלין
אגדה תמיה לקטנים פן יאמר אין בו ממש ומדחא ליתא שאר דברי ר' חייא אינם וכן לעמי
הארץ שלא יאמינו וכן לכל מלעיגים עליהם רכ"ח

הילל למה לא היה חפץ ב"ח דברים שגזרו כל שכן והלא כלם סייג לתורה
לא אמר הילל אם נבאר ולא יוכלו לעמוד בו הרוב ואמרנו מדחא ליתא
אף שאר דברי תורה אינם עיקר רכ"ט
שאל אבך ויגדך ואם תרע שלא ירע להשיב לך וזקינד ויאמרו לך מגיד
לך הכתוב שאם שאל תלמיד לרבו ואינו יודע להשיב אל ישאל לפניו
לחכם אחר פן יתבייש רבו ס'

גיעוע נשים ובנים ושחוק חברים וטוילים וחדושים דברים בטלים גורם
להבטל מדברי תורה לבד בכל לבדך ובכל כפסך אבל אהבה
ועבירה לעצוב אותם בטביל הקדוש ברוך הוא ולאהוב הקדוש ברוך הוא בכל דרכיו
דעיהו לאהבה את ה' שהנפש מלאה אהבה ואותה קשורה בשמחה ואותה השמחה
מזכרת מלבבו נעיונות הגוף ותענוג העולם ואותה השמחה כך עזה ומתגברת על
לבבו שאפילו בחור שהיה ימים רבים שלא בא לאשתו ויש לו תאיה מרובה וכשעה שזרעו
יורה כחץ נהנה זהו כאיין כנגד תגבורת תוקף שמחת אהבת ה' וכל חיבת שעשוע
ילדיו כלא היו כנגד שעשוע לב האהוב את ה' בכל לבבו ובכל ההורים איך לעשות
רצון הבורא ולזכות את הרבים ולעשות קדוש השם ולמסור עצמו באהבת הבורא זהו
יראת השם שלא תעבור על מה שכתוב ואהבה כגון פינחס שמסר עצמו בטביל
הבורא ואברהם איכני היה ירא את ה' שנאמר הרימותי ידי אל ה' אל עליון קונה שמים
וארץ אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך. ואלו שם שלא רצה לקחת
מנעמן. ואותה האהבה מונעת את האדם מלבטל מדברי תורה בטביל תענוגים
ושעשוע ואהבת ראיית נשים ודבור וגם לענוב טוילים וגורמת לו להנעים ומירות כדו
למלאות לבבו לשמחה באהבת ה' ועורר בעמל בדבר שהוא רצון ה' ס"א

יהודי אחד לא היה קורא סנים מקרא ואחד תרגום שמארכין לו ימיו ושנותיו
ואני קן בחיי למה אקרא אמר ליה החכם לא אמר זה כנגד האויבי חיים

אלה מעתה מה שכתוב אריכות ימים בכבוד אב ואם ובמשקלות וכי בעבור זה יעטרו
 עמלים ומרי נפש שקבים בחייהם אלה לך דברה תורה על תוכחות שמי שאינו חושש
 בהם טעשה מה שלבו חפץ ולא נאמרו הברכות שמי שאינו חושש בהן להיות פגור
 שאין זה דומה לשכיר יום שחוסר יכול לומר אם תעבדני בטוב אני אוסף על סרך כי
 השכיר יכול לומר איני חפץ לעבוד לך ואיני חפץ בשכירותך . אלא לעבד קנין כספו
 דומה שאין העבד עושה תנאי לרבו ועוד דומה לטורח וחמור שנאמר ידע טור קונה
 וחמור אבוס בעליו ישראל לא ידע עמי לא התבונן כסם שעול הכעל עליהם כך עול
 הק"ב על בריותיו כמה שכתוב אם תאבדו ושמעתם טוב הארץ תאכלו ואם תמאנו
 ומריתם חרב תאכלו לפי שנתן רשות לעשות טוב ורע וחפץ שייעשו רצונו על מנת
 שלא לקבל פרס אז כנגד האזהרים הנאות העולם והיראי מפני הפורענות אמר ה' ה'
 עשו רצוני כדי שייטב לכם ולבניכם לעולם ודברי תוכחות אם לא תעשו רצוני אכל
 כנגד העושים מהאבה לא אמר שכרם כי אין קץ לשכרם לכך יקרא אדם שנים מקרא
 ואחר תרגום לשם מי שאמר למען תהיה תורת ה' בסוף וכתוב ודברת בה וכתוב בסוף
 ובלבדך לעשותו וכתוב וחלה המשפטים אשר תשים לפניו וכתוב ונאמר התורה אשר
 שם משה לפני בני ישראל וכתוב ולמדה את בני ישראל סימה בפייה ומ"מ הק"ב
 יאריך ימיו וטנתיו ואל יסמך על תנאי שנאמר והן לא ידעו להיו לך מלכא די לבלמך
 לית אנחנא פלחין וכתוב תמים תהיה עם ה' אלהיך . פ"א

לא

תשיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים שתקנו הגנונים שלא יאמר גנון של
 תורה לנביאים ולכתובים ושל נביאים לתורה ולכתובים . ושל כתובים
 לתורה ולנביאים אלא כל גנון כמו שהוא מתוקן שהכל הלכה למשה מסני שנאמר יעננו
 בקול . פ"ב

אין

קורין פסוק על גבי מכה והך דקריין על גבי יברוח אסיר בא וקרא
 הפסוק הזה על בנו שהוא מתבעת תן עליו ספר תן עליו תפלין
 בשביל שישן והתניא אומרים היו שיר של פגעי בירוטלים אמר רבי יודן כהן שלא
 בפגע כהן שנפגע אזהר שיר של פגעים ה' מה רבו כרי מוזמר ויטב בסתר עליון עד
 כי אתה ה' מחסי עליון שמת מעוכך . פ"ג

בכל

קנינך קנה בינה שיהא לך רב שידע לך מה הוא לומר אף על פי
 שאינו לומר אלא עברי צריך שיהא מבין מה שהוא לומר וכשלומר מקרא
 צריך להבין לו כשיגיע לדברי יראת שמים כגון לבד את התורה ולומר לו שהבורא
 בשמים והוא הנותן והוא המפרנס ויראה לו שבשמים הוא ואם יגדל ילמדוהו שיש ג' ע'
 ונהינס כי הילדים לבס כלב הגדולים בחלום סבורים שהכל אמת כך הילדים סבורים
 שכל דברך אמת קודם שירגילוהו חברי רעים לדברי רעים . פ"ד

תחילה

צריך שיהא לו רב וחבר ירא שמים שלא יהיה זולל וסווא ולא יחלל שבת
 ושהיה לו רב טוב וחבר גוון להזהר מן הנסים וכשלוקח אשה להזהירו מן
 הנדיות בימי טומאה שלא יוסיט מידו לידה ויחזור אפילו לקס אם יש לו בנים להזהירם
 מן הגזל ומכל איסורי ממון ולהיות קבוע בתורה הוא ורעבו . פ"ו

אל

יתן אדם את בנו ללמוד לפני כעסנים כי יבוס או יעניטום כי אחר
 לא נתן סכר המלמד כששאל הפכירות מהרה אמר לתלמידו יהי רצון

שלא תבליח בלימודך אמר לו החכם מה פשענו ואמ' לאביו שמע לבצתי ותשכיר תלמד
אחר לבניך שלא יהא כעסן ולזה נתן השכירות אף על פי שלא הגיע סוף הזמן
הפרידהו לשלום" ש"ח

אל

יעשה אדם חסד במקום עבירה כגון שיש בנים לראובן ובנים
לשמעון ויאמר ראובן לשמעון אתה עשיר ואני עני ואין לי במה
להשכיר תלמידים ואין לך כל כך שתשכיר תלמד לבני אלה עשה עמי חסד ותעזוב
לבני עש בניך לפני הרב שהשכרת לבניך אם בניו של ראובן אינם הגונים ובעלגנים
ויזכאו בני שמעון לתרבות רעה אל יניח בני ראובן ללמוד עם בניו" ש"ח

מי

שלמד תינוקות ואחד חריף ומחברו והרב שלהן רואה שאין תקנה
שילמדו יחד וכריסים החריפים רב לבד ישתוק ויאמר לאביהם אלה
כריכי רב לבד ואלה לבד אף על פי שיפסיד אם יפרידם . חנך לנער על פי דרכו גם
כי יקץ לא יסור ממנה אם תראה שיבליח במקרא ולא בתלמוד אל ידחוק לו השעה
ללמדו תלמוד ואם יבין תלמוד אל תדחוק אותו ללמדו מקרא במה שידע . שתחבהו . כן
חמש עשרה לתלמוד מאי נפקא מינה אלא כיון שאדם רואה שאין בנו זוכה לתלמוד
ילמד לו הלכות הגדולות ומדרשים וקריאה . ש"ח

היתה

כאניות סוחר כאניה אין כתיב אלא כאניות . שכל תלמוד חכם שאינו
יודע להשיב בכל מקום שיטאלהו אינו ראוי לישב בסנהדרין וראש
ישיבה . מתרחק תבוא לחמה שיודע להביא ראיה ממסתתא למסתתא . מי גרס ותקם
בעוד לילה ולא יכבה בלילה נרה כל הלילה ישב ועסק בתורה כאניות סוחר כך הקדוש
ברוך הוא מומין לעוסקי יומם ולילה בתורה כל כריהם כעס שהסוחר שהשעה ממחוקת
לו מומין לו הקדוש ברוך הוא מלאכים הממונים עליו ככנסים בלב אחריה להביא באותו
מקום שזה הסוחר עם ומכנין לב הסוחר לקנות ואחר כך מכנין לב אחריה לבא עם אצל
הסוחר או הסוחר אצלם לקנות וכל העוסק בתורה תדיר הקדוש ברוך הוא שולח לו
מלאכים מרחוק להביא לו כל כרכיו לכך נקראת תורה לחם" ש"ח

שני

יהודים שמעו תלמד אחד שלמד לתלמידו בטעות תיבה אמר האחד
לחברו אמור לו אתה אמרת ליה בטעות אה' לו אם אתה יכול שלא
תלבין פניו אמור לו ואם לאו אל תשפוך דמו אמור לקרובו שיאמר לו ולא משמך שלא
יתבייש . איך אדם לדרב עם תלמידו תינוקו בשעה שהוא תלמדו פן יבטלם בדבר
וכן לשכיר פועל של ישראל פן יבטלנו בדבריו . אל ישב אצל שכיר אפי' כשאין שכיר
עושה פעולה שמה יהיה לו בושת ויאמ' אין לי פנאי ואם רביל ואין לי בושת מפניו ואינו
מבטלו אין בכך כלום וירא שמים כגון חוני המעבד ואבא חלקיה לא היו מסיחים ואפילו
שלום לא רבו להחזיר" ש"ח

אל

יפתה את בני אדם כך וכך רבו ליתן לי בסחורה או שיאמר אני
קניתי כך וכך ועל זה נאמר שארית ישראל לא יעשו עולה ולא
ידברו כזב ולא ימנא בסייה לשון תרמית ואל יתעה החפצי לקנות שיראה להם פנים
כאומר למכור אותו חפצי שכירו ואין בלבו והם אינם קונים במקום אחר כי סבורים
שזה ימכור ש"ח

מזה ומכור להם וכתוב לא תונו שהנחו בדברים וכתוב דברו אמת איש אל רעהו *

ט"ב

אם

יבא לביתך אורח אל תשאל לו מדברי תורה להשיב או תשאל בינו לבינך שלא יתביש *

ט"ג

חייב

אדם ללמוד לבנותיו המצות כגון פסקי הלכות ומה שאמרו שמלמד לאשה תורה כאלו מלמדה תיפלות זהו עומק תלמוד וטעמי המצות וסודי התורה

איך תשמור שבת וכך כל מצות כדי לעשות להזרה במצות שהרי בימי חזקיהו מלך יהודה אנשים ונשים גדולים וקטנים ידעו אפילו נהרות וקדשים וזהו הקהל את העם

האנשים והנשים והנאף. וזהו אתם נבנים היום כולכם לפני ה' אלהיכם ראשיכם שבתוכם וקניכם וטעורכם כל איש ישראל. טעוכם נשיכם וגרך אשר בקרב מחניך

מחוטב עבדך עד שואב מימך * כדי שידעו עבדים ושפחות פסקי המצות מה לעשות ומה שלא לעשות

ואכל לא יתכן לבחור ללמוד לבנות ואפילו האב עומד סס ושומר פן יתחזק לא יתכן פן יתגבר יכרו עליה או יצרה עליו וקול באשה ערוה

אלא האב ילמוד בתו ואשתו והסוכמית הולכת ושומעת הדרשה מפי אלישע שהרי אמר מדוע את הולכת אליו היום לא חדש ולו ושבת מכלל דבחדש ושבת הולכת *

ט"ד

כשחל

ערב הפסח להיות בשבת אל יאריכו בשבחות שמא יבא עת איסור חמץ וכן בשמת מוטל ובמקום שיש עוסקים מיד אחר התפלה. כתוב

כי אם בתורת ה' חפצו ואינו אומר חפץ מאד כמו שכתוב במקום אחר בפסוק במצותיו חפץ מאד בדברי תורה כיבוד אם יתקן מצות לפסח ידבר ולא יעסוק בעמקי הלכות

שמא יהיה לבו טרוד בעסק התורה ולא יהיה נזהר עד שיחמץ הבצק ואם שולח בסר במקום אחר יהא מזהר לבקרו להסיר חלב וגידים ואל יעסוק בעמקי הלכות פן לא

יהיה נזהר ושמא יש בו חלב וכן העושה מלאכה לאחרים. וכן כל מצות הצריכות כיוון הלב *

ט"ו

כתיב

טוב מלא כף נחת ממלא חפנים עמל ורעות רוח טוב מעט בתפלה שנקראת משאת כפי כדכתיב משאת כפי מנחת ערב טוב מעט תפלה

בכוונת הלב ממלא חפנים מתפילה מרובה בלא בכוונת הלב יותר טוב שיתפלל אדם בשבחו של הקב"ה מעט ואותו מעט שלא ירוץ ולא ימהר בו משבחות הרבה וימהר כי

עליהם נאמר ויהי מרובתם רעה וכתוב ולא אותי קראת יעקב כי הלויים אומרי שירה ומוסיפים בהם הרי שיר שלפני המלכים מוסיפים ומנעימים לפני מלך מלכי המלכים

הקב"ה ממליך מלכים ומלכותו ומלכות כל עולמים לא כל שכן * אם הבעל בר עין והבעל נותן לה שתעשה מה שתרצה היא תקח מאשר כתוב לה ותתן לבדקה וכן

עשתה אביגיל ונתנה לדוד והאורח שרואה שעל המקבל למשא או אפילו הוא עשיר ואינו נותן בספר פנים או נותן בספר פנים מפני הבושת או אדם שאין לו במה

להתפרנס וכבר נתנו לו הקהל ומוכח חבורה ללכת ומעב' בסביל מעט ריוח שלנו ואינו חוסס שבעל הבית מוכיח עליו עתיד ליתן הדין וכל שכן מי שאינו הולך בסביל דוחקו

אלא בסחורות יהא בבית יהודי ואוכל משל בעל הבית ומעבב סס וכל שכן מי שהולך

יש

בעיר אחרת דרך טויל ואינו חושש שחבירו מוציא עליו * ס"ז
דברים שאינן גזל והם חמורים ומגזל כגון אם באל לחדס אפילו בדיק ועמי
וכר עין וכוס לברשו מביתו או מפרנסתו ואוכל מטלו או בבית עמי שאין
ספק בידו וכוס לומר לו אין לו זהו גזל כמור בדיני שמים הרי שאדם נותן מרובו אעפ"י
כן אסרה תורה וכל טעם זה והוא שכתאמר אל תלחם את לחם רע עין ולקח שונא מתנות
יחיה * ותשובתו קשה שאם ישלם לו בוטת לקבל * ס"ח

אדם

בדיק וצריך לבדקה שתהן לו ואם רשע זולל וסובא עומד ואינו יכול לתת
אלא לאחד מהם והנה הרשע אומר אם לא תתן לו ישתמד או יעשה
עבירה ולא רציתה תן לבדיק והרשע ילך לגהינם אבל אם באל לעשת רציתה כדי
לכרות הנקי כדי שלא ירצחנו יתן לו והוא רב אוכל ביר רשים ויש נכסיה בלא משפט * ס"ט

אחד

היה אומר תנו לי ואני עני זהיו אומרים עליו שיש לו ועשה עבמו חולה
ואמר לחזן לברכו שיתרפא אומר החכ"ן כיון שאומר חולה הוא וצריך לברכו
כן יהיה ולא היו ימים מועטים ולקח ביסורי גדולי הרי אומר מי שאין צריך לבריות ולקח
מהן בדקה לא יבא מן העולם בגד שיצטרך ומעשה באדם אחד שהיה תלמיד חכם
ולא היה צריך לבריות והיה הולך ואומר תנו לי כי אני צריך ולא היה נהנה שזה כרוטה
ממה שנותנים לו כי היה נותן לעניים בדיקים וכשהיו אותן עניים הולכים ומבקשים
לא היו נותנים ולא היו חוששי וכשהיה אותן תלמיד חכם אומר הרי עניי תנו לי שאתן
להם לא נתנו ואעפ"י שלא היה אומר תנו לי כי אני צריך היו נותנים לו והיה נותן
לעניים כי אומר מוטב שאני חסר ומבייש עמי ואומר שאני חסר כדי שאחיה את העני
אומר לקבל * מעשה באחד שהיה דל וחסר ולא היה רוצה לקבל בדקה אומר היוך
אקבל הריני גזול את העני' אלף הלך וזוהו מצני אדם ונתנו לו על מנת להרויח למחצה
ויחזור להם לזמן פלוני והיה לוהו מהרבה בני אדם ואינו פורע לו ומלוה לו על אמונת
שמים ולא היה פורע ואומר מה אפרע ואין לי במה אפרע ועוד הלך ואומר תלונו עלי
אמרו לו למה רשע ולא ישל' והוא אומר מוטב שאחיה לזה ואם יהיה לי אפרע ולא אקבל מן
הבדקה ולא אחיה גזול לעניים ואמר עליו אל תהי בדיק הרבה ועוד שהוא רשע למת
לזה והוא יודע שאין לו הכלל ולא יהיה לו במה לפרוע ומתחלל עם שמי' על ידו וכועב
דלת בפני לווי' ועוד אל תהי בדיק הרבה למת תשומם כשוממה בלא דיווי' * ס"ע

כשארם

כדרך מן הבריות אם יוכל לעשו' שיתנו לו הקהלות שכל עיר ועיר
אל ילך לחידים לבקש כי מה שנותנים לו מן הכיס של בדקה לא יכאב
לב על זה אבל מה שנות' היחיד שמת בעור על הדבר שמוציא מידו פסוט וכמוציא דמת
הוא ורבה שהיה מעשה ודוחק שיתן אותו היה עשיר אבל האדם עבמו לא יתכן שיעשה
ולאמר שפסקו לא יעריח יותר אבל קודם לכן יגיד עניווד לתו' * ס"ך
מים לב מלך ביד ה'כל אשר יחפץ יבנו לטובה וזו העם והמלך יגנו לטוב
יתחשב אל המלך לבדקה ואם לא זכו העם והמלך יגנו לרעה וכפרעים
מן המלך שלא זכה שיטה לבו לטובה * ס"כ

פלגי

הנותן

בדקה לשם שמים הקב"ה אזרעה כיכר אם נותן להם כסף או שוה כסף
או כל דבר שהוא הגאה לעני' והכל כנגד העוני הרי מעה לעני שקולה

כנגד הרב' לעשיר והקב"ה זורעה בגן עדן כמה תבואה יכולים לקנות במעוה וזורעם
 בגן עדן וכומחים בכל שנה ושנה מכניסם לאור וכן מיני מגדים ונהנה מהם לעולם
 הבא שנאמר כי כארץ תבואה במחה וכגנה זרועיה תבתיח כן ה' אהים יבתיח בדיקה
 ותהלה נגד כל הגוים . וכתוב אור זרוע לבדיק . וכתוב ועל פתחינו כל מגדים
 חדשים גם ישנים . וכתוב הלל הוא כמום עמדי חתום באזכרותי . זרעו לכם לבדיקה
 וקברו לפי חסד כל מי שמהנה בדיק כפי הנאה שנהנה וכפי המעשה אם עני הוא
 ונותן פרונה לעני יותר טוב מלעשיר כמה פרונות הנותן פרונה לעני יזכה לראות
 פני שכינה ודבר זה כתוב בתורה ושנוי בכיאים ומשולם בכתובים כתוב בתורה יראה
 כל זכורך את פני ה' אהיך . יראה יראה ושמריך ליה איש כמתנת ידו . הרי מן התורה
 מן הנביאים שנאמר לחמו נתן ומימיו כאמנים ושמך לו מלך ביופיו תחזינה עיניך
 . ומן הכתובים שנאמר אני בדרך אחזה פניך . ויזכה לתחיית המתים שנאמר אשבעה
 בהקץ תמונתך . כמו שכתוב וחי אחריך עמך . כן לתחיית המתים הרי אמרו בני
 חיי ומזוני לא בזכותא תליא תילתא ואם יקשה בעיניך הלל כתיב את מספר ימך
 חלמל . למען יאריכוך ימך . למען ירבו ימיכם וימי בניכם ולבניכם אחרים לעולם
 . וכתוב וברקה תביל ממות . ואמרו זנות תולד במים המרים הרי חיים בזנות . וכן
 מזוני בזכו' שאל' ר' חיז באיזה זנות נתעשרת שיש לך טובל של זהב אומר טובח הייתי
 הרי מזוני בזכות . וכן יכול להיות שבזכות יהיה לו בניס' כגון סינוי השם ושינוי מקום
 אעפ"י שאין המול נותן חלל אין מול ליערש וצריך לכתוב בספר הכבוד .

שכב

אם תשאל למה יש בדיק ורע לו כדי שלא יאמרו אם לא היה בטובה לא היה
 בדיק כמו שאמר השטן החכם ירא איוב אהים לכך מראה לעולם שמתאבה
 עובד וכדי שלא יאמרו קבל עלולו .

שכב

ויותר טוב להתחבר עם עש' הארץ שוותרן במינונו במשאל ובמתן מלהתחבר
 עם תלמיד חכם שעברך וקפדן

שכב

עשיר אחר היה מחל מענותיו לעניו לבדק ויהיה נותן ביד הגבאי והי' לו אח עני
 וקרובים עניים אחר לו החכם כל מה שאתה נותן לעניים לבנאי נחשב
 לכעקה כי טוב שתתן לאחריך ולקרוביך העניים .

שכב

אדם שיש לו בני' ועוס' ואינ' מקבלי' תוכחתו לעסוק בתור' וכמעט טובי' מוטב
 שלא יפרנס אותם ויהיו עורדים ומעונים במלאכתם וישבו בדרך הטובה
 אבל אם רואה שעל ידי שמונע עבדמו יבא לתרבות רעה לאו כל
 כמיניה .

שכב

אמר רבי לוי כל המנחש סופו לבא עליו שנאמר כי לא נחם ביעקב . כי לו
 נחם אחר רבי אחא אמר רבי זירא מחיבתו לפנים ממלאכי השרת מה

טעם כי לא נחם ביעקב ולא קסם בישראל כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל .
 אמר רבי ברכיה בסע רבי אחא בר כהנא עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחיבות של
 בדיקים לפנים ממלאכי השרת ומלאכים שואלים מה פעל אל מה הורה להם הקדוש
 ברוך הוא עב' כאן בירושלמי זרעו לכם לבדיקה קברו לפי חסד' למדנו מי
 שאיך למקום הועד או בדרך או במקום שכנה שיתן קודם לעני לחם או סוס

דבר שהנחתך קרובה כוונת מאכל העיגול אבל אדם שיש לו בוסת לקבל מאכל יתן לו מעות זהו וורעו לכם לזדקרה קצרו לפי חסד ר"ל לפי החסד טהרה העני * טכ"ז

אשרי

משכיל אל דל כיוס רעה ימלטהו האם ילדה אדם לעבני מעוה המלטה יודע שהלנה אין לו לפרוע והעבני טוב שאם היה לו היה פורע כרצון ועתה אין לו אם יחלנו הולך ילך לו מצד אחר שלא יסבור עתה רובה למשל לו את החוב ועוד יתבייש אעפ"י שלא ישל לו ויאמר הלנה בלבו עתה יכול המלטה לחזרני שלא ארצה לפרענו ואין לי במה לפרוע * טכ"ח

יהללך

זר ולא פירך אם בא לעיר שאין מכירי איתו שהוא חכם אם ישתוק ולא ידבר בדברי תורה יתנו לו כונו לאחר מעמי הארץ הריקוס ולא יתנו לו כי אם מעט לא יוכל לדבר לבני העיר לומר חבי אותנו תלמיד פלו אלא ידבר עמיהם דברי תורה וממילא ידעי מה שיש בו * טכ"ט

הנהגה

מן הדקקה שנתן לו כשכיל שהוא עוסק בתורה ובמצות ובמעשים טובים לא יהנה מאש' נתנו לו לא יתנו למי טוב כמותו ועוסק בתורה וחס' אמרו לו על מנת כן אנו נותנים לך שלא תתן לשום אדם אפילו לטוב ממנו אינו נותן זריקן לומר לברוע ממנו אומר רבי לעזר בן יעקב אין ראוי להמנות בבאי על הדקקה אלא אם כן הוא באמת כרבי הניחא כן תרדיון אם אדם עבני הוא ושכחן אעפ"י שהוא טוב וכדין לא יתכן שיהא גבאי כשיטבח במה יפרע ולא יקבל פקדונות אפילו מן הטובים כן יטבח * ט"ל

זהייתם

בקיים מה' ומישראל ולא מכל ישראל פעמים שהגבאי נותן לבני טובים שאינם יודעים הדבר אלא שנים או שלשה מחשובי העיר שאם ידעו האחרים היה זה המקבל מתבייש כי כשיכעסו היו מלבינים פניו והיה הגבאי נותן על פי שנים או שלשה טובי העיר לעבני טובים ושאר הקהל תמהו' אנה באה הדקקה כל כך מהרה ויש לו בוסת ומוטב לגבאי מלבינו את פניו ואל יתבייש העבני אם יגיד הגבאי יתבייש העבני המקבל * טל"א

אם

הגבאי שומע מהגבלים שאומרים לו שחוסדים אותנו אל יקפיד על דבריהם שאמר כי נבל נבלה ידבר ואין צריך לשום על לבו אבל אם רבים הם שמדברים אין אנו חפזים בך יאמר בפני הטובים כיון שהרבים מתרעמים תבחרו איש שיהא כחפזכם * טל"ב

גדול

המעשה יותר מן העושה דווקא אם מעשה את העשירים אבל אם מעשה את שאינו יכול להתפרנס כאלו הוא גזול * אשרי משכיל אל דל אם תראה אדם חשוב וחדש שאינו הגון הולכים ובאים לעיר ונותנים לשאינו הגון וית' מאשר נותנים להגון גרם לזה שלא יהיה זכות לקהל כל כך שמוזכרים ומזמיני להם מן השמים מי שאינו הגון לתת יותר ויותר וימעטו לטובים ועוד גרם שזה אבותיו או אמונתיו היה כידם עושר וכשכיל להתאדות נתנו למי שאינו הגון כדי לשכחו וכשבאו לו קרובים או טובים שלא יסבחוהו היה מומעט לתת להם לפיך מדדו לו מן השמים מדה במדה מעל אמרים מרחמי ועליו ועל זרעו אין מרחמיין טכ"ג יהי חונן ליתומות * טל"ג

שאמר לשמעון בא ותן חלני המענות ללומדי תורה לשמה ויש לשמעון
קרובי עניינים ויש נכרים שעוסקי בתורה וקרובים של שמעון ואמר
תן לנו ונעסוק בתורה יתן לנכרים שכבר עסקו בתורה ויאמר לקרוביו כיצן של
עסקתם עד עתה אבל בטביל המענות אתם עושים איך תורתכם לשמה ומפרנסים
אתם שכבר עסקו בתורה *
של"ד

ראובן

בבחרו אחד שהיה נטוי למוות אמר תפדוני תפדוני כך היה צעק
אמרנו לחכם מה הוא אומר אמר בהם שמה הוא בכור אמרו כן אמר להם
לפדותנו ויחיה מיד נתנו לכהן הסלעים ומהי כ"ה ענים אחר כך *
של"ה

מעשה

שבתו ששואה ועוסקת בכרכי בעלה והאב כרוך לה לא יבנה לבתו
לעשות כרכיו כל זמן שעוסקת בכרכי בעלה ואם הכעל טוב יאמר
לה לעשות כרכי האב קודם *
של"ו

האב

שאמרה לו אמו עשה כך וכך אתה בני ולבסוף בא אביו אמר לו כך וכך
עשית מי אמר כך לעשות זה לא יאמר לו אמי אמר לי כן אם רואה
שכועס אביו פן יכעוס אביו על אמו ופן יקללנה נמכא טהא גור ומעלה עלינו כלא הוא
עושה לה עלי קוללתך בני אך וכו' מן הדין לא היה כך לומר עלי ולגלות שאני
בזויתך שמה יקללני ואף על פי שאמת שאמרה האם והוא מתעטער ורונה לקללך
אל תאמר לאביוך שאמך בוך *
של"ז

מי

שכא לידו ריוח ואביו ישן זה למדנו מדרמה בן נתיבה אבל אם בא ריוח
לאביו ונפסד ואביו כשחקיץ מתעטער וית' שלא הקיטו והבן יודע דעת
אביו שטמח כשחקיץ *
של"ח

הבן

שהיה חוגם עמים או עבודה אחר' והבן למוד עת' לעשות לה הפרג
תורתך ויעשה הבן המלאכה אעפ"י שהאב עס הארץ אבל אם הבן
יודע שהאב כשהוא יושב פניו עוסק במעשי רעים כמו אם ישב בגול ילך אחר זונות או
יסכך בני אדם לעשות רכילות מזה לזה וכיוצא באלה או ילך ויעשה מחלוקת מבוה
על הבן להניחו לטרוח במלאכה כדי שלא יחטא באותה מעשה ואם הבן עושה מלאכה
והאב אומר לו לך אתה ועסוק בתורה ואני אחטוב העב' או אעשה אותה מלאכה שאיתה
עוסק ויעסוק הבן בתורה ואחילו אם יש עס בני אדם והבן חושב אם אני מניח את אבי
במלאכה ואני אשב יאמר העולם שאני מבוה את אבי ואחילו לא אמר לו כך ועוסק
בתורה אלא האב חס על בנו שלא יערה ושמע לאביו וכנגד הכוונת יהיה שכרו גדול
ואחילו אם האב מתכוין לבייש את בנו לומר הוא שוקט ואני גורח אבל אם האב רובה
שהבן ילך לשחוק או לדבר עבירה אל יעמע לו ואל תאמר דאיריתא אלא אחילו עבירה
דרכנ *
של"ט

ואדם

שום לו בן נסוי ועומד על רגליו עד שיטב אביו במקומו ויש לאביו
למשא בשעומד כי כשעומד עומרים גם אחרים כנגדו ורואי האב
למחול את כבודו ולא יעמוד הבן כנגדו ואם בטביל זה שלא יעמוד גם אחרים לא היו
עומדי כנגד אבותיה ויקלנו באבותיה ונא' מותיה' או לא ישנה את בנו מאחרי' *
של"ט

האב והאם מתעבים והבן חושב איך מעבול מהם הענוי והבן מתעבב
 או מרדבר ואני מתעבנה אם אתם מתעבני והבן יודע שאביו ואמו עבבים
 על שמשפח נפשו אבל אינו יודע באיזה ענין לבטל מאביו ומאמו התעביות אסור לו
 לענות נפשו ומה שאביו ואמו מעבירים בתעביותיו ודוקא בתעביות שאין חובה
 לאחרים הוא אלא לעצמו אבל לא בשאר דברים שיש חובה לאחרים כגון שכובים אביו
 ואמו יותר מראי " שמ"א

ויאמר

עשו הנה אנוכי הולך למנו' ולמה זה לי בכורה למה לו לכתוב לא היה לו
 לכתוב אלא וימכור בכורתו ליעקב ולמה יש לכתוב מה שחשב עשו אלא
 שלא תתמה למה נתן הקדוש ברוך הוא מתעלה לבני עשו לומר שתדיר בטביל אביו
 הולך למקום סכנה במקו' החיות כדי לבדוד ביד להביא אל אביו וממנו למד יוסף כשאמר
 לו יעקב כך ואם לך אליהם והלא היה יודע שמונאים אותו אלא אמר יוסף עשו הולך
 תדיר למקום סכנה כדי לבדוד ביד להביא לאביו ואביו שלחני לראות את שלו' אחי ואת
 שלו' הבאן שהוא חיות של אביו ובני ביתו ולא ארך כל זה נכתב להודיע על ישראל איך
 לטרוח כדי להביא פרנסה לאביו ואיך יהיו זהירים לעשות מכות אביה " שמ"ב

אם

תראה רשעים שמקילים את אביהם ואת אחים ומצליחי' דע כי לרעתם
 כדי שיהא עונם גדום וכן יש רשעים כשעושי' עולה מרועיהם ומצליחים
 ונשעושים ביושר לא יצליחו כדי שיהא עונם גדום לכן טעה משחקת להם כדי שיפריע
 מהם לבטוף בניהם או מאשר יהיו נפרעים וזהו שאמר דוד נתת שמחה לבבי מעת
 דגנתי ותרועתי רבו למה למכעיסים טראים לפורענות כך שלום ושקטום כל סגן
 לכדיקים לעתיד לבא " שמ"ג

כתיב

הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד אחים גם בגימטריא כתיב
 שני אחי' או אב וכנוי כשהם בקטנות ובכעס וכן הרב לתלמידיו אי
 סילמדו תורה ממנו כיון שמתקוטטים יחדו מוטב שלא יהיו יחדו מפני שמכערו ואל
 תאמר דווקא מפני האב שמכעבר והרב מעבבר אלא אפילו הבן מעבבר על ידי האב
 מוטב שיפרידו כיון שאינן יכולים לסבול " שמ"ד

ראה

כמה תעביות וכמויות ובכיות וחנוניות אדם עושה כשכנו חולה כי נפשו
 מרה על כנו וכל סגן שהיה לו לעשות בעשותו דבר עבירה שהוא
 אובר עובה נפש לעולמים " שמ"ה

כל

המכות יקבל עליהם סכר האדם אפילו מכות של אחרים כגון מי שלא
 ראה אביו ואמו בעומדו על דעתו היינו כבול' אב ואם ויש לו זין וזקנה
 ראי זה יקיים עליהם מכות כיבוד כאלו הוא בניהם וכן אם לא ראם ויש לו אחים גדולים
 ממנו יכבדו ויכבדו כדדיקים שנאמר ואת יראי' היכבד בעיני' שהיה לו לכבד אביו ואמו
 ושבת בכסות נקיה וסערי' ויכסו בתיקון ופה וגם רבותיו ויכ' וירא מהם יתחמיו כענין
 כיבוד אב ואם ומורא אב ואם ויכבד את הגדולים וירא אותם ואת מוכיון הרי מעבין
 עליו כאלו קיים כבוד ומורא לכך היו קורין לאליהם אבי אבי כי היה מקיים בו מה
 שמחוייב לאביו אביו כיבוד אבי במורא " שמ"ו

כתיב

בן יאכדו כל אויבך ה'ואהבך כגלות השמש בגבורתו ו'ואהבך היה צו לומר או בן יאכדו כל אויבי ה'ואהביו לא דבר אלא כנגד דוד כי דודי' ד'

א'הביו ו'אהביו בגימטריא יהודה שבא מ'צבע יהודה וכת'יב כסאו כשמש נגדי וכת'י כ'אור בוקר יזרח שמש ו'אהביו כ'מיליו שלשים וששה ו'אהביו חסר ו'בגימטרא שלשים . שלשים בד'יקים כ'אברהם ו'אהביו וכת'יב זרע אברהם ו'אהביו ל'ו בד'יקים כ'אברהם ו'אהביו א'מרי כל חוכי לו פירוש ו'אהביו הד'יקים " שמ' "

שלחו

מתם אי זה בן העולם הבא ענותן וסכל כרך שאיף ועייל שאיף ונפיק וגרים באוריתא תדירא ולא מחזיק ג'ויבותא לנפסיה יהבורבן ע'יניא כרב עולא בר אבא פירוש שאיף ועייל שאיף ונפיק שמה ונכנס שמה ויובא והכי אמרי בבבא מציע' ג'בי תקרת ע'לייה סכחבט' סוף ועול סוף וכו' " שמ' "

מעשה

ב'אדם אחד שהסכיר ג'וי לבנות ביתו וקבל עליו הגוי בקבלנות והיה הגוי בונה במסדת וב'ימים טובים והיו מתרעמים עליו ולא חשם בוכי אמר כי הגוי קבל בקבלנות ובשלנו עשה ולא היו ימים מועטים שלא נשאר הקרקע לא לו ולא לזרעו " שמ' "

מי

שחלם חלום קשה לחבירו שה' היה מתענה בעבור החלום הריאס יתענה על חבירו הרי קיים ו'אהבת לרעך כמוך יכול ואמר אדם איני מקפיד עליו שמצוה איתי כך אני אבזה אדם אחד שהתורה לא צויתה לא'הוב אותו יותר ממני לכך נאמר ו'אהבת לרעך כמוך מי שרעיתו כרעיתך ואם מקפיד הרי אמר בטל רבונך מפני רבון חבירך ורבון חבירך מפני רבון הקדו' כרונך הוא ונת' אל בינתך אל תסעך זה המציא ע'מנו לידי נסיון " שמ' "

אמר

המדות חמוד' ע'סר . דבר האמת בין בני אדם . ותן לטול . והגמול הטוב והנאמנו . והכנע לטוב . והכנעה לחבר וכבו' האורח . וראש לכלם הבושת . ואמר החכם לחכם כמוהו ואחוק המרות החמודות לעולם הבא מחול וצוה לעשות הטוב והתרחק מן הכסיל . וההסתפק' . והסכל . וההודאה . והבושת והגד'בו' והגבור' . והכניעה והקנאה . ודבר האמת . והנאמנו . והסכרת פנים . והענוה . וכבוד הקרוב' . ושיתן הדין מע'מנו בעת רצון והכעס . ושית'צ'י' מחבירי . וש'אריך ברוחו . וש'ימחול . וש'יתן הדין שמדותיו לא חיוו כבע'ימים בעולם הזה ולעולם הבא . ואמר השלמ' הב'יעות 'אמדות לטוב רכה . גמילנו חסד . והתרחק מהיוק . וירא המומי' יוסר מלשון הרע . והאמנו' וכסות הסוד . ואמר החכם כשתשאל על אדם של מי ריב'הו כי כל אדם עושה כמעשה חבירו על כן כשתהיה בתוך עם תת'רע לטוב טבחה ול תת'רע לרע פן תרע כמוהו . ודע כי האויל אם יהיה נמצא לא יסאלו ע'בתו . ואם יפקד לא יפקד פירוש אמר מן האויל כי אם יהיה נמצא כעיר לא יסאלו כ'אדם ע'בתו כי ודע'ים בו שהוא אויל וע'בתו היא ע'בה כע'רה ואם יפקד בלומר ואם יחסר מן העיר לא יזכר בין בני אדם שיסלו על'ת אזה הוא סג'לך ונשאל ממנו ע'בה או ר'ל לא יזכר חסרונ'כי אינו נחשב בעיני'הו ר'ל אם יפקד פ'עם אחת מן האדם לא יפקד ממנו פ'עם שנית כי מן הפ'עם הראשון הכיר בו שאינו כל'ו ולא יהיה נכבד כל ימיו ואם יהיה במוטב ישמע הדכ'ו'ל'א יבין השמ'ל'ך בני מהתעלם מהחכמה ומגעול בה . והזהר מן הדבור הרע במוטבות ומן השיחה לפני מוכתי התורה ומן השחוק בין החכמים ואמר הבושת והא'מנה כע'מדות כשתס'לן אחת

אם

זכית הרבים ובה מעשה עבירה על ירך ונתגברת על ירך אל תחזיק
טובה לעבדך כי לכך לא עזבך לחטוא לפי זכית את הרבי או ים שלא
זיכה ומתגבר על יצרו מפני כי אחר כן יזכה את הרבים לכך קודם לכן לא עזבוהו
לחטוא כי גלוי וידוע לפניו את מעשה האדם ולמי יגלה סודו ויש שעתיד לגלות את
טעמי התור' הרב' שירע ולא עזבוהו לחטוא וכן כתי' בסג' הוא ית' תורה למשה למ' יום
לכן מ' יום מכול לכך היו שניו קב"ט שנים וכן בירמיהו בגורם אכרך לעתיד ובגורם
תנא מרחם הקדשתיך אצפי" כן אינה רוצה להגיד למלאך מפני מדת הדין שלא יאמר
כבר גזרת עליו מה לכסותו * סכב

אדם

זוכה את הרבים ולמד את העם ועשה עבירות לא יגן מפורענות
הבא תדע משלמה המלך שאין וסחר ותקן משלים הרבה ורבו למנותו
עם שלשה מלכים שאין להם חלק לעולם הבא אלא שירדה האם ולכך לא יהא גט רוח
ולב המזכה לומר אעשה חפשי כי לא יועילו מחשבותיו שאמר זכיתי וכל המזכה וחלל
עם שמים הרי כנגד הזכות זוכה * סכב

אמר

בתנחומיה אמר אברהם לפני הקב"ה רבונו של עולם איני זו מחאן עד
שתשבע לי שלא תנסני עוד לעולם שמא חו' לא שמעתי לך והייתי
מאבד כל מה שיגעתי כל ימי אמר רבי יוחנן אמר הקב"ה שלא ינסו עוד לעולם *
יסורין שבאו על איוב היו ראויין לבא על אברהם שנשמך לפרט' את עון בטורו הוא איוב
שנאמר איש היה בארץ עון הרי משמע מי זוכה ואחר כך חטא שאין זכויותיו לכלום
נחשבים ובסוף יומא משמע שלא אבד זכויותיו ומה שכתוב כל בדיקותיו לא תזכרנה זהו
בתורה על הראשונות ואברהם שאמר שאם חו' לא שמעתי בעקירה הייתי מאבד כל
מה שיגעתי כל ימי כך פירו' של זה הדבר לא שהיה מאבד הכל לעמרי אלא שזה העון
שקול כנגד כל הזכויות ויכריע כל הזכויות שהרי נתנו לו לבית זקנותו בן וביד הקב"ה
להחיות ולהמית ואמר למי לא חשבת אם תעברו על מצותי אמית שניכם מוטב ימות
יבחק במזכה ולא ימות במרד * ועוד יותר חלל שהקב"ה מגן כריך בירך ותאמר מדת
הדין חייה חסידותו שכל מה שעשה הכל מיראה ואין לו סכר ועוד הכריות מרננות
עליו לזה שעשה מיראה עשית כל הנסים להוליד בן ולמגן בריו בדיוו הרי שהיה בדין
הקב"ה אם לא היה עומד בנסיון של עקירה לשלם לו רעה ולגבות טובה שמסר בריו
בדיוו וסנתן לרבים ומסוס הזכות שעשה אברהם כנגד הנסים שעשה לו נמצא שעל
הראשונות אין לו כלום והוא שאמר אברהם שאם לא שמעתי לך הייתי מאבד כל
מה שיגעתי כל ימי * סכב

יראת

ה' טוהרה אותה יראה שאין בה הרעור כשעומדת לפניו טבא חט על ידו
שיכול לחטוא ויכרו מתגבר עליו ותוקפו ומנוח מקוס ושעה בלא יראת
אדם ובלא בושת ועזב בטביל הקב"ה וכן עשה הרבה פעמים ואחר כך תקפו יצרו
עד שחטאו ים לו סכר על הראשונות ואם תוהא על הראשונות אין לו זכות עלנשכר
יכרו מתחלתו למה כתו' ביני ובינך בבדיית מילה לפי שכריך האד' להסיר ממנו הרעור
עבירה כאילו אין לו ערנה שנאמר רוח האדם העולה למעלה כל היום אין להרהר אלא
מרבנו מעלה והרי יהא כלאי הרעור כעליוני' שאין ביניהם תאוה רק לחשתו ובה בכנשא
לקיים



משה

לקיים פרויה וריביה *

מה

ס"ה

ודור היו סוין משה מלך ארבעים שנה וכן דוד משה הוסיף את ישראל וכן דוד משה ברכת העשה ומשפטיו עם ישראל וכן דוד עושה בדיקה ומשפט שנאמר ויהי דוד עושה משפט בדיקה לכל עמו משה אמר מומור סיר ליום הסבת להגיד כי ישר ה' צורי ולא עולתה בו ולפי שאמרו למשה רבינו למיה תמות בלא עתך הלא מואדם הראשון עדיך כל אבותיך חיו יותר ממך אמר להם הנזר תמים פעלו להגיד כי ישר דבר ה' צורי ולא עולתה בו מפני ילמדו הדורות לי לא נשא פנים כל שכן לאמרים ובטאר דיני' היה וכול לדונם אלא במטה עשה נוסים ובמטה לקה למיה מת משה פחות בשנים מכל אבותיו מואדם הראשון אמר להם לישראל מה שאמרתם לכם כי הויא חידך ואורך יומך לא כתבתו אלא בעולם שכלנו ארך שיהי מי הוא מעסק ונכעצער בה יותר ממנו הכל למדו ממנו ועל ידו נתנה תורה וקבר ימיו וכן בכבוד אב ואם כתיב אריכות ימים ומאד הראשון עד יוסף לא קבר ימים כיוסף להודיע שאריכות ימים מסוד בכבוד אב ואם לא דבר אלא לעולם הבא ודוד קבר ימים מאבותיו להודיע כי הכל מדבר לעולם הבא * ס"ו

מומור

סיר ליום הסבת משה רבינו ואמרו וסופו צורי ולא עולת' בו לומר שמת משה בשבת והבדיק עליו את הדין ולמה מת משה ודוד כשנת כדו לקיים ועשיתי לך מס כסם הגדולים אשר בארץ שהמפטור קורא בתורה ומפטור בכביאים ומכרך מגן דוד משה נתן ה' ספרים ודוד ה' ספרים שבספר תהלים לפי שהיתה תורת משה בימיו שתיקן משמרות לקיים את התורה ועמרו וישי מתו בענוו של נחם ולמה שבמומור סיר ליום הסבת סופו להגיד כי ישר לכך אומ' בשעה בידוק הדין לפי שמשה רבינו קבר ימים מאבותיו ובשבת מת וכן דוד לפיכך אומרי' בדיקתך בדיק לעולם ותורתך אמת בעולם שכלנו ארך השכר ובדיקתך ובדיקתך כהררי אל משפטך תהום רבה שדיקק עם משה ודוד כי מפני הרעה נאסף הבדיק כגון כנו של ירבעם כאל המית את בנו וכרע' ממנו עונותיו ועונות בנו שנאסף בלא משפט ומעלה עליו כאלו אמר הקדוש ברוך הוא שקיבל לו מיתה בשבילו ונותן חלקו לו לכך כלם הבדיק תחלת הפסוק וסופו * ס"ז

רבי

אעזר בקט לרבי בדוק אביו ליתן שכירות לרופא שלא יהא לכרי חלק בגן עדן שבעשעושה נכרי טובה לישראל כריך לשלם לו בעולם הזה ואם לאו בעולם הבא ימעטו לישראל שיתנו לכרי משלו או כפרעים ממנו שקבל מן הנכרי ומטובים לאותו גוי בעולם הזה או לעולם הבא * ס"ח

נכרי

הוריו בשבע מצות שנכטוו לכבי נח הוזהר מטענותן שטענותן אסור ותשיב לו אבדה ואל תזלזלה אלא תכבדהו יותר מישראל שאינו עוסק בתורה * ס"ט

שני

בדיקים שבאים לעיר ומכבדים את האחד אותן שמכבדין יכבד לזה שלא יקנא בכבודו ועוד כדי שיכבדוהו וכן חכם שבא לעיר פים בה יראת שמים אותו בדיק וחכם שיש בה בריך לנהוג בו כבוד לשבחו כדי שיהו בני העיר נהגים ושומעים ליראי שמים שלא יאמר הלא זה חכם לא נהג בו כבוד אילו היה בו ממשות היה נהג בו כבוד כמו שנהג משה רבינו ביהושע ונתיב במאורות והיו

לאותות ולמועדים שנהגת החמה את זהר הלכנה סכנגדה וכמואל למר עוקבא

ומר עוקבא לשמא * ס"ס

החובל

בחבורו העפי' שלא בקם החובל מן הנחבל כריך הנחבל מיבקם עליו

רחמים שנאמר ויתפלל אברהם אל האלהים וירפא את אבימלך

וכן אתה מנחא ברעמי איוב ואיוב עבדי יתפלל עליכם וכתוב ויה' עב את עבות איוב

בהתפללו בעד רעהו * סס"א

עני

חולה ועשיר חולה ורבים הולכים לעשיר לכבדו תלך אתה אבל העני

ואפילו אם העשיר תלמיד חכם כיון שרבים מכיזין אכלו ואכל העני איך

הולך אדם אבל אם תלמיד חכם כריך והעני כריך כבוד תורה עדיף ואם תלמיד

חכם ואינו ירא שמים והעני עס הארץ ירא שמים ירא שמים קודם שנאמר ראשית

המקנה יראת ה' ואת יראי ה' יכבד וכתוב אבל בקור של חולים של עניי אשרי מעטל אל

דל ביום רעה ימלטוהו ה' וכתוב ה' יסעדנו על ערש דני ישמרונו ויחיהו * סס"ב

יש

דברים אם תחמיר על האד' לא יעשה המוכה כמו זה * מעש' כחסיד אחד

שלא היה רוכה ליגע בבשרו כסויקרתו כינה או פרעוש שלא ימחא לג

כינה או פרעוש והיה לו מלאם והיה חולץ תפלין ואחר כובע ולקח המאכלות ורוחץ ידיו

ומניח תפלין וכשהיה הולך לפני זקנים לא היה כוסף קומתו כי אמר איך אשתחווה

בעוד תפלין עלי ועוד אמר איך אראה באשתי או איך אדבר עמה בעוד שם שמים

עלי ואחר האחרים מאחר שברכים התפלין כל כך כרשות לא נוכל לסבול ולא הניחו

תפלין ואחרו לאותו חסיד הרי בעלת אותם מן המכות בחסידות שלך ואם כן לא תשלי

הרוח מחוטמך בעוד התפלין עליך לא לא נתנה תורה למלאכי השרת ועוד אם

דבית להיות כרום בהם לא היה לך לגלות לאחרים ואותו חסיד לא היה מנשק את בני

אלא כשהיה שמח לדבר מנוה ולבו שמח באהבת הקב"ה היה מנשק בפייה כדי

שמחשבתו תכנס בלבו ואחרו לו לפי דבריך תהרהר ביראת שמים בשעת ביאה שהיה

בניך בדיקים אמר להם ברבת התאוה יהיו בניך בדיקים והרהור התורה מעטלת

התאוה ובניו מנשקים ידיו ורגליו וברכו על עם גסה נא וסקה לי בני * סס"ג

מעשה

בחסי' אחד שהיה נושא תפלין וכיבית כל היום וכשמת שמעו סכני מעלת

הספידו ברכת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל שהיה מוכה את אחרים

לעולם והוא אדם ערום בירח ודעתו לחבו ששמים לדבק במכותו ולקרב את חבריות

ואדם סחו עני ועשה מכות בגופו הקב"ה מטיב לאחרים בזכותו מעלה עליו כליעל

עשאו וסכרו כסול לעתיד לבא * סס"ד

ביום

הרוץ ועמיד הראוין והסוין יחדיו ולא יתעבב האב על שאין הבן אכל

כי שמחת גן עדר ושמתה שנהנין מיון שכינה משכחת כל עבדון ובעד

סנאמר ובדיקים ישמחו ועלבו לפני אהים * סס"ה

כתיב

ישא ה' פניו אליך וכתוב לא ישא פנים הא כיבד ישא פנים בעולם הזה

ואפי' מן החיים למתים כי בקם שמואל והכניסו את לוי בישיבה של

מעלה ומשה רבינו בקם על יהודה עד שהיה נושא ונותן עם תלמידי חכמים באותו

בעולם ולא יסוף פנים לעולם הבא כי לפי מעשיו יסוימוהו למעלה במעשיו הם כי אין בדיק
 יכול ליהנם במחיצת בדיק חבירו אלא ברשותו וטוה לו ולא מכני גאזה אלא מכני שאין
 מסוף פנים בדבר שאין האב יכול להכניס את כל זרעו במחיצתו ואין האב יכול לומר
 תנו מחלקי לבני ואעפ"י שאמר רבי יוחנן אני אכניס את אחר במחיצתי וכבה האש
 והניחו הרי על פי מעשים שירע רבי יוחנן שאמר זכה בדברים והיו מזכירים למעלה
 ראוי להכניסו על ככה ועל ככה שני תלמידים אחר הרב ואחד התלמיד והתלמיד
 בדיק יותר מן הרב לא יוכל התלמיד לומר אני אחלוק כבוד לרבי כמו שעשיתי
 בעולם שעבר כי אין מסוף פנים בעולם הבא אבל ענוה יש לכדיקים בלבם ויש סופטי
 בעולם הבא וכל אחד משלימין לפי מעשיו פעמים שהבין עושה זכיות יותר מן האב
 והתלמיד יותר מן הרב יושב התלמיד למעלה ואינו ראוי לחלוק כבוד לא לחביו ולא
 לרבו ולהחליף מקומותיהם ואעפ"י כל אחד ואחד שמח בחלקו המגיעו והבן שהוא
 למעלה אינו מתביש על אביו שהוא למטה וכתיב גם כל קוויץ לא יבושו הבוגדים

ריקס *
 אדם יכול לומר יש לי הרבה זכיות ועשיתי טובה הרב חכמי * סכרי
 לעולם הבא ואין יכול לומר בעולם הזה מקבת ומקבת לעולם הבא וכן
 בפרוענות שאין תלוי באדם תשלום זכיות ותשלום עונות אלא ביד הקב"ה נותן מה

שהוא חפץ בעולם הזה ובעולם הבא שעושה לשמה יותר מאתן שלח לשמה * סס
כתיב ונתתי לכם בביתו ובחומותיו יד וסם טוב מבנים ומבנות שם בעולם אתן
 לו אשר לא יכרת * כתיב לכם וכתיב לו לפי שדבר יד וסם טוב יש שזכה

לשני עולמות יש בדיקים שהם עשו יחדו זכיות כגון חברים שמייעבים יחדו לעשות
 המנות או לומדים יחדו לפני הכבוד שנאמר יעלצו חסידים בכבוד ונגד זקניו כבוד
 ויש בדיק שזכה לעולם השם אבל רוב בדיקים שגזרו למעלה שיזכרו שמו על שם
 תמותו ופעמים לוקה בזרע זכרים כדי שלא יחא הנאה כפלים ולמעט מזכיותיו לכך
 חכמים הראשונים לא היו כותבים בספריהם בשמם ולא היו מניחים לכתוב שמם על
 ספריהם כגון מי שחבר תורת כהנים מכילתא וברייתות ומדרשים ואדרות ומקוני
 עולם כגון מסכת סופרים לא כתבו בספריהם אני פלוני בר פלוני כתבתי וחברתי
 זה ספר כדי שלא יהנה מהעולם הזה ויפגום סכרו לעולם הבא או היו ממעטים לו
 בעולם הזה זרעו וסם טוב מזרעו כנגד הנאה שנהנה בעולם הזה שקבל הנאה על
 שמו * סס

רבי חנינא אומר אין מיתה לעתיד לבא אלא לבני נח בלבד רבי יהושע בן
 לוי אומר לא בישראל ולא באומות העולם שנאמר ומחה ה' דמעה
 מעל כל פני' מה עבר ליה רבי חנינא מעל כל פנים מעל כל פניהם של ישראל והכתיב
 כי הנער בן מואה שנה ימות הרה מסייע ליה לרבי חנינא ומה עבר ליה רבי יהושע
 בן לוי ראוי לכל עונסין והכתיב כחאן לשאול שתו מות ירעם ורח מסייע לרבי חנינא
 ומה עבר רבי יהושע בן לוי לפי שבעולם הזה פרעה בסעתו סיסרא בסעתו אבל
 לעתיד לבא הקב"ה עושה לתלאך שלהם * סס

אל תזכרו ראשונות אלנו מועדות הראשונות שבימי משה אבל כורים אינו
 בכלל המועדות הראשונות שכל הנטי' אינם דומ' לזכרים שהרי במצרים

גורו כל הכן הילדו היאורה תמליכוהו הכן להמית והבת להחיות אבל הסורים מנעו
מעבר זקן עוף וכנשים כל יהודים לכך ימי הסורים לא יהיו ככנוליס ויש אומרי' יום הכפורים
וכפרה על השגנות ואל תתמה מהרי אף הנשמעות לאחר מיתה חטאים וענשים כרומז
של נכות שאמר ליה בא ממחיבתי * ט"ע

חסיד

אחד היה רוחץ באמבטו במים זאשתו יושבת אצלו והכה זוהר על
ראש הנדיק ובמים אמרה לו אשתו ומה זה הזוהר אמר שהק' בה כותב
הדיו הנשאר בקולמוס הוא מקנח בראש הנדיקים שהגיע זמנם ליפטר ובאותו סגוב
כפטר אותו כדיוק * טע"א

ישים

אדם אצלו מים בלילה שאם יראה קרי ולא יוכל לספק עליו ט' קבין
יקח מים ויטפסוף סביב לעברה כי לא יתכן שילך לבית הכנסת עד
שיטפסוף הכטר סגוב בו שכבת הזרע וגם יראה במכנסים שלו שלא יהיה רוסס בואה
דבקה במכנסים יהא אדם רגיל שיהיה לו סובין בכלי אם יגע אדם בחלב או בדם או
בדבר האסור שיעביר בסובין כל הלכלוך כי אין מנקה את הידים כמו סובין שאין בהם
קמח כ' השמת הגוף הטופס נשאר לכד הסובין מסירים אותו עם המים *
טע"ב

כששוחט

אדם חיה או עוף יחשוב בלבו זה שלח חטא נשחט וכולין אותו ואדם
שהוא מלא עונות איך יוכל משפיות דמים ומגהינס וכוה הקדוש
ברוך הוא לכסות דם חיה ועוף ס' יאמר המלאך הממונה עליהם איך דם זה שלח חטא
נשפך על ידי חטאו אשר חטאו בשני ובתולע וחיות מים בדם הנגזר למות ועל מנחת
האנשים אשר חטאיהם כשני לכך נזהר לכסות הדם ודוקא בדם שנשחט חיות מים ולא
בשאר דם * טע"ג

טוב

אחרית דבר מראשיתו כל דבר מראשיתו או אחריתו טוב בא לשם
שמים אל אשתו והוא כמו כן כוונה לשם שמים יבא מהם זרע טוב
וכשמחלוקת יש מתחלה כשנולד להם בן יהיה אחריתו טוב או כשהוא גם במחלוקת *
טע"ד

יש

אדם שיהיה לו אשה והאשה יוכאה לתרבות רעה והאדם טוב והאשה
מחרפת בעלה והוא בתרבו' רעה כיון שהיא בעיני בעלה תעשה
רבוה ולא תקפיד עליו והוא ימות בחייה וכת' הכפש החונאות היא תמו' זאת התשובה
כי האדם היה חייב שביטער ופסי' אינו חייב הוא פעמים הוא בעון אביו שבעה לאשתו
או אמו לבעלה ואפילו אמו לאביו ואם תאמר מה יכול אביו לעשות שמקטרת אותו
מכל מקום גורמת האשה לבנה שיש לו אשה רעה ואם תאמר כיון שהאב טוב למה יהיה
הזרע כמו האם או אם האב מקניט אשתו ויהיה הזרע באותו ענין למה יהיה להם
ולמה אין זכות האם ירפא על עון האב וכן אם האם חייבת כרת שהזרע לא יתרת לפי
שהאב טוב או אם חייב שיכרת האם טובה מה יהיה מן הזרע ח'ת אם תופס מעט' האב
יהיה דינו כמעשה האב ואם תופס מעשה האם יהיה דינו כמעשה האם והלא הרבה
פעמי' שהבן יהיה אחר הרע ואעפ"י שתופס מעשה הטוב לא כריך האחד שיהיה לו זכות
גדול לבעל העונם או האים יודע שהאשה היתה רעה ואחיה רעים ואעפ"י כן לקחה
ואי ירעה שהאזר רע ואף על פי כן נשאת לו הרי הילדים אחר הרע אם לא יהיה

לו זכות גדול שלהם או של זכות חכמת שיכריעו לזכות או פעמים ששניהם טובים האיש
 והאשה טובלת כדי שתהר בן וגם הוא מתכוין לכך הרי אותו ילד טוב או פעמי' שהאיש
 והאשה רעים ויכבדו לתלמידי חכמים ויבא תלמיד חכם מהם ורוב העולם בטהאיש
 ואשתו עלובים בלא אונם במעו או בעיות מאזנים ובעי' משקל ובעיות כסף ובמענות
 גם הבנים רעים באותו עון ומן הדין שיהא זרעם בלא תורה אלא שמה עשו לתלמידי
 חכמים רק רעים יהיו ופעמים מדברי חכמים מתבטלים מפני דברי חכמה הנה אמר
 תורה חזרת על אכסכיא שלה כשים לה שלש דודות בעלי תורה והנה בימינו כמה
 דורות שהיו חכמינו בעלי תורה וזה הדור עמי הארץ מפני שאבותיה' נחתנו באותם
 שמשפחותם עמי הארץ ואמרנו רוב בנים דומי' לאחי האם ופעמים להפך והנחאמרנו
 שבובל ארמית בניו יהיו עמי הארץ שנאמר יכרת ה' לאיש אשר יעשה ער ועונה
 מזההו יעקב והנה הרבה בימינו מאותם שהיו בניהם תלמידי חכמים אלא שבטל שאין
 משפחות אמותיהם תלמידי חכמים ורוב בנים דומים לאחי האם ואם כן כיון שהיוונים
 מתק' בה למה זיווגם שיתבטלו דברי חכמים ומאי' אולמים דהאי מהאי אמת כי היוונים
 מן הכורא והבורא שזוג היוונים כפי הדעות כי לפי דעת שמזון זיווג לו נשים וכתוב
 כי מה' הוא ולפי דעת יהורם זיווגו לו מבית אחאב אשה מרוב הערלים הנמלים
 שמתעשרים בני דלים ומתגברים כדי שיתחתנו בהם בני הגדולים שאם יהיו ענים לא
 יהיו מתחתנים בהם והנה הקדוש ברוך הוא מנהג עולמו כשירצה לתת גדולה
 לאדם יהיה לו ולזרעו עומר כדי שיטלם לו בזה העולם ותרע שהיה כמה וכמה בעלי
 תלמוד ואין בהם יראת שמים ויהיו לו תלמידים הרבה הכל כדי לכבדו בזה העולם
 ואינו ראוי לכך אלא כמו שנתן עומר לאדם כדי שיהא נחשב וכבד בעיני הבריות ויש
 שאינם יראי' והוא בירדיה מעשים ואף על פי כן נראים ונכבדים ולא מפני זכותו אלא
 מפני שנותנים לו זכותו של אבותיו ושל אמותיו כדי שלא יהא לו סכר בעולם הבא כיון
 שאינו טוב אלא לתת להם סכר בעולם הזה ולכך מתעשרים ולכך דבריהם נשמעים
 ולכך מרננים בעלי תורה ויחשוב הדיוק אם כן לרעים כל סכך לעושה רצון הכורא

שעה

איש

אחד אמר לאיש אחר פלוני קח אשה פלונית עשירה אמר כיון שיש
 לי מזונות אף על פי שבמכוס יש לי לא אקחנה מפני שאחיה רעים
 ורוב בנים דומים לאחי האם אמר ליה בהדי בבטי דרחמנא למה לך אמר לפי שישעיה
 ידע שעתידים לבא ממנו בדיקים לכך אמר לחזקיה בהדי בבטי דרחמנא למה לך
 אבל אני היה לי כל ימי גידולא סן יהיו הבנים רעים ומה שאמרנו חות דרגא וסב איתתא
 והוא שאחיה טובים

שע"ו

כתוב

בבקר זרע זרעך ולערב אל תנח ירך אמר רבי דוסתאי אם ליקחת
 אשה בנערותך וילדה ומתה אל תשכ בזקנותך לבד מאשה למה כי
 איך יודע וגומר אבל אם יקח אשה שאחיה ואמה רעים ואינם גומלים חסדים
 מסתמא בידוע שהזרע רע ועל זה לא אמר בהדי בבטי דרחמנא למה לך

שע"ז

כל

שים לו לב טוב ולקח גיורת שים לה לב טוב וכנענים
 וגמלי חסדים ונעיותים במשא וכמתן מוטב להתחתן בזרעם

מלתחתן בורע ישראל שאין בהם אלא המדות שהורע על גר יהיו בדיוקים וטובים

יש דברים שהתירה תורה וחס יעשה האדם יבא לדין עליהם שיש לו לאדם לחשוב שלא התירם אלא כנגד יצר הרע כגון יפת תואר ולפי שלקח דעת יפת תואר יבא ממנו אכסלו ונהרג הוא ונהרגו כמה נפש' עמו וכן אדם סיכול לקח' אשה שאחיה בדיוקים ולקח' אשה שאחיה רשעים על זה יביאו אותו לדין' שגורם לעצמו שבניו דומים לאחי האם וכתוב שבועת ה' תהיה בין שניהם . עתיד האדם ליתן את הדין שלא עסק עם אדם שלא בדיוק לו סף יטבעו לשקר * טעמ'

אל תשרך להשיא נערה לזקן או למי שאינו חסך בה או היא אינה חסכה בו או בת דיוק לרשע או בת רשע לבדיוק ופסי בחור ובחורה רגזו או אשה בחורה זקן אצל' לאחד עסקו לי שיתנו לי פלונית הבחורה ולא אמר לו אעסקו שלא תהי על ידי מלאה הארץ ומה להשיא בתולה לזקן אמר לו החכם לן כיוונת ביושר בזה המעשה כי זאת הבחורה כמה בחורים בקטן אותה ולא רבתה בהם אלא שזה הזקן היא חפיכה בו מפני שהוא יהודי טוב ומה שאמרו מלאה הארץ ומה זה המשיא בתנו לזקן זהו דווקא שהיא אינה חפיכה בזקן אבל כשהיא חפיכה בזקן מפני שהוא יהודי טוב ואי יודעת שיותר תקנת בזקן אז מזה לעסקו בזקן כתיב אל תחלב את בתך להזנות' שלא תשיאנה לזקן או למי שנמאס בעיניה וכן אמרו לן תמסס' שור בדיוסו * שלא תכף לקחת יבמה ומכת שמין ואלהבת לריעך כמורך כי אתה לא היית לוקחה וכן אל תדחוק אותה ועוד לפני עור לא תתן מכסול שאם תזנה הפסע שלו גורם ואף הזקן אם לוקח בחורה חוטא מעשה שהיו רוכים לתת לזקן בתולה ולא רבה הזקן סף יגרום לה חטא אמר לו והלא היא חסכה כך והלך הזקן לפני הבתולה והסיר טובעו ואמר לה ראי שאני זקן ראשי מלא פיכה ושאר דברים מפני הזקנה כדי שלא תאמרי לא ידעתי והיא אמרה אפילו לרחוק רגלי ארזני די לי רק שיקרא שמך עלי ויבאו מהם תלמידי חכמים . ואמרו לאחד אשה פלונית יפה במקום פלוני היא חסכה כך שמע לעבתינו וך שמה ותכבד שערך בשחור ותהיה סבורה שאינך זקן . והיא תאמר מה שכלבה אמר להם חליה לי להטעות אותה אלא תראה שאני זקן אל תחלב את בתך להזנות זה המשיא בתו לזקן וכל שכן למנוול ולמוכה שמין אם כן למה נאמר את בתי נתתי לאיש הזה הרי זכתה תורה לאיש להשיא בתו שאם רואה האב שהיא רוצה בחור והוא יודע שהיא יונה ואין תקנתה אלא כך לכך זכתה תורה לאב להשיא' למי שהוא חסך שהיא תקנתה ופעמים משיאה לזקן לתקנתה * טעמ'

כל החפץ לעשות עבירה דין היה להספיק בידם עבירות אלא אמר הקדו' ברוך הוא אם אמצו לרשע תאותו נמצא מרבה ממזרות ויתחתנו בהם הכנענים ופעמים שמניח להביא ממזרות כדי שיתחתנו בהם אותם שראוים להם מסייעי עבירה או אותם שבירם למחות ולא מיהו או המוציא לעז על אחרים ויתפסים למצוא כנס במשכחות כדי שלא יתחתנו בהם או ממנו יבואים ממזרים הבתוב מתיר לתת להם גט אפילו הכריח תכשילו או מנא' נא : ממנה ועתי' ליתן הדי'

לפי שלא התיר אלא שמא יחטא בה או לא יתורה ויפת תואר התיר כנגד היצר ועוד
ים לישראל שחותרך חוטמו או ים בו מוס אחר ואין בת ישראל חפץ בו הרי יקח ויפת תואר
אמר ממור תקלקל והולך ממור והכתוב אשר לאדם אשתו בכל ענין חפץ שיכול ליהנות
ממנה פן יתן עיניו באחרת וים לאיש לעשות כמו במסכת כלה והיה מן הדין לאסור
מלשמש כשאשתו מעוברת או בהרשים שקטים לולד אלא שמא האיש או האשה ירהרע
אחר האסור מוטב שלא ירהרו ולא יאסר דבר שאי אפשר והחכם יתן את הדין שאין
סס על לבו אי זה דבר היתר מפני היצר ומפני שאי אפשר בענין אחר וכתב ויותר

סכח

אחד

מהמה בני הזהר *
אמר לחכם רובים לתת לי אשה ומיוחסת ליואין להם ממון לאביה ולאמה
לתת וגם אין לי במה להתפרנס ואני דואג פן אבטורך לגנוב או לעשות
עולה ורובים לתת לי במקום אחר שאינה מיוחסת כל כך רח אכנס פסולים לבוא בקהל
אל החכם כיון שאין לך ואם תקח במקום עוני הרי תבטורך מיד לקבל מן הגבאי ולא
יתן לך כדי פרנסה ותבטורך ללכת מעיר לעיר וכל ימך ברעב ובדאגה ולא תוכל
ללמד מפני הדאגה טוב שתקח במקום עשיר ולא תבטורך לגנוב ולעשות עולה ואם מן
השמים נגזר בניך יהיו טובים ועשירים יהיו קרוביך שמחים שיתחתנו בהם כיון שאיתם
לוקח לשם שמים כדי שלא תמטא *
סכב

איש

אחד נשא אשה שלא בחכמה וברך שתי ברכות דיון האמת והטוב והמנויב
ברך דיון האמת שהזמין לו אשה שלא בחכמה וברך דיון האמת שלא
לקחה ברובן אלא מחמת דחוק וברך הטוב והמנויב שנתינים לו ממון הרבה אמר לו זה
אינו דומה למי שמעב שמת חביו ויורשו שמברך ברוך דיון האמת וברך הטוב והמנויב
לפי שבידי שמים הוא אבל אתה בידך היה למה לקחת אותה אמר דקדוקי עניות
גרמו לי וגם על פי הגזירה כי ארבעים יום קודם יצירת הולד מכרזים אי זו אשה לאיש
לך ברכתך ברוך דיון האמת *
סכב

אמר

שמא שמא יקדמנו אחר אמר שמאל בכל יום ויום בת קול יובאת ואמרת
בת פלוגי לפלוגי אמר רב יהודה מ' יום אלא שמא יקדמנו אחר ברחמים
כי הא דרבא שמעיה להאוי גברא דקא בעי רחמי רחמנא תזמין לי פלוגי אמר לה לא
תבעי הכי אי חזי לך לא אולה מינך ואי לא כפרה בה בתר הכי שמעיה דקאמר הוא או
היא תמות ומקמיה אל לא אמרית לך לא תבעי עלה דמלתא הכי אמר רב משום
רבי ראובן בן איבערובלי מן התורה ומן הגבאים ומן הכתובים ומנינו
שמה' אשה לאיש מן התורה שנאמר מה' יבא הדבר מן הגבאים שנאמר ואביו
וזאמו לא ידעו כי מה' היתה הדבר ומן הכתובים דכתיב בית וואן נחלת אבות ומה'
אשה משכלת הרי אפילו גויה לפי שהוא נגזר אלו זכה היו מתיגיירים וכסלוקחה
לוקח לו גויה והא דאמרן שמא יקדמנו אחר פירושו כך שיקדמנו אחר ויקחנה אחר
וישכבה ויבעלנה כי זה אינו וכול להיות שיועיל בתפלה לישראל ולבעול תדע סכן הוא
עירי אמרו כי הא דרב שמעיה להאוי גברא דבעי רחמי ואמר תזמין לי פלוגיתא
אמר ליק לא תבעי רחמי הכי אי חזיה לך לא אולה מנך ואי לא כפרת

בה כך פירוש ואי לא נגזר שתהא אסתך ובתחננוים יכול להיות שתשאנה ותקדים מכל
לא יתגבלגל שתבעלנה אלא תכפר בה ותתן לה גט ותגרסנה כי אין לתפלה מועיל
שום ערמה שיוכל לבעול כשלא נגזר ואם תאמר וכי יעקב אבינו לא ידע מה אס כן
למה הוצרך לעבוד שבע שנים הרי תדע זה מנתן הנביא :
פס"ד

אחד

היה מתענה תעניות שיתן לו הקדוש ברוך הוא אשה טובה להזמין
לכנו וכשגדל הכן והיו לו בנים מתה אשת האב אמר הכן לא אהיה כפני
טובה נגד אבי והתענה הכן ארבעים תעניות שיומין הקדוש ברוך הוא אשה טובה
לאביו . אחר שמתה אמו שאבתך שלשים יום אס ויכל לגלח כל שער הראש ואמר ליה
אס ראשו מלא שמן ובעבור השמן מגלח מותר ואס לאו לא יגלח שהרי בתענה האב
אמרנו שחין בראשו סך
פס"ה

מעשה

בבתולה אחת שלא היתה מתקטנת ואמרו לה מי שרואה אותך שאיך
מתקטנת אין תובעין אותך אמרה כיון שהק"ב הוא ממכזב ויוגין איני
דואגת ונתגלגל הדבר שלקחה תלמיד חכם ובריק *
פס"ו

כל

מיו שרבות נשים מתפנות עלינו או אשה שרבים אנשים מתפנים עליה למוף
תנשא לשואך הגון לה ושתתחרט שאם תנשא לאיש טוב כמבא רבים
ממעשרים על ידו ולמה יהיה זה שמי שאינו הגון יכול לו בלא טרחים ולא בער אשה
ולבריק בכמה טרחים כדכתיב ויעבוד ישראל באשה ובאשה שמר וכתיב עבדתיך י"ד
שנים בשתי בנותיך וכתיב הייתי ביום אכלני חורב וקרח בלילה ותרד שנתני מעיני
ויש בדיק במקום שחפץ לא יקח אלא באשר לא חפץ בעבר וברחמים כי זה העולם מהנים
ממנו לרעים אפי' בלא תפלה ובלא בער אבל לבדיק אין רוחים ליהנות לו ער שיכועבר
כי הק"ב בה חפץ שלא יהיה לבדיק שמחה שלמה *
פס"ז

ארם

אחד התענה ימים שיומין לו הק"ב אשה שהו' אהב ולא נקתי' תעניותיו
ותפלתו ואמר לחכם הרי התענתי וכביתי ולא הועיל לי אמר החכם שמא
אותה לא נגזר לך ולמה אין מועילין תעניותי ורמיעותי שאני מתפלל ומתענה שסיר
לבי ממקום שלא נגזר לי ויסיס לבי לאהבה אותה שגורה לי ומערתה שישם לבי אמר
החכם מפני שאתה בוסה בנשים והיאך תסיר את לבך מהם ולבסוף לקח אשה שלא
מצאה חן בעיניו אמר כל תעניותי לא הועילו ואמר החכם שמעתי דברי גאון מפיך
שאמרת לא הייתי לוקח פלוגית בכל כסף וזהב שבעולם מפני שהיא כך וכך לבך אותה
עבמה ויזמן לך הקדוש ברוך הוא כי דברי גאון לטעות לבעליה ומכל מקום התעניות
והתחינות יועילו למאר דברים שיועילו לך ולזרעך ומאיתנו הגבין אבל דע שכל הכער
הבא עליך בסביל שהיית בוסה בנשים ויזמן לך מה שלא מצאה חן בעיניך וכסביל
התחינות והתעניות איפשר שתאהב בואת ותבליחו מפני שמכת על תעניות ולא
עסקת בכפשים *
פס"ח

שארית

ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ולא ימכא כפיהם לשון תרמית אס
יש לאדם כן או בת לא יאמר כך וכך רוכים ליתן שהייתי נוטן בתי
לאיש פלוני או בני לבת פלוני או ואמר כך וכך רוכים לתת לי בסחורה שלי
ולא היו דברים בעולם *
פס"ט
כתיב



כתיב

ואעבור עליך ואראך והנה עתך עת דודים אדם שרונה לקחת אשה
 ורובי ליתנה לנו ולעבור עם לראותה ושהיא תראה אותו שאם לא ישרה
 בעיניו לא יקחנה ואם יקחנה בלא ראות שמה יטאנה ויקחה ויתאזה למיתתה וכתב לא
 תחרוש על ריעך רעה ואין להביא ראה על יבחק אבינו כי לא היה לנו לבאת מארץ
 ישראל והנה עתך עת דודים כשעומדת על פירקה או יש לעשות נשואים כי כשהוא
 לוקח קטנה שאינה ראויה לביאה ולהריון כאלו הוא ונות כשאינה יכולה להתעבר שאינה
 ראויה להריון ואמר שבעב את המשיח ואמר כהן גדול לא יקח אילוניות וכתב אשה
 זונה לא יקח ואעפ"י שלישראל מותרת ואף אז דברים שהתורה תורה ליתובי היבר ואף על
 פי שאינו טוב ואמר חכמים על קטנה ירחמו מן השמים ולא תשמש במנך וכתב והנה
 עתך עת דודים הנה עתך עת דודים בגימטריא העומדת על פירקה דדים כתיב
 בדדים ניכר במסכת נדה העונות אלוף נעוריה וארחבך במים ואשטוף דמך שברכה
 טובילה קודם נישואים אף על פי שלא ראתה דם ואשבע לך ואבא בבית נאם ה' כלפי
 מעלה נאמר אבל אין כשבעים שמה יתן לה גט " ע"ן

מי

שאינו יכול להודקק עם אשתו היטב לא יחוקר אחר הדברים האסורים
 כגון הרג שיש לו שני אבבעות ושאר דברים האסורים אלא יאכל
 דברים המותרים כגון יבשל עדשים ולא יתלח כי המלח מבטל התאזה וגם שומי מבטלי
 את התאזה אבל שומים כלום לאוכלם מרבה הזרע ודב מליח המבטל הריונים מבטלים
 את התאזה וכרישין חייזן וגם קטניות שיוזילם מבטלים התאזה אבל עדשים מבטלים
 מרבים הזרע וכן יעשה בגבל דק וישם בעדשים וביום יאכל ואם ירצה לשתות יכסם
 כשינוי בגבל ויבליע וישתה ובלילה בלא אכילה ישמש אבל דבר האסור אל יאכל " עכ"ל

איש

שלקח אשה וכשפו אותה שאין יכול לזקק יחדו ועסקו בטביל רפואות
 טהרה או שנת'או שלם ולא הועיל להם עון להם טהירו יחדו " עכ"ל

כי

על כל כבוד חופה שמיך ליה אסירה נא לדידי שידת דודי לברמו
 למה קורא לפורענות סירה ולמה משורר על זה אל ללמד על שירת
 חפה כיצד לשורר בחפה ומרחב הבית כדי למעט בשמחה וזכ לירושלם ולכך אמר יסיר
 תפארת העבכים ואחר כך כבוד ואחר כך סיר של פורענות ואמר רב המנונא זנוא וני
 לן דמיתין " עכ"ל

כתיב

הוד והדר לפינו ענו וחדוה במקומו לכך ואמר שהשמחה במעונו לכך
 השם בשמי' ובארץ כגון ישמחו השמי' ותגל הארץ ראשי תיבות השם
 של ארבע אותיות כשים גילה בארץ ברעדה או שמחה בשמים לפינו . כל המברך
 שהשמחה במעונו בריך לחקור אם קיימו וגילו ברעדה אם רעדה במקום גילה אבל אם
 לוקח אדם אשה שאינה הגונה או שאינו הגון או שניהם אינם הגונים או אין תרבות שם
 וכל מה ביניהם או נשים יושבות בין האנשים שההורים הם לא יתכן לברך שהשמחה
 במעונו . ועל אלה וכיוצא בהם נאמר לא יבתי בסוד משחקים ואעלמה וכתב כי
 כל שלחנות מלאו קיאו בזה בלי מקום . לא אבוא שמוע בגימטריא עברה ואמר שכינה
 לא אבן שמוע דברי תורה . ולשמחה מה זו עושה כתיב מה זו עושה בין תלמידי

הכמים בין לבוס . כל מצוה הבאה עבירה על ידה מוטב שלא יעשה המצוה כמו
מצוה לשמח החתן ואם יש סם פריצים ויודע שכלל פריצות לא יהיה או אינו יכול להיות
כלל ההור או אינו יכול להיות מלראות בנשים אל יהיה סם .

וגשים רגילות לטובל ג' פעמים במים גוהרים וטהרתם אטוה אתכם מכל
טמאותיכם וטהרו וקדשו וטמאות בני ישראל לטהר אתכם לפני ה'
תטהרו ולכך הטובל ביום הכפורים יכניס ראשו במים ג' פעמי' . ויטמאו אותה כטמאת
הגדה ובגדליהם טמאותיכם מכל טמאותיכם הרי ה' טמאות וורקתי עליכם
מים טהורי וטהרתם ואשר במסכת ידיהם הראשוני והשני הרי משמע ז' דק שתי פעמים
לפי שמדבר בטמאה וטהרה .

מעשה באדם אחד שלא היה עוסק בתורה אלא בשבת כי בכל ימי המעשה
היה עוסק במשא ומתן שאל לחכם איזהו דבר שקול כנגד הכל
שיביאחו לחיי העולם הבא אמר ליה אתה שעוסק במשא ומתן תהיה בטוב עם העולם
ותזהר שלא יהיה ההכרע שלך אלא לחכריך וכן בירמיה הוא אומר ואשקלה לנו את הכסף
מאזוניס כלומר בכף מאזוניס היו יכולין לראות שהכסף היה שקול ולא היה כריך לעיין
כלשון למעלה שהמאזוניס בהם לכך כתוב במאזוניס וגם משא ומתן בסבר פנים יפות
עם הכל והכל באמונה ואל תקפיד כנגד חכריך וא תאמין לאדם פן תכטרך להשביעו
זכמו כן אל תקח באמונה ואל יהי משל אחרים בדרך בריח שלך כי מה אתה מרווח הוא
יכול להרויח נמכא שכל אונת הרויח גולו אף על פי שאצרת לו תמתין לי כסבור כשיהא
לך תפרע לו ותזהר כאלה יהא חלקי עם חלקך וכסס שאתה כריך להיות נוגה באמונה
עם ישראל כך אתה כריך להתנהג עם הגוי' ואם טענה הגוי מעצמו תזהר שמה ידע
אחר כך ויתחלל סם שמים על ירך ואם אין בדרך אלא משל אחרים אל תתן בדקה שמה
לא יהיה לך במה לשלם .

כתיב ואשקולה להם את הכסף ואשקולה יתר ו' שהדריקים שוקלים בויתרון
ונותנים משלהן .

רבן שמעון אומר אם חובו מרובה מהקדשו לא הקדיש כלום לכך אדם
שחיב לאחרים תמון ואין לו ומשלנו לא יקנה סברים ולא יתן בדקה
ולא יכיר סופרים ולא יתן לכות לבית הכנסת ועל זה נאמר טונא גול בעולה מי טוס
לו ממון מאחרים כל תקנות שיוכל לעשות לתקנת אונתם שהפקידו בידו יעשה .

אדם שמוהו הקהילות בחרם או כנידוי אל תלך עמו בדרך ואל תלך
עמו בספינה פן תכשל עמו או טעוטה או טגורס הפסדות לרבים
אל תתחר אליו לא בדרך לא בממונק דכתיב פן תססו בכל חטאתי מי שמוהו
כנידוי לא ידבר עמו אפילו על ידי כתבים אסור בלא רשות הטובים שבקהל .

אם הרויח אדם פשוט בעולם שהטעיהו לבו ולא מרצונו אותו פשוט לא
יערב עם מעותיו פן יספה הנדיוק עם הרעע .

אחר שחק עם חברו בקוביא והרויח ואתו שהפסיד גנב לאונתו שהרויח
מתיה של עץ שמוקים בהן עך סחור והרויח מה סכבר הרויח

ממנו ושאל אם יש לו עזר לחבר גבול גבול עומד עומד ועוד יאמר עשית
בשהרויח ממך ולא יכולת להרויח אלא דרך גבול אכל הגולל אחר הגולל עבד ואני
דינך לנפטיה ^{ת"א}

כל המלנה לשריו המעלילים כאלו גוזל לישראל כי כטלחה לשר הסר ואמר
אם לא תאמין לי את המעשן אתפוש את היהודי גם יבא לדי סבונה ^{ת"ב}

לעולם ישקול אדם אם יש לו כסף או פסונו ימנע קודם שיתנם מידו או כסויקבלם
ואכילו הם באמנים שמא יתחסרו בלא ידיעתו או אחד יקום ואם לא
ימנע או לו ישקול הכסף יחמוד חברו או חברו יחסרהו ^{ת"ג}

מי שטרני בכבוד אל ימיהר ואל יקפון בגדרים אל יחשוב תחלה שמא יתחרט
לכך יחשוב תחלה איזה נדר יקבל שלא יתחרט וכשיוכל לקיימו ויבדך
לחכם שיאמר מה טוב בעיניך אקבל עלי והחכם יתן לו עצה הגונה שידור נדר שיוכל
לקיים ונדר הגון לפי הכרה כתיב טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלים ואם נודר
אדם בעת צרה לא ידור כדרכי האמורי אם חולי מצוים שלא יאכל כני מעים או אם
חולה ממיחוש ראש שלא לאכול מראש בהמה עד פלוני חי אין בטחון זה אלא יבטח
בהקדוש ברוך הוא אלא דרך חכמי שמים בדרך טעשה יעקב אבינו וכל אשר תתן לי
עשר אעשרנו לך מעין הכרה יחשב כי שמא לכך הובא בצרה שיחשוב נדר מרה
במרה ^{ת"ד}

אדם אחד נדר נדר ללמוד במקום אחר ולא היה לו לב ושכח מה שלמד ואמר
לחכם הנה לא יועיל לי לימודי מה אעשה ואמר ליה החכם מתחרט אתה
ואמר ליה אם הייתי יודע שום אדם שהיא חרף ומכין וירא שמים הייתי נתן לו ככלים
מאשר הייתי מוכיח אם הייתי עם כי אני מתחרט והייתי שואל על נדרי להתירו ואף
על פי כן אשלח אחר תחתי אמ' ליה החכם אם היית לומד נהיה מועיל לך היית מתירני
לך אף על פי שהיית שולח אחר תחתך שהרי אמרו הוי גולה למקום תורה ואל תאמר
שהיא תבא אחרך שחברך יקיימנה בדרך אל כיון שלא יועיל לך חתיר לך ותן לי תחלה
המעשות שתתן לחים חכם וירא הסם שילמוד עם וכך איש ואשה שנדרו ואמר דעתי למכנה
רבה לתת כסף לספר תורה לפי שהוא יחשוב אין המכנה כזה ואמר לו כיון שלכך למכנה
ושהיה בעין תדיר בספר תורה שאתה חפץ אינה כל כך מעלה שהרי יש לקהל הרבה
ספרים להשאיל וברקתם תעמוד לעד ^{ת"ה}

כתיב בסוף מלאכי והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם פן
אבוא והכיתי את הארץ חרס למה בסוף הגבוים חרס מפני שגלוי
לפניו כשהיו ישראל בגוים אין יכולים לקיים התורה והמצות מפני שאין יכולים
הטובים לכוף הרעים מפני שהגוים שמהנים להם ממנונס עוורים להם ואין
גשמיים לטובים לכך סמך לזכרו תורת משה עבדי חקיס ומשפטים והכיתי את כל
הארץ חרס משה קבל תורה מסיני ומסרה לישראל בברית ובאלה וכן בימי עזרא כ"ט
ענתה שאין דין תורה אל חרס עושים ומגיד לנו מי שיעבור על חרס לא יהיה מאותם
סנאמי עליהם והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם אז מאותם וליהט אותם

היום הבא במעשה נעשה לבלב ששמו אותו בחרם ונאחזו האור בוכב וכשרף וימעלו בני ישראל בחרם ויקח עכן וכתוב כל הנלכד בחרם ושרף אחר שמעל בחרם באלו כל ישראל חטאו כדכתיב גבי עכן וכל העולם לוקים על טבועת שון * ת"ו

דע

כי עונשים שאין כתובים בתורה גדול עונשן מעונשין הכתובים בתורה שבשכיל שסייעו בפלגם בגבעה הרבו כלם ויהונתן שכלל דעתו טעם מן הרבם לה ענהו ה' לשאלו אף על פי שלא ידע * ת"ז

ומעשה

באשה אחת שרחצה שני בניה והטביע האחד את חבריו ונדרה אמו שלא לרחוץ ביום ההוא פעם אחת היתה בעלת ברית ורחצה ומתה מצינו באשה אחת שנדרה שלא לשתות מי מעין כעס אחת שתתה והולוכה לבית ומתה ומצינו מושבעים מהר שני שלא מתו על השכועה שעברו כדי שלא יאמר אדם לה אעבור על מה שכתוב שאין כתוב לה יזיק לי * ת"ח

וממירים

את דתם למה חיים שנה והלא אלו חכמים שחייבו מיתה לה כל דבר שבררו וצריך ליפרע בזה העולם ומנחמים לנשמות נפרעים מהם לעולם הבא * ת"ט

אין

גוזרין שני חרמות ביום אחד שנאמר לא אוסיף עוד לקלל ולא אוסיף עוד וכת' כי אני ה' לא שנית ואתם בני יעקב וסמך ליה במארה אתם נארים וכת' לא תקום פעמים ברה ואין גוזרין חרם אלא ביום שנאמר ארור היום ויקלל את יומו אבל לא בסבת שכתוב בו ברכה ויברך אלהים את ווס שהציעו ולא פי' במה אלא באותן דברים שקלל איוב את יומו תסכון עליו עננה אל יחד בימי שנה אל תבא רכנה בו העתידים עורר לויתן מכלל שיש בו בסבת באור ויש בו לרנן טבחו של מקום שנאמר מזמור שיר ליום השבת טוב להורות לה' ולזמר לשמך עלינו ולשמוח בשבת בפקודי ה' יסירים משמחי לב והחזן בשממרים אל יאמר על דעת המקום עד שיגמרו שלא לחזור בהם ואם התחיל ואמר להפסיק יפסיק שאין לומר על דעת הקהל עד שישנו כלם * ת"י

אל

ידור אדם במקום שחשוד על החרם ועל השכועות כי לכל עבירה יש תנקה בתשובה ולשכועה ולחרם לא ינקה בתשובה בזה העולם עוד אי אפשר שלא יהנה או מהנה אותם ועוד הרי הדיוק מפסיד כי הרשע אינו נותן מם באמת * ת"יא

מי

שעוסק ברצון בדיניו שהוא מבית דין ועוסק בדין ביטוב העולם אל ישאלו אדם בדברי תורה באותה טעה אם יבא דין לפני חכם אל יפסוק מיד מיום הדין אף על פי שהוא יודע בבירור הדין גם העליוני אין גומרין את הדין בפעם אחת שנאמר דינא יתיב וסברין פתיחו ודינא יתיב וטלנוניה יהגדרן הרי שתי פעמים יושב בדין וכן כתיב כי עשית משפט ודיני וכת' כדע ה' משפט עשה הרי שתי עשיות משפט משפט וכת' יסבת לכסא סופט בדין וה' לעולם יושב כונן למשפט כסאו וכן כתיב ראיתי את ה' יושב וכן בדברי הימים הרי שתי פעמים יושב בדין וכן מלך יושב על כסא דין מורה בענינו כל רע וכת' תלך יושב על כסא דין הרי בפעמים וכת' ויהי היום ויבוא בני האלהים להתיבב וכת' ויהי היום ויבוא בני האלהים להתיבב בפעמים וכת' כן וכן ר"ה י"ה יושב בדין אם עליונים כך כל טען

תחתונים ולכך סנהדרין שני ימים וליילה אחת דנין את הכפשות ושני וחמישי דנין
למעלה ולמטה וכן חקיו ומשפטיו לישראל ומשפטים כל ידעום * נתיים היו חסודות
על שאוכלו ילדים אמרו מקצת התלמידים בן סורר ומורה כיון שעתיד להרונ את הכס
הורגים אותו כך אלנו שחשודות אמר להם החכם איך ישרא על אדמתם לרונ דיני נפשות
ויש נשים שעל כרחם עושים ויש שמכשפות אלף זאת עשו תכריזו בבית הכנסת
בשנת היינה אף החשודות שם שידענו אם ינזק אחד מן הילדים שישימוזו שניהם באכנים
המקיפות את הבאר והחייבות ימותו באותה שעה וכתוב והבלתי את עמי מידכם
ולא יהיו עוד בודכן למצודה * ת"ב

כתיב

ותאבד את כל זרע המלכה לבני יהודה אחת רצת לקחת בעל
ואמר האיש כיון שיש לה רוב בנים איני רונה לקחתה לקחת ידי
בניה ושמת על ידי ושמת על ידי שמתו וקראן אחריהן ומתה כגון זאת מי שהיה יכול
באותו ענין לעשות להם קודם היה מביא את בניה כשעשתה לאחד * ת"ג

מי

שודע שלא יקבלו דבריו איך להוכיח ואשר אמרו עד נזיפה מדבר
כשהבן מוכיח את האב או האם את הבן או אחיו כלומר עד היכן
תנוכה כיבד דברים קשים יש לו לדבר שיכיהו או עד נזיפה או עד קללה למר כדאית
ליה ולאמר כדאית ליה שידבר לו קשות כל כך לפי שלבו גם בו ואזהבו רק דברים קשים
אינו יכול לסבול משיכיהו או נזף בו או מקלל שגינה אותו מלהוכיחו אבל אם אחר
פאם יוכיחו ישנאנו ונתור ולהתכוון להכעיסו יעשה וגם ינקום עד שיבא לידי רע יותר
איך להוכיחו * ת"ד

אם

תראה פרכס שמתגאה על הצבור או אדם אחד מפני עושרו אם יש
לאל ידו ורוב ראשי הקהל טובים וברכונם לתקן רכון הקדוש ברוך
הוא ואין יכולין מפני הגאווה או לא יאריך ימים שגאמר לא יאחר לשונאו בתחלה כתיב
לשונאו ואחר כך לשונאו אלא מפיל הגאווה ואז איך הרמת ראש למסייע לו ולבטוחים בו *
ת"ו

כה

שהקדוש ברוך הוא מספיק ונותן לעשיר עושר והוא אינו נותן
לעניים הרי נותן לאחר שהיו יכולים מאה להתפרנס באים העניים
ונשקפים לפני המקום לזה נתת מה שהיה יכול לפרנס אלא עשה עמי טובה
ונפרע מן העשיר כאלו גזל עניים רבים שאומר לו אני הספקתי לך עושר שתתן כפי
הצנת יד עשרך לעניים ולא נתת אשרע ממך כאלו גזלתם וכאלו כפרת בספקן שלי
כי על כן נתתי בידך העושר לחלק לעניים ולקחת העושר לעבמך * ת"ז

כתיב

שומר פיו ולשונו שומר מצרה נפשו * חקר רבי אחר זרעו של רבי
נורפון שהיה אומר אקפח את בני ונבשה שאמרו לו איך לו בן אבל בת
יש לו לכך לא ישבע אדם בחיי בניו ולא יאמ' באביו ואמרו ולא יאמר בן אובה לעולם הוא
לא ישבע אדם אם יאמינו לו יאמינו ואם לאו אל יהא חושש * ת"ח

מי

שרגיל לישבע ואין אדם מזקינן לידי שבושה אסור לדבר עמו * יהודי
אחד היה בריך שיטבע לו הגוי שאל לחכם אם אוכל להשביעו כך
שוואר הנכרי באלתי אברהם יבחק ויעקב אמר ליה החכם הרי אלהי אברהם אלהי
נחור ישפטו בינינו אלהי אביהם וישבע יעקב בפחד אביו יבחק לא אתי לנעקב תשבע

באלהי אברהם או בסחר יצחק או באלהי יעקב כי יודע היה יעקב שלבן היה מאמין
בתרפים וזמר רחל אלהים עד מי שהוא אלה ולו הזקיקו יעקב כך הנכיר אם תאמר
לו אלהי אברהם רעיתו על טעותו וחלקותו ואם תאמר לו תשבע באותו שלח כולל ולא
בהרר הרי אותה טבועה לא היא חוטט בה ויסקר ואתה תגרוס וכתוב אשר פיהם דבר
טוב לכך חדל לך * ת"ח

יהודי

אחד היה מחוייב טבועה לבגוי אומר מה אעשה אם אשבע באמת ואזכיר
בספי מידו בטבועה אמת ואתן חכיו לבדקה אמר מי שאמר מוטוב
שתשבע באמת והחכם אמר אפי' אם נתן כלו לבדקה ומשלך עבוד תוסיף לבדקה מוטוב
שלח אתן לבדקה ולא תשבע אפילו באמת כמה כרטי' נחרבו עבור טבועת אמת לכך
יזהר אדם שלא יעשה עם הגוי ועם היהודי אלא בספי עדים * ת"ט

יהודי

אחד העלילו עליו הגוי ואמרו לו כך וכך עשית לנו והוצרך לישבע שלא
עשה ונשבע באמת אומר לחכם אני מצטער שנסכעתי אפי' שאתם
נסכעתי ובעל כרחי הוצרכתי לישבע כדי שלא ימיתו אותי לפי שאבי ואמי לא נשבעו
מעולם אפילו באמת אומר ליה החכם אם תרצה שיתכשר לך קבל עלך שלא תזכיר
עם שמים לא באמת ולא בחנם ולא בלעז ולא בטוס לשון כמו טרגילוס לומר כך יעזרני
ה' ואתה אל תאמר כך אלא כשתקרא בסמוך ואפילו אל יהי לך משא ומתן אלא אם כן
תוכל להאמין בלא טבועה כדי שלא יביאך לידי טבועה * ת"ך

כתוב

נשכעתי ואקיימה לשמור משפטו דרךך אבל בזמן הזה אין נשבעין שמה
יעבור אבל הראשונים הם היו ממיתין אותן לא היו עוברים על טבועתם *
תכ"א

שר

אחד אומר ליהודי יש בידך ממון של פלגני והוא חייב לעברי תן לעברי
אמר אין ליה אומר השר תשבע לי שאין לך ורצה לישבע אמרו לו זקני
עירו איך תשבע אומר הרי אמרו תן לו משלו שאתה ושלך שלו וכתוב כי ממך הכל
ומידך נתנו לך הרי מה שבידי שלי ושל חבירי הכל של הקדוש ברוך הוא אומר לו חלילה
לישבע על זה אומר והלא נודרין להרמין וכולי אומר לו אינו דומה לאותו דבר ואותו דבר
אינו נשבע אבל לשקר אף על פי שלא אומר על דעתי תשבע * תכ"ב

כיון

טבעבור טבועת שקר נענשי' כל העולם למה לא בנותה תורה להמיתו
ואם תאמר לפי שיכול לומר שכחתו והלא בית דין תלקחן אותה אלא כיון
שנכל לבו ואנסו ועוד כיון שעל זה מביא קרבן * תכ"ג

שר

אחד היה רע ליהודים שבעירו והיו רובים לברוח משם ותפסם עד
שדחקם שנשבעו לו שלא יכרחו משם ואם תאמר ישאלו על הטבועה
ונתירו להם היה חילול ה' ועוד שלא יאמין ליהודים יותר ה' ושמא יתפסם אחד ולא
יביחו עוד בטבועה אלא יתעסקו עם המלך או עם שר גדול לקחת אותם משם על
כרחו * תכ"ד

בעיר

אחת היה שר רע והיה רובה להעביר היהודים שבעיר מן הדת וברחו
ואמרו קהילות לבגור חרם שלא ידור יהודי עוד בעירו לעולם אומר להם
החכם אל תתנו מכסוף לפני דורות הבאים אחרינו אלא תגורו לזמן שהסרים בחיים
החכם עיניו בראשו של דבר * תכ"ה

לעבר

שני בני אדם שהיו בעיר אחת ואחד היה חייב לנכרו הרבה וחפץ לברוח
 שאין לו במה לפרוע אם יודע שמכרו ירא שמים שלא יגלה לנכרי
 ואמר לו אני רוצה לברוח כי אני חייב וחושש אני שמה יעלילו עליך תבא קודם שאברח
 אבל אם ירחקו נכרי יהודים שהמירו הדת אם יוכל לברוח יברח ולא יעכב כי בכל עת
 חנוטא יהודי שהיה יושב על המכסים אם היה קצוב כך וכך לקחת ולקח יותר מן
 הגוי לבסוף ירד מנכסיו וכך לענין מטבע לפי שרבים מקללים אותו. תכ"ז

דע אף על פי שאמרו מותר לשנות בדברי שלום אם יבא גוי או יהודי
 ויאמר לאדם תלוה לי מעות ואינו מלוה לו ברוכח כי ירא סף לא יפרע
 לו ואינו יכול לומר איך לי כי מה שאמרו שמותר לשנות בדברי שלום זהו בסכר עבר
 הדבר * תכ"ז

כתיב וסם אלהים אחרים לא תזכירו לא ישמע על פיך וסמיק ליה שלום
 רגלים תחוב לי בסנה למה הקיסן לומר כך שלא יאמר ישראל לנכרי
 אני אלוה לך עד יום איד של ע"ז פלגני ועד יום של אותו קדם אלא יאמר עד כך וכך
 שבעה ד' כתיב וסם אהי' אחרי לא תזכירו ותזכרו שתגרמו לאחרי להזכיר ולא תמשיעו
 אחרים בשמם וכתוב ולא תקראו לי עוד בעלי והסירותי את שמות הבעלים מפיה
 ולא יזכרו עוד בשמם ואפילו אם אדם שקורא מיכאל לא יזכור ישראל. ולא יאמר לנכרי
 באמונ' שים לזהך ולא יאמר אני מטביעך על אמונתך ולא יאמר לבר שם ע"ז אפילו להתלוצץ
 בה ולא יזכור בשמם ולא ישבע ביהדות שלו ולא יאמר אדם כשהוא רוצה ליטבע בגוי
 ואשבע לו באלהותו לשקר גם זה לא יעשה ואל יחשוב אדם אעשה בזוי לע"ז ואשתין
 עליו או אעשה בנפח כיון שהיו לבשר כך אם יאמר הגוי אלהינו או אדוננו יעריך או
 יבילך או יהיה עמך אל יענה היהודי אמן כי כונתו על אלוה שלו אבל אם יאמר אלהיך
 אגדונך יבילך או יענה אחריו אמן * תכ"ט

אם ים פיוט שעשה סומר לשבח ע"ז ונראה לישראל שהוא טבח מס
 לא יאמר אותו בלשון קדש להק' בה ואם יש אים שחושד אדם מאשתו
 מאיש פלגני אל יזכור אדם את החשוד בפני חושדו * תכ"ט

אם ספרי כומרי' שים בהם תפלה לע"ז ונחקקו לא יכתוב עליהם אפילו
 אברת או כתב על מסכון ואם יש טבלאות של ספריהם לאדם אל
 הקרס לספרי ישראל * אם יש כ"ד ספרים שכתבו מיין ולא הזכיר בו סם ע"ז
 ולא סם קדם לא יבטיענו עם שום ספרי ישראל כי לא ינוח שבט הרשע על גורל
 הדקיקים אם יש מיין שרובה לעשות פיוט לע"ז או נכרי שרובה לעשות לעבירה ואומר
 ליהודי אמור לי נגון נעים שאתם משבחים בו לאלהיכם אל יאמר לו שלא יהא על ידו *
 ת"ל

רוב בני אדם שים להם עסק עם המוני' משמטי ע"ז אינם עשירי' עני'
 יום מותם כי לא יאריך עשרם עד סוף ימיהם לפי שמספיקים
 להם תשמטי ע"ז ועוד עוברים על ולא תביא תועבה אף

ביתך והיית חרס כמוהו לכך לבסוף מה שהריוחו על ידי הכומר יסודו * ת"ל

כשבא

אדם לעשות חלונות לביתו לא יעשה כנגד התועבות שמיסתח
נראה כמשתחאה ועוד שתדיר פונה כנגד ע"ז וכתוב אל תסנו אל
האלילים * ולבית הכנסת לא יהיה לו חלון פתוח כנגד ע"ז ולא ישים על חלון ספרי
כנגד ע"ז * ת"ל

בכל

דרריך דעאזא חס השער עומד כנגד ע"ז והשער אינו גבוה ונריך
לכוף את ראשו אל יכפוף אליו יהפך פניו אמורתי או יפנה לאחוריו
או לבדדיו כדי שלא יהא נראה כמשתחאה לע"ז * וכך אם פגעו שר או מלך לפני ע"ז
אל ישתחאה לו שנראה כמשתחאה לע"ז אליו יכוין שלא ישתחאה לו כנגד ע"ז * מעשה
באדם חכם אחד ושמו רבי יצחק חסיד שהיה נמנע מליכנס לבית ע"ז בשעת פטירתו
היו מוכיחים אותו לבית הקברות בעגלה והיתה ע"ז על שער העיר ונרחו הסוסי שלא
כרצון העגלה והולכו העגלה דרך פרצת כותל העיר שנפלה בקרוב לפני מותו והיו
חפירות סביב העיר ויבא מן החפירות והלכו עד דרך היער ומפני שנהר בחייו שלא
רצה ליכנס בבית ע"ז עשה לו הק"ה שפגל כותל החומה * ת"ל

מעשה

באדם אחד שהיה מוכר לכומרים תכשיטיהם לבית היסללות וכשמת
היה יום שמוכרין בלמים שלהם והביאו הערלים כנגד מיטתו ואמרו
מרה כמידה נעשה לו * ת"ל

מעשה

באדם אחד שהיה נהג בעצמו כשהיה אדם אכל היה הוא חונן לביתו
בלא מעגלים להטעור עם האכל והיה אותו יום שמת בניו
שנקצבו כל הקהילות לאותה העיר ויום ט' באב היה והלכו הכל יחפים מהראה הק"ה
שהטוב והישר בעיניו עשה אע"פ שלא הולך לעשות * ת"ל
אחד היה חייב ליהודי כסף וידע הכומר שלא ילך אחריו לבית
הישראלות וכשהיה הולך לתבוע חובו הולך הכומר לבית הישראלות

כומר

ולא רצה היהודי לילך אחריו עם * איש אחד הלך בבית ע"ז וכתרנו שאל לזקן להורות
לו מה לעשות אמר ליה באותו יום היה כך וכך בכל שנה באותו יום תתעבה וכן
עשה * יהודי אחד בחצר בית ע"ז כשיבא שמע בתקול שאמרה ואותי הסלכת
אחרי גיך והתעבה כל ימיו אמרו להם למה לא תלך לקראת המלך אמר מביאים בלם
שלהם וקטורת ע"ז תועבה לכך לא חלך עם * ת"ל

נכרי

שהולך לבית ע"ז ואמר ליהודי תחליף לי זה הפטע לתקרובת ע"ז לא
יתן לנכרי * ת"ל

אם

אדם בבית הכנסת וראה דרך חלון בית ע"ז או שתי ועבר ישים
בחלון שום דבר כדי שלא יראנו * ת"ל

אחד

היה בכפר והיה צריך לערבה ולא מצא ערבה יפה אלא בחצר
התועבה על מים אמי' ליה זקן אחד קח ערבה שאינה יפה ואל תקח
ערבה יפה שבחצר התועבה כי לא לרצון יהיה * ת"ל

בעיר

אחת לא היו מים רבים כדי לעבול בהם והיה היישוב מקום ריח ורצון
היהודים לגור עם אמר להם החכם כיון שאין עם מים לא מים שמכסין
בהם הגנבים והכומרים קירין עליהן עם ע"ז שלהם לא יתכן לגשים לעבול בהם ואם
פכינים

סנינים וכלי מתכות וזכוכית באותן מים ואין טוב לעשות ברכה למים שהזכירו עליהם
שם עבודה זרה *
תס

אחד

מן הכותרים ספר ליהודי אחד חלמו סתר לו זהו שיתנו לו כמו פתי עין
ויוכח בהם ויורה לעם חקות הגוים ואמר לו חכיו כיון שהחלמות הולכי
אחר הפה הרי על פיך יעבוד עין וכתוב לפני עור לא תתן מכשול ואמר לו והא בלא
זה הוא מוכח לעין אבל מי שפותר ליהודי שיחטא כאילו הוא החטאו והוא סתמך
מתעוילי אדם בדבר אעפי' שהפותר חכם ויודע אעפי' שלא יפתור יתקיים כך אעפי'
כן לא יפתור שיבא לדי עין *
תמח

חלום

שארם רואה באחרונה קרוב להיות תחלה ומה שרואה בתחלת הלילה
יתקיים באחרונה למה החלום בא ברוב ענין וכשפותרים לו מענינו
הולך אחר הפה כי לא יבא על האדם דבר בין טוב בין רע אם לא יראה בחלום קודם
מעין דוגמא ואין אדם זוכה שיראה בחלום בלא דוגמא אלא שהוא העתיד להיות
בהיותו בלי ספק ובגמגום כי אין המחשבות אמתים וכשארם ישן מתערבים המחשבו
עם דברי המלאך ולכן הולכי אחר הפה כשנפטרים מענינו ואמרנו חלום אחד מששים
בכחואה וביד הנביאים אדמה וכתוב מקל סקד אני רואה כי שוקד אני על דברי
לעמותו על ידי משל יכין לב האדם לכך כתיב וישא משלו ויאמר וכתוב להבין משל
ומליכה ובחלום הנביאים לא היתה המחשבתם מתערבת ולא דבר השד אבל בחלומנו
בני אדם מתערבים בדברי השד שאם אדם צריך לנקבו בחלומנו נראה עיף ויגע וכן
מי שאכל מאכל טעמו בו פלפלין ושתה משקה והיה מהרהר אחר אשה ומתוך כך ישן
הרי חולם כאילו שחק ומשמש עם אשה וכן כל מי שנכספה נכשמו למקום אחד או לעשן
דבר אחד וכל נפשו עם בחלומנו יראה מאותה דוגמה וכל אלו החלומות וכיוצא בהם אינן
מחלומות שמגיד המלאך אלא מתוך הראוין רואה אף בחלומנו דוגמתו ועליהן נאמר
החלומנו שוא ידברנו אבל חלומות שתאום שדומה באשה בלא לפניו ולא שחק עמה קודם
לכן ולא מהרהר אחריה אבל חלום שמחמת שד ורוח אין אדם ישן בחוק לא עינו כאילו הן
שגורות וחושב מחשבה כי השד אינו נכנס במחשבה אלא מלחם באונו מתוך עומק חור
האזן ומי שרואה להכיר האמת בסחריות ילחוש באזן אדם קטן מה שירדע שחביב לו
ויהיה נראה לו בחלומנו כאילו חלם מעין מה שמלחם באונו בהקין כך השד מלחם והאדם
ספק להקין והוא מנפח לפני נחוריו ופיו ואין הדעת יכול לשוב לאדם על מחשבותיו
והוא ברעונו אדם ער וכל אלה החלומות מחמת שד ועליהם נאמר מה לתבן את
הבר כי אין בהם ימם אבל חלום שעל ידי מלאך אעפי' שלא דבר והרהר בעת
שקרוב להקין או המלאך בא להגיד לו כי כבר פסקו מחשבותיו והרהרו ופעמים
בחצי הלילה ובתחלת הלילה רק כשלא יתקיים מהרה החלום אינו מראה לו חלום קרוב
להקין וגם כשעל ידי מלאך בתחלת הלילה או בחצי הלילה ואין אותו חלום מעורב
בחלום אחר וגם אין אדם חושב על המראה שרואה ואם חישב המחשבה אין אותו
החלום על ידי מלאך ולא יתקיים המחשבה ולא החלום כי דומה למי שהשליך דבר עגול
ומגלגל מעבדו במקום שאין המשליך מכין ועל חלומות של מלאך נאמר בחלום אדבר
בו כי המלאך מדבר בתוך מחשבות האדם כמוליך עור ומה שאמרתי כמוליך עור
לפי שמחשב פעמים אמת פעמים סקר כך האדם בחלומנו ואל תתמה שאפי' כשהוא

שך הקדו ברוך הוא מטה לב האדם שמחשב לטקל ולכל מה שהקדו ברו' הוא חפץ שגאמר
עליו מים לב מלך ביד ה' אל כל אשר יחסן יטנו וכתוב גבי רחבעם כי מאתי היתה
פסיכה שנטתה רחבעם שלא שמע לעצת הזקנים וכן כתו' מי ופתה את אחזב הרי
שהמלך מטה המחשבה להרהר אחר אותו דבר שגור הקדוש ברוך הוא וכל שכן כשהוא
ישן שאין הדעת מכוונת על הלז שהרי אומר אכרך את ה' אשר יעבני אף לילות יסרוני
כליותי מכלל שכלילה בחלוס הכליות יועבות לכן אין בחלוס דעת לאדם אז כמו עיור
ילך פעמים חושב אמת פעמים טקל ורוב מחשבותם אינן מכוונות * תמ"ב

כה שמראין לאדם בחלוס כאדם הבא מחדש בין עם שלא יבינו לשונו ואם
ידברו לו לא יבין לכך מרמזו' לו במראות בדומיות כמו אותם שמרמזים
לחרם שאינן שומע ומנו טעמו רבי ואנטונינום שלא לו כוסברתו והוא שלא לו חסא ועל
ידי פוגלן כך מראים בחלוס והנבון ידע מה שמראים לו ועל מה הראוהו כך וכל דבר
מענין מה שראה פתרונו * תמ"ג

וכה שאמרו מי טבא על אשת איש בחלוס הרי הוא בן העולם הבא והוא שלא
הרהר קודם לכן אחריה וגם אחר כך לא יסחק עמה הרי זה החלוס על
ידי המלאך וכסס שאין בושת בחלוס כך אין בושת לרשעים בעולם הזה במעשיהם
שגאמר גם בום לא יבשו גם הכלם לא ידעו כל אותם שמהרהרי' ואין מבטלים הרהורים
בתורה או בשאר דברים לעתיד לבא הק' בה ישר לבס * תמ"ד

אם מראים לראובן קשה על שמעון בחלו' הרי ברוך ראובן להתענות שהרי
שמעון נוזף לכך לא הראוהו לו כמו שאמר רב יוסף שאני רבא נוזף הוא וכן
לאיש האלהים טבא מיהודה לא דבר אלא לנכיון שהסיכו כי היה נוזף לכך הראו לראובן
לומר שהוא יתעבה ויתכלל על שמעון וישא פניו ואם לא יתענה טוב להגיד לו כדי
שהוא יתכלל על עצמו * ודע לך כי היו הראשונים מאמינים מאוד בדבר חלומות שהרי

לאחר שעשה הק' בה אות לגדעון במעשנת הקנה ובגזה פעמים עדין היה ירא עד
שאמר הק' בה לגדעון ואם ירא אתה רד אתה נערה נערך ואחר תחזקנה ידך ושמע
החלוס הרי יותר מאמין בחלומות מבאותות ומה שכתוב כי ברוב חלומות והבלי' וכתוב
כי בא החלוס ברוב ענין שאם יאמר לו בעל החלוס לעבור על המצוות שלא ישמע לו

וכתיב והנכיון ההוא או חולם החלוס ההוא יומת כי דבר כזה נגומר וכן אמרו חכמים
דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין שהרי אמר כי בא החלוס ברוב ענין * יש חלוס
באדם רוחא בחלוס ראובן מת ויהיה שמעון או בן ראובן או אדם ששמו כשמו או תולדות
סוין או יחלה וקול יבא שהוא מסוכן או מנעטר או מאבד ממנו או שום דבר שמנעטר
לכך מועיל לו התענית כי יהפך לקל טבהם כי אי אפשר שלא יתקיים אלא שיכול
להתהפך דוגמת המזלות כמו שגא' ראו כי רעה נגד פניכם שנהפך לרם מילה וכתוב

היום בלתי את חרפת מצרים מעליכם ואם תאמר למה החלוס הולך אחר הטה לפי
שאלו לא ילכו אחר הטה החלומות היינו אומרים אין החלומות מן הקדוש ברוך הוא שהרי
התורה היא ממנו והולכת אחר הטה והלב לסתרון ועתה חלוס אין יכול לדעתו וכל
מה שאין הקדוש ברוך הוא נותן ללב האדם לידע ולפה לדרוש אם לאו למה חלוס אלא
לומר לנו הנה הוא מן הקדוש ברוך הוא להודיע שהוא יודע כל העתיד ומודיע לבריות

מה שעתיד להיות כדי שישוב בתשובה ויתפלל לו ולא יחטא ועוד אמרו חכמים כ"ד פותרים חלומיו היו בירושלם ומה שפטר זה לא פטר זה וכולן נתקיימו כמו שמקרא אחת יובאת לכמה טעמים והוא שיהיה הפתרון מעין החלום ודומה לו וכן פתרון המקרא דומה למשמעותו ואז אפשר שיכין לפי תרובו כהיה דאמר ומה ראתה אסתר טווימנה להמן אמר ליה בכל תנאי ואמוראי ועוד למה הולך החלום אחר הפה לפי שהוא בסתר אם לא היה הולך אחר הפה אז אפשר לעשות תשובה בעבור החלומות הוהיל ואפשר לדעת ויכול להבין מה הוא אחר הפה הולך החלו כמו שמוכיח גבי גרעון שאמר פתר לחבירו את חלומו וכן נעשה כאשר פתר " תמ"ה

מעשה

בכרי אחד שהיה יושב ועבב אמר ליה חבירו למה פניך זעופים אמר ליה טראה בחלום שהיה רוכב על סוס אדום היה יושב והסוס אכל במה טמאה אמר ליה חבירו זהו סימיות מהרה במיטה אמר הפותר אם יתן לו לסתות יקנה חלומו ממנו אמר לו על מנת כן אתן לך שיהא חלומי מכור לך וקיבל עליו וכתן לו לסתות ומת פותר החלום ביום השני " אחד היה חולה על מות והיה אחד מתלבט אמר ליה חקנה לי החולי שטרך תן לי כך וכך אמר ליה אתן לך מיד עמד החולה ונח חלה ומת " תמ"ו

כתיב

כה אלהינו בכל קראינו אליו למדת שהק"בה אכל כל אדם מידת הק"בה אינה כמידת בשר ודם מדת בשר ודם שאדם שולח אחר המלך והמלך בא לסייעו כבר האויבים עשו לו רעה קוד' שיבא המלך אכל הק"בה מיד אכלו להבילו מעשה באחד שאמר לו המת בחלום סימיות פעם אחת אמר לו התודה מהרה תמות ועל כל חלום היה מתעבה ובתוך החלום היה אומר אלך הנפשו אשא וכל המזומר ואחר כך הודיו כלו היה אומר בבכיה וחלה למות וראה כנגדו כמו ענן בדמות אדם שהיה נושא משא גדול וכידו זהוב ודמות אדם אחר שהיה מתעטף בטלית ואמר הזכות שאתה בחור ואתה מתעטף בכיבית שהתחלת מחדש והזיכוכ סנתת לתלמיד חכם העני פדאך מן המות ותחיה מיד הויע ויכול ונתרפא כי המלאך טועף וכותו של אדם ביום הדין וכע"ת שדנין עליו למות ולחיים ולטוב ולרע מלאך טועף וכיותו ומלאך טועף אבותיו של אדם לפורענות לא יתחייב עד שיאמר לשנים לכתוב שנאמר כתבו את האיש הזה ערירי כתבו אומר לשנים והתוית ת"ו אמר לאחד כי חטאו בכפלים לכך הפורענות בכפלים שנא' כי שתיים רעות עשה עמי וכתוב תמים הנה קירותיך וכתוב הך קף אל קף ותכלל לכך לכתום ולנתון להאכיד ולהרום לבנות ולנטוע הר"פ פורענות כפול שתי ידות על הטובה " תמ"ז

אם

בחלום אמרו בשורה טובה לאדם או אמר אליהו או מלאך לא יגלה לאשתו שמא תגיד לאחרים ואין רגילים לעשות נסים בגלוי ולכך הוצרך פעם שניה לומר ולשרה בן אל יגיד אדם חלומו לשאינו אוהבו אז לירא חטאו וחכם וכן אל יגלה ענה משונאו ואל יאמר חלום ראובן לשמעון כשאינו אוהבו משום ואהבת לרעך כמוך " ; בדיוק אחד היה נוטה למות ובא אחד שנעשה לו כספים לו ולאשתו שלח תהיה הרה וביקש כש"לך לפני הקדוש ברוך הוא תחלה שיבקם לו שתהר ונדר לו ומת באותם שנה התורה הבספים לו והרתה " תמ"ח

שנעה למות ודברו דברו תורה עמו כדי שתבא נפשו בדברי תורה שכן

סכן עשו לרבי אליעזר *

תמנו

בית

סנהרגו בנו על קדושה והרס נתן על החומה ועל האבנים ובעל הבית
בא לנחם בסיד קירות יבית את הרס לא יעביר ולא יהא טוח עליו שנא'
ארץ תכסי דמי לכך איך לכסות וכתוב אוי עיר הדמים אשר חלאתה בה וחלאתה לא
יבאה ממנה לנתחיה לנתחיה הוציאה לא כפל עליה גורלי כי דמה בתוכה היה על
בחיח סלע שמתהו לא שכבתהו על הארץ לכסות עליו עפר * להעלות חמה ולנקוס
נקס נתתי את דמה על בחיח סלע לבלתי הכסות * הרי כל זמן שאין הדם מנוסה
הקב"ה נוקס וכשמוסה אינו ממחר לנקוס וזוהו שנאמר מה בצע כי נהרוג את אחינו
וכסינו את דמו * ולא תאמר והלא הקב"ה יודע המנוסה כמו המנוגה כל זה כספר

הכבוד

ברזיל

הגלגדי אומר אמות בעירי כי הנייה יש למתים סוף הבהם הולכים על
קבריהם ומתקשים לנשמתן טובה ומטיבים להם באותו עולם וגם
כשמבקשים מהם הם מתפללים על החיים וכלב בן יפונה נשתטח על קברי אבות *
ואחד בזה לקברו בבית הקברות קנה רחוק משאר מתים לקברו לבדו ובקרוב זמן
סביבותיו מתו זה אחר זה *
תנא

כשיש

דבר בעיר ומחפשים על אותם המתים שואו יש מהם שבלע הבשר והוא
סכנה או ידיו איך פשוטות שנאמר אחרי כל אדם ימשוך כל דבר שהוא
משום פקוח נפש יכול לעשות למת *
תנב

ויש

לילה שהנפשו יוצאת מן הקברו כגון בליל הושענא רבא יוצאו ומתפללי
וכבר הלכו טנים והחזיאו עבמן בבית הקברות ושמעו שאחת קוראת
לחבירתה נבא ונתפלל יחדיו יבאו כל הנפשו והתפללו ובקשו רחמי כדי שלא יגזר מיתה
על החיים גם אותם שימותו שישובו מדרס הרעה ובחולי קל ימותו ועל כל ענין של
חיים ושל מתים ועל עבמן למחר לסור דין מעליהן ומעל אחרים והגיד לקהל * שנה
אחרת בליל הושענא רבא הלכו טנים אחרים יוצאו מן הקברות רק בתולה אחת שמתה
קודם שבת אמרו תבאי אמרה איני יכולה מפני כי אבי עשיר וירד מנכסיו וקברה
בלא בגד ושמעו שמקבת הגשמות אמרו לא נקבץ יחדיו כי כבר טנים גילו עלינו לרבי
אלא כל אחד ואחד יתפלל בקברו שלא ישמעו החיים והגידו לעם * וכעסו על האב
ולקחו בגדים והלביסו לאותה בתולה ולא התכריכים בלו איך זה מונע הנשמה שהרי
הגוף כלה והנשמה בתוך העצמות של מת חונה * אף על מה שיוצא מן הגוף המת
שיורי מעלה בזכורו מביא הרוח על ידי עפר שבלוע מן המת * אחד לא ראה בליל
הושענא רבא כל ראשו והתעל הוא וזוהביו הרבה בומות * ונתן בדקה הרבה וחי כמה
טנים אחר כך כדכתיב ובדקה תביל ממות *
תנב

בליל

הושענא רבא חותמין ולכ' נקרא בכאת הטנה ושמיני גורמין על הגשמים
במה יתפרנסו החיים וכן אחר רבאינו ברכת הטנים במה יתפרנסו והו
שנאמר להביל ממות נפשו ולחיות ברעב *
תנב

מי

שחיב לאחרים לא ירבה בדקיות עד שיכרע ולא יעשה אדם בדקה
בדבר שיש בו סכנה * לאחד ניתנו לו מנעלים של מת ורבה לתת אותם
לעני אמרו לו ואהבת לרעך כמוך * אלא תמכרם לכרי שלא יבא לירי סכנה שום יהודי

תנה
אחד ראה קרי ביום הכבוד והתענה כל השנה וקורבניו ולמד כל השנה
ולאחר ששנה היתה הרי הועיל שבין העולם הבא הוא נטמות
יש להם ספרים ערוכים על השלוח כמו שרגילים בחייהן ללמוד כן כמותם לומדים *
תנ"ו

רב

מעשה

שעברו ביום דרך בית הקברות בליל שבת וראו יהודי אחד ובכרו על
שלחנו וקורא בו * דלא נימא לרב מילי עלי מכלל שהיו בשמת קובל
לפני מי שסבר מת ומה ידע אם וכניסוהו במחיצתו * אלא עת של ועד לרמות ואז
קובלים ועוד כמות התלמוד ועסק בהלכו שמועות רבו יבא רבו לקראתו ואמר רבינא
כי שכינא נכח ר' חייא ר' אלושעיא לאנפאי לכי שמכרם שמועו ומתבין * תנ"ז

אין

לאדם לומר אני בן גדולים ואענים את חברי * אלא יש אביעם הארץ
סגולה בכוכב מאדם שמענים ונענשים על ידו * ויש שהשעה משהקת
לו והוא עושה רעות לטובים ורוצה בסונאיו מה שחפץ * לכך לא יתנשא אדם לומר אני
אענים ומי יודע שמה הוא יענם * יש דברים שאסור אם ילמוד לאחרים כגון שידע
לעשות שכל עת סירבה למות שימות * וכך שידבר למת דבר אחד וימות באיזה
שעה שירבה *
תנ"ח

ערסא

דגדא אין ניהוש מכני כי יודע להם שיש מזל השומר לאדם כמו שאמרנו
רוח הטומאה טורה על היודים ותחת המטה לא יתן אדם מחלל כי רוח
הטומאה שם כל זה ארננו ניהוש כי יודע הוא *
תנ"ט

כל

הניקושי כנגד המקפידים וכתוב כי קפדה בזה ובקשו שלום ואין מחלף
כל דקפיד קפיד בהדיה ומתוך שאין אדם יכול להזהר בהקפדות נכסל *
ת"ס

נכרים

סקראים לבניהם בשם אביהם אין בכך כלום והיהודים מקפידים על כך
ויש מקומות שאין קורין אחר שמות החיים לא אחר שכבר מתו * תס"א
דבר שהוא שלם כעמי אעפי * שאין ניהוש יש סימן דוגמ' ער ואוכן דבתי *
כך ימות גם הוא באחי וכת' * גן נעול ארתי בלה גן נעול מעין התום
מעין גורס פעמי שלם עם גבר אבל לחמשי אינו מוסיק * יש דברי שהן כדרכי האמורי
ואעפי * מותר בנגן אדם שסובר בית ישן ובונה בית חדש באותו מקום או דרר יש לדרי *
בבית לזיזר שלא יסנו החדש מן הישן בפתחים ובחלונות לא יכונו לעשות בחדש כמו
ביום ולא יסנו ואם לאו יהא להם סכנה בחייהם מפני הממונים שדים או מלאכים * והכל
בכבוד הכבוד *
תס"ב

וכל

אילן

אחד היה נמצא עליו כעין טפי שעה והיה נראה לכעמי על האילן כל
טפי נדות ורבה אחד לקוח האילן ק"ל החכ' הזיזר שלא תמית את נספך
אל תתגרה בס' ולא יזיקך וגם הזיזר שלא תעשו ענופות * שם כי לילית מועדות שם
עליו וכספר הכבוד כתיב ולמה על זה אילן ולא על אחרים * תס"ג

כתוב

ומקניהם לרשעים ישלח בס' הרון אכנו עברה ונעם וברה משלחת מלחמי
רעים * ומיך ליה ושלם נדיב לאכנו לא חסך ממות נכסם וחיתם לדבר
הסניד הרי אכל רסף וכתוב וכני רסף וגיבוהו עוף * ואמר על המזיקים ואף על החבים

כתיב שמה שבר רשפי קשת והברד נקרח חיצים שנאמר לאור חציו יהלכו לנוגה ברק
 חניתיך ואש מתלקחת בתוך הברד כשיש רעמים וברד אף המזיקים מורים שהם כשני
 בדודי מלחמה אלה כנגד אלה ופעמים מזלו של אדם חי והנולדים ומכוסים כמו כשריון
 ואם יש באותה שירה כדמות אונתו כיוון אונתו שנוגד בו ויש שאין לו אז אונתו מלבוס
 ויש שלא נולד בו וכיוון כשיכולת היוני בו כי יש השבע' שרק שלשה שורות וכרך שיכולת
 שקורין בלגז ששאף יש בדוד הנלחמים כשיש רעמים וכרקים כדמותו אז מורים בזה
 כי כיון דארתע מוליה מזיקים לו שכדמותו ויש שיש לו רפואה אם אונתה אשה חייה
 סרילה ללכת עם ייגש שאם יתנו לה אז תמנא כמה יורו ותיגע באונתו מקום שכבר
 יורו אז ימנא רפואה ולכך שמך אבל רשפים משלחת מלאכי רעים ולא חשך ממות
 כפסם ואותם הנולדים בכיוון כריכין שמירה " עת שמני חולאים יוכאים לעולם
 ליהודים כגון אבעבעות שקורין בלגז רובילם ביד מלאכים ומשולחים נפקא מינה
 כשמגידות הנפסם זו לזו ויש ילדים סם מיד יש מן המלאכים המשלחים על הילדים
 אונתם החולאים ונפקא מינה שיתפללו להקב"ה שלא יקבלו בני ביתו מאחרים ולא
 אחרים מהם וכתיב משלחת מלאכי רעים וכומן שישראל עושים רבון בוראם כתיב
 ונתן את האלות האלה על אויביך ועל שונאיך אשר רדפוך . וכתיב ונתתי כושרך
 ומכריס כוש ושנא תחתך " תסד

יש

כשיש שקורין להן סטריאס מדם ורובלם אונתן ככראז בין השמשות שיעשו
 דבר וישתנו מכרייתן " אשה אחת היתה סטריאה והיתה חולה ביותר
 והיו שתי נשים בלילה עמה אחת היתה ישנה ואחת היתה ערה ואזתה החולה
 עמדה לטפיה והיתה מנפצת שערה ורכתה לפרוח ורכתה למנון דמה של ישנה
 והעירה הקיפה הישנה ותפסו את החולה הסטריאה ואחר כך ישנה עמד והעירה לא
 היתה ישנה עמדה הסטריאה והיתה מנפצת שער ראשה ורכתה לפרוח והעירה
 הקיפה הישנה ותפסו את החולה הסטריאה אם היתה מנפצת את אשה אחרת
 היתה הסטריאה חיה וכיון שלא יכלה להזיק מתה הסטריאה כי כריכה את אשר בא מן
 האדם לבלוע הדם והבשר . וכך מרובף ולפי שהמראוהסטריאה כריכין לנפץ
 שערים קודם שיכרום לכך משביעין אונתן שתבאי בנפון שעבר ולא תהא רשאה לבאת
 אלן ברשותי ומי שתכה למזקת אז כשרואה אונתה אינה יכולה לחיות אלן אם כן
 תאכל מלחם ומלח של מכה אונתה . וכך אם הזיקה הכין כריך לאכול מלחם ומלח שלה
 וחזרת הנפש כבתחלה " תסה

אשה

אחת היתה חסודה שהיתה סטריאה והיתה מנפצת וכדמת ליהודי כחתול
 והכה אותו היהודי ולמחר בקמה מאתו שיתן לה מפתו וממלח שלו ורצה
 לתת לה חמר לו זקן אחד אל תהי בדי הרבה במקו' שחב לאחרים איך אדם יכול להראות
 חסידות שאם תחיה תזין לבני אדם וכיון שהקב"ה המציאה כך זה דוגמתו עתלק לשאול
 והענישו על מה שהחיהו " תסו

אשה

אחת סטריאה אבל היתה מנחת לניזון לקחת מלחמה וממלח שלה
 כגון זה יש לרחם עליה " תסז

אם

החזן מתפלל על החולה שמזקת לבריות איך לענות אמן אחריו "

כשיש היו לוקחות עשבים לבטל כשחלו ועשוות אם יחיה סבבה ימים

יתרפא • ואם למוות שימוות בתוך השבעה ימים וכן מן שנכפה היה אחד מאלהם לחימות אם יתרפא יתרפא בתוך תשע ימים ואם לאו היו מתים בתוך תשעה ימים ואמר החכם עתידיו ליתן לדין שמתמים את האדם קודם זמנו זה דומה לרבי חנינאל בן תרדיון שלא רצה לפתוח פיו כשטרפוהו שלא לקרב מיתתו • תפ"ח

אדם שחולק בין החסודים ליתן לעולם הם המוות יתקן סכין ויתקן הקתא של הסכין בעצם של נחם וינעוץ הסכין בשלחן או בלחם ואם הם המוות יזיב הקתא של הסכין כי הנח' מלא אדם ומתקטף ממנו הם המוות והעב' חלו בלוע דוכסטים על השלחן הם המו' אע"פ שלא נעש' מן החמש תבוא מן את מינו וניעו' לכך מויע' למה לא כתב שלמה המלך חכמתיו מה היו ולא כתב לא ג' ספרים בלבד כי אם היו בכתבים שאר דברים היו עוסקים בהם וממעטים להגות בתורה ועוד היה בא לידי ביטול תורה ומצוות כי יש חכמה שאדם רואה בבשר יודע אם השוחט באותו לילה שימם מטתו ויש חכמה שאדם יודע בבהמה ובחיה אם היא כשרה או טרפה ואף אם נשחטה הבהמה ונתערבו החתיכות הכשרות והטרפות אי זו כשרה ואי זו טרפה ואז נבלה לא אם היו כתובות החכמות היה בא לידי רעה שהרעים יאמרו איך בדקיה לבהמה לאחר שחיטה כי מכירים חגו אותה שהיא כשירה וכן לכל דבר היה לו חכמה לדעת ולא נכתבה כדי שלא יסמכו עליה וכל חכמת שלמה וכל מיני חכמות רמזים בתורה קצת או דוגמתם ואם יאמר אדם למה לא יעשה הא' בה שיהיו חכמים כשלמה אמור לו כבר היה שלמה חכם מכל האדם וככל בחכמה ואם יאמר למה איך עושה גבורים כשמשון כבר נכשל ואם עשיר כבר נכשל קרח בעושרו ודואג הרי איך לומר למה לא עשה חכמים גבורים ועשירים כי הוא יודע מהוא עושה • תפ"ט

כי יש מזיק שקורין אותו דרגון כלשון יין אם יכורו בחרב לא ינוק אבל כינאל בו שנובד מן דרגון והיה עם אחד שנובד מכת המלך ומדרגון משיר אמר אותו דרגון שהיה בועל אשת המלך איני מתירא אלא מאתו דרגון בן בת המלך נאותו היה בבית הסוהר אמר המלך לאותו בן בת המלך איני איתך בן חורין ובא מן הסוהר הלך ולקח חרב אביו וישב תחת המטה של אשת המלך עמד אותו העד הרוח אמר אני מרוח ממני שאני ירא אמר אף על פי כן לא איני מלבעול הלך ובעל וזה שתחת המטה יבא המתין לאחר שסיימם וירד מן המטה הכרו ועשה בו חבורה אחת אמר אותו הסיד הכני פעם שניה כי מן שפעם אחרת יכור ימות ואם ישנה לה הכותו ויחיה ויעשה לכמה ראשים ויעשה לכמה נזק אמר המכה אותו פעם אחת וידרתי אני ולא שתיס לכך לא אכך עוד ואשת המלך יבאה וזה המוכה אותו הבעל מת ונכח בשרו עד שנתמלא כל החדר שלא יכולים להזיזו דרך הכתח וביה המלך נשיבירו בג החדר וחתכוהו חתיכות חתיכות כמה עבלות מלאו מבשר דרגון ופניו משם והמלכה לא אמרה אותו דרגון בעל אותי כי אז המלך היה מת אלו היתה מגדת • מן שהדרגון בועלה היה בעלה האדם מת והיא היתה יורד ורלה ונבניה ואין לה הכלמה כל ימיה אבל אמרה כדמות המלך בא ועשרת מלכות בראשו כך מנהגו מתחלה כדמות הבעל כראה לאשתו

והוא דרגון כשהוא במקומו או בתוך בית לא יזיק אבל כשהוא יוצא נשרף המקום
וכשים רעמים וברקים הוא כורת חס וכול יברח בבית אבל אדם או יגבל ואז נלחמים
ומורים חבים מיני מזיקים בשעת ברקים ורעמים וכני אדם שנוקים בשעת ברקים
ורעמים כגון שוממה על פניהם בשעת לידה בריבוי או שימור מברק ורעם סוף דבר
אין מזיקים מתגרים אלא במי שמתגרה בהם כגון שכתב הוא או אבותיו קיימות או
עסק בהשבעות או בהקפס או בשלל חלוש לכך לא יעסק אדם בהם ולא יאמר חבשה
בשכיל פיקוח נפש בהשבעות וקיימות כי אין זה חכמה כי מקבר אדם חייו וחיי זרעו
ואין דוחין נפש מפני נפש וכתו' תמים תהיה עם ה' אהיך אין לאדם לעשו אלא יתפלל

לאחר

להק' בה על כל נגע ומחלה ועל כל בוק' וברה " תע'
בקשו ממנו לעשות קמיע והיה מתפחד אמר תאמרנו לפלו'
שיעשנו אמר ליה החכם דעלך סני לחכרך לא תעבד וזהבית
לרעך כמוך " טע"א

אין

מלמדיו את השם אלא לחכם כדי שלא יעסקו בהם ואם סבור
לטובה לעשו ולמי ששומע לעבד יראי השם ואינו חכם בעיניו
ואינו אוהב כבוד מביני אדם לומר איני יודע הרי לאותו שבקשו חכמים אליהם לעשו בשם
כל מה שעשה לא רבה עד שקבלו חכמים עליהם העון " תע"ב

אם

יש לאדם בנים רעים ויש לו ספרי סודות לא יתן להם אלא ליראי'
ה' שג' סוד ה' ליראיו ואם יהיו בני בניו טובי יחזירו להם " תע"ג

כי

ידע הקדוש ברוך הוא שבהשבעות רצו לבעול גזרות ולהפיל'
האויבי' והקדוש ברוך הוא היה מחליף הממונים באות' השבעה
אבל בשם המפור' שאינו ברך להשביע את המלאכים אלא מזכיר את השם בלא מלאכים
נעשה חפזו ולא יתכן לומר כיון שבשם עושה חפזו בלא המלאכים אלא בשם אין לומר
שהשם גורם שהק' בה יעשה חפזו הבורא יוצר הכל לא יוכל המשביע אותו או בהזכרת
השם להכריחו אלא כח יש בשם שיעשה' הפך המזכיר " תע"ד

כשהמכשפים

עומדים על הארץ או הממונים שבארץ נתנים ביד המכשפים
שים להם לעשו או מה שהמכשפים חסבי' אבל כשאין המכשפים
בארץ אלא באויר או אין המכשפים יכולים למשלל הממונים לרחק שיעשו מה שחפזים
כי כשהם באויר לא נתן ממשלת האדם על הממונים כי לא נבראו מן האויר " תע"ה

הללו

את ה' מן הארץ תנינים וכל תהומות ולא כאמר ונבראו כי מן
מים נבראו התנינים ולא אמר המים נתן לכני אדם כי לא
נבראו מן המים ואינם יכולים לחיות במים ולפיכך כשעושים אחיזת עינים כשמיניע
למים שוטפי' מתהפך לעניו הראשון ולכך אותה השבעה של אחיזת עינים או המעשה
שיעשה אינה מנעת על הממונים על המים . ויש השבעה על המים ולא על היבשה
ויש כנגד הממונים על היבשה ולא על המים אלא בשם המפורם המשביע יעשה במים
וביבשה ובאויר ובכל כי הבורא מושל בכל נשגב שמו לבדו " תע"ו

הנה

הנה

ואמרו במקום אחד היו נשים הרבה ומעט מהם הרות ובמקום אחר
כמעט כולם הרות שאז לחכם וא' דעו כי מקרתי כי במקו' שמעברות
המילדות הולכות עם הנשים לבית הטבילה ושמחות כשהנשים מתעברות
במקו' שאין נשים רבות מעברות כי החולכות עם הנשים לבית הטבילה אינם מילדות
ומכשפות הנשים שאינן הרות ולא תהיינה הרות ותדיר תהיינה גרות ותדר טובלות
ונתנות להן סכר לכך בריך לברור להן אשה כמורה ונאמנת להאמין לה אם טובלת
בהלכה וברקת שלה תכסף כדי שתהיינה הרות כי בדבר מועט וכול לכסף תעב'.

שני

אחד הם הנשואים שתי אחיות אחד מהם ימות או לא יכליחו לכך לא יסאו או
יגרם אחד מהם את אחתו אם נעשה הדבר כך * וכן שלשה או
ארבעה שדרים בבית אחד ששם יחד לא יכליחו או זרעם * וכן שני חתנים
שנשואים בשבת אחת לא יכליחו או ימות האחד * וכן ים זוגים שלא יכליחו
או שניה או אחד מהם * וכן הנשואים שתי אחיות או אם ובת שני אחי' או אם שהיא
בתו לאחי אשתו וכן האיש שהוא אמון ויש לו בן ונשא אמה ויש לה בת ומסאו בת אשתו
לכנו או בן אשתו לבתו * וכן האדם שלקח אשה ששמה רבקה או אם אחר וכנו לקח
אשה ששמה רבקה * וכן בנו לקח אשה ששמה רבקה לא יכליחו * והנמנא הוא לא תכלח
שהוא משלשלת או הוא משולש שהאד' והבת ובת הבת לקחו ג' שמו' הנמנא הוא לא יכליחו
והרבה כינח באלה אף על פי שלא יש לחוש ולא נאמר על זה תמים תהיה *

יש עוד זוגים שלא יכליחו ונפקא מינה לאיש חסיד למנוע מהם ולחדל בנזון
ראובן שלקח את רחל ומתה וילדה בניס לראובן ולאחר מותה הניחה בניס לא יקח
ראובן את לאה לפי שאמרנו חכמים אחד ממאה אין זוכים להוליד בניס משתי אחיות *
ואכל אם לא הניחה בניס אם יקח לאה או יולידו ממנה לפי שהראשונה אחותה לא ילדה
לו * וכן אם מתה לאדם בתו וילדה לו אשתו בת אחרת אם הראשונה הניחה בן או בת
או תקרא פעם שני' בשם המתה כיון שיש לה זרע ואם אין לה זרע או לא יקרא השניה
בשם המתה ויהיו לו בניס מן השניה כך ענין הסער * וברוך רחמים גדולים להפוך
הסער מענינו * וכן שני אחים אחד נשא אשה ואמר לו אחיו עסקו שיתנו לי אחות
אחת אחי או בתה או אחת או האב לקח אשה ואמר הבן ערוקו שיתנו לי אחות' או בתה
כל הירא דבר הלא יעסקו בזה * כתיב מי האיש ירא השם יורנו בדרך יבחר וכתיב
כי מי אשר יחבר אל כל החיים ים בעמון יבחר קרי יבחר כתיב * כיון שאמרנו לשלישי
לא תנשא או לרביעי מר כדאית ליה ומר כדאית ליה אם עבר ונשא אשה שכעלית
מתו הרי עתיד ליתן הדין שהיה מסתכן בעבדמו דכתיב ואף את דמתם לנפשותיכם
אדרוש והוא המית את עבדמו * תע"ח

וכן

יש דברים שאמרו חכמי' למה בניו של אדם מתים לשון הכיני את בניכם
מוסר לא לקחו אכלה חרבכם כבאיכם כאריה משחית הרי תלמיד חכם
היודע זה ועובר עליו הרי עתיד ליתן את הדין עליו שגרם מיתה לבניו ומה שאמרנו
היאבד את בניו מוחלץ לו וענותיו שומקיים את הדברים שכנים מתים עליהם ולא מי
שעובר עליהם ואמרנו תיבוק אשה בית סימן * אשה לשלישי או לרביעי לא תנשא אם
מתו בעליה זה אחר זה לאחר שבאו עליה ומתו בלא בניס או מיר לאחר בעליה כמו
ער ואונן שלא עבדו אכל תמר * ותיבוק שמלגו את הראשון והשני והשלישי ומתו אם

מלך את הרביעי ומת הרי זה עתיד ליתן את הדין עלתו ועל שפך את הראשונים
 בפרט עונותיו הוא שלח ידע להזהר ועל הרביעי יקבל עונש שגרס לו מיתה *
 נכונא בו בית אס כנה בית חדש או נכנס בבית מחדש ומתו בו ג' זה אחר זה הרי אס
 יעבכ יותר בבית זה הרי זה מתחייב בנפשו שיאכדו מאן ולאח * וכן נעיר מאדם
 דר בהומתו בה בניו ואין מתקיימין בה הרי זה נענש על נענש מיתה לכבדו ולומר
 אדם א היה במקום אחר היו כמו כן מתי' מקום הניקח שאני כי היתה עיר אחרת בארץ
 כתיב והוא הפיל להם גורל וידו חלקתה להם בקו נג' לדור ודור יסכנו בה נכסבאים
 לתקן כתיב כי עיר היתה מגפה ביושבי' לפי שהתקול' לשרים מיוחד וכל זמן שלא הורגו
 בני אדם מס היו מתים * שאלו לחכם מה לעשות אמר תבחרו לכם החלקה ותמדרגו
 לארבע רוחות ותסימו חבלי' בהקף ויתקמו עשר' וס' ת' וימתחו חבל על הקרקע באורך
 ויוליכו ס' ת' אכל החבל בישר וילכו אחריו עשרה ואז יתחילו וכשהלכו אותה השור' יסימו
 אותה החבל אכל דריסת רגליהם אשר הלכו כבר וילכו אכל החבל בישר כיהיו דריסת
 רגליהם מכונות אכל דריסת שורה ראשונה וכן נעשו ע' שיהא דריסתם על פני כל
 הקרקע ולעולם ס' ת' הולך לפניו ויחמרו בלכתם כל שורה ברכ' כהנים ושיר כל פגעים
 ונאות פסוקים וזכרתי את בריתי יעקב ואחריו אותנו פסוק והשקל עשרי' גרה ועשרים
 שקלים עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם ואתנו פסוק אחריו ארץ אשר ה' אלהיך דורש
 אותה ואח' כ פסוק לא יאמר לך ענין עזובה * ואחריו לא תהו בראה לשבת יצרה *
 ומזמור רביע' הארץ יוגמר עד שישכב דרך פעמיו ואח' כתזמור אהים יחננו ויברכנו
 ונאמרו יבו הארץ את הברכה באפסוף גו' כן ואמר ועל כל שורה ושורה ולא יאמרו אס
 לא תהיה הליכת על פני כל הקרקע ולבסוף יאמר על דעת המקום ועל דעת התורה
 ועל דעת ישראל העומרי' שלא יהא ראשי' שום מזיק ושום מוקת לבא במקום הזה מהיום
 ולעולם ואז יסורו המזיקים מאותו מקום * גם כאן כתב ענשי' אדם * תע' נו

כתוב שומר פיו ולשונו שומר מצרה נפשו ראשי' תיבד' רמזו שמשן שומר פיו ולשונו
 שומר מצרה נפשו ברית סרותה לשפתיים לכך אל יפתח אדם פיו לשטן לא
 יאמר אדם לחברו ולא לבניו תלך ותמיר מומר יהיה * אחר היה רגיל לקרוא לבני אדם
 בשמדרים פג' לדרים שלא היו נראים לו או פעמים אחר אתה עושה כמו כומר א"ל
 החכם לא יתכן לקרוא כך לרוע ישראל שלא יתקיים בו או כורעו לכך חדל לך *
 ת"פ

אל יאמר אדם כך חטאתי עד שמחוייב כליה וכך חטאים עשיתי עד שמחוייב
 כליה שהרי כתי' כסדום היינו וקרא' בסמוך קניני סדום ועוד מפיכושתי אומר
 כן לדוד סבית שאול חיובי ונתקיים על ידי הגבעונים * חקר ר' אחרי' זענו של רבי
 גורפון שהיה אומר אקפח את בני נענש שאמרו כן אין לו בן בת יס' לו * לאשה אחת
 היו לה בניו והיתה מקללת אותם תמיד אמר בעלה לאיש אחד מה אנש' לה ח"ל
 אני אמנענה כשהיתה מקללת זו את בנייה היה עונה אמן אחריה אומר אס אני מקללת
 אין כלבי שיתקיימו הקללות בהם * אומר אס תבקשי להם טובות אומר אמן אס תבקשי
 להם רעות אומר אמן ומנענה * אמרו לו אס היו הקללות מתקיימו הרי גרמא' שלך אומר
 מנוטב שאחטוף פעם או פעמי' כדי למנוע ממנה ועוד קודם שאני עונה אמן אחר דבריה



אני אומר יחיו בלחם ועונה אמן בקול רם • במקום אחד היו מקללות אשה חברת ואיש
 בר מחלוקתו ושתמדו בניו פעמי' היה מתקיי' על המקלל על סם שמח לאיד לא ינקה
 וכעמים על המקולל • והטובים היו מזכרים לרעם שלא ידורו באותה עיר כי רבים היו
 שהמירו דתם בעיר מפני הקללות ועוד גויות היו מיניקות ומספחות היו אוכלות בבית
 דברים טמאים והיו הילדים קטנים אוכלים עמהם ואף הגדולים לא היו יכולים להיגר מן
 הכלים לכך אסור להיות באותה העיר • ולכך יש לאדם לבקש רחמים שלא יענש אדם
 על ידו וא יבקש אדם רע על חבירו דכתי' ושמח לאיד לא ינקה • בני אדם ציערו לאחור
 תלמיד חכם בער גדול והיה אומר ברצון היה חי עד שיראה נקמה מהם את' ליה החכם
 מוטב שהיית מתאווה להיות חי עד שהיית כותב תוספות בזה היית מקבל שכר טוב
 לעולם הבא אבל בנקמה לא תקבל שכר לעולם הבא • תפ"א

אחד היה מתנשא שהיה רואה משונאיו באות' שאני מונח אני רואה כל חסדי כס כו
 נתגלב הדבר סכלם לא יהיו בעירי ונתגלב הדבר שהוא יבא מן העיר
 ומת בארץ אחרת • תפ"ב

אם רואה אדם שעשו לו רעה ומספר בגנותן אם יש דרוק ביניהם אמן לומר' אתם
 עשיתם לפי טבלם מצרף שארי אכיה המלך חסד את ירוכבם ואמ' ועמכם
 עגלי זהב והיה אחיה השילוני ביניהם וכן נחמיה בפמות והיה דניאל ביניהם דרוק גמור
 לכך נגוף אכיה וספר עזרא לא נקרא על סם נחמיה • תפ"ג

תנו רבנן שלם חלואי חלה אליוטע אחד טרחפו לבחוי בשתי ידיו ואחד טגריה
 דרכים בתינוקות ואחד טמת בו הרי ליטע טידע אותם רעים ולא יבא מהם
 דרוק כך כל טכן אחר לא יקלל בני אדם • תפ"ד

שאל אחד לחכם אדם טידע לעשות כסם להרוג את האויבים ולהפך את לב
 רבים להיות יראי טמים אמן אם יודע שלא יבא דרוק כמשה שכתוב ויפן כה
 וכה וירא כי אמן איש דרוק עתיד לבאת ממנו כטיבאו רבי טמעון בן יוחאי וכנו רבי
 אלעזר מן המערה אחר היה מקלל ואחר היה מברך מה שקילל הראשון כי לא יתכן
 שהרב והתלמיד כעסם לא כשהאחד כעסם והשני מרבה ומפיים לכך כשהק' בה כעסם
 מלחכי רחמים מרבים לכך הקטת אדם וירוק דרוקים והירקות מפרם בין מידת הדין
 למידת רחמים • כתיב ואי ישראל יתן את שאלתך אומר אם את שואלת בן ויהיה דרוק
 וכדיוקים יבאו ממנו יתן ואם רשעים ולא כדיוקים לא יתן שאלתך כתי' חסר א' אם
 את מתפללת לך ולא לאחרים ולטובה יתן ואם לאו אם את מבקשת נקמה מפנייה
 לא יתן • תפ"ה

אמן לאדם לומר לאדם אחר יתן שאלתך טמח יבקש נקמ' או טימסרו איכיו יהודים
 בידו או טמח יבקש רעה ליהודים למה אומר ואי ישראל לפי שאמר יתן לך
 בן שיהא טוב להק' בה ולשורחל בשמואל כתיב והנער הולך וגדל וטוב גם עם הגם עם
 אנשים והק' בה מתפלל יהא רבון מלפני טיגלגלו רחמים על מדותי וכנ' מכאן שהטוב
 טיומר אדם ככל יום יהי רבון מלפניך טתמחא נחת רוח בכריתוך ויגלגלו רחמך על
 מדותיך ותתנהג עם בניך במידת רחמים ותיכנס להם לפנים ממדת

אשה

הדין וכן אמר לרבי יהושע ברכני ואמר לפניו ברכה זו תפן
שמקשה לילך הכדויקס לא ידברו בעון שעסתה וכן לחולה וכן מי
שהולך למלחמה אלף לעצמו כדי שישוב בתשובה כי עליונים מזכירים
דברי תחנונים *

אשה

שיושבת על המשכר אם הוא בחדר וכני אדם בבית יבקשו עליה רחמים
ועל היולד וסילוד במזל טוב * תפן

כתיב

כי יסיתך אחריך בן אהך וכתיב מי יתנך כאח לי וינק מדאי אחי רוב
בנים דומים לאחי האם ולכך אחרו הנשוא בת אחות הוא חסיד וכשמוליך
בנים מבת אחותו הרי יהיו חסידים כמותו מפני שרוב בנים דומים לאחי האם אבל אם
יש רשע מתכוין להנאתו שהיה לו בת אחותו יפה ולא לקחה לשם מצוה זה אינו טוב *
אבל מי שאינו שמרדק בזה בידוע הוא כד' גמול אבל רשע הלוקח בת אחותו הוא יהיה
רשע במוותו ואם אמו נשואה לבעל אחר שאינו אביו כגון אלמנה או גרושה ואחותו בעל
היה אכזר ובגיו רעים אז אם לוקח בת אחותו מאמו יהיו רעים אעפ"י שהיא טוב
תפן

ואם

אדם מתכוין אעפ"י שהו חכם ביותר ואחותו מעשה כוונתו לטובה כהפך
לרעה הואיל וחוטא הוא חכם ואפילו אינו חכם אז שהיה לשאל לו לחכם
יקבל פורענות נכד שלא נזהר הואיל ויכול לדעת סמוכו רעה הואיל ולא סס לבו לדעת
יענש דומת עווא סלח יד בארץ ויהי לו לדעת ארץ גושא את גושאיו ומכל מקום
קבל סכר על כוונתו לטובה וכן פנינה וכן יעקב בדיונה שלא כתנה לעמו ועוד
הנבוא שהבהו הארי והיה לו להיזהר שמה נבוא השקר הוא ועוד בדבר שנהגה ויחבל
סכר שהיה נראה בעיניו עין אם לא יאכל וישתה אבל אדם שחכמים חסידים אומרי לו
אל תעשה ואז עשה וכוונתו לטובה יענש ולא יקבל סכר על כוונתו לטובה כגון
המעפילים שמשו התרה בהם וכגון מעשה הארץ ששמואל הנביא התרה בהם שלא
יוציאו הארץ על זה נאמר כי על כל חלה יבואך שהים במספט אם טוב יוכי ונעשה
רע *

אם

תראה איש שיהיה לך דעתו או על ידי נאמנים תדע דעתו או איש או
ואשה אמר לך בבקש ממך תעסק לי לזווג לי איש שאהגה בזה העולם
כזו וגם באותו עולם כגון האשה שמבקשת בחור יפה שאין לו בנים והיא רוצה טוף
מתמספה טובה יהיו וגם תלמיד חכם וגם בדיק והנה מוצא איש ואינו כל כך יפה
והאב מכבירו לזה לזווג את בתו לו זה עוסק לזווגה לא ישמע לאב ולאם שלא יעבור
על לפני עור לא לתת ממשלו וכתיב לא תזנה הארץ * זוגים שלא יבליחו תמצא
כתוב בענין הזיקות * תכב

בחור

טוב לקחת אשה כבת ארבעים שנה אל תהי עבת יראיה באותו
זוג שהרי בת אחיו ובת אחותו התירה התורה כי רובן קטנות מן האיש
אחי אביהן או אחי אמותיהן אבל לאיש אחר לקחת אחות אביו ואחות אמו כי רובן
יותר זקנות בשנים ממנו * תכב

ואשה

שמתה אחותה והיא פנויה והיחה קטנים אם היה מותר לקחת אחות
אביו ואחות אמו היתה ממתנת עד שיגדל והוא כשהיה בן עשרים שנה

היא תהיה בת ארבעים וכתוב כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם יחדו פרט לאשת
 אחיו שלא היה בעלמו שהרי אמר הכתוב להקים לאחיו ממך הרי כשויה הוא בן שלם
 עשרה שנה היא כבר בת שנים רבות ובמה הוא בן י"ח או בן כ' היא אינה ראיה ללדת
 שהרי אלמנה שעבדה בלא בעל עשר שנים טוב אינה יולדת שהרי לאחר שמת בעלה
 נולד זה וכן תשע שנים ויום אחד שבה על יבמתו קנאה הרי עשר שנים אינה בכלל
 להקים לאחיו זרע ואין לומר דעתה היה עליו לפי שמה שאמרו חכמים שהיה עשר
 שנים בלא בעל אינה יולדת זהו כשאין דעתה אבל יש דעות לא זהו ודאי כגון בת
 רב חסדא על רבא לפי שהיה גדול אבל על קטן אין תאוה לכך ואמר שהיה עשר
 שנים טוב אינה יולדת כמה הקפידה התורה על פריה ורביה לפיכך אם באמר
 לקח בת שנים הרבה שקרובה למ' שנה שלא תתעבר הטובים לא יהיו באותה ענה

תב"ד

מעשה

באחד שהיה במדינת הים ומת זנהיו ממנו ביד נאמן שמת הבן ואמר
 כך אחר המותן ואוליך בני עמי שילמוד ממך לפני הרב שלמס והיה לו אח
 קטן ח"ל החכם לתולך בכך עד שתלד אשתך בת או בן אחר כי המקום רחוק מאד ולא
 יתכן לאדם שאין לו לאן בן אחד ויש לו אח להוליכו למדינת הים שאין טעם שירות זכויות
 מפני שיתעכב ויחיה אחרת אינו יכול לקחת ממך בן יעקב ועוד אורך
 תהיה אשתו עגובה ועוד אם ימותו ואחיו קטן מאד בריבה להמתין לו שנים רבות
 שייכס לבן המתן עד שיהיו לך בנים אחרים

תב"ד

אחד

אהב אשה אחת ושאל אם מותר לראות לפי שהגדו לו למה אותה אהב
 אותה הלא אינה יפה כל כך אם היית מביט בה לא היה לךך רודף אחריה
 ואחרו לו כי מכיזה לדי קושי ערוה ולדי קרי אם יראה ועוד זכות ושטר גדול יש לו
 שנפשו וכל מחשבותיו עליה ואעפ"י כן עובס עיניו מראות ברע כל דבר בער שאדם
 שוכל באותו ענין עמוס גובה לרענו שגאמר יראה זרע יחריך ימים וכתוב אשר
 בניו אחריו

תב"ד

איש

אחד היה אהב אשה אחת ולא הכירה ולא היה יודע למה והיה תמיד
 למה ועל מה נעשה וחשב באי זה עון ולא מצא וחשב שמה כשיבא זרעו
 לדי כך שיאהבהו הקב"ה יתן להם מה שאוהבים לכך היה והיה מתפלל רבוננו של
 עולם בלוי וידוע לפני כסא כבודך מה שנפשי אוהב אותה אשה פלגנית לא מפני עון
 שאני מתאוה אליה כי איני מכירה ואם מתוך שאני אוה' אותה תתברך ואני שוכל כאשר
 טוב בעיניך וואם מעשה כספיים הוא רבוננו של עולם תן בלבי שאעשה להתיירנו ויהי
 רצון שלא אתאוה למיתת אדם ומתוך אהבתה ואמר רבוננו של עולם איך יתכן שאקח
 מוס אשה אחרת כן אחרוש עליה רעה וכן אשנאנה באהבתי פלגנית

תב"ד

פעמים

מן השמים שאדם אוהב אשה ואשה את איש אעפ"י שלא יתקנה ברע
 שיקח בגסים אחרות שלא בגדו לו

ובי
 שמכוסף ואין לו תקנה במה שיבא מן העיר ידור בעיר אחרת ויקח
 בעיר אחרת אשה ויש שאוהב אשה מפני שזרעה יתחתן בזרעו ויש
 שאוהב אשה אם יתקנה יבטער ופעמים לטוב כדכתיב ויהיו בעיניו כימים אחרים
 באהבתו אותה ונעשית עקרה ולכסף לטובה

תב"ד

אמרנו כל מי שנושא קטנה מעבב את המשיח ואת' אם ילך בלא אשה
לא יקפיד על זה ולמה אינו מעבב המשיח אלא אם ילך בלא אשה חוטא
כמו שאמר רב הונא על רב המנונא ומכל מקום קודם שלא יקח אשה אין סבכת זרע
יבא ממנו אלא לאונסו אבל אם לוקח קטנה הרי מרכונו מאבד סבכת זרע ומפליך
לאבדו ואת' שלשה נשים משמות במוך לבטלה לפי שבכר לקח ומכרים מן
השמים ירחמו ואת' אם כן כשאלתו מעוברת הרי הרע לבטלה שהרי בשלמה חדשים
הראשונים אין ידוע בכירור שהיא מעוברת לך יבא עליה אשפי' שבכר מעוברת והלוקח
קטנה כשים גדולה או חוטא כי למה לוקח קטנה כשהן שוות מבנות טובים ומכל מקום
אם בת שלש עשרה שנים כשאין גדולה כיון שראויה ללדת * תקי

המוליד

ממור לא קיים מצות פרייה ורביה אדם הראשון היה מסוף העולם ועד
סופו ובקשו מלאכי השרת לומר לפניו קדום קדום כי היה מלא כל הארץ
בא הקב"ה ומעטו ונטל מאחריו קצת והיו מונחים חתכות בשרו סביבותיו ואמר אדם
להקב"ה רבונו של עולם למה גזלני הטוב לך כי תעשוק בי תמאס יגיע כסף
וכתיב ותשת עלי כפכה * אמר לו אני אחזור לך פרו ורבו ומלאו את הארץ כבראשונה
שהיינו דאמרוין אין בן דוד בא עבד שיכלו כל נשמות שבגוף ח"ל הקב"ה עול חלו חתכות
ותבורם בכל הארץ ומקום שתוליד ותשלך אותם הם יסוכו לעפר כשהיה מתישב
המקום מזרעך ובמקום שתבזר לזרעך לישראל הם יהיו ולגוים הם יהיו וזיינו
שנאמר אין לא עבר בה אים ולא יטב אדם עם שלא זרע עם מכשרו מכאן יש לומר
למוליד ממור לא מעביא דלא קיים מצות פרייה ורביה לא שמעבב את המשיח דקאמר
ממור לא ואתו ממור שתוליד לא יוליד בניו דלא חיי כערפה דלא חיה ואלו אתו הרע
שהוריע בפסול היה מזרעו בכשרות והיה מוליד בן או בת שהיו מתקיימי והיו מולידים
בנים אחרים נמאס שהפסיד כל זה וחסר מגוף אדם הראשון * תקי

התלמידים

היו יושבים לפני רבן אמר האחד יהי רבון שתהר אשתי ואם הולד
יהיה חי ואם לאו יהי רבון סלא תהר אמר חבירו יהי רבון שתהר
אשתי אמר חבירו ואם ימות הולד הרי טוב שלא נולד הכתי' אל תכזב בשפתך וכתיב
הלא אמרתי לא תסלה אותי ועוד כשילד אתפלל שיחיה * אמר החכם יש לך או בן או
בת שפודה את אביו או את אמו מן המות או מן הברות שנאמר יעקב אשר פדה את
אברהם * יש שנבדו עליו בער או על האב או על האם ומת הולד הרי האב או האם
עצבים הרי העבדון שפדהו וזהו שנאמר בכל עבב יהיה מותר * תקי

כתיב

כשכבר הימים הבאים הכל נשכח אחד היה קורא את בניו אמר הברע
של שנים כגון אם היה יד לפרטו היה קורא שמוד דוד והיו מתים כי הקב"ה
אינו רוצה ששנים מתקיים מי שעושה להתקיים שמו לך עם שמות בארץ * תקי
העושה זכר לא יהיה זכר אחד היה בונה בית הכנסת יפה ורבו הקהל
לתת עמו ולהשתקף עמו במעוה ולא רבה כרי שיהיה לו ולזרעו לזכר
ולשם וכלה זרעו * תקי

אדם

שהוא בחור וחפץ לקחת אשה יחשוב או כמה הרחוקים וכמה עבר הוא מוכל
ויחשוב כשהיו בניו מניעין לפרקן שישיאם כי בער לפניו אם ילך בלא
אשה ופעמים יכולת בידו לך יתפלל לה שיומין לו ה' זוגים בעתם לכל נרשם ותקתס

דאי משח רבינו בראותו שלח היה יכול לחזור למצרים לקח גזירת ולמה נולדו ליהודים
 פרץ ונרח בגלגול עבירה כי תמר היתה ראיה לו אז מפני שגרם למכור את יוסף והיה
 בן ל' שנה עד שלקח אשה ובגלגל אשר הווסס בבי הסוחר ולפי שיהודה גרם שלח נודמנו לו
 אשה עד שהיה בן ל' לכך לא מלך דוד עד שהיה בן ל' ד"ח מטרוף בני עלית אתה לא
 הרבת את יוסף וגרמת לו שנתגדל כשהיה בן ל' לכך מלך דוד כשהיה בן ל' תקח

מעשה

באחד שהיה תמיד מסתדל לזונג זונגים כשהלך לעולמו קודם חליו אדם
 לבנו אשה וכוה שיעשו נשואין לאחר ל' יום אחר מותו אמרו לו לאחר יב
 חדס תצוה לעשות נשואין אמר כי כל ימי הייתי עוסק בזונג ואיני רוצה שעל ידי
 יעכבו הנשואין אפילו נשואי בני משום פריה ורביה ומשום שלח יהרר הרהורים רעים
 אבל זה איך האב יכול לכוות לבנו שבתוך ימי אכלו ישמע מעותו וגם איך יכול לכוות לו
 שמשאסתו וראת הטוף שיתן לה גט

האיש

המשיח בתו יזוה לה שלח תעבור זמן טובלתה ושלח תאמר לבעלה לא
 אטבול עד שתתן לי כך וכך מעו' או אחרת חפץ כשסניה מתכוננים לשם
 סמים והיו חכמים טובים ודריקים החכם השיא לבנו אשה והיה מכה לבנו אל" הנה
 לחמיק ים חתנים יותר ממך אם יכבדו יותר ממך אל תקחא לומר הנה לחתני מכבד
 יותר ממני ואני חתנו אל תשנא לחמיק על זה ואם חמיק בא לכבדך אמרו לו כבד
 לחתניך כי בזה חפצתי וגם היה אמר לחמיו על בנו אל תכבד את בני כי אם תכבד
 את בני ישנאוך חתניך ויקנאוך וגם תראה אהבה יתרה לחתניך מבני אמר החכם
 לבנו אל תראה לחתניך בעשה שהיא חנוטה וים אדם שאסתו עושה רעות לאחריו והוא
 עוזר לה לבסוף נסבל לכן אם רואה אדם שאסתו מריבה ואינו יכול למחות בידה וגם
 ידא ממנה שלח תעש' לו רעה מוטב שיסתנוק ולא יכריע את אסתו לפני העולם לקח
 זכות אלף שלח בפני אסתו ואמר אני בעור שאסתו עושה תקח

לא

יכסה אדם מנס בני ביתו אם טריים בניו או קרוביו אם יש להם
 חלוי שאלו היו יודעים אותם המזונגים עמהם אנתו חלי לא היו
 מזונגים יגלה להם פן יאמרו קדושי טענות היו אל יכרידו ולא יהיו ברע יחדו או אם יש
 מעשים רעים להם שאלו היו יודעים לא היו מתחתנים בהם יפרסם וכן לענין דקת
 שאם היו יודעים לא היו נותנים להם הרבה יגיד לנותנים תקח

כסוף

עדינות אמר איך ליהו בא לא לגלות על המשפחות אל לעשות שלום ליהו לא
 יפרסם כס' אכנחו ואמרו איך מגלים אל פנים אחד ל' שנים או פעמים
 מוסר הרב לתלמידו הננוע שלח לביים בני אדם ושלח יבא לרדי מריבה תקט'

מעשה

בחסיד אחד כשהי' סמוך לאחר וסת אסתו וכבר עבר יום אחד ולא ראתה
 דם היה מתפלל תפלת המנחה ומשמע קודם שקיעת החמה או קודם
 עמוד הסחר ואחר פשימם מעותו היה רוחץ במים חמין מעיבורו ולמטה ולא היה הולך
 באותו חלוק משמעם מבני שאי אפשר לשכב' זרע שלח יגע בכבד או היה משמעם ערום
 שכך אמרו הוא כבדו והוא כבדה יוכיא יותר כתובת' ולמה היה משמע קודם שקיעת
 החמה או קודם עמוד הסחר לכי שאחר הוסת היה ירא לשמעם בתפלת הלילה
 שמה תהא נידה בלילה ולא פרס עונה והתורה אמר והארתם את בני ישראל מעמאאותם
 יום או לילה ואל יהיה משמעם ביום שמה באותו יום תראה הדס לכך היה משמעם קודם

שקיעת החמה אמר לנו לא היית צריך להחמיר כל כך ולגזרו רגע בין שימוש מטה
לשקיעת החמה ובין שימוש מטה לעמוד השחר אין לחוש דמילתא דלא שכיחא היא
ולפי שיש נשים שמתעברות סמוך לזוהרן לכך היה משמש אחר הזוהרן והרכה
בני אדם מתיס ותינוקות שלהם מלא נשמרו מפרישות עונה או נשיהם לא נוהגו
מטבילה לכך ישמור אדם לאחר שרחה מדמה עד שתטבול בימים חיים כדון *

אף על פי שאין נחש משמש פנים כנגד פנים וכן דג ואדם לפי ששכיב דיברה עמהם
אף על פי כן אמר רב מיה בין זה לבונו וכן רכה לאכול בשר מבוטל רכה לאכול בלי
הכל בידי רשות האדם רק בלי טבילה לא יתכן כי אם הוא למעלה והיא למטה כי אין
הנאה לאשה אם הוא למטה ואם תתעבר כי קרוב לזוהרתה היא ולאיש יש בלי טבילה
תהיה לכך טוב שתהנה היא ממנו שאם תתעבר יהיה ה' לך כמותו חרף והיא תזריע
תחילה והולד זכר אבל בשאר הלילות יעשה כפי הנאותו כדי שלא יהרהר אחר נשים
אחרות ורק שיהיה רבון האשה שהרי כתב גם בלא דעת נפש לא טוב כל אלה דברים
לפי דעת אשתנו ולפי דעתו אם מכא אשה טובה שתהא כרבונו באותם דברים ויבין
רכון מה' ורכה ה'את מעשך *

דורשין בעריות בשלשה כי אם באנו לומר טעמי תורה פעמי' יבא לדידי

אין

היתר כגון אדם שלאח' מית' אשתו יקח אחות אשתו אעפ"י שיש לו בנים
מאשתו הראשונה אבל אשה לא תוכל להנשא לאחי בעלה כשיש לה בנים מבעלה אב'ל
כשאין לה בנים מבעלה הראשון או תתיבס כי הנושס אם היית אומ' כשיש לה בנים
תתיבס אם כן היה קלוקל לבני אחי המת' . אם כשארס לוקח אשה כשיש לה בנים
מכארי אם יעשה סוס דבר רע לבנים יעמוד וקנס או אחי אביהם יהיה אכזר ופוסם של
יתומים אבל אם היה אדם מותר לקחת אשת אחיו כשיש לאחי בנים לא יחז' וקנס
מעברר כי בנו אהוב לו יותר מבן בנו וכן אחיו לכך אשר אשת אחיו כשיש להם בנים
ממנו ולכך אמרו רבותינו אין מורידין קרוב לכבסי קטן וחלו היה כתוב בשביל טעם זה
היה אומ'ר האח המייב' לקח אשת אחי שיש לה בנים מן אחי על מנת שלא ארד לנחלתו
ולבסוף ירד ועוד אחים מן האם ועוד גזירה אנו אחים מן האב והיה בל לדידי היתר *

תק"א

היה עשיר ועל ידי שרים לקח בת טובים בכח שלא ברצון אשה ולא ברצון

אחר

אביה ואמה ועשה נשואים וקראו לחכם להיות בסעודה עמהם אמר
זכקהלם אל תחד כבודי כי איך יאמרו שהשמה במעינו וכתוב ולא אבו שמוע אבוא
כתיב מי שיש לו טיפול בית ואינו יוכל להתכנס מוטב לקבל לו מן הכדקה ויתחתן
ברעים ואם אינם נותנים לו מן הכדקה ולא ידע במה להחיות עד שיתחתן בהם חס
יש לו בנים אחרים ירחיק מאותה עיר כדי שלא יתחתן באותו זרע שיתחתן ברעים פן
יהיו כלם רעים וכתוב וישלח מעל יבחק בנו בעודינו חי קדמ' אל ארץ קדם בעודינו
חי לא האמין להם אשילו בשכונתה שלא יבא מנס קדמה אל ארץ קדם במקום משכחות
הטובים כדי שיתחתן בהם ולא בכעבים וכתוב כן אדם היתה לו בית ישראל לסוג
שהיו מתקבצו הפסלים בכשרים ואתן באחרים לפי שגבר על הרעים כליה וכמתחתנו
בטובים הרי אף על הטובים נגזר כליה וזהו שאלמר כסף היו מתחילה הדדיקים היו
גזירים

גוהרים שלח להתחתן ברעים ובפסולים ושלח להתחבר עמהם
ועמהם ונתחתנו בהם ונגזר על כלם כליה *
תק"ב

אחר

המתין לחמיו עד שעת הנשואין ולא רצה ליכנס לחופה עד שיתן לו מיה
בגד לו ואמרו לו היה לך קודם להוהירו אמר הוא עשיר ודברתי לו ולא
הועיל לך לא יקדם אדם אשה עד שיתן המזון ביד נאמן ולא יאחרו הנשואין ואם
עני הוא לא תהיה לו כנוטה *
תק"ב

ראובן

היה לו בת ולשמעון היה לו בן והיה ראובן תדיר שולח מתנות לשמעון
ושאל שמעון לחכם הין דעתי להשיאה לבני אס בעבור בני שולח לי
הרי כמו גזל מה שאני מקבל ממנו כי לבסוף כשלא אתרצה בבתו לבני אז יתחרט ממנה
לי ואם אני אומר לו איני רוצה יעשה לי רעה אמר לו החכם הוא יודע שאתה עשית
שמתן לך שולח לך רק אל תרמה אותו אם ישאל שתתן לבתו בנדך תאמר לו איני יכול
לעשות ואל תאמר לו אני אעשה ולבסוף לא תעשה כי אז יהיו לך מתנותיו כמו גזל ואם
אז ישאלך הדין עמו *
תק"ד

כתוב

ואם לא הגידו לי ואכנה על ימין או על שמאל זה מודיענו מי שמסדרך
באשה אם אינה רוצה להנשא לו ואמרו לו אין אנו רוצים מיד יבנה לדבר
באשה אחרת *
תקנ"ו

אשה

בתוך מ' יום יכולה להתעבר משני בני אדם ולא לאחר מ' יום וגם מטופה
אחת ונדון תלומדים כמו נ' שיכולין תגרעין אחד החכם אמר דברים עם
אשתו במיטה עד שדיברה אסתו מן אכשים יפים ולא רצה לשמש עד שדבר שאר דברי
לשכח מנכה ומחשבת אותם יפים וכן כשהיתה מדברת עמו מן הרעים לא רצה לשמש
עמה עד שמשכח מנכה אותה מחשבה *
תק"ו

מי

שאשתו תוכעשתו ככה קד' שהי' תדבר עמו לשמש עמה ידבר הוא עמה
תחלה על התשמים שאם היא תתבע לא יהיו הבנים טובי * תק"ז

רבי

חנינא בן דוסא גזר על אגרת בת מחלת שלח ילכו ביוסב אל כליל שבת
ובליל רביעי כי אן היו התלמידי חכמים משמשי מטותיהם כי כליל שבת
היו בבתיים וחסידים הראשונים לא היו משמשי אלא מליל רביעי ואילך כדי שלא תלדנה
נשותיהן בשבת ולכך היו משמשים מליל רביעי ואילך ואמרו אין פורטין לים אל שלשה
ימים קודם השבת וכן לכיבוש כרכים ואמרו ופקדת נדך ולא תחטא ופקדת בת שמים כי
ביום ד ילך לדרך הרי ביום ד משמש מיתתו ולכך נתן רבי חנינא בן דוסא רשות כליל
שבת וכליל רביעית ואז עת בשמים וכתוב והולידה והבמיהה * ים שמאחד את עכמו
מזה העולם ומן העולם הבא כגון מי שאינו יכול לשמש ולהיזקק עם אסתו כמה שנים
ומכוסף וכן מי שהוא עם אסתו ולא ילדה לו ואינו נותן גט נאבד מן העולם הזה ומן
העולם הבא ואם היא מעבכת או הקרובים כלם חוטאים וכן אמר יעשהו לחוקיהו כי
מת אחת ולא תחיה כי מת אחת בעולם הזה ולא תחיה בעולם הבא שלח לקחת אשה
ואם אין לו ממון לא יכבדו על כתובה *
תק"ח

לאחר

חרכו חבן מערותו וכסגדל בקם לקחת אשה ונתן החכם עינה שלח
יתנו לו ואמר זה להכס ונתן לו ענה לישא גיורת כי כרות שכחה מותר
לישא גיורת *
תק"ט

יחשוב הצדיק כשהוא עבני אם אבא אל אשתי שמא תהר ממני ואנה
אחך לפרנסה זה ממחוסרי אמנה הוא כל מי שחושב כך כי הקדוש
ברוך הוא מומצן בדדי אשה חלב ליונק כשיבוא ממעי אמו ואומר במכילתא מיישיב לנ
מה יאכל היום ואומר מה אוכל למחר הרי זה ממחוסרי אמנה *
תק"ך

אחד

היה אומר תדיר כבר יש ליבן ובת ויש לי צער שאשתו הייתה
מעוברת כי לא היה עשיר והיה אומר אך אפרנס אמר ליה החכם
קודם שהולד נולד הקדוש ברוך הוא הקדים בדדי אשה החלב לבן אל תדאג ולא קבל
דבריו והיה מתאונן ונולד לו בן ואחר זמן חלה הבן אמר לחכם התפלל על בני סיחיה
אמר ליה עלך נאמר אל תתן את פיך לחטיו את בסרך ואל תאמר לפני המלאך כי
עגבה היא למה יקבוץ אליה על קולך וחובל את מעשה ידך משה ידך אלן הבנים
ובתיב טוב אחרית דבר מראשיתו ומת הילד *
תק"כא

ראובן

מדבר להשיא בתו לשמעון ודברו וקיימו ואמנותם ועבר שמעון על
אמנותו אף על פי שבייש את בתו יחשוב ראובן גם זו לטובה כינן
סלקא אשה אחרת הרי נגזר לו ואלו היה שמעון נושא את בתו היה לה למות כיו
אתה שנסא לךך אל יבעער ואל יתקוננו עם שמעון ואל יראה לו פנים ונעפים בי כל
האנשים מן הקדוש ברוך הוא *
תק"כב

כעשה

בחסיד אחד שהלך לחינו למקום אחר וכשטב אלן לחינו במקו' שהייתי
עם אמרו עליך שאתה עושה הרבה מעשים טובים ואיך עושה כך
וכך אמר החסיד לחינו מה טלא עשיתי כך וכך כי אם קודם שאני מתחיל לעשות
חסידות הרגילות מה שאין אחרים עושים אני חושב אם אוכל לעשותו אז אני מתחיל
בן יהיה חלול ה' בדבר וזה הדבר קשה לי לעשות ומעשה אחר שאומרים שאני עושה
וכשאדם מת ואומרים כך וכך עשה נפרעים ממנו טלא עשה על כן אדחיק את עצמי
לעשותו כגון שאומר טלאחר שהיה משמש מנתנו שהיה נוכל קודם שיתפלל או תשע
קבין מים היה שוכך עליו וכן שנחט ובדק אני בעבמי ומעייף אחר המנקה הבשר ולא
הייתי מחוייב לאחרים אבל שאר דברים שתלוי בעושר ובעניות כשהייתי יכול
עשיתי כגון טלא הייתי מניח לספחה ולאותם שהיו עוסקים במאכלי לתפוס
הגר של חלב פן יפוטף על המאכל אלא כבר של טמן או של טענה וכשבאתי
לידי עובי לא יבולתי לעשות זה אינו חילול ה' כי אמרתי עבי אני ואנסי * יהלך זר ולא
פיך אדם שנקרא אביו רבינו כגון רבינו יעקב וסע בנו ראובן אל יחתום כך ראובן
בן רבינו יעקב כי אם ראובן ואפי' כעשה רבינו לא יחתום את שמו אני פלגו בן רבינו
פלגוני הקדוש או החסיד שנאמר יהלך זר ולא פיך בכרי ואל שפתך ואף בחתימת שמו
ויהללנו כשערים מעשהו ולא היא ואל ישבח הוא בעצמו לא את אביו ולא את אמן
שנאמר ראוה בגות ויאשרה *
תק"כג

אדם

מגיד לבניו או לתלמידיו כך אני עושה כך היה אבי עושה כך
היה רבי עושה כדי פקס יעשו כך דכתיב כי סמרתו דרכי ה' ולא
רשעתי מאלהי *
תק"כד

כל

מי שהוא חכם או כדיוק יותר מחבירו מסתפק מן העולם הבא יותר
אם יהיה בן העולם הבא וכן רבן יוחנן בן זכאי בכה ואמר איני יודע
אם יוליכוני וכלי וכדאיתא בתוספתא ברכות והוא ותלמידיו בכת שלישית והיה בוכה אלא
מי שהוא חכם וטוב יחשוב כל הזכויות שעשיתי אינם כדי חיי הרי אם כן במה אוכה
להיות באותו עולם " ת"ק כה

יותר

טוב למי שהוא בן רשעים ואינו הולך בדרכיהם ממי שהוא בן כדיוק
והולך וחוטא וכן יותר רע הוא מי שדר בין בדיוקים וחוטא ממי שדר
בין רשעים וחוטא והביוא זחיר במצוה הבאה לפרקים ועוברת " ת"ק כו

כתיב

ומנא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם יעשה אדם שיהא אהוב לכל
וכתיב והיה ברכה יעסוק אדם שיכבדוהו אמר אחד אני גורם בלא
הפסד וחסרון שלי שמכרכים אותי כי יש לי תדיר בכיסי מחביות וכסכרכיבי העולם
ממחביות מבקשים לי שאתן להם שתי מחביות בפשוט אף על פי שאינו מחסר ממונני
כיון שעושה רבון בני אדם לי יש סכר לפני הקדוש ברוך הוא שנאמר והנצר שמואל הולך
וגדל ועובד גם עם הג' עם אנשים גם עם ה' לרבות עם המלאכים ועם השדים שלא
עשה השבעות מלאכים והשדים גם עם אנשים לרבות נשים וטף " ת"ק כז

אמר

זקן אחד עתה בשיבתי היה לי לחשוב בכל יום ענין עולם הבא
ומיזם הרין גם מן גהינם לא שדאגתי מטרידיים אותי ומטורפים את
לבי על מזונותי ולזונג את זרעי ושאר דברים הרבה אמר ליה החכם וכשאתה כל היום
וכל הלילה דואב כלם מנובילות טרדיות לכך ודאגותיך אמר הזקן על זה אני מעטער
שכל היום אני חושב על דאגותי ועל תקנתי ואני זקן ויש לי ילדים וילדות קטנות
וחושב כשימות מה תהא עליהם אמר ליה החכם תעסוק בתורה כשיט לך כנאי
ותספור כפסך ושיחך לפני ה' והקדוש ברוך הוא יחשוב לתקנתך וכתיב אשר יחשוב לי
ואמר קח נא מפיו תורה ושים אמריו בלבבך והיה שדי בכריך וכסף תנועפות לך עד
תעתיר אליו וישמעך וכתיב תורת ה' תמימה משיבת נפש ואחר כך כתיב יענך ה'
כיום כרה וכתיב יתלא ה' כל משאלותך וכתיב אל תשליכני לעת זקנה וכתיב ועד
זקנה אני הוא " ואדם שברכים לו רבים איך רשאי לסגף עצמו אם רבים לומדים לפניו
או מליץ למלך ולשרים ולשופטים וכיוצא בהם כ"א לא יוכל לדבר או אחרים מפסידים "

ת"ק כח

מעשה

בחסיד אחד שהיה בימי חמה טובה על הארץ בין פרעושים ובימי
החורף היה משים רגליו בכלי מלא מים עד שהיו רגליו דבוקי בקרח
אמר ליה חבירו למה אתה עושה כן והלא כתיב אך את דמכם לכבשתים אדרום ולמה
אתה מסתכן בנפסך ה' לא חטאתי עון חמור כל כך ואי אפשר שלא חטאתי בעונות
קלות וכשכיל זה לא הייתי ברוך לעשות לי יסורי גדולי אלא משיח סובל עונות ישראל
וגם הכדיוקים במורים סובלים יסורים עבור ישראל איני חפץ שיסבול אדם עונותי אלא
אני ועוד אעשה חסד לרבים כשהדיוק סובל יסורים נהנים רבים מזה כגון רבי אלעזר
ברבי שמעון ורבינו הקדוש היו נהנין העולם כשהיו הם ביסורים וכאלו בדיים עשו

להם נזכות וכתוב לכן אחרת לו ברכים אמר לו תלמידו אף על פי כן אני ירא שמא
תענש ומת אותו האיש והיה תלמידו חושב בלבו כיון שעשה עצמו יסורין יכול להיות
שמנתוך יסורים מת כי התלמיד היה רואה היסורים שלבשעמים היה משליך אש על
בשרו והיה נוטל למטה והיה אומר לו התלמיד הרי אתה מתבטל מדברי תורה וזהו
עון לאחר מות החסיד היה התלמיד מצטער שמא יחשב לו עון באותו עולם הלך
ונשתטח על קבר אותו חסיד ובקט להודיעו בחלום על דבר היסורים אש נענש אותו
מקבל שכר וכן אליו החסיד בחלום ואמר ליה בא ואראך והביאו לבן ערבן אמר ליה
מקומי אמי ליה באותו מקום ואם תעשה יותר זכיות יהיה למעלה אמר התלמיד אנה
מקומך אמר ליה באותו מקום גבוה אמר ליה תראיני מקומך אמר לו עדין לא תוכל
לא עמית זכיות הרבה שתוכל לראות מקומי והיה התלמיד שמח על אורה גדולה
סנהנה גם ועל הריח הגוה שהיה מס ולכן זכה לראות מקום רבו תתקט

הנה

אמר יסורים של אהבה כמה גדולים שהרי כל זכיות שעשה רבי שמעון
ברבי אלעזר לא נהנו העולם כמו באותן שנים עסקל יסורים וכן רבינו
הקדוש שלח הוצרכו לגשמים ולא מתו בלא עיתם הרי יסורים של אהבה גדולים מכל
וכל מה שהעולם נהנה מהם כאלו בידים עשו להם הגוה כך מעלין עליהן ולהפך
לרשעים שגורמים רעה לעולם ונפרעים כאלו בידים עשו ואף על פי שיסורים אלה
גדולים האיל ואינם כמים אלא מרכוץ אש מבטלים אותו מללמוד ומלכתוב או מתפלל
ברוך לבקש רחמים שלא יבטלוהו כמעשה דרבי אלעזר ברבי שמעון נטוב לזרם אש יש
בידו מזה אחת ומקיימה כהלכתה וממנות הרבה ואינם מקיימם כהלכתן והתופס
מזה לנהוג בה שנים רבות ואחר כך עושה הק"ה דן אותו ועליו נאמר מה מלאך
אבותיכם כי עול כי רחוק מעלי הרי כתוב שברו עול נתקן מוסרות וכתוב עובד את
ה' נואבו את קדוש ישראל נזרו אחר ואומר הק"ה אנה פלוגי מה יש לו שאינו עושה
מה שהוא רגיל לעשות ואם מזה עוברת או מזה עוסקים עליה עוב הרי כתוב טוב
אשר תאמנו בזה וגם מזה אל תנח ירך הרי רשע הוא וכתוב אשר הלך חסדים ואין גוה
לו ואם עושה בעבור דבר שאינה מנהג עליו נאמר איתי עובד מקור מים חיים לחטט
להם בורות נשברים אשר לא יבילו המים וכתוב וסבתם וראיתם בין בדיק לרשע בדיק
עושה מצות רשע שאינו עושה כלל וכן עובד אלהים לאשר לא עבדו סנהגו כמה שנים
ופירם ד"א בדיק לבריות רשע לבריות עובד אלהים כמעשהו לאשר לא עבדו מדבר
בדבר שאינו אלא כלפי מעלה תתקל

כי

את כל מעשה היבוא במספטו על כל נעלם אש טוב ואם רע את כל
מעשה האשילו מלאכים שכתוב עושה מלאכיו רוחות כי כל מעשיו של
הק"ה נבראים בטתי מרות גריעותא ומדות מעלותא וברחו כל אחד ומינה
אותם על שחברו כדי להטוותם זיו שלפי באות מעלה נאמר עושה שלום במרומות
מזה שנאמר ויכולו השמים והארץ וכל בהאם לרעתם ולבזיונם נבראו כדאיתא במסכת
ל"ה כי הקדוש ברוך הוא ברא בריות אוכלות עשב כגון בהמו' וחיות שאינן אוכלות בסך
נזו מעלותא של בהמה והיה שפרנסתם מנויה לבריעותא שחיות רעות שאוכלות
בסך תוספות אותם ואוכלות אותם גריעותא שכמה ימים לפעמים יעמדו שאינם
נעבדים בהמה לגרף אף בסך לאכול ואשילו במינוכאין פעמים דריכין להסתכן כנפטס

וכתוב ליש אומר מכלי עוף וכתוב כפירים רשו ורעבו וכתוב בעופות וכתובים סוף
 להם עבמות הזכובים יש להם מעליותא שמזכותם מקוים ויש להם כנפים לעוף בהם
 צריעותא מעבדים מושלת בהם ומעליות יש לעבדים ממושלת בהם ועוד טעויה בדון
 פנים ופעמים כיום ואין רוק אלא כדי עוויה אחת או לכל היותר פעמים ומעלה כחוט
 ומקצת החוט בין שתי רגליה וגריותא יש לה שהזכובי ברחים פעמים ומעלה כחוט
 ופעמים לא יעברו ומעליותא כבהמות סנדלות עם בני אדם ספרנסתם ממונת
 וגריותא שמוטין מהם והאדם מעלות טובות יש בו טרודה בכל ויכול לתפוש בידו
 חרב וחנית וקשת וחיבים נאבנים ויכול למצוא מוונת בארמה ובאילן ובעוף וכדגים
 ובהמה ובחיה ורוכב על בהמות ומרכבות ושוחט בהמות לאכול ולקוח במרס ללבוש
 ועורותם לעבמות מלאכתו וגריותם בעמלה ובזיעת אפס אוכלים הורבים זה את זה
 גנולים וחומסים זה את זה וחרדים מחלחי וממות ועבדים על סוף יכולים לעשות
 תאזתם כי אחד בוש מחכירו ויראים מן הק' בה ומיום דין ומגהינם ומנהיגי שמש וירח
 וככבים ומזלות איך להם מנוחה ומנהיגי סמינות ובמלאכי כתוב ובמלאכי יש' תהלה
 בדברים הנש'חים לעשותם שהרי מצינו במלאכים שדחו ממתנותם מהסוכות שדוש
 ועד שחלם יעקב ונהגה פולס מונב ארצה וכן הילקו לאליהו על שהגיד על רבי חייא
 זכניו וסמטה גבריהל על ענין ירושלם וכמעשה מטטרון על ענין אחר לפי שכל
 הסודות על סוף וכוונת שיש גהינם למטה בן למעלה שהרי נהר דיגור נופל על ראש
 רשעים בגהינם וכדיגור דן את העליונים ולא בודק סוף יצר הרע אלא באדם הנכבד
 למטה מן הקרקע ועל תה הם בדונים על דברים שכלא ידועה ואם תאמר והלא מלאכי
 יודעים הכל הרי כתוב ויאמר לאיש לבטם הדברים אשר מתעל למימי היאור עד מתי קץ
 הפלאת' הרי אין אחר כנכם במחיצת חבירו ואין כנכם בדבר מחבירו ממנה עלע
 וכסוף אותם שתחת ידם בדיוקים וגזרות ופורענות נגור עליהם מנגעוים וכתוב
 יפקוד ה' על בבל המרום במרום וכן בדרך בני אדם כמו שבני אדם יראים ממזיקים
 כך ממזיקים יראים ממלאכים מן תיקן את רוח ה' כי הק' בה גזור מן כעשה חכם ומנה
 חכמתו וכמה שנים וכמה יש שגור עליו שגושה ספר אחד או שני או שלמה וכן בתלמוד
 אכן לפסוק קרייה וכן בסודות אחרות וכל מי שגלה לו הקדוש ברוך הוא ואינו כותבה
 ויכול לכתוב הרי גזול מן שגלה לו כי לא גלו לו אלא לכתוב דכתיב סוד הליראינו וכריתו
 להודיעם וכתוב ויבנו מעינותיך חוצה ויהו שכתוב יביא במשפט על כל כעלם שגורם
 שנגעלם אם טוב שגלה לו אם רע שאינו כותבה ונדיוקים העיניך מונגע להם לעולם
 הבא שנאמר וכתב בספר זכרון לפניותו כתוב והיו לי נאם ה' ליש אשר אני עושה סגולה
 וגומר עד ושבתם וראיתם בין ברוך לרשע ובין עובד אלהים לאשר לא עבדו ובעולם
 הזה מה שנהנים הדיוקים בעבור תפלתם בענין הנזעקים בשערי עשירי ואל יאמר
 ירא שמי' אני ברוך ופלוני רשע אני יורד והוא עולה הוא עשיר ואני עניי למה אשתמרה
 מעוני והוא ענוה מיה שלבו חסץ וכל דרכיו מצליחים לפי שהקדוש ברוך הוא חסץ
 לטרונו מן העולם הזה אינו ממחר לפרע וממנו אבל הדיוקים הקדוש ברוך הוא נפרע
 מהם מעברה קלה כדי שלא יפרע לעולם הבא ועוד שמה הרשע נולד במזל שהוא
 עשיר וכדין נולד במזל שהוא עני ועתה הוא לא יאמר ממונו בדבר קלה והדיוק אם
 נברא במזל עני כמה זכות ברוך עד שיכטל המזל אברהם נולד במזל שלא יהיה לו בן

אם לו סגמנו לו זכויות גדולות לא היה לו כן לכך דרוק ישמור עבדו מעברה חלה ולא
יקנא כעושה עולה כי אם עשה זכויות מרובות אל יאמר מה זכות אני יכול לעשות
ואני עבדי ואני יכול לפרנס עבדתי ואת ביתי כי מונותי מועטים אלו הייתי עשיר ואז
הייתי עושה כדקה הרי אמרו רחמנא ליבא בעי ועוד רבי חנינא בן דוסא היה עבדי
וכל העולם כזונים בזכותו וכן רבי שמעון בן יוחי היה י"ב שנים במערה ולא נתן
בדקה והקשת לא נראה בימיו ויותר מעלין עליהן מן הדקה כי דקדוקי עניות
לדקדוק טוב להם בכמה ענינים שמא לא היו נותנים כדבעי להם למעבד ושמא היו
נותנים כי אי אפשר לומר שרבי חנינא בן דוסא לא היה נותן לא אותן יסורים והעבדון
ססוכל בעניות ואינו חושב לרמאות ולעשות עולה הקדוש ברוך הוא חושב לו לטובה
ולזכות יותר מדקה שהיה נותן אם היה עשיר ולא עוד אלא כל העולם כזונים
בזכותם והם בדקדוקי עניות ומתביישים אותם בער הקדוש ברוך הוא מחליף בטובות
ומטפיע לשאר טובה או לכל העולם ומעלין עליו כאלו הוא נותן מידו וכאלו גרם ועשה
בידו אותה טובה ולאו הייתה זכותו ססוכל יסורים או דקדוקי עניות גרוע מן הדקה
היה נותן להם עושר ויש דרוק שהוא עבדי אלו היה עשיר היה גאה או עושה דברים
שאין טוב להקדוש ברוך הוא וחס תאמר למה נותן לו יסורים של דקדוקי עניות יתן לו
שאר יסורים זה יודע הקדוש ברוך הוא באיזה דבר זה או זה יש שמכיר עליו עניות
כדי שיתחתן באים שלא היה עושה אלא בעבור העבדי ומכנה לתלאך לבלבל הגזרה
לזה עושר ולזה עוני ונדבקים יחד ויש סיפורים ופירענות הבאים עליו לפי שמח
לאידי חבירו לכן יסורים או פירענות או דקדוקי עניות באים עליו שנאמר שמח לאידי
לא ינקה וכתוב בספול אויבך אל תשמח ויש שאף עליו לפי שהיה לו לבקש ולהתפלל
על בני אדם ולא התפלל ויש בעבור שבקש להקדוש ברוך הוא בכל לבו ובסדרן רוח
על דבר שלא נגזר והקדוש ברוך הוא עוררו מאותו דבר ע"י שמכיר עליו שאר דברים
וישכח הראשונים ויתפלל על האחרונות ויש מי שישורים באים עליו בעבור שהיה לו
לתת לשם אדם מן הדין חייב מדין שמים ולא נתן לו ומכיר עליו יסורים כדי שיתן
לרופאים עד שיהרהר בלבן אתן לאותו שהייתי חייב וכשיתן יסיר החולי מעליו כדי
שידע שבעבור זה באו עליו למען שיהא נקי לעולם הבא ויש שעניים בעבור
שאבותיהם עשו עולה וירשו הכנים אותן הממוזן וכגור על אותן הממוזן כלייה וכתוב
בכני ירכו דלים וכתוב אל יהי חונן ליתומיו וכתוב ינקם נושה לכל אשר לו וכל זמן שיש
מאותו ממוזן לא יצליחו כדי שיתקיים הגזרה ויש שהיו עניים מכני סבלו רבית או
שהיה בעיר עושה עולה ולא מיהו או היו מסייעים לעול או שמחים בדבר כלל לבסוף
יכלו ויש שנעשה עבדי בעבור שלא יתן למי שנגזר לו ויש בעבור דברי פה
בגאות שנאמר המורים ומעשיר וכתוב אל תרבו תדברו גבוה גבוה יבא עתק מפיכם
ויש בעבור שהיו מפי דברים קשים ואומר לענים שמי שיכול לעמוד לא חתן לו או
מדבר בזיונות לענים נוטים ואינו נותן לקרובו ונותן לאחרים והקדוש ברוך הוא יתקן
לכם לרעה עליו לכך נאמר וחי אויבך עמך וכתוב ומכסרך לא תתעלם

תק"ל

במאן אדם ובהמה יתנו לאדם תחלה ואחר כך לבהמה דכתיב ותאמר
אליו גם אתה פתה ואח"כ גם לבמליך אסקה ואסת וגם הגמלים הסקתה

לענין

ובתיב והסוקית את העדה ואת בעיר העדה תחלה וואר כך ואת בעיר אכל
באכלה הבהמה קודמת דכתיב ויתן תבן ומסכא לגמלי וואר כך ויטס לבניו לאכול
ובתיב ונתתי עשב בסךך לבהמתך ונתתי וואכלת ושבעת וכן לאדם וכל חיות הארץ
ונומר נתתי את כל ירק עשב לאכלה

רבית

אשרה תורה שזה נהנה וזה אינו חסר ועוד מפני שאילו היה רבית מותר
לא היה אדם עושה גמילות חסדים עם חביריו שהרי היו אומרים ומה
במקום שזה נהנה וזה אינו חסר התירה תורה ליקח כמו רבית וכ"ש במקום שזה נהנה
וגם חסר טלח יהיה אחד מהנה לחבירו ועוד הרי אמרו אפילו לבני אסור להלות לא כדי
חיוו טאס לילה לבנים ויראה טבלח עמל נהנה יבא טילה לישראל ברבית אבל לענין
מקח וממכר שהתירה תורה עד שתות מפני שאמרו זבין וזבין תבא חיקרי הרי אמרו
עד שתות מותר כנגד עמלו וטורחו אבל ברבית איז טורה ועוד טאס תאמר הרי מרווח
בטלו הרי טב ולא תעשה ועוד ברבית אסור שהרי לענין לא היה לו לפרוע ויעלה לו
כמו טרצה ועוד יאמר העני מוטב שאגנוב ולא אקח ברבית לכך נאמר אס כסף תלוה
את עמי את העני עמך לא תהיה לו כנוסה כי יאמר מה אקח מה טלח הלוה לי ועוד
אפילו גוי עמד ורוכה לתת לו רבית ועני ישראל עומד לילה לישראל בחנם ולא לגוי
ברבית והקדוש ברוך הוא יסרע לו טבר ככול ומכופל אתה מונח שממוכעת פרטת
רבית בין ב' כרטיית טל נדר ולא תבוא אתגן זונה ומחיר כלב בית ה' אלהיך לכל
נדר כי תועבת ה' הוא וסמך ליה לא תסוך לחיך נסך כסף נסך אוכל נסך כל דבר
אשר יסך וכתיב אה"כ כי תדור נדר לה' אלהיך לומר לך כמו שהאתגן תועבת ה' כך
רבית טלח יבוא הרבן מן רבית ולא יאמר מזה אעשה אקח ברבית לקיים נדרי ליה
איך לו במה להבוא קרבן אע"פ שמכונה עושה והלוה נותן ברצון אפי' הכי תועבת ה' ומה
שאמרו מלה ברבית נענשין עליו חמשה מלה ומה ועבר ושני עדי' הרי ה' כנגד לפון
נסך חמשה לא תסוך לחיך נסך כסף נסך אוכל נסך כל דבר אשר יסך

איין

מניחי לראש לנכרי את המת בקבר נכרי אחד טר ביקס ליהודי לפתוח
הארון שיראה ס'ת ואמר להם זקן אחד אל תפתחו אל תראו לו כי חוקיה
חטא בזה שהראה את הארון למרי מלך בבל ומי שמראה ס'ת לנכרי ראוי לחפש אחריו
לאחר מותו מי שמראה ס'ת בארון בחלום מגיד לו על המת לפי סכתוב ואטס בארון
הלורות אשר עשיתי ויהיו טס כאשר ביני ה' ואנה ביניהו אלח ביני טכל הכלים טעשה
טלמה כמו משה רק ארון אחד לא עשה טאין להוציא הלמות ולטס בארון אחר ובתיב
בתריה טס מת אהרן ויקבר טס טאין מטימין את המת מארון לארון ואין מניחי לראות
לנכרי את המת בקבר וכתיב ויבי יוסף את עבדיו את הרופאים לחנוט את אביו את
עבדיו הכדיקים ראוי לכדיק טלח ועסקו בו אלח הכדיקים כדכתיב ויקח משה את
עצמות יוסף עמו

אחד

ראו טמים חלה והיה בוכה בחליו ואמר לא מפני הנאח עבמי אני בוכה
אלא טכל זמן שהייתי חי היווני מוכיח הרבים וכן משה רבינו עבד
הנאח לא אמר אעברה נח ונראה את הארץ וכי בעבור הנאח היה מבקס אמר אס אני
אהיה בארץ אני אוכה את ישראל והקדוש ברוך הוא ענה ואמר אס בדיק מת וכיוצא
בו עומד ואמרו הרי טאלו לא מת וכתיב מה שהיה הוא שיהיה וכתיב ונח המטם ונח

השמש וכתיב דור הולך ודור בא והארץ לעולם ועמדת וכתוב וצדיק יסוד עולם כאלו
הרב כחיים " אבל מי שידע מה שאין אחרים יודעים ולא למד לתלמיד ועמודיה
יתכלבון ויהא שטאמר המעתיק הרים אלו הרבנים ולא ידעו התלמידים מה שידע
הרב והעתיק אותם אשר הפסד באפו ועמודיה יתכלבון " רבי חנינא היה מסתמך
על רבי חייה בר אבא על כפריו חמא כל עמא פריי פי רבין אמר ליה מה כל עמא
פריי אמר ליה רבי יוחנן יתיב דרם בי מדרשא רבי בנייה וכל עמא פריי משמעיה
אמר ליה כריך רחמנא דחמיה לי פריי עד דאנא בחיין ומלמדין יברך הק"ה שזכה
לרחות המעתיק הרים אחרים אלו הרבנים על זה נאמר המעתיק הרים ולא ידע
ועמדיה יתכלבון " תק"ל

בבית

אחד מת תלמיד חכם והיו הפסדים לעשות בו נשואין אמר זקן אחד איך
יתכן לעשות נשואין בחדר שמת בו תלמיד חכם מחדש וכתיב הרי
בבלבוב אל טל ואז מטר עליכם ושדה תרומות וכתיב חתיו ארסה יין וכסאה סכר
והיה כזה יום מחר וכמך ליה הנדיק אחד ואין איש שם על לב ואנשי חסד נאפסיד ואין
מבין כי מפני הרעה הרעה הנדיק וסמך אחריו ואתם קרבו הגה בני עוננה ורע מנאף
ותזכה על מי תתענגו " תק"ל

אחד

בניה לבנו לעשות נשואין לאחר שלשי' יום למיתתו ואמר לעשות כאשר
בניה אבל כלי מיר לא ישמע בבית " תק"ל

אחד

היה סווא לחברו ומת חב רנ אמר הסווא איני רוצה לבאת כשויכאן אותם
אמר זקן אחד גם המת יתכבד כך לא כעבור שנה ואזכה לא ימנע
אדם לבאת כשמוכיאן את שוואו רק אם ביה החולה אל תנימו לפלוני להתעסק בו אל
יתעסק בו " תק"ל

מי

שמו לו עבד או שפחה נכרית גויה או יה דית ובעל הכי' בזה לבנו הזהר
שלא תשיב אותם לחוץ ואמר הבן תקלה בא על ידיהם שהם נעשים
סרסור לעברה שאל לחכם מה לעשות אמר החכם מכה לקיים דברי המת ודברים
שלא יבא לידי עבירה אבל אם בא לידי חטא אל יעשה " תק"ל

האוכל

תרומה בסוג משלם קרן וחומם והגול במיד אינו משלם אלא הגול ולא
יותר והטעם אם היית מחייב הגול יותר מאשר גול לא היה חומר
בתשובה אבל האוכל תרומה בסוג הקדוש ברוך הוא יודע אלו היה יודע לא היה חוטא
לכך ימחול לו בקרן וחומם כדי שיהר כעס חזרת ולא יאכל עוד ממנו של כהנים " תק"מ

כתיב

לא ידון רוחי באדם לעולם בטגס הוא בשר אחד היה כועק רבון
העונמים תנקום נקמתי מאיש חמסין שחמסני על חנם את הקדוש
ברוך הוא לא ידון רוחי באדם לעולם כלומר לא חנקום את נקמתו בזה בטגס הוא בשר
טגס הוא בשר כמו שחומסין אותו כך חומם אחרים וחומם גם כן מכקשים נקמה ממנו
כדכתיב כי מלאה הארץ חתם מפניהם הנחמם חומם לא ישים אל לבו הלך וני בקסתי
נקמה על החומסין אותי כך הוא יבקם נקמה ממני והיה בו לחטוב גם הוא בשר ורם
במוני ואינו בשר בהמה אלו היה אחד נחמם ולא היה חומם והיה את' לא חנקום נקמתי
וגם לא אחמם איש אשר לא חמסני את הייתי נקם וגם לענין עריות זה נקח חטאת
טגס ויה

מל זה וזה מבקש נקמתו אשר באף את אשתו וגם הוא באף אשתו של אחר והיא ימיו ק"ס
 פנה אינה לעשות כמו שהתחילו לעשות ולא חנקו וזה לא יודין רוחי לא אפנה
 לבקש ולאחר כך אחר זה והיו כבר ימיו מאה ושפטים שנה שהבינו לעשות כך לבד
 גזרות של כליה באת עליהם זה מבקש על זה וזה המבקש נקמה הוא חוטא באחרית
 ומבקשים נקמה עליו ואין נקמים וגזרה מכלתן ושפטים בלא גזרה בעשה נקמה
 כי יודע הק"ה שהיה משתמר ושפטים בני אדם שונאים זה את זה בחנם לפי שלאחר
 הימיו יהיה ריב ומנה ביניהם ובין זרעם ולכך למפרע מולו של זה בשנאה עם זה וקבת
 דובק בלב האבות ושפטים שלא משום אהבת זה לזה אחר מסעש לחכירו להיות לו
 עזר כנגד הטובים כמדון ומחוב נגד ישראל ואין כפרעים בימיו ממנו יתגבל הדבר
 שבימיו זרעם יפול זה ביד זה ושפטים אהבים זה את זה כי אחר ימיו זרעם של זה עם
 זה יתחתנו ומלש ידע וריח אהבה דביקה בלב של האבות תתק"מ

כתיב

אל תהי חכם בעיניך ירא את ה'וסור מרע אל תאמר אם אעשה
 אותו זכות יכול לבוא לתקלה שלי לכך לא אעשה אותו זכות וכן לא
 ואמר אדם לא אעשה אותו דבר שאינו הגון לא יהא תקנתי שהרי יואב נחביתר חסדו
 אם לא יעזרו לאדוניו לא יהא תקנתם ונכסלו תתק"מ
 יוציא אדם מפיו דבר אלף אם כן יודע שרצון הבורא בדבר או בתגור
 אומר ויקם לך תתק"מ

לא

החכם

נכנס בבית יהודי בדיק והיו לאותו בדיק ילדים קטנים והיו הילדים
 אומרין בן האונה תן לנו זה וזה והיה הכדי שוחק אמר ליה החכם וילדים
 שכבר יודעים מהו בן האונה אם יחרפו או יקללו את אביהם ואמם נחשב להם לעון
 חף על פי שהאב והאם אינם חוששים אין מניחים להם לחרפם או לקללם או
 להכותם תתק"מ

המנרל

יתומים ורוואה בהם תרבות רעה ואמלית ומים הם היואך וכה אלתם
 יבא שכרו בהפסדו ומה שכתב וזרוע יתומים ידובא וכתיב אם
 הגיפתי על יתום ידי זהו שמנה אותם על חנם אבל ליסרם כאשר ייסר איש את בנו
 מקנה להכותם כדי שלא ילכנו בדרך רעים אבל לא לבקש כעשו עליהם ואם אדם רואה
 שבינו מאואים או שאר בני אדם לא יפול להם פנים שנאמר לא תבזה לו ולא תשמע
 אליו וכתיב האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו וכתיב וחרפה לא נשא על קרובו פירוש
 כמו שא נא לפסע אחר וכתיב יחולו על ראש יואב ועל כל בית אביו וכתיב ונתתי
 פני באיש ההוא ובמשפחתו ותרגם וכסעדיהו והקדשם ברוך הוא מחזיקו לו טובה ושכר
 גדול סיבא ובלחם עמו והוא נוכח ואינו מחניף תתק"מ

בכל

מקום דעה את בוראך פירוש במקום שאסור להרהר בדבר
 תורה ביבד דעהו בכניעות ועוד בהיותך בבית המרחץ או בבית
 הכסא זכור שומאך כמה גומאה יובאה ממך וסריחה וכזה כל אדם יתפוס בעונה
 ואל יסואך לכך להשתרר על שום אדם כי אתה מנה לו בכל מיני כריחה ונושה ותירא

לחרף ולרבר קמות עם מי סורף להטיב לך דבר כי תענש עליהם יותר ממה שהיית
עושה למי שאינו ירא ממך שהוא ינקם נקמתו ממך אבל אז סורף לבעות לך יבקש
להקדוש ברוך הוא נקמה ממך וזה שנאמר לא תקבל חרס ולפני עור לא תתן מכסול
מיראתו מאלהיך אפי' ה' לפיכך בשמלאך לך להראות כעסק חסוד בלבך אליו היה אחד
שהיה מטיב לי הייתי ירא לך אשתוק בעבור הקדו ברוך הוא כי ה' עומד לימינך אינך
להטיב משופני נפשו * תק' מו

שני דברים רגילות בבית הכסא היראה תורה או היראה עברה ועתה
דברי בריך ומחשבותיך ומחשבות חפריך לא תחשוב אותם בעת
שתוכל ללמוד תורה אלא כשתלך בבית הכסא או בבית המרחץ או תחשוב עם כדו של
תהיה בדברי תורה או אחר עברה ועוד שלך יהיה פניו אחרי כן מהרהרו ברך
ותלמוד בלב טלס ואל ישיאך לך טוב שאהרר בדברי תורה שאיתו טעם שאני זוכר
אם לא אהרר אחריי אשכחני וכן בתוך תפלתך אס תסיר מדברי תורה מלבך בעוד
שאית מתפלל או בשאתה במקום שאסור להרר מדברי תורה הקדוש ברוך הוא יטלס
לך תחת אחד שסכחת תזכור כמה וכמה דכתיב עת לעשות לה' הפרזתו תורתך
עת תפלה ועת מנה כמו שאמרו חכמים הן ותגריהן ותגרי תגריהן פטורין מקרית
שמש שהרי כתיב אמרות האמרות ערות וכתוב יראת ה' טהורה וכתוב לב טהור
ברא לי אלהים שאפילו הלכ יהיה טהור במקום הטופת תחשוב בכל יום ובכל לילה
שלא יאר גע אחד מלחשוב אחר הקדוש ברוך הוא מה טוב בעיניו והוא לבעות רבנו
וממה למנוע שנאמר בני אל יקנא לך כהטאים כי אס ביראת ה' כל היום *

תק' מז

באותה טעה סגור על האדם למות באותו לילה או באותו יום חושך עליו
מזלו ועיניו ופיו שתומות כסנבמר דינו כאלו מת והכרונו יבא פלוגי
מת ולך כתיב יומת מטה וכן לטובה כסנבמרים עליו חיים אור מלפני הקדוש ברוך הוא
אורח עליו פעמים * תק' מח

כתיב אור פניהם כבוד בספר תהילתו ואמרו עברה ימים מראש הסנה עד
יום הכפורים אס ידלק נר במקום שאין רוח כננס אס לא יכבה ימיה
אזותה סנה וכתוב ה' עליהם ימיו והכרונו יבא פלוגי ימיה כדו שלא יונו לו שום מנין עד
סנבמרים עליו באי זו מיתה ימות כמו סגור על יארס מלך יהודה וגוים באיזה דבה
יגבל החולי ועל יד מי וכן הרפאה ועל ידי מי יתפרנס ועל יד מי יכבד כמו אחיקס
בן ספן להביל ירמיה * תק' מט

יוך קטנה סבאותיות לבי שאס יבא אדם במקום שאין מכירים אותו
וכסבורים שלמד סידה ואומר אל תכבדוני כי לא למדתי לך נקרא
ה' של יעיה ותמנא בני אדם שאינם תאגנים סנתחנתנו בהם תבני הגדול נס תמנא

שהם שליטים בעיר מפני שהיו אבותיהם משפילים את עצמם לפיכך נהפך הגלגל
 סבביהם עשירים וראשים ומתחתנים בהם הגדולים אף על פי שאינם ראשים זה נעשה
 בזכות שאבותיהם הספילו את עצמם ופשמם שיתמכר שליטים ועשירים ולא בעבור
 מעשיהם הטובים אלא שהיו בני דורם משפילים אותם או את אבותיהם ומשפחתם
 ומכבישים פניהם מפני דופי אחר שבהם והקדוש ברוך הוא אינו רוצה בבושת בני אדם
 שהרי היו קוברים את הרשע שנשקל בה ואת העץ שנתלה בה ולא יתביישו קרוביו וכן
 יתבאו שאר משפחות על זאת ואם תאמר והלא שמתו טבעתה של בילגה מפני מריוס
 בת כילגה בית דין רשאי לעשות לשם שמים גדרי שיהא כל אדם מוכיח את בניו ואת
 כנותיו וגם תמכר משפחות מבני טובים דלים ורודפים ונשפלים מפני שהיו אבותיהם
 מתגאים ומדברים גבוהות ופעמים טרשעים ועזי פנים שליטים ולא זכו לא הם ולא
 אבותיהם ועושים רע לבני עירם ואין לאל ידם והם שליטים מפני שהיו לבני העיר
 תחלה רחמני ומיה במדה לא בטלה שנאמר אתן לך מלך באפי וכעמית תמכר שנסים
 נעשים לרשעים כמו לבדיקי מפני שזכו אבותיהם כי ענוויה ויותם היו בדיוקס וראוים
 שזרעם יתקיים בעולם ואחו היה ראוי לכרת הוא וזרעו והקדוש ברוך הוא אומר איך
 אעשה לזה שחייב כליו אלא הזכור את אבותיו בעבור שאבותיו עשו הטוב והישר בעיני
 ועוד יש שנעשה לו גם בעבור העתיד כגון שנים היו בעיר אחת אחד בדיק ואחד
 רשע כשהיו ילדים קטנים והלכו לבית הספר לבית חכם ללמוד היו בבהרים ותינוקות
 הרבה עמהם וראו כלם קטב מרירי ומתו כל התינוקות אלו שנים נתעסלו ונפלו
 בחלי ונפל עורם ושערם וחיו וכסגדלו נעשה האחד בדיק והאחר רשע הדיק
 תלמיד חכם ולא היה מקבל לשון הרע והרשע עם הארץ ומלשין והיה טען לבני
 בדיק ולעם ולמה נעשה גם לבדיק אם בסביל בדיקותיו הרי גם לרשע נעשה גם
 אלא כך אומר הקדוש ברוך הוא אני אחיה זה לבניו של זה לשטן כשיחטאו בני הדיק
 שיהא זה להם לשטן ואם תאמר וכי ערבונו שקלי מיניה כמו שאמרו מי שלא בכה
 על אדם כשר קובר בניו ובתחלה רצה הספר לומר כדי שיבכה עד שאמר לא יתכן
 קודם שיחטאו לעשות רעה לאדם . (ובאין נעשה כמו כן אלא הקדוש ברוך
 הוא רואה אי זה דור חייב ואי זה דור זכאי . ולפי שעתיד להיות עושה מקדים
 שנאמר קורא הדורות מראש ולפי המעשה שרואה באדם . ולכך בעת ההריון
 אינו אומר בדיק או רשע אלא לשי מה שרואה יצרו אם יעשה כך יהיה לו כך וכתיב
 וירדף עד דם תלמד שצבורה זרה מכה לפניה ולאחריה אבל אין נפרעים מן האדם
 לקבור בניו כדי שיבכה קודם שיחטא ואם תאמר אם כן למה נבלעו טף ונשים לרתן
 ולאבירם זה ראוי כל הכנים שנשענים על שלחן אביהם וניזונים מאביהם ורוצים לרש
 אביהם לא יתכן שהטוב יקבלו והרע לא יקבלו אף אם היו עושים בר' פנחס בן יאיר שלא
 רצה לקבל ולהנות מאביו ואמו או ראוי שלא ילקה בעבור עונם וכן אף בדיק ורע לו
 בדיק בן רשע והלא אינו אחוז מעשה אבותיו בידו אף מקצ' ועוד שיש לבן להוכיח לאביו
 שיהכותן לשאלו וכן בנו של ירבעם מת בחייו כדי שיסכדוהו וגם שלא יהרג
 ואם תאמר למה טף של אדם מתים אם כן תאמר זה למה לקי טף של סדום לפי שבאה
 הסכנה ואין בידם זכות להציל וכן לוט לא היה נוכל מפרסם אלא בזכות אברהם
 שהצילם והיה כבדיק כרשע וכן אומר שמואל בשעת הסכנה ושמוע שאלו והרגני והלא

שמואל היה בדיק אלף אין מביילין אלף אס כן זכות גדול מביילין מן הצרה וכן הוא אומר
 שלח מלכיה וסר פוס אריותא ואל חבלוני כל קבל דהקדמוני וכו' אישתכחת לי ואינו
 אומר לפי שלח חנותי לו אלף כשארם בתוך הצרה אס לא היה בידו זכות לא יוכל
 ואלו רטע טנובל מקטוב מרירי שכתוב לעילא מה שראה הקב"ה אחר מרעו אחר כמה
 שנים טנובל כן הדריק שמנו כן כל מקטוב מרירי מכרה גדולה וכל אשר לו על ידי כן
 רטע טנובל עמו מקטוב מרירי אף גם בזאת להיות לטען לאותן החוטאים וכן הוא
 אומר ואלה הגוים אשר הניח ה' לכשת בס אלת ישראל חמסת סרני פלמסות ונכתוב
 למען דעת דורות בני ישראל הישמעו אלת מצות ה' והלא לא נתגברו פלמסות בשרא
 לא אחר הרבה דורות הא למדת שהקב"ה מקדים לפני כמה וכמה דורות בעבור דורות
 העתידים לכן אס תראה ש' תראה אחר מרותיו של הכ"ה שמואל בעבור העתיד לעשות
 הוא או אבותיו לכך אין בידנו לדעת משלות הרשעים לכך אני כותב מקצת דרכי
 הקב"ה שאס יראה לנו של אדם שיחשוב שמואל זה גרם או זה גורם מי היה בדיק מאיוב
 דכתיב כי אין כמוהו בארץ אים תס ויטר וירא אהים וטר מרע הרבה אחר מרותיו של
 הקב"ה ואמר אני אנכחנו בדיון מיד כשרטר עמו לא היה לו פה להסיב אלף מיד אומר
 לא ידעתי חממתך למת עשות והקב"ה לא בעבור עון הוי א' עליו הפורענות אלף
 לכסותו ועמד בכסותו וכסאמר לו הקב"ה בעבור נסיון ע' שיתי כמו שכתבנו בסידוס
 בספר איוב מיד הודה איוב ואמר הקב"ה הואיל וחסבת לבא עמי במסכט נכבא אתה
 ממעט חכמתי שאתה סבור שלא אדע לנכח בחכמתי לכך נכתב ספר איוב שאס
 פגעה מרת הדין באדם שואמר בלבו הרי כתיב באיוב כי אין כמוהו בכל הארץ
 והרר וחספן לערוך משפטו וכמעמד בדיון הודה מיד כך יחשוב האדם שמואל עון
 עביתי וואס פטפט ולא מכא אומר שמואל לדי נסיון מביאני הקב"ה ולידע אס אחוסי
 בתמותי ככתחלה שהרי כתיב והאהים נסה את אברהם * תקב"ה

והא אדם רגיל אומר יהי רצון מלפניך שלא נהטוף לך ולבריותיך ושלח יחטא
 לך בריותיך ושלח יחטאו בני ומחה כעב וכעבן חנותינו למען שמך
 הגדול * תקב"ה
אם הולך אדם בדרך נוטי שמוך לדרך ופגע באדם טעון משא יש לו
 להכסיע מן הדרך עד שיעבור הטוען משא ואפילו אס הטוען משא
 גוי כתיב ומכא חן ושלל טוב בעיני אלהים ואדם מונט לאדם שיהא נדה מפני
 חבירו ואל ידחה חבירו מפניו * קנבי

כתיב והיו לאותות ולמועדים ולמים וסנים מה טובה עושה שמוס ללכנה
 מלכבים אות' זויר שהרי לעולם הלכנה יש לה זויר כלפי החמה שהחמה
 זורכת עליו דרך קנה חלול כך חמה כטנכנסת הלכנה בענגל טכחנה
 בעובי ארקיע או שלמה וכן הדריקוס כסהן בגדולה אל יתנו בושת לבדריקוס אלף
 יתנו להם גדולה וינהגו בהם כבוד ואל יסיבו פניהם בבושת וכתיב די יכתירו
 בדריקוס * תקב"ה
יש מתפלל וכענה ויש מתפלל ואינו כענה הרי יש צער חבירו ועלכזו של

כדברו אינו מניעה על לב זה ותכף שלא יהיה נענה שהיה לו לחשוב אלו הייתי נבצר סל
זה הייתי כריך להתפלל עליו וכתיב ונחבת לריעך ומאחר שאינו מצטער בנבצר
הכדיק לא יתכן שיהיה נענה לכך כל התפללות והתחנות תקנו לומר בלשון רבים
רפאינו ראה נא בעניינינו ובתיבותך לך רחמים ורחמך המרחם ירחם ואם לא היה בין
זה לבהמה שאינה חוששת בנבצר חבירתה ועליו נאמר ומותר אדם מן הכהמה איך

תקנה

אל תהי חכם בעיניך ירא את ה' וסור מרע אל תהי חכם בעיניך לומר
חשנה מה שאמרנו חכמים כי איש אחד היה לו מזונה בימים ביתו והיה
עשוי כשהיה פותח הדלת היה כונה אחריו אמר מונטב שאעשה כבוד ממאל אמר לו
תהי חכם בעיניך ירא את ה' וסור מרע מאשר רע בעיניו ובעיני חכמי אחריו מזונה
בימים ביאתך

תקנה

לעולם יחא אדם ערום ביראת ה' ודעתו תהא לאביו שבחמים לדבוק במצות
ולקרב את חבריו ואלס מה עני יעשה מצות בגופו והקב"ה יטיב
לאחרים בזכותו ומעלה עליו כאילו עשהו וסכרו כפול לעתיד

תקנה

כתיב אצרי איש ירא ה' במצותיו חסך מאד ואינו אמר אצרי מצותיו יעשה אלף
במצותיו חסך מאד כי יש אדם שכל תאוות נפשו לעשות מצות וללמוד
אלף סגוד במצות ויש לו על בות ואף לו העגת יד לעשות המצות אלף חסך מאד
במצותיו של הקב"ה גכיון סחפך מאד מתפלל שימבאס הבורא לידו ועוד במצותיו חסך
מאד זה שמוסר את נפשו ואת יקרן עליוס ואעפ"י כן מקיימס ומיחד מצות במצותו
ומזכה את הרבים

תקנה

אשרי איש ירא ה' במצותיו חסך מאד למה אמר דוד מאד כי זה מאד כשאלס
בעבור מאד ואעפ"י עוסק בכרכי שמים וכן בכרכי חבירו כתיב טובים
השני מן האחד אינו דומה זכות של כדו' אחד לזכות של כני כדיו' אשר יש לרס סכר טוב
בעולם אם יתקפו האחד אם תבוא פורענו על המטבח זכות סניס עומדת ומבעלת
אותס שאס היו שלסס כדיוקס כדיוק כן כדיוק וגם שלישי כדיוק דוד הרביעי רשעים
אומר להם לא אמר שלמה לא ינתן אלף אמר לא במהרה ינתן אבל יכולים הם
לינתן וזה גורם בטובקס לכי סמת חתנים באות שאינס כדיוקס או באותס שאינס בני
תורה וריב כניס דומים לאחי האס ואפי' אס כוסקת היו חזרת סנאמר לא ימוסו מכיך
ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם טוב איך תלמידי חכמים
פוסקים

תקנה

אל יהי אדם רודף אחר הכבוד כי קוצרת בעליה כמה כדיוקס מתיב בסהס
ראשים מפני אותו סכא אחריו להיות ראס הגיע זמנו ונדחה הראסון
מפני האחרון

תקנה

וכל כדיוק סמכרס דכדי כדיוק אחר בגוף אמורא סמכרס דברי תנא או דברי
אמורא שהיו לכניו כסמת יוכא התנא כנגדו לקבלו בסכר פניס יפות
וללכת עמו ולבקס מן המלאכים להקל עליו ולתיירו לפני הקב"ה ולדבר עליו טובות
ואס כדיוק עשה סכר וכא כדיוק ועוסק לסתור אותו סכר או מקנתו כדי לראות

מריפותו ולא העמיד דבריו על האמת כשמת' הנה המת קובל על זה טבא לסתור
דבריו בחנם * תקס

יש בדיקים כשמתבקסי' למוות נוטלים ידיהם כי בתזמור הבו לה' בני אלם
אמר רבי חייו בשעה שהדיקים נפטרים שלם כמות מלאים וכול'
עד אחר רבי יהודה בר סימון בר' יאסיה הקב"ה כביכול הוא בעצמו ואומר שלום טבא'
יעלו חסידים בכבוד ירננו על משכבותם ומקלסים להקב"ה הם לכך רוחצים ידיהם
כל עומת טבא כן ילך כטולד רוחצים אותו וכשמת רוחצים אותו * תקסא

האב המטה לבנו לתת גט לחשתו טבא מנא בה ערות דבר אלף על חנם על
זה אינו מנוה הבן כשהאשה טובה ואינה מכעסת את בעלה ולא אבת
ואינו * תקסב

האב המכה לבנו לקחת בת בנו או בת בתו והוא אינו חפץ בה וירא אם
יקחה שיטנא אותה או ירא שמא לא יוכל להתאפק מלחטא בנשים מוטב
טבא ישאנה ואם יוכל להתאפק מלחטא בנשים אעפ"י שיטנא אותה הרי עושה

דבר גדול בטבא לבני ואינו חוטא שדוחקים אותו ליקח אשה שאינו
ואיב אותה ואם יודע האב עצב מאד ויודע האב שאם מנה לבנו לעשות לא
ימנע מלעשות חוטא האב שדוחקו לעשות ואם רואה הבן מהאב יותר שמה שיאמר
לו הבן תעשה זה כגון אם הבן הולך יחידי בלילה והאב כעור על זה והאב שמח שיאמר
לו הבן תלך עמי או יאמר הבן לאביו אם תחפץ תלך עמי וכל כיוצא בו ובלבד טבא
יאמר לאביו בפני העולם טבא יאמרו הבן משעבד את אביו ואם רוצה האב שיאמר לו
כפני העולם רכן אביו יעשה * תקסג

מי שיש לו אב או אם בעלי מחלוקת וכך אשתו ואם יאמר
לאשתו שיסתוק היא תהיה במחלוקת עם בעלה ולא תשמע לו
במשמים המטה מוטב לשתוק לה עת לדבר כשנשמעים דבריו ועת לחמות כסאין
כשנמנים הרף מאף ועזוב חימה אל תיזקק בין שני כשנמנים אם רואה אדם שאשתו
ברגנות וכעם ואם משמש עמה כעודו משמש תדבר כעמי אעפ"י שאין הכעסים עמו
אלא על אחר מוטב טבא ישמע כי הולד יהיה רע ולא טוב תקסד

אם האב והאם מנוים לבן טבא יקח אשה כדי שיעבוד להם זה לא יתכן אלף
יקח אשה ויהי אכלם ואם אינו מוכא אשה במקום שאביו ואמו הם ואביו
ואמו זקנים וכריבים מי שיעבוד להם או לא יבא מן העיר ואם אינו יכול להרייח אלף
כדי להספיק צרכי אביו ואמו ואם יקח אשה לא יוכל להספיק לאביו ולאמו או ישמע
לאביו ולאמו ואם אביו או אמו בעלי קטנה ויש לו אשה יודע שעל חנם מתקוטטים
והדין עם אשתו לא יתכן לכעוס על אשתו כדי לעשות נחת רוח לאביו ולאמו ואם
עשיר הוא ויש לו מי שיעבוד לאביו ולאמו או יוכל ללכת אל עיר אחרת ליקח אשה
ואם רואה אביו או אמו שכנות הארץ רעות והבן רוצה לקחת משם אשה והאב מכות
לו טבא יקח חוטא הבן אם יקח שהרי יעקב שמע ליבחק ולרבקה אכל אם טובת
ואחיה טובים ויש רעות ואחיה רעים ורבו לתת לאב ולאם ממון שיעסקו סיקח אשה
מהם והטובים אינם רוצים לתת לו לאב ולאם שום דבר והאב והאם מנוים לו לקחת

פת מן שנותנים להם ממון והבן אינו רוצה ליקח אשה אלא מטובים אעפ"י שבעשים
עליו אביו ואמו לא ישמע אליהם כיון שעוסק עמו שלא בהגון * תקפה

איש אמו ואביו תיראו תיראו כתיב לאחר אביו מיד ועוד תיראו למון רבים
ולא אמר תיראו כדי לסמוך ומראו בין אם לאב ובין שבתות ובאלו לאיש
ולאמו ולאביו שלשתן אמר תיראו ואת שבתותי תשמעו שהאם והאב בכלל תיראו
שלא יכעיסו את הבן כלכך שלא יוכל להתאפק עד שימרוד בהם אמו ואביו תיראו
ואת שבתותי מכאן אמר רבי יהודה הראשונים לא היו משמשים מנוותיהן לא בליל
ראשון ושני ושלישי בשבוע פן יולד בשבת ויבא לדי חילול שבת כי האשה יולד בראש
ימים כמנין הרי"ן או ברבע כמנין הרי"ן וקריאה או ברבע כמנין כ"ב בטנ"י ולפי
שהיו נוהגים כך היו זרעם בדיקים זהו שנאמר איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי
לכך כענין שבת שלם שלם בויכלו שלם מלאכתו שלם יום השביעי שלם אשה
עמה ברא כעשרת הדברות שלם אם שבת וכן במשנה תורה כנגד שלשה ימים
שהיו נוהגים מלשמש כל זה אליבא דרב יהודה שהיה אומר יולדת לתעבה אינו יולדת
למקוטעים שלשה תקופות הן רבע לבד. מ"ן שעות וחצי האשורים לכל תקופה וכן
גהנות בתורה שלשה תקופות מנו" באב של חמה עד נו" באייר של חמה גזרה שנאמר
ותקופתו על קטנתם בלומר הסר תקופת ימים והשאר צריך לעסוק ימים ולילה
אם לומר כל היום בתמונו אינו מחויב ללמוד בלילה כי יום ארוך הוא ולכך אותיות
של תורה ותה"ד וכתוב ותשמח תורת אה"ך אשכח בניך גם אני וכתוב ושכלתים
מכנתן ומתירונן * תקס"ו

איש אמו ואביו תיראו תיראו לא נאמר אלא תיראו לאב ולאסמזהיר שאם
בא האם לכלל איש תיראו פן יכיהו ופן יקללוהו עד שיענה להם ויקללם
וכס ועוד לאב ולאס מזהיר שלא יגיהו לבניהם לחלל שבת ומזהיר לאב ולאס שיתאפקו
לשמש מיטותיהם פן יולד בשבת בשלשה לילות הראשונות אליבא דרבי יהודה *
תקס"ז

שגיא כח לא מצאנוהו לא הכבד מעות על ישראל ואם תאמר גזל ועריות
אפילו אם לא נכתבו דין הוא לשמרם שאם לא כן לא היה העולם
מתקיים שהרי האילים והתרנוגולים בסביל האקבות מכיס זה את זה כך היו בני
אדם עושים היו הורגים זה את זה כך לא יבוא האב לבנו דברים הקשים וכבדים עליו
לעשות וכן הרב לתלמיד פן ימנע מלעשותם ונמנאו מהטיוא ולא יתן אדם לבנו
ממון הרבה ולא למס שמים * תקס"ח

האב שמנה לבנו מעשים מה שחפץ שיעשה תחלה יאמר לו באחרונה שהרי
מלאכת המסכן נאמרה לו למשה תחלה ושמירת שבת באחרונה ומסך
הי"דים לבנות את השבת תחלה ודוד ביה תחלה על יואב כי היה סבור שלא יוכל שלמה
על יואב וכתגלבל סכננו ארניוהו על ידי שאחו בקרנות המזבח ועשה יואב כן אילו
היה יודע ששלמה יחייבהו על אבנו ועמא היה בורח וכן החלומי שאר רואה באחרונה
קרוב להיות תחלה ומה שרואה בתחלת הלילה יתקיים באחרונה * תקס"ט

סודע מכניו בני מריבה לא יגרסו סיכואו לדי מחלוקת כעבוד
 הירוסה יחלוק בחיו וממנה אפילו נפוס על שלו בפני עדים כדי
 מיהא שלום לאפילו נפוס ולזרעו וכתיב עליו ועל כיוצא בו וחסה כמותו בדיק נדיק
 אוכל לשוב כפשו בעבתות זימים טובים * תק"ע
 מים לו כמים ומתקוטטים יחדו כשהן קטנים אם אהוב לו אחד מהן
 ביותר והאהוב ביותר פושע לא יעזור לו חלף יגעור בו ויכהו ויסרחו
 ואם הגדולים מכים זה את זה הגדול לגדול או הגדולים לקטנים לאחיהם ולאחיותיהם לא
 יוכל האב למר להם תכני או תכו אחכם וכן כשמקללי זה את זה לא יאמר תקללו אותנו
 או אחתי על מנת כן שלא תכו ולא תקללו אחיכם ואחיותיכם * אף על פי שיותר היה
 שמח האב שיקללו אותו אינו רשאי לומר להן כן ואינם רשאים לעשו ולקביהם ולאמם כן *
 תק"עא

אדם

היה מכבד את אביו ואת אמו והיו לו אחים ואחיות והיו מתקוטטים
 עמו והיה מקללן ומכעיסן והיה לאביו ולאמו בער * אמר ליה החכם
 אתה מכבד את אביך ואת אמך ואתה מצערן אלו היו קללתך ועונשך מתקיימים
 היו אביך ואמך צעורין וכתיב וגם דמו הנה נדרס וגם דם אביו ועשו אמר יקרבו
 ימי אבל אביו וזהררה את יעקב אחי ובחיוו לא רצה להורגו שלא יבער אביו לכך אל
 תבער אביך לקלל זרעו בחיוו * וגם לאחר מותו יש לו לאדם לחסוב אלו היה אביו חי
 היה מצער אביו גם אחרי מותו לא חקלל כי הנשמה רוח האדם לאחר מותו יורעת כל
 מה שבזה העולם סהרי בעלי הכהן כתיב לאדיב את נפסך ונה היה לאחר מותו *
 תק"עב

אחד

יהודי טוב ויש לו אב רע ויש לו בוסת כשמוכרים אותו לפניו אל
 תזכירוהו לפניו שלא תבערהו * ואם אותו הטוב יהודי טוב מזכירים
 אותו לטוב ובאותו דבר היה רע ענה כסיל כאולתו העב * ואם רשע לפני הודע את
 תועבתו וסלא יבא לדי מחלוקת או תאמר לו האומר לטוב רע ולרע טוב *
 תק"עג

אם

אחד טל לעיר ראה שהיו מכבדים איש אחד בעבור אביו שהיה טוב
 אומר הנכנס לעיר לכבד את אביו היה טוב * וזה בנו רע איך
 לחסות במקום חלול ה' * ואם יש עשיר שהוא טוב ואביו היה במלאכה בזויה ואם יזכרו
 את אביו בפני בנו שהיה במלאכה בזויה יתביים אל תזכרוהו ואם בחיוו של העשיר הניח
 אביו במלאכה בזויה הרי אינו טוב למה הניח רבו במלאכה בזויה * ואם הבן היה הפך
 לתת לו כל זכריו והאב אינו רוצה לעזוב בנו ומתביים בנו האב חוטא ככנו אף על פי
 שזה חוטא למה איך זה מחילה ומה שאמרו האב שמחל על כבודו מוחל מוחל בדיני
 אדם אבל בדיני שמים חייב * תק"עד

איש

רצה להכות את שמשון אחיו ובא יעקב אביו ואמר לראובן תכני
 ואמחול לך אעפ"י שנראה בעיני אדם שמשון שיכה אביו בלא חבורה
 בדיני אדם רע יותר אבל בדיני שמים כנגד העבר של אביו תדע סהרי דוד נשבע
 שבן מות האים ואת הכבשה ישלם ארבעתים * ולמה אם העשיר יתן לעבד עשור למה
 יידיה בן מות * אלא כנגד העבר שהיה לאיש רם לכך בן מות * וכתיב גם דמו של
 אביו

ראובן

אזכור נחמד דמיו • אדם שיש לאזכור כינוי סם לבגדאי לא יאמר לו אדם סם אזכור •

תק"ע

כי מיבא מעיר שאזכור ואזכור סם והוא הולך למקום סכנה ואזכור או אזכור

מתעבדים או בלא תעבדית מעטערים מצוה על הבן אם יכול שישכיר

המליח מיד וישלח כתב לאזכור ולאזכור יבא ממקום סכנה וביא למקום סכנה ללכת

תק"עב

כבר היו חכמים יושבים בא אחד ושאל אם הבן מכה את אזכור לאחר מותו

אם פטור ואם מקללו חייב אם מת האב ועשו בו חבורה נדס יבא אזכור

חייב מאי סנה אם בעבור זוני שמקללו גם זה כיווי שמכהו לאחר מותו אם מועלת

תק"עג

הקללה שיש היזק לאב לנשמתו מה שאין כן בהכאה • תק"עג

כתיב

יראת ה' ראשית דעת חכמה ומוסר אזכור כונו מה ענין מוס' לראשית

דעת וספק לו שמע בני מוסר אזכור ואל תגוש תורת אומר מן

הדין למה היה לאהוב את הבנים אלא מעפת מהבנים ככנסים ביראת ה' שנאמר אזכור

אזכור אהב שהרי אם אדם אהב גופו של זרעו כך אהב הכלב או גוריו וכל הבריות

אזכורים ילדיהם ועל זה נאמר ומותר האדם מן הבהמה אין אכל אדם יש לאהוב דעת

כניו למס שמים שהרי אם הולך בנו או בתו בחושך במקום שיש לירא מהם שלא יהא

תקנת גופו אומר לעבדו או לשפחתו ללכת עמהם או הוא בעצמו ילך עמהם פן יזנח

הגוף ופן יבא הגוף לדי בער ויותר ברך להיו לנו מרעת בניו ובנותיו פן יחטאו למי

פכראס ויותר ברך להיות מתפחד פן יחטאו במעשיהם ובגופם ובהרואר לבס שנאמר

תק"עד

כי אומר איוב אזכור חטאו בני וברכו אליהם בלבבם תק"עד

מיכה תקום והדרת פני זקן ואפילו זקנה ואף נשים תקומנה אזכור

כבודם של נשים ונערים להחבא שנאמר ראוני נערים ונחבאו וכתוב

תק"עה

כל כבודה בת מלך פנימה • תק"עה

מפני

הקדוש ברך הוא בכבוד זקן טכן כתוב נגד זקנינו כבוד ואם תראה

זקן וכחור אף על פי ששניהם בחיבה יחדו ואפילו הבן והאב אזכור

תחליט דעת הזקן לשאל מן הבן לפני האב שהרי כל זמן שהיה אברהם קיים לא מצינו

מדבר הקדוש ברך הוא עם יצחק וכל זמן שיצחק עם יעקב לא דבר עם יעקב מאס

היה מדבר עם יעקב בהיותו עם יצחק או עם יצחק בהיותו עם אברהם יאמר שמה

שום פסול מצא בזקן שהרי איס אהים סבא מיהודה לאחר שאכל ושתה דיבר עם הנביא

שהמביט ונעמו לא דבר ועם בני נח לא דבר אלא במעמד אביהם ועם יהושע במעמד

משה ועם קין לרעתו אכל באבות לא פסל את הזקן מפני הבן ולגבי משה כתיב

ואכלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם ובזמן הזה שאין דבר שהיו נוהגים בזמן

שכית המקדש קיים הרי בעשרה שבטים לא היה לא מזבח ולא כהן כי הזניחם ירובעם

וכתיב ויבא לאיש האלהים לחם בכורים וכי בכורים היה מביא אלא אותו היה מטעם

פדה ואילו היו רשאים לעלות לירושלם אלו היו כהנים ולויים סם בעשרה שבטים יטעם

במה היה כותף חלה תרומה מעשר ומכחה קרבו מחבית הסקל ונתן ממנו לאיש האהים

לכן הזכיר בוא לאיש האלהים וזהו שנאמר אשרי משכיל אל דל ביום רעה וימלטוה ה'

וכתיב כבוד את המהונך ומהאשית כל תבואתך כבוד המהונך ולא כל הונך המבובז אל
בבזו יותר ממומש הנה אמרו שלא יהא שלחך מלא ושלחך רבך ריקס הרי אם יושבים
בסעודה הרב והתלמידים יתן המאכיל תחלה לסני הרב ויתן לו המוכר ואם אכזו
ורבו יושבים ולמד מרבו יותר מאכזו יקדים לרבו ואם שקלים שלמד מזה ומזה יקדים
לאכזו ואם אכזו משכיר לו רבו ולא היה הרב תלמדו אלף בשכר נמצא האב קודם ואם
אכזו למדו יותר תנר' ואף על פי שאכזו מן הדין היה לו להיות קודם ויודע שרבו יכעוס
יקדים לרבו * תק"פ

אדם

חשוב ימעט הלכנו בפני בני אדם שיושבים כי יעמדו בפניו וכאם
כבר יושבים והוא יודע שמא יעמדו ויאמרו לו שב במקומינו לבן
באמר זקן ויראת ואם יבדוק בדיוק אחר יחשוב שמא קבלתו מזכיותי שכיכדוני ואל ידון
אחר הכבוד אל כל מעשיו ומחשבותיו יהיו לשם שמים ויגדל כבודו בעולם הזה ולעולם
הבא רבי יוסי ברבי בון בשם רבי הונא ברבי חייהו בא וראה כמה גדול כח שמפני זקן
אינן עומדים בעלי מלאכה בשעת מלאכתן ומפני עושי מצות עומדים אחר רבי יוסי
בר בון אמר לן ר' קיימי מקמי מיתה לא מקמי מית' אינון קיימין אלא קיימי אינן דבמלן
ליה חסר אכילת עמי הארץ נחשין את המת או עוסקין במטה יש לעמוד כנגד שהרי
כנגד מכיאי כבודים עומדים ולכך אם עש הארץ עוסק במטה יעמדו כנגדו *
תק"פא

שנים

סהה בעיר כגון ראובן ושמעון והנה שמעון מכב' את ראובן לבן וניה
ראובן לשמעון לכבודו בדבר שיתבייש שמעון כגון שאין דרכו של
שמעון להביא מים מן הבאר ואם שמעון אינו חושש אבל למספרתו יש בגוף בדבר לא
יקבל ראובן משמעון שיכבדנו * תק"פב

אחד

היה עשיר ובנו היה עשיר והאב היה עבד במאכל ובמטה שלו
אמר ליה החכם לבן אף על פי שיש לאביך כיון שהוא עבדך תזכה
בו והאכילתו והסקתו משלך ותכסהו * תק"פג

אחד

היה מפרנס את אחיו ואת אחותו ואת בניה והיה נותן בקעב' אחת להן
לאכול וזאתו האח שהיה מצפה על שלחן אחיו היה מניח לאחותו
ולבניה לאכול הבשר והוא היה אוכל רק תבשיל ומרק והירקות כדי שיהא לו זכות בכל
ענת לאחר שנים לקח אשה וילדה לו בנים ובנות כשגדלה בתו והייתה אוכלת עמו ככל
אשר הוא עשה עם אחותו ובניה כן עשתה לו בתו ועוד הייתה מתקנת לו מאכל טוב
ולא הייתה בתו אוכלת אלא מה שנשאר לאכילה לאחר שהיה שבע היתה אוכלת מה
שנשאר לו והא' אכזי איזהו רשע ערום זה המשיא עבה למכור בכססו כרסן שמעון
בן גמליאל בריה שאני וכורבא מרכבן שאני * תק"פד

אחד

עשיר אמר לבנו קח אשה פלונית ואני אתן לך כך וכך לקח' ולא רצה
לידת לו אמרו לו תתבענו לדין לפי שאינך יכול ללמוד מפני שאתה
טרוד במזונות אמר איך אכפר את אבי אמ' לו והלא אמ' אכזי דנכסיה עינוא לרב הונא
דלגרס דרביתו ותתבע כתובתה מאכזיה וליהדר ניהליה אמר החכם ההוא הלא

תתבענו אכל הבן אינו תובע ואני לא אתבע את אבי לדין ועוד לא יתכן שיתגבל
 מעשה על אביו כאלו גורם קללה לאביו ואי נפסק לומר כעושה מעשה עמך זה איך
 יודע לבני אדם לכך לא תבער את אבי * ת"ק פה

אחד

היה עשיר והיו לו בני בית הרבה והיו גונבים ממנו של אותו עשיר
 וכמו של האחד העשיר היה יודע והיה אומר לאביו והלא גונבים
 לך הכל למה לא תזחר בהם ולא היה מאמין לו והיה גוער בו כיוון שראה הבן שלא חסם
 אביו אחר הבן אגב לאביו הכל שאם לא אקח לו הם יגנבו הכל וישאר אביו ערום מבלי
 כל ויהי לבזיון מוטב לבגוד לאביו על מנת כסיה' עני לפרנסו ולשמור לאביו כשישאר אביו
 ריק מממונו שגנבו לו אמ' הבן לחכם כשראיתי שגנבו לו אמרתי אם אמתין עד שיגנב
 לו הכל ישאר אביו לבזיון אמר ליה החכם אמרו לאבך שגנבת לו ויחזול לך ותחזיר לו
 הכל אמר אם אני אגיד לאביו הוא יחמוד אותי ויאמר שאני גנבתי הכל ויקלל ועלול לא
 ימחול לי ולא יאמין לי עד שאחזיר לו כל מה שגנבתי אמר ליה בכל מקום תשיב
 לו אמר ליה אם אשיב לו יגנבו לו והבורא יודע שלא גנבתי לבד אלא שידעתי
 שיגנבו הכל ואמרתי מוטב שאגנב לשמו לאביו כי ידעתי שיבא לידי עניות שאם אשיב
 לו הכל יגנבו לו ואשר הם יגנבו יחמוד אותי ולא יאמין לי אמר ליה אם כן תפרנסנו
 כיון שאין בו חכמה שמור ותוציא עליו כאלו היה הממוץ בידו וכחכמה עשית מוטב
 שיהיה לו מה שבידך לכלכל את שיבתו * אבדת רבן קודמת לאבדת
 אביו זהו שאין אביו מעכיר לבנו רבו אבל כשאביו מעכיר לבנו רב והרב לא היה
 מלמדו בחנם או אבדות אביו קודמת ואם הרב לא היה רובה ללמדו אלא כשכירות
 ויהודי או יהודית נותנים השכירות ללמדו או אבדות בעל הנותן קודם * ת"ק פה

לא

יחטא האדם לאחר מות האדם כשביל אבותיו אם היה יודע שאביו
 לא עשה פרוש של אותו ספר ואביו ביה לא תכתוב שמי עליהם
 שאני עשיתי אלה הכרוסים וכבר אמר לו בחייו אותו פלוני עשה אותם ואני רוצה
 שתכתוב שמי עליהם כדי שיאמרו עלי' ל לא יכתוב הבן אף פלוני הרב שעשה אותם
 וכן דרש בספרי לא תשיג גבול ריעך אשר גבלו ראשונים שלא יאמר דברי רבי
 אליעזר לרבי יהושע ומה שאמר רבי יהושע לרבי אליעזר ואם אמר דברי רחובן
 בטס שמעון או שלא אמר בטס אמרו הכל כספר הכבוד * ת"ק פה

כתיב

את ריאי ה' כיכד כדי שיהו דבריהם נשמעים הרי שמואל היה מכבד
 את מר עוקבא כדי שיהו דבריו נשמעים בדין כלומר הוא גדול
 ממנו ובקי ממנו בדין ומר עוקבא היה מכבד שמואל לענין תורה כדי שיהו דברי
 שמואל נשמעים ולכן יהושפט מלך יהורם היה מכבד תלמידי חכמים אבל
 בדבר שיש להם בושת או בדבר שיש להם לטרוח כגון התלמיד מאד הגון ואינו חפץ
 שישמעו ויעבדו עבדו של הרב והוא בעצמו לטפוף מים על ידו ולרחוץ
 רגליו ולחלוץ מנעלו * והרב אינו חפץ או הרב אינו רוצה שישמעו התלמידים

34

אפילו אין בו עבד רב וכוח לו שהוא בעצמו ישמש לנוף חוטא' התלמיד שמעבר
(כן האב והאם * תקפת

ואם יבא אליך מי שאינו מבין לשון עברי והוא ירח שמיע או אם תבא
לפניך אשה חמור להן טילמרו התפלות בלשון שמבינים כי התפלה
אינה אלא בהכנת הלב ואם הלב אינו יודע מה שיוכח מפיו מה מועיל לו לכך טוב
מיתפלל באותו לשון שהוא מבין * תקפט

יש דברים שאין הלב סבור שיש עונן בדבר והוא עונן כגון לסנות הבריות
ממנהג שנכראו כי הקב"ה עשה כל צרכי הכל לפי מה שהוא כי העוסק
הקטנים אינם זוים ממקומם לפי שהעוף מביא להן לאכול עד שגדלים לו כנפים
אכל עופות הבית מיד אוכלים לפי שמחיותו בהליכה ולא בעפיה לכך חיות אוכלי
עשב הסדה כי אי אפשר להביא עשב לקטנים לכך הולך אוכל חיות הטורפים ממלאים
חוריהן לטורף טרף ואין צורך לקטן לצאת מפני שאינו יכול לטורף וברא לכל דבר
ברכיו ומגיבו כפי הצורך כיצד קרנים לבהמה טהורה להגן מן החיה וגם בעבור
לחך בהם ולגרם זכוכים ותלעים הנושכים בה וברא זכב במקום שלא יגיע קרניו לגרם
זכוכים בזנבו לכך ברא לצור זנבו ארוך במקום שלא יגיע קרניו לגרם זכוכים בזנבו
לעזור לעצמו בזנבו ולעצוים שקרניהם זקופי ולאלי ברא זנב קצר כי בואר ארוך וקרניה
מגיעי לכל גופו ואינו צריך לזנבו הרי אם יחתיך אדם זנב בהמה והוא סבור לא עשיתי
בצר בעלי חיי אם לא הבואו הזנב לבהמ' הרי גורם בצר לבהמה שאינה יכולה לתקן
עוד וברא לאר' ולרוב ולקוף ידיים לפיכך אין צריכי זנב כי בידיה אשר לה ממשמשי בכל
הבוא סוף דבר לא הניח הקב"ה צורך כל בריה שלא ברא לה כל צרכיה ואם יאמר
אדם היאך יתכן שברא הקב"ה בראש דבר לבטלה כגון בפרניו אם אין אדם נוטל היו
גדילים באדם יותר מכדי צרכו יש להשיב כי כל עשייתו גדולתו וגם השער שגדל
צורך הוא פעמים מונח רפואה והנאה בגדולתו ופעמים בגדולתו ופעמים בגדולתו
וכן בשניו (כן בפרניו הרי ברא לכל הבריות צרכיהן וצרכי צרכיהן כגון ידיים
לעמוד וידיים גדוד לטורף ולהכות טרף כמו אדם אלא אדם מכה בכלי שבדין
וברא לחזור יער פנינים למעלה ופנינים למטה שאם יבא רוב או חיה אחרת להכותנו
הוא מכה בסנינו והרוב ביד והאריה בזנבו וסוס כרגליו ולמסוסים ולממלים ולחמורי
פרסותיו קלונות בעבור משוי שעליהם ושוכבים עליהם להתחזק ולסבול המסאוי
ולרוב שכחו בדין יש לו כפות ככפות רגלי אדם לעמוד על רגליו ולכלב שאוכל
עצמות ודברים קשים סיניו חדים ועוד שהא המאכל במעיני שלמה ימים כדי שלא
ירעב ונפל אסת ברא בלי עינים לפי שמאכלו בתחתיות הארץ ואילו היה רואה
היה צריך לבקש צרכיו נפל אסת היא התנסמת שבצרכים שכתוב בויה ביום
השמיני וקורין אותה טלפא בלעג ויש בני אדם שהם בלא יד או בלא רגל או בלא
עינים נולדו או נוגפו הרי ברא בני אדם שלמים בגופם שעוסים צרכיהם של חסירי
איברי' שהרי הולד נולד ואינו הולך ואינו מתקנת לו צרכיו כן כל חסירי אבר מומן להם
הקדוש ברוך הוא עושי צרכיהם (כן כל ישראל אבות ואמהות זה לזה סגאמר



ראשיכם שכנויכם וזנויכם כל איש ישראל - טופסם וטופסם לא נאמר אלא
 טופסם בלח"ו לומר כל איש ישראל יהיו בעיניכם כטופסם לתקן כל זריכה ועוד
 ברא חיות בריות אוכלי בריות אחרות כגון עכביש יארוג לתפוס זבובים ותולעים
 וברא לזבובים כנפים לעוף באויר שאין עכביש יכולה לה ויש לעכביש כמה טרחים
 סמתקן ברוחה קורה לתפוס בה זבובים ותולעים טביוס אחד לא יתפוס הרי לכל
 דבר עשה זכרון יבואו לו בקושי ונתן מורא דבר אחר עליו כדי שיחשוב שיש שליט
 עליהם שמקיץ לכל חי זכרון והוא עושה הכל וכשיבקש להקדוש ברוך הוא בכל לב
 להקיץ לו זכרון ולהזילו מחוק ממנו והקדוש ברוך הוא ברא חי אוכל חי כחיות כדי
 שלא יתרעם האדם לומר איך יתכן שהקדוש ברוך הוא התיר לאדם לשחוט בהמות
 חיות ועופות ולא חס לזכר בריותיו לכך ברא שאר חיות אוכלי חיים ואם יאמר
 אדם לא נברא חי אוכל חי אלא החיות גורסות מדעתם יש להשיב האילן ומצינו
 שאדם עופות האוכלים בריות חיות דורסים אס כן הקדוש ברוך הוא גזר כך וכך
 לאדם ואם תאמר היה לו להקדוש ברוך הוא לגזור מהכל יאכלו עשב ולא חיים יאכלו
 זה אף זה לפי שהקדוש ברוך הוא יודע שיש יצר הרע שולט בכל לכך גזר לכל דבר
 שיהא מורא עליו וזכרון בעמל כדי שיתפלל להקדוש ברוך הוא ויכין לבו אליו להקיץ
 לו זכרון ותאותו ולהזילו מן החוק ממנו ולהורות לו על תשועתו ועל טובותיו ועל
 חסדיו ולכך ברא הרים וגבעות לפי שידע שעתידים להרוג זה את זה כדי שימאנו
 הטובים מנום להושיעם כדכתיב שלעים מחסה לשכנים ולכל זה או בהמה
 שאינה אוכלת חי אינה דורסת ועוד לבהמה בשניה להודיע שהכל מן הקדוש ברוך
 הוא והאלהים עשה פיראוי מלפניו לכך סינה זאת מואת ונתן מורא זאת על זאת
 כדי לבקש למי שחוק מכל החוקים להושיעו מכל שתקיף ממנו ומה שאמרה תורה
 מכבה העבירה כשעשה תשובה ולאחר שכברעו ממנה והתורה שלמדה ללמוד
 ולעשות וללמד שארם יעשו שאר כל המצות אותה תורה מכבה העבירה כמו
 שעשה דוד כשעשה תשובה ונכרע ממנו כזה העולם אז התורה מכבה אותה עבירה
 שלא יביאנה לדין על אותה עבירה

תקן

הדע

מי שמזכה את הרבים לאחר מותו ואינו עמל כל כך למס שמים כגון
 אדם שלא עסק לשמה ועשה פרום או תוספות או העמיד תלמידים
 והכל שלא לשמה ואדם אחר עסק בכל כחו לשמה ולא עלתה בידו לא העמיד
 תלמידים ולא עשה פרום ותוספות לזכות את הרבים לאחר מותו אותו שלמד
 לשמה עדיף מיניה מאחר שלמד למס שמים וברצון היה מזכה את הרבים ולא עלתה
 בידו רחמנא ליבא בעי שהרי רבי מאיר למד לפני אביו ולא הועיל לאחר אלא
 שרבי מאיר הוציא בנהינס ורבי יוחנן הוציא וכשמנו מי שאין לו חלק לעולם הבא
 רבו למנות את שלמה אף על פי שעשה ספרים ותיקן תקנות לא חסנו עד שיבא
 בת קול ואמר חזית איש מהיר במלאכתו תקבא

סי

שעשה זכות גדול וקטח בעיניו לעשות וכופה את יצרו עד שעושה
 עדיף מן האיש שאין יצרו תוקפו מלעשות וכופה את יצרו עדיף ממנו

שבעה זכות גדול ואין יצרו תוקפו למונעו ומי שעושה עון גדול ויצרו תוקפו
 גדוע ממנו אדם שעושה עון מונע ואין יצרו תוקפו לפי שעושה דוגמא להכעיס
 זכות שעושה לאחרים כגון תורה וכדקה כפי אמתו הנהנה ממנו וכפי ההנאה הנהנה
 מקבל שכר ויש שעושה מונע וזא לזכרקה ועושה הרבה ואין לו זכות כגון לאדם
 אחד אם יתן לו פסוטים הרבה בוסת יש לו לקבל ממנו וכשאומר אבול עמי היום אין
 לו בוסת זה לו זכות מונעו וסכר הרבה ויש עושים חמורים על מה שאין כתיב בתורה
 יותר מעונשים של זכות כשכתובים בתורה שהרי על ידי עבירות שבתורה כתוב
 מיתות או עונש אחר אבל המונעים מלתת את הרשעים להרביה לא מצינו מה
 דינם וראה כמה חמורים לפי שבני בנימין לא רבו לתת את החיובים בני ישראל
 לכך הרגו טף ונשים כמעט כל הסבט וכעונש של תורה כתיב לא וימתו בנים על
 אבות וכן בני עלי שסאו קניניה של נשים על זה לא נאמר עונשו וראה כמה עונשים
 כמה דורות נכסלו בעונם

איזהו יועץ וחכם שידע לתת עצה שלא יבא לידי מכשול אבל יועץ
 שעצתו באה לידי מכשול אעפ"י שנתן עצה טובה כיון שלמכשול באה
 עצתו אין זה יועץ חכם כי אין יועץ נקרא חכם אלא שידע להזהר שלא תבא
 עצתו לידי עבירה ולידי רעה ואיזהו רופא חכם כל שידע להזהר שלא יבא לידי
 חולי אף על פי שמרפא כיון שלא ידע להזהר אין זה רופא חכם וכן אם יזהר אדם
 שלא ירגע ויותר טוב משיחטו וכריך לעשות תשובה ועוה שנאמר הן יראת ה' היא
 חכמה וסור מרע בינה תקב"ה

כתיב קחו עמכם דברים ושוכו אל ה' ואמרו אליו כל תשא עון וקח טוב אחר
 חטא בעברות גדולות וזא לכני החכם ושאל לו במה יתכפר עון קטן
 ולא רבה להורות לו אמר לו למה לא תתן לו כפרה אמר על החמורות אינו שואל אלא
 על הקלות לכך לא אתן לו כפרה וכתיב הכני נספט אותוך על אומרך לא חטאתי
 אלא כל עונותי יתודה וכתיב והתודה עליו את כל עונות בני ישראל וכתיב
 כל תשא עון תקב"ה

מי שגנב או שלקח וגזל והחרימו מי שיש בידו סיחורונו לבעלים והחזיר אז
 שלא החרימו ויש עדים שגנב והחזיר אין לספר בגנותו ולפרסמו ואם
 אם נסבע ואחר כן השיב אין לביישו כדי שלא לנעול דלת בפני הסבים
 תקב"ה

ראובן גזל קרקע אחר והוריש לבניו וזרעו לאחרים וזרע זרעו כמה
 דורות אם היו יורשים היו חייבים להחזיר לזרע זרעו של גזל וכלם
 נדונים בדיני אף על פי שאין עדים ושטר ואל יאמר אדם שתופס ממון חברו
 בעולה אם תופס שנה ליטרא ונותן כמו ליטרא לכדקה אל יאמר יחסכו לי התינת
 סגור הגולה טוב לו לאדם שזא יגזל שנה שרועה ולא יתן הרבה לכדקה מאשר יגזל
 מנעט ויתן הרבה לכדקה תקב"ה

אחד

בא לפני חכם אמר לו הוא חולה והוא סבור שלא יחיה והוא חטא כשהיה
לו ליתן הרבה לכיס של בדיקה לא נתן אלא מעט כך עשה הרבה
פעמים ועתה מתחרט ואני ואין לי כמה לשלם אלא הבית שלי ויום לי כניס מיה
ועשו אמר לו תודיע זה לך טובים שבכעיר ותבקש מהם שימכרו הבית ובמקצת
יפרנסו בניך וילדי ביתך ובמקצת יפרנסו עבדי העיר והקצן בכח הקהל או בכרפי
בכור * תקצו

אחד

גזל על רמאות אחד שעשה לו טעות ואותו הלך למדינת הים למרחוק
וזה שרימאיהו נתחרט ורצה להשיב הגולה ולא יכול כי הלך לו ושאל לחכם
אמר הרי אצמנו יוליכנו אחריו אפילו למדי וזה רחוק מה אשמה אמר לו החכם אותו כבר
הוא במקום רחוק שלא תוכל לבא אחריו ואין לך מה להוציא בדרך ועוד הלסטים יגזלו
ממך אם היה יודע שרימית אותו לא היה סב הנה עבור אותו ממון והיה מתייאש
תחקור אשפי"ט שם לו בניס שם אם יש קרוב תן לו ואם לאו עשה בהם טרי רבים
והוא הרוויח עד שהסכיר שליח נאמן ונתן לו * תקצא

כתיב

יותר מהמה בני הזהרכי אמרו מי שגזל מאחד מחמשה
ואינו יודע ממני גזל לא יצא ידי חובת שמים עד שיתן
לכל אחד ואחד וכתוב והשיב הגולה חסר גזל כיון שאמר הגולה למה אמר חסר
גזל אלא אם באותו יום שגזל השיב אין להוסיף יותר עליו ואם לא השיב באותו
סבוע אין באותו חורט או יותר צריך להוסיף על הגולה כפי מה שהיה מרויח
מעט שחסרו עד שהשיב לו ויאמר אותו אדם לפי מה שידע לטער אותו עסק האיש
כמה היה יודע להרויח באותו גזל מן העת שנחסר עד שהשיב ולמד מזה יחשוב
הצער אשפי"ט שכל זה לא הנריכתו תורה אבל לבאת ידי שמים צריך לחשוב הצעה
שהרי החובל חייב בחמשה ובושת הוא עצבון כך בכאן ידע כמה צער לגזל כי יש
שים לו מזה לטרים ואינו חושש בליטרא שגזלו ויש אדם שיש לו אלה ומצטער על שלקח
לו באותה לטרא יותר מאותו שיש לו הרבה מעט יותר ממנו ויש שיש לו מעט ולקוח
ממנו ומצטער הוא בחסרון מאכלו ומסקוה כי קודם שגזלו ממנו היה אוכל ושותה
ומעדין ולבסוף ועתה חסר ומצטער כל זה צריך לחשוב הגזל צער טעורס לו ולכל
הננסמכים עליו ומסרון העידונין סגורס להס לתת להס כפי מה סגורס ולפי הגזנלים
במיו שאמרו הכל לפי המדיינים והמתביש וגם לקבל דין בגופו אם חודס או שני חדסיס
יתענה כענין הענין וכסף שנשאר בו אפילו טורחו אינו חפץ לקבל וגם מוסיף
זמשלו כנגד העטנוגים שנהנה מאותו ממון ועינויין נגד התענוגים עליו אמר זדונות
כעשו לו בזכות * תקצב

ואף

על פי שלא הזכירו חכמים עמוק התמוכה הזאת כך היא לחכמים
שלא יקראו לדין לעולם הבא ואף בעולם הזה לא יקבל
לפי שמקבל עליו העינויין שהיו ראויים לו מן השמים וכל זה אין
אלא במי שמתחרט ומבקש להיות נקי מן הקדוש ברוך הוא רק אם
רבים גזל אשפי"ט שכל באלו הדברים שכתבנו הקדוש ברוך הוא מביא עליו כדרכו

מכני זהרבים בקשו עליו נקמה ויקבל סכר על העונשים מצאים עליו מן הממים כי
מאחר שמדעתו קבל עליו עונשים ועיניו ונתשובות שכתבנו אינו ראוי לקבל עליו
עונש מן הממים וכתוב ונקמה לא חנקך פעמים ונקמה ופעמים לא ינקמה פעמים לא
ינקמה כמו שכתבנו ומעשה באחד מגזל ליגורא והרויח בה הרבה והיה אדם מבין הגזלן
וידע ועשה ככל מה שכתבנו וכל מה שהרויח נתן לגזלן . תר

ויש

גזל של בני סיבא לכמה רעות יותר משהיה גזל לישראל לפי שאם יבא
ישראל לסע יגזלוהו וזהו חוטא אחד יאבד לישראל יהודים הרבה
עושה מהיה ליהודים באותה העיר . בכל פרשת ענין חטאת ואשם במקרא יש
כפרה אבל בפרשת ענין כהן מטיח ארץ כתוב לא כפרה ולא סליחה שפגת תלמוד
עולה דין כי הוא המכפר את עצמו אבל בכללם הוצרך וכפר עליו הכהן ועוד לאמנות
העם כתיב כי היה לו לדרקק שהוא גדול בחכמה ובגדולה ובפרישות מחביריו .
ואמר חכמים אחד טוב ואחד מויד בחלול האבל בכלל סליחה וכפרה . תר

כתיב

חטאנו רשענו כלל עצמו בכלל לפי שכל ישראל ערבים זה לזה .
סנאמר בעכף והוא אים אחד ולא גוב בעונו לכך צריך כלשון רבים
לבקש סלח לנו אבינו כי חטאנו וכטאנו מתוודים אנו ואמרים על חטאים טאנו חייבים
עליהם סקילה שריפה הרב ומכך ואף על פי שידע האדם שלא חטא בכך עיהא חייב
אעפ"כ צריך שיתודה כך לפי שכל ישראל ערבים זה לזה ועוד כדי שיוודה המייב טלח
יתבייש להתוודות . תר

מה

סאמר רבי שמעון בן יוחי ראתי בני עליה והנס מועטים אס שנים
הס אני וכני הס כי בעולם הבא לא יהיו רק העושים מאהבה אבל
מגן עדין לא דיבר כי לסס יהיה יותר . תר

כתיב

ראשו חכמה יראת ה' תחלת החכמה היא כסאדם יטן הרי הוא כסודר
כסמקיץ מיד דומה זה טעם עתה לא היתה מחטבתו ברמות
ויקץ משנתו מיד מחטבתו ברמותו מיד תקנו לומר שמע ישראל האלהינו ה' אחד .
וכסודר ליטן ויחשוב בכל יום נתיבות העולם כמה עשירים היו בעולם שנודע שסס
ונסכח כל גאותם שהיו מתגאים ומתנשאים בסביל עשס וכבר נסכחו וכמה גבורים היו
שהיו נודעים בכסס ואחר מותם עברו מעט ימים ונסכחו . וכמה רשעים היו שססו
כל תאות נפשם וכל מה שהיו מכסים ואחר מותם נסכחו וכמה חכמים היו שהיו נודעים
למרחקים בחכמתם ואחר שנים נסכחו ואחר מותם וכמה צדיקים היו שנדרקתם היו
מסכרים למרחקים ואחר זמן נסכחו ומעשיהם וכיון שכלל בנייני העולם לאחר זמן
נשכחים צדיק ורשע וחסד ועשיר וגבור ונאה ובעל הנאות הכל נסכח לכך אדם ישים
על לבו בכל יום אס מתגאה לבו אן בסביל עושר אן בסביל חכמתו יחשוב הלא לבסוף
נשכח ויעשה כל מעשיו לסס כך טלח יסתכחו וטוב לו שיוודעו כל מעשיו באותו יום סלס
סהכל שמחיס שסתכחו מעשיו ויעשה הכל לסס ה' הוא פרסם לכל מעשיו ולא יסתכחו
זהו סנאמר סכל טוב לכל עושיהם וכתיב תהלתו עומדת לעד . תר
העתיקי

העתקה ממגלת סתרים

ידענו

כי זה העולם הוא מקום המעשה והעולם הבא הוא מקום התגמול כי
 השכר שהבטיח בני הקדוש ברוך הוא את עושי רצונו הם הוא משלמין
 לעולם הבא וכן יסרע לרשעים על עבירות שעשו כפורענות שהכין להם בענין
 שנאמר אשר אכני מצוך היום לעשותם ולא למחר לעשותם ולמחר ליטול
 שכרם ואמרתי בספרי לא נטלו רשעים כלום בעולם הזה משלהם שנאמר מה רב
 עוונך אשר בפתת ליראוך ולא נטלו רשעים כלום בעולם הזה משלהם שנאמר הלא הוא
 כמות עמדי חתום באזכרותי ונאמר לי נקם וטילם וכל מה שיגיע לנדיקי' מן הטובות
 והכבוד והעוהו בעולם הזה אינו מחסר להם לעולם הבא משעור שכרם שמוזמן להם
 לעולם הבא הלא הכל פרי מפעלותם שנאמר אמרו נדיק כי טוב כי פרי מעלליהם
 יאכלו ושינו חלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה וקרן קיימת לו לעולם הבא
 פירוש והפירות מגיע להן תחלה והעיקר שמור להם לעולם שכלו אורה וכן הרשעים
 אפשר שיכסל מהם בעולם הזה *
 ת"ה

מי

שעשה עבירות גדולות כגון מי שבא על אשת איש והוליד ממנה וכן
 כיוצא בהם מעבירות חמורות שיש להם פרי מגיע פריים בעולם
 הזה והעיקר שמור מוזמן להם לעולם הבא ועל זה נאמר ויאכלו מפרי דרכם
 וממנועבותיהם ישבעו ונאמר עליו עבירות שעושים פירות יש להן פירות שאין עושים
 פירות אין להם פירות דבעולם הזה מגיע לו פרי מעשיו ועיקר מעשיו מוכני' לעולם
 הבא ליכרע ממנו עליהם נאמר בתוספתא בדין פיהא חלו דברים נפרעים מן האדם
 בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא על ע' גילוי עריות וספיכות דמי' ועל לשון
 הרע כנגד כולן על חלו ממחרין ליכרע ממנו בעולם הזה חוץ מפורענות שנפרעים
 ממנו בעולם הבא ובתלמוד ארץ ישראל הזקין בדבר זה מן הכתובים ואמרנו בענין ע'ז
 הכרת תכרת כתיב הכרת בעולם הזה תכרת לעולם הבא הנפש החיה עונה בה
 בזמן שעונה בה כתיב אלא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב הרי
 לגבי ע'ז וגבי עריות כתיב ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלהים וגבי
 ספיכות דמי' כתיב גדול עוני מנשא כשכח אכל לשון הרע מה כתיב יכרת הכל שפתי
 חלקות לשון מדברת גדולות ומי שיש מרשעים שהספיע לו הקדוש ברוך הוא טובה
 והנעי' עליו בעולם הזה איפשר שעשה מנוה בעולם הזה ונטול שכרו כאן כדי ששכרעי'
 ממנו בעולם הבא כמו שנאמר ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו ומתרגמים ומשלם
 לשנאיו גוון דאינון עבדין קדמויה בחייהו לאזכריהו מכלילו כשילום גמולו כשיעור
 שעשה בעולם הזה וכמו כן נאמר עוד כי הנדיק שעבר עבירות מועטות הקדוש ברוך
 הוא מייסרו בעולם הזה כשיעור מה שממרקיס מעליו כדי שיהא לו שכר בעולם משלם
 כל דקוותיו לעתיד לבא דבר זה נאמר בתלמודנו ובתלמוד ארץ ישראל ואנו מזכירים
 באן מה שאמרנו בתלמוד ארץ ישראל לפי שתכסו בו דרך קצרה וכן אר' רובו זכויות
 ומיעוטו עבירות מיעוט עבירות שיש בידו נפרעים ממנו בעולם הזה כדי ליכרע
 לו משלם שכר לעתיד לבא רובו עבירות ומיעוטו זכויות נותנים לו שכר מצות קלות
 שיש בידו בעולם הזה כדי ליכרע ממנו משלם לעולם הבא רובו זכויות יורם ג' רוב

עבודות מרש גהינם הריו בארו לנו בזה הדבר כי כדויקים טעמו עבירות קלות אין
כפרעין ממנו לעולם הבא אלא בעולם הזה ומי שעשה רוב זכויות ומת עד שלא
כפרעו ממנו מעונות עבירות שעשה אינו מקבל עונש כלל על עונותיו אלא מנכין לו
מוכותיו בטיעורו בזמן שלא כפרעו ממנו בעולם הזה ומי שמת ורובו עבירות
יורש גהינם ואינו נוטל שכר כלל על זכויותיו אלא סומתין לו מן הפרענות בטיעורו
ואם כבר גמלו הקדוש ברוך הוא אותו מיעוט זכות קלות שעשה בעולם הזה כפרעים
ממנו על כל העבירות שעשה משלם על כדויקים שראוי להן על זכויותיהן
בעולם הבא אין דרך לכל היגור ולא לטעון לחסר ממנו כלום אלא מתקיים להם באמת
ובתמים שיוכו בו אי אפסטר שלא יגיע להם שכרן משלם וכן מי שמת כשהוא רשע
אין דרך להתפלל עליו כדי שיהיה עם הכדויקים כי אותה תפלה אינה מועלת כלום
לפי ששכר שראוי לכדויקים אינו אלא הטורח והעסק שעסקו וסבלו בעשיית המצוות
והתאמץ והתחזק מעבירות אבל מי שהלך אחר תאוותו להתעבדן בעבירות היאך
יתכן שיהא לו חלק טוב וראוי מבטול ורחוק מן הדעת ומי שהזכיר מחכמים ענין
העתירה ובקש על החוטא לא אמר אלא כדי להקל מעליו הפרענות בלבד לפי
שהשכר הוא דין אמת לכדויק הטינו לו הקדוש ברוך הוא על זכויותיו ואין מדרך אמת
שיחסר לו הקדוש ברוך הוא ממנו כלום בעולמו וגם הפרענות דין להקדוש ברוך הוא
על החוטא ויתכן שיעתיר אליו מי שהוא חשוב לפניו כדי להסיר מקבתו מעליו או כלו
לפי חשיבות המעשית וכפי פרענות של חוטא הלא תראה מי מסבור להועיל על
החוטא לא אמר אלא יכולני לטעור את העולם מן הדין ולא אמר לזכות את החייב
ואין בעתירה בעבירה שום שכר לרשע כמו שאמר על דבר זה כי הקדוש ברוך הוא
כבר אמר לכל הרשעים טובה ואלו השיבו מדרכיכם הרעים ואני אכטל מכם
הפרענות ואשלם לכם שכר טוב על תשובותיכם עדי והתשובה בידי אדם היא
והוא יכול לעשותה וקרובה אליו מעתירו המעשית שאינו מאמין בה ואינו דבר בידו
שיכול לעשותו ואילו היה מגיע שכר לרשע מחמת העתירה כשמעתירים עליו
היה מן הדין ראוי שיהא קבול תשובתו לפני הקדוש ברוך הוא לענין מתן שכר יותר
חזק וגדול ומאחר שהקדוש ברוך הוא קרא לרשעים לחזור בתשובה ואמר טובה אלי
ואשובה אליכם וכונן בזה הרבה וחק לנו יום נוס העשור וקראו יום הכפורים והבטוחני
לאמר טבו לנו מתכבדים על עונותינו שאמר כי ביום הזה יכפר עליכם ועשיית
רכונו של הקדוש ברוך הוא כמו כן מכפר עון יום בדבר הזה טובה ותקנה גדולה לפני
אדם המכווינין בעבודתו של הקדוש ברוך הוא ויום להם שכר בכך העתירה נמי
מועילה להקל מן הפרענות או לדחותה ואין בדבר הזה ריחוק הדעת ולא להיות לו
שכר בשבילה וכל שכן שהרי נאמר ההגדה אמת משם רבותינו שהיא נאה ונתכונה
לענין מה שזכרנו ועל הדברים האלה הנאמרים משם רבותינו ים מן הדין לסמוך
מלכת אחרי זולתם . . . אמנם דין העתירה היא שנה ליום הכפורים וכמו שאמר במסנה
חטא ואשוב ואחטא ויום הכפורים מכפר ואמרנו בתלמוד אגב דברים הואיל כשיחטא
אדם על כונת שיום הכפורים מכפר עון עליו ואין יום הכפורים מכפר עליו וגם כמו
פן יש מי שחטא וסמוך על העתירה אין מקבלים עליו עתירה וכן הוא דין העתירה
הרי נדחה דבר האמר שים לו שכר בעתירה ונתבטל ונתרבה על הדרך שאמרנו

כמחא העונם שהענינם הקדוש ברוך הוא את הרשעי על תנאי שאם לא יחזור בתשובה
 או לא ישתדל עליו מי שעתירתו מן הכולת או יענש שכן הבננו מדברי רבותינו
 שאמרו יוכל אני לפטור את כל העולם מן הדין ואמר רבי יוחנן על אלישע הנקרא
 אחר כשאותו אכזה עשן מקברו כי נח נפשיה דרבי יוחנן פסק קטורא מקברא דאחר
 ואלו ראוות גמורות שהעתירה מועלת נבדבר מכל הדברי שהכרנו שהסכר המיוחד
 לעולם הבא אין דרך לכל בריה ליכנס בו ולא לסטן ולא לזולתו כדי שיחסר ממנו
 משיעור מה שהוא ראוי לקבל כלום ולא שיזכה החוטא ולא שיתקסף בסורענות יותר
 ממה שהוא חייב כי אלה הם מדות הדק . . . אכל בעולם הזה אנו יודעים מדרך
 הרעת שיש יסורין המניעים לקטנים ולגדולים מפני שיש להם תקנה בדבר זה
 לעתיד לבא שהן עתידין לקבל עליהן סכר טוב יותר מכשיעור הכער שאירע להם
 ויש בדבר זה עוד ראייה לכני אדם המצויינין בעבודתו של הקדוש ברוך הוא ותקנת
 דרכיהם וכיון שיתכן עוד שיגסה איתם מחמת דברי מקבת הכרואים בזמן שהוא יודע
 שיש להם תקנה בדבר או שישוף בכסיונים או יקל ממנו כל זה אין בו שום כיעור אף
 על פי שכבר זה ידוע ומקויים מן הדין הרי הכתובים אומרי' איתנו ענין למען עבותך
 ולמען נסותך להטיבך באחרייתך וכסיון זה מענין איוש שהעיד בו הכתוב כי הוא תם
 וישיר וירא אלהים וסר מרע והתחיל להביא עליו אלג היסורים קשים וחזקים ועקר
 סיבת היתה מדברי השטן וביאר הכתוב שלא היה מחוייב בברות וביסורים שכאלו עליו
 אלא הקדוש ברוך הוא התחיל כדי שיגמלהו טובה עליהם ולמען יראו כל הרואים
 והשומעים איתן קושי יסורים ומתקנים דרכיהם כמו שנאמר ותסיתני בו לבלעו חנם
 אינו חייב מזה שהבאתי עליו אלא לפי שגלו וידוע לפני כי הוא ממתין ומיחל
 ביסורים הבאים עליו לכן הבאתי עליו וכדי שיגמלהו טוב בסכרו שהוא יותר
 מקברות שאירעו לו כי יסורים המניעים לו לחדם בעולם הזה יש מהם מה
 שמקבלים בתחילה לא על דבר אל כדי שיזכו ויקבלו עליו גמול טוב וסכר גדול והוא
 הנקרא חנם כי המנסה בו אינו חייב שיבא עליו ומהם מה שהוא פורענות ונקמה
 על עבירות סכר קדמו הם והם בדרך החיוב ולא יאמר עליהן חנם ומתחזק
 דבר זה ומתבאר יותר ממה שאמר הקדוש ברוך הוא ליחזקאל ונקטותם בפניכם בכל
 הרעות אשר עשו לכל תועבותיהם וידעו כי אני ה' לא על חנם דברתי לעשות
 להם הרעה הזאת מנה חטאתם וביאר הפורענות הבאה עליהם מן הדין האמת
 הוא שהם חייבים שתבא עליהם ואינם יסורים של חנם שכל נסיון שבאים לכני אדם
 כדי שיזכו ויקבל עליהם סכר טוב בדרך הנסיון של איוש שהיו חנם כדי לזכותו
 עליהם ואמרו בתלמוד בפרק השותפים ובפרק יום הכפורים כי זה הסטן שהסטן
 על איוש הוא מלאך המות ודבר זה אינו רחוק מן הרעת הלא אמור בתורה
 וייתב מלאך ה' בדרך לסטן לו וכתוב הנה אנכי יבאתי לסטן וכתוב וירא
 מלאך ה' נכב בדרך וקרבו שלופה בידו והמלאך שנראה ובידו חרב שלופה
 הוא מלאך המות ולכך אמר לבלעם כי עתה גם חותך הרגתי וכמו כן
 ראה דור איתו כמו שנאמר וישא עיניו וירא את מלאך ה' עומד בין
 השמים וכיון הארץ וקרבו שלופה בידו נטויה על ירושלים ואמר כי

כבעת מפני מלחך ה' והוא בלא ספק מלחך המות לפי שנפשת לח להטחית העם כגון
 שאמרו בענין ומלחך ליהושע לחזקו במלחמה והזהרה בטען על איוב רק את נפשו
 שמור שלא תהרגו ויהי היום ר"ה מלאכים מזכירים מעשה בני אדם אם טוב אם רע
 ומבקשים לפני הקדוש ברוך הוא להסיר הספק מבני אדם שאמרו למה הצדיקים
 בנעימות בעולם הזה ומכבי עליהם יסורי' להודיע לבני אדם צדקותיהם וכדי להראות
 את נבייהם לבריות וכתוב את ה' יושב על כסאו וכל צבא השמים עומדים עליו ממינו
 ומשמאלו וכתוב דינא טוב וספרין פתיחו והוא אין צריך ספר כי יודע המחשבות
 עבד שלא נצוה אלא במהגנו דברה תורה כלטען בני אדם ומכאן יסורים על הצדיקים
 עבור דברי הטען לפי שכ"ה פוקד כל היצורים חנו תוקפים לנצור לנו עקדת יצחק
 ולערבב את הטען לדמותו מעלינו * ת"ר

מי שהיו עונותיו מרובין וזכויותיו קלות ומוענות היאך יהיה בעסק
 הסכר והפורענות חנו אומרים כי מכה הדעת אין ראוי לו קיבול סכר
 ונשאר הדבר אחר כך נאמר בשאלה זו שני דברים * הראשונה שאמרו כי בסביב
 צדקותיו כוחותיו לו מפורענות כגון שהיה חייב מזה חלקים מכאב הכורענות וראוי
 לקבל על הסכר הטוב על צדקותיו שני חלקים כגון זה כפרעים ממנו ב"ח חלקים של
 פורענות וכופלים מעליו שני חלקים כנגד אותם שני חלקים * והשני דברי מי שאמר
 בומלץ אותו על זכויותיו ותשאר הפורענות שלמה לעולם הבא לעתיד לבא וזה דבר
 שיה לתרגום ומשלים לטובאיו אל פניו להאכילו ומי שסובר דבר זה הבוא ראה ממה
 שנאמר כי זה לבדו יבא לירבעם אל קבר יעקב כמא בן דבר טוב פירות בסכר ועתה
 היאך יתכן שאין חנו סבורים אחר דעתו של תרגום בדבר זה במקום שהכל מודים
 שהתרגו עזרף הסופ' נשתמש בו כדא' במס' מבלה ואין עוס גענל' על דברי התרגו' נראה
 אין סכר בעולם הבא אין סנאי ישראל ראוי לכך ומי שרבו עונותיו וכתמענו זכויותיו
 אינו ראוי לקבל סכר כלום ומשפיע לו טובה בטביל עסקיו וזה הנעם והערוץ שמקבל
 בעולם הזה * אין ממיר הסכר לפי שבו דאגון וראוי שיגיע בו לשנאי כמו לאהבי ה'
 במאז דברי המתרגם מקיימי ואין לשמוע לחולק על המתרגם והתלמוד אומר בעולם
 הזה למה הרשעים דומין לאילן שכלו עומד למקום טמאה וטוב עומד למקום טהרה
 נקבץ טפי נמצא שכלו עומד במקום טמא כך הקדוש ברוך הוא משפיע טובה לרשעים
 בעולם הזה כדי שירשו מדרגה תחתונה שבשאלו שנאמ' יש דרך ישר לפני אים ואחריתיה
 דרכי מות ואמרו כל מי שעונותיו מרובין וזכויותיו מעיבים לו כמו שקיים כל התורה
 בלא ואומר שאת פני רשע לא טוב שנושאים להם כבים בעולם הזה ואומר אל אמונה
 ואין עול בדיק וישר הוא משלים סכר בעולם הזה לרשעים על מצות קלות ואין עול
 משלים לצדיקים כורענות על עבירות בעולם הזה מי שחטאיו מרובין אין לו סכר
 בעולם הבא כלום כפושני ישראל בגושן כי לית להו תקנתא ברוב עונות לכך מנעים
 עליו הקדוש ברוך הוא בעולם הזה כדי לאכדו מן העולם הבא ומיישר הצדיקים בעולם
 הזה כדי להטיבם באחריתם ומבינו שהכתוב שיה לרברי התרגום ומחזקו ומקיימו שנאמ'
 באחאב לאחר שנאמר בו כי לא היה כאחאב אשר התמכר לעשות הרע בעיני ה' ללכת
 אחרי הגוילים נאמר באלה במסמך לו ויהי בשמוע אחאב את הדברים האלה ויקרע את

בכדוין ונאמר לא אחיך הרעה בימיו בימיו בנו אחיך הרעה על ביתו אע"פ שעונותיו
מרוכזין נתן לו סכרו והספיב לו טובה הרי סמך לתרגום • אולם מי אני אמר
לנו הקדוש ברוך הוא למטה החיותני בדברך שראו הקדוש ברוך הוא אס יתרגם
במעשה המרגלים שואמרו איך יכולת בכני מלכנו אמר קבלתי עתירתך נתקיי לכל
העולם שאני חי לעד בעל היכולת והגבורה •

עד הנה דברי רב ניסים גאון ז"ל

רבינו יצחק האלכסי

בית

שמאי ואמרים בדיוקים נכתבים ונחתמים לאלתר לחיים עד ורשעים
נכתבים ונחתמים לנהיגה מיד בינוניים מעונותיהם וזכותיהם שוין
יורדים לנהיגה ומצפפים ועולים בינוני דקאמר ב"ה ורב חסד מטה כלפי חסד דווקא
שאין בכלל עונותיהם עון פושעי ישראל בגופן ומאי היא קרקפתא ד"א מנח תפילין
מעולם אבל אס בכלל מחצה עונותיהם עון פושעי ישראל בגופן מעולם מצפפים
ועולים אבל שעונותיו מרוכזין מזכותיו וכך ללן עון פושעי ישראל בגופן וכן פושעי
אומנו העולם והן עוברי עבירה כגון עריות יורדים לנהיגה ונדונים י"ב חודש לאחר י"ב
חדש גופן כלה ונשמתן נשרפת ורוח מפורתן תחת כפות רגלי הכדיוקי אבל הממורים
והממורות והמגינים והאפיקורסים ושכפרו בתחיית המתים ושפרשו מדרכי צבור ושנתנו
חתימתם בדרך החיים וכן פרנסים המטילים אימה יתירה על הצבור שלא לפס שמים
ושחטאו ושהחטאו הרבים כגון ירבגס בן נכט וחבריו יורדים לנהיגה ונדונים בו לדורי
דורות אמר רב יהודה כל פרנס המטיל אימה על הצבור וכולי ורב חסד ב"ה אומ' מטח
כלפי חסד פירוש רבי יוחנן מעביר וקיימא לן הני בלהו סמת בלא תסובה אבל אס מת
בתסובה איך מוכיחין לו סוס עונות שנאמר ורשעת הרשע לא יכסל בו כיום טוב
מרשעו אלא הקדוש ברוך הוא מוחל לו כל עונותיו ונותנו בתחיבתן של בדיוקים •

אמר

רבא כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו שנאמר נושא
עון ועובר על פשע למי נושא עון למי שהוא עובר על פשע
בינונים עד עשור תלוים ולא בינונים ממש כי אי אסטר לנחמס שלא יכריע כף חובה
אי קן צנות בהכרע כל דהו ואס שוים הרי רב חסד מטה כלפי חסד אלא אף על פי ספק
חובה מכרעת נקרא בינוני שאותו עון שמכריע יותר מן הזכות אינו גדול שימות בה
ואס זכות מכרעת ואין הזכות שמכריע גדול כל כך שחיה בו אף על פי שמכריע
שיוכל להחיותו מן המות נקרא בינוני שהרי רבה בר רבאמי אמר אנו בינונים אמ' אחי
אס כן לא ספקת חיי לכל בריה ולא נוכל לומר שהיא אמר בזה הענין כמו שהוא אמר
במקום אחר לעולם יראה אדם עבמו כמו בינוני מחצה עונות ומחצה זכויות אס עשה
זכות אחד הרי הכריע את עבמו ואת כל העולם לטובה כי על זה לא היה מסיב אחי
אס כן לא ספקת חיי לכל בריה אלא בינונים אף על פי שמכריע זכות או חובה שכל כך

ארץ בזכות המכריע להחיותו בו שאם אדם בינוני תלוי עד יום הכפורים גם כ"ה יהא
 בינוני כעמי' רב חסד מטה כלפי חסד ועוד זכות י"ה מכריע והוא שזכיותו מן המילות
 חסדים והוא מועיל לו שיתפללו עליו וזהו כי רבים היו עמדי רבים לא כאמר אלא
 רבים בסביל רבים ואם חטא לרבים אף על פי שרוב זכיות עשה פעמים שלוקח בזה
 העולם או מיתה או חל או זרעו או ממנו או שאר דבר וכעמים נושאים פני אבותיו
 ומאריכים לו אף על פי שרבו עונותיו כמו למנפה או שזכה במועט וכרעים לו ויש
 בדיוקים שמתים על שגבות כדי שילמדו אחרים מזה כאותו תלמיד ששאל חליהו כור
 לטוב לאשתו בימי ליבוניך מהו אצלך וזה לא היה מן התורה בפי' וכן כדו בר קיימת
 קמי מרך כדי שילמדו אחרים ממנו וכגון ענואי ויש טימות שמטנה מנהג האשכנזי כגון
 פיוטני שהורגלו לומר קרובך דרבינו משולם שאמר חמר קרובך אחרת ומת בתוך
 שלשים יום ואחד לא רבה לומר אין צור חלף ומת בתוך שלשים יום שאין עון זה מן
 התורה אלא אל תטגבול עולם וכעמים שהאב הדיוק מצדיו את זרעו כשמועב
 שנגזר רע על זרעו הוא מקבל עינוי בקבר כדי לפדות את זרעו ואף בדיוק בסביל
 בדיוק אחר שנאמר והיתה יד ה' בכס ובאבותיכם וכעמים כשלוקים הבניה מעמידים
 אבותיהם עם כשהיה בידם למחות ולא מיחאו כשגרם עון אביהם או פעמי' מעמידים
 הדיוק עם שנאמר וירא ישראל את ה' הגדולה ישראל סבא וכתוב ויטח בדיוק כי חזה
 נקם אסר עשה ה' במצרים סבא כדי להראוב כשרוכשו שנאמר אף כשרו עליו
 יכאב וכפשו עליו תאבל וכתוב גבי עלי ההן להראוב את נפסך אף עלי בכלל וכדיוק
 שמת על השגבה לעתיד מקבל סכר על מיתתו שלא מת אלא על השגבה או על דבר
 קטן בסביל אחרים שנאמר הן דיוק בארץ ישולם אף כי רשע וחוטא וכתוב יש נספה
 בלא משפט וראוי לקבל סכר ויש שלוקח בסביל שהיה שומח במפלת חבירו שנאמר שומח
 לאד לא ינקה וכתוב שימי ושמיחי בת אדום ויטבת בארץ עון גם עליוך תעבור כוס
 וכתוב שמענו רעתי ססו וכתוב הבאת יום קראת ויהיו כמוני וכל המצטער על דבר
 רשעים שהיו אכזריים נפרעים ממנו וכתוב באבוד רשעים רינה ונשתבא שמחה או
 טובה לדיוק מזה לשמוח שנאמר ביום טובה היה בטוב וכתוב זכרני ה' ברצון עמך
 ופוקדני בישועתך מה גרם כי עסקתי לראות בטובת בחיריך ולשמוח בשמחת בניך

תר"ח

שלישה

שפרים נפתחים כ"ה של דיוקים של זדים ושל מעשיו מקילים עד
 עשור יום אחד אם הוא בינוני כ"ה אם תאמר רב חסד מטה כלפי
 חסד אם כן למה בריך שלמה שפרים כ"ה אלא כ"ה בינונים אין מעים כלפי חסד אלא
 בינונים ביום הכפורים רב חסד מטה כלפי חסד ועוד לא בינוני ממש אלא עשרה זכיות
 ועשרה עבירות כיוצא בהם ועוד עבירה קטנה ואין בה סיהא חייב מיתה ואם עשרה
 עבירות ועשרה זכיות כיוצא בהן ועוד זכות שאינו גדול כל כך כדי סיהא ראוי להצילו
 מן המות בסביל הנפס כל זה נקרא בינוני עד סיהא בעון כדי סיהא ראוי לחיובו
 מיתה ובזכות סיהא ראוי להחיותו עדין הוא בינוני ואם עשרה עבירות סכלם
 מצטרפים למות ועשרה זכיות להנצל או אחד עשרה אשילו אין עוד קטנה מצטרף
 להריע בתפילה שלמה להרשיע רשע לתת לו דרכו בראשו ולא חמר כרשעתו

כמו לכדיק כדקרתו כי במדת פורענות אין עושה פירות ועוד מדה במדה אבל כדיק
 עובות במדה ויותר עובות וכדיקים עיקר מונגע להם לעולם הבא שנאמר מה רב
 טובך אשר פגנת ליריךך ורשעים פורענות מונגע להם לעולם הבא שנאמר ויכתבם
 בספר זכרון לפניו וכתבי והיו לי אשר ה' בחלית ליום אשר אני עושה סגולה ושבתם
 מדאיתם בין כדיק לרשע בין עובד אלהים לאשר לא עבדו וכעולם הזה מה טנהינם
 הכדיקים עבור תפלתם כענינים הנעוקים כשערי העשירים ואי אומר ירא שמים אני
 כדיק ופלוגי רשע אני ויורד והוא עולה הוא עשיר ואני עני ולמה אשתמרה מעוני
 והוא עושה מה שלבו חפץ ומעשיו מנלחיס לפי שהקדוש ברוך הוא רובה לערדו מן
 העולם ואינו ממחר ליפרע ממנו אבל הרשע הקדוש ברוך הוא כפרע ממנו לעולם
 הבא ועוד הוא גולד במזל שהוא עשיר והכדיק גולד במזל עני ועתה לא יאבד ממונו
 בדבר קל והכדיק אם נברא במזל עני כמה זכיות כריך עד שיבטל המזל אכרהס גולד
 במזל שלא יהיה לו בן אם לא שגרמו זכיות גדולות לא היה לו בן לכך כריך כדיק לשמור
 שבמו מעבירות ואל יקנא בעושי עולה כי אם יעשה זכיות מרובות או לרשע אם
 למסננו ביום יסקר חרוץ אף *
 תרע

אמרו כדיק נוטל חלקו וחלק חבירו רשע בעדן ונוטל רשע חלקו וחלק
 חבירו כדיק כגהינם ויחלץ כדיק מכרה ויבא רשע תחתיו *
 תר"ד

תאנא שני סופרים כגהינם כותבים זה מקום פלוגי וזה מקום פלוגי כי נכח
 לכל איש בין טוב ובין רע מקומו בגן עדן ובגהינם הרשע מביאים
 אותו להשיבו כגהינם במקום שכתבו הסופרים זה מקום פלוגי הכדיק הנפסד על ידו
 בעולם הזה והוא רואה שכתב סס זה מקום פלוגי ואומר להם למה תושיבוני במקום
 שאינו שלי ואומר לו תחת כי הוא כפסד על ידך תטב במקומו ויפטר וככוח הכדיק בגן
 עדן יושיבוהו במקום הרשע שהפסיד אותו כי לכך נעגש הכדיק על ידי הרשע שיטול
 חלקו בג' ע ורואה הכדיק שכתב בו מקום פלוגי שהוא אותו שהפסידו ואומר הכדיק
 למה תושיבוני במקום שאינו שלי ואומרין לו כי הפסדת על ידו *
 תר"ח

הרי כתיב לא יועיל הון כיום עברה וכדקה תביל ממות שתי פעמים כתיב
 במשלי זה הפסוק שאם עשה כדקה ומשפטו והשני אם לא עשה כדקה
 אלא אומר לאחרים שיעשו בו אין לו במה ליתן כדקה ואמר לאחרים תנו כדקה הרי לכך
 שני פעמים במשלי זה הפסוק ועוד הנותן והניתן בשבילו בעולם הזה ולעיתיד לא
 יועיל הון כיום עברה למחטוף שונע אחרים מליתן ומלעשות ואם לא למד ולא עשה
 שלא זכה במכות ובמעשי טובים אם לא נתן בחייו או לא נתן ממונו בחייו ביד כאמן לתת
 לאחר מותו אלו היו אחריותנים בשבילו בית מלא זה בשביל המת לא יועיל זה זוכה
 וזה נכה אינו מועיל כי לא היה בן מה הפסיד הרשע הרי נכה בעולם הזה ולעיתיד
 ירס בגן עדן בטורח של זה זכה * וכמו כן עשה עביריכול החי בשבילו להתענו' א'
 להתכלל שימענו פורענותו כנגד מה שהחי מקבל פורענו' וכדקה למעט פורענותו
 אולי הרבות פורענותו כנגד העבירות אם לאחר מיתה ויכול לומר אני אקבל עלי שום

בער כדי להכניחו והו דוקא אם זכה ומטא אבל אם לא זכה לא יועיל הרי רבי מאיר
התפלל בשביל אחר להכניסו בגרינס כדי שיטארו לו זכויותיו ויזכר לעתיד לבא ורבי
יוחנן הכיזו מן הפורענות ואיפשר שקבל רבי יוחנן שם עיניו או עשה בדקה טיהא
סקול כנגד הרעות וכן שמואל שהכניס את לוי וכן רבי שמעון בן יוחי טרדה לכוור
את העולם מן הדיו מכני סך אחר ראיתי בני עליה והם מועטים אם שנים הם אני
ובני הם ואמר כך אני עשיתי זכות הרבה וקיבלתי בער ועניו הרבה במערה ולא
בשביל עונותי הרי עניו שלא בדין קבלתי ואותם הייתי שוקל כנגד עיניו שראוי לבא
לרשעים על עונותיהם וזוה הייתי פוטרו מן הדיו מיום הדיו ואם יש להם זכות בזה
לא יפסידו ואם זכות אין להם בן עדין אין להם אף על פי שפוטרו כי לא יתכן לתת
עולם הבא למי שלא עמל בו וכתוב יובאו עבמות מלכי יהודא וחזקיה גרר עבמות
אביו להיות לו כסרה לפי שכתוב ותיו עונותם על עבמותם ולכך מועיל בדקה לאחר
מיתה וכתוב והתודו את עונם ואת עון אבותם וכתוב פוקד עון אבות על בני
וכתוב וזכר עון אבותיו וחטאת אמו אל תמח תר"ב

כתיב

בספר התשובה של רב עבדיה גאון בשביל סעבה דברים אין
תפלתו של אדם נשמע ואין עתירתו מתקבלת וראיה לדבר ממשה
דבינו כיון שנגזר עליו שלא יכנס לארץ אף על פי שנתחנן לא נעתר כלול שלנו כמו
שאמר ואתחנן אל ה' ואתחנן אל ה' וכך נענה לירב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר
הזה והסנית המתפלל בלא כונת הלב אין תפלתו נשמעת כמו שכתוב ויפתוהו
בפיסה ולבם לא כנון עמו והשלשית הסוגא את התורה ואינו מקטיב לדברי
תורה אין תפלתו נשמעת וכן כתיב מסיר אונן משמוע תורה גם תפלתו תועבה
והרביעית מי שאינו קטיב לדברי העני ואנוס אונן מזעקתו שואמר אנוס אונן
מזעקת דל גם הוא יקרא ולא יענה והחמישי מי שעושק וגו' ואכל את האסור לו
אין תפלתו נשמעת כמו שכתוב ואשר אכלו שאר עמי וגומר אז יצדקו אל ה' ולא יענה
אותם והשישי המתפלל בלא כניות וטהרה אין תפלתו נשמעת כמו שכתוב גם כי
תרבו תפלה אינו שומע ידיכם דמים מלאו והשביעי אשר גברו עונותיו עבמו
משבותיו והוא מתפלל בלי עשות תשובה אין תפלתו נשמעת כדכתיב ויהי כאשר
קרא ולא שמע תר"ג

וראו

שנדע כי כל העונות מתכפרות בתשובה אלא עון המתעבה את
הרבים והמתעבה אותם בנימוס רע ובטעות רע ובהוראה שורה
אותם שלא כתורה ושלא כהלכה לימדם אין עונו מתכפר מפני שאין יכול לתקן מה
שעויות ואינו יכול להשיב את הרעות אשר לימד אותם וחטאת הרבים ת ליהי בו ועליו
נאמר משנה יטרים בדרך רע והסנית מי שמוכיח עם רע על חבירו חרבו חרפה
אשר אינו חסוד בה ולא הכירה אין עונו מתכפר מפני שאינו יכול לתקן מה שעויותו
ואינו יכול להשיב חרפת חבירו עליו נאמר כן יחסך שומע והשלשית מי שישק
בדיו גזל ועושק ואינו מטיב בזולתו ועליו נאמר והיה כי יחטא ואסם והשיב את הגזלה
אשר גזל ועוד כתיב חבל רשע ישיב גזלה לכך אם מת בעל הגזלה חייב הגזל להשיב
ולחזור הגזלה ליושני המת שנאמר לאשר הוא לו יתננו ביום אסמת ואם אין לו יורש יס
מייב הגזל להכירה ולעשותה קודם ועוד יש מן העונות שאין מתכפרים אלא לאחר

נקמה

נקמה ופרעון בעולם הזה והם ארבעה הראשונה סככות. ספר ובה נאמר כי לא ינקה
האלת אשר ישא את שמו לשוא. הסני סופך דס נקי כמו סכתוב ונקתי דמס לא
נקתי. השלישי הואף עם אשת אים כמו סכתוב הכא על אשת רעהו לא ינקה
כל הנוגע בה. הרביעי המעיד עדות סקר ככתוב. עד סקרים לא ינקה
אלו עונות אם יעשה אדם אותם ויעשה מהם תשובה יסרע ממנו היוצר בעולם הזה
בפרעון קל כשכל שנאמר בהן לא ינקה ואחר כך יוכל מדינה של בהינה וגם יסרע
שכלל עונותיו נכורים ושמורים ליום הדין ואחר כך שב מרשעו ועשה תשובה וחזר
מחטאו ועזב חובתו ונתחייב שילקה על זדונו בזה העולם וילקה וינקס ממנו בעולם
הזה על אשמתו כדי שיקרע גזר דינו וכיון ששב מרשעו ועשה תשובה התחילו היסורים
לבא עליו והנגעים מולטים בו לפיכך תמהו כל רואיו ממשעו וחשבו בלבם שמה
אלו היסורים הם פרי הדקות שהתחיל לעשות ונתפתו בו השוגגים ועשו בזה הדבר
אחר הרורים ולא ידעו היסורים שבאו עליו הם פרי העונות הראשונות שעשה וכיון
שמתנחם עליהם ועוזבם ועושה תשובה כבר בטלו מלשמו אותם לעולם נידון
עליהם בעולם הזה לפיכך יאחזו בדיק דרכו *
תריד

עד כאן העתקתי מספר שיסר רבינו סעדיה גאון זל

כתיב

הוקר רגלך מבית רעך הרי שני חברים ולאחד אשה נאה מונב
שיבא לביתך ואתה הוקר רגלך מביתו. מכל מה סכתוב בספר
הסרים בריך להזהר שלא ישמע קול אשה והוא הדין לאשה שלא תשמע קול איש שמכל
שהאיש מזהר האשה מזהרת ודע שכל אשה שהיא הולכת לפני בית איש ומתחלה לא
הרימה קולה אבל כשהולכת לפני בית אשה משמעת קול הרי כונתה לרעה וכן
האיש לכך כל הרגילים בזה עליהם נאמר הנה עבדי ירונו מעוב לב ואתם תבעקו
מכאב לב ומשבר רוח תיילילו ושיער באשה ערוה שנאמר שערך כעדר העזים גם לא
יזכה לראות שער רישה כעמר נקי ואם נזהר מלראות באשה יראה את הבכור כדכתיב
מלך ביופיו תחזינה עיניך וגם אם שער ראשו יפה ואינו נזהר בו לנקח כאבטלום
סנתלה בסערו ובכל דבר שאינו נזהר בו ילקה בגופו ומי סנה' מלהסתכל באשה ואינו
נזהר מעבדים חמודות של נשים הרי ילקה בעגרוו ולא יראה במעשה לבושו של כבוד.
לא יוסיב אדם אכל בדיקים ולא בדיקים אכל רשעים כדכתיב אשרי
האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד ובמוטב לביס לא ישב לכך
לא יוסיב אדם רשעים אכל בדיקים ולא בדיקים אכל רשעים לא בדין ולא בעינה ולא
בסעודה ולא יתחבר עמהם שהרי כתיב לא תזרע כרמך כלאים חיעה ושעורה וחרצן
במסלות יד כי היון משתח ומשכר ומאבד דעת שותהו לכך לא יתכן מי ששותה ואין בו
דעת וכתיב זנות יין ותירוש יקח לב ואין הסובא חושם בלחם ואינו מרגים בגופו
דכתיב לחם אכירים אכל איש לחם אכירים פת שמרית מבטל דברים רעים ורוח
רעה ומוסף חמה וכו' וכל מה שאמרו חכמים בפת שמרית כגדרו להפך ביון לכך
לא תזרע כרמך כלאים לכך לא יוסיב אדם שותים יין אכל טובים שנאמר אל תהי
בסואבי יין אל תהי סואב יין איך כתיב כאן אלא אל תהי בסואבי לומר לך אל תעמוד

ואל תשב כינייהם כי מה טובו ומה יופיו דגן בחורים ותירום ינוכח בתולות אל תזרע
כרמך כלאים * תרנו

כתיב

הארד עדיך מעליך וארעה מה אעשה לך הודיענו שבעל תשובה
לא ילבם בגדי חמודות וביום הכפורים לפי שהוא י"ט לא בזה שלא
ללבום בגדי חמודות מפני שני דברים סנתוסמו קרבן מוספים ואיסור מלאכה וכתיב
יסת לבוי יספת נכבדת כמים ביו שני תוספו קרבן מוסף ואיסור מלאכה כדרך לבבנו
בבגדים סנתוב בהם ללבד ולתפארת לכך נאמר יספת ועוד ביום שיוכל לקרוע
בגדים יש סק שנאמר ויהי כסמוע המלך את דברי האשה ויקרע את בגדיו והוא עובר
על החומה וירא העם והנה השק על בשרו מבית הרי השק למטה ולמעלה בגדו אבל
ביום הכפורים שאינו יכול לקרוע איך שק * תר"ז

כתיב

שובו עדי בכל לבבכם בצום וכי ומספר וקרעו לבבכם וא בגדיכם
ושובו זה יום הכפורים שאין בו קריעת בגדים וכתיב מי יודע ישוב
ונחם והשאר אחריו ברכה אחריו ולא לפניו זה יום הכפורי שאין מברכים על היין לפניו
אלא מבדילים על הכוס לאחריו שאם לא תאמר שבי"ה מדבר למה אומר וקרעו לבבכם
ואל בגדיכם והלא מצינו הצדיקים שקורעים על צרתם אלא ביום הכפורים מדבר כדרך
לקרוע הלב ולא הבגדים * תר"ז

אמר

רבי יהודה איך היחוד מסוף עצמו בתענית שמא יבטור לבדיות
אבל אדם שיצרנו מתגבר עליו יבאף עצמו להכניע יצרו והמלמד
וסובר ופועלים אסורים לטוף שימגעו במלאכתם וכשארם מתענה יסמור עצמו שלא
יהא כעסם בו ביום כי כשארם רעב הוא כעסם ואם יכעס מוטב לו שלא יתענה ויהא
סבע וטוב לב לבדיות שלא יתקוטע וכתיב הן לרוב ומצה תצמו ולחכות בארוך רשב
ולא תצמו ביום להשמוע במרום קולכם * והראשונים כשהיו מתענין לא היו
אוכלים כי אם פת במלח ושתיים מים כרבי יהושע שדיר כנגד ב"ט וכרבי אלעזר בן
עזריה ספרתו יבאתה כדאי' בירושלמי עד שהשחרו שינוי ואלו היה הקדוש ברוך הוא
חסף בתעניות היה מצוה לישראל אלא שיכנע לבו שנאמר והאלהי' עשה שיראיו מלפניו
רבי יונתן ביום כל ערובת ר"ה רבי אבין ביום כל ערובת רבי זורא ביום תלתין יומין
נחית דאמרי תשע מאן דלא חס על מגילת תענית הרי מי שהורגל להתענות כניסן
אינו חושש ממש מגילת תענית כי בטלה מגילת תענית * תר"ח

כתיב

ויאמר יהונתן עבר אבי את הארץ ראו נח כי אורו צייני כי טעמתה
מעט דבש הזה אף כי לא אכול אבל היום העם מפלל אויביו אשר
מצא כי עתה לא רבתה מכה בפלשתים הרי כמקיסים גוים את העיר איך מתענין
מן יהיו חלמים ולא יהיו יכולים להלחם וכן מי שהולך לסודות סבויים לא יתענה שאם
יהיה חלם יתעכב בהליכת הדרך וכן ההולך לעזור ולהציל נפש וכל מי שצריכין ממנו
לא יתענה כגון תולדות ומי שיש לו אב זקן ואם זקנה הוא עובדס או מי שמשמם לחולה
איך אחר מסייעו לא יתענה תענית יחיד אלא עם הבדור או תענית סרגיל
להתענות ביום שמת אביו * תר"ח

שמשון

עב

גבור שבגבורים ודוד חסיד שבחסידים ושלמה חכם שבחכמים
ונכסלו שמשון על ידי אשה ונכסל דוד על ידי יפת תואר ואשת
אוריה לכך נכתב ענין שמשון ודוד ושלמה שבכסלו כרי להודיע תנוקה אהבת נשים
שוותר מדאי הוא והגדיל יצר הרע על הטובים ומגיד לנו שלא על חנם כתב לנו לא
תתחתן עם שהרי מלך חכם על כל החכמים נכסל בהם ונשים נכריות היטו את לבבו
וכל סכן שאר העם וכן גבור שבגבורים נכסל באשה והכל הוא מפני שהיה רגיל בין
הנכריות ולכאף לחוכה לארץ והוא שופט להודיע שאין מגלגל סוד לבשי' כי אם לא הגידה
לדלילה לא היה נכסל לכך אמר שיהו נוהרים מן אשה נכרית ואשה זרה בכל מקום
שכתוב אשה נכרית בויה או גורת אשה זרה יהודית והודיע מעשה דוד להודיע כי
ראש החסידים שכל עסקו לשם שמים ואף על פי כן כשראה אשה נכסל ואף על פי
שקרוי לזקנה וכל סכן שבחור בריך להזהר מלהביט באשה ולהתרחק מאשה ונכתב
מעשה רות מפני שהיה כנועה ביותר ועשתה חסד גדול לנעמי שעזבה נעמי בבית
שלא תתבייש והיא מלקטת לכרך נעמי ולבלתי לבת אחרי הבחורים שאם היתה לזקח
איש לא היה מניח לה לפרנס נעמי ועתה לקחה בעונו וילדה בן לכן יבא וממנ' מלכיס
ונבואים ולכך זכה לנו שהלך עם אברהם מחרן שנתחתנו בורע אברהם *

תרכ

אחר

היה נושא ובאז קרובו לבקש מן החכם שיעשה תקנה שלא ינאף יותר
אמר הייתי נותן לו לאכול שלא היה לו תאוה רק איני רשאי שהרי
אף נאסתו לא היה יכול לזקק אף על פי שיש לו בנים ואשילו לא היה לו אשה הרי יכול
לקחת אשה *

תרכא

אדם

סגנכ לחכירו כגון ראובן ושמעון ראובן גזל או גנב או רימהו לשמעון
ובא לעשות תשובה ומחזיר לו לשמעון אין לו לשמעון גבלות על
ראובן מפני תקנת השבים כי מפני הבוסת לא ישיבו אם יביישו אותם ומפני שלא
יחסדו אחרים מנהג על ראובן שיודה בפני הכל שלא יהו אחרים נחשדים והוא חייב
ואמר אם התודה ביום הכפורים הוא על עונו לא יתודה ליום הכפורים אחר אותם
עונות שלא ייחא ככלב שב על קיאו כן כסיל שונה באולתו ולרבי אליעזר בן יעקב
מותר להזנותו שנאמר כי פשעי אני ארע וחטאתי נגדי תמיד ואם שאר ימים יתודה
בטנה הוא מתודה על כל עונותיו כדי שיתחרט כשיזכיר עונותיו וידאב לבו לשמים
ותמיד יתחרט על עונותיו כי מפני שזוכר עונותיו ישים תשובה בלבו וכל זה אינו
ככלב שב על קיאו *

תרכב

לא

יתכן לאדם שיביא עצמו לידי חסד ואם בעל כרחו ינקה עצמו
וימחול למי שחטאיהו ואם ישתוק יעשו שלא כהוגן מוטב
ליתן להם ענה אף על פי שיחטאוהו כי היה מעשה בטני בני אדם ראובן
היה לו בן ולשמעון בת וללוי בת ושאל שמעון ללוי עיבה אם יתן בתו לבן
ראובן ואמר לוי בלבו אם ואמר אל תעשו בלא רשות ראובן ויחסדו אותי

שאני נותן עיפה זו כסבילי בתי שיוודעים שראובן יבחר בבתי יותר מבת שמעון ואמר
להם טוב בעיני וכסודרע לראובן אומר ראובן ללוי חטאתך לא תכוסר לא יתכן סבסביל
לבנות עבמך מן החמד נתת להם עפה שאין להם תקנה שאמרת טוב בעיני ואין
תקנת בני עמו יותר היה תקנה בני בבתך ומה שהיו חושדים אחריך זה היה להם
עון גדול ועל הכער של חסדה היית מקבל סכר גדול ועל זה עברת על לפני עור
לא תתן מכשול ואמת אומר ראובן סבסבילי שלא יהא נחמד עשה רעה לא יתכן *

ת"כ

חלון

חור פתוח לרשות הרבים ובחדר אוכרות זהב ואדם חפץ לעשות בדיקה
ופנה עבמו לבקשת מכיסו וכסבורים העם שמוכיח בעד החלון מן
הכסף ונתה רוחה שחוקרים אותו מותר לו לומר בדיקה עשיתי להוכיח עבמו מן החמד
אז שמא אסור שנראה כמתבאח מן הבדיקה ועוב לו שיחמדוהו ותפשוטו מהאול דמעשה
בחסיד טעשה שאת חלום מי יהיה חברו לעולם הבא הראוהו לו בחור אחד במקום רחוק
למחר התקין עבמו והלך כדי לראותו והיה חוקר ומחפש אחריו כהגוי' סמוך למקו' אותו
האיש טאל אחריו וכל העולם תמיהו עליו למה תבקם זה כי הוא פרוץ מאד טמע ועבב
אף על פי כן בא לבית האיש ואיש הנזיאו בחרפה גדולה והכזו על הלחי ופוטט מכנסים
טלו אומר ליה אם תרבה תכנס כאן והיה הוא וחבריו מתלככים בו אף על פי כן לא
הסגיו וככנס והכניסו בחדר סמוך לחדר הזונות וכלילה הלך וכנס כל הזונות טבעיר
ונכנס עמהם בחדר סמוך לחדר הזאת וישקם יין לרוב עד שנשתכרו והיה מקרק
בפניהם כל הלילה עד שמשתכרות ויטנו ויבא הוא והלך לו וכל זאת ראה חסיד ובה
לאחר הכין עבמו לחזור וקודם שהלך טא מן האיש בחיך תאמ' לי אם עשית טוב מיימד
כי ראיתי בחלום שתטב אצלי בגן עדן ואתה עשית פריכות ואך יתכן שתטב אצלי
כל מה טעשיתי וטראית לטובה אני מתכוין שאני מראה את עבמי פרוץ ומגידים לי
הפריכות איוזה זוכה שהטכירו ואני הולך בחטאי ומוסיף אני להם כדי שיבואו אצלי והם
סבורות שאני אקבעל אותם טהם סבורות כלילה ועוד בויתי את אמי טבאה כלילה
ומוכיחאותי בטערותי טאם יאמרו למחר למה לא טככת אצלנו אטעב להם ידעתם
שאמי הכתיב וחדהכי והכי אני מונע את הפריכות מן העבירו ואינו חושט אם חושדים
איתי ומנחל אני להם *

ת"כ

והאמר

האטה למה חטבת כזאת על עם אלהים ומדבר המלך הרבר הזה
כאטם הרי מי טחוטב על הטובים רעה חוטא * ת"כ
ינקה אדם עבמו בדבר טמביים את חברו בגון ראובן שהלך לפני
שמעון או נקן או אורה לפני שמעון או דבר בדבר טהיה קסה לפני
שמעון ויודע ראובן ששמעון אינו מקפיד וכשיאמר ראובן מחול לי מיד מוחל ואפילו
אינו מקפיד ואינו חושט ובא ראובן ומקבל דין לפני העולם הרי יותר מתביים שמעון
טהעולם מרננים על שמעון וסבורים טחפץ שמעון טיתביים ראובן ואומר כמה קסדן
שמעון הרי בידים הרע לו *

ת"כ

וכתיב

והייתם נקיים מה' ומישראל ולא מכל ישראל וינקה אדם עבמו מן
המאמינים ולא ממי שאין מאמינים כי אדם טאם תקנה עבמך לפני

לא ואומין אם כן מה יועיל שתנקה את עצמך כיון שאינו מאמינך * תרכ"ו

כתיב

לב יודע מרת נפשו פשיטא שהלכ יודע אלף מגיד מפעמים שאין לו לחדס להגיד בערו לאחרים אלף יתפוס בלבנו כגון שאדם יודע שאותם שבאים אצלנו אין חוששים בבערו אם כן למה יגיד להם אצל יגיד למי שיש לו חלק בבערו ועל זה נאמר הדגה בלב איש ישיחנה לאחרים ובשמחתו לא יתערב זר שאין לו חלק באותה שמחה כלומר מי שאינו שמח ואינו חושש בשמחתו לא יספר לנו שמחתו * תרכ"ו

אם

ביים חבירו ולא שמע אדם ולא יבא הדבר לחוץ הרי יתפן ודומה למי שגזל מחבירו ומינו השיב לו מיד קודם שלא היה בריך כי עברו מעט מכל מקום עבר על לא תגזול ועל ואהבת לרעך כמוך דשני לך לחכרך לא תעבד כן זה לפי שביישנו ולא היה יודע אדם שהיה עובר על ואהבת לרעך כמוך וכריך לטעם עליו עונם שלא יהיה גדול אלף לפי מה שחטא ידע המורה כמה הוא גדול שיעור הבוסת שמתבייש ובאי זה דבר חטא לו וישלך עליו תעבני וכדקה לבעלי בתים טובים ואף ידענו שהוא גויץ פן יראו אותו ויכלמו תרכ"ו

אחד

הוכרך ליקח עיבה להשיא אותו והומין את הנכבדים לבעלייתו לטוב עיבה מהם ושלח אחר אחר וטעה השליח וקרא אחר ולא רצה לומר לג לא אמרתי לקרא לך לפי שאותו ראה הנכבדי עמו בעליי שלא יחליט דעתו ועתה סבור לכבדני קראתי לטוב עצה במו שאמרו שמוס הקטן כשהומין בעבור כדאיתא במסכת סנהדרין * תרכ"ו

אדם

שגבג לחבירו בגון ראובן ושמעון ראובן גבג או גזל אוריימה לשמעון ובא לעשות תשובה ומחזיר לו לשמעון אין לשמעון גבלות על ראובן מפני תקנת הסבים כי מפני הבוסת לא ישיבו ומפני שלא יחסדו את אחרים מזה על ראובן שיודע שלא יהו אחרים בחסדים והוא חייב * תרכ"ו

ראובן

שהביא סס רע על דיוק ומתחלל סס שמים שמאמינים ובא ראובן וביקש מחילה משמעון ומחל לו בריך ראובן לומר סקר דברתי בעליו ואם כבר הלכו השומעים למדינת הים אין לראובן מחילה עולמית ומעולת לג שמחל מלכודס מהרה בקמה מראובן ומי שאומר טובה על הרעים ואומר על רמאי נאמן הוא והאמינו לרמאי וכפר באלו גזל ששיב את הרמאי ועוד מדבר סקר תרחק שאומר לרע טוב אחר רבי שמואל בר נחמני משום רבי יוחנן מצנה לומר למון הרע על בעלי המחלוקת שנאמר ואני אבא אחריך ומלאתי את דבריך * תרכ"ו

אדם

שמספר רע על בני אדם א תכריענו אלף הרב ממספר לתלמידיו כדי שלא יעסוק ורע שכל המספר על בני אדם רע תוכל לחסדו בדבר זה רע שמספר על אחרים שהרי אמרו כל הפוסל פסול ובמומו הוא פוסל ולמה אמרו במומו הוא פוסל כי הלב של הפוסל לא יוכל לחסד מוס לחבירו אלף כמה שמענו בו אומר לאחרים * תרכ"ו

שוחר

טוב ובקש רצון אם ראית אדם שמדבר טובות מחברו אף מלאכי
הסרת מלמדים עליו זכות לפני הקדוש ברוך הוא כמה דאית אמר
ומחנתי את אשר אחזן וריחמתי את אשר ארחם ודורש רעה תבואנו אם ראית אדם
שמדבר רעה על חברו אף מלאכי הסרת מדברים רעה עליו לפני הקדוש ברוך הוא
כמה דאית אמר ישוב עמלו בראשו * תרלד

לעולם

אל ידבר אדם דבר לשום גיאות כי באותה מידה יכשל מנאמ' מה ראו
בביתך וכענין שראו ואמר חזקיהו השיב לו יסעיהו וכתוב נאם
הגבר הנקם על לבסוף הוצרך לומר נפלה לא ביד ה' * תרלה
סאין לו או לאזהבו עין אחת לא יזכיר לו אדם על שום דבר עין אחד
מלא יתבייש כמו שאמרו מי שנתלה אביו לא יאמ' לו תלה לי חפץ זה *
תרלו

אדם

הלומד בנעשים או הלומד בשחין לא יהא רוקק משום דכתיב כי דבר
ה' בזה וכן אם יראה אדם בני אדם שהם בן אל ירוק כי כתיב מעשה
ידיו כלם כי הבריואים והחוליס כלם תלוים ביד היוצר ומעשה ידיו הם כלם לבן לא
יתכן לרוק בעבור שום אדם ולכך תרגם ואביה ירוק ירוק בפניה ואבנה מנוף כוף בה
מלא יתכן אפילו האב לרוק על בתו כבעשו או כבעסה או כבערה * תרלז

לא

יאמר אדם ליהודי אם כך עושה אינו יהודי אם כן כנרי אני או משומד
אני דבר רע אפילו בתנאי איך לאומרו * תרלח
אליכם כל עובדי דרך שצריך אדם לכנות אם ראובן יספר לשמעון
אמרתי לאותו כנרי כך וכך חרפתיו ארור וקללתיו לא יאמר לחבירו
כאותו לשון עבמו שיאמר לשום אדם מישראל אמרתי לו ארור אתה * תרלט

לא

אחת באו איש ובנו וניה האב לבנו כשיקראו בתורה שלא ילך על
ברכו לנשק כי היו הרבה שם שלא היו להם כנים וניה לבנו כן כדי
מלא יהא להם עגמת נפש * תרמ

בעיר

אם

יש לאדם בן קטן או בת קטנה ומתו ואין נשאר לו קטן וקטנה אל
יולך אדם בכני קטנים מקרוב זמן בפניו כי גורם לו לזכור בערו *
תרמא

אדם

סהויא נעו מחוטמו והוא הולך לו ובא אחר ונמאם בו או סהויא
הנע יבא לדון לפי שגורם מאוס לחברו וגם אם הביא בניו או בנותיו
עמו בבית חברו והנה מנהג של ילדים קטנים שהם סביב לחוטום מאוסים אבל אם בא
אדם לביתו ורואה הילדים ונמאם איך זה כשאל כי מנהג ילדים כן * תרמב

יכול

אדם לשקר כדי שלא יתבייש חבירו וכשישקר יעסוק לשנות כדי שלא
יהא כל כך סקר לבמרי כי מצינו שאמר ואנחנו הושבנו נשים ככריות
וממחאל הקטן אמר אני שעליתי שלא ברשות כדי שלא להלבין פני אחר אבל במקום

שאחד מוטו מלבינים פניו כמו שאמרו אם ישנו לשחט לפנינו נשאל לו אם לא ידע
הלכות שחיטה הרי אף על פי שמתבייש אין חוששין למה שחט לא היה לו לשחט עד
שיאמר לפני חכם הלכות שחיטה * תרומ

אדם

תפס את חבירו בקהל ואמר לו למה דברת עלי דברים שלא ראית
כי חברת עם רשעים והלבת עמהם ושחקת עמהם הרי אתה
בעצמך מעיד על מעשיך ועל מחשבותך * תרומ

ההולך

עם הטובים אף על פי שאיך יודע מה בלבו תכריעהו לכף זכות *
אחד אומר לבנו מדוע הלכת אחרי החמורים הפריטים אומר ליה
לקחתי חבלי חכמים ומסתים אל תחת כנפי השכינה כי ראיתי שהיו חכמים לשחוק
בקוביא אמרתי להם תשחקו בפסוקים מי שיאמר פסוק ססופו א' ואמר חבירו פסוק
שראשו א' נכן על כל אות ואות ומי שלא ימצא יפסוד הרי עשיתי שלומדים תורה ואמרו
חכמים ומקרבן לתורה אומר ליה אביו עד שבאת למשך ונמשכת ונלכדת בחבלי
השוא ובעבודות החטאה כי למדתם דברי תורה להתלוצץ בהם ולשחוק וזה כפרתך אל
תלך בדרך אהם יותר ועל כל אות ואות שיבא מפיהם כרוך או תעניות או מעות
לעניים שאין להם במה להסביר מלמדים לבניהם ותגרום שלמדו כנגד מה שהחטאו
אותם שלא ידעו ללמוד כגון קטנים * תרומ

אדם

שמחטב לעשות מצוה והיא אינה מצוה אלא עבירה היא ועשאתה
כי לא היה לו ממני לשאול מקבל סכר כבנות לנו אבל אם היה לו ממני
לשאל ולא שאל בעצם כעוזה וכיפתח * תרומ

רבי

שמעון אומר הרואה את הנוגד טרואה המעשה מיה יהיה באחריתו
ופגור הרואה את הנוגד טרואה אותו אדם עשה כך וכך ונעשה לו כך
וכך ואם אני אעשה כן כסם שנעשה לו כך יעשה לי ומתוך כך יעשה שלא יחטא יש
אדם שנלכד באותו עון שחטא סוכדי בללות לכל עונו שנאמר עונותיו ילכונו
את הרשע אם גזל מעל יגזל נתפס ויש שלוקח רבית או בעולה בא ממון לידו
או סבור שהוא היתר או מורה לעצמו היתר והוא מאבד מנד אחר כל מה שהרווח
פעון כדי שירגיש ויסיס על לב שבאותו דבר שהורה בו היתר שהוא אסור ויש
שיכליח בעולה כדי שירבה עונותו כדי שלא יעשה תשובה ופתאום יאבד הכל
וכתיב עיניו פקח ואינו לכך יזהר אדם מכל אלה וישב בעגור ממון בידו *
תרומ

מעשה

ברסע אחד שאמ' לחכם אלו היית מורה לי דבר אחד הייתי עושה ואפי'
קמה לי ביותר אמ' לו א תבזבז ובה תהיה לך תשובתך מקובלת אמ' הרסע
זה אסכול אע"פ שקמה לי ביותר כשבא לגזול אומר בלבו אם ידעו כי אני אומר אמת
גלתי יתלכני ואם אומר שקר הוא אכזב נמנע פעם אחת הפקיד לידו המלך את

הכלי שהיה כסף והיה בן זמנו וזהו אומר לו גוולו חטב בלבו אזי צריך ליטבע על סקר
ואעבור על בואת מורי נמנע והלך לו פעם אחת רצה לבא על הזונה אחר זה יכירו
אותי אם אומר סקר אעבור על מצות מורי נמנע והלך לו כך שב על כל עונותיו לכך
כאמר שאל ודבר כזה הרחק ממני וזהו שנאמר שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו
כזב ולא ימנעו בפיהם לשון תרמית * תרמית

אחד

היה אומר לבחור אחר יש לי צער עבדך שאינך עוסק בתור' ובמנות
בעבור אבדך אזי מעטער שאהבתו אותה שהיה טוב ואינך טוב כמוהו
אמר ליה החכם לכבוד אביו אתה חוטט שאתה אומר בשביל אבדך ולכבוד אבדך שבטמים
לא הזכרת כשאתם חוטט יש לצדיק להצטער על שאין רצון הבורא בו שהוא רוצה שיהיה
בדיקים שנאמר רוצה האל ירחיבו וכתוב כי רוצה ה' כעמו ואם אדם רואה שנים שאין
עוסקים בתורה ואין מקיימים המצוות יקרב לבם אל אבותיו ויאמר לו הלא אבותיך
עשו המעשים טובים ואתה למה לא תעשה בהם * תהא ביראת ה' מן המנצחים
בגון שבידך יכולת לעשות גדרים ולמחות ביד עובדי עבירות ולא המנצחים ותהא
במילי דעלמא לעגוויין מן המנצחים ולא מן המנצחים כשמתקבלים ומביישים אותך
ומפסידין לך * תרמית

מעשה

בחסיד אחד שאמר לו במה הארכת ימים אומר לפי שמעולם לא
קללני אדם או חרפני מעביתיו אף הייתי סובל ומנהל לכל שביערי

תרמית

כשם

סכרין האדם שיהא עניו מן המחרפים אותו כך יש לו לעשות מצני
ביתו וחבריו ותלמידיו לא יענו קשות כיצד הרי שהיו מקללין אותו
או מכזיבין אותו ובני ביתו וחבריו ותלמידיו רוצים לקלל ולחרף ולהכות את המחרף ואת
המכזה לא יתנם וימנע מהם שנאמר אם לא אמרו מתי אהלי מתי יתן מעשרו לא נטבע
וכתיב ויאמר דוד אל אבישי הניחו לו וינקלל וכמו שאמרנו לרבי אשתך אשתי ולרבי חייה
אמו אשתו ושתקו והשומעים יש להצטער עליהם ואם יכולים לענות יענו כמו
שאמרנו ווארץ מה הוא כי תלגיו עליו וכתיב למה יומת מה עשה ואל יתן העניו
לשום אדם להתקוטט בשבילו ואם יאמרו לו בן הזונה או על אשתו או לאשתו או
למשכחתו אל יתן לשומעים להתקוטט בשבילו ואם רוצים לומר עברייך יאמר כל זמן
שאני אומר לכם תשמרו עליו חרם אני עברייך כשם שאינו מקפיד בדבריו גם אתם

תרמית

אל

יתן לו רשות לכעוס ושלח יעשה דבר עד שיטאל עצה מאותו אדם
שאין דרכו לכעוס על חנם אלא כשמכזה לכעוס אבל על המחטאים
כתיב כעת אפך תעשה בהם כבואתם שמונעים את הרבים מלעשות טובה כל זמן
שהם בחיים * תרמית

מי

שהוא חפץ בחיים בתורה יומם ולילה צריך להסיר מלבו קנאה ושנאה
וזהו שכתב חכם מלבד כי היה אחר כשהיו הביבור גות' מן פעמים
אומר לאחד תן כך וכך לזמן אחר לאחד תן כך וכך לזמן אחר אתה אומר לו חברי
ולמה לא תחוקר עליו מה כל אחד נותן שמה אחד מן העשירי נותן שפחות ממך ואתה
נותן יותר ממני שהוא עשיר יותר ממך אומר להם לא תקנאו קנאה ובער ומחלוקת
לעבדו

לעצמיו וגם שבה שאלם אחיקור ואחשוד אותם מחמת שבה אומר לי לתת כך ומחמת
ההבהם אותם אומר לאותם לתת פחות ממני ואעשה מחלוקת ואקנה ואמנא אותם
ושמא נקיים הם ואני שונאם על חנם או שמא אותם שאני סבור שהוא עביר שמא און לו
כמה שאני סבור ואם אערער עליהם ושמא הם ישמעני לי ויקחו יותר מהם או יפחתו
ממני הרי אני גוזל אותם ועוד און בידי לפחות ולמה אגרם עבר וכל עבר ותרעומת
גורמים בטולים שמכבלים האדם מדברי תורה * תרנג

ואחד

שמע שהיו אומרי עליו יש לך כך וכך וכך אומרו איתך אומר להם אם
הייתם יודעים שיש לי כפל מה הייתם עושים אומר לו היינו לוקחים
ממך כפל אומר להם הרי רובה לגזול את אחרים הרי אני אתך כפל *
תרנג

יהודי

אחד הלך למרחוק וראה יהודי אחד בחלום שהיו העליונים שוקלים אותו
שהלך בכף מאזנים ועונותיו בכף מאזנים והכריעו ועונותיו אומר כיון
שעונותיו מכריעים און לו חלק לעולם הבא באו אחרים ואמרו לא שקלתם יפה ושמו
עבורת של שועלים ושאר עורות על איש והכריע האים אומר הרי הוא בן יעולם הבא
והאיש טראח בחלום היה סבור שהוא חי וכשעה שמלם היה מת הנשקל ואמרו אותם
עורות שהניחו עליו היו עורות שנתן למם וכתיב ונגוסף צדקה כשהקהל מחרימים
לתת כך וכך למם ונותן באמונה נחשב להם לכדקה והגוף מסקלו מפני שאמרו תקלתא
במאזניו ואשתכחתא חסיר ד"א לפי שבגופו טרח במתלות חסדים * תרנה

מעשה

בבן אדם שכבד את אביו וצוותר אומר ליה האב אתה מכבדני כחיי
תכבדני במותי אני מוכר שתלין כעסק לילה אחד ועבור רוחך שלא
תדבר לאחר פטורת אביו הלך לו למדינת הים והניח אשתו מעוברת והוא לא ידע
ועכב בדרך ימים ושני וכשחזר בעיר בא בלילה ועלה לחדר שאשתו היתה שם שוכבת
ושמע קולו של בחור שהיה מנשק אותה שלף חרבנו ורצה להרוג שניהם וזכר מצות אביו
והשיבו לתערה שמע שאמרה לאותו בחור ככה שאכלה כבר יש שני רבות שהלך אביו
מאכלי אילו היה יודע שגולד לו בן כבר הגיע להשיא לך אשה כשמע זה הדבר אומר
פתחי לי אחותי רעייתי בדרך ה' שעבר כעסי וברוך אבי סגוני לעבור כעסי לילה
אחת שלא הרגתי אותך ואת בני ושמת שמחה גדולה ועמו משתה לכל העם הנמצאים
ושמחו הרבה מאד * תרנו

מעשה

בבדיק אחד שהיה רגז וכשהיו מתקוטטו עמו לא היה משיב לא מעשים
ואחר כך עובר כעמו והיה מתחרט ושאל לחכם מה אעשה שלא אענים
בני אדם אומר תקבל עליך לאחר שתקלל ותענים שתאמר כל מה שאמרת לי לא יבא לו
או קורט שתבא לקללו תאמר כל מה שאומר לא יבא לו או לא תענים ולא תקלל ואהבת
לרעך כמוך וזה לא רבה לעשות כך אלא קבל עליו בכל עת שיקלל ויענים שיתן כך
וכך לכדקה מעות לפי שיודע שבטביל מעות לא יקלל ועוד שיהא לו כסרה *
תרנו

כל

המבקש נקמה מאותם שעשו לו רעה ונענמו על ידו כשיעשה דבר
ביוכא בו או הוא או זרעו יענמו און על פי שלא היו מענינים אותם
כא 21

עבור זה לא היה מבקש נקמה אחר שביקש נקמה ויבטוהו מידה כנגד מידה אל ידור
אדם במקום שאנשים או נשים תקבלים ומענישים ויתכלל על זה להרחיק מהם
ומעונשן * תרנב

כמהרים

להפרע מן האדם כשנבעקים עליו מאשר לא יבעקו עליו שנאמר
וקרא עליך אל ה' וכתוב כי אם בעקו יבעק אלי ושמעתי שאל לא
בעק פעמים היו מאריכים לו שאם עשה שום זכות כדי להשלים לו או בעבור שיחטא
הרבה כדי להרבות פורענות עליו כמו שנאמר כי לא שלם עון האמורי עד הנה וכן
דור המבול אבל כשתובע עלבונו איך מדת הדין נותנו להאריך כמו שנאמר הכבעקתה
הבאה אלי עשו כלה לפי שאומרת מידת הדין כשנבעקים לפניו בטר ודם ממחר לנקום
כל שכן לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא * תרנב

רע

והבן כי ההורג את הנפש או העושה רעה לאדם אינו נענש על
חולתו האחד בלבד אלא על כל שמכעבר עליו שנאמר וגם דימו הנח
בדרם גם לרבות דימו של זקן וכל שמכעבר עליו * תרנב

מעשה

באחד שמתו בניו הזכרים אמר לתלמידיו בשעת מיתתו יודע אני
שאיך בי עון אלא אחות קטנה היתה לי והיתה אלמנה והיתה ברכון
לוקחת בעל וכופת היה לה למר קח לי בעל ואני הייתי יכול לזונה ולא רציתי כדי
שישאר לי ממונה וכספיה וכשביל זה מתו בניו בלא בני' והיו גדולים * תרנב

איש

אחד היו לו בנים ובנות וכשהיו נשואים מתו והיה מספר לחכם אחד
אמר לו מעריפא גוי אחת היה לי ומת הגוי המעריפא שלי ואמר כך
מתו בני ובנותי והמזון נשאר לחתני ולכלותי כיון שלא זכה להעמיד תולדות למה לא
מתו קודם שנישאו שלא יבא ממנו ימדי לידם ואמרו כל זמן שהיה איתנו גוי חי היה לנו
הצלחה אמר ליה החכם שמא המזון בעולה אמר ליה לא עשיתי לשום אדם רעה אלא
לחיותו גוי היה מטעה אותנו ועושה לו עולה הרי כשמת ומלאכו הגיד לי ובעק על זה
יהקרום ברוך הוא עושה משפט לעשוקים בין יהודי בין גוי לכן לא יגנוב אדם לא ליהודי
ולא לגוי שלא יתחלל שם שמים על ידו * תרנב

מעשה

באחד שנתן בנו לבת אחד ונתן לבנו כסף וספרים מת הבן ונשארו
לאלמנתו בכתובה אמי זקן אחד אני זכור שהמזון של אבות הבן היה
מן הדין ביד אבות מי שלקח האלמנה כי עשה להם עולה לך באל לידו מהאבות הניחו
לחיותו הבן הכל ורמה אשתו וורע מי שהמזון של אבותיו שלקח האלמנה יורם האשה
הרי פוקד עון אבות על בנים * תרנב

אדם

שנפטר אשתו לא יתכן שישא אשה אחרת כל זמן שמועב מרבים
ממנוכרים המתה ומגרים עליה באדם שאומר זכר פלוני לברכה
במה קשה לנו מיתתה ובר לנו עליה מאד * תרנב

אדם

שים לו טפחה ויש לו בת ונישאת הבת לבעל בת הטפחה ולסוף
מתה והגיחה לבעל בת הטפחה להכניס אשה אחרת אל יתנו
לבעל כסת נשאר לכסות שהכניסה בת הטפחה לו מה שנתנה לה אמה כי אמר חכם

אחד הקדוש ברוך הוא מקפיד על זה שאמה על מיתה מבעות בצרתה שבתה מתה ועדין רוחה שביגע כפיה לאחרים וכמו הוה לך שחותנה עם אשה אחרת בבית ורוחה ששוכבת על מצבות שהיא נתנה אף על פי שמה שתקנה היא וכל שיש לה על

הארץ

תרסה

שמואל

דיהיב ליה דמי בוסתה לטעמיה מאף על פי שאמתו היא וברשות היא אף בידו לביימה אסור לבייש את העבד ואת הספחה ולא את בנו ולא יביישם על חנם ואם עשה רבוננו לא יאמר לו לא עשית בטוב שנאמר הוי האומרים לטוב רע ולרע טוב לפי שהוא כפוי טובה כי אף מרה רעה כמו כפוי טובה אפילו כנגד הבהמה אמרה תורה אל תהי כפוי טובה שנאמר ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשליכנו אותו לפי שהכלב עור שהזכים לא הביאו הבהמה ביער הרי נשאף לך החלב והעור לכך אל תהי כפוי טובה ותן לי הטרפה וכתוב לא תדרוש שלומם וטובתם כל ימך לעולם ודוד דרש שלום חנון בן נחש מפני אכזבו וכן כתוב לא תחסום

סור בדישו

תרסו

כל

מעשה ברמות שאדם גורם צער לחבירו נענש ואף אם יעשה צער על חנם לבהמה כגון שמעם עליה משאוי יותר מאשר יכולה לשאת ומכה אותה ואינה יכולה ללכת עתיד ליתן את הדין שהרי צער בעלי חיים כתיב לנו בענין בלעם לתה הכית אתנוך כנגד שאמר לו יש חרב בידי כי עתה הרגתיך לכן נהרג בחרב ואנה הזהיר שהרי בבני נח לא מצינו ורדו לאדם שלא התיר לו בשר תאוה נתנה לן רדייה אבל לבני נח שהותר להם בשר תאוה לא נתנה לו רדיה דבר אחר למה מן הדין אף לרדות בעבדים ובהמות כשאדם פושעים ואף להטריחם על חנם אלא בערב שבת וכערב יטו כדי להכניסם מבעוד יום לביתו וכל מקום דכתיב ונתן לך רחמי ורחמך רבי יהודה אומר משום רבן גמליאל הרי הוא אומר ונתן לך רחמים ורחמך הרי סימן זה מסור בדרך כל זמן שאמה רחמן ורחמו עליך

תרסו

יודע

בדין נפש בהמתו ורחמי רשעים אכזרי אדם שאינו בריך לאכול בשר והוא יודע שתסרח ואם ישחוט ולא יכטרך כלל לא ישחוט וגם עובר על כל תשחית אבל אם בריך לצור מותר שהרי רבי חייל היה שחוט בשביל דם עוף לפשתנו יודע בדין נפש בהמתו חולה שלא להטריחה וכן אם כבר הגיע זמנה ללדת לא יטריחה וכל סכן שפחתו

תרסח

ויאמר

אלו מלאך ה' על מה הכית אתנוך וכול לא יכה כשאין המשא עליה כבד ואינה רוכה ללכת לכך נאמר זה שלם רגלים על זה אתה נענש כיון שמלומדת ללכת היה לך לחשוב שמה חולה היא והוא עין שמטריחה וכן בלילה כשהבהמה נוסמת בנחירה בחוקה כמו שקורין בלסון אשכנז סג' כן עושה בנחירה ברוב שרוף רוח רעה או מזיק ואינה רוכה ללכת ואין להכות אותה שהיא יראה תמנה וגם מאשר רוכב עליה ולא יחא כפוי טובה כנגדה ולא יכנה וכל סכן לאשתו יחשוב אם היה הוא מסור ביד אחר אף היה רבוננו שיעשו לו כך יעשה לאותו שנמסר בידו ואדם שיש לו עבד או ספחה

טובים והעני לא יתכרס לאים אכזר כי יכס על חנם באכזריות * תרעט
הכותב שמעתי מפי כהן מודנא יודע בדיק נפס בהמתו ורחמי
רשעים אכזרי פירוש רחמים שעושה האכזר עם בהמתו שנותן מדה
גדולה של מספא לבהמה לנאכל ולמחר מרייה הרים וגבעות כי אומר הלא אני נותן לה
מספוא לרב ופעמים שאינה יכולה לרוץ ברבנו מכה אותה באכזריות נמכה שרממים
סרחם עליה באכילה בהכנים לנאכרים וזה שנאמר ורחמי רשעים אכזרי *

תרע

שאינו נוטף בני אדם וכן אם יבית אם חפץ יהודי לגרמו יגרש
בשבת קטן אבל לא יזרוק עליו מים רותמים או להכותו במקל גדול
או לרמוק אותו בדלת או לעורו לא יתכן * תרעא
עגון ההורג בחור הראוי להוליד ממנו שהורג זקן ונוקנה וסרים שאינם
מולידים ויותר עגון שהורג שמזכה את הרבי' מ'אדם אחר כי רבו קודם
לאביו לפדותו שהוביאו לחיי העולם הבא * תרעב

כלב

ויותר

היה לו שתי מניקות ככרו' בביתו והיה בנייהם מחלוקת אמ' לו למה
אתה גורם בביתך מחלוקת אמר אם היו באהבה יחדו שמו יגבנו לי
אבל עתה אחד יראה מחבורתה אמר לו עליך נאמר לא תפסו דמים בביתך וכתוב
ואל בניתך אל תשען סאתה גורם שמו זאת תמית את הילד שאתה מניקה או זאת
ילד של זאת המנקת ואתה פסעת ומעליך עליה אתה עשית ונתת חרב בידם
שנאמר יראו העלבים וישפטו אשר הבאסתם את ריחטו בעיני פרעה ובעיני עבדיו
לתת חרב בידם להרגנו *

אחד

תרעג

עור לא תתן מכסול שלחן ירחוץ אדם שהוא מוכה שחין עם יהודי
אחר אלא אם כן יודיענו שנאמר וזהבת לרעך כמוך וכתוב ולא
תעמוד על דם רעך * תרעד

לפני

ולא תעמוד על דם רעך אבל אם הרבה מתלחמים עליו אל יטליך
עצמו בסכנה ואל יעשה פשיעה בגופו ואם אדם נוכע בנחר והוא
כבר אל יעזור לו שמו ינוכע עמו * תרעה

כתיב

את דמכם לנפשותיכם אדרוש אם מית אדם בפסעו כגון שמתקוטט
עבד שהורגים אותו עתיד ליתן את הדין שגרם לעבדו מיתה או אם
הולך למקום סכנה כגון על קרח בימות החורף אם נפל במים ויטבע או בחורבה יסנה
הלך ונפלה עליו וכן המתקוטט עם אדם אלס ורובח ומגזס לו וזה מחרפו ומכעיסו כל
אלה עתידין ליתן את הדין שגרמו מיתה לעבדן להתקוטט עם מי שהסעה משחוקת
לו או המתקוטט עם מכספים ומכספות ועם מעבדים ובעבדים על ידם וכני אדם
שהם מועט ונלחמים עם גבורים ומרובים יכול אף כמו שציוו רב ושמואל על דבר רב
אדון בר אהבה שאותו סהיה בעל ז' ראשים סנפלו לו ת'ל אף את דמכם לנפשותכם אף
חלק כיון שידברו רב ושמואל שזכותו של רב אדון בר אהבה מרובה לא קבלו אותו אמר
מוטב שיכנס ולא יפול החרבה אף על פי כן הוא כעוס * תרעו

ואך

שחייב אדם על נזקי חבירו כך חייב על נזקי עצמו הוא עצמו שרק
נטע בסני עצמו ומת' למסעברו מקרע את כמותו עצמו ומסבר את

כשם

הבלי בחמתו ומסור את מעותיו בחמתו פגור מדיני אדם ודינו תסור לשמים שנאמר
ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש * תרעו

אדם

טבאו עליו חומים וגוזלים והסבים לקחת ממנו מידו והוא יכול
לברוח ויודע בברור שאינו יכול להלחם כנגדם ואומר כיון שלוקחים
לי אותו ממון למה לי חיים או גוף הדם שרודף אחר הרובח שבבור ממנו ונהרג וכן
המסור נפשו בבית טכפל עליו דלקח להציל ממנו והאש מלהטת כל אלו עוברים על
שנאמר ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש * תרעח

מי

שחייב סקילה לא ילך במקום חיות ולא על גנות פן יפול ומי שחטא
בדבר שיש בו חנק אפילו בשגגה לא ירחוק כנחד ולא ירגיל לעבדו
בספינה וכן מכל דבר יזהר מכיוצא בו * תרעט

בני

אדם שעוברים בים ועמדה עליהם רוח סערה למסר הספינה או
להטביעה בים ושאר הספינות עוברות בשלום בידוע שיש בספינה
מי שחייב ורשאים להפיל גורלות על מי שיפול הגורל ג' פעמים זה אחר זה רשאים
להפילו בים ומתפללים שלא יפול על הזכאי אלא על החייב שנאמר ה' אלהי ישראל
הכה תמים וכתוב ויפול הגורל על יונה וכתוב שאינו והטילוני הים ולמה לא אמרו לו
ליונה תסליך עבדך אל הים אלא לא רצה להסליך עבדו ועוד גוים היו בספינה ומוטב
שיטליכוהו הים ואם ישם עלי או עריבה קטנה אל יפליכוהו בים אלא יתנוהו שם באותו
כלי ואם ינצל יוכל * קודם שנכנסים בים אם יבא רוח סערה מי שחטא בדבר שיש בו
סקילה אפילו בטובג שיפילו גורלות ועל שיפול להפילו בים * תרעס

נשים

היו חשודות על שאוכלות ילדים אמרו תקצת התלמידים בן סורר
ומורה כיון שעתיד להרוג את הנפש הורגים אותנו כך אילו שחשודות
אמר להם החכם אין ישראל על אדמתם לדון דיני נפשות ויש נשים שעל כרחם עושין
ויש שמכסכות אלא זאת עשו תכריזו בבית הכנסת כשתהיינה אף החשודות שם מידעו
אם יבזק אחד מן הילדים שיחזו מיניהם באבני המקיפות את הבאר והחייבות ימותו
באותה געה וכתוב והכלתי את עמי מידכם ולא יהיו עוד בידכם למעדה * תרעז

כתיב

ותאבד את כל זרע הממלכה לבני יהודה אחת רצתה לקחת בעל
ואמר האיש כיון שיש לה רוב בני איני רוצה לקחתה לקחה ידי כניה
ושמתה על ידי אותם שמתו וקראו אחריהן ומתו כגון זאת מי שהיה יכול באותו ענין
לעשות להם קודם היה מציל את בניה כשעשתה לאחר * תרעב

תינוק

אחד היה בוכה לבילה והרגישו וידעו שאשה יהודית עשתה לו
ואמרה אם התינוק לחכם הנה בני בוכה שכיסף אותו פלוגית ואכס
שלא יבכה ויחזור החולי על אותו הילד פלה שהיה החולי עליו תחילה
אמר לה חכם אם אמנו חטאת הילד לא חטא * תרעג

הרואה

בחלוס מתקן בבק למצות ורואה היצת אם בתנור למחר יעשה
מחלוקת עם שום אדם ויבקש רחמים סיהא לטם שמים ושלא יחטא
במריבה * תרעד

כתיב

אדם עשוק ברם נפש עד בור ינוס אל יתמנו בו אם בורח רוצח
אלך אל תקבלהו בין יהודי בין גוי כמעשה דרבי טרפון בנייה *
ת"כ

אם

יבחרו רשעים וחטאים ואכלך לחסות בצל כנפוך אל תהי עליהם
ומן ואם תקבלם יהפך הרבר ויהיו לך לטען או לזרעך כי כאלמר יבא
רשע לעיר אם תוכל למחות בידו אל תתנהו לבא לעיר וכ"ס בביתך שאל תקבלהו
הוא או זרעו יהיה לך או לזרעך לסיכים בעיניכם ולכנינים בכדיכם שגמת לעיר סדר
בה וכתוב כי לא ינוח שבע ירשע על גורל הכדיקי למען לא ישלחו הכדיקי בעולתה
יריהם * ת"כ

אם

יש לאדם בנים ואחד ביניהם זולל וסובא אל יעקור את עבמו ואת
בנו בשביל האחד ולקוף יבא לתרבות רעה לכך מוטב לו שקודם
יעשה באלו לא היה בנו מעולם ואל יעשה לו רעה בשביל האחד * ת"כ

עם

הארץ מותר לקרעו כדג ומגבו כגון רשע שרוף אחר חבירו להרגו
ביום הכפרים שחל להיות בשבת אל יאמר אדם איך אחלל שבת ויהי
או עם הארץ שבה להלשין למלך לאבר סוכאי ישראל כמעשה קמחא ובר קמחא *
ת"כ

מומר

שאמר לבכור תסכירו לי לכתוב ס"ת במצות שלי לקרות בו בבית
הכנסת לא יקבלו ממנו שמה לאחר זמן יאמר תשיבו לי ס"ת שלי
ועוד שלא יהא גנאי למספחה של אותו מומר ואם רוב ישראל נתנו המצעות ומיעוטן
המומר שתפו אותו עמהם ואם לאחר זמן יוכלו המומרים או יורשיהם שבכורים לומר
תחתכו חלקינו ונתנו לנו אל ישתפו אותו עמהם ואם היהודים רבים מהמומרים
ויכולים לסלקם במצות אם ישאלו חלקם או יקבלו מהם ופעמים שיש כבוד למספחה כי
אומר חף על פי שהיא מומר לבו לשמים ואז יניחו לו לת" * ת"כ

מי

שמחטויא את הרבים איך מתפללי עלינו שיתרפא או מי שמונע את
הרבים לעשות מצות ואף מי שהחטויא את הרבים ומתו מקצתם
וחלה איך מתפללים עליו שיעשה תשובה כי לא יועיל אבל מי שמונע לעשות זכויות
יוכלו להתפלל שלא יעשה יותר כי גם מי שמחטויא בשוגג כגון שאין בדיק וחסד ביראת
שמים ממנו אבל אם יש אכלו והוא מזהירו כבר מזהיר * ת"כ

מי

שים לו בנים או חתנים או תלמידיו ויש לו ספר שמות אל יניח בביתו
פן יעסקו בו בלא ידיעתו ויעשה גניזה שירגו במקום שלא ידעו כדי
שלא יקחום שמה יעסקו בו בלא ידיעתו ויענישו והוא נענש על שהיה יכול לגנוז ולא
גנוז * ת"כ

גר

שכח להתגייר וכבר קבל עליו כל המצות מצות עשה לעשות וכל
מצות לא תעשה שלא לעשות ומבקש שימולאו אותו והיה מאכילו
בבלות וטרפות כי אמר כל זמן שלא נמול ולא טבל הרי הוא כמו נכרי אמר ליה חבירו זה
לענין ישראל שאם נגע ביינו אסור לשתות אבל כבר קבל כל המצות עליו איך יתקן
לקאילו בבלות וטרפות * ת"כ

אף

על פי שאמר גר שנתגייר כקטן שגולד דמיו מכל מקום משלם מה

אחר שחייב לשלם ואם הרג נפש ברוך כפרה * תרצה
 כאל לפני חכם ואמר ליה זוכר אני כשהייתי קטן הייתי גונב לבני
 אדם וגם הייתי טומא כשאר חטאים אמ' שמא איני ברוך בי בשחטותי
 לא הייתי בן י"ג שנים ויום אחד וכך כשהייתי למה ברוך תשובה ולשלם אמר ליה כל
 עונות שאיתך זוכר וכל אשר גבת אתה ברוך לשלם שהרי יאשיהו שב מכל עונות ושלם
 כל אשר דן שלא כדון מצוה להפסיד ממנו שלא כדון בקטנותו ואם תאמר זהו דין מפני
 שעל ידי גדולים נעשה אינו חייב ומכל מקום שב ואמר החכם לו לשלם כל אשר גבת
 וכך מי שהיה חכם ואחר כך מנוקף דעתו ואחר זמן נתחכם כל ההפסדות שיאמרו לו
 עדים אף על פי שהיה פגור בבית דין וכך מי שהיה טכור כלונו אבל אינו כל כך חייב
 מכל מקום על דיו נעשה אבל אם אמרו לו מאד קטן היית כשגבת כיון שאינו זוכר בו
 אינו ברוך לשלם * תרצה

אדם שחשב לטובה ואחר כך הענישו תלמיד חכם סבור כסול בגון רבי
 יעקב בן קורשאי שלמד ממכת עוקצין כדי שיעיין רבן שמעון בן
 גמליאל אף על פי כן הענישו רבי מאיר ורבי יוחנן העניש רב כהנא ובקם רחמים
 ונעמד מקברו וחי ועל רבי שמעון בן לקיים שהעניש לא ביקם רחמים לפי שרב כהנא
 על חנם העניש שהיה סבור ששחך עליו ולא שחך * תרצה

ואם תראה דור שמנהיגו לעים דע לך לפי שהיה להם מנהיג טוב והיו
 מבזים אותו וכתיב יען מאם העם הזה את מי הטילוח ההלכיל לאנו
 אז לפי שהבדיקים היו נהגים בעגוה כשהיה להם למחות ביד רעים היו אומרים מה
 אזי ראוי להוכיח לו כשהיה לאל ידם אז ידי אבות הם לכך הרכיב עליהם מנהיג עז
 שאפילו היו חסדים למחות ביד רעים יראים מפניהם וגם אם יוכיחום לא יהיו דבריהם
 נשמעים אפילו לטובה ויהיו כפופים לפני רעים * תרצה

ואם ראית רשע מתאריך או שהשעה משחקת לו דע לך שיש בידו דבר של
 זכות ומשלימין לו בעולם הזה או ביד אביו ואמו היה זכות ואם אין
 זכות בידו דע שלרעתו הוא כדי להגביהו תחילה וא"כ להשפילו ויותר יבוער מפני
 הבשת * תרצה

יש רשע שיש לו פרקליט אחד טוב בגון מקבל אורחים או עוסק במתים
 ומתים יבקשו עליו רחמים אף על פי שיש בידו עבירות וכך המליץ
 טוב בעבור הצבור למלך או לשלטון או אדוין כבדקה ובמתילות חסדים מרחמים ממנו
 פורענות ומאריך ברעתו * תרצה

אשר פיהם דבר טוה וימינם סקר פעם אחד גזרו שמדות על ישראל
 להעבירם מעל דתם להטבילם במים ולעזוב את ה' אלהי
 ישראל לתפוס אמונת הגוים וישראל עוסקים לברוח ממקומם והיו לרבים שרים שהיו
 מראים את עבמם בארבעים ואמרו תבואו אלינו ונגן עליכם כנגד אויביכם באו אצלם
 והרגום לכך אמרו אל יתחר יהודי עם נכרי * תרצה

שנים

שנים שנים ובקטן גוים להרגו אחד מהם אם אחד תלמיד חכם והשני
הדיוט מכה להדיוט ולמ' הרגוני ולא חבירי כר ראובן בן אינעורובלי
שכחם שיהרגוהו ולא לרבי עקיבא כי רבים היו בריכים לר' עקיבא * ת"ס

וכן

בנשים שאמרו גוים תנו לנו אחת מכס ונטמא ואם לאו הרי אנו
מנטמאים כלכם יטמאנו את כלם ואל ימסרו נפש אחת מישראל ואפילו
פנויה אל ימסרו להביל את נשי אנשים ובימי חמונים עשו ברע שהיו נותנים להגמון
תחילה אלף שחשבו איך אשה מתעברת מביאה ראשונה חף על פי כן לא היה להם
לתת להגמון וכמו שאמרו לבעין הריגה אם הגוים אומרים תנו לנו נפש אחד מכס
ונהרגוהו ואם לאו נהרג כלכם יהרגו ואל ימסרו נפש אחד מישראל אבל אם אחד רעב
ביניהם שמים כלם בסכנה שמתקוטט עם הגוים ואומרים לו אל תתקוטט למה אתה
ממים כלנו בסכנה ואינו חושש והרג את הגוי נותנים אותו כדי שלא יהרגו שהרי הוא עם
את עצמו ואת כלם בסכנה * ת"ס

בני

אדם שבספינה והיה רוח שברה איך שאזים להפיל גורלות שאם יפול
על אחד מהם צריך להטילו בים איך זה לעשות כאשר עשו ליונה בן
אמיתי השתאף אסמכתא לא קניא לבעין ממון וכל סבן לבעין נפש סקוח נפש לבעין נפשות
שלא יסמכו על פי הגורל ואשר כתוב ויאמר שאל להפילו כינו ובין יונתן בנו וילכד
יהונתן עם היה אדם ומה כל משפטו והם ידעו באיזה ענין להפיל אבל עתה איך
למנוח על הגורל שנאמר ויריתי לכס גורל פה לפני האלהינו ונפילו בממון איך מטייל
גורל אלף כשחולקים בשוה אבל איך מטיימם שתי חתיכות כנגד חתיכה אחת אלף אם
כן שוות שתיים ולא חתיכה גדולה כנגד חתיכה קטנה אלף בשוה באומדן הדעת
ולפי שהיו בריכים שני שערי יום הכפורים גורל לכך היו שוין במראה ובקומה *
ת"ס ב

והאשה

שהולכת בדרך ונמצעה שפוגעים בה גוים ויראה פן יטכנו עמה
יכולה ללבוש בגדי כומרת כדי שיהו סכורים שהיא כומרת ולא יטכנו
עמה ואם היא שומעה שפריכי ישראל יפגעו בה כמו כן מותרת ללבוש תלבוש נכרית
ולומר היא גויה ויכולה לומר שהיא תבעוק ותלטיץ עליהם וגם יכולה לבעוק קודם כדי
שיבואו גוים לעזור לה חף על פי שיהרגו הפריכים * ת"ס

בשעת

השמד מקבתם נהרגו ומקבתם נשתמדו על מנת לחזור לדת
יהודית כשיוכלו אלף מפני אבחת חרב נשתמדו הנשים שנהרגו
בעליהן או שהיו פניית מקבתן היו אומרות שמא הערלים יטמאנו אותן ויאמרו רובות
להיות כומרות אבל נקבות קטנות לא שמו עם כי אמרו אם יבחרו לא יניחו את הטף
מהם * ואחרות ללבוש שאורים בביתם כי אמרו אם יהיו בכומרי לא יוכלו מהרה לברוח *
אמרו להם הגוים אם תהיו בכומרים או תלבושו לבנים ולבושו לבנים כי אמרו שמא אם
יהיו בכומרים לא יוכלו מהרה לברוח ואמרו החכמי' שבהם אם יטמאו אותם בעל כרחם
אינו כל כך עון כמותן שכומרים ששומרים אותן כמה שנים שלא יבחרו ואוכלות דבר
שמא ומחללות הסבת * אבל אם הערלים ידחוקו אותן להטמא לערל שאינה יכולה
לברוח מפני שבעלה משמרה מוטב שתהיה בכומרי ולא יטמאנה הערל * ת"ס

יש שנהרג

יש סנהרב על קדושת השם ויש צדיקים שאין נהרגין אלא מיתה בדין
שמים על מנוותיהם ואלו היו בשעת השמר היו נהרגין ולמה יפסידו
אלא שפוחתין להם מן השכר כנגד טובת הנאה שחפזים שלא לבא לידו כך כדי שיחיו
ויולידו בנים וזאתם הנהרגים עורפים עליהם שכר כנגד הנאת העולם הזה שלא קבלו
ועלה מרת הדין לטעון כנגד הרשעים ת"ס

מעשה

בתלמוד חכם בדין שקברוהו אצל מי שאינו הגון בא הדריק לכל בני
העיר בחלוש הרעותם לי שקברתוני אצל בית הכסא שריחו רב
וקשה לי העטן ושמנו אבנים בין קבר הדריק לקבר הרשע כמחיתה ומשם והנאה לא בא
להם בחלוש ת"ט

אסור

לקבור רשע אצל בדיק שהחיה אלישע את הרשע שלא יהא קבור
אצלו שנאמר כי לא יגוח שבט הרשע על גרול הצדיקים אפי' לרשע
אפי' לשכנו אצל קוברים רשע אצל רשע וכדיק אצל בדיק ת"ט

מי

שמת מנוודה בחרם הקהלות מרחיקין קברו יותר מח' אמות ומשאר
הקברות שלא תגע תפוסת קבר אחר שהוא ד' אמות בתפוסת
חברו ת"ט

אחד

היה מבקש נקמה על שונאו לאחר מותו שלא יהא לו מנוחה בא ואמר
לו בחלומו מה איתה סבור שאין המתים יכולים להזיק תכש המת
בגיד הנשה של החי למחר כאב לו באות מקום ת"ט

קהל

אחד רבו ללכת למקום אחר בא מתו אחד בחלוש ואמר לאחד אל
תעזבו אותנו כי יש לנו הנאה כשתלכו לבית הקברות ואם תעזבונו
דעו כי תהרגו ולא חששו ונהרגו כלם ת"ט

ברזילי

הגלעדי אחר אמות בעירי כי הנאה יש למתים שאוהביהם הולכים
על קבריהם ומבקשים לבטמתן טובה מנובין להם באותו ענין וגם
כשמבקשים עליהם הם מתפללין על החי וכלב בן יפונה נשתטח על קברי האבות *
ת"א

אחד

נרדס כלילה בבית הכנסת וסגרו השמש בחצי הלילה נעור וראה
הנשמות מעוטפות בטליתות ושני בני אדם שעדיין עומדים בחיי'
בתוכם אותן לא היו ימים מעטנים ומתו ת"ב

לאחר

היה מת אביו באדר ראשון והיה מתענה באותו יום שמת אביו
ובשנה פשוטה היה מתענה בשבט ואדר מספק ת"ב

מי

שמת אביו בפורים לשנה הבאה לא יניח לשלוח מנות ובאותו פורים
ישלח לעניים מעות או בשך ואם מת לו מת סמוך לפורים אם ירצה
לשלח לעניים ישלח מעות או בשך דק לא תפנקים שהם עשויים לשמחה וכל דבר
שמחה לא ישלח ולא ישלחו לו ת"ד

ולא

נחלו על שבר יוסף שכריך האדם לה בעושר כשמעושרין הצבור כגון
תלמוד חכם שמת ומתים בניו כדי שיכבה לפי שלא כבה על
הצדיקים ת"ט

ביום

טובה שיחמץ שמעוה הוא בטוב דלא ליה ענות ולמספר וכיום רעה
 שמת תלמיד חכם ראה שלא תראה בעיניו וכיום רעה טעובעת
 אשה כנהר ראה אותה והזילה * תש"ו

יוסף

דעת יוסף מכאוב כל הנוגע בבבלת בהמה טמאה אינו טמא חלא
 טומאת ערב אבל הנוגע בטומאת אדם טמא טעבת ימים * דבר
 אחר הנוגע בהמה טמאה אינו מטמא אחרים אבל הנוגע באדם טמא ומטמא
 אחרים * ומותר האדם מן הבהמה אין * אדם אוכל ומברך שותה ומברך יטן מברך
 נעור ומברך היוך נחשב כבהמה שאינה מברכת כלום חלא בטעבת מיתה הכתוב
 מדבר כסם שנמלכין על הבהמה לשחיטה כך נמלכין על האדם * בהמה שמתה אין
 לה דיין יותר אדם שמת מעמידין אותו לדין ומראין אותו מעשיו ודיין אותו עליהם
 ולא עוד חלא שאחרים לו מפני מה מתו בניך בחייך ולא עוד חלא שלא זכית לתקונ
 של עולם ולא דיו לאדם שמתין בניו בחייו חלא שדין אותו עליהן לכך אמר דוד אל
 תשליכני לעת זקנה אל תרפה ידי מן התורה ומן המצוות ככלות כחי אל תעזבני אל
 תקהה עני בבני ובנותי שכל המתים בניו ובנותיו בחייו שניו כחות ועיניו כחות וכחו
 כהה לבן באמר כי הכל הכל * תש"ז

שמע

עצה וקבל מוסר שמע עצה בחיים וקבל עצה מאחרים סהרבה
 ראיתי שכוו בחלאים ובני ביתם לא עשו מצותם וזהו שנאמר למען
 תחכם באחריתך * תש"ח

כשיקרבו

ימי האדם למות יבנה לפני עדים ואפילו לאביו לא יאמין כל סכן
 לכביו ולאשתו ואם יודע שאביו אינו נאמן לא יעזב ביד אביו רק ביד
 ירא שמים נאמן שאם לא כן אתה פושע וקשה יותר מן הגזל שהרי הגזל יכול להשיב
 הגזלה אבל זה לאחר מיתה אין תשובה ואין כפרה ועליו נאמר כי מי יוכל לתקן את
 אשר עותו מעשות לא יוכל לתקן וזהו שנאמר למען תחכם באחריתך * תש"ט

כשאדם

חולה אל יבעיה עצמו לומר הוא יבריא וירפא ואין ברירה לכוות חלא
 יאמר עתה בידו לית ולכוות ולדבר שמא ימות פתאום * תש"כ

מצוה

לקיים דברי המת והוא כשמצוה על ממון אבל על גופו כגון חזקיהו
 לנהוג כיוון בגופו להכות על גופו אף על פי שחזקיהו גרר עצמות
 אביו או אביו שנהו הנה ממון גדול אתה יורש שהוא תמוני אל תעשה טובה באותו
 ממון ואל תתן בדיקה ואל תהנה חלא אתה לברך ממנו מוטב שיאמר הבן תן אבי
 לאחרים כיון שאין הנאה להקדוש ברוך הוא ממנו או תן לי רשות לעשות רבני וגם אני
 אהבה ממנו * תשכ"א

הנה

אחד בנה לבנו כשימות סיבאוהו למקום אבותיו להקבר עמהם ונתן
 והיה הבן חפץ לקברו במקום שנהו אמרו לו לא יתכן שהרי ימות
 החמה הוא והיום חם שמה יסירה ושמה יבקע ושאל לחכם ואמר כיון שכבוד אביו שלא
 להליך אותו אל תגליכו מן המקום הזה * תשכ"ב

אבא

סאל בן בטנית היה ובקש מיהודי אחד שילמד לבנו קדים ועוד בקש
מימנו שלא יבין לשאתו בן חורין אמר בעצתי לא תהיה והיאך אינו
יכולים והיה בן חסיד ואמר קדים והיה קשה מאד ללמדו קדים שיאמר קדים ובן החסיד
הוא ואמר קדים אמר לו מכל מקום מנהו הוא ללמדו קדים ולומר הקדים לבן המת *
תש"כב

ואין

גורמי' שלא ימות מהרה כגון שהיה אחד גוסס והיה אחד קרוב לאותו
בית חוטב עצים ואין הנשמה יכולה לבאית מטרסים החוטב משה ואין
משימים מלח על לסונו כדי שלא ימות ואם גוסס ואומר אינו יכול למות עבר שישימוהו
במקום אחר אל ויזוהו משה *
תש"כד

אף

על פי שאמרו אדם גוסס אין מוויזים אותו ומקומו אם יש דלקה אין
מניחים אותו בבית ומזכיאו אם יש דלקה בבית ויש מת מוטל בבית
ויש ספרי"ים ספק להביל שניהם יביל המת קודם אם מת אביו מוטל בבית יכול הקטן
החי אף על פי שידע שאביו יטרף ואחד חי בריא יביל החי הכריח *
תש"כה

שמעתי

מי שבלע אפרסמון שקורין בלשמו" מסקל ג' מחביות שימות מיד
ומעשה באחד שבלע ומיד רץ לביתו וכויה ומת וניקבו בני מעיו
ולעולם יהיה בתאור פניו כמו שהיה באותו עת שאכל ומשח את פניו ואם בכחרותו
משח את פניו באותו מראה יהיה לעולם *
תשכ"ו

מעשה

באיש שבלע אפרסמון ומת . לאחר שנים בא בחלום לבניו שיחפרו
אחריו שידעו מה קשה לו היו סבורים שמה הפשיטוהו והוא ערס
חפרו ואחריו ומצאוהו שלם כיום שנקבר נגעו בכבד הגוף שנקבר בו שדרך בו לראות
בגופו היאך הוא כשנגעו בכבד הגוף והכבד נסלו ולא נשאר כלום כי לפני כחה שנים
מת והיה כאבק ולמה בא בחלום כי היו דנין אותו שהוא שלם בגופו *
תשכ"ז

מעשה

בחכם אחד שראה בחלום אדם גבוה יותר מן הבית ופני אדם לו אמר
ליה בא ואראך קבר אביך והאדם הגדול הוליכו לקבר אבותיו והגביה
הקבר אמר דבר עם אביך ראה שהיה אביו בכעס ולא רצה לדבר עמו אמר האדם
הגדול הגבוה אינו רוצה להשיב לך לפי שקבר שלו מוקף באבנים ולקחו גויס ב' אבנים
ואיך נתן אחרים תחתיהם והיה נראה לו כאילו שני אבנים חסרו עס ואחר כך אמר
לו ועוד אביך כועס כי היה חייב לאיש פלוגי ב' זקוקים והזקוק א' לא הספיק לפרוש
למה לא פרעת בשבילי . כשהקיץ את לאמו פרע אבי אמרה בן אמי הוא למלאות הקבר
אדמה והאבנים למלאות קבר אביו אמרו לו לא תעשה סכנת נפש היא לא תעשה
לאחר ימים רבים ראה גויס שהזכיא עפר מבתיהם אמר הוזיל ואתם מפנים עפר
מבתיכם תביאו לקבורות ואני אתם שברכס זכר ראשית חלום ומילא קבר אביו וב'
אבנים שחפרו עס אחרים תחתיהם ושאר קברים שנפלו מלח עפר ורצה לעשות כן
לכל קבר וקבר ולא רצה הגויס להביא עפר ומת לו בן ובת ומקבת הקהל אמרו לסי
שהתחיל בעגה ולא במרה כמו יהודה שמתו לו ער ואזן *
תש"כח

מעשה

שעשו ארון למת ונשאר מן העץ אחר יהודי אחך אותה חתיכה
 ואתקן כיגור אחרו לו אל תקח ולא חשש ותקן כלי שיר מאותה
 חתיכה וראה בחלום אריתו המת שתיקנו לו הארון ואמר לו קודם שתיקן משני הארון
 כלי שיר אם יתקן הוא ינקום ממנו ולא חשש ותיקן ועגור אחר ליה אם לא יסבר יהיה
 ממסוכן ולא חשש וחלה וכשחלה מאד לקח בנו אותו כלי שיר וסובר על קבר של אותו
 שכראה לראו והניח השברים על הקבר וכתרסא אביו ואמר על הענין המת לנבט לרש
 חרף עושהו ואשר נאמר והמתים אינם יודעים מאומה אם בא המת בחלום על ענין
 המצות כמו שאמר מת של מעשה שני הם דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין *
 תש"כ

אם

שני בני אדם טובים בחייהם נשבעו או נתנו אמונתם יחד אם ימות
 אחד שירדיע לחברו היאך באותו עולם אם בחלום או עבר אם בחלום
 יבא הרון וילחוש באזני החי או אצל מוחו כמו בעל החלום . ואם נשבעו שידבר עמו
 עבר המת יבקש למלאך הממונה להלבישו דמות מלבוס והרוח המפורר להדביק יחדו
 עד שידבר עם חברו את אשר עמו תנאי ביניהם להודיע כיצד ידברו שהוא הנראה לו
 ואינו שיר או מויק ישביעו ולא יצוה עם שמים לבטלה ועגור לא יוכל המת להזכיר עם
 ה' שבו נברא העולם הזה והעולם הבא לפי שאינו בענין עלמות לא יוכל להזכיר
 וכתוב לא המתים יהללו יה אלא כל הנשמה תהלל יה * תש"כ

פעמים

רמוז של מת בא בחלום לחי שילך עמו ומה יתרון יש למת כי פעמים
 הממונה שולחו או המת מבקש שיה' לו רשות ללכת אחריו כדי
 שיטוב בתשובה או להכין תקנתו שהרי נאמר לחזקיהו טו לביתך כי מת אתה והחי יתן
 אל לבו לעשות תשובה * תש"כ

מי

שנתן מתנה ומת וקברוהו ואין ידוע אם הביא שתי שערות אל יקילו
 לחפור לראות אבל אם מגפה בעיר יחפרו ויגלו העפר לראות
 בשלמי הרעה המת או בקיבוריו * תש"כ

המזה

הגאור בעל התורה הוא יזה וזהו שאומ' מזה בן מזה וזה לכן המגעיל
 לבורך חב המצות בעל התורה שדקי בהגעלה הוא יגעיל *
 תש"כ

יזהר

אדם הרומח את המת שלא יעזוב טנוף על כשרו וכך המעיין בקבר
 המת ומשכיבו יזהר שלא יחא עפר על פניו כי יש לו בשת כי
 הנפשות בתאר הגופים * תש"כ

אדם

שנתעטף בכיבית ולא נתעטף במעי'ל כשמת לא יעטפוהו אלא
 בטלית שהיה רגיל להתעטף בהל כמר וכתוב לבושה בתלב חיוה
 לכך בלבכים * תש"כ

וקן

אחר היה חולה והיה עני בדיק עם ולא היה לו שום דבר כי אפילו
 הלחם היה לו בכמכוס אחר הזקן כשימות שיתנו לאותו בדיק העני
 אותו טלית שלו אמרו לו מוטב שישכיבו בו את עצמו אחר כיון שאין לו במה לקנות לו
 טלית אחר לתת לו מוטב שאתן לו טלית שלי מפני שאני לא אכרך עליו בקבר והוא
 יברך עליו בכל יום * תש"כ

איש

אחד כשהלך לעולמו נתן טליתו לאחר כדי שיתעטף בו אחר לחס
אם אתעטף בו בסבת שמה לא אוכל להתאפק שלא תרד עיני
דמעה בסבת אומר ליה יותר טוב תעשה כשתעטף שתקנה לך מזה (ואתו) איש
תהיה זכות ושכר באותו עולם * תש"ג

שנים

היו חולקים אחד אומר כי מפשיטין בגדי רשעים המעוטפים בעדי
יפה וזאת מלבושים הנדויים שהרי אחד ראה בחלום מפשיטין את
סאינו הגון והיו מלבישין בדויים שאינם מעוטפים בתכריכין יפים מפני דוחקן .
ונחברו אחר הרבה בדויים שהופסגו בגדיהם וכאז בחלום לאנשי העיר שהם ערומים
ואמרו להלבישן ובודקין ומוכרין שהופסגו ורבי יבאי שניה שלא להלבישו לבנים הרי
משמע שאין מפשיטין אחד ומלבישין אחר באותן הבגדים * תש"ג

וישמע

אברהם לעפרון ויסקול אברהם לעפרון את הכסף אשר דבר באוני
בני חת ולא אחר לו אברהם תן בפחות . כשמת מוטל אין מאחרין
אותו היה רגיל לקנות כרכי המת והיה מת מוטל ולא אחר איני מי שמתו מוטל לכני
לא יתן לו המוכרים לא ישאלו מידו מוטב שלא אוזקק עד שיתן בידי המעות ואין חושדין
את הרגיל לקנות במחאת אלה מכשילו לעתיד לבא . תש"ג

כל

שהוא בא משום חטא ומשום אשמה מותרו נדבה מותר עולה לעולה
מותר מנחה למנחה מותר שלמים לשלמים מותר שבויים לשבויים
מותר שבוי לשבוי מותר נזירים לנזירים מותר נזיר לנדבה מותר עבדים לעבדי מותר
המת לנורשים . מותר המת יהא מונח עד שיבא אליהו רבי נתן אומר מותר המת
עושין לו כפס על קברו * תש"ג

אם

מקבצין לבורך אדם להשיאו אשה לנזיר מעודה ונותר יתן לעגי
בין שלרכו נתנו לו הנתינים * תש"ג
מת מוטל וכאז אורחים לא יתן להם שלום ואם נתנו לו שלום לא יחזיר
להם שלום * תש"ג

כשיש

מי

שמולך מת עמו או ספרים ויהודי פוגעו לא יתן לו שלום ולא יענה
לו שלום וכך כשמת בעיר שהרי כתיב כי תמצא איש לא תברכנו וכי
יברך איש לא תעננו וכשנפרד מקרוביו לא ינשק להם ואם הוא בדרך וירא מן הגוים
שאם ידעו שהוא מולך המת יהיה בסכנה אז יזלו במת ובא גוי לשבת על הכלי אם
ימנע ממנו ירביש הנכרי וירא פן יזחלו לו ויחטאו לו וכן יזלו בו אל ימנע מלשבת
עליו ואפילו הוא יכול לשבת עליו ולטייל עמהן כדי לטרדם מן הדעת שלא
ירבישו * תש"ג

ומי

שיושב לפני חולה בסעה שנוטה למות ואין סם אדם אחר שידע
בענין המת לעיין עליו מתי תבא נפשו ויפסגו אבריו ויעבי עיניו
זמן התפלה אל יבא משם להתפלל * תש"ג

עיר

שמתו בה שני מתי מוכיחין את הראשון פן לא יוכלו לעסוק בשניהם
ואם ביום שני אין מאריכין בהספר הראשון פן לא יוכלו לעסוק
בקבורת השני תעבור יום ואם אותו שמת שני נפשו ויראים פן יבקע יקברו השני
תחלה * תש"ג

אדם

שאלו או אמן חולי או אבי אשתו חולה וגו' לא יאמר הרי כשימות
 אסור בתשמיש המיטה חמיר ונאמנם קודם שימול לא יתכן לטמם
 בטעיה שאלו גוסס *
 תשמ"ו

כשיזכירים

תלמידי חכמים אין בריך לומר זכרונם לברכה כמו שאין אומרים
 כשזכו קורין בתורה על משה ועל אהרן זכרונם לברכה וכל סגן
 כשארם מזכיר טענה מתלמידי חכמים שאין כותבים ז"ל שהרי יער בר רב אשי כשהיה
 אומר בבית המדרש בטס אבנו היה אומר אומר רב אשי ולא היה אומר זכרונם לברכה
 בתוך "ב חודש שמת האב אם מזכיר אותו אומר זכרונם לברכה אבל לאחר י"ב חדש לא
 היה אומר וכן כשארם אומר שנים מקרא ואחד תרגום כשזכיר הכדיקים שזכרונם
 בפסוקים אין בריך לומר ז"ל *
 תשמ"ו

ואשר

אמרנו על חרבונא זכור לטוב אם אדם מדבר בטוב כדיוקים בין
 יהודים בין גוים כחן אותו פלוני עשה לישראל אותה טובה יאמר
 ז"ל * אדם הנשפער לעולמו כשזכורים שמו אין אומרים זכרו לברכה אלא אם כן יודעים
 בו שכל מעשיו לשמים שהרי על אותו שלא זכרו בו אלא דבר אחד אמרו וסע רשעים
 ירקב ומזכירים אותו לבגדי כגון אותן שלא רבו ללמד מעשה הקטורת כדאי ביומא
 אבל כשזכורים דברי תורה שאמר או זכות אין רשאי להזכירו לבגדי אלא לשבח *
 תשמ"ח

שנים

כשהיו מזדמנים לאותם שפרים הספר האחד שכתב איש שכבר
 מת או הסכיר לכתבו ומת וספר שכתבו איש או שהסכיר לכתבו
 ועדין הוא חי על דבר זה היו שנים חסידים חלוקים אחד אומר מוטב שאקרא באותו
 ספר שהניח המת כדי שיהא נכפשו טוב שכל זמן שאלמוד או אקרא בו הרי בדקתו
 עומדת לעד ובלבר שכתב לסע שנים אכל אם ככתב לסע גאות או המעות נגזלו הרי
 יהיו מוכסלים לפניך וכפשו של מת בטוב וגם רוחו תבהם עלי רחמים והאחד אומר מוטב
 שאקרא בספר שכתבו לסע שנים וחי כדי שיהא זכות אף על פי כן הרשון אומר כהוגן
 שני דברים אחד של חי ואחת של מת מוטב לעשות של מת וכתוב וטוב אני אית
 המתים שכבר מתו מן החיים אשר הם חיים עדנה אם המתים היו בדיוקים ורחיים
 יותר בדיוקים למה משבח את המתים אלא שכבר מתו בלא זמנם כמו אהרן ומשה
 שהיה להם לחיות יותר אלא ירע למטה בעבורם מן החיים שהיה להם למות כשכל
 עונותיהם ורחיים יותר מזמנם הרי בעולם הזה אוכלים את סכרם וטוב משנייה אשר
 עדין לא היה כגון רבי שמעון ורבי אבנר בנו שהיו במערה בלא עדין ורבי אלעזר היה
 ביסורין שנים רבות הרי סכרם לעולם הבא * לכן חלקנו לנו ברכים כגון רבי אלעזר
 ורבי שהעולם נהנה מן יסורין שלהם דין הוא שיהיה להם חלק עמהם עם כל אחד ואחד
 ואם ירעם חונפים דין על הנהנין מזכותו לסכול *
 תשמ"ט

בכאן כתוב ענייני תפלה

אין

דבר בעולם שיהא לו לאדם אף בגזירת הקדוש ברוך הוא סגנון אס
תהיה רעה בעיר וה' לא עשה אלא ודאי עשה לכך ברוך אדם לבקש
רחמים על כל דבר ודבר שיגור הקדוש ברוך הוא עליו שיתגבל שיהיה לסם שמים
ויזרזר אדם בבקשתו כיכד יתפלל שלא יכשל בתפלתו .

תשכ"ג

יש

אדם שסונא לאשתו לא יתכן שיבקש מה' ליתן לו אשה אחרת אלא אס
היא מכעסת אותו ואינה גובה בעיניו יבקש מה' יהפוך את לבה
לאהבה אותו או תשא חן ומסד לפניו שיהאבה והיא תאהבנו * תשכ"א

ואם

יש לו סונא ישראל שאינו מחטוא את הרבים ומריע לני יבקש מה'
להשיעו ולהשלימו כי יש סונא את חבירו וחבירו תובע עלבונו
ומתחנן על מיתתו ואחר כך מתחרט זה אס מת או מטלים עמו ונעשו אוהבים . ראה
סבסם להענישו ומתחרט לכך יתפלל שיהפוך לבו להטלים עמו ואס כבד עשה לו
רעה שאינו יכול למחול לו אל ימחר להתפלל להעניש חבירו אלא ימור את עצמו אס
פדין מענישו אס יבא ויגיע עבמו לידי כך שיעשה לאחרים כך רעה ודין הוא
שיעניסוהו הוא נורעו על אותו דבר שהתפלל שיענימו חבירו על ידי
תחנתו * תשכ"ב

אם

חלה שום אדם אל יתלה חולי זה שמחמת שום מאכל או שום משקה
בא חליו ולא ה' פעל כל זאת ואפילו חבלוהו בני אדם רעים אל יאמר
שכונתיו גרמו לו שהרי כתיב ואשלח את כל האדם איש ברעהו וכתוב אס תהיה רעה
בעיר וה' לא עשה אלא ודאי עשה ואומר מה זאת עשה ה' לנו לכן יתפלל אדם על
מיני פגעים מנבעי אדם ונבעי שמים * תשכ"ג

אל

יהא אדם מבקש ברכיו תחלה שיבקש כל חפצי שמים שהרי תקנו
תחלה אתה חונן ואחר כך הטיבנו אבינו ואחר כך שלח לנו ואחר כך
ברביו . תשכ"ד

יש

מתפלל על אחרים ונענה ועל עצמו אינו נענה והרי אמרו כל
המתפלל על אחרים גם חפצו יהא נעשה כאברהם שהתפלל בעד
אבימלך וסמך ליה ותלד שרה וכן כתיב וה' שב את שבות איוב בהתפללו בעד רעהו
ואך כאשר יש מתפלל על אחרים ונענה ועל עצמו אינו נענה אלא כך מצינו על ר'
חייא שלא לקה פשתן בארץ ישראל משעלה ר' חייא ונהפך שפסתנו לקה ובכותו לא
לקה פשתן על אחרים והתפלל על אחרים ותפלתו נשמעה ועל עצמו התפלל ולא
הועיל שחא מופט אין חכום מתיר עצמו סגנון בכל ברתם לומר והאריך מלאך פניו
להשיעם אס כן והלא לאברהם ולאיוב הועיל שהתפללו על אחרים שאני התם
היו כסונאים שהיו ראויים לשמוח על מפלתם כאברהם על אבימלך והתפלל
אף על פי כן עליו . ובאיוב כתיב לו יש נפסס תחת נפסי ועם
כל זאת התפלל עליהם א היה מרת חסידות יתרה וכל מפני שישראל

הפלא

ערכים זה לזה לכך כשעבר בא על אחד חיובים כלם להצטער ולהתפלל שנאמר ואני
בחלומם לבושי סק וכתיב ותפלתי על חיקי תשוב ואם לא היה מתפלל היה חוטא
שנאמר גם אנכי חליה לי מחטא לה' מחדול להתפלל בעדכס ודיקא כשנשמעים חלינו
שהרי שמך לנו והוריתי אתכם בדרך הטובה והישרה דכתיב אך יראו את ה' ועבדתם
אותו בתמים ובאמת שהרי הנביא צריך לומר בתפלתו רבונו של עולם כבר שמענו לי
מה שהוריתי אותם לעשות רנוך גם אתה עשה חפצי כמו שנאמר עשיתי ככל אשר
צויתני השקיפה ומתעון קדשך מן השמים וכרך גומר עשיתי את שלי ואתה עשה את
ש"ך תש"ה

כל

הנביאים קודם שהיו מתפללים על ישראל היו ישראל מבקשים לנביאים
שיתפללו עליהם והנביאי' היו אומרי' תעשו תשובה ונתפלל עליכם
והיו אומרי' תהיה דיין ותשכנו אם שומע' לנו אז מתפלל עליהם והקדוש ברו' הוא עונה
אותו וכל מי שאינו עושה בזה הענין אסור לעבור להתפלל בשביל ישראל

תש"ו

בזמן

מתעננין על דבר אחר כגון בתעניות ובשני ובחמישי אחר יום
טוב או בין רה ליום הכפורים ויום הכפורים עצמו בשביל גזרה או
בשביל מגפה שמבקשים לבדוק גמור שיתפלל עליהם בריך לבדוק לחקור איזו עבירה
יש ביניהם ויחמר אם אתם חפצים שיתפלל עליכם נתקן אותו עון תחלה ואם אינם
נשמעין לנו אל תפלל עליהם כי יותר עון הוא שיתפלל והענין בידם ואם יהיה שום
דבר בעיר ואמר מה הועיל לנו איתנו בדיק כמו שאמרנו לרבי חנינא ולרבי יהושע ברי
ואתי מטרא ואתה עובר לנו המטר ואחר כך התפלל הוא ור' יהושע בן לוי ולא בא בסם
אמר להם לא רבי יהושע מביא גשמים ולא אני עובר גשמים אלא כשראה רבי יהושע בן
לוי שום עבירה בהם מוכיחם ושומעין לו אבל אני בעיקר להם ואין שומעים לי" ואתם
בדיקים שלא הורגלו להתפלל לא יתפללו ביום הכפורים אם לא עשו כמו שאמרנו ואם
יתפללו יכולים להתפחד כל השנה כלה אבל לחזנים לא יזיק כי הורגלו ומעשה בזמן
אחר שהיה רגיל להתפלל ביום הכפורים והיה אומר לזקני העיר העו לכס מה שאני
מתפלל כי יודע אני שאין מי יכין כמותי ואני יודע שהקדוש ברוך הוא חפץ בתפלת
והכל יבררו בו שאינו מתגאה. פעם אחת לא היה הזקן בעיר כי הלך בסמורה
והתפלל אחר ביום הכפורים והזקן דאג כל השנה כלה ובאותה שנה מת לו בן אחר גדול
כי כל מנהג שאדם רגיל לעשותה ועובר מקפידין עליו ומי שאינו רגיל לזקנה כמו
שכתבנו למעלה לעוד נסמכים העולם על תפלתם באסתר באומנה המן כדי שיהיו
סבורים שאינה רוצה לסייעם כדי שיצומו ויתפללו. בכונה כך בדיק גמור שאינו רגיל
להתפלל ביום הכפורים והתפלל ולא עשה היינו נסמכים על תפלתו כמו שנאמר היכל
היכל ה' ומצא ר' רבליס שאינו עולים יגן עליהם וכדים עבירות" תש"ו

אחד

זקן היה רגיל להתפלל ביום הכפורים שנה אחת לא היה חזק לעמוד
אחרו ומקבתם כיון שאין לנו כיוצא בו מוטב שיתפלל בישיבה אחר
הזקני' כיון שאינו יכול לעמוד יתפלל אחר אף על פי שאינו כל כך הגון מן ילמדו ממנו
אחריו ויתפללו מיושב ואשר כתב וישב דור לפני ה' יטב לנו בתפלה יואמר במכילתין
ויקחו אבן וישמנו תחתיו וישב עליה ויקחו אבן אלו האבות וישמנו תחתיו אלו מעשה
האבות



צדיק

אחד היה גריל להתפלל בראש השנה ויום הכיפורים כי הצבור בחר בו לפי שהיה צדיק ובסוף ימיו לא רצה להתפלל אמרו לו למה לא תתפלל עתה כמו בכל שנה אחר להם אם יתפלל וימות ויאמר בני אני רוצה להתפלל תחת אבי ואני חפץ שבימי ותפלל אדם הגון תבקשו לפלוני בן פלוני שהוא צדיק וחסד בתורה וגומל חסדים ועל זה נענש עליו הכהן שהיה לו להעביר בניו ולא בחור ככהנים צדיקים וכתוב לא מיחה בהם לפני בני ישראל כי המצות אינן ירושה אף על פי שכתוב מורשה קהלת יעקב וכתבי ירמיהו יראי שמהך נחלתי עדותיך כגון שממלא מקום אבותיו כגון מלך כהן גדול אבל המצות אינן ירושה אלא הזקן הצדיק בעיר הוא יקטור ספר תורה ולא אחר שנאמר ותופסי התורה לא ידעוני וראוי לצדיק זקן להתפלל בראש יום הכיפורים ואם רואה שמחלוקת עושים לא יתפלל אף על פי שאמר שאינו הגון יורד לפני התיבה להתפלל זהו חזאת אותם שיכולין למחות ואינן מוחים תשנ"ט

בפילגש

בנבעה מתי פעמים סמאלו על ידי כהן שלא היה פינחס נפלו ובטלשית שהיה פינחס נכחו לכך כל העוורים לשאינן הגונים שיתפללו הקדוש ברוך הוא מונע את הטוב מאת הקהל ומעלה על כל שיישעו כאלו גזלו הטוב מן הקהל עתידים ליתן את הדין וכתוב והמה עזרו לרעה וכתוב נושאים פנים בתורה והתורה בועקת על כל יודעי התורה על כל שבדי למחות או מחניפים וכתוב ותופסי התורה לא ידעוני וכתוב על הרועים חרה אפי לכך אם יש אדם רב מעללים או בעל מחלוקת וגורם מריבות ויודע להרים קול בנעמימות ורוצה להתפלל להוכיח רבים ידי חובתן או יודע לתקוע בסופר אם יד הצדיקים תקיפה לא יתגווה להתפלל או לתקוע בסופר לפי שאין קטגור נעשה סניגור וכתוב מליכך פסעו כי יושאלו בני ישראל בה' וסם ארון ברית האלהים בימים ההם ופנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן עומד לפניו בימים ההם הרי מתחלה לא היה פנחס לכך נפלגו מישאל הרי כשהיה צדיק ממוח ומלחמה ונקי היו נוכחים לפיכך אם שואלים לכדין רבונך שפלוגי קרובך יתפלל ביום הכפורי או לעבור המגפה ויודע שאחר יותר צדיק להתפלל ותלוי בו מוטב שאותו צדיק שיותר טוב יתפלל ואיחשוב כשנאמתו כיון שבעבור רבים הוא אל יחניף ואם יבא לירי מחלוקת אל ידבר מוס דבר ואם בעבורו לא יעשו זה או זה למה יקבל מנחה עם אל ויאמר יתפלל פלוני אם אינו הגון רק ישתוק שלא יהא על ידו

תש"ס

מעשה

באחד שאמר אני רוצה לשבת אבל הארון שתה'תפלתי יותר נשמעת אל החכם הרי כתיב אל תהדר לפני מלך ובמקום גדולים תעמוד כי טוב אמר לך עליה הנה מהמטיילך לפני נדיב וסמך ליה אל תבא לריב מיר וכשתם אבל הארון יתקוטטו עמך היושבים ומוטב לך לשבת ברחוק כדי שלא תהא מריבה ויותר תהא תפלתך נשמעת בשלל תגרום מחלוקת בבית הכנסת ולא שמעלעבתו ונגור שכתבגלל הדבר שיש באכילות ולא יטב מעולם מס לכך טוב לאדם שיטב ברחוק בלא מחלוקת ולא יגרה במחלוקת

תש"ס

מבינו

אם דת למו מלמד סכריך לבדיקים מקיימים התורה ליטב מימינן
הנכבד ובימינן התורה שנאמר אורך ימים בימינה בשמאלה עוסר
וכבוד וכן בימינן הארון אבל בעבור שלום לא יהא טוס בדיק מקפיד אנה יטב כי לא
מקיימו כל אדם הכבוד ואם משימים אותו למטה ואחרים שאינם טובים כמוהו למעלה
ממנו אל יקפיד
תש"ס
זה כתב שלמו לזקני ר"ג שבורק *

אגושי

מוצער נשאר אומללו מרום עם ואין קורא בדקן ולא תורה ולא סכרה
כי גברה יד עובדי עביר' ובקשו להם כבוד ושורה לגלול ספר תורה
וקשרו קשר ורבו להרבות כבודם ונתועדו יחדו שנים עשר מהם לגלול ס"ת כל אחד
חדם שלו וליתן כל אחר זקוק כדי שיעלה שנים עשר זקוקים לסנה לבדקה וכל זה לא
עשו אלא למכוח להם טענה ובערעור לומר חנו נותנים יותר מורך ולא כתכונונו אלא
לבטנתנו ולהרבות כבודם וברוך המקום שנתן לא ידו להעביר' על דעתם אך במקצת
עשיתי בדעתם למען רבות הדקה כי יראתי כן יפגענו עון שאמנע מלהרבות
בדק' כי אמרתי שמא הדין עמה' אחרי שכל כך רובים ליתן ולכפול על מה שהיו נותנים
ושמתי לבי לשלוח אבל רבותי הרבי ברוך והרבי אברהם והרבי יהודה לשמוע מהם
יורוני על דבר זה ועל כיהם ארזין ואעשה בכל אשר יצו עלי ואם תאמרו הדין עמהם
כי אחרי כל כך רובים ליתן ולכפול על מה שהיו נותנים אף על פי שאינם ראויים לכך
כי יש מהם שאינם יודעים ואפילו בסמוך בתורה ויותר איני רונה לספר בגנותם אך מה
שנראה בעיניכם אעשה * אך דעו לכם כי לא לכבודי אני עושה כי אם היו עומדים
עלי להסידר ממנו או למעט כבודי גלוי וודע לפני מי שאמר יהיה העולם שהיה
בדעתי לידום ולהתחלל לה' כמעשה דגניבא בראק קמא דגטון כי כן נוהגים לעשות
כעמים רבות אך קנא קנאתי לבזיון התורה ולא זו בלבד אך על הנולד אני דואג
שאם יתחילו חמשה או ששה לגלול לסנה הבאה אלו יאמרו חנו רובים לגלול ואו יאמרו חנו
רובים לגלול עד שתהא רביחה ביניהם ועל כן סימנו לבבכם בדבר הזה ואשר תאמרו
אעשה ודעו כי אם דעתכם אני יכול לגלול בעל כרחם באותה דקה שאורגלתי ליתן
ואף בכמות אם הייתי רונה אך חלילה לי לפחות ועליכם החיים והשלום בחטק אחרים
ברבי מאיר *
תש"ס

הטובה

כיון שיש לעניים ריוח אף על פי שאינם מתכוננים לשם שמים אלא
להתכבד בהם כיון שיש ריוח לעניים אל ימנע מהם מלקטור כדן
סית' פרכנסו עניים ואם ימנע מלקטור ספר תורה הרי גוול עניים וזה מספר עבד
הנה כיון שדעתו לשם שמים אם יתן אותה כסף לעניים שהיה נותן כסאיו קוסר ספר
תורה כיון שברכו היה קוסר ובעבור העניים נמנע הרי מעלה עליו כאלו הוא נותן
בדקה מה שהקושרים נותנים לבדקה ומה שאמרת שמא אחרים יעשו מחלוקת
ויבא לידו רעה או כסוראו העולם שזה הכדיק נמנע מלקטור למען רבות הדקה גם
האחרים ימנעו ואם יבאו לרדי מחלוקת או יעשו החכמים לפי מה סוראו אם לא נותנים
שנים עשר זקוקים והאחרים עשרים זקוקים אבל אם אחד נותן זקוק ואחר אחר
זקוק ועשרה פשוטין איך לשמוע לו בדבר מועט *
תש"ס

אם

ים בעיר שנים כדיוק ושאינו כדיוק הגון ושאינו הגון שיורע' לתקוע
במסור יתנו להגון לתקוע וכלכד שלא יהיה מחלוקת בדבר וירחי

החכם

שמים לא היו מוסרים קרבנותיהם אלא לכהנים כדיוק' *
תש"ס
ראה אחר במונחי יום הכפורים נזה להביא לנו מנעלים שלו לבית
הכנסת אחר ליה בא לחץ ונעול מנעליך *
תש"ס

אחר

היה רגיל לעמוד בתוכחה בספר תורה פעם אחת כעם שליח עבור
ואמר לכבודך אני מתכוין אומר אותו האיש מתאר שאת' עבור לכבודי

בתוכחה אל תקראני בה קרא אחר ואחר כך נתפייסו וקראו בתוכחה ובאותה שבת
היתה בת אותו האיש חולה ומתה במונחי שבת שקרא התוכחה בה אף על כי שנתבון
לנוכה היה לו לקבל בוסמו מסליח עבור שחמדו שלכבודו נתבון אף על כי כן הראטונים
היו קוראים עם הארץ לתוכחה כדי שלא יהא אדם חשוב קורא ויקיימו דבריו והוא אומר
ומקלך אזור אף על פי כן לא יתכן לכל מי שיקרא שליח עבור שימנע מלעמוד
שנאמר ואל תקוץ בתוכחתו *
תש"ס

לכה

בתוכחה יותר תיבות ממה שכברות לפי שאדם יותר יעשה בטיב
שמתוירח ממדת הדין שלא יבא עליו פורענות ממה שמכתימו
לנוכה כשהמוסל יאמר לאדם תעשה אותו דבר בשבילי ואני אעשה לך טובה כך וכך
פעמים שלא יחוש כל כך אבל אם יאמר לנו כך אם לא תעשה אותו דבר אני אעשה
לך רעה ומגוס לו מיד יעשה כמו כן בכאן לכך יתרה התוכחה מן הברכה *
תש"ס

זה

כמו כן מענין ראש השנה ויום הכפורים ושייך לעיל *
תש"ס

כיון

שהקדוש ברוך הוא דן ביום ג' שעות וכן בליה אם כן בראש השנה
ויום הכפורים כמו כן מה יש בין אותם ימים לשאר ימים אלא בכל יום
דן על הנוהג של בריות באותו יום וכרה דן על עליוני' ותחתונים ועל כל מה שיהיה
באותה שנה או לשנים רבות כגון כי קרא הרעב וגם בא אל הארץ סבע שנים וכן
כתבו את האיש הזה ערירי גבר לא יכלח בימיו יש מלך שנגזר בימיו להיות מלחמות
יום מלך שטלוס בימיו ויש שרעב באותה מדינה שמלך שם יהיה רעב ויש שיהיה סובע
כל ימיו כמו בימי שלמה המלך *
תש"ע

עתה חורנו לענין חזנות *

יוהר

החזן שלא יקרא מי שעינו האחת עורת או עבור או מי שבראשו נתק
לקרותו ככרין נתקיס והתבלח ואת הנתק וגו' מפני שמכביטו וחס
ידבר אדם עם חברו אל יביע אליו במקום שיש לו בו מום ולא ידבר לפניו מעין אותו
מום שבחברו בפני חבריו * ולא יתכן שחזן יקרא בפרשת עריות אדם שחמד עליהם
ועל כל דבר שאדם חמד לא יתכן שיקרא אותו החזן שהרי אומר שאי אפשר שראובן
יעמוד ויאמר ארוו טובב עם אשת אחי אם חטא ש'מ שלא חטא ועוד שלא יבין כניו *
ויקרא בבית הכנסת בעבור קריאת התורה אין לחשוב לבו לשון רחמים אלא
קורא לפניו אבל הכיבור או לשון רחמנות באדם שמתפלל ולא שליח כיבור וכן כשקורא
החזן הברכות הכתובים לפני התוכחות אין לקורא לחשוב לברך את חבריו וכשהוא

קארז הקללות איז לחשוב בשעת הקריאה על איתם נכרים וכן כמקורא את שמע לא
 יחשוב על אזהביו למען ירבו ימיכם ולא על ארצו ונכדתם מהרה אלא לא יחשוב
 דבר אף כשמתפלל יכול לחשוב בגון בברכת רפואתו יחשוב על אותו חולה שיש לו בבית
 או יוסיף אותו חולה שירפא • מי שקולו נעים ואין הקב"ה נהנה מקולו ראוי
 לו שלא בא לעולם ואם הקב"ה נהנה עליו נאמר השמיעיני את קולך כי קולך ערב
 ומרחך נאה וכתוב ונעים זמירות ישראל וכתוב קולי אף ה' אקרא ויזר מי שיש
 לו קול נעים שלא יזמר נגונים נכרים כי עבירה הוא ולכך נברא קולו נעים לשבח
 בוראו ולא לעבירה ואדם יפה ישמור נפשו מניאוף כי לכך נברא יפה • כשהוא
 אזמרים ברכות ושבחנות מקורין שלמען אמר לאחד שהיה מרים קולו ת אמר בקול נמוך
 כמו קולנו תשנה קולך לקולנו אם אני מרים קולי כדי לכונן כי אני יודע לכונן כשאני
 מרים קולי ובטוב היה עושה כך מה שאדם עוסק להרים קולו כדי שיאמר בכונה רק
 סמנה עמרה כשמתפללין בלחש אינו ראוי להרים קולו כדי שלא יעלנו כונתם •
 תש"ע

וכן אדם שאכל ערב יום הכפורים אכילה גסה וכליזה קשה לו לא יכניס
 אכבעו בפיו כדי שיקרא מפני שקשה לו מפני שמה כשמתחיל יהיה טעם
 המאכל בפיו ואם בעל כרחו מקרא יזר שלא יבלע הקרא שבלע טעם המאכל בטעם
 אצט"ה שאינו מתכוין להנות וכן לא יאכל שומטמים אחר אבילה כשיאכל כל דברו ערב יום
 הכפורים לפי שיהא מעלה גרה כבהמה ויהיה המאכל בפיו ליל יום הכפורים •
 תשע"ב

צריך האדם שהוא ירא שמים כשמתפלל לא יעמוד ולא ישב בתפלה אלא אדם
 רשע מפני שכתב עמוד אדם רשע בתפלה יהרהר הרהורי רעים וטובות
 מתרחקת ומנווכת וכתוב קרוב אתה בפיהם ורחוק מכליותיהם וכתוב נעלמים לא אשכח
 הקב"ה מעלים עיניו מהם שנאמר ובפריטכם כפיכם אעלים עיני מכם גם כי תרבו
 תפלה אינני שומע וכתוב לא יסבתי בסוד משחקי ואעלנו איני לרשע ואני לשכנו שהרי
 הגשע הכהן הגדול לקח קצת בשהלך עם אחאב בן קוליה וברקיהו בן כנענאה המורה
 שער •
 תשע"ב

אחד היה יושב על קתדרה בבית הכנסת והיה שומר והיה מתנהג כאלו הוא
 בדין והוא רשע גמור וערל ובה חכם לאותה העיר אמר החכם לאחר
 מבני העיר אנה אשכח בבית הכנסת אמר לו פלוני הסופר נתישב בעיר אחרת וכל
 ליטב על קתדרה שישם עם פלוני הסופר ליטב במקומו וקול מוסיף ודיו עזב כהן
 אמר לא אשכח במקום פלוני ולא אכתוב בקולמוסיו ולא בדיו שהיה לו ולא אתפלל
 בסוד שכתב לו כי אין קטיוגר נעשה סניגור • תשע"ד
אחד היה חוטף בראש הפנה תפלות מכתוב בהם זכרנו והתפלל בהם
 אמר לו זקן אחד וכובע ברך ניאץ ה' אמר לו אם כן מה אעשה אמר
 תבקש מנגו להשאיל לך התפילות ותתפלל בגיית כי התפלה

אדם

המתפלל ונפלה בלבו שמחה והכתה פתאום דע כי ה' חפץ לעשות
 רצונו וזה שנאמר מה יפית ומה נעמית והבה בתענוגים
 וכתוב אז ותענג על ה' ויתן לך מפאלות לך וכתיב כי אז על שרי תתענג
 ותשא אל אלהיך פניך תשתיר אליו וישמעך אם בשמע קולנו או קודם סוסיים יהיו
 לרצון אחרי פי בואו ונענה ביום יש לבקש כך יהי רצון מלפניך שאלת האהבה
 תהא לעולם קשורה ונעושה בלבי וכל זרעו ואל יבקש אלא על האהבה ורצון ה'
 ואם ביום אז בלילה בלח תפלה בעוד שלבו שמח ונפשו גילה בהקדוש ברוך הוא
 אל ידבר עם אדם עד שהבא מלבנו והנביאים בסעה שנפסס קשורה באהבה עושה
 לבס בהק' בה כאלו אינם בזה העולם וזה שנאמר מדוע בא המשוגע הזה אלך
 ויאמר להם אתם ידעתם את האיש ואת שמו' לא ישא אדם עליו ואפילו בכיסו
 מעות שים בהם שתי וערב ולא כלים שמממסים בהם לעז' כגון כלך וכיוצא בו
 בתיב הלך וקניית לך אזור פסתיים ושמת על מתניך וכתוב ואשים על מתיני וכתוב
 באמר ידבק האזור על מתגי איש הרי במקום שכתוב שמה ברוך לרצון וכגון ושמתם
 את דברי אלה על לבכם מצריך לרצון בחזון את התפללן סבורע' וכן כשארם
 מתפללן שיהא האזור דבוק במתניו וגם כשבת כשהולך ברשות הרבים אם לא ידביק
 אזורו במתניו הרי הוא מלא לבורך עליו' תשעה

כשיש

לו לאדם תפללן בזמנו אם יהיה לו דבר לישא' לא ישא בין אביו ידיו
 סהרי יבדיל בין תפללן ללבנו אעפ' שהבדלים מצדילים אין זו הברכה
 שכן דרכו אבל מקסין הזרוע בכבוד ועל בגד תפללן לא מפני שחזק בין הבשר לתפללן
 אדם שלובם מכנסים וערום מן המכנסים ולמעלה לא יניח תפללן מפני שלבו
 ערום ולא יכרך ולא יתכסן שיהא ערום ומניח תפללן אדם שהוא שומע ואינו מדבר
 יניח תפללן וכן המדבר ואינו שומע' תשעה

הגה

שאל המלך כשעשה צרכיו ולא היה המנוטל עליו לך יש כשעושים
 צרכיהם בבית הכסא מפסטיין את המקטורן וכל טלית שים בג
 ציבות' תשעה

אם

מחרהר אדם דברים בעולם בתוך התפלה ואינו יכול לסלקו מלבנו ואם
 יהרהר אחר דברי תורה לא יהרהר אחר דברים בעולם מוטב
 שיהרהר אחר דברי תורה להסיר דברים בעולם מלבנו ואם בתוך התפלה בא לו
 מנועה אחר מדברי תורה והוא ירא פן יטבח אותו ואם יראה לבו לתפלה מוטב שיהרהר
 לבו לתפלה ואל יהרהר אחר דברי תורה' תשעה

התפלל

ונפל לפניו ספר לארץ וננה דעתו ואין יכול להתפלל בכונה יגביה
הספר ויתפלל בכונה וקודם שיגביה יסיים ברכה שהתחיל
יסיים על לב ואין יתחיל ואם יתפלל בכונה אל יגביה ספר שהוא על הארץ כי
המתפלל בכונה נוהל העולם הוא * תשף

כשקובלים

בבית הכנסת ומעבדים תפלה מוטב לו לאדם שיטב בבית לעמו
בתורה ואם רוחה שחפצים לסגור מוטב לו לאדם שיתפלל קודם
הצבור מנחה כי שמא יעכבו יותר מדאי ותעבור שעת המנחה אבל אחד מראשי הקהל
בשמדברים בקהל לא יתכן לו לומר כיון שאין מתפללים אלך וואעמוק בתורה בבית
לפי שדבריו נשמעים וימחה ביד המעבדים תפלה ואם כבר קראו בתורה ומעבד
המערער מלהכניס ספר תורה בארון לא יתכן שיצא אדם לחוץ ואם יודע מוס דבר
יאמר בבית הכנסת ואעב' דאמרו בין גברא לגברא נפיק דאמר ועוובי ה' יכלו זה
העווב סת' וכיון שמונע אחר מלהכניס ספר תורה נראה ההולך שאינו חושש ועוד
סריך לעמוד כשמוכנים סת' וזהו ותנו כבוד לתורה * אבל אם סריך לנקבו עליו
נאמר גדול כבוד הכריו' מדומה את לא תעשה שבתורה * תשפח'
יבא אדם מבית הכנסת עד שיסיימו כל התפלה ואלא אם כן סריך
לנקבו או להקיא * תשפכ'

לא

מעשה

בזקנה אחת שהיתה מקדמת לתפלה והיו בה מעשים טובים לאחר
מוותה באה בחלוט לטובי אמרו לה מה את באותו עלום אמרה להם מיכן
אותי בדיני גדולים וכאשר שאר בדיקים וכדקניות בשמחה מגרסין אותי מביניהם
ואמרה כשהייתי בחיים הייתי יוצאה מבית הכנסת בסדר קדושה ולא הייתי ממתנת
עד פהיו ונאום מבית הכנסת * כשפכ'

אשה

אחת יצאת מבית הכנסת קודם שיסיימו הקהל תפלה ושלחה שפחה
לבעלה לטלח לה מפתח כשיצא מבית הכנסת שאל לחשתו מה הזכרם'
מן המפתחות אמרה כי נכריות באו להחליף המסכנו' שריכות ללכת לבית תפלתם
אמר בעלה הרי כשעת שיצאת מבית הכנסת וגם שלחת אחר המפתחות כדי ליתן
להן המפתחות שהן תלכנה לבית תפלתם הרי דחית את הקודם מפני העומאה *
תשכד'

אשה

בחורה לא יתכן שתלך בחסך לבית הכנסת ושתאחר לבלתי בחסך יותר
טוב שלא תלך עד שיאור היום אלף אם כן תלך עם בעלה או עם אחיה
ולא לבדה תדע כשגלו ישראל היו אומרים הפריבים סירי גוים יפים
המתקנים במסקל לכך התחילו ישראל לעשות חרוים * תשפה'
שאומר בבית הכנסת ברכו ושכחות יכוין בלבו סבל מי שחפץ לשמוע
שיבא ידי חובתו לפי שלא יוציא השומעים ידי חובתן עד שיכין להוציא
השומעים * כי פעמים שאדם רוקק או משליך מחוטמו כיח ויהא פוסק * ואם בא
לפסוק יפסוק בין הפסוקים כדי שלא יפסוק באומע * ואם יכל לעבור בין סבור
פסוק אחד כמו ארומך חלה המלך שלא ירוק * ולא יפסוק עד שיסיים ואלכרה סמך

אדם

לעולם ועד וכל סגן כשיאמר ארומתך שלא יפסוק כי על מה מוסיף אהי המלך ואם
 בזמן לו רוק שאי אפשר לומר השבח הרי בעל כרחו לכך יקדים קודם להסליך מחוטמו
 או מברונו כדי שלא ינטרך להפסיק באמצע הדבור כגון גדול אם היה מפס ק גדול ה'
 ומחולל וכיוצא בו וחכם אחד רואה בעצמו כשהיה יגע ונרדף להפסיק עד בלעג רוקו
 עד שימשוך רוחו יהי מפסיק במקום שאין מדבר בשבח שלמעלה כגון אל תבטחו
 בגדליכם כבן אדם שאין לו תועה והכל יש שבח אבל כאן שבעל כרחו יש לו להפסיק
 יותר טוב שיפסיק במקום שיש בו שבח כגון אז נבהלו אלפי אדם וכגון את השמש
 למזמזמת כיום שהרי כבר אמר לעושה אורים גדולים וכך לסיחוק מלך האמורי שכבר
 אמר למכה תלכים גדולים אבל על חנם להפסיק בכל מקום אסור לדבר דברים
 בגלים ואפילו דברי תורה כנתיים שאי אפשר לו להפסיק אז יעשה כך ואם במקום
 שיבא לטובות אם ישתוק כגון שאמר ויאמרו בניו ה' מלך . ואם ישתוק הוא כשיבטרו
 לומר ירעם הים ומלאו יאמרו בניו ה' מלך או חילוק אם ישתוק במקו' שכבר אמר בשבת
 הגיא מחסכות עמים שמו יאמרו רבות מחסכות בלב איש אם צריכים לומר עבת ה'
 לעולם תעמוד או חלוק וכך בשבאים לומר אשרי הגוי אשר האלהיו אם יאמרו כי הוא
 אומר ויהי אז בחלופו וכן בכל מקום שיש לטובות אל ישתוק כן יעשה לכך יראה באי זה
 מקום יש עגון לחשות כגון שיאמר טוב שלא ישתוק ואחר כך אף יאמרו ה' לכל וכל
 כיוצא בו לכך נאמר עת לחשות ועת לדבר * תשפ"ו

אחד

היה מתאמר לבא לבית הכנסת ואמר לו למה אמרת אכלי ופסדים בנא
 אדם שמדברים דברי תורה ואיני יכול להתאפק אמר לו החכם מוטב
 שתאמר בבית קודם שתלך לבית הכנסת שתקרא הכל כיון שאיך יכול להתאפק
 תלדבר עמהם * תשפ"ו

כל

מה שאדם יכול לידע לעשות תקנה שיכוין לבו בתפלתו יעסוק לב
 ויכוין וכל מה שיעסוק ויוכל לעשות שלא יתלוצצו בו יעשה ויעסוק שאם
 יהא יושב ועיניו סגורות יתלוצצו עליו ולא יוכל לבוין כמו שהיה חכם אומר לתלמידיו
 כשמתפלל אחד לפני התיבה אם מקצר התפלה ואיני יכול לקצר אני עושה עבתי
 כשמתחמה במודים ועדין לא הגעתי בשמע קולינו וכשמתחיל ברוך כדי להוכיח בדי
 חובת אחרים אני הולך לאחורי כאילו סיימתי תפילתי כדי שלא יתלוצצו עלי ועדיין
 לא סיימתי עד שכבר אמרו קדושה והקדוש ברוך הוא יודע שלא הלכתי אחרי אלא
 שלא יתלוצצו עלי ולא הייתי יכול לבוין והכל לפי לב האדם * תשפ"ו

תשפ"ו

טוב

לו לאדם שיתפלל ויקרא את שמע וברכות בלשון שובין משיתפלל
 בלשון הקודש ואינו מבין וכתוב על אשר לא ידע ספר לאמר קרא
 בא זה ואמר לא ידעתי ספר ויאמר ה' יען כי נגם העם הזה כפיו וכשפתיו כבדוסי
 ולבו רחוק ממני ותהי יראתם אותי מכות אנשים תלומדה שמתפלל וקורא
 ואינו מבין מה מוכיח בשפתיו מפיו וכתוב ואברה חכמת חכמיו
 בעיניו ככונניו תסתד האיל ואינו מבין מה מוכיח מפיו לכך כתבו התלמוד בבבלי ובארץ

ושראף וכלסון ארמי כדי שידעו את המצות אפילו עמי הארץ ולכך היו מתרגמין
 ונעוד ימור אדם את עצמו אם יכול להתפלל בכונה יתפלל ואם לאו אל יתפלל
 לפי שהתפלה בריכה כונה לכך אם נתמלא זקנו יווד לפני התיבה ואזי לו למי סווד
 לפני התיבה כדי לטובל סם ואזי לכבוד שיתפללו עליהם שאם ר אוים הקדוש
 ברוך הוא מונע הטוב מאת הקהל ומעל כל מי שסייעסם כאלו גזלו את הטוב מן
 הקהל ועתידיס ליתן את הדין וכתוב והמה עזרו לרעה וכתוב נוסאים בניס בתורה
 והתורה בועקת על כל יודעי התורה ועל כל שבידס למחות או מחניבסם וכתוב
 ותוספי התורה לא ידעוני וכתוב על הרועיס חרה אפי ואני לכבוד שקטן או גדול
 מתפלל בעבורס שאינס מביניס וכתוב אזי לך ארץ שמלכך נער לכך אם אינס שאינס
 מביין או אינס הגון יודע להריס קולו בנעימות ורובה להתפלל להוציא את הרביס ידי
 חובתן לא יתנו להתפלל רע מעלליס לפי שאין קטיוגור נעשה סניגור ומי שאינס
 מביין לא יתפלל לפי שהתפלה תלויה בלב ואם הלב מביין ועוב יקבלו ממנו תפלתו
 ותפלתו זכה * תש"כ

במקום

אחד היו עשר' והיה אחד מתפלל להם ויש מהס שהיו מדברים בבית
 הכנסת דברים בטלים ולא רצה להתפלל עד שקבלו עליהם שלא
 ידברו באותס דברים של קדושה שאין יכוליס לומר לא בעשרה וכן לא רצה לברך ברכת
 המזון אלא אם כן שלא ידברו עד שסייעמו ברכת המזון * תש"ב

הנה

מעשה בחסיד אחד שהיה מתפלל ולא היה פוסק בטביל ההגמון
 הרי אדם מחמיר על עצמו בתפלה אף על כי שמסתכן
 כנפשו בטוב פושה כמו שעשה דניאל אף על פי שגור המלך שלא יתפללו וכן אמרו
 אפילו נחם כרוך על עקבו לא יפסיק * תש"ב

וכן

מי שגזר שלא יסבב ואפילו באמת אם דוחקים אותו להסבב אפילו
 באמת לא יסבב * תש"ב

אדם

ששמע טבאו עליו בני עיר פלגוי לעשות לו רעה אל יאמר רבון
 העולמים הוסיעני מאנסי אותה העיר אלא מאותן ומכל בררי שמתן
 אחרים עמהם שגאמר אם נתון תתן את העס הזה בידי שהיו מסתפקיס אם כנענייס
 הם או עמלקייס ואמרן בסתם את העס הזה * תש"ב

אם

יש נכרי שעשה טובות ליהודיס יכוליס לבקס להקדוש ברוך הוא
 שיקל כדינו וכן יכוליס לבקס על מומר שעשה טובה ליהודיס וכן
 אומר רבי יוחנן על מרבוני אל לפי שדבר על המן אבל נכרי רע וכן מומר רע אין
 לבקס עליו ויחנך אומר על עסן יוחן רעב והסיכו לו כל תוד ברוך ודוד בקס על
 אבטלוס להכילו מדינה של גיהנם כי גרמה של דוד היה אם לא חטא בדבר אוריה לא היה
 אבטלוס חוטא וגר המבקס על אביו ועל אמו לא יועיל להקל מדינס ואם אביו ואמו
 של בדין האמיאו את הרביס אפילו לכן אין לבקס להיעניב כנשמתן דכתיב ועס רשעים
 ירקב * תש"ב

מי

שאביו מומר אין קוראין לספר תורה בשם אביו שנאמר את אבית
 היא מחללת ואם יהיה חתן ולחתן קוראים לספר תורה או אם
 יהיה בריך לחתום בטער יקראו לו על שם אביו אביו ואל אם היה אביו ואביו אביו
 מומרים

מומרים לא יקרא אלא על דור שהוא רביעי לו וקנו הרביעי .

תש"ה

על

כל דברים שאין רגיל להיות בריך להתחנן עליו כגון אשה סילדה
תאומים שיתקימו סניהם ויותר בריך להתחנן אם ילדה שנים בתוך
שנה מפני עין רעה * תש"ו

מי

שאשתו מעוברת והגיע חדש התשיעי יתפלל שלא תלד אשתו
בשבת פן יחללו שבת ועל בתו וכלתו ואחד היה מתפלל מנחה
בערב שבת שלא תפול דלקה בשבת ושלא תלדנה הנשים בשבת * תש"ז

אל

יתפלל אדם תפלה שאי אפשר לעשות בקשתו אף על פי שהיכולת
בוד הקדוש ברוך הוא אין לבקש דבר שאין נעשה כגון אם אשתו
הפילה למנחה חדשים ברור הוא שאין הולד של קימח אין מתפללין עליו מיהיה חסור
לבקש דבר שאינו ראוי לומר כגון יהי רצון שתלד אשתי לחמשה חדשים ויחיה הולד .
ואסור להתפלל שיעשה לו הקדוש ברוך הוא גם בסני העולם שאם יש לו ארץ שיוציא
פרות קודם זמנו כמעשה דרבי יוסי בר אבין * תש"ח

אלא

יאמר אדם אחר שנתעברה אשתו יהי רצון שתלד אשתי זכר * שלמה
אמר ונתת לאיש ככל דרכיו אשר תדע את לבבו ולא אמר ידעת או
תדע כמו שאמר ידעת לכב בני האדם אלא מפני שאמר יש אדם שאין לו עושר והוא
ענו וכדין גמור ועוסק במלי דחסידות ושאל עושר וגם בדעתו כשהיה עשיר שיותר
יעסק בתורה ובמעשים טובים ומבקש מלפני הקדוש ברוך הוא עושר ויעתר אליו
ויהיה עשיר ונתגאה ואכזרה ענותנותו הרי טוב לו שהיה עני ולכן אמר אשר תדע
את לבבו שאם לאחר שנעשית יהיה תקנתו עשה מה ששאל ואם לאו אל תעשה . וכן
אמר אברהם אם בניו יהיו רשעים מוטב שלא יהיו לבני . וכן אמר דוד הקם לעבדך
אמרתיך אשר ליראתך וכשראה חרבן הבית אמר על מה שוא בראת כל בני אדם *
תשכ"ט

אותם

בדיקים שנגזר עליהם שלא להביאם לידי נסיון וכני רשעים במקום
רשעים לבס מסתמין לרשע כי כתיב מרשעים יבא רשע ואמר
החניאו את הרבים לכב כל * תת

על

שליטה בריך לחמול יותר מכל אדם דעתן שמנהיג אותם מוטוב ואין
לא ל ירו ואין לו תקומה מפני המטוב שעושה לו . בדיק מוטוב
בו רשע ונכבד שברוך לכל בריבים בדיקים להתפלל עליהם שיועם הקדוש ברוך
הוא מידם * תת"א

המנורה

אם בהסכמת הקהל גדוהו אין מברכין אותו אם חלה שגאמר והבדילו
ה'רעה * תת"ב

כל

דבר שאדם נכשל בו בא לדין על מין שלו אם בדיק מת על אותו
דבר כגון עץ ארו הרי הממונה עליו יבא לדין שמתאחד או אדם בא
לדין כשיכול לבקש רחמים כגון יהושע בן נון על יצר הרע שלא בקם עליו בכניסתו
לארץ כמו שעשו אנשי כנסת הגדולה בבית שני וכן כתיב וישב שם עד מות הכהן

הגדול לפי שלא בקם הכהן הגדול על הכהרנ בשנג וכשמנינז זמן הצדיק להפטר
הממונה על אותו מזל מבקם שלא ימות בזול שהוא ממונה עליו כדי שלא יביאנהו
לדין. וכן הממונה על המקומות מבקשים שלא יכשל בו וכן הממונה על עץ ועל
אבן לכך נזכר וכלב ורצועה אותו מין ישבר ויכלה וכן כתיב והדגה אשר ביאור מתה
ויבאש היאור לפי שלא בקם על הכן הילוד היאורה תשליכונה" תת"ג

אדם

שמתפלל על אביו אם הוא חולה לא יאמר תרפא אבא מרי או לאדוני
אבא רפא כי שלמה אמר דוד אבי וכן אלישע אמר איה אלהי אלהי
ולא אמר אדוני אבל בעבד אברהם אמר אלהי אדוני אברהם כי לא היה בן חורין" תת"ד

אחד

היה מתענה ומתפלל על אוהב שיחיה והנה בא אחד בערב י"ט
משם ושאל מה עושה פלוני אוהבי שהרי כבר כמה ימי שאני מתפלל
עליו שלא אותו הבא לחכם אמר מה אעשה אם לא אומר שמת הרי יתענה ויתפלל על
חנם תפלת שוא אמר לאחר י"ט תאמר לעבד או לבכרי שיאמר לו שמת ומפני שמתת
יום טוב אל תביד' לו עתה" תת"ה

אין

מטיבין על הקלקלה דוקא כשתוכל לומר לא נספא לן מינה אבל בשיש
דברים שאם יגיד הקלקלה יוכל להיות תקנה לדבר כגון ויבא הפליט
ויגד לאברהם העברי ואם לא היה מגיד יותר היה חוטא וכן אם לא יגיד על החולה
לאזהבו לא יחקרו אחר רפואה כמו ויאמר ליוסף הנה אביך חולה כדי שיביא את בניו
עמו וכן רבן יוחנן בן זכאי רבי חנינא בן דוסא שיתפלל על בנו הרי לתקנתו יוכל
להגיד או להעיד כשביל אשתו להשיאה ולעשות תקנת היתומים אם כן התך למה לא
השיב למרדכי כי היה רע בעיניו שלא רצתה לבא אל המלך ולמסור עצמה למות
ללכת למלך אחשורוש ועוד אמר שיש למסור עצמה למלך להיות נבעלת לו ותהיה
אסורה למרדכי כי עד עתה באונם היתה נבעלת ועתה תמציאה עצמה לערל" תת"ו

אחד

שמעע שמת קרוב של אשתו שאם היתה יודעת היתה מתאבלת
ולא היה רובה לשמש מעותו אמרו לו לא היית בריך כי אין אבילות
גוהגת קודם שמייעה ואם באים נכרים להגיד אם סמוך ליום טוב הוא מבקשים מהם
שלא להגיד כדי שלא יטעברו ביום טוב" תת"ז

יש

מקומות שאומרי' ושמו את שמוי על בני ישראל ואני אברכם העובר
לפני התיבה כשהוא אומר ברכת כהנים ויש מקומות שמדלגין אבל
הראשונים היו אומרי' שהרי ביום הכספים כשאומ' מעיין שמנה עשרה וסוף כל חרונה מן
אל כמין בסופם שומע שועת עמי ושמו את שמוי משמע שהיו אומרי' אותו" תת"ח

כשאומר

בקדושה הראשונה בדבר האמור בסורי עוך אין לומר האמור אלא
האמור כמו האחוה אחד מן החמשים ואשר כתוב האמור בית ישראל
בתמיה הוא. ברכינן בברכה ולא בברכה" תת"ט

אל

ימשך אדם שהוא שליח עבור לומר לעמתם ברוך יאמרו וכן וכדברי
 קדוש כתוב לאמר אלף יתהר לאמרם מפני שאם ימשך גרי קודם
 שיגמור יאמרו הקהל ברוך כבוד ה' ממקומו וכן ימלך ה' לעולם אלהיך ציון לכן יהיה
 כדי שיגמור לעמתם ברוך יאמרו ואחר כך יאמרו הקהל ברוך כבוד ה' ממקומו ואם
 הקהל ממתנינים רשאי למשך ואם החזן מתפלל ואינו מספיק לומר לעמתם ברוך
 יאמרו עד שהקהל יאמרו ברוך כבוד ה' ממקומו וכן אם לא יספיק שליח עבור לומר
 וכדברי קדוש כתוב לאמר עד שהקהל עונין ימלך ה' לעולם וכו' אך היחידים יאמרו
 בלחם * תת"א

אחר

היה בכ"ה לאחר שכבר אמרו קדוש קדוש קדוש וכו' ברוך כבוד ה' וכו'
 ימלך וכו' עד סוף ברכת האל הקדוש אמרו לו הקסת נראה בעבן
 יבא מכה וכו' ויברך על הקסת אמרו לו העוסק במכה פטור מן המצוה וזאתה עסוק
 במכה לענות חזן אחר כל ברכה שאומר שליח עבור אמר זאת הברכה עדיפא מפני
 שעוברת * וכן כשהיו עונין חזן יהא שמייה רבא מברך בחצר בית הכנסת היה הולך
 לשם למלאות עשרה עמיהם * תת"א

אל

מלך נאמן שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ארבע שמות לכי כשיושבין
 לארבע קבות בבתי כנסיות כל אחד מכיון כאלו שכינה כנגד פניו
 שלא יאמר אדם ביון שפונה חברי אבלי ואני יושב במזרח וחברי במערב איך הקדוש ברוך
 הוא ברגע אחד לכל עד וכתוב ופניתי אליכם כל אחד ואחד ברוך לכוין לבו כאלו שכינה
 פונה אליו וכפי שכינה אלא אין לומר איך יתכן שיפנה לארבע רוחות כאחת כל
 זה כתוב בספר הכבוד שכתבה אחת בוחן כל הלכות וברגע אחד שומע תפלה מזה
 ושומע תפלה מזה ואף על פי שזה מתפלל מזה שאין זה מתפלל * תת"ב

מי

שעכב ולא התפלל מנחה וקרום שעוברת השעה מוטב שלא יאמר
 תהלה לדוד ויתפלל שמנה עשרה כדי שלא תעבור השעה ואחר כך
 יאמר תהלה לדוד ואם עכבו הנכבד לא יתפלל שליח עבור בלחם אלא יאמר בקול רם
 קדושה וכל התפלה ושאר הקהל יאמרו בלחם כל מה שהוא אומר גם קדושה והכל *
 תת"ג

מי

שאבד מצות בכ"ה בלינה לא יקח נר מלפני ארון הקדש לבקש
 מעותיו לאור הנר שלפני הארון אבל אם ירא פן נחבא גבוס בכ"ה
 יקח נר ויחפש * תת"ד

אין

יכולין מדין תורה לקבוע מקום בבית הכנסת לרשו וראיה דאמר ר'
 יונתן לא שנו אלא סבירם למכור בית עם אבל בית הכנסת לא כיון
 דמעלמא אתו הווי של רביס ולא מצי לזכורי ליה ועור הרבה ראיות ומה שיושבי במקום
 אבותיהם כדי שלא יעשו מחלוקת וזה לא יתכן שיאמר אחד יש לי שני מקומות בבית
 הכנסת אחד מאבי ואחד מאבי אבא אומרו אחד מהם או אני לא אתן לאדם
 לישב עם אלא למי שאני חפץ לאו כל כמיניה ישב במקום אחד ואין לו רשות במקום
 אחר * תת"ט

אחד

היה משי' ספר תורה בחדר התחתון והיה כותב מנחתו בחדר העליון כנגדו חמר ליה זקן אחד לא יתכן לעשות כן חמר ליה והלא אחד היה חוטב עצים ותחתיו היה הארון כנגדו ומת כי רצה להגיד חמ' ליה למס תשמיש של קדושה אבל טאר דברים כגון מטה או כלי של טנופת לא יתכן להיות למעלה כנגדו * תת"ו

מעשה

באדם אחד שהיה ביתו סמוך לבית הכנסת וקרוב מאד לבי' הכנסת והיו מתים הילדים זולו וחמר ליה חכם אחד לפי שביתך למעלה מחלון בית הכנסת ומזויק לאורה שלא יוכל להכנס בו ועוד אתה משמש מטתך סמוך לבית הכנסת ונתקיימו בניו מאותה שנה ואילך * תת"ז

ולא

יעשה אדם בית הכסא מכונן כנגד בית הכנסת או כנגד בית המדרש כפיתגלה לעשות ברכיו שלא יהא פי טובעת מגולה כנגד בית הכנסת או כנגד בית המדרש * תת"ח

אחד

היה חברו אבל חצר בית הכנסת ורבים היו נמצאים בחצר בית הכנסת ואחרו לו מוטב לך שתסגור ביתך כי מהרה ימלא בית הכסא שלך חמר חלילה לי אם אסגור שערי הרי יעשו ברכיהם בחצר בית הכנסת לכך אעזוב חצרי פתוח ולא יענפו חצר בית הכנסת שאין אדם יכול להתאפק ולעצור את עצמו מלמחר לעשות ברכיו * תת"ט

חלון

שהולך כנגד רשות הרבים וכני אדם עוברים לכניו לבית הכנסת אותם שיטנים באותו החדר או שם אדם לא יעפכו מי רגלי' מן החלון לפי שזה שכימה הולכי' לבית הכנסת וההולכי' בחשך לא יוכלו להזהר שלא יהיו מנעפים במי רגלים כשהולכים לבית הכנסת וכתוב שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלהים * תת"כ

אחד

היה משיס עור כעין כים במכנסים שלו כנגד ערותו מפני טפי מי רגלים שמא יהיו נוטפים על בגדיו ואם יתפלל הרי תפלתו תועבה וכן כשיבא אדם מבית הכסא יראה מקום שיטב עליו שמא יש טנופת עליו ויבא חברו וישב עליו פתאום או ישב עליו בלילה ויהיה מנונף ויעסוק בתור' או יתפלל וכמא על ידו נעשה לו וצריך לאדם למשמש במקום שיטב שלא יהא מנונף כשילך לבית הכנסת או כשימנוד * תת"כא

אדם

צריך להיות מצפנים כבחוץ שנאמר וכל קרבי' את שם קדשו שלא יהא בקרביו טנופת לכך קודם שיתפלל וקודם אכילה ושתייה שהוא צריך לכרך יעשה אדם ברכיו קודם שילך לבית הכנסת וקודם שיאכל * תת"כב

כתוב

ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו וכי קרבים מברכים אלא כשהוא מברך לא ירהר בדבר אחר וכל שכן לדבר עבירה לא ירהר * תת"כג

כתיב

ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו כשיברך להקדוש ברוך הוא צריך לברכו בקול רם כי בקול רם כל הקרבים מתנועעים ונמשכים אחר הקול * תת"כד

כתיב

הבן לקראת אלהיך יסרחל שלא תצטורך לעשות ברכיך בטענה

מקדש הולכים לבית הכנסת כדי שיתפלל עמהם ואם נעשה כך שלא יוכל קודם לעשות שלא היה לו פנאי לעשות ברכיו לא יתכן שילך לבית הכנסת וירד לנקבו שנאמר ברכי נפשו את ה' וכל קרבי את עם קדשו * תת"כ

צריך

אדם לעיין שלא ידבק במגעיו בואה כשהולך לבית הכנסת שנאמר ממור רגלך כאשר תלך אל בית האלהים ולכך כתיב של נעלך מעל רגלך * תת"כ

כשלוקח

אדם קנוה בידו לקנח עצמו למטה מן הצואה והנה ראה בעצמו שלא הזכיר לבית הכסא ויסיר מידו הקנח ולא עשה לא גדולי ולא קטנים אף על פי כן לא יגע בספרים עד שירחוק ידיו * תת"כ

אדם

עשכנח דבר גנאי כגון כלי מלא צואה ומי רגלים אם שפכו ולא השליכו לחץ ואחר כך זכר שלא השליכו לא יתכן לברך ברוך זכר הנשכחות וכן כיוצא בו אם זכר והוא דבר גנאי * תת"כ

אחד

היה שחט עופות וכסה הדם ובא אחר ורצה להשתין מיד לפס ולא הניחו אמר עתה בעת כסוי הדם בירכתי לה' מס לכך לא יתכן להיות משתין או רוקק מס והדם מכוסה מס * תת"כ

אם

תראה שישתין קצת מכל האוכלים וואתם ואינם פנוים לספק מים עליו או אם ידעו ולא יחושו ים לספק מים על השתן כדי שלא יהא ברכת תועבה * תת"כ

מעשה

בחסיד אחד כשהיה יצא או ממע' מיעותו היה לו חלוק לבן לכך כי אמר שמא ידבק שכתב זרע וכשאני אלך בכנסת שמא ידבק בחלוק שאני רגיל ללבוש וספ' ידבק בואה במכנסים ובמגעלי ואיך תפלתו נשמעת וגם יראה ויעיין במכנסים שלא תהא רומם בואה דבקה במכנסים ואחר כך יתן מעט מים במכנסים כנגד פי האמה ואם השתין מיושב איך בריך שהרי כבר בלו המים ואם בשבת השתין מים וכריך ללכת לבית הכנסת אל יספק מן המים על הבגד אז על פי האמה דוגמת בעולת ידים שאחר כך אדם מקנח ידיו ואם נשכסו ע' קבין מים על האדם בשבת או בר' או טבל יזהר שלא ישחוט השיער להוציא המים * תת"כ

אדם

שאיין לו מי שיספק עליו ט קבין ואין לו כמו כן כלי עשוי שיהא נשפכים עליו בלא ידיו יכניס המים בכלי שלג וישימם על דבר גבוה ויספק עליו וימחר להניח הכלי מידו וישים זרועותיו ועל ידיו ולא קודם שיכלו המים מן הראש כדי שירדו המים על זרועותיו ועל ידיו ולא שיהו בטוב ידיו וזרועותיו שמא לא ירד מים עליהם אלא טוב כלום מלא כלום * תת"כ

אל

יניח אדם לילד לקחת בידיו כי הילדים אינם יודעים לרחוק ידיהם בטוב ושמא יאכל בקערה עם הגדולים ואם יש לאדם סכיר ישראל או מלמד לבנו או אורח או אורחים יעיין עליו שלא יהו בניו מלובלים סביב חוטמיהן או בשאר לבלוך כי שמא יהיה להם מאוים והם בושים לומר לו * ואם יש דבר מהגויס בוגים בו אסור ליהודים אינו אסור אסור לו ליהודי שיאכל מן התחילת סם שמים על ידו בגון כפרי שראה שהכריזו חבירו רבע בהמה ואמר לנכרים שלא לאכול אותה ונמכרה ליהודי לא יאכלנה ישראל * תת"כ

אחר

היה אוכל בני מעים של דגים ועופות ולא היה בודקם לאחר ימים
אמרו לו אתה אוכל טמא כי בבני מעים נמצאים תולעים ושאר דבר
טמא כן דגים בולעים דגים טמאים וקבל דין עליהם * בערב פסח ובפסח כשבא
לתקן מצות קודם היה מפקיד קמחו ומימיו לפי טמא לא היו נוהרים ויבא לידי חימוץ
לכך היה מפקידו כדי שלא יעבור בכל יראה וכל ימצא * תת"ל

שנים

היו אחד לא היה רוצה לשרוף זבובים אמר ליה חבירו אל תהי בדיק
הרבה מוטב לשרוף הזבובים כדי שלא יפלו במאכל ובמשתה ויבלעם
ויחטאו לכך נאמר אל תהי בדיק הרבה * תת"ל

איש

אחד לא היה רוצה לשם עשב בקדירה עם הבשר וירקות במאכל
בלילות בימות החמה כי היה ירא פן יהיה סם זבובי ולא יוכל לראות
אלא היה מפסיד בצליל או לוכן של כרתי שהמרק יהא לבן או היה מלכך המרק בבית
סאס נפל בו זבוב היה ניכר * תת"ל

אחר

היה יודע לעיין בבהמה בחייה אם היא כשרה או טרפה ולא רצה
לאתר אמר טמא יסמכו על זה ולא יבדקו ופעמי יטעה ואמרו חכמים
ואל בינתך אל תטען * תת"ל

חכם

אחד היה שראה אחד שלוקח נוצה מצואר עוף ואחר שמחטו היה
מקנה הסכין בנוכת היצוף ואחר כך היה משתך הנוצה סקנה בו דם
על הדם ואחר כך מכסה הדם אמר ליה החכם אין לך לעשות לנוצה כך אלא תכסה
הדם ואחר כך תכסה הדם שנדבק בנוצה * תת"ל

מי

טבא לשחוט ספק טרפה אם יכול לעסוק שיהא לו עוף או בהמה
שיברך עליו וישחטנה תחלה או אם ירצה ישחוט הראשונה ויבדוק *
תתקלט

במקום

מים כברי שיודע לנקר בשר אל יכחו לו למכור בשר טמא ואכילת
טרפה כי ינקר בשר טרפה וימכור להם * תת"מ

אחד

היה עצר וכשהיה מנפח את הריאה והדם בפה הריאה לא היה חותך
קצת מן הריאה אמר ליה בעבור עצרנותך תכניס הדם בספק לא
ראוי לעשות כן * תת"מ

אדם

טלובם טלית בשבת והולך בו ברשות הרבים קודם שיבא לרשות
הרבים יעיין אם הציבית כלו כהלכה ילך וחס לאו אל יבא אדם
סבכל יום מתעטף בטלית בבית הכנסת אם נפסק אחד מציביותיו אל יברך להתעטף
בלא ברכה כי טליתות שלנו אין בהם מעטנו ולא זיוק * תת"מ

עניני תפלות ועניני ברכות כתובים באן

כל

התפלות והברכות תקנו בלשון רבים שאנו נתקנו בלשון יחיד
נראים כאלו לשון כי איך יתכן שהעבד יאמר אשר בחר בי מכל
העמים ורוממני מכל לשון וקדשני במנותיו לכך כשהברכה מתקנת בלשון רבים או
איך קשה וכן אם היו מברכים שהייתנו וקיימתנו והגעתנו לזמן הזה איך יתכן למרי
בפס שמת לו מת בו ביום לברך כן ואיבד אמר למה יתן לעמל אור וחיים למרי בפס
ואיך יאמר מי שהוא מר בפס ברוך שהחינו וקיימנו והגיעני לזמן הזה אבל כשיאמר
שהחינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה לא בשבילו לבד אומר אלא בשביל אחרים *
תת"מב

ברכות

יש

חסידים מחסידים הראשונים שלא היו אוכלים טוס פרי חדש בין שבעה
עשר בתמוז לט' באב כי אמרו איך נברך שהחינו וקיימנו והגיענו
לזמן הזה ויש מברכים על פרי חדש כשנזדמנו להם בשבתות שבין י"ז בתמוז לט' באב
אמרו להם היה לכם לברך שהחינו כשראיתם אותו כרב יהודה כשראה קרא חדתא ואלג
אמרו לא כי אלא כשאכלו *
תת"מד

ברכות

אדם

שנאמר לו שמועה שברוך עליה הטוב והמטיב או שהחינו או
ברוך דיון האמת אם איך המגיד נאמן או ששמע שמועה בעלמא מן
מגיד שלא ראה דבר לא יברך או אפילו אם שמע מפי נאמן כגון ראובן שגזל ממנו
ושמע שנתפס הגזל וישב הכל אל יברך עד שיטיב לו ומעט דעבד אברהם אנבואה
אברהם סוף *
תת"מה

ברכות

לא

יתחיל אדם ברוך אתה ה' עד שיחטוב בלבו על מה יש לומר הברכה
כגון אם התחיל לומר ברוך אתה ה' ויחטוב לומר פוקח עורים לא
יאמר במקומו זוקף כפופים *
תת"מו

ברכות

זקן

ואחד היה בעיר אחת ובעיר אחרת כשנולד לבנו בן זקן כשנולד
לבתו בן היה מברך הטוב והמטיב אמרו לו הלא לא אמרו אלא אם
נולד לו בן לעבדו אמר אפילו נולד לבדוק בן ואני ואהבו מפני בדיקותיו אם נולד לו בן
אני מברך *
תת"מז

ברכות

מי

שבחה לו בשורה שנולד לו בן לא יחזיק טובה למבשרו עד שיברך
תחלה למי שחננו בבן זכר *
תת"מח

ברכות

מי

שיודע להגיד בשורה טובה לחברו אם מצאו במרחץ או במקום
הטנופת וזה יודע שאם יגיד לו מיד יברך ויאמר ברוך ה' כגון שהשומע
אינו חושש מלהזכיר שם שמים במקום הטנופת ימתין עד שיבא וירחץ ידיו ואז יאמר לו
ואם בדיוק הוא יאמר לו מיד כשיבא וכשיבא יברך *
תת"מט

ברכות

לאחר

שנמחק הסותחין פיה בעל כרחו ונותנין בפיה *
תת"נ

ברכות

אם

לפני האדם תפוח וברך עליו בורא פרי העץ ולא היה לפניו פרי
אחר ואחר שבירך באל לפניו פרי אחר יותר יפה לא יאכל אלא על מה
שבירך * ואם יבא לו פרי אחר שבירך על הראשון וכבר אכל הראשון שכבר בירך
עליו כיון שלא היה דעתו על זה יברך גם על האחרון *
תת"נא

חמשים

תחנים שמורות ומחמשים לבנות ונפלה שמורה השמורות אסורות והלבנות מותרות . נפלה לבנה הלבנות אסורות והשמורות מותרות כשאינו יודע מה נפלה מעלות זו את זו וכזו רבי אליעזר מחמיר ורבי יהושע מקל כיון ששמורות ולבנות שני מינין הרי גורגריניות אם בדרך גל הארומות קטנות שהחיינו ואחר כך ראה שמורות בדרך לבדך עוד על השמורות שהחיינו וכן אם קדם ובירך על השמורות ואחר כך נודמנו לו ארומות קטנות יברך שהחיינו אף על פי שטעמן שזה וכל טען ארומים גדולים וארומים קטנים או שמורים לפי שיטתו שני מינין הם .

הבנות

אדם

מיט בידו אגנו אחד אל יברך ואחר כך יטבר האגנו שמה התלעב הגרעין או נרקב וכמאז שבירך לבטלה .

הבנות

כתיב

כאשר ימצא התירוש באשכול ואמר אל תשחיתו כי ברכה בו הרי כל דבר שטעמן ברכה עובר עליו משום כל תשחית וטעם פגום . ויין של תרומה שנתגלה בריך לשפוך און בריך לומר של חולין ויין של תרומה שני .

הבנות

אם

אמרו לאדם אל תשתה עתה מים כי התקופה נופלת ושמה עתה עת נפילתה וכבר בירך ומתין ואל ידבר עד שידע בטוב שבברה התקופה ואז ישתה ואל יברך פעם שנייה . ואם בירך על המים ושמע סמית יש בעיר ישתה מיעט מן המים ויספוך השאר .

הבנות

הצמא

לשתות מים לא יברך ואחר כך יספוך אלא אם חפץ לשתות מים מן הכלי יספוך ואחר כך יברך .

הבנות

כשאדם

אוכל ומצא לשתות אם ידיו מלוכלכות יקנחם ואחר כך יברך וישתה דכתיב שאז ידיכם קדם וברכו את ה' .

הבנות

במוצאי

שבת לא יקח עץ שטמון קהין בלשואשכנו להרליין ולברך עליו מפני שרחו רע ואז בריך רוח טוב להריח כמו שכתוב בספר החשבונות .

הבנות

אשה

הרה וכבר הגיע חדש התשיעי להריונה בערב שבת עם חשיכה יעומן מים חמין כדי שאם תלד בלילי שבת או בשבת הרי המים חמין מוומנין ולא יחללו שבת .

הבנות

אל

יניח אדם מפתח קסור באוזרו ביום ששי פן ישכחנו בידו בשבת וישאנו עליו ולא יניח מעות בחלוקן פן ישכחם וישאם .

הבנות

בערב

שבת שומך לערב שולחים לבית הכנסת והנה לפניו ספרים גדולים או כפתות והיה יכול להביאם לחדר לשמור או שום כלי כדו שניטל בשבת ויכול להכניע לא ואמר הלא מותר לטלטלם בשבת למה אטרח אמתין עד לאחר שחשיכה ואשאם ואכניעם כמו שאמר ובלבד שלא יכין לעשות מלאכתו כי לא יתכן מה שיכול לעשות מלאכתו מבטור יום שיתתין עד שחשיכה ולטרוח שואמר וכברנו מעשות דרכך עשות חפצך ביום קדשי . וקראת לשבת ענג וכתיב ויכנסו בן אמתך והגר וכתיב למען ינוח שורך וחמורך .

הבנות

תת"ס כשים

כשיש

דליקה בחול או בשבת יעסקן להוציא קטנים או חולים וזקנים מן הבית
לפקוח נפש ואחר כך יביל תורה שבכתב ואחר כך תורה שבעל פה
וחלק הדברים בלמודי תורה בעלית למוד קודמין לבעלי מקרא לפי מהם מלמודים
לעשות מצוה ודוקא כשהן שנים ביראת שמים ואם יש בידם משנה ותלמוד מושכרים
או שאלוין יביל תחלה תורה שבכתב ואל יחוש להפסד שלו * תתסב
היה במומר כשהיתה דליקה בשבת אמר ליהודי תן לי ספרך ואבילם
מן הדלקה שאזכיאם לרשות הרבים ולא נתן לידו ולקח המומר הספרים
מעצמו והבילם מן הדלקה * תתסב

מעשה

מצוה שאין מי שחפץ לסייעו ויש מה מומר שחפץ לסייעו לא ימחה בידו
אבל אם כל כך חוטא שחירמונו עליו שלא לקוברו בקבר ישראל אל יתן
לו לסייעו ואם עשה מעצמו יעשה * תתסד

ומת

שאין לו בשבת מצוה כי אם מזון שתי סעודות אם יחלוק אותם לשלושה
לא יהיה לו לכל סעודה לשבעה מוטב שיאכל שתי סעודות של לילה ושל
יום או יאכל ביום וכשיאכל כדי לברך יברך ואחר כך יאכל * תתסה

אדם

ימי עני רעים אפילו בשבת ויום טוב מפני שנוי וסת טוב לב משתה
תמיד פירוש טוב לב משתה תמיד כדי שיוטיב לבו ולא יעצב * תתסו
ארוחתו ירק בשבת וראה שם עם אשתו ובני ביתו משור אבוס
ושנאה בו * שלא יאמר אדם אקנה מעדני שבת ויודע שיתקוטעו
עם אשתו או אביו ואמו ואשר עמו טוב פת חרבה ושלחה בה מצית מלא זבחי ריב אחד
בשבת ואחד ב"ט זהו שגאמי וכברתו יכבד את השבת שלא יריב בו * תתסא

כל

זין נכנס בבית אחד שמע שבנו של בעל הבית אמר לאביו בן הוונה
והכהו אביו על זה והיה בן ארבע שנים הילד והיה הילד מחלל שבת ולא
אמר לו דבר אמר לו הזין למתה מקפיד על זה סקראך בן הוונה אם אין בו
דעת שאינו יודע מה בן הוונה למתה קשה לך ואם יש בו דעת מה מזיין הוא מחרף
את עצמו אם יש בו דעת היה לך למנעו מחלל השבת כי אם יש בו דעת להבחין בן
הוונה כך יש בו דעת להבחין שלא יחלל השבת * תתסח

טוב

יתענה אדם בשבת על שרואה בחלום הפסד ממנו אלא על מה שיכולין
לחלל עליו את השבת * תתסט

אחד

היתה בשבועה במסנות יהודים נכרים ולא היה נכר בין ילדי היהודים
לילדי הנכרים והיה מה יהודי ומגלה הילדים ורואה אם הילד נמול או
ערל אמרו לו הדליקה נענה עד הנפש אדהכי והכי שרפו אלא תביל הכל וחלל שבת
שעשו בעבור היהודים אעפ"י שמקבת היו ילדי נכרים אין להתענות על כך אבל אם
חלל שבת בעבור שהיה סבור יהודי הוא ויהי נכרי ולא היה ביניהם יהודים בריך
להתענות ולא כל כך כיון שלא יזיה לו לחפור וכנתו להביל היהודים למי שנשאלו בו
ל' או תרכגולת או בבית ויאמר השליח פלוני שלח לך כדי שתאכל בשבת זה
אינו רשאי לאכול אותו בחול אף בשבת ואם יש הרבה ונשאר לו יתן לבני ביתו ואם יאמר
השליח אל יאכל אדם אלא אתה כדי שיהיו לנו זכות אל יתן לשפתנו כיון שלא נתן לו
אלא על תנת לאכלו ויחיד * תתעא

לא

היתה בשבועה במסנות יהודים נכרים ולא היה נכר בין ילדי היהודים
לילדי הנכרים והיה מה יהודי ומגלה הילדים ורואה אם הילד נמול או
ערל אמרו לו הדליקה נענה עד הנפש אדהכי והכי שרפו אלא תביל הכל וחלל שבת
שעשו בעבור היהודים אעפ"י שמקבת היו ילדי נכרים אין להתענות על כך אבל אם
חלל שבת בעבור שהיה סבור יהודי הוא ויהי נכרי ולא היה ביניהם יהודים בריך
להתענות ולא כל כך כיון שלא יזיה לו לחפור וכנתו להביל היהודים למי שנשאלו בו
ל' או תרכגולת או בבית ויאמר השליח פלוני שלח לך כדי שתאכל בשבת זה
אינו רשאי לאכול אותו בחול אף בשבת ואם יש הרבה ונשאר לו יתן לבני ביתו ואם יאמר
השליח אל יאכל אדם אלא אתה כדי שיהיו לנו זכות אל יתן לשפתנו כיון שלא נתן לו
אלא על תנת לאכלו ויחיד * תתעא

דליקה

היתה בשבועה במסנות יהודים נכרים ולא היה נכר בין ילדי היהודים
לילדי הנכרים והיה מה יהודי ומגלה הילדים ורואה אם הילד נמול או
ערל אמרו לו הדליקה נענה עד הנפש אדהכי והכי שרפו אלא תביל הכל וחלל שבת
שעשו בעבור היהודים אעפ"י שמקבת היו ילדי נכרים אין להתענות על כך אבל אם
חלל שבת בעבור שהיה סבור יהודי הוא ויהי נכרי ולא היה ביניהם יהודים בריך
להתענות ולא כל כך כיון שלא יזיה לו לחפור וכנתו להביל היהודים למי שנשאלו בו
ל' או תרכגולת או בבית ויאמר השליח פלוני שלח לך כדי שתאכל בשבת זה
אינו רשאי לאכול אותו בחול אף בשבת ואם יש הרבה ונשאר לו יתן לבני ביתו ואם יאמר
השליח אל יאכל אדם אלא אתה כדי שיהיו לנו זכות אל יתן לשפתנו כיון שלא נתן לו
אלא על תנת לאכלו ויחיד * תתעא

לאחר

עב

ש'חו לו בערב סבת אחריו לו תאכל בסבת ולא היה צריך כי היה לו
די אס יודע שאס היה אוכל בחול היו מקפידים אס כן לא יוכל לאכול
בחול ויכניע לסבת אחר ואס הוא דבר שאינו יכול להכניע יאכל בחול שלא יהא לחבוד
תת"עב

Handwritten scribble

הכותב

ספרים להשאיל לאחרים יכתוב כל מסכתא ומסכתא בפני עבמה
כמו שעושים בככל שאס יקטר סדר יחד אוף ישאיל לאחר כשיעטרך
ומה שבמלכות הזה קושרים יחד סדר כי בריכיס לעינין בבית המדרש ומסכתא אחרת
ואיך יבוא כל מסכתא עמו ואל להשאיל מוטב שישאיל כל מסכתא לבד

תת"עב

חסיד

זי

אחד מת והיו לו ספרים הרבה באו יורשו וימרו כל ספריו ובריקים
היו מתאנחים על היורשין שמוכרים ספרו של אביהם והיה סס חכם
אחד אמר אל תאנחו אגיד לכם איזה עון גרם שאין הספרים נשארים ביד היורשים כי
לא היה משאיל ספריו לבני אדם כי היה אומר אני זקן ואס יעששו אותם יהיו נמחקים
ולא אוכל לראות ואין לאדם לחשוב כן כי טוב לו שילמדו בספריו וימחקו משהיו
הספרים במקום המונגע ולא ילמדו בהם והמפקיד ספרים שאין הנפקד רשאי לעיין
בהם זה לא ידברו חכמים אלא כנגד המפקיד ביד חסיד אכל החסידים יש להם
לעשות לפנים מעורת הדין • בדין חסיד המפקיד ביד חסיד ספרים יש לומר
לו למי שהיית משאיל ספרים שלך אך אס יבטרוך לספרי תשאיל להם ואס לא יאמר
המפקיד ויאמר הנפקד אני אשמרם על מנת שאשאילם למי שהייתי משאיל ספרים שלי
אס היו לי כיונא בהם לעשות לפנים מעורת הדין • תת"עב

יעקב

זי

מיטג לו שני בנים אחד אינו משאיל ברכין טוב ספריו ואחר משאילם
ברכין טוב מוטב שיתן יעקב למשאיל ויהיה לנפשו של יעקב טוב •
תת"עב

אחר

זי

היו לו ספרים והיה משאילם שילמדו בהם והיה מנהג לבניו והורגו
בסתאם לכס קטנה עם בני אדם שלא תמנעו מלהשאיל הספרים
לאותם שמתקוטטים עמכם ואס אתם תסכרו שלא יחזירו לכם הספרים שמה יעלינו
תקחו מהם משכונ ותשאילו למי שלומדים לשמה ותשאילום לעניים קודם לבעשירים •
ואס ראית ספרים נשרפים דע לך כי בעבירה הם שלו או בעבירה באו לירי אבותיו או
שאינו משאילם לחפנים ללמוד בהם מתחלה נכתבו שלא לשמה • תת"עב

ראובן

זי

השאיל ספר לממען ושמע לו ואמר ליה תעשה מנהג
ותשאילהו לי סבכל יום תמיד תדיר אלמוד בו וראובן על מנת כן
השאילהו לממען שילמוד בו בכל יום כי אמר ראובן כיון שלוי מבקש ממני
ללמוד תדיר ושמעון חפץ ללמוד בו תדיר מוטב להשאילו לממען שילמוד בו כמו כן
בקביעות והנה שמעון טרוד ואינו לומד בכל יום בו אלא יום או יומים בסובע עון הוא
לשמעון כי אינו לומד בו תדיר שאס היה יודע ראובן קודם לכן ששמעון אינו לומד בו
אלא לעתים היה משאילו ללוי שילמוד בכל יום היה בספר שלי • תת"עב



אשה

היתה בדת והיה לה בעל רב עין שלא היה חספן ליתן בדיקה ולקנות ספרים וכשהגיע עתה לטובל לא רבתה לטובל אמר לה למה לא תטבלי אמרה איני טובלת אלא אם כן תקנה ספרים ותתן כמותן כדקה ולא היה רובה והיתה ממאנת לטובל אלא אם כן יתרבה לקנות ספרים ולתת בדיקה קבל לחכם עליה אמר לאיש לכך תהיה ברוכה שכופה אותך למצוה ואינה יודעת באיזה ענין לכוף אותך כי אם בזה ואמר לאשתו אם תוכלי לגרום בדברים שייעשה טובה הרי טוב אכל בדברים שבינו לבינך בדבר תשמים המטה אל תעכבי את רבוננו שלא יהררר בעבירה וסלא תעכבי הרונך ותרכי כעסו תת"עח

מעשה

באיש אחד שהיה בדרך והודיע לאשתו יום אשכח לביתי והאשה שידעה שיש לבעל לבא הלכה לטובלה ואמר לה בעלה כיון שטובלת קודם שבאתי אתן לך זקוק שתקני בו מעיל אמרה לו איתנו זקוק תן לי ותן לי רשות לקנות בו ספר או אשכיר ספר שיכתוב לי ספר ואשאיל ללומדים שילמדו בו והרתה וילדה בן וכל אחיו היו עמיו הארץ כי אם איתנו בן תת"עט

מעשה

בחסיד אחד שהיה מקבץ מעיר לעיר לבדיקה והיה אוכל ולומד וגם משכיר ספר מאותם פשיטים לכתוב לו פירוט ופשיטים וחדושים אמר החסיד מוטב שאקבל ואשכור במעט שאקבל סופר ואזכה בהם את הרבים תת"פ

כל

אדם שמסתיר ספרים וטעמים מן ההגונים סוף שבאים לידי רעים ושאינם הגונים ואם רואה שאינם הגונים אל יגלה שנאמר סוד ה' ליראיו וכתוב יבסוף ליטרים תנשיה תת"פא

אחד

היה רובה להעתיק מספר אמרו לו כמה הספר שאתה מעתיק מספר יפה זה שאתה מטעטש אותו אמר החכם הלא כמה ספרים האעתקו ממנו יפה לו זכות גדול לבעל הספר אף על פי שקצת נגרע וכי ספרים עשויים לפקדון אלא ילמדו בהם ויעתיקו מהם תת"פב

כתיב

חסתי ולא התמהמתי לשמור מצותך לא יעכב אדם את המצוה בעבור זה שאמרה תורה זה אלו ואנחנו התנאה לפנינו במצוות כגון גלוית נאה וספר תורה נאה שלא ואמר אדם כיון שיש לי גלוית לקנות אמתין עד שיבא לידי גלוית יפה מאד אלא יקנה מיד גלוית אף על פי שאינה יפה כל כך וכן עיר שאין בה ספר תורה ויש בה ספר שיודע בדוקא לכתוב אכל אינו יודע לכתוב כל כך יפה כמו סופר אחר שלא בא כל כך בקרוב זמן מוטב שיכתוב אותו המזני מיד אף על פי שאינו כותב יפה כי על זה נאמר חסתי ולא התמהמתי לשמור מצותך תת"פג

אם

כתב אדם ספר יפה וכתב דף שאינו כל כך יפה כמו שאר הדפיין אף על פי שאין בו טעות אם חפץ יסיר הדף ויגנת ויכתוב אחר יפה ואין לומר עובר משום בל תשחית לכך

באמר זה אלזי ואנורו וכן מלך פורץ גדר שנאמר ועלה הפורץ עליהם וכתוב יעבר
מלכס לפניהם ואין לומר עובר משום כל תפחת . תת"פ

תורה

נבואים וכתובים שכתב בהם הסופר את האותיות להפך תיבות או
אותיות או פסוקים כמו שכתב יהי נחש דן עלי דרך לא יכתוב על
דן או על נחש ב' למעלה כדי לקרוא המאחר קודם לקודם אז יתחוק מה טענה ויכתוב
בסדר או יתלה למעלה תיבה שהוא כתוב בסדר וכן באותיות או בפסוקים שהקדים
המאחר ואחר המוקדם לא יכתוב למעלה ב' אלא יתחוק ויכתוב בסדר חוץ מן שכל
פי המסורת מאחר ומוקדם . וכן בפסוקים וכן בתפלות וברכות שמתפללין בו
תחמת שהתפלות שגורות בפיו יקרא כמו שרואה כתוב לפניו ואל יחוש הסופר
על הקלף . תת"פ

הכותב

סדור תפלות ובא לכתוב דבר אחר שכבר כתב באותה קדשת רבה
במנוחתו קדשנו במכותך וכשיגיע לטמח משה במתנת חלקו
אל ידלג רבה במנוחתו קדשנו במכותך אלא יכתוב כל סדר התפלה עד שיסיימה
וכן בתכנת שבת ועל כל תפלה וכתוב כך כי יש שמתפללין בו שאינן יודעים לחזור
למעלה ושיטלו יודע לחזור למעלה בריך להפסיק עד שיחששו אנה הוא וכן לאתה
בחרתנו אכל כל ומכני טואינו ויעלה ויבא אכל כל אתה בחרתנו וכפכת אתה בחרתנו
וכתב את חג המזות הזה יכתוב פעם שניה את חג הסעודות וגם לכורך סבות מכני
שאין הכל בקיאי . תת"כ

ואם

יהיה כתוב ביום חג הסוכות או ביום חג המזות והוא חג סעודות
יעשה ויאמר כמו שכתוב לפניו ואם כתיב ביום חג ליל בסתר גם
בוה יעשו הקוראים בו וכן כל היובא בזה שכל מי שאינו בקי בא לטעות או לפסוק
עד שיחשם אחר כך יכתוב הכל בפירוט ויכתוב אותיות מלאים כי כותבים מלאים לפי
שאינו בקי כגון כשרוכה לכתוב וטאר לבנו לעבודך באמת וכתוב וטאר לבנו לעבודך
באמת לבינו מלאים לעבודך מלא וטבת קודמך אוהבי שמך וכיובא בו .

תתפ

וכשיכתוב

יעסק שיכתוב יפה וכל מה שאדם יכול לכוי לבו לשמים יעשה כי
ה' חוקר לב ובוחן כליות ועל כל מרה יברך להקדוש בריך הוא
גיזכה לברכו לעתיד לבא וכל האומר אמן בעולם הזה יזכה לומר אמן לעולם הבא
שנאמר בריך ה' לעולם ואמן ואמן לעולם הזה ואמן לעולם הבא לכך כתיב
בסך בין אמן לאמן . תת"פ

כחייב

אז הוא לקרא בשם ה' ומיד סוף לו זה ספר בשמחת חיל הסופ' יתפלל
להק' בה להכליחו לגמו' הספר החכ' ראה סופ' שכתב בתחלת הספר
בשם ה' בכליון למעלה אומר למח עשית בן אומר על סם מסוף אכל בסם ה' זה ספר
אמר לו החכם כתוב לקרא בסם ה' זה ספר שברוך הסופר להתפלל להק' בה שיכליחו
לכתוב ושיסיים הספר ולא לכתוב בסם ה' דכתיב לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו
וכתיב אל תוסף על דבריו פן יוכיח בך ונכזבת והורגלו לכתוב בסם ה' כלומר שהכותב
כתב לשם שמים וכן המטכיר הסופר כשהספר סלגו מכיון לשם שמים וכשישאל הספר
שילמדו בן לשם שמים ואל יכתוב בספר לקרא בשם ה' זה ספר .

הבא

לכתוב את האם נודמן לו רוק או צריך להסליך מחוטמו ירוק או
 ישליך מחוטמו תחלה ויקנח ידיו ואחר כך יכתוב ולא יתכן שיכתוב
 ובאמצע היפסוק או ירוק או ילכלך ידיו ולא יתכן כשארס כותב את הידיבר או ישחוק
 שנאמר לכן הכהנים בוני שמי וכתוב ומפני שמי נוחת הוא * וכשארס צריך לנקות
 לא יתכן להזכיר את השנאמר וכל קרבי את סס קרסו ומי שכותב את ה' וכותב מקצת
 אותיות של ה' לא ירוק רוק עד שסיים השם כולו ואם שנים יחד כגון שכותב האלהים
 לא ירוק בין זה לזה עד שיכתוב שניהם וכך אם אדם יכול לעבור את עצמו כשמתפלל
 שלא לרוק בין סס לשם כגון ה'אחי יעבור את עצמו ואם רוצה אדם להתעטש מלמעלה
 אל יתחיל לכתוב ולא לדבר עד שיתעטש תחלה וירוק ואחר כך יכתוב או ידבר
 תת"כ

סופר

שהיה כותב את תיבת השם ותיב' שלפני תיבת ה' ולא היתה נכרת
 בטוב שצריך להעביר קולמוס עמו עליו כדי שיהיו האותיות של
 תיבה שלפני הנכרים יפה בדיו ואם כבר התחיל לכתוב ה' ולא כתבו כלו לא יתכן
 שיפסיק באותיות של השם ויאיר תיבה אחרת * תת"כ

כשרבה

דיו על אות לא יתכן שיקח ממנו דיו ויכתוב השם ולא מן ה'ויכתוב
 אות אחרת * אם היה סופר כותב והגיע לכתוב אלהים וכתב
 אלהיך לא ינקד על ד' כאלו איך מן התיבה אלא ינח כל התיבה כך ויקדשה ויכתוב
 אלהים אם ספך הסופר לכתוב כגון כגדה יאודה ודלג ד' מיהודה לא יעביר הקולמוס
 על האלף גורר ויגנון ואם היה לו לכתוב ויתאסף ה' על דבריוס וכתב ל'קודם אלף
 יגרור ב'א ויכתוב א"כ * תת"כ

שמעון

שכות' תסלין ומזוזות או שאר דברי' מדברי תורה'נה ראובן צריך דיו
 וקולמוס לכתוב כתב לא יקח הקולמוס והדיו מיד שמעון מפני
 שמבטלו ממלאכת שמים אם הטביל הקולמוס בדיו כדי לכתוב ה'ונודמן לו לכתוב
 בתב על משכן או כתב אחר באותה טובילת הקולמוס אל יכתוב אלא יכתוב תחלה
 ה'ויטבול פעם שניה לכתוב מה שחפץ תת"כ

מעשה

היה באחד לא היה מניח לכתוב מדיו שצקרוני כי אחר כבר הזמנתו
 לכתוב בו דברי תורה ולא יתכן שיכתוב להדיעו בו ואף על פי
 שאמרו הזמנה לאח' מלתא היא במקום שאוכל לקיים דברי אביו אקיים כל מה שאדם
 מחמיר על עצמו ובמקום דלא סתרי אהדי על זה לא נאמר והפסיל בחושך הולך
 וכתוב אבנים שלמות תבנה מזבח האלהיך * וכתוב לא תבנה אתהן גזית
 כי חררך הגפת עליה ותחלליה שמה הכסות' הגסאר מן האבנים יהיה אדם ממנו
 ואותו האדם לא היה מטיס משקה בכלי אלא כפי שחפץ לשתות כי לא היה מצריך
 על בלי גדול מן יסאר אלא מטיס בכלי קטן ומצריך שותהו כלו ובשעודה מטיס בכלי
 מים או מוס משקה לפי שסבור שהיה לו די באותה שעודה כמו שאמרנו השיתה
 בשום בבת אחת וכו' הרי קטן היה והיה זהיר לאחר שצריך שישתה ולא היה נותן לצרכו

למנותו מכלי שהיה רגיל לברך עליו ולחם מברך עליו המוציא לא היה נותן מומנו
לעבד ומן המוציא היה משאיר מעטו ואוכלו לאחר הסעודה או יבט או במסקה על סם
שהיא טעם של המוציא בפיו וכתוב ברוך טנאך ומשארתך סירי מאכל וכתוב וברך
את לחמך ואת מימך וכתוב והשאיר אחריו ברכה * תת"ב

כתיב

אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם ואכלו בדבר שנאכל לא יגנה
כלי שהיה בו מים כגון כוס מלא מים וספר מן הכוס לתוך הקדירה
שים בה עפצים לדיו ונשארו בכוס מן המים לא יספוך בספל שיש בו מי רגלים או רעי
לספספו וכך אם ספר מן הכוס מים בספל שיש בו רעי או לרחוץ ידיו שהם מטונפות
בצואה הנשארו בכוס לא יספוך על העפצים אם היוה מן הדיו על אצבעותיו לא יתכן
שילך כך לבית הכסא שהרי הדיו על אצבעותיו כשיקנה בהם אלא ירחוץ ידיו תחלה
ואחר כך יכנס לבית הכסא * תת"ב

אדם

שכתב טעות ובעוד הדיו לח והוא מקנה הדיו באצבעיו מן הקלף
לא יקנה אצבעות שהדיו עליו שלקח מן הקלף לא יקנהו במגעו *
תת"ב

כשיש

לאדם להביא ספר ודיו או דבר לח לא יביא בפעם אחת סך וספוך
על הספר ולא קרן שהוא סתם יקטור באזור שבמתניו וכתוב
קסת הסופר במתניו * תת"ב

החכם

ככנס לבית הסופר שכתב בו ספרי הקודש ראה קולמוסו מונחם
על הקרקע אמר ליה בקולמוס שכתבת בו כתבי הקודש במס
הקודש אל תזלזל אותו * תת"ב

אחד

תיקן עץ קטן להראות בו לנערי' התיבות והאותיות ט"נ דור בלעז
ולא עשהו משופע בסופו וחד ספיר בלסוף אסכנו והראה בו התיבות
והאותיות ואחר כך היה גוררו בקבהו כדי לספד אותו והגבר ממנו היה משליך לארץ
אמר ליה איך לעשות כן אלא יתקן תחלה בקבהו דק ואחר כך יראה בו בספר וכך
לאחר שכתב בקולמוס דברי תורה והטס ונתקלקל הקולמוס ומגרר הסופר הקולמוס
לתקנו לכתבו כבראשונה יזהר שלא יפיל מה סגור לארץ כי כל אשר יגע בקודש
יקדש * תת"ב

אחד

נשבר לו הקולמוס מקום שכתב בו ואחר כך עשה בקולמוס מלאכה
אחרת אמר ליה החכם כתבת דברים קדושים אם נשבר תבנו אותו
ואל תמליכנו לארץ לפי שידרשו עליו כמים חיכוך באדם לא יחך בקולמוסים
וכל סכן בספר לא יפתח אצבעו עליו לא בקולמוס ולא במרכב ולא בתחט המיוחד
לספרים או לתיקון תפלים ולא יתקן בו הגר שמא ימים אותו בסיו * תת"ק

אם

נספך חלב על הספר אל יחזור אותו חלב להמליכו לבר *
תת"ק

מי

נפול לו דיו ביום טוב או שום דבר לח על הספרים אל ילחכנו בלמנו
ואל ירחכנו בתים מפני ממוחק חסר לפנים תת"קב

ואם

נפל על הספרים דיו או שום דבר לח בחול במתענה בחול
ילחכנו בלמנו ואם נפל הספר וגם על הספר או על המלבגש
אפילו המלבגש תמעיל יקנח את הספר תחלה תת"קב

אדם

מתקן קונטרסים במים לח יסמיהו בספר בעוד שהוא לח לח יארטע
שום קונטרסים על הספר לפי מהספר יש בו קדושה מהרי כתוב בו
בתבי הקודם ולקונטרסים אין קדושה עד שיכתוב בו ואסור לכתוב בספר פלוני חייב לי

לא

כך וכך תת"קד
יבניע אדם קולמוסו או שום חפץ בספרים אדם שמרויח בכספים
ונכסלו המעות היטנות וכו' שלא יהנו ושלח ימכרו ולא ישאו ויתנו
במענות היטנים והנה היו בידו מעות יטנים והנה המטבעים עובדים ושבים וכאיש
לחפסנו ואם ימכרום ברשותו יכתבו המעות וישליכום בטויט לח יעומין אותם בתוך
הספרים תת"קה

ואסור

חכמים שאדם יכול לברור מעות בסוף סודרו שקסורים בו תפלין
סודר שלא יחדו לתפלין אבל אם במענות שתי וערב לח יקשרם
בסודר של תפלין תת"קי

ואם

בקערה או בכוס או בכלים עשה גברי שתי וערב כל זמן שהמת
והערב עליו אל ישתמש בהם עד שיגרר שתי וערב מעליו ואין
דרך לומר פרבפות עליו תת"קי

אדם

שמעתיך את הספר לא ישים ספר אחר למעלה מן השיטה כדי שלא
יעשה לפי שהוא גהנה בבזין הספר תת"קח

אחר

היה כותב וסם קונטרסים על הספר כדי שלא יעשה בשיטות ואמר
לא רבו אם לא היה בזין הספר היית ראוי שיכרך בספר כי לא יתכן
שישמש ספר לספר כזה הענין אפילו תלמוד לחומם לא ישים אדם על הספר
קולמוס או סכין להכניע כשהולך שיהא מוומן לו כמנא שלא לנורך הספר עשה ואסור
אבל במעתיק מניח על השיטה כדי שיהא מוכן למנא התיבה תת"קט

לא

יהנה אדם ומספר כגון אם הוא יושב בחמה ומשם לפניו ספר להגן
מפני השמש ואם בטביל שאינו יכול ללמוד מפני שהשמש זורחת
על הספר ועל האותיות והוא מניח הספר כגון כנגד השמש כדי שיהא לו כל על הספר
ועל הכתיבה מותר רח לא יכוין להנאתו תת"ק

ואם

כתב איש עמוד בדרך וחפץ ליכס הדיו כדי למחר לכתוב יותר והנה
עשן עולה בעיניו לא ישים הספר או הקונטרס לפניו כנגד האם כדי
להגן מן העשן תת"קי

אדם

שעושה דבר ואינו חפץ שיכאנו אדם לא ישים הספר כנגדו כדי שלא

תתק"ב

אל

יכניע אדם קונטרסים שלא נכתב בספר להכניע וקונטרסים שכתובים בו תורה שבכתב אל יכניע בספר שכתוב בו תורה שבעל פה וקונטרס שכתוב בו תורה שבעל פה אל יכניע בספר שכתוב בו תורה שבכתב ולא יכתוב אדם חשבונות בספר ולא יכתוב אנסה הדיו או אנסה הקולמוס כי אסור להוסיף על הספר תתק"ג

מעשה

בחסיד אחד שהיה מניח תורה שבכתב בתיבה אחת לבד ותורה שבעל פה בתיב' אחת לבד כי תורה שבכתב קדמותה יותר מתורה שבעל פה תתק"ד

אחד

היה חסיד ספר שבעל פה על ספר שבכתב אמר לו חבירו למה תעשה כן אמר לו בעבור תקנת ספר שבכתב כי בזאת העלייה תרד העסק ומוטב שאכסנו בקונטרסים תורה שבעל פה ולא בספר שכתוב בו תורה שבכתב תתק"ט

הכותב

הי'לל וקריאת שמע לתינוק להתלמד אעפ"י שאינו רשאי לעשות כן מטמא את הידים המטמאות והרצועות שתפרן בספר אעפ"י שאינו רשאי לקיים מטמאי' ידים הנה אמרו שגורו על הספר שמטמאים את הידים כי היו מטימאים הספרים עם התרומה והיו העכברים אוכלים הספרים לכך גזרו אעפ"י שאין תרומה ואין עומאה נזהגת בזמן הזה כיון שגזרו שיטמאו את התרומה כדי שלא יבא לידי זה שיטימאו הספרים עם המאכלים שלא יאכלו העכברים את הספרים אף בזמן הזה לא ישים אדם ספרים אצל אוכלים כדי שלא יאכלו העכברים הספרים וכתוב לא תעשות כן לה' אהיכם שלא יגרסו אדם שימחק ה' דוגמת כל מוס' לא יהיה בו שלא יגרסו שיהיה בו מוס' בקדשים כך לא יגרסו שתמחק הכתיבה שהיא קודם וה' קודם תתק"ו

פעם

אחת ואכילו בדיק מקברו והכוהו בל' לאחד בחלום אמר לו לפי כשהיית

תתק"ז

ספר

רואה הספרים במחוקים לא הייתי קושרם בטבלאות לכך הכיאוני

תתק"ח

האב

שאין אדם יכול לסגור עם המסמר לא יטו' ברכו על הספר לדחוק הספר כדי לסגור במסגר שהנתיב כלב וספר ויש לו שני בנים לא יאמר לאחי קח את הספר ואני הכלב וכן שני הברים שבאו לחלוק אל יחלקו דבר גבאי ביניהם לא ישימו לא כלב ולא בית הכסא כנגד ספר וכנגד תפילין ולא יעשה אדם נדבן כגון קח אתה מטקל' כסף וזהב ואני אקח כנגדו הספר ולא בשתי משואות להשים על החמור כגון ספר כתבי הקודש קסור יחד וספר פסול של כומרים מצד השני על החמור או על הסוס וכן באותה תיבה שיש ספרים לא ישים בה כתבי כומרים דכתיב ולא תביא תועבה אל ביתך

תתק"ט

אל

ימטכן אדם ספרים ביד נכרי ואפ"ל אם הספרים ביד יהודי לא יאמר לנכרי תלוה לי כך וכך על הספרים ותניחם בכתיב וקח לך המפתח תתק"ך

קח

תת"קכ
באחד שנפל לו דיו על הספר וקינח אותו במקטורן שלו אמר לו למה
אינך מקנח בחלוקך אמר שכבת זרע יש בו ולא חקנח בו *

מעשה

תת"קכא
אדם להזהר מאד בכבוד הספרים ואם חילל המחלל את התורה גוסס
מחולל על הבריות *

חייב

תת"קכב
סחפץ לישן שינת קבע ויש מה ספרים באיתנו מקום בקרוב לו וכסס
בבגד שמא יפוח *

מי

תת"קכג
בחסיד אחד שבא אצל חכם ראה החסיד שגליתו של חכם פרוסה על
הספרים שאצל לו החסיד למה פרסת גליתך על הספרים אמר

מעשה

ליה מפני שאני חולה ועצירה יש לי וכשאני מוכיח רוח מלמטה מייקל לי וואני תדיר
עושה כן ואם לא שאני מוכיח תדיר רוח מלמטה היה עושה לי הרוח כאב ללב והייתי
מסוכן ואני פורס לכך בגד על הספרים אמר ליה אף על פי כן יש לך לרחוק ארבע
אמות ואמר ליה למה הוגללו הספרות זבין ומכור ציט נכנסים ואמר ליה מכל מקום
תרחיק עבמך אמר ליה אדהכי והכי יהא לי סכנה אמר ליה אם אי אפשר לא

ילד

ואזיקך *
תת"קכד
קטן שאינו מביין על מה מביין אותו אם הוא יושב אצל אביו וספרים
לפניו והקטן כורע להשתין או לבעשות דבריו אל יגער בו כי לא ידע
להכין כששכיל הספרים מנעו ויעבור עבמו משום פחדו ויבא לידי סכנה אלא יכסה
הספרים ויחזר כך יקח עפר ויכבד ואם השתין יקח מים וישפוך ואין מכסין כנאה
באכר חס כי מניין לבגד שיכא הנאה ממעיני * תת"קכה

ילד

אחד עמד על השלחן שאביו היה משיב תדיר ספריו ולא יחדו רק
לספרים לבד וגם כשרצה לאכול עליו לחם וככל יום ספרים עליו
ולקח הספרים מעליו עד שיאכל ועמד הילד על השלחן וירד ונחתך קף רגלו בסכין
אמר האב פשעו גרם שהנחתי לבני לפסוע על השלחן שהיו עליו ספרים *

אין

תת"קכו
אדם בא לדין מי שאינו גורם בזקנותו מה שאין יכול אלא שלא גרם
בנערותו או אדם זוכר רבות רעות בדין ומכלם יבילנו ה' וכתוב
מה פחדו פחד אם כן למה בא לזרה אם הוא בדין למה בא לידי פחד אלא שהביא אדם
לידי גער וכחד או הלך למקום שהיו העולם מתפחדין וא הניח ספרים בחור או על
שלחן מקום שעשוי ליפול * תת"קכז

אם

נפלו לאדם שני ספרים לראש והגביה הראש לא ינטח האחד עד
שוגביה השני * ואם נפלו לאדם על קרקע ספר וזהב או
מעיל או כל דבר יקר וגביה תחלה הספר וכן אם בריך להציל מן המים או מן האש
ספרים ושאר דברים יקרים יביל תחלה הספרים משום שמא יכבד את ה' מהונך מהונך
פתרונו יותר מהונך מי שנטח ספרים או גורח בספרים אל יעשה כאיש שאומר על

הנרחים גדולים אליה כמה נרחתי הרבה לדברים שרצון הבורא חפץ בהם לא יתכן
לומר כן אם רואה אדם בספר טעויות הרבה שלא יוכלו לתקנו לא יאמר אין זה הספר
ראוי אלא שרפה אלא יאמר זה הספר נעוץ גמיה * תת"קכח

מעשה

באחד שהיה רגיל לומר לספרים שאינם מנוגהים ויש בהם טעויות
היה אומר אינם ראויים אלא לשרפה והיו לו ספרים בביתו והיו נשאר
בני אדם כמו כן ספרים בביתו ונפלה דלקה בביתו ובאו להציל ספריהם והצילו אותם
וגם רצו להציל ספריו של אותו איש ולא יכלו אמר ליה החכם הלוא אמרתי לך אין לומר
לספרים ראויים לשרף * תת"קכט

הקונה

ספרים לא יאמר רע רע אלא יאמר כך וכך אני רוצה לתת אס
תחפזן תתן ואם בואל מאד והוא יודע שיתן לו יאמר לו בואל מאד והוא
לא יאמר רמיתך והרי הוא רחוק ואם אמר אף על פי כן יהא שלך בכך אז אין לו
עין אבל אם הקונה יודע שהמוכר גנבם כל מה שיוכל לקנות בואל יקנה בואל ואפילו
לרמותו שיתנם בואל מאד בטוב עושה כדי שיחזיר למי שנכנס בדמיון קלים כדי
שלא יוליכם הגנב במקום אחר שמא לא יחזרו למי שנכנסו ממנו אדם שהולך למדינות
ויש לו כסף לקנות סחורה ומצא ספרים שאין כיוצא בעירו כגון פירוש ותוספות
ומדרשים או במקומו יקרים קלפים וסופרים ואין ספק בספרים כנגד הלומדים או אין
לתינוקות חומשים מצוה לקנות ספרים ומוכרם ואם יש להם ספרים כדי לזכרם אל
יעשה סחורה בספרים * תת"קל

כתיב

ואמרה לנו אנחנו קנינו את אחינו היחודים הנמכרים לנוכרים כדי
בנו מכאן אמרו אין פודין העבדים אלא בכדי דמיהן יש חילוק אם
חכם הוא וכדין וכריכס לו רבים שאני וכן ספרים אם יש ספר שיש בו דמושים ואין
במדינה כיוצא בו הרי פודין ביותר * תת"קלא

ראובן

שים לו ספרים למכור וחפץ שמשען אחיו לקנותו ושמשען אינו משאיל
ספריו ללמד בהם ויש אחר משאיל מנוטב שימכור הספרים לנכרי
המשאיל ספריו ברצון מלאחיו * תת"קלב

אם

יש אדם צריך למכור ספרים ימכור תור' שבעל פה יותר ברצון ממנה
שימכור תורה שכתב שתורה שבעל פה דומה למכור ופשתים
שעומלים בה ואורגים בה לך נקראת מסכתא לטון אריגה כמו עש המסכת דכתיב
גבי שמעון הלכות לפרקים שמקבצ כל הדברים של ענין אחד זו היא מסכתא *
תת"קלב

שנים

היו מוכרים ספריהם אחד תורה נבואים וכתובים כי לא היה צריך
להם והיה קונה תורה שבעל פה ופירוש ואחד בעבור פרנסתו מכר
תורה שבעל פה אמר ליה חברו מפני מה איך מוכר תורה שכתב כי איך אלמוד
התלמוד נמכר אתה חסר תורה אמר ליה ואתה למת מוכר תורה שכתב קדושת
אתה קונה תורה שבעל פה הפחותים מהם וכתובים אמר קנה ואל תמכור *
תת"קלג

ונכר

היו חכמים יושבים והיה אחד מהן בידו חומץ ועבר אחד וכיזז
ארכבה ועשרים ספרים לפניו ועמדו וזה שבידו ספר לא עמד
כי העוסק במצוה פגור מן המצוה ולא היה לו לעמוד לפני ספר
ואת על פי מהתלמידים חכמים עומדים לפני מביאי בכורים כדי שיביאו פעם
אחרת *
תת"קלה

אדם

הקושר ספר תורה ומסים המפות על ספר תורה ויש משה שממד
אחת יפה מאד ומעבר האחרון אינה יפה כל כך והפוך היופי כנגד
ספר תורה שהרי הקרשים לבד הפנימי מכוסים זהב וכן המקרש
והמקר רוקם והציור היפה לבד הפנימי ושאינו יפה לאדני נחשת לחץ *

תת"קלג

אם

בספר נקרב במקום ה' אל יתפור במקום ה' מפני שתוחב ה' אלף
יתפור במקום הגויל שלא נכתב מס *
תת"קלד

המתקנים

בגד פסות על ספר תורה וכותבים פסוקים בבגד ואחר כך הגמים
עשויות רקמה על רוטם התיבה במשי מעשה מחטו אם יש בפסוקים
פס הקודש לא יניח לנשים לרקום במקום על התיבה מפני שנוקב את ה' *

תת"קלח

לוחות

ושכרי לחות מונחים בארון אם יש ספר תורה במקצתם קרועים
ומחוקים ימים עם ספר תורה בארון ואם בא לגנוז יריעות של ספר
תורה לא יתכן שהיו בארון בין העמודים על יריעות ויגנוז במקום אחר וכן ייא
מוטלים ודפים של תורה של בעל פה נגזין עם דפין של תורה שבכתב *

תת"קלט

אם

אדם כותב בכתב ה' להיות רמוז להקדוש ברוך הוא יכול למחוק שהרי
אמרו כ' דכה' נמחק ל' דלה' אין נמחק אבל אלהינו נו' אינו נמחק
שכבר קידשו השם *
תת"קמ

אין

משנין את השם כלפי הדיוט כגון ששלח אחד לכדיביהו כבוד ה' לעולם
ושלח לו יהי כבוד יהי כבוד אדוני לעולם ושמח אדוני במעשיו זה לא
יתכן שהיו אמרו לא יעשה אולם כנגד אולם וכתוב המתכונתו לא תעשו כמותו אל
תמירני וזה משנה את ה' להדיוט *

תת"קמא

לא

יולך אדם כתב עמו אלף אם כן יודע שלא יגזק לשום אדם ואם רואה
שהפריצים רוצים לשלוח בידו כתבם ואם הוא לא יקבל ישלחו ביד
אחרים ויחזק מידם ולא יתנו למי שנתלחו לו כדי שלא יבא תקלה על ידם ואם יראו מן
המחלוקת לא יקבל ואם תפרו הכתב כדי שלא ידע מה שכתוב בו לא יקבלו עד שיאמר
תראו לי הכתב כדי שלא יגזק על ידו ואם יכול לקבלו ולשורפו כדי שלא יבא תקלה זהו
טוב וכת' נוכר פנו ולשונו שומר מצוה נפשו אף לשונו בכתבו שלא ילמדו לסקר מתוכו
וכשאלו חכם בא לכתוב אל וכתוב דברים שיכסלו בהם בני אדם כמעשה מדיים שמתן
יעשו בהם אדם נמאן תקלה בזה על ידי שכתבם ושהעתיקם ושעשאו וכתוב אם
אזרתי אספרה כמו הנה דור בניך בדדתי לכך לא יכתוב אותם אדם אשכ"ח שהסנהדרין
היו יודעים לא היו כותבים אותם מעשים *

תת"קמב

כתיב

אדם תועה מדרך השכל בגימטריא משתמר מי שאמר דבר טועם
מן התורה והמיר אף אומרים אותו משמו ואם יאמר אדם טועם
משמו אף אומרים עליו ז"ל ולא עס רשעים ירקב כי אם עשה טובה מן הדין היה שלא
להנות ממנו כמו אים אלהים שגור הקדוש ברוך הוא שלא להנות מירובעם ואשר אליהו
נהנה מבשר אחאב מומר לתאבון היה . דבר אחר האוראת עשה היתה כי השביע שלא
יאכילוהו והיו הטובחים אומרים לאחאב מרמה הוא שהעורבים לקחים בעל כרחינו את
הבשר ואם מומר רצה לבנות בית הכנסת או ספר תורה להשכיר הסופר לבתבה
אף שומעין לו ואף מקבלים ממנו דכתיב החמם קם למטה רשע לא מהם לא נהנים
מהם ולכך יש רשע שמהנה לבדיק ולבסוף מפסיד הדיוק כנגד מה שנהנה ממנו על
שם ויהיו מוכסלים לפיכך ופעמי' שהרשע מהנה לבדיק ומפסיד כדי שלא יהנה הדיוק
מן הרשע וכתיב ושונא מתנות יחיה * תת"קמז

אם

יעסוק אדם בתלמוד לעתיד לבא ילך עם בעלי תלמוד שעסקו
בתלמוד אם עסק בקרייה ילך עם עוסקי מקרא אם במש"ל ילך עם
עוסקי משנה וכן באגדה וכן עם כותבי ספרים לכך ירא אלהים יבא את כלם וגם מוש
אל תכח יודך * תת"קמח

יש

אדם מצליח בלמודו כשהוא עוסק לבד יותר ממה שיהיה לו חבר לכך
נאמר יהיו לך לבדך ויש מי שמצליח יותר אלא שהרב גאה ולא
יודה על האמת או הרב כעסן שמא יעניש ומתבייש ומצטער כשהוא אינו יודע להשיב
או אינו הגון וכן חבר או רב שצריך לרדותו או לכדותו או בוסת לעשות לו מוטב
שילמוד לבדו מן יחניף לרבו או לחבירו ועל כלם אומר בין תבין את אשר לפניך *
תת"קמח

ויש

אדם אף על פי שאינו צריך לעשות מלאכה שאף על פי כן מצוה
שיעשה מלאכה כגון שלבו מלא תובה או לבו נוטה לעבירה או
לדברים כגולים או מותר לו לעסוק בדרך ארץ שלא ישתטה ואלא יהרהר לעבירה
אבל אם על ידי עסק לימוד או עסק כתיבה או בעסק מצוה יוכל לבטל תובות
והרהורים שכלבו או אסור לו לעסוק בדרך ארץ או אם יוכל לחבר אליו חבר טוב וללמוד
בסניו מלאכה אף על פי שמבטל עסק תורה מותר * תת"קמט

אם

יש לאדם עושר להשכיר אחרים אל ילמוד כניו כדי שלא ימעט
בלמודו שלו וישכיר תלמידים לבניו ואם חסך אומץ הוא וזו חסרה
על ידו אחרים אף שיקח נכס עדיף תלמוד * תת"קנא

לא

ישא ספר להפך כדי שלא נהפך מה למעלה למטה כך אם
חשב אדם ללמוד לשמה כינר יחשוב בלבו כל מה שאומע

אקוים כסילמוד

תת קומת

הפוסק

מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה מאכילין לו גחלי רתמים
סנאמר הקוטפים מלוח עלי שיח שורש רתמים לחמס ואס יקוים
הרי היא לשמה וגם למדת המרצה מעשות מידו לידה כדי להסתכל
כה לא ינצל מדינה של גהינס והוא אינו צופה בגמים הרי לשמה אכל אס פוסק
מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה וכן אס צופה בגמים הרי יענש גם על מה שנאמר
דוגמת נביא שעבר על מה שנאמר לו או כגון אותו ששמע דברי הנביא ועבר
על דבריו והכהו האריה כן הלומד ואינו מקיים תת קומת

הקיש

שלטה קלי עולם לשלטה אבירי עולם ללמד שכית דינו של גדעון
ושל שמשון ושל יפתח שקוליס כנגד משה וזארהן ושמואל ולא עבד
אל ססמד מיכן ומיכן והקליס באמצע הקיש קליס כשמתכונים לנס
סמים וכשעושים על פי הכדיקיס לפי שהקדוש ברוך הוא לב שאינן פקחים לב לרעת
כלב פקחים שהיו בדורות ראשונים שאס לא תאמר כך יכול כל דור לומר למה לא
עבראתי בימים הראשונים שהיו חכמים גדולים והייתי לומד תורה הרבה ואמר לו מה
איכפת לך אחד המרבה ואחד הממעיע ובלבד שיכוין לבו לשמים וכשלא ישב בטל אלא
יהגה כל עת שיכול אף על פי שאין לבו חריף כל כך תת קין

טוב

שיחזור עם זאתס כמותו כדי שלא ילכו בטלים ומשיחזור עם חבריו
הדומים לו כמו שאמרו חכמים תאמר עבד הארץ תורה
מבטל גזירות ורבי פרידא שהיה אומר ארבע מאות פעמים ההלכה
לתלמוד כי זה דומה למת מבה שאין לו עוסקים לחזור עמו
עמו אינו זקוק לו ואס הוא עשיר ואומר לו וקנה לך חבר ואס אינו כחפזו יחזור עמו
ואף על פי שמפסיד מעט מתורתו תורתו מתקיימת בידו תת קינא

מעשה

בחדס אחר שהיה מחזר עם בני עכניס ויהיה הולך אחריהם להקיצס
ומחזור עמהם שלטה כשעמים בכל יום תת קינב

אדם

אחד היה בכית אחר שהיו שלטה ואוכלים על שולחן אחד אמרו לו
אכול עמנו ותשמע ברכת המזון בזמן אמר להם אתם מאריכים
על השלחן ומדברים בטולים ואני אוכל במהירות ומיד אכני
עוסק בתורה מי שלומד ילך ארבע אמות אחר אכילתו מיד אכני אס היה לומד סנאמר
וחי בהס ולא שימות בהס תת קינב

ולא

יאמר אדם אלך לישן שמה אהלנס חלום טוב על זה נאמר כי ברוב
חלומות והכלים את האלהים ירח וכתיב ובתורתו יהגה יומם
ולילה כתיב אס ילד שעשועים כי מדי דברי בו והלא אמר נשיח

הילדים מוציאים את האדם מן העולם אלף בדברי תורה שנאמר חכם בני ושמח
לבי גם אני איזהו חכם המחכים את רבנו ועוד אדם מלבו בצער ואין לבני יכול להבין
מפני הצער ידבר עם הנער כדי לבטל ולהסיר תוגה וצער מלבו וכן בסבת יסור
תורה מלבו לנעיל עם הנער * תת קנד

תלמיד

חכם שאינו יכול להתאפק בדברי תורה כשהוא בבית הכסא חס יסגלו
בנים קטנים יביאם עם עמו ויהא עמוק עמהם ולא יהרהר
בדברי תורה ולא יהרהרם רעים ואם ירא פן ירגילם אללו ויבטלוהו כשיעסק
בתורה או מי שאין לו בני' אלה צריך לשם חשבון במענות היחך נסוף ונתן לחשוב או שום
דבר שבבית אל יחשוב אותם אלף בבית הכסא כדי שלא יהרהר אחר דברי תורה הרי
כשהוא במקום טהור יעסק בתורה נמצא שהוא מרויח מעה לתורה ויכול מעבירה *
תת קכה

אם

המלך ברוב חיל ובתפארת והנה הצדיק שהלך לקראת המלך פעם
אחרת לא יבטל מלמדו כדי ללכת לקראת המלך חס טמע שהמלך
יבא בחיל יותר ובכבוד גדול יותר הרי ילך וחס לחן לח ילך * תת קכז

טוב

אחרית דבר מראשיתו חס אדם לומר בשעת הקציר ובציר ובטעה
שהיה יכול להרויח ואינו עוסק אז בריוח ולא יהיה לו מה לחכול הרי
יותר טוב שבתחלה יעסק במלאכה ואחר כך יעסק בתלמוד תורה זהו טוב
אחרית דבר מראשיתו אבל חס יש לו מומן הרבה והוא שיהא ממונו ביד באמנים
להרויח ויכול להתפרנס אז יותר טוב שיעסק בתורה דבר אחר טוב אחרית דבר
מראשיתו חס אדם מתאנה לחטה ויודע שהיא רגזנית הרי סקר כעס שנשמעת לו כך
לאחר ואפילו בנועה היא הואיל ורגזנית היא לא יקחנה אלא יקח בנועה שאינה
רגזנית דבר אחר טוב אחרית דבר מראשיתו הרואה את הגולד כיבד אדם אחד יהיה
עני והיו הצבור רוצים לתת לו מכיס צדקה ולא רצה לקבל אמר אמר מעיר לעיר
בסחורה ולא חבטך אמר החכם חס הדרך משוכס חס תלך הרי יתפסוך וכריכיס
הצבור לפדותך ולא חטט והלך ונתפס ופדאיהו אמר ליה החכם הרי בכמה שנים
יהיה לך פרנסה במה שפדאוך ועתה צריך אתה שיפרנסוך וגם נתנו לפדיווך לכך
כתיב טוב אחרית דבר מראשיתו חס מראשיתו טוב אז תהיה אחריתו טוב שמתחלה
יהיה סבור עון הוא לקבל צדקה ואלו היה מקבל לא היה נתפס * תת קכח

פעמים

שכטולה של תורה זו היא קיומה הרי אמר רבא במעותא מניינא
דלא תיתו קמאי בניסן ובתשרי כי חס אין קמח אין תורה
ומה שאמר רבי יהודה דרות הראשונים טעמו תורתן קבע
מלאכתן ערפי זהו נה נתקיימה בהן דורות האחרונים טעמו מלאכתן קבע ותורתן

עראי זה וזה לא נתקיימה בהן
 בידן כרבי ישמעאל ועלתה בידן
 בימי דורות הראשונים שהיו חסידים ולומדים לשמה
 וכל מה שיכלו להעמיק
 לעשות רצון הקדום ברוך הוא והיו בוטחים בו לכך הספיק הקדום ברוך הוא להם ברכה
 ומה שאמרו הרבה עשו כרבי שמעון ולא עלתה בידן לפי שהיו יכולין ללמד
 בקבע ולא בענו *
 תתקנת

כשרואה

אדם שיש לו פרנסה והוא יכול להרויח במלאכת עראי כדי צורכיו
 לא יאמר אם אין קמח אין תורה ולא יעשה מלאכתו קבע ותורתו
 עברא אלא תורתו קבע ומלאכתו עראי ולא יטב בטל רעב אחד כי
 יותר מענינים האדם כשיוטב בטל או עוסק בדברים בטלים ממה שעוסק במלאכתו
 אף על פי שיש לו הרבה וכשרואה אדם שיש לו נאמן שיעסק במה שיש לו והוא מאמינו
 ואז יעשה כרבי שמעון בן יוחאי לקיים ולהגות בו יומם ולילה ולא יעסק כלל במלאכה
 ואם יש לו נאמן ואינו רוצה לעסק בטל מפני שרוצה הנאמן לעסק בטל בעמיו
 אם כן יתן בידו למחצית סכר או לשליש אם יכול להתפרנס באותו שליש הרויח שיעב
 לחלקו ולא יתן את טלו לאלמים אפילו בפני עדים אבל החכם עיניו בראשו של
 דבר מה יולד בסוף הרבה שמה צריך לכא לדין עמו אף על פי שיש לו עדים
 ואמר אל תשוב לי אלא בתיבה מכל מקום צריך לעכב התפלה עד שיעשו לו דין לכך
 ידע ויחקר תחלה שמה לבסוף יהיה עין ואל יאמר בעל כרחי הוא שאינו רוצה להיות
 נזקק אלי לפי שמתחילה ברם כמו שאמרו שבעה אינה זזה מבין שניהם לפי
 שלא היה לעשות שום משא ומתן עמו ולא שום עסק ולא יתן לאדם שחומר ממנו ולא
 לאדם שהוא יודע שידחה אותו מיום ליום אלא למי שיבחר לו שהוא נאמן אבל
 בני ביתו של הנאמן יש מהם שאינם נאמנים וחסודים ואם אין אדם יכול להרויח
 בחלק התניעו או הוא יעשה בעצמו ועוד אם לא היה לו לפרנס אלא בני
 ביתו לא היה צריך לעשות מלאכתו קבע אלא לעמול יעשה מלאכתו קבע ואם
 הוא איש שמחדש טעמי תורה שאם יעסק בדרך ארץ לא יחדש ואין כיוצא בו בעיר או
 התורה קביעה לנהו שיימנא שיפרנס את העניים שהוא מפרנס וכיון שאדם מוכא
 התורה וספק באומנותו אל יעזוב אומנותו ויתפוס באומנות אחרת אלא אם כן לא יוכל
 להיות בלא עון ברא הקדום ברוך הוא לבריות בלא עמל מונות ולאדם הראשון
 שחטא בעמל שנאמר תנמיח חציר לבהמה ועשב לעבודת האדם וכל מלאכת
 מצוה שאי איסור לעשותה על ידי אחרים אל יבטל עסק תורה בעבירה אלא אם
 כן יהיה חלול ה' אם לא יעשה וכל מצוה הבאה בעבירה על ידה מוטב שלא
 יעשה המצוה כמו לשמח חתן ואם יש שם פריצים ויודע שכלא
 פריצות אינה יכולה להיות בלא הרזור או מלרשות בנשים אל יהיה שם
 אש יתכבד אדם בחלק חטיו שיש לו בכבוד שאדם חסוב יהיה

בפעדותו ולאיתנו אדם יהיה בושת או יבטער שישב עם יהוה עון לבשל הסעודה
וזה אצפי שהלך היה לו בושת אלף שהיה ירא שמים והיה ירא שלח יבעם אם לא ילך •
תת קנט

ישים

אדם על לבו הרי אדם שהוא רחוק מכניו וכנותיו אם יתאווה לראותם
או הם יתאוו לראותו או בשביל אשה ילך למרחוק אחריהם בשביל
חיי טעה וכל סכן ללמוד תורה או אם אין תלמידיו יכולים לילך חבלו או עכריך
לעשות שלום שצריך לרדוף עם שנאמר בקם שלום ורדפהו ונאמרו לרב לבא אחר
התלמיד לעיר מקלט • תת קס

מי

שהלך למרחוק וללמוד והדרך משוכמת כי יש למעים בדרכים וגו' ולמים
וחומים ותופסים והורגים ומייסרים איתנו עד שיסדוהו הקהלות על
זה נאמר יש צדיק אוכזר בדרכו שהיה לו להמתין מעט רגע עד יעבור זעם ולא יגרס
שיהרג שהרי שמואמר ומעט שאלו והרגני ואין לומר שלוחי מנהו אינן כזקנים כדאמרינן
במקום שמתני הזקן שאני על זה נאמר עת לעשות לה' הסרו תורתך ואם יתכסוהו
סמא יעשו לו שאינו יכול לסבל ולתסור ולהסתמר או יגרסו שיסדוהו הקהלות הרי
מעלין עליו כאלו גורס רעה לעצמו ולאחרים ונאמרו למה לא נפרסמו סמוותם של
שלטה הגבורים לפי שמסרו עצמן למיתה לשאל הלכה על דוד הרי שאין למסור
עצמו למיתה בעבור התורה שנאמר וחי בהם ולא סימנת בהם מה שכתוב זאת
התורה אדם כי ימות באהל זה באהל ביותו שאין בער תקוהו ובתורה אהת עמל או
בבית רבו כרבי אליעזר בן הורקנוס שהיה אוכל כל מערבי עולם בבית אביו וקיים
בעצמו הוי גולה למקום תורה ולפי שרבי חנינא בן תרדיון עם נפטו בכפנו
לכך אמר לור' יומי בן קסמא תמיה אני אם לא ישרפו אותך ואת ס'ת עמך כי היה חפץ
סימיתוהו ועוד שצבת השמר היה וכלא זה יודעים שמתסרים להריגה ונאמר טוב
סימות על דבר תורה ולא על דברים בטלים כמו שאמר לו יהודה בן פסום לרבך
שקייח בן בבא שמר עצמו על עם שאילמלא שפעה בן נסתכחו דיני קנסות
מישראל • תת קסא

אם

יש תלמיד שאינו חפץ ללמוד לבני חכם בעירו מפני טרדות שיש לו
בביתו הרי אמרו לא תכל אדם ומכל מקום אדם זוכה ללמוד אפילו
יבא חוץ לארץ ישראל אבל אם ילך חוכה לארץ וילכו כמו בן אחרים
הרי גורס רעה ומנוט שלא ילך ומעמה היה להעביר חכם אחד שהפירד את
התלמידים מעליו ואין זה רומה לתלמידים שהלכו מרב חסדא לפני רבא כי עשו
בדבריו • תת קסב

שני

חברים או שני אחים או האח והבן יום להן ומלאכה שאחד יכול
לעשותה ואחד יעסוק בתורה אחד מהם כל מה שילמוד יסח
ואחד זכרן את שישכח יעסוק במלאכה והזכרן יעסוק בתורה ואם הזכרן בטלן והסחח
יעסוק העסקן יעסוק בתורה • תת קסג
שני

שני

אחיס ראובן ושמעון ראובן חרוף ומפולפל וברך ללמוד ושמעון אינו כל
כך חרוף ויעקב אביהם חכץ שילמוד אחד מהם ואחד יעסוק בצרכי
הבית אם ראובן אינו ירא שמים אם ילמוד ולא יעסוק אלא להתכבד ושמעון ירא שמים
אם ילמוד לא ילמוד אלא לקיים המצות האב יעזוב ראובן לעסוק בצרכי הבית ויטלה
את שמעון ללכת לעסוק בתורה *
תתקס"ד

בין

שני הכרובים למה שני הכרובים להורות שיעסקו שנים בתורה יחדות
מנאמ' אז נדברו יראי האים אל רעהו ויקטב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון
לפניו ליראי ה' ולחשבי שמו ליראי ה' ולחשבי שמו בגימטוריא תר"ג מצות *

תתקס"ה

אם

ברוך אתה חבר וראיית אים שמכזין אותו מפני שהוא גברתן והוא שתקן
ופריבים מכזין אותו וראיית שגשמע לך אותו בחור להיות חברך
ותלמידך כל הנכזה בעיני אדם טלף מחמת מעשים רעים עתיד שיתעלה שגאמר
הנה ישיביל עבדי ירום ונשא *
תתקס"ו

שנים

או שלטה שמדברים מדברי תורה והנה שנים נושאים ונותנים ועוד אחד
יושב עם ויודע לשאת ולתת עמהם ואין צריכו' לו כי הם בעצמם ידברו
כל מה שזה רוכה לומר ישתוק ויקבל סכר מפני שלבו אומר לישא וליתן עמהם כדי
סידעו שגם הוא יודע ואפילו אינו מתגאה יחשדוהו ואם פוס דבר יודע לחדש להם ישא
וייתן עמהם *
תתקס"ז

אחד

מן התלמידים היה שואל לרבו אומר תלמיד אחד מתי יסיים זה דבריו
ואשאל גם אני אומר לו הרב הוי טיח ושתוק שתדע בשיקויותך יותר
ממה שתדע בדבורך לפי שתדע שאלתו ומה שאטיב לו ואחר כך אשיבך זהו שגאמר כי
תטב ללחום את מושל בין תבין את אשר לפניך * ושמת סבין בלועך אם בעל נפש
אתה ואהבת לרעך כמך *
תתקס"ח

הרב

מדורם ברבים ושמע התלמיד ויש לו קושיא כמה שהרב אומר אם יודע
התלמיד שהרב שמח אם יקשה לו ולא יהיה בום טלף ידע להשיב ישאל
ואם לאו אסור ואל ילבין פניו ברבים ואל יקשה אדם למתן הבלים ודוחה אותו בקם *
תתקס"ט

אחד

היה מגמגם בדבריו קודם שהיה מוכא מפיו דבור אחד היה טעה גדולה
וכשהיו משחקים עליו היה כועם אומר ליה רבו אל תשא בפניהם המתן
עד שיבואו או תכתוב בכתב מה שקשה לך ואתרן לך *
תתק"ע

יכולים

צדיקים לעשות גדרים על חסידים ויראים שיעברו על מה שגדרו אף
על פי שאין הצבור יכולים לעמוד באותו גדר אבל הם עצמם ברצונם
מקבלים כגון שאמרו כיניהם כשאנו יושבים לפני הרב כל מי שיכנס לתוך דברי חכית
נלקנו או כל מי שדבר דבר בטל או מי שיעכב לבא לבית היתדרם על זמנם או לבית
הכנסת ולא יתן לדבריו אמת לא הנראת בעיניהם וכיוצא באלה נלקה בכך וכך או
במעוות שהרי על כיוצא באלה אומר רבי יוחנן בן נורי כמה פעמים לקה עקיבא בן
יוסף על ידי לפני רבן גמליאל והוסיף לי אהבה לקיים מה שגאמר הוכח לחכם
ויאחקר *
תתק"עא

כל

המקנה שלל יודעו אחרים טעמי תורה אללא הוא לבדו לבסוף לא יודע הוא
אבל אם בסביל שאינם הגונים ויתגלו בו מותר שנאמר סוד ה' ליראיו *

תתק"עב

אם

יש לאדם תלמידים יבסוק בתקנתם כך אט רב אחד טוב בעיר ויש לו
תלמידים טובים בתלמידיו כך יבסוק בתקנתם כמו בתקנת תלמידיו
ואם יש לו תוספות ואין לרב אחד שהוא טוב תוספות לא יחשוב לא אשאל לו ויבואו
תלמידיו לפניו ללמוד לכך חל' יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך וכתיב ואהבת לרעך
כמוך *

תתק"עג

אם

יבואו תלמידים ממקום אחד לפני הרב להיות בביתו מתאכנים ויש
רב אחד בעיר מוטב שילמדו מן הרב שבבית וכתיב בין תבין את אשר
לפניך אם יודע כמו האחר אם רואה הרב שחפזים ללמוד לפני רב אחר יאמ' להם לפני
מי שאתם חפזים ללמוד תלמדו לא אקפיד ואין לבי עליכם לא מכל הרבנים זוכה אדם
ללמוד שאפילו בחובה לארץ הולך אדם ללמוד לפני הרב אף על פי שיש בארץ רבנים
רבני יוסי הכהן שהלך לפני רבו לבידון ואין להקשות מכר קפרא שאמר על רבי חמא
עמא ירב ויחך הלך מרבו בר חמא *

תתק"עד

אמר

רבי יבחק לרב שמן בר אבא הגי בעי חסילתא סריין ואת לא תיכול
משום סנאמר ואל תטוש תורת אמן אם אורה כבר רב לאיסור והלך
למקום אחר ולמד לפני רב שלאותו מקום להתיר וסנייה הביאו ראיה לדבריהם והרב
פיו יודע שבעיר שמסם התלמיד הבא ללמוד לכניו טרב שבאותו העיר אומר מה
שהוא מתיר אף על פי שזה הרב יודע שהוא מותר והתלמיד חושב אם אעשה
לחומרו יבטעם עלי זה הרב יש לרב לומר פלוני כיון שאמר דבר אל תהי עוהג בו היתר
אף על פי שגראה להתיר ולא מפני שגנתנים עליו מחומרי המקום משם איסור גמור
היה נראה לו *

תתק"עה

כתיב

ואל תטוש תורת אמן ח' אחד מ' ארבעים ד' פסוקה ת"ק כמנין ישראל
כלומר אל תטוש תורת ישראל ב' פעמים כתיב במשלי אל תטוש תורת
אמן תורה שבכתב ותורה שבעל פה *

תתק"עו

שנים

שמנתוכחסי יחדו לא יאמר אדם לחבירו חכם מה אתה אומר כי משמע
במו שאומר לו שטוה אף על פי שחברו אינו יכול להתקטט *

תתק"עז

מי

שהוא חריף ומפולפל ובעבור ענוותו ילך במקום סהרר אומר לתלמידיו
ההלכה ואותו הרב אינו חריף ומפולפל ויתביים שיה יושב סס אותו חריף
חונא אף על מי שאינו מקשה לו *

תתק"עח

מדה

יהיה לזהבה לא יאהב אדם את רבו והוא יודע שאין לו הבלחה לפניו
ובעבור אהבתו ילמוד לפניו או יכיה בנו ללמוד לפניו וכתיב את פני
מבין חכמה למוד לפני מבין ואם לאו הרי לך עגן שאתה מכבד את רבך והיית לומד
לפני אחר יותר מלפני רבך וגם מאבד לבנו תלמודו והכל לפי המעשה ורבי אבועבא
עוב בר קפרא והלך לפני רבי חייה ורב יבחק עוב רמי בר חמא והלך לפני רב טסת

ק

ולא יביט את רבו הראשון לומר עזבתיו לפי שאינו יודע ולא מפני אהבה או אהבה
יתחתן בהם או שאהב את חבירו והוא יודע שבמקום אחר תקנה טובה יבא לו או לבנו
או לבתו כי טובי מחבירו ומכני חבירו ובעבור אהבת אדם לא יכנס במחלוקת וגם הוזהר
אם יש לך בן למול באהבת אדם לא תקח מנהל כי אם אומן ומחזק. לכתב בשלמה דברים
אלו הוזהר מלחזור אחר חיתו או אחר מלמדו או אחר מנהל בשביל אהבת בני אדם ולא
יהיה לך אהב אהב שגבלה לו כספרות שגבלו לך אחרים כי לך האמינו סוד שלמה ולא
להם ולא תשנא אחד מפני חבירך אין לשנא את מה שהקדוש ברוך הוא שונא ואשר אהב

אהב " תתק"עט

אחד

היה מתקן ביצית לטליתות שלח לו אחד טליתו שיתקן לו ביציות
לטליתו ואמר ליה בעל ביתו אל תתקן לו כי אני שונא ויזינו ראוי לישב
בטלית ואמר ליה החכם אם קודם שכעסתם יחדיו היית מוחה בידו שלא לעשות ביצית
לטליתו הרי כונתך לטובה ואתה לא דברת לו שלא לתלות ביצית בטליתו קודם
שכעסתם יחדיו לכך לא תמנע ממנו ולא ישמע לך. תתק"פ

אם

אדם שומע דבר תורה מאדם טוב ויודע שאינו מתקבל על לב אם
אומר וילעגי בו אל יאמר אותו הדבר במס אומריו לא יאמר טעמתי אני
וזהו כל הני מילי מעליותא תדרסון משמי " תתק"פא

כי

אחר דברי תלעגי וכי מותר להלעגי אלא בגון מחייבו עלה במערבא
שכריך אדם לתת מתן לדבריו עד שיטקלם או יאמרם לחכם כגון
שאמר " תתק"פב

אדם

שמע טעם טוב או קושיא טובה או תירוץ טוב ממין או ממומר או
מאדם שמחטויא את הרבים אל יאמר דבר משמו אם שמע דבר מקטן או
מנכבד והוא יושב בין בני אדם שהוא יודע אם יאמר משמו שלא יקבלו דבריו ואף על
פי שהדברים נכבדים מוטב שלא יאמר משמו אלא אם כן שמתחלה יבא הטעם ממנו שמו
ראובן ויש ראובן אחר יאמר שמעתי במס ראובן ואם יאמרו אי זה ראובן אל יגיד אלא
אם הוא יושב עם ואם אותו הוא ירא שמים יאמר לזה אל תגיד משמי כדי שיהיו הדברים
מתקבלים וזהו שנאמר' הו אונך ושמע דברי חכמים ולכך תסית לדעתי אם אינם הבנתי'
לכך תסית לדעתי לדעתם לא נאמר אלא לדעתי כאלו לא יבא מפיהם " ואם שמע
מכדיק טעם שאין נראה לו בטוב הרי כתיב ואהבת לרעך כמוך. כמס שהיה לך צער
שהיו אומרים תשמך דברים שאין בהם ממש כך אל תאמר משמם דברים שאין בהם
ממש " תתק"פג

מי

שלמד לפני יהודי ולאחר שלמד לפני הגוי הרב לא יאמר העומים
שמע ממנו משמו שהרי רבן שמעון בן בתלמיאל שנה שמו של ר' מאיר
וקרא לו אחרי אומרו ולרבי נתן יש אומרי כל סבן מי סכוסר ככל התורה כלה " תתק"פד

כתיב

בכנת שלג ביום קציר ביר נאמן לשלחיו ונפש אדוניו ישיב הבא לשמוע דברי
תורה מפי מתרגמן נאמן או תלמיד נאמן שיאמר במס אומריו ואם הוא בקרב
במס אדוניו ישיב טעורם בשאומרים דבר תורה משמו. שמישיב ה"ן בה נפש רבו לרבו

ודוכבות בקבר שפתותיו . וסמך לו איש מתהלל במתת סקר זה דומה לסולח בדקה
כיד נאמן והוא אומר ארזני סולח את זה אבל כיד איש סקר אומר אני נתתי משלי וכן
מי שאינו אומר דבר בשם אומריו .

תתק"פה

כשמוכירין

תלמידיו חכמים איך כריך לומר זכרונם לברכה כמו שאיך אומרם
כשאנו קורין בתורה על משה ועל אהרן זכרונם לברכה וכל סגן
באחרים .

תתק"פ

מהן

שאיך בותבין שהרי מר בר רב אשי כשהיה אומר בבית המדרש
בשם אביו היה אומר אומר רב אשי ולא היה אומר זכרונם לברכה
כתוך י"ב חדש שמת האב אם מזכיר אותו אומר זכרונם לברכה ואשר אומרנו על הרבנו
זכרונם לברכה וכו' כזכר לעיל .

תתק"פ

אם

אדם מדבר בסבב בדיוקים בין יהודים בין גוים כגון אותו הסלנו עשה
לישראל אותה הטובה רשאי לומר זכור לטוב .

תתק"פ

כשיש

לאדם תלמידים חנוך לנער על פי דרכו אם מזכירם בסתומות דבריו
כפי מה שהוא תגיד לו ואם אינו יודע בסתומות פרש לו שהרי לפי
שמה רבינו אומר יעבר אדם עבודה זרה ואל יבטורך לבריות ולא כירש כשאמר עבודה
זרה עבודה שהיא זרה שיתבייש לעשות אותה מלאכה ואל יבטורך לבריות ונכסל בה
זרעו .

תתק"ט

ולמה

איך שנין לחכם ולמה איך מפרשין לחכם לפי שכתוב ישמע חכם ויוסף
לקח ונבון תחבולות יקנה וכיון שהוא חכם אם היו מפרשים לו לא היה
משים לבו להבין דבר מתוך דבר וכיון הוזה שאיך חכמה יתירה בריך לרב לפרש הכל .
גם אם יכתוב פירוש יפרש כל הנזרך כדי שלא יהא יגע לחשוב ויבטל משאר דברי
תורה . ומה שאמרנו בתורת כהנים איך שנין לחכם ואיך מפרשים לחכם כגון חכם
שמבין בזריות שנאמר ודעת נקל כגון נקל כמו שאמר בן עזאי רבי יוסי הגלילי בתורת
כהנים כשהיו מקשים לו יאמר החכם כהן יש קושיא וישים התלמיד אל לבו שידע
מעצמו ויכנס בחריפות וכשלא ידע אז הרב יגיד לו . ולמה רמז הכתוב בסתם ואתה
פה עמד עמדי שאמר לו בתשמיש המטה כיון שסמך לו אבל טובו לכס לאלהים אומר
הרי רמז שהיה אסור בתשמיש המטה . ואתה ומהרס אלנו נאמר להם כפי לא אמר
אתה הלא גם בנו דבר . אבל תאכלו אותה בקדש כאשר בוייתי ואמר לו ואלתתי
חטאת היום הייטב בעיני ה' כך בזה אם אומר למטה כפי פרוש מן האשה הרי נקבל ואם
בסתם ואתה פה עמוד עמדי מזה הסתם איך הוכחה שמה על זה לא נאמר שיהא אסור
בתשמיש המטה אלא לא אומר לו אלא עד שיעמד בהר סיני לקבל התורה אומר להם
פה אל פה אדבר כדברתי לא נאמר אלא אדבר תכאן ואילך אדבר לפי שאתם משיים
דברי אליכם כמו דבריתם אלא תכאן ואילך לכם בחלום אדבר בו ואלו אדבר פה אל פה
כפירוש הרי משה שפירש מאשתו מדעתו סמך על מה שאמר בסתם ואתה פה עמוד
עמדי ולמה דברה תורה בקוצר וכסתם כגון גזרות שוות כגון כהן מכני שמקרא
פאחריו ינא לכהן טעמים ואלו נאמר בפירוש לא היינו יודעים טעם אחר . כגון
ואתה פה עמוד עמדי למדים אנו שהקורא בתורה כעמידה שנאמר עמוד . ושליח
בבוא אומר עמוד והיה לו לומר עמוד עמדי אלא שהיה נראה כעושה עצמו חלקן .

פה עמוד במקומו ואלו היה מפרט כל דבור ודבור היה צריך להרבות קלפים וגם אין כלום וכתוב כי לא יחדל אבינו והתורה חסה על ממונך של ישראל ואין יכולין לקנות כלם קלפים וגם אין כלם יודעים לכתוב והיה צריך לכתוב ועוד לא היה כותב בכמה

אמנון

ימים ועוד אדם עוסק במלאכתו נמצאת תורה בטלה * תתק"ב היה לו רע ושמנו ויגדב בן שמעון אחי דוד ויוגדב אים חכם מאד להרע מכאן ואמר אל יתחבר אדם לרשע ואילו לקרבו לתורה * תתק"ג יגדל אדם יתום רכיל כי אין לו זכות ואל יביח בין תלמידיו רכיל כי לעולם לא יהא להם שלום מפני רכילותו ולא יהיה לאדם שפחה ועבר רכילים * תתק"ד

אל

אם תשוב עד סדי תבנה תרחיק עולה מואהלך אם כן למה הוכרך לומר אם אין בידך הרחיקהו ואל תסכן באהלך עולה אלא בא ללמדנו שלא יאמר הרב אכתי לתלמיד עול בביתי כדי שאזכנו וילמוד ממעשי לא ועייל כי יתרה ילמד לבני ביתו עולה * תתק"ה

כתיב

אחד היה לתלמיד חכם אחד תלמיד טלח היה בכל דבריו הגון כי בדבר ממון לא היה טוב אמרו לו אין זה ראוי ליסב לסניך אמר הווא גורם שאני לומר תדיר ודוחק אותי בכל יום ללמוד ובעבור עצמי אני עושה * תתק"ו

פעם

ואתה ידעת כי עבדך היה ירא את ה' כי לא היה הנביא מניח תלמיד ללמוד לפניו אלא הבדוקים לו שהיו יראי ה' והרי גחזי היה לפניו ואז כשבא לפניו או לא החמיץ עדין עד שבא להודפה אמר אלישע הרי דעתו לא נודע בגלוי ואם אעזוב אותו ויאמר על חסד גרמו לכך המתין עד שחטא בדבר שגרוע בישראל לא היה עושה כי לאחר שנשבע אלישע טלח ליקח מנעמן לקח גחזי בסם אלישע וזה היה חלול ה' ועוד רצה לנגוד דעת רבו הנביא היודע כל הרי נודע לכל בסתו לומר הרבה יש לו לאדם לסבול עד שיגרם את תלמידו עבור תרעומת בני אדם עד שיעזב בפתו * תתק"ז

כתיב

האקר רגלך מבית רעך והלא אמרו חכמי' יהא ביתך בית וועד לחכמי' אלא מבית רעך מאשתו מהרב יעשה בית המדרש מנד אחד טלח

כתיב

יסתכלו הנכנסים והיוצאים באשתו או בבתו או בכלתו הרי מצות תורתו באה בעברה וכתוב ושרה שומעת פתח האהל והוא אחריו * ד"א הוקר רגלך מבית רעך אם הווא אובל ויש לו חרפה באכילתו ובשתיו ויתו לפניך אל תבא בעת האכילה וגם אם יש גנבים מצוים בתוך ביתו שפחות או עבדים הוקר רגלך מבית רעך כי ואמרו פלוגי גב * ד"א הוקר רגלך מבית רעך שתהא בתורה ולא תבא לביתו עבור לטויל עמו בדברי' בעלי'. דבר אחר הוקר רגלך מבית רעך אל תשתדל עמו בעטת קלקלתו. דבר אחר הוקר רגלך מבית רעך שאם תהיה בביתו פעמים צריך לנקבו ויהיה לו טורח הוקר רגלך פן ישכעך אכל בגון אכיו ורבה בבית רב ווסף ורב יהודה בבית שמואל טבל היום היו לומדים על זה לא אמר * תתק"ח

מעשה

שבאו בחורים מארץ מרחקים לפני רב אחד נתן להם אדרים וקבע להם כלי מלא מים אצל מיטות של כל אחד מהם אמרו מה עיבד של מים הללו אמרו להם אם אתם תלאים כשוגבר וצריכם עליכם הרי יצר וכלה מקם כי אין דבר

סמבטל יבר כמו מים קרית'ת'טבו עד שיכלה יצריכס ויכבה הרי תורת'כס טהורה וכתוב
יראת ה טהורה וכתוב אמרות ה' אמרות טהורות " תתקבץ

כתיב

ועפ'פיך ייסורו נגדך בעשה שאדם למד או מהרהר בדברי תורה או
כותב וחלון לפניו אל יביט בחזירים או ביציאה או בדבר מאוס או בעץ
ותכשיטה " תתקבץ

אמרו

ליון במה הארכת ימים אמר כי היו ארמים בביתו ולא היו מביני'ל'טובי
והיו מדברים עמי לשון עברית בבית המרחץ ואני לא דברתי מעולם
בבית המרחץ ובית הכסא ואפילו דברים של חולף על פי שמונתר הואיל ועשיתי גדר
ותוספת הייסור לי חף שנותי " תתקבץ

תורת

ה' תמימה ואינו תורה בעלת מוס אלא מי שקבל עליו דברי חכמות חוץ
מדבר אחד או נכרי שקבל עליו כל התורה חוץ מדבר אחד אין מקבלים
אותו תורת ה' תמימה תלמיד שהגיע להוראה אכל מי שלא הגיע להוראה ומורה אותה
תורה בעלת מוס תורת ה' תמימה לעתיד משיבת פש עדות ה' נאמנה שכבר
נעשה על ידי אלישע ויחזקאל " תת

תורה

זוה לנו משה מורשה קהלת יעקב. זוה לנו שנעשה תקנה שיהא מורשה
כיבר שלא תקח אשה שאחיה רעים אלא שאחיה טובים וחכמי דבר אחר
כשהיו ישראל מקובצים ונקהלים יהיו עושים תקנה כדי שלא תפסוק תורה כיבר יהיו
נודרים ונותנים לבורך תלמוד תורה מורשה קהלת יעקב בבית סמאי ב"ט אומרים
אין תורה אלא לבני טובים דבר אחר טובים דבר אחר טובים וחסדים ולמוד ואין סיפוק במענות
אלא לאחד מהם מוטב לעסוק שילמוד בן תלמיד חכם מאתו שאביו אינו תלמיד חכם
דבר אחר מורשה קהלת יעקב היו עושים תקנה שילמדו כהנים ולויים כשהיו ישראל
נקהלים היו אומרי'תנו לנו שנתפרנס בגון תרומות ומעשרות כי אחס ים לכם מורשה
כלומר ירושת ארץ ישראל תנו לנו כדי שנעסוק בתורה " תת

אם

רואה אדם או שמע שיש בעיר אחת תלמידי חכמים ואינם אוהבים זה
אח זה אם כריך לשלוח אליהם שאלות לא יכתוב כתב אחד להם ולא
יכתוב כך שואל אני מכם פלוני ופלוני אלא לכל אחד יכתוב כתב לבד לכך ישאל לזה
לבדו ולזה לבדו שאם אין יראת שמי'בהם במקבתם כיון שיראה מחברו כתב כך יעסוק
לסתור ולסבר דברי חברו לכך יכתוב לכל אחד לבד ואם יודע שיש תקבתם בדיוקים
יש שאין יראי ה' בהם לא ישאל אלא לבדיוקים " תת

כתיב

שאל אביר ויגדך ואם תדע שלא ידע להשיב אל תשאל בפניו וקניך
ויאמרו כך מגיד לך הכתוב שאם שאל תלמיד לרבו ואינו יודע להשיב אל
ישאל בפניו לחכם כדי שלא יתביש רבו " תת

בבית

המורש בפני רביס לא היו מניחי'ל'שאל יותר מנ'שאלות כנגד ג'פעמים
שכתוב שאמר הקדוש ברוך הוא לשלמה ולא שאלת וגם השואלים לחזוים
כככבי' אין יוכלים לשאל יותר מג'דברים בעשם אחת ורוב לא שאל ג' פעמים וחכמה
ועומר " תת

כתיב

אם שכיר הוא בא בשכרו וסומך ליה כי יפתה איש בתולה כמו שאמר בן
סירא לא את הכל תביא לביתך לא ישכיר אדם לא פועל ולא מלמד

כסופה כנסים כסוינו כרוך לדבר עמהם או מדבר עמהם דבר שלא לכוון מן הדין
היה שלא יראה אדם באשה אלא כשכריך לדבר עמה פן יתאוה אליה וכתוב למתוך
מאסת רע מחלקת לשון ככריה אל תחמוד יסיה בלבבך פן תקחך בעפעפיה •

תתרה

אם

יש אדם שרגלי בני אדם ואכלו אל יסכיר עצמו ללמד תינוקות כי יבואו
אכלו ולא יוכל לעסוק בתינוקות בטוב ואל יאמר אדם הואיל ואני מלמד
ילדים ביום אסכים ואלמוד לעצמי בבקר מפני שנמכר שיש כשכריך ללמד נערי והוא
קבל סכר ללמד בטוב • אל ילך אדם לבית חברו או בכל מקום שהוא מוסכר לעשות
מלאכה כי אם תדבר עמו ומעט במלאכת חברו ואפילו אם יראה חבירו בעל הבית
יתבייש לומר לשכירו מאומה וגם לזה המבטל • תתרה

לא

ראיתי בדיק נעזב כמו עובד יתומך אל יחיה הייתי מנוה להחיות
זרעו • חוסה בנותי בדיק אטרי בניו אחריו וזהו שני זרעו מקבש לחם •
לא ראיתי בדיק נעזב כשארם מקבש שכירים אף על פי שהדיק אינו כל כך בעל כח
במלאכתו כמו אחר לא עזבתו ולקחתי רשע במלאכתי אעפ"י שהוא בעל כח כדכתיב
פשל רשע להטות • ולא ראיתי בזרעו מקבש לחם שלא יתבייש • אבל ברשעים
תראה מקבש לחם שנאמר ושלומת רשעים תראה • תתרה

כי

יראה חכמים ימותו וינעבר עליהם • אם תראה אדם שמרה דברי
וכסל בדברים אל יהי לך עסק עמו שהרי כל היום יערויך בדברים
ותבטל מדברי תורה • תתרה

החולה

בשהחכמים מבקרים אותו וקשה להם שמתבטלים מן המצות ומדברי
תורה בעבורו כתיב אטרי משביל אל דל אחד היה קבוע ללמוד תורה
יהיה בקי לקנות חסד יותר משאר בני אדם בקשה לו אמנה אחת לקנות לה אותו
חסד חשב אך לתבטל מדברי תורה אמר לו זקן אחד לא טוב אתה מרבץ גמליאל ורבי
יהושע שהלכו לקנות בהמה למשתה בנו אף אתה כשאתה תלך תהרהר בדברי תורה
ויתנו לך בוז ובאלו גתת מירך לה נוכות טרחך ישלם לך הכורא • תתרה

רב

יהודה אמר העוסק בצרכי צבור באלו עוסק בדברי תורה • החכם מצא
תלמידיו שהיה עוסק בצרכי צבור אמר לו עזבת את התורה ברע עשית
הרי מרדכי כשעסק בתורה נמנה למעלה וכשהיה עם המלך נמנה למטה אמר רב
יהודה זהו כשאין עוסק בצרכי צבור אבל אתה ביון שים לך שעוסקי בצור כמוך
עלך נאמר חשבתו דרבי ואשיבה רגלי אל עדותיך • תתרה

מי

שהקוין דם ואם ישקוט שלא יעשה ושלח ילמוד אחר כך יהיה לו בח יותר
סיהא עוסק יותר ולא יסתכן בנפשו ולא יבהה מאור עיניו בלמוד
אחד הקוין דם ואחר כך עשה מלאכה להודיע גבורתו ומת ואמר עתיד ליתן את הדין
שהבוש עצמו לירי סכנה • תתרה

רב

אחד היה אומר ההלכה לתלמידיו ובה אחר נראה להגיד לרב עניין
הספר מתוך שלו ומעט החכם • אמרו של בית רבן גמליאל לא
היו מניחין לומר בבית המדרש אסותא כשארם מתעטש מפני בטול תורה • וכן זה
אם היה אומר לו שהספיד היה מפסיקו מן הלמוד כי מן הצער לא היה לו לב ללמוד •

וכן כשאדם הולך להתפלל אל יגידו לו דבר מועט שמתגבר בו או דבר שחוק או דבר
שכריך להעמיק בו לא יוכל להתפלל בכונה וכתוב מכל משמר נבזר לך * תתרי"ב

אחר

שאל מחכם אחר עבכרים אכלו מלחמי אוכל לאכול מן הלחם אמ' לו ולמה
לא תאכל אחר לו פן אטבח תלמודי ואני נזהר מלאכול מכל מה שמטבח
התלמוד ועתה אני רעב אחר לו החכם איך חייב עד שיטב ויסיר מלבו ואני רואה
שאיך עוסק בתורה ואתה פנוי והיית יכול לעסוק וכל היום אתה בטל מדברי תורה
והולך אתה עם עמי הארץ לשמוע דברים בטלי מוטב היה לך שלא היית נזהר מדברי
המשכמים כדי שהיית שוכח דברים בטלים שאתה עוסק בהם * תתרי"ג

אמר

רוש לקום רכנן לא בענו נטירותא ודוקא אותם שלומדים וימם וליה ואין
להם עסק אחר אבל אם לומד ועוסק בדרך ארץ הרי הוא כאחרי' וסייע
לכל עולים שמטילין על הקהל * תתרי"ד

לאחר

היה לו בן חריף ועוסק בתורה כל היום וחביו היה עשיר ונותן לו כל
אשר לו ולא רכה לתת מם אחר אין לי מה ליתן אמרו לו כיון שאתה
גושא ונותן בתמוז תתן ועתה שאין חכמה בלא דרך ארץ שחכם עוסק גם בדרך ארץ
לכך הכל נותנים אין ידם תקיפה על הכבוד * תתרי"ה

ההולך

לדרך לארץ מרחקים למקום תורה ובידו כסף כנגד שני סדרים ולמוד
תחלה מה שנוהג תדיר ויוכל ללמד לאחרים שאם ילמוד תחלה סדר
קדמים ועדיין איך יודע סדר' שכריכין להם בכל יום כמו שחיטת חולין ושבת וברכות
וכיוצא בהם כי שגלומ' יהיה בלבו כדי ללמד ולא יתכן לאותם שלא למדו עדיין מסכתות
הצריכים להם להורות בכל יום שילמדו להם מסכתות שנוהגים לימות המשיח *
ובמקום שיש מחלוקת במשא ומתן כריך לעסוק בסדר נויקין ואפילו כשלומד שאר
סדרים כדרך יהודה * תתרי"ו

אחר

תלמיד שאל לחכם אחר כשאני מסיים סדר או מסכתא יבא לי מוס בער
מה אעשה אחר לו החכם אם כן אל תכתוב שמך בספר וכשתכתוב מוס
ספר קודם שתתחיל לכתוב תתענה יום אחד ותתפלל להקדוש ברוך הוא שיכליך
שלא יפגעך רעה וכן קודם לסיומו תתפלל שלא יארע לך דבר רע כל זמן שאתה
עוסק באותו ספר או באותה מסכתא וכן עשה והכליח ולא כזקן * תתרי"ז

מעשה

באחד שהיה מדלב בכל מקום שכתוב רשעים כשהיו אומרים שומר האת
כל איהבו ואת כל הרשעים ישמיד לא היה אומר הרשעי' ובעשו כל בניו
רשעים גמורים והמירו כי אחר אני רשע ואיך איבקש רע לרשע לכך לבסוף המירו
בניו לך נאמר אל תהי בדיק הרבה ואם תאמר רחמנא לבא בעי וזה היה כונתו לטובה
לפי שהיו בעיר חסידים וחכמים והיה לו לשאל ואומרים לו והלא דוד היה לו אשבלם ולא
מנע לומר את כל הרשעים ישמיד אחר לה' תהילת ה' ידבר פי והרשעים מה שהקדוש
ברוך הוא חפץ יעשה בהם וכן מי שבניו מומרים וכי לא יתפלל ברכת המינים לכך
כתוב אל תתחכם יתר ואל כינתך אל תשען * תתרי"ח

מערה

בגד כיום קרה חומץ על נתר ושר בסירים על לב רע מעפה היה
והביא נכרי אחד חלוק ואמר לנכרים שהוא היה חלוק של הנכרי אחר אם
אינכם מאמינים תראו מה אעשה השליך החלוק באש ולא נשרפה ואמרו הנכרים
ליהודים

ליהודים הרי תדעו כי יש קדשות בחלוק אמר החכם תנו אותן אלי ואני ארצה לכם מה
 יש בו לקח חומץ חזק ובורית וכיבם החלוק לביניהם אמר תסליכוהו עתה באם ותנסו
 והסליכוהו באם וכשרף אמרו לו מה ראית לכבשו אמר להם מפני שהיה משוח
 בסלמנדריו והזכרתי לכבם הבגד וכטלח היה על הבגד נשרף הבגד הרי מקיט כשר
 בשירים לחומץ על נתר כי סיד שבעסה בחומץ בנין חזק וקיים הוא אבל מי שבעסה
 חומר כנתר וחומץ בנין ערזי ולא יתקיים והרי מקח טענות מי שבעסה תנאי עם
 כנאי לבנות לו בנין חזק בחומץ ובעסה לו כנתר ובחומץ וחק על פי שמאדם שיש וכן
 ושר בשירים על לב רע כגון לוי שמסוררים על תודה של רשעים ולכם רע דכתיב
 צבח רשעים תועבה וחק למסורר כן וכך חתן וכלה שהם רשעים ולכם רע אסור למסור
 להם לשמחה שנאמר לכן על בחוריו לא ישמח ה' וכתוב שיטו וגילו עדי עד וכתוב כי
 הנני בורח את ירושלם גילה ואת עמיה משוט וגלתי בירושלים ושטתי בעמי ולא ישמע
 בה קול בני וקול זעקה ומתי אתם שיטו וגילו כשגלתי ושטתי בנימי הנדיקים ולא
 ברשעים וכן ושר בשירים על לב רע על לב עצב כמו אף זה כי אם רוע לב מי
 טאמר שירים פסוקים ומתגן או כמו פיוטים שנתקנו לשבח בהם להקדוש ברוך הוא
 שהם משוררים לפקח ולשמח לב עצב זה רע בעיני ה' שמתמם בעבודת ה' כך
 חוטא האדם עושה חומר בחומץ ונתר עובר על כל תשחית וכן מעדה בגד מי
 שמתיר בגדים של חמימות בקרה ולובם בגדי משי והסלב תקלקלם עובר על כל
 תשחת על בגדי משי תקלקלם ועל השחתת גופו עובר שיש לו קרירות וכן האוכר גם
 המעל

תתרי"ט

אין

דבר שכתוב בתורה שאין יוצא מעם כורך לדורות שהרי אנו מברכים
 על קריאת התורה לפניה ואחריה ברוך נותן התורה ואחר כך קורא
 אפילו פרשה שאין בה שום מצוה כגון וישלח יעקב מלאכים לפניו שבה פרשת אלופי
 אדם וכתוב כי לא דבר דיוק הוא מכם מפרשת אליעזר שמענין הלכות קבלת
 האזניות בספר פנים יפות והאזרח שלא יעריח את בעל הבית שנאמר ויאמר להם אל
 תאמרו אותי ולומדים אנו שיש להתפלל שיומין הקדוש ברוך הוא אשה חסידה לחסיד
 ולא יחוש על בעושר כי אם שיהא ברכת ומפני מעשיו הטובים ירבו לו עושרו ואם
 יתחתן בשכיל העושר לכסוף יפול בידם וקובל סכרו בעולם הזה שנהנה ממעשיו
 הטובים אבל אם לוקח מצנות הטובים ומימלא בא לו העושר זהו מעשיו הטובים והקץ
 קיימת לו לעולם הבא וכן כתיב אמרו בדין כי טוב זה הקץ כי פרי מעלליו יאכלו
 יאכל לא נאמר אלא יאכלו הוא וורעו וכל העולם שנאמר כי זה כל האדם ויהנה לכל
 אדם כרבי חנינא בן דוסא פרי מעלליו בעולם הזה אברהם אבינו כמה גרים גייר ולא
 רצה להתחתן בהם ונתחתן במשפחתו אף על פי שהיו עובדי עבודה זרה כי היו
 בנועות במשפחתו וגם גומלי חסדים כמו רבקה שאמרה גם לגמליך ואמא לך יצאנו
 חסידים מהם לך לא חטם אברהם בעושר וכתוב ורחל באה עם הצאן כמה היו
 בנועות וכנענים לפי שהיה יפה לך לא חטם אברהם בעושר וכתוב באה באחרונה
 גדולות היו באדם נהרים עיר נחור שהעיר שלו היה ועל שמו נקראת ופרסת וישלח
 יעקב מלאכים נכתבה להודיע שלא רצה יעקב לסמוך על מה שהבטוחו הקדוש ברוך

הוא טוב לארבע ולמולדתך ואטובה עמך כדי שלא למעט מזכותיו ולהודיע שיכבד
אדם לפני אחיו שנאמר כבר את אביך לרבות אחיך הגדול * תתרכב

לאחר

שמנתו נבואים האחרונים מכאן ואילך לא נתנה לעליונים רשות ולא
לתחתונים להרבות פסוק אחד כיבד לעליונים המלאכים לא יסיפנו
פסוק אחד כגון פליגי בה תרין מלאכי ברחיקי' לא יסיפנו לדבר שום פסוק שאינו מן
המקרא וכן התחתונים כגון אליהו הכל מעשרים וארבעה ספרי' מפני שלאחר שפסקו
הנבואי' לא יתן לבתוב פסוק אחד ולא אות אחת שנאמ' אל תוסף על דבריו לכך עשו
מסורות ומכ"ד ספרים סך פעמים אותה תיבה בקרייה כי ידעו שאין להוסיף אות
אחת ומה שתוב הלל הם כתובים על דברי חזנה במדרש עירו אנשי כנסת הגדולה
אמרו מה שהזכרנו לדרוש כבר ואין נבואי רשאי לחדש דבר על עשרים ארבעה ספרים
לא מלאך ולא אליהו אלא כל מה שעסקי' מלאכים ודיוקים בגן עדן רק בעשרי' ארבעה
ספרים ובתורה ושל בעל פה * תתרכב

יהודים

סהיו הולכים בדרך ופגעו בהם לפטים ועמדו על היהודים
והיהודים הרגו הלפטים ויש שם נכרים ויראים שמא יגידו לבניהם
אז לקרוביהם וינקמו מהם לפיכך יכולים היהודים להרוג אף אותם הנכרים אף על פי
שיאמרו הנכרים לא נגיד שאין להאמין לנכרים שנאמ' אשר פיהם דבר שוא וימינם יומן
שקר וכן מצונו בדוד שנאמר איש ואשה לא יחיה דוד פן יגידו לפלשתים * תתרכב

יהודים

ונכרים שעשו תנאי ביניהם לעמוד אלה לאלה והנה עוורים בכל לב
הנכרים ליהודים כן יעשו היהודים לנכרים ואשר כתוב לא תעמוד
על דם רעך אם רעך מתעבר על ריב לא לו לא יעזור לו לשקר כל שכן לנכרים לא
יעזרו היהודים על שקר וכן נכרי וישראל שעשו תנאי יחד ולא דחקו הנכרים ישראל
יאמר ישראל אם לכורך יתגרו בנו אז נהיה עמכם לעזרה ואם שלא לכורך מתגרים אל
יעזרום וכן ישראל לישראל • ראובן שרובה להרוג את הנכרי ואותו הנכרי אינו רובה להרוג
את ראובן ויתחבר שמעון עם הנכרי * תתרכב

ומעמים

אין איש אתי ואדרכס סוסי תיבות מנשי' לפי שאמרו איש אל יתגייר
מהם לא איש ולא אשה אין בהם תועלת כל מי שהוא מהם יבא לדי
רע ולקלקל כל גר מעמלק וקודם שנלחמים אותה באומה רוחה הקדוש ברוך הוא אם
ראוי מהם איש שיבא ממנו זרע טוב אותה יביל ואשר נוכל נכבד כבוד בימי שנחריב
נכתוב רפאנו בכל ולא נתרפתה שלא יבא גר ממנו אבל הוא בעצמו נוכל במלחמת
סנחריב לפי שפיה הקדוש ברוך הוא שעתיד לגדל ולהטוב לרניא חנניה מישל ועזריה
ולירמיהו והוא שנאמר אשתי דעי למרחוק ולטוב עלי אתך ברוך * תתרכב

כשארם

גומר מלאכה גדולה בריכה ברכה שהרי לאחר שברא הקדוש ברוך
הוא את עולמו ברכו שר העולם שנאמר ויטמח ה' כעשיו וכן כשכיל

מלאכת המשכן בדרך אותם משה וכן עשה דוד ושלמה וכן הקיפו וכן הוא אומר מי האיש אשר כטע כרס ולא חללו שלא ברכוהו וכן מי האיש אשר ארס חסה ולא לקחה שעדין לא היתה ברכת נשואים ואם תאמר למה נאמר ויברך אותם משה שתשרה סכינה במשכן והלא כבר הבטיחו הקדוש ברוך הוא ושכתי בתוכם הלא שהייה ירא שמא יגרסו החטוא ומאז משה או בכלל לא כיונו לתקן כמו שנכטו ועוד אף על פי שעל פי הדבר ככטות דוד לעשות מזבח אף על פי כן ברכו ארונה היבטו " תתרכה

מה

ברכה ברכס בשביל מלאכת המשכן ברכס בברכת כהני שהרי מקד לברכת כהנים ויהי ככלות משה להקיס את המשכן כלת כתיב שאף הכלה בריכה ברכה " תתרכנו

איזהו

ספיר מרוקס אבא שאלו אומ' תחלת ברייתן ברטון סתי עיניו כסני טופין של זכוב פיו מתוח כשעורה וגויתו כשדסה סני חוטמיו כסני טופין של זכוב פתוח ידיס ורגליס איך לו על כן מפורסם במתרא הלא כחלב תתיכני וכגבינה תקסיאני לכן עבס כשעורה ומטמא ומחייה כשדסה " תתרכנו

ופעמים

בני ארס שונאים זה את זה בחנס לפי שלאחר הימים יהיה ריב ומכה בין זרעס ולכך למפרע מזלו של זה בסנאה עס זה קבת דבק בלב האבות ואם הדבר כך שלא מוסס אהבתו של זה את זה מסייע אחד לחברו להיות לו עזר כנגד טוביס כמדין ומואב כנגד ישראל ואיך כפרעים בימיו ממנו יתגבל הדבר סכיני זרעס יפול זה ביד זה ופעמים אהבים זה את זה כי אחר ימי זרעס יתחתנו זה עס זה ומזלס ידע וריח האהבה דבוקה בלב האבות " תתרכנו

אל

תהי חסס בעיניך ירא את ה' וסור מרע אל תאמר אס אעשה אותנו זכות יבא לידי תקלה שלי לכך לא אעשה אותנו זכות וכן לא יאמר אס לא אעשה אותנו דבר שאינו הגון לא יהיה תקנתי שהרי יואב ואביתר חסכו ואמרנו אס לא יעזרו לארונה לא יהיה תקנתס וכסלנו " איך לרחס על האכור לומר אני אכרע בשביל אותנו הרמאי או מי שגול וגנב אך תוביא מידו שנאמר ואסברה מתלעות עול ומטניו אשליך טרף " תתרכנו

מעשה

בחסיד טראה אחד טקנס ידיו בחלוק חברו וכו' יסרו ער שהחזיר מה טגכ " תתרכל

אל

ירחס ארס על אכזרייס ואל ירחס על מי שאינו מרחס על עצמו ואל ירחס על מי שהוא כפוי טובה כגון מי שמרמה את חברו וגוכב וגויל ומסית ומדיח ורכיל ואל ירחס על מי שאינו מרחס על עצמו כגון מפור מעבות שלא לבורך ואינו כשמע כסיועצי אותנו תוביא המעבות בהבלי' ול ירחס על מי שהוא משחק ואומ' תרחס עלי שלא יכויסני ולא יכלימני פלו' שהרויח עלי זהו טוב סיתביס המסחק ועוד שלא ירא מסייע לעוברי עבירה ועל כפויי טובה כגון סנתן לו אחר והוא אומר לאחריס מה שלכלביס היה משליך הוא כותן לי ומסקר כשעושה לו טובה מכריעו לכף הרבה ולאותו ארס כל זמן סנהיה ממנו שלא יאמר לו וכסלא יהנהו יהסך לשנול לו " תתרכנו

יום כשיעמו לו טובות הרבה ואם פעם אחת יעשה לו דבר מועט שאין מקובל לו ישכח כל הטובות שבכיל דבר מעט ולא יחזיק לו טובה וכל מי שאינו מחזיק טובה לכל מי שיעשה לו טובה כגון שלא בפניו לא יברך את ה' שזמן לו מה שזה נותן * תת'רל"א

אם

דעב שובך האכילהו לחם אבל אם היה בר עין מכל ענייני שלא נתן לו ולא ההנה לכל אדם מממונו וגם גוול את העולם עליו כאמר ואל יהי חונן ליתנומי כ"ש עליו * תת'רל"ב

לאחד

כשלא כסף ממקום אחד וכתב זה הכסף ילנו לחצי ריוח ויתנו הריוח לפלוגי כל ימי חייו ואחריו לעניים ואומר פלוגי גול אותנו וכבר יודעים העניים ואומרים מתי ימות פלוגי כדי שיתנו לעניים מי שרובה יתן לו מעט מיד ולא לפי הריוח אבל אם לא יודע לעניים אחרים והכסף יהיה הרבה הריוח יהיה הרבה לא יהא חוטט * תת'רל"ג

צדקה

מן המוכר שאדם יתן מן היד המתכוין כשיש עני טוב שיתן לו הריוח ויתפרנס הריוח טוב להלות עבור ריוח ואם אין נאמן להפקיד בידם יתן מן הקרן לעני * תת'רל"ד

מעשה

באין אחד שהיה בידו ממון של צדקה הרבה ואמר במסכת שאלים אין מרווחים וכולי והבוא האיש צדקה עמו והפסידה ונאכדה והיה פגיעה שלו ולא שאל מקני העיר ואמר שנים באותן דרכים הלכו מורעו וכשלו ונכרה ונמתג * תת'רל"ה

אחד

אמר לחכם פלוגי הלך לעולמו ואמר לי לתת כך וכך על פיך לעניים טובים למי אתן לפלוגי ופלוגי אם טובים אם טוב בעיניך איך לו החכם אם אתה היית רגיל לקרובך ליתן ואתה רובה להקל מעליך בממון של פלוגי שנתן לצדקה כשהלך לעולמו ואתה עשיר דע כי עון הוא לתת נמא שאתה גוול את העניים ואם אתה לא תת מעט מלעשות שלא תתן עוד לקרוביך מה שהיית הרי נחלוק להם ואם לאו לא להם נחלוק * תת'רל"ו

אחד

היה לו כסף ואמר לחכם תחשוב למי שיהיה מצוה רבה אמר ליה החכם לפלוגי ופלוגי שהם עניים וטובים וגמר בלבנו ואמר כן יהיה למחר ואמר לחכם אם יש עני אחר היית ממעט לאותם שאתמול אמרת כדי שנתן גם לאחר אמר כיון שאינו יותר טוב מאותם שאמרת לך אתמול וכבר גמרתם אל תמעט לאלה אלא אם יש לך צדקה אחרת תתן לו ואל תמעט לאלה * תת'רל"ז

רב

אחד שלח לקהילות שלוחו לשלוח לו צדקה וקודם שחזר שלוחו מת הרב והיה רב יורם אמר ליה ליורם מה ששלחו לביך קח הכסף ושלם מה שחייב לביך תשרע חובותיו ותחטוב כאלו הכסף בא לביך בעודנו חי ותרעם אם היה לביך חי היה מפרנסם לכך תן להם * תת'רל"ח

יש

פעמי' הלואה טובה לעני יותר מן המת' כגון ראובן שהיה בדיק וביקש ממשעבן להלות לו מעות בא משעבן מיד כשהלואה לו אמר ליה במתנה אני נותנס לך ויחלף בום ונכלם ראובן לשאל עוד למשעבן להלות לו נמא טעוב היה לו שלא נתנס לו והוא שנאמר אשרי משכיל אל דל הקדום כרוך הוא גזר לכל כרבוץ מיבסם האדם שיומין לו הקדום כרוך הוא כרכיו בלא חטא * תת'רל"ט

יש

בדקה שאינה נראת כבדקה והיא לפני הקדוש ברין
בגון עניי טיט לנחפץ למכור או ספר שאין חפצים לקנות ואדם קונה
מידו וכן עניי טחפץ לכתוב ואין אחרים רוצים להשכירו והוא משכירו אין בדקה למעלה
ממנה שהוא יגע בכתיבה ואתה גותן לנ רוחים אבל אם תראה אדם שיכול ללמוד והוא
מבין וסופר שיכול לכתוב ואיגס רוצים ללמוד ולכתוב אם תתן להם בדקה קורא אב
עליה לבדקה והנה בעקה שנאמר בי לא עם בינות הוא ועל כן לא ירחמנו עושה
ויוצרו לא יחוננו *
תת"מ

אם

ישאלך אדם הנה יש בידי מעות אתנס לסופר לכתוב ספר תורה או
אתנס לעניי טעובים שאין להם מלבושים אמור לו ישעיה אמי כי תראה
ערום וכסיתו *
תת"מ

אם

יש לאדם בית טוב שאינו מתירא מן האם מוטב שלא יבנה בית אחר כדי
סיהא בידי מעות לעשות בדקה מהה *
תת"מ

יש

דברים הרבה מרבים הכל זה המגדלים עשות לנו ולקולס ומה שמצויה
עליהם היה לו לתת לעניים *
תת"מ

רבי

אבין עבדן ליה תרעא לסדרא רבא נחית רבי מני לגביה אמר חמית
מה דעברת אמר ליה וישכח ישראל עושהו ויבן היכלות מי לא הונו בני
אנשא דלעין באוריתא הרי מי טיט לו ממון לא יאמר לעשה בית הכנסת וכית המדרש
אלא יתן לדיוקים מיעסקו בתורה ולא לאותם שגורסי קוסיות כדי שיהו העולם סבורין
שיודע כל התלמוד ולא עסקו אלא ראו קוסיות וגרסו להראות חרופותם אלא יתן
ליראי ה' הלומדים לקיים המצות ומי שקרובו בדיוקים ועניים ואינו גותן להם ונותן
לאחרים שאינם כל כך טובים דומה למי שמעלה למי שאינו חייב באחריותם ואינו מעלה
למי שמחייב באחריותם כי לקרובי העושים חייב שנאמר ומי אחריך עמך *
תת"מ

מי

טיט לו בניס ואינו יודע במה לפרנסם והיא מצוה לפרנסם ואינו רוצה
לקבל בדקה הרי הם עניים ורעבי ועליו נאמר כי אדם אין בדיוק בארץ
אשר יעשה טוב ולא יחטא הרי זה עון גדול ממה שהיה לו ליקח בדקה ועליו נאמר עוברה
בארץ אכזרי שנעשה אכזר על מי שהיה לו לרחם עליהם הוא אכזרי *
תת"מ

כתיב

עושהק דל להרבות לו אסור אבל עשיר סנתן לארים לחצי או לשלש או
לרביע לא יאמר על שהארים עניי אעסוק שהעשיר יעזוב לו בדין כמכא
שהעשיר יקח מיתחת ידו ויתן לאחר יוכל אפילו גותן לעשיר במקומו ועניי במקום
דחוח בגון עשיר בארץ ישראל והוא בחובה לארץ ת"ל אך חלק או עשיר במקום סיתג
והוא גותן מה שמקבל לעניים ת"ל אך חלק *
תת"מ

יש

שאין רוצה ליהנות מן הדקה וחוטא במו מעשה באחד שהיה משכח את
עצמו מעולם לא רביתי ליהנות מן הדקה אמי לו החכם בעבור כבודך
ועמית והיית מכבד על בעל הבית כי אתה נכבד והיית עמו והיה לו בער והיה לו
במת למר לך בא ואתה ידעת שטלחת לבני אדם כלעניי וכלעניי תן לזיה החפץ עה

החפץ הרי מוטב לך לקחת מן הגבולי ולא היה לך בגזל כי שזכר נותן ליד הגבול כל
מי שברוך ונהנה אינו בגזל אבל כל מה שאדם נהנה מן היחוד ואין חפצו כאלו אוכל מן
הגזל" תת"רמז

שנים היו שהיו מבקשים מראובן את בתו ואותם שנים ממשפחה אחת אחד
היה עני ואחד היה עשיר ואמר ראובן לחכם תן לי עצה טובה ואין לי
כלום והנה שמעון עשיר ורובה בתי וברכין הייתי נותן לו בתי ואינו רובה אלא אם כן
אתן לו זקוקים ולוי עני ושאל ממני מעט שמא יהיה לי זה ואם לא יהיה לי אבקש מן
הקהל לסייעני או אלהך מעביר אל עיר לקבץ הרבה כדי ליתן לשמעון ויקח בתו
ויהיו עשירים ואמר לו חלילה לך לגזול את הכריות שהרי אמרה תורה די מחסורו אשר
יחסר לו ולא לעשרו מוטב שתתן בתך ללוי שמעט יקח ממך ולא תגזול בני אדם" תת"רמח

מי שיש לו נכסים הרבה ויש לו בכים וכנות עשירים ועניים יתן לעני יותר
מלעשיר לבני עני יותר מלבני עשיר וללמוד תורה ירבה" תת"רמט

אם אדם בא לעיר שנותנים בה מעט לבדקה ואחר כך בא לעיר אחרת
שנותנין הרבה לבדקה לא יאמר הק"ה יהיה בעצרכם בעירכם נותנים
הרבה ובעיר פלונית נותנים מעט כן ימעטו מתנתה באותה עיר בד"א להדיוטנים
אבל לטובים רשאי למרז ובגן שהדיוקים נותנים לטובים אמרים האמת שאם בא לעיר
פלוני נותנים מעט לטובים הרי יאמרו הדיוק' כיון שאין להם נעזור להם ואם טובים
הרבה בעיר יגידו לטובים האמת שאינם בריכים ואם מעט בריכים אם לא יגידו להם
יתנו להם הרבה הרי מותר להם כאלו הם גזולים ואם נעשה אדם עני על ידי מעשיו
הרעים או שחשק בקוביא והפסיד" תת"רנ

התורה כתבה שעור כנגד דעות בני האדם אמרה לעשיר לעני לתת מעשרות
ותרומות ומתנו' בהונה אם יש עני בישראל וכהן עשיר איך יתכן שהעני
יתן לעשיר אלא התורה בזה לכל עני ועשיר כדי שלא יאמר העני עניאני ואך אתן
לכהן עשיר ואסילו לכהן עני יאמרו עשיר אתה ולא יתנו לו לכך לא חלק הכתוב וכן
בשכריים הקהל לתת בדיקה אף על פי שיש עניים בעיר שמתפרנסים' כבמנוס נותנין
חרס לתת מן הליט' כך אף על פי שיש עניים בעיר שמתפרנסים' כבמנוס נותנין
ופעמים שעני הנותן יותר עני מן המקבל אלא בריכס ליתן חרס על כל מסני
הרעים שאם לא יכנס זה העני באותי חרס גם רבים לא יכנסו ונמצאו רבים עניים
נפסדים וכל ענין הקהל מוטב ולכך מוטב מיתנו גם הם ויכנסו עמהם בחרס אבל אם
היודעים נשמעים לטובים לא יהיו דוחקים אותם עניים והטובים יחזירו לעני' כל מה
שנתנו בסתר בלא ידיעת הרעים ואם תאמר והלא בורך עניים הוא כלול' לא יתנו
להם אלא כאחד מן אותם עניים שמקבצים להם" תת"רנא

אדם שהוא קפדן ואמר לחתנו דעני לך שאם תתני דבר לבדקה אכה אותך או
יקניטנה כיון שרע הגבאי שאין רצון הבעל לא יקבל ממנה ואפילו
מתנה מועטת. אבל אם גזרו חרס לתת כך וכך מן הליטורא והבעל עובר על החרס

תתן היו ותבא עליה ברכה . ואם גנב הכעל חסותו או בנו יטעון הגנבי . ואם האב
עובר חרס והבן יודע שלא יאמינו לו ראשי הקהל אם יגיד מה יועיל טוגיד דודי שקבל
מאביגיל וכו' .

תת"נ

כתוב

מברך רעהו בקול גדול בבקר השכם קללה תחשב לו מי שאמר לשלום
צבור לכרכו כך וכך יתן לו או סך וכך יתן לבדקה בבקר השכם ללכה
או שיש לו לשלם באותו יום והעניים מצויים ואמרו שעובר בבל תאחר או שידע עניי
בדיקים וצרכים והוא אומר מוטב שאתן לכים של בדקה של צבור שהרי שליח צבור
יברכני בקול רם ויענו בקול רם ואמן והבדיקים העניים ילינו בלילה מבלי בגדי' בסות'
והגבאי לא יתן להם מה שצרכים או בלילה לא היה להם מה לאכול או שהשכים בבקר
ואמר תן לי הכלים שאעשה בהם מלאכה ביום אף על פי שיברכו בלילה על שהשאים
בסות' לילה קללה תחשב לו ולכך שמכו לו לקח בגדו כי ערב זר לא יתן לטובי' בסת' .
והם יברכוהו וכתוב מתן בסת' יכפה אף וכת' ושכב בשלמתו וברכך נך תהיה בדקה
והבורא יודע מי סנות' לטובים ואינו חסץ שיברכוהו בקול רם וגם רואה לנותני' לשאים
מהעניים כדי להתכבד .

תת"נ

ראובן

שאמר לשמעון קח אלה ותן לעניים ושמעון יש לו עניי' קרובים ויודע
שקרוביו של ראובן עניים וטובים כהם יתן שמעון לקרובי ראובן . אחד
היה קונה תבואה הרבה והיה מוכר לעניים ברעב כמו שקנה ואמרו לו שמח לאיד לא
יבקה אמר כיון שאני נותן לעניים כמו שקניתי יום עניים שצחנס אני נותן ולכך אנני
שמח שיתנו ביוקר יום שאני מלוה להם שישלמו לי בתבואות כשיהיה בזול .

תת"נ

הדר

בצחר חבירו שלא מדעתו ויש בתים חדרים לך שם ואין צריך להם לשום
דבר ואיש טוב דר בהם זה כהנה וזה אינו חסר ואינו צריך מהם להסיר
והאחרים להיות שם ומקבל איש עניי וטוב שם לא יתכן שיחק ממנו סבר ביון שאינו מניק
ואינו מחסרו ויהיה לו זכות וכן טעם יהודה קבלו טעם שמעון לשבת בעריהם עד
שמלך שאלו והוצרכו לחרץ והוציאו וקודם לכן לא נתנו להם כלום .

תת"נ

כתוב

לא תשים דמים בביתך אחד היה מתקן מפתח לחדרים שלו סאותם
שכפנים לא היו יכולים לפתוח ונשרף הבית ולא יכלו לבאת ונאבדו
המפתחות ונשרפו המפתחות שבחדרים .

תת"נ

מי

שיש לו אורחים לא יסגור אותם שלא יוכלו לבאת לעשות צרכיהם כי
שמאול הענישו רב על ככה ואם יש נשים ויש שנים חנשי' שאינם הגוי'
יסגור שלא יוכלו לבאת .

תת"נ

ראובן

ראה את שמעון שעני הוא ושמעון מנויח בעבור מצות' לזכות אחרים
בגון שלא היה לקהל אתרוג אחד וקנה ונתן להם או ביוצא בו ואם היה
יודע ראובן שמעון מפזר מעותיו על כך לא היה נותן לו כלום .

תשובה

אם שמעון היה פיהג לעמות' לזכות אחריו הרי גם כשראובן נותן לו אינו חושש אבל אם
לא היה קודם לכן לא יתן .

תת"נ

תת"נ

שאלו

לחכם ראובן עשיר כשהיה מהנה מממונו לאנשים שאינם מהונגים היה
מכליח ואמר לו אם היית מהנה לטובים אז כל אשר לך מכליח יתיר
מעט לחכם והיה מהנה לטובים כדויקים והיה ראובן יורד מנכסיו וכשהיה בותן לרעים
היו נכסיו מוכלים ואמר ליה החכם עוד תתמהו יותר כי יש עשיר שפסעושה עולה
עליו וכשאחר עושה מעט עולה נפרעים ממנו כדי שלא יעשה יותר אבל לאדם רב
כשעושה טובה ירדו מנכסיו ויתמעטו נכסיו וכשעושה רעה מכליח כדי שיעשה יותר
רעה כך לראובן לפי שהקדוש ברוך הוא אינו חפץ בטובתו של ראובן רב בעיניו
שהנדיק יהנה ממנו לכך ירד מנכסיו כדי שלא יעמוד לו זכות הנאתו של דניק
וכשעושה לרעים טובה יכליח כדי שלא יהיה לו נחשב לזכות * תת'רנט

מעשה

באדם אחד שהיה הולך מעיר לעיר שיתנו לו כי עני היה והיה מלא
תורה ומעשים טובים ולא רצה להגיד מי היה ולא היה מגלה תורתו
והיה עושה כאלו אינו יודע כלום והיו נותנים לו מעט ולאחר שנתנו לו היה נושא ונותן
בדברי תורה עם תלמידי חכמים של העיר לאחר שראו שהיה מלא תורה היו רובים
להוסיף לו מתנה מרובה ולא רצה לקבל מהם כי אמר כבר נתת לי בתורת עניי אבל
מה שאתם רוצים לתת לי בטביל התורה לא אקבל * תת'רס

מי

שהולך בדרך או למקום סכנה או למקום הונעך יתן קודם לעני לחם או
שום דבר ושהנאתו קרובה כזקן שאוכל את העיגול אבל אדם שיש לו
בוטת לקבל מאכל יתן לו מעות וזהו שנאמר ורעו לכם לבדקה וקצור לפי חסד טהרה
העני * תת'רסא

כתיב

ואם אדונים אני איה מוראי למה בלשון רבים אדונים כי השליח
מדבר כאלו תלוי בו והוא ביד ה' שנאמר ויאמר ה' הרבה ארבה
את זרעך כאלו המלאך תולה בו כתיב ותקראו שם ה' המלאך הדובר אליה אתה אל
רוחי ואמר דניאל ואף יוכל עבד אדוני זה לדבר עם אדוני זה אף על פי שיש שרים
למעלה בדכתיב השמים הראשונים השר הגדול ולא יקראו המלאכים לשרים אדונים
אף על פי שממונים עליהם לפי שאין למלאכים מלך אלא הקדוש ברוך הוא כלבד ואמר
כתיב מלכי בטאות יודוך ויודוך כאלו כתיב מלאכי בטאות והממונים על המלאכים
אינם אדונים על העניים וכתיב ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ שלא יאמר מלאך
למלאך אחר אדוני והמלאך שאמר להגר הרבה ארבה זרעך היה ממונה להרבות זרע
ישמעאל ואם יקשה אדם מה ברכה היה טביטר הקדוש ברוך הוא לאברהם אינו
להרבות זרעו של ישמעאל ולבסוף אין להם חלק בארצי ישראל כך יוכל לומר בעשרת
טבטים אלא בימות המשיח יהיו טובים ועובדים לישראל כדכתיב ורעו זרים באנכם
וכתיב כל באי קדר יקבנו לך ועוד בימי אברהם היו שומרים מצות אברהם ואחר דמות
עגו ואם אדוני אני איה מוראי נקרא הקדוש ברוך הוא אדון לעליונים אדון לתחתונים
מה שכתוב שר בבל ה' עתה באתי אף על פי שהוא לא יקרא אדון לפי שאין למלאכים
מלך אלא הקדוש ברוך הוא שנאמר למלך שמיא * תת'רסב

הין כדק

היז בראשיתו לכה אפילו היז סלך נלאו סלך יהיו בראש ומנין שאף רמזות
סלך בראש סגאמר קורן בעיניו מלל ברגליו ומורה באצבעותיו
וכתיב טלח אצבע ודבר און וואף בענוע סלך בראש יהיה אמת כשאדם רובה לומר היז
כוסף ראשו וכסרובה לומר לאו מעשע ראשו לכדריץ וואף האברים כלם יהיו אמתים
סגאמר מיסריו אהבך * תתראם

אדם סגמר בלבו בריך להוכיח בשפתיו ואם אדם סדוכר אמת בלבו חוסב
וגומר בלבו יכתוב טלח יסבח מחשבותיו ולא יחל דבר * ואם אינו
יכול לעמוד בן ילך אצל חכם ויתיר למחשבותיו אף על פי טלח הוכיח בשפתיו אלף
סגמר בלבו לפיכך על כל מחשבותיו יהרהר טלח יהא במחשבותיו כלום כל זמן טלח
הנחאם בפיו אף על פי שכתוב נשבעתי ואקיימה לשמור מצותיך לא יסבע בזמן הזה
ולא ידור לעשות מצוה שמיא לא יקיים וכתיב טוב אשר לא תדור מפתדור ולא תטלם
או לא תקיים * תתראם

כתיב תורת אמת היתה בפיהו כפיהו ולא כפי אחר לא יאמר אדם לחבירו
תשאל לחכם פלוני ויאמר כמו שאני אומר כי שמה לא יאמר כן
וכן שנים שוועבים ובה אחד לא יאמר האחד הוא ילך מיד אחריו שמה לא ילך כללו טל
דבר כל דבר שרשעות אחר לעשות לא יתכן לומר פלוני יעשה כן שמה לא יעשה
וכתיב מדבר סקר תרחק * תתראם

כיון שאמר חכמים על מה טלח שמע אומ' לא שמעתי אם כן רבי אעזר
כששאלו לו הלכות על תקנת שמוע אחר להז ועל מה טלח שמע
הפליג בדבריו וכן הפליג רבי יהודה כרבי אלעאי במסכת סוכה וכיון טלח שמע
למה הפליג בדברים היה לו לומר לא שמעתי מפני שהיה יודע אף על פי טלח שמע
הרי אף על פי טלח שמע כיון סודע לא רצה לומר לא ידעתי כי לא רצה לסקר אף
על פי שאמר אם אומרים לך למדת תסכת פלוני וכול לומר לא למדתי אם איש
אמת הוא שאינו מדבר סקר לא יתכן לומר מן לאו היז ומהיז לאו אלא יסתחא או יפליגם
בדברים אחרים כרבי אלעזר אף על פי סודע רצה לומר לא ידעתי מכאן כל דבר
שאין אדם רובה להודות ויודע בדבר לא יאמר יודע אני אלא שאינו רובה להודיע
אתכם * תתראם

אם תראה בני אדם שהם מתלחמים ואתה חפץ לדעת מה מתלחמים
אל תשאל להם פן תעשה אותם סקרנים שאלו היו חפצים שתדע
היו מגידים לך ועתה שאין חפצים שתדע יגידו לך סקר * מי שנסחא ונותן
באמונה כותנים לו סכר אף על משא ומתן טלח לפי שאם היו בידו היה עושה אמונה
כי בידו לעשות עולה ולא עשה כי לבו לשמים ולא הניח כשביל הבוסת ואפילו בסתר
עשה אמונה ואחר כך נעשה עני שאין לו במה לסחא ולתת נותנים לו סכר כאלו
יהיה עוסק באמונה וכן לכל דבר ולאחר מותו כמו כן כאלו לעולם עושה מצות ובלבד
שתדיר עושה ובלבו לעשות כל ימי חייו ומרגיל בגיו הנשמעים לו לעשות פאו בנותו
עושה * תתראם

אדם מיס לו מצות טל אחרים לחכי ריוח לטנה או לכמה שנים והנה הלוח
מצות טל אחרים לנכרי שהיה מהנהו מעריפא טלו ואם היה אחר

היה לוקח ממנו שלמים פשיטון ועתה לוקח ממנו עפרים פשיטון יתן טו פשיטון למנו
מהענות שלו ויקח לעצמו חמשה פשיטון * תת' סט
שים לו מעות של ראובן ושל שמעון להרויח יעשה ברע שהאמין
ממעו של ראובן לחדס מספק לו אם ישיב לו ועתה אותו אדם ואמר
תחפז שאפרע לך הכל תלנה לי כך וכך עדין והנה אין בידו אלא ממעות של שמעון
לא יאמין לו גם ממעות של שמעון כדי להוציא מידו מעות של ראובן כי שמא גם אלה
זעות שמעון לא יסלם לו אלא אם כן יודע בבירור שלא יהא הפסד לשמעון *
תת' רע

מי

באת להשכי' יהודי למלאכתך והנה שנים עומדי' אחד יכול להתפרנס
במלאכה אחרת ואחד אינו יכול כי אינו יודע במלאכה אחרת תסביר
אותו שאינו יודע במלאכה אחרת * תת' רע

אם

תסביר סופר לכתוב לך תתנה עמו שלא תהיה בכל תלין בעלת
סביר שמא כשיתבע לא יהיו לך ליתן לו ואף על פי שתעשה תנאי
עמו תתן לו כמות בע אס תוכל ואין בזה מתנה על מה שכתוב בתורה שהרי אמרנו
הכמים אדם מתנה עם פועל שלו להחילו לחס בר ומיס לחץ ואעפ"י שחייב להחיל
כסעודת שלמה בסעתו * תת' רע

אם

אדם חייב לחבירו מעות ושניהם עכמו אם פרע לו ואינו קוראו לריץ
יבא ידי ממי' ויפרע לו ואם גם אותו טוב יהו' לא יקבל אז אותו שהיה
חייב וכסח יתן כל החוב בכף תבאי ליד חבירו ויחל' לו אם אני חוי' לך הא לך סלך ואותו
יחל' אם הם שלי אני מוחלם לך וימחול זה לזה ויחלוקו * ומעט' בסנים שקנו במעות למי
שהיה ברך ללמוד ספרים ומשאלים להם * תת' רע

אם

יאמר אדם לחבירו תכור לי יין ג' הוינן בפרטורנו מעט מעט חס תתן לי
בזול ונותן לו בזול ובסיקח חבי הין לא יאמר חבי רעה יותר אעפ"י
שיכול לטעון והלא לא מסבתי ולא נתתי לך מעות אלא כשהיית בנותן לי יין מלא בלי
הייתי בנותן לך פוטו בדיני שמים חייב לפי שזה יכול לומר' בטביל' שנשבעתי על דברך
שתקח הרבה מכרתי לך בזול אבל אם אחרי' באים לקנות יכול לומר מה הפסד עשיתי
לך הלא תוכל למכור אעפ"י שאמרנו מי שלקח מקח רע לא יגנה לו אבל לתקנתו יאמר
לו חבירו מיד כדי שימכור אותו מיד * תת' רע

לא

סאסור לחדס לעמוד על המקח בסעיה שאין לו דמים כך חסור
להראו' שרצה למכור חפצו בסעיה שאינו רוצה למכרו ואין לומר לראובן
תקנה ואין דעתו למכרו אל' יאמר כמה שזה * תת' רע

כשם

שמכר חפץ לעסור ואמר העסיר נסל לראובן שהוא בקי לדעת כמה
שזה ובא העבני לראובן ואמר ליה תעסה חסד עמי אם שזה שמים
יאמר לו לא אשקר בעבורך שאפי' עבור עבתי לא הייתי מסקר *
חכם אחר היה עורך ספרים ושאלו לו מדברי תורה ולא רצה להשיב כי אמר שמא לא
אסוס אותם כדין אם אחשוב בדברי תורה ונמצא שהייתי גזול אחד מהם וכתו' עת לכל *
תת' רע

עני

שים בידו סקדון מפל אחרי' כל תקנות שיוכל לעשות לתקנת אותו

מי

מהפקודו לדיו יעשה

אם יכול אדם להתפרנס במה שיש בידו אל יהי יגע להעשיר לקחת משכ
אחריו כי רוב בני אדם הלוקחי מכני אדם לא יכליחו כי יש עשיר שהגטול
פרטוה ממנו אינה רואה סימן ברכה לכך אל יקח אדם מרוב בני אדם מעול להרוויח בהם
שמא מול של אחד מהם יגרסו לו להפסידם מידו אף של אחרים שבידו כי יש אדם שכל
מקום שיגע ממנו ביד מי שהוא ירד מנכסיו או ימות לכך יזהר אדם

תתרכ"ח

כסף של טבעלי רבית וצרי עין משא ומתן שלהם בשוה ומגלחי מעות וכיוצא
בהם ביד מי שיגעו ירד מנכסיו לכך יזהר אדם * תתרכ"ט

אל

יעשה אדם סקר אפי' לנכרי ואלו דברים מורידים את האדם ואין הכלתה
בנכסיו ואם השעה עומד לו יהיו נפרעין מזרעו המכביד על הסכרים
בגון אם השכיר אחד לבעשות מלאכתו או ללמד בגיו או שאר דברי' לטורחיו יותר מדאי
או תמה שהתנה עמו ואין להתנו' עם האדם יותר על מה שיכול לבעשות אם אתה יודע
סאיך יכול לילך יותר מתך וכך אל תאמר לו על מנת שתלך יותר מממה שאתה יודע
שיכול לילך אף על פי שזה מתרבה אסור לו להטריחו יותר מאשר יכול לסבול וכך בכל
הסכירות * תתרכ"ט

כל

אדם שהוא עבדך ומקפיד שלא ירויחו עליו ושלח לוותר לו כלום משלו או
לוקח רבית לעולם לא יכליחו כל אותם שיש בידם מממונו וכל מי שיש
בידו מממונו או ימות או יעבי' אכל מי שהוא ותרן בממונו אכל אחרים שנהניו ממנו
והוא שמח ומלנה לאחרים למחנה ואינו עבדך אכל אחרים שנהניו ממנו ומקבל אחרים
בסכר פנים ופות כל אותם שיבא לידם מממונם יכליחו כמו שהיה ממנו של איוב שכל
הגטול פרטוה מאיוב מתברך * תתרכ"ט

המלוה

ברבית ממנו יכלה או הגוון מעות או העושה עולה במשקל במדה
ובמשורה ובסחור' ובכל מיני עולה לבסוף ירדו מנכסיהם וכניהן יתפרדו
זה תוה בארץ נכריה ונכריים לבריות וגם כל שיהיו חביריהם וכל הכלויס עליהם יכלה
ממונם וכל שיהיה מסייע להם * תתרכ"ט

יש

עושה עולה ומכליח כשעושה עולה אכל כסלח יעשה עולה לא יכליח אל
יססיד כדי שלא ישוב בתשובה בסכיל לטורדו מן העולם כי המרבה לעשו'
עולה לא יספיקו בידו לעשות תשובה פן יאמרו הגזלים עשה כך וכך ובא בגן עדן *
תתרכ"ט

וכובשי

שכר שכיר והקוני' גבינה והמשתמשי' בתשמישי עץ בנרותיה וכתכסיטהן
ובכליהן והעובדים חרס של תם כשהקהל גזרו לתת כך וכך מן הליו'
והוא עובר מן החרס ממנוס מגודה ונבד על אותו ממון ביד מי שהוא ילך לאכבוד לכך
יזהר אדם מלקבל אותו ממון ביד מי שהיה בו להרויח * תתרכ"ט

כתוב

לא יחרוך רמיה בידו יש גולן או גבש שגובש וגוול ואחר כך לא הכליח
אלא לוחצים אותם עד שהשיבו בעל כרחם אם כן למיה בתגלגל סגול'
הגבול אלף ארזה עין עשה הגבול וכנכע לבו עד שחשב תשובה או מחוייב לאחר ואלחכ
בשגבול וזה והתפלל עד שהחזיר לו הק"ה הגבנה או האכידה (וגול' כדי שיתפרסם

ופי הוא הגזול ועוד כדי שלא יחמדו הכספים ולנקות החסודים ועוד הגזול ומגנב לו
 וסנאכד ממנו חוטא ונגזר לו עבר ונגזר על החוטא לכסותו ונהיה עשה מה
 שאותה נפשו ומה שהחזרה הגנבה והאכדה והגזלה בעל כרחו אין לו זכות
 ואין ממשטע לו מן הפורענות לאשר גזל כי מן השמים דיחמו על הגזל ויש שמונח
 מה שנאכד ממנו אפילו במקום שרבים מצויים שם או מוצאים ומחזירים לו ואם
 נגנב או נגזל מטיבים לו פעמים בלא זכות כמו מי שהשעה משחקת לו ולא עוד אלא
 אפילו מגבלים הפסדות לאחרים כדי שירויח מי שהשעה משחקת לו ויש מי שמונח
 אכידות ומחזרים לו גנבתו וגזלתו בתפלתו או בתפלת אחרים או בזכות אחרים
 התלוים בו * תתרה

אל

תאמר אשלמה רב קנה אל היושע לך אל תאמר כאשר עשה לי כן
 אעשה לו חשיב לאיש כפעלו שלא תאמר כאשר נעשה לי כמוצאי
 מרמה ואכן כך אשלמה לו ואם העיד עקר עליו שקר והוכחם אל תאמר כן אעשה לו אם
 גנב לך אל תגנוב לו אם העיד עדות שקר עליו שקר *
 ואלו הם שהם יותר מגזל ואינם גזל העשיר שאומר לעני הגולה לי והעשיר מלוה אותם
 מעות ומרויח לעבדו בהם ומה שהיה לעני להרויח בהם זה גזול לו וכן עשיר שהיה
 לו בתיבתו כמה ליטא ואומר בלבד לא אפגום מניין מעותי ולוה מן העני והם בכלל ויבא
 הדין לאיש העשיר * והיודע שמוותר שום דבר מאכל או חפצים להטריף בהמה הוא
 יודע בבירור מכסר * ואם היה מגיד להם ראייתו היו מקובלים ושותק או גורם
 בשתיקתו הפסד לחבירו * אל יהיו מפל אחרים בדרך כרווח שלך כי מנו
 שאתה מרויח כן היה מרויח הוא נמצא טבולת לו כל אותה הרויח * אף על פי שאמר לו
 תמתין כי הוא סבור כשהיה לך תפרע לו ואם תזרז באלה יהיה חלקי עם חלקך *
 וכעם שאתה בריך להתנהג בכאמנות עם ישראל כך עם הנכרים ואם יטעה
 הנכרי את עבדו תזרז שלא ידע אחר כך ויתחלל עם שמים על ידיך * ואם אין לאדם
 אף מעט טוב לו שיטורף לבריות ממה שיקח ממון נכרים ויברח עם המון ויתחלל
 עם שמים על ידו שיאמרו הנכרים על היהודים גנבים ורמאים * תתרה

מו

הדין לא היה ללוה לעבור בלאו כי אכנס הוא מפני דחקו אלא למנה
 אחר תורה לא תשיך לאחריך שהלוה עבור בלאו מפני שמתכילו שנת
 ולפני עבור לא תתן מכסול * תתרה

הלוקח

רבית והגזול ואחר כך מטיב לבעלים המקבל מזה אין רוח חכמים
 נוחה הימנו ודוקא כשהגזול אין חייב לאחרים * אבל אם הגזול חייב
 לאחרים ואין לו מה לפרוע להם יש לו לקבל מהם כדי שיפרע לבעלי חובות שלו *
כל
 המטלטלין נקנין במטובה וכל המקיים דבריו רוח חכמים נוחה הימנו
 המחזיר חוב בשביעית רוח חכמים נוחה הימנו * הלוקח מן הגזל
 שנתבירר כעני עמו ומת הגזל לא יחזיר לבניו ואם החזיר אין רוח חכמים נוחה הימנו
 כל מי שמתקוננו עם אדם והגיד עליו מלא הגיד קודם שנתקוננו אל תאמן בו *
 תתרה

אם

תשמעו שמעונו אומר טובות על ראוכם חקורו שמח נהנה ממנו

אם

מי שתשמע שהנהנה משבח את מהנה אל תאמן בו * תתראן

ישראל

תמכא אדם שגזר ממך שלא תמכא עליו מוס ועגס אם כדרך לך אל תאמן בו * תתראן

אם

ונכרי שהם יחדו והנכרי אומר אני רוצה ללכת למקום פלוני ושם יהודים ואני יראם כן ירמוזו אותי תגיד לי מי הוא נאמן ומי אינו נאמן

תתראן * תתראן * רואה אדם שמפקידים ביד אביו או אמו או רבו והוא מכיר שלא יעשו נאמנות אם הם חכם הגון יאמר לו שלא יתן בידם ויגלה לו האמת

ואם שמפקיד אינו חכם הגון לגלות לו יאמר לא תתן בידם ואל יאמר על אביו ועל אמו ועל רב רשע הוא לא לטובים יאמר האמת * ואם יודע שהם נאמנים אל יודיע שהם בקיאים להרויח כל כך כמו אחרים * ואם המפקיד הגון יאמר לו האמת * ואם אינו הגון יזהר שלא יביאנו לרדי טבועה * תתראן

ראובן

טכרי חייב לו מעות וראובן לשמעון והנכרי מונה וראובן מנה ונתן לשמעון ולא היה ראובן כל כך מונה בדווקא כי אמר בינו

שמעון אחריו ולא חטט שמעון ושמעון לא מנה אז מיד כי אמר כשיהיה לי פנאי אמה כי נראה לו ביון טראובן מנה אחר הנכרי שלא טעה ואחר כך מנה שמעון ומכא פחות

ושמעון יודע כשיאמר לראובן פחות מכאתי שיאמין לו לא יאמר שמעון לראובן פחות מכאתי מפני שפסע הוא וכבר הלך הנכרי ויאמר לראובן הלא מנית אחרי אלף ימנה מיד במעמד שניהם ואם ימכא פחות יאמר האמת * וכך יהיה שאינו הגון מנה ונתן לשמעון בזה העניין ירא כל אדם בעיניך כלסטים לשמור ממנו ומה שאמרו חכמים החושד בכספים לוקה זה מי שחושד בפה אכל לשמור ממנו ישמור *

ועתה אם חסיד לא יאמין לחסיד אחר על מאכלו ועל ממונו לא יפקיר ביון שאין מדבר בפניו * אל יגרום אדם עבמו להיות כפני טובה כגון שלא יאמר ראובן לשמעון

תלנה לי וראובן נאמן לשמעון ושמעון אינו נאמן לראובן * ואם ילנה לו אחר כך יאמר שמעון לראובן כמו כן תלנה לי וראובן לפי שאינו מאמינו לא ילנה לו ויאמר שמעון ראו שהוא בפני טובה כנגדי * תתראן

אל

יכיים את חבירו אפילו בדבר שהוא לא היה מתבייש כגון ראובן טכא אכל שמעון ואמר לו תלנה לי או תשאיל לי וזוהו ירא להאמינו

אפילו בפני עדים כן יוכיח בקוים מתחת ידו אם אותו יאמר ולא פלוני יהיה ערב שלי אל תאמן לו אז אלוה לך אלף אומר לו אחשוב כדרך ולך בסתר אכלו וזמור לו אם תחמון להויערב על פלוני אז אקח אותך ויש לאן לא אקח אותך ויש גתן לך רשות אומר

לו אקפץ סכלו לא יפרע לך תן אתה לי ויש יקח אותי בלא רשותו אם יהיה ערב והוא ירא כן לא יסרעו לו הרי זה גורם שחברו מנטער על ידו ועוד גורם שיטנא אותו שלא

רבה להיות ערב שלי * תתראן * יתקע והדוידו בקף הנכרי בקף איש יהודי ולא יהודית

לא

בקף הנכרי ולא הנכרי בקף יהודית חף על פי שהוד מעוטפת

בבד

תתראן * תתראן * תתראן

יאמר אדם בטבעתו כך הזכיר לעולם הבא אם לא כך הוא •

לא

תתרכב

יתחיל אדם בפיוטיו בתיבה או בשתיים כגון כיצד מנהג שאדם אומר לחבירו כתוב לי סדר ראש השנה והוא אומר או זה סדר והוא משיב

לא

אהללה אלהי הרי על חנם הזכיר ה' ומה שהראשונים עשו לפי שהראשונים לא היו נושאים לשון אלה היו עושים בחכמה כי כך היו אומרים סדר של יום ראשון או של יום שני ומזמור של יום פלוני

לא

יאמר אדם לחבירו עשה בשביל אלהים והוא יודע שכל זה רוחה לעשות או אם סבור שלא יעשה לא יבקש בשביל ה' תתרכב

אם

תשמע אדם שמוציא ה' כגון טרצה למי' הק' בה עשה לו כך וכך וכיוצא בו אל תכנס בתוך דבריו כשהזכיר ה' שהרי ישתוק למועב דברך צמצא שאתה גורם לו שמוציא שם שמים לבטלה כשאמר הק' בה אבל אם הזכיר את ה' כדי לקבל או תפסיק דבריו כי יחטא כשמוקלל • תת"ט

אף

על פי שאמרנו חכם מתי' את הנדר מעקריו אף על פי כן אומרו סנדרה נענש עליו זה דומה לאדם שממליך עצמו בכוחה ואמר כך רוחים איתו כך הנודר ומתירין לו ומכל מקום אם ירא שלא יוכל לקיימו מצוה להתירו • תת"ס

ויזאל

היא מצוה ופסועה היא ארור ומי שאמר שלא אוכל היום שלא אוכל ער הערב • תת"סא

אם

יאמר הטר המזינה על הצבור אחד לא יאכל לחם היום לא יעוים אפילו דבר שאין גדולו מן הארץ ולא יוכל אדם ללוות תענית ליום אחר ואותו תענית שהצבור מתענין אינו יכול כן ללוותו ויכלים הצבור לומר מי שאוכל היום נכהו תכת מרדות • תת"סב

לא

יאמר אדם פלוני עבר על החרם ומכלים ואותן החרדים על החרם הם יורדים כי לבסוף ירדו המצליחים וכדי להפריע מהן אף על ההבלחה • תת"סג

במקום

שנזהרים מליסבע אפי' באמת ואחד נשבע ונפרעים ממנו לאלתר אבל מקום מרגלים להשבע איך נכרעי' מהם אל לבסוף או בנהיגם וכיוצא כזה כל העברות וכל המצות וכן כל העושים והעוברים • תת"סד

כשהצבור

גורים חרם או חותמים על סטר והכל לצורך טעה ואומרי' לנדיקים או לחסידים לחתום עמהם יראה את הנולד אחד יעבי' על חרם שיש לו אלהים במסמכתו ולא יעשו דין ממנו אם כן לא יתכן שיחתמו עמהם כיון דלא בייתי ליוכא • תת"סה

כמו

שנהגו הנכרים כך מנהגו היהודים ברוב תקומות כגון אם הנכרים גורים בעריות כך יהיו בני היהודים הנולדים באותה העיר • תת"סו

אם

ניתן חרם על עיר אחת אל ידור אדם באותה העיר שמתה כעס

עור שהיה בחרם ועיר שהייתה בחרם הצדיקים לא יתחילו לגור בה אעפ"י שהיה
כבר ולא יקרא אדם את בנו אחד עם אים שהוא בכידי או בחרם * תת"ט
אם יש כדוק ויש לו בן רשע מזה לקרא עם אותו פלו' כמו עמו בן ויחזק עמו
בן נמרוד ואם לאותו רשע זקנו רשע יקרא אחר זקנו ממש בן אחו' ודילג
חוקיה ואם יש שום גרמא של אביו כגון עלי הכהן שלא הוכיח את בניו והיה יכול לבנו
לישראל להעבירם או יכול לתלות באביו כמו שכתבתי היא מחללת *
תת"ט

גם אלה לאחמיהם הכר פנים בתשפט לא טוב פשיטא הכה פנים בתשפט לא
טוב אלא פנים שהם עומדים לפניך אם אינך מכירם אל תביט בהם שכל
זמן שלא נפסק הדין אסור לראותם שהם כרשעים כשעומדים לפניך * תת"ט

כשהמשפחה מוחזק ביד אדם מלעשות דין בחיובים נענשים המשפחה לכך
תרגם אנקלוס ובמשפחתו ובסעדהויה או כשכני אדם יראים
לדבר מפני יראת המשפחה לכך יש למשפחה לדין ולשפט אים בבנו ובאחיו *
תת"ט

אדם שקרובו צועק ששומע לו שלא כדוק אים יש אחרים שמדברים אידבר כדב
שלא יחשדהו ששער לקרבו ואם הוא יכול לתקן ששומע לו שלא כדוק אל
ישתוק ואם יאמרו ואתה עוור לקרובך יאמר נשאל ליראי שמים אם יאמרו שלא אמרת
כדוק אל יהא ממם כדברי ואין לו לאהוב בכבודו שלא יחשדהו וישתוק שנאמר האמנם
אלם בך תדבר * תת"ט

אם יאמר לך אדם דבר סתר אני יודע תן לי אמונתך או תסבב לי שלא תגלה
אל תעשה ולא תהי' להוט אחר סתרים ומדועים כי אלה מסרי' לב האדם
מן הסוד * תת"ט

אדם שיען לאחרים וכשלא באותה עבה אעפ"י שלשם שמים נתבון אם יאמרו
לפי ששמענו לעבתך נכסלנו אל ימחה גל יבוער כדי שיתכפר לו קבת
שעל ידו כל הם ומגלגלין זכ' על ידי זכאי וחובה ע"י חייב * תת"ט

מה שהק' בה גותן לאחר מה שהיה די לאף להתפרנס להודיעך אוך לכדיקים
לעתידי לבא סהרי לרשע יתן יותר ממה שצריך כל סכן לכדיקים *
תת"ט

איש אחד היה ומחוייב שבועה לנכרי אומר מה אעשה אם אתן חביו לכדקה
ואוכיף כספי מירו בשבעת אמת יש מי שאמר מוטב שתסבב באמת
והחכם אומר אפילו אם תתן כלו לכדקה ומטלך עור תוסוף לכדקה מוטב שלא תתן
לכדקה ואל תסבב אפי' באמת כמה כרכים נחרבו עבור שבעת אמת לכך יזהר אדם
שלא יעשה עס נכרים ועם יהודים אל בפני עדים * תת"ט

כתוב בשבעתי ואקיימ' לשמו' מספתי בדרך אבל בזמן הזה אין כשכעין שמו' יעבר
אבל הראשונים הם היו ממיתין אותם לא היו עובדי' על שבעת * תת"ט

בעיר אחת היו חסודי' ולא היו שומרי' ארס של עם ורק מקבת' היו חסודי' כל אחד לפני
החב' ואמ' לו הנה אחרני לי סלו' יערוך על הקהל כמה יתן זה וכמ' יתן זה לפי

שמקצתם חסודים אומר ליה החכם מונטב שיעברו על החרס ואל תחטוא אלה שתגזל
שמא תעשוק למי טים לו מעט שיתן יותר מכדי יכולתו שלו והרי גזלת

תתשיח

אומר מעט וענוסה הרבה אבל לא יאמר לא איתן לך אלא מעט ואמר
כך יתן הרבה לפי שמשקר אלא אומר כינו שאמר אברהם אבינו יוקח
נא מעט מים ונולי והמקבל לא יאמר לא אקבל ממך אלא מעט ואמר כך יקבל הרבה

תתשיח

צדיק

אחד ומכאן בקבר של הרונים טנהרגו על קדוה הסם לאחר שנים
רבות חפרו קבר ומכאן הסכין ורצו לקחת אותנו אומר החכם במקום
טנמחא עם תשימו אותו ואל יעשו בו מלאכה ואל יהנה בו

תתשיח

סכין

יאמר לך חכם אחד או נכרי או ישראל אכתוב לך קמיע כנגד החץ או
כנגד שיתקבלו דבריד בפני השמים או אם איתן לך דבר שתשאנו
עליך תתעשר לא מבעיך בטבת שאסור לשאת לפי שמחלל שבת אלא אפילו בחול לא
ישאנו עליו מפני שבוטח באותן הבלים ואומר נא בנתך אל תשען וכתיב תמים תהיה
כלומר אם תהיה תמים לא יהא לך אותן דברים אלא תכטם בה אהיך ותתפלל לו אם
יעשה רבונך ואם לאו איך לחשוב כיון שאין אני נענה אעסוק באלה הדברים אל
יחשוב אם היה נגזר היתה תפלתו נשמעת ונגזר זה דומה למי טים לו דרון ומבקש
ממנו שיתן לו טום חסך ואינו רוצה לתת לו והולך לשם אחר כי אומר כיון שאין כח בידו
לתת רוצה לתלות בארון אחר כך זה ואינו חושב שבטביל עון איך תפלתו נשמעת

תתשיח

אם

המטה יש לבעשות בכניעות שלא יראה טום דבר חי כי אף על פי
שאין חיה מדברת עתה אם יעשה לפני בהמה וחיה או יראה
בטרוכעין הבהמות שמא מחמת תאוה יתירה הוא לשכב עם בהמה או הבהמה עם
האשה וגזמו אפילו זבוכים אטו בהמות וכן תהרהר אחריהם וכל טכן לפני בני
אדם וגם שלא ישמעו קולם כשמטמטין לכך רבי אליעזר לא היה מטמטם אלא
בחכי הלילה פן תשמע אשתו טום איש או הוא אשה ירהרו ואקריהם ויהיו הבנים
כמתזרים וכתיב ואל אישך תשוקתך ולא אל איש אחר

תתשיח

תשמיש

בתחלה

השיא אברהם לבנו יצחק אשה ואחר כך נשא קטורה ומה טרב עמרם
חסידוף לקח לבעמו קודם לבנו לפי שלא היו חסדים לתת לבנו אלא
לו ואמר כיון שחסדים לתת לי אקחנה ושמה לא כנסה עד שהשיא אשה לבנו
ואם האב מתא אשה לבנו והאב חסך להשיאה לו ואינו רוצה הרי האב יקח לו אשה
ואם הבן אשה וחסך האב לבעשות נטוויין בנו ואין הבן רוצה להכניסו או יקדים האב כיון
שהבן פוטע

תתשיח

איש

אחד היה לו אשה שלא היתה הגונה חסודה על הזנות והיה יודע
הבעל וגם היה יודע שאינה מקפדת לשמור עצמה בכדוה אחר
לחכם מה אעשה טחסודה על הזנות וגם אינה נוהגת מן הכדוה כך יש לה אם הייתי
קרב

קרב

אליה בימי נדוטה כבימי טהרתה ואינו יכול להיות בלא אשה ורבינו לתת לה גט ואין קרובה מניחם אותי ואני בושק לקהל ואנס מאמינים לי ואנס משגיחים בדבר אומרנו לו לך לארץ מרחקים מאד ושלח לה גט וקח לך עם אשה ותאמר לחכמי אותה העיר כל הדבר כדי שלא יאמרנו אם יש לך אשה אחרת אסור אתה לקחת אשה בכלן כרבי אליעזר בן יעקב ואם היא תקבל הגט טוב ואם לאו אינך חוטא כיון שאתה יודע שהיא ר' בזנות או בכנות ואם היא תקבל הגט שלח לה דין כתובה * תתש"כד

אחר בא לפני חכמים אמר להם תודיעוני מה לעשות סיהא לי תאיה אכל אשתי ולא רבו להודיעו כי ידעו חכמים שהיא זונה * תתש"כה
מן דדמיך ר' אעזר בר' שמעון שלח ר' תבע באיתתיה ח"ל כלו שנשמתם בו קודם ישתמש בו חמול נפקא מינה אם אחד אומר לכדי'ת לך לפלוגית אשת אותו חכם ודריק ודבר לה שתנשא לי * וזה שביקש הוא הדיוט לא יעסק בה שתנשא לאותו הדיוט * תתש"כו

המברך שהשמחה במעונו בריך לחקור אם קיימו וגילו ברעדה אם רעדה במקום גילה קיימו אבל אם אדם לוקח לו אשה שאינה הוגנת או הוא אינו הוגן או שניה' אינם מהוגנים או אין תרבות עם וניבול פה ביניהם או נסים ונסבות בין האנשים שהראויים עם לא יתכן לברך שהשמחה במעונו * תתש"כז

אין לאדם להתכבד בממון של אחרים כגון אחד שעשה נשואים לבנו או לבתו ושלח למקום אחד לבא לנשואים והאחרים יתאכסנו בבתי אחרים הרי ב' או ד' פעמים יאכלו ומעשרות נשואים והאחר מעשרות כעלי בתי' סכניו נמכח מתכבד בחסרן של אחרים הרי מחסר לאחרים ממנו * תתש"כח

כתוב וארחבך במים ואשטוף דמיך בריכה נכילה קודם נשואין אף על פי שלא ראתה דם * תתש"כט
יש מדה במקור הנשים יש אשה שיש לה וסת קבוע הרי יכול אדם להזהר שיתרחק עונה מאשתו ויש אשה שאין לה וסת קבוע שאין הבעל יודע להזהר ויש אשה שאם יבעול הבעל אותה לאחר הבעילה מיד אם תקנח תראה כתם של מראה דם מפני שבעל בכח ואלו כסבעל אם לא היה מכניס כל ערותו אל מקבתו לא היתה רואה כלום לזאת הנשים כשאין להם וסת קבוע ואם בא עליה בכח יתראה כמו דם לנו בריך לבא עליה שלא בכח ולהכניס מקבת מן הערוה אז אין דם כי פעמים מחמת זה הוא ולא ממקור דמיה * תתש"ל

אם רואה אדם נכרי עושה עבירה אם יכול למחות ימחה שהרי שלח הקדוש ברוך הוא את יונה לנינוה להשיבם כי כשהקדו' ברוך הוא כועס אין עת רצון לפניו * תתש"לא

קהילה גדולה כל עון שרבים חוטאים בה אומרי' להם לפני רבי' ואין לומר מלבינו' פניהם כי רבים חוטאים אף ילבינו פניהם ברכי' ולא לבייטם אלא שלא יחטאו עוד אבל יחיד שמטא לא ולבין פניו ברכים כאכיה לרובעם * תתש"לב

בשעה

שאר' כונס' ויסתכל אדם בוכי עם רחויית עיניו מלאך רע עומד וממיהר לנקום על כערו ועוד קסה לשכחה שמשכח תלמודו וגם פני הנדה בשעה שדמים מצוים בה * תת' סלג

פתח פיה לחלום

יש

טובה שהיא מביאה רעה כגון המשכת רעיה שמתא יעשה מלאכה מתוך שכירותו וכן מי שמכה בני אדם בשכרותו מנוטב טלח יסתה בפורים יותר מראוי כדי שלא יסתכר * תת' סלה

ואהבת

את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל כפסך ובכל מאורך בכל עמקי מחשבותך שגאמר מאד עמקו מחשבותיך כי רבינו יעקב ברבי יקר היה מבכר בזקנו לפני ארון הקודש וכשהיו הקהל הולכים לפני המלך או לפני השלטון היה חולץ מנגעלו ואמר עני אני הם בכספם ואני ברחמי ובתחנונים ונמצא שהם בשלהם ואני בשלי וכן נהגו החסידים אחריו *

סליק בריך רחמנא דסייען

זה הועתק מספר חסידים אחר

תת' סלג

הנפש

היא במיתה כמו בחיים וזהו שאמר רז"ל שהבעל טכחה חרופה כקשרי יחד ואמרו מי טכובל נכרית סותמין מילתו ואינו נראה מהול הרי במיתה בנהיגס כמו בחיים כי הרוח דקה ביותר וריח הגוף עבה ומלכוסת בריח הגוף והגוף נלכס בריח מלכוסיו ואף על פי שנשרף האדם הריח לא פסק וכן רהיטי ביתנו מעידין עליו ואפילו נשרפו ריחן לא פסק לכך כשהמתים חפצים מלכוסים במלכוס שחשבי ריק אם הופטנו טלכחו תכריז טלהם טנקברו עמהם אז נראה למתים עצמם סהם ערומים וכיון שלא כלה הנפש עם הגוף באיזה רוח תעל הרוח להתעטף אבל אם כלה עמו או נשרף עמו ימליץ להתעטף לכך דניא וחבריו הוטלכו בסרבליהן וכן פרה ארומה עורה ובשרה דמה ופרסה ועצם הכל נשרף לטורח טמאי מתי והמת תופס הכל וזם חפצים להתראות או ניתן רשות להתראות אעפי' טנקבר בתכריכי מתים ויבוליס להתראות לכנים מאיזה מלכוס שרובים פיבס במלכוס טנקבר עמו ופסם במלכוס טל קודם לכן ורבינו הקדוש היה נראה בבגדי תמורות שהיה לובס בשכת ולא בתכריכי להודיע שעדין היה בתוקפנו וטור את הרבים ידי חובתן ולא כשאר המתים שהם חססי מן המכות כי אם כחי בבגדים כשהיה לובס בחייו ונקראים בדיקים חיים אפילו במיתתם וטור בקידוש בני הבית * תת' סלג

בשהצדיקים

יוסבים בבגדים נאים וכעידונים רבים הרשעים עומדים בחזן והואים ממרחק יוש רשעים גמורים טאין מניחים אותם

לקרב ולרעות לא עי' שמועה שמגידים להם ויש להם רשות לכעומים להקיף הדריקים
ולראות דרך חורים וסדקים סביב רשעי ית' הלכין והדריקים מקיפין ורואים את הרשעים
ואם בדיוק היה רוחה בנו או אחיו או אחד מקרוביו כגוי' היה מעטע' אז לא יקרב לראותו
ויש בדיוק אם יראה אחיו או בנו או אחיו מומר אינו חושש אם היה אמת או רוחה רק שלא
יעצב כי בגן עדן אין עם עבדכו כי לויתן ראשו בגן עדן וכתוב לפניו תדוך דאבה

תת' שלח

שנסמת האדם המדברת אינה מתה לפיכך יחלוס החי מן המת
אבל הכהמה שמתה אין לה נשמה החכמה לפיכך לא יחלוס האדם
מכהמה שמתה או נשמה

מגיד בטורח גדול לכן אסור לעשות אך תמים היתה עם האהרן

תת' שמ

לא נתן רשות לנפש להגיד לאיבנו טבזה העולם בזירות של מעלה

תת' שמא

על פי שהדריקים יודעים שחלקן טוב לעולם הבא מעטערין הם מן
המיתה ומאימת מלאך המות וחבטו הקבר וכן מלאכים מעטערין

שנאמר הן אראלם עבדו חוכה מלאכי שלום מר יבכין וכן אבא בר אבא ראה שמואל בנו
ובכה על זכירת יום מיתתו אף על פי שידע בדקו וכן כל בדיוק גמור שעלה על
לבו לבקש דבר גדול לאחר מיתתו יבקשהו לפני הכבוד שיטאל שיעשה בקשתו מה
שנתאוה לבקש דבר אחד ולא שנים

תת' שמב

המלכים שמים בזמן שהנפש טוה להם כלומר לו היינו בארץ היינו כמו זאת

הנפש שהיתה אצלנו והלכה לדור בארץ ולפי שהנפש למעלה עשה
גוף בדמות אלהים ומלאכי חבלה דומין לרשעים ובראין בכלם אלהים כל זמן שלא יחטא
האדם ואינו נהנה ממראה עיניו למעלה מלאכי רחמים ומלאכי שלום דומין לדריקים
גמורים ואם אינו מיסה פניו שיתאונו לו ונזהר במחשבת לבו מלהרהר או מזרוח פניו מי
שנעש למעלה בדמותו וכל זמן שאותן מאירין אין מזיק רשאי ליגע בו וכן הוא אף כמפל
בכהמות נדמו וארזל אין חיה ומזיק שולט בו באד' עד שנדמי לו כבהמה בהמה כמותה
וזה שנה' שר בילם מעליהם וכשארם חוטא ונהנה מעבירות או עולכו פני מלאכי חבלה
בוה לפני זעם לעומתם ועש' עליהם ופנים שהם בדמות הדריקים הם כפנים שלפני
הכבוד שהשמחה הם

תת' שמב

הנפש נבראת שיתהא זכה וטהור מעין שהרי אין יצר הרע שולט עד שיבא

מרחם אמו כמו שאמר אנטונינוס בפרק חלק לפתח שוואת רובך וכן
כתי' כי יצר לב האדם רע מנעוריו משנעבר לבא בעולם אם כן עשו הרעע ששקר
מוערין של אמו כדאמרינן בבראשית רבה ושיחת רחמיו וכן אמר ביומא בריך יום
הבטורים אילימונה ולא אילימונה קרי עליה זורו רשעי' מרחם אלה אלו שבכטן יש
להן יצר הרע הן אותם שנבראו תתן' עד דורות שבכטן יבטו והם עזי פנים שוממין
באכזיה ובאין' ולכך נשלחה איבה בן יעקב ועשו בקטנות פן ילמד יעקב
מעשו וכן אין לב דריקים עם לב רשעים ולפי שיצר לב האדם
רע העלים ממנו שמות הקדושים פן יעניס את חבירו שנאמר גם את

גמול

מלוג

היין יציד

נעם

האין

גמול

הנפש

עבד נתן בלבם העלם כתיב שהעלם ה' הנכבד * תתשמו

אין

להקשות כיון שעיורו עיני יצר הרע שלתאוה כדאמרי' ביומא ובסנהדרין
אחזי דלא איברי בקרובתא אס כן למה לא יתיחד עם קרובתו והיה
הנה קטן מכנה גדול אוך היה להם יצר לא תלוי בראיית עינים ואינו שולט תחלה
אחות ובנקבות של בהמות אלא לקושי שאס יתקע בהם ככומרים למסכב זכור
הנה אינו ממלאך והמלאך מסיתו מאחר שנהנה כי המלאך מחטאו הוא לפי רבילותו
מן השמים עגורים לקטן * תתשמו

זה

ספר תולדות אדם מכאן רמז עמיד אחר ברכת חתנים יתן עגור כתובה
לפיכך סמך זה ספר תולדות אדם לפסוק לקרא בסם דבר אחר לקרא
לנער בסם ה' שהוא שמו של יהודי * תתשמו

מבוא

זה

ספר תולדות אדם מכאן רמז כשמימי' הנער בערם וקורין לו סם
משימים ספר של תורת כהנים מראשותיו וכשמגיע ללמוד שהוא כן
חמט מתחילין לו בספר ויקרא אדם כי יקריב מכס ככס חלקתי ולא באומות קרבן
זכה כל פיהם של תינוקות של בית רבן העולם מתקיים כמו בזכות הקרבות אלא
תגעבו במשוחי בשיחת התינוקות * תתשמו

ענין

כשמונה

הולך ברחם אמו הזכר פניו למטה והנקבה למעלה דרך תשמיש האיש
מביט לפרס שמסס לוקח והאשה מבטת למעלה וכל האדם סגלוקח
מן הבלע שלו וכן כשהאדם טובע במי' פניו למטה שטט על כרסו כדרך שעומד ברחם
אמו על שחומר כמענותיו ים וכתבי' ויסך כדלתי' ים בגיומו מרחם יבא והאשה הטובעת
בים פניה למעלה כמו שעומדת ברחם אמה * תתשמו

לד כותב

טה

ספליח כבור מתפלל ומסדיר תפלתו עם הזכור כדי שתהא שגורה
בפיו כרבי חנינא בן דוסא כשהיתה תפלתו שגורה בפיו היה מקובל *
תתשמו

כתב

אם

תאמר למה לא מנו לא שבעה שלא שלטה בהם רימה והלא הרובי ביתר
לא שלטה בהם רימה ורבי שמעון בן אלעזר שהיה כ"ד שנים בעלייתו
לא שלטה בו רמה אלא יש לומר שאותם הז' אף על פי שנקברו ולא היה להם בזיון בפני
העולם אס היה שולט בהן רימה * אף על פי כן לא שלטה בהם אבל אותם שלא נקברו
והקדוש ברוך הוא חס על כבודם אינו מונה ואס תאמר והלא כמה ערלים מוכאים
אותם בני אדם שלמים אחר כמה שנים משמתו ולא שלטה בהם רימה זהו לרעתם
סגדונים עם הגוף או אותם סגדו ולא עשו נקמה מן הרובח דומיא דאחר שעלה
עצן מקברו ומנוחין עם הגוף כמו קול דמי אחיך דמנו ודס זרעיותיו וכסנהרג האדם
אס יבא עליו הרובח תפתח המכה ומביע דמנו כדי שינקס מן הרובח כיונא בו יעשה
באדם שאכל סופא' בלעז שטרה פתנו במים דווקא ולא אכל פת חרבה אחר הסופא' אס
יבא על אדם הרוב יבא דס הפצע כאלו הרגו הוא ולכך היו אוכלין הרובחים פת חרבה
כשהיו הרגים וזהו לא תאכלו על הדם * תתשמו

מנו

כל

כסוף שמעבירין במים הוא מבוטל כדאמר בפרק ד' מיתות כמעט
דזעירי ואם תאמר למה לא כתבנו כסוף מעטו לאמנוסל בן בתירה
שהוא לים שרמזו לשר שלים ופלטנו לחוץ י"ל שהוסיף הכסף בכלי ולא כגב
במים * תתשנ"ח

כשהגיע

זמן האדם למות מלאך מוזהר רוחה מלאך המות כלו עינים על ס' החר
וכי תאזה הוא לבעינים ותבקנה עיני סנייה לראות המלאך המות
שהוא מלא עינים ודעו כי ערומי הם ערום יבאתי מבטן אחי ומה סגתי יראה האתון
מחרב המלאך לפי שהבהמות יודעין הגזרות ורואין מלאכי חבלה של אש וכשהכלבים
רואין מלאך המות הן בוכים והיינו רבותא שכל להשמיענו שמכרים היה מלא מלאכי
חבלה כי אין בית אשר אין עם מת ואף על פי כן לכל בני ישראל לא יחרץ כלב
לשונם * תתשנ"ט

אדם

סניזוק אם יגיד מה טראה תוך י' ימים סכנה סמינין סדים נ'
וטאטתיה במטאטי השמר ומלאך המות כסבל לעיר כלבים בוכים
לכך כשמוצאים בהמות מן הדלקה חוזרין אל הדלקה כי יראין וסבורין שמלאכי חבלה
באו לעיר ולכלי טבני אדם היו מגידים מה שרואים הוירואין דברים הרבה כמו הבהמות
שאין מגידות כי האתון ראתה מה שלא ראה בלעם ולמה לא נטה המלאך לצד ימין
או לשמאל או יברח באויר שאמר כי ירט לנגדי אלא מכאן ספכה לסתוס חלונות
ופתחים לפי שמה נגזר לסדים שאין להם לעבור אלא באותו הדרך ומטריח הסדים
בדרך אחר ולכן ותלחץ רגל בלעם אל הקיר לעבור במקום הנגזר לו ומנין לנו שאין
הסדים יכולים לילך כי אם במקום הנגזר להם כדאמר בפרק כל הבשר שהסיד היה
עומד תחת המרוז וסגר החכית כי לא היה לו לזוז משם ובפרק ערבי ספחים אמרינן
כי אין דרך הלוגו כי אין בצדי רשות הרבים ולכך כשאדם מתכחד כעמים נכנס
למקום דריסת רגלי הסיד ואמרו מאי תקנתיה לנישף מדוכתיה תלתא גרמידי ותדע
שהוא כדברי שלשעמים כשרואה הכלב ממט כנגדו אין רשאי הכלב ללכת בדרכו כי אם
חוזר על זנבו עד שעובר מדריסת המלאך המות ואם דחו הכלב בדחיפה סילך
בדרכו ומות הכלב או האדם שרחסו לפעמים יועקב בן דודי ניסה שדחף הכלב ומת
הכלב מיד וכשימות הכלב הוא לכפרת האדם ההוא שנשלח אכלו המלאך ההוא
להמיתו כמו האתון של בלעם שנכנסה לבבול המלאך והרגה המלאך שנאמר
כי עתה גם אותך הרגתי ואותה החייתי והיה לכפרה לבלעם מלמד שהחיה
אותו כי כנסלח המלאך להמית האדם אם ימית בן גילו ינצל או שהיה לו
למות כמרים מגדלה נסיון ואשמדאי קפיד אמתן דסתי זוגי שאמר אם היה
האדם ויכל לסתות כל מה שבעולם שלא היה נשאר בעולם כלום היה עושה ומטעם זה
שרא דעניותא קפיד על הכתיתין הנדושתן ברבלי אדם שאמר אחר סמלא כרסו
דרך ברבגו מה שנשאר מפיו אם היה יכול להסחית כל מה שיש בעולם היה עושה
תתשנ"ג

וי' תתשנ"ג

כ' ע"ב

ואת

התשובה הטיב רבינו משה כ"ע למי"ען שאינן מדליקין כרות
בכתויהם בטבת מפני שאומ' הפסוק לא תבערו אש בכל מושבותיכם
ביום הזה והטיב להם כך כתיב ויברך אלהים את יום השביעי אינן חגו יודעים במה
ברכו אלא ממה שאנו רואים בקללות שקלל איוב את יומיו שקיללו בחסיכה טנא' היללה
אז יקחהו אופל ונומר יקו לאור ואין מכלל שהברכה שברך הקדוש ברוך הוא הטבת
היא חורה שהיא שלום הבית וכל מה שאומ' איוב בקללה יש לומר להפך גבי טבת לברכה
באיוב כתיב אל תבא רגנה בו מכאן שיש לו לאדם לרגן בטבת בשירות ובתושבות
תתשכ"ד

כשגורין

שמד על שונאי ישראל הלכנה לוקה על סם רחל מבכה על בניה
ולמה נמשלה האשה לירח לומר לך ומה הירח הולך ומתגדל חגי
החדש וחגי החדש מתחסר כך חגי החדש האשה בתוקפה עם בעלה וחגי החדש
בלמונה ומבעלה בנדתה ומה הירח נוחה בלילה כך האשה בערב היא באה
תתשכ"ה

יש

הר אחד שיש עליו מים מי שהיה נוגע במים ומדבר כלום מיד היה
מת זהו שנאמר יגע בהרים ויעשנו לכך כוה על הר שני לא תגע
בו יד כי המקום ההוא מקום וועד למלאכים תתשכ"ו

כה

שאין המלאכים מנידים שמונתם ברכון כמו ליעקב וליהושע ולמנוח
כדי שלא יסביעוהו כמו טרגלים לעשות השבעות וקומיעות
תתשכ"ז

לפי

שנבוכד נצר החריב הבית שנכנה לו שנים לפיכך נעדר עם החיות
ז' שנים וגם טיטוס ניקר היתוש את מוחו ז' שנים אף על פי שבת
שני לא נכנה לו שני וכשפגעו את מוחו ראו שהיה כיונה לפי שהגלה את ישראל שנמשלו
ליונה שנאמר ככפי יונה נחמה בכסף תתשכ"ח

ודגלו

עלי אהבה עבדים של תינוקות של בית רבן שמתראין בהם האותיות
תתשכ"ט

ענף

אילן אגוזים במקום שהאגוזים תלוים יש עליהם ט' עלין וראשו של זה
כד עקרו של זה בתפורת בן אלעשה לפי שמזיקין טריים עליו
ושדים מתחברים יחד ט' ט' וגם אגני היער פראים ט' יחד ומי שרובה לרפאת האדם
הניזוק מן הסד יאמר הלחם ט' פעמים כמו שעשויים באשכנו שמונין ט' קוננים לים וא'
מרטאין אותם בט' עבים שקורין טויליט' או נא'ון שמתקנין ותולין בכוזר החולה
לוקחים מנו' גפרים מנו' שערי מדינה ולפי שענין המדים ט' סכנה לאותו שישן תחת
אילן אגוז וכתיב וטאטתיה במנואטו השמד וכל דבר טומא טרואה בלילה כגון כלב וחמול'
ועכבר שנוכל בעינים שתמות אינו פותח עיניו עד ט' ימים תתשכ"ט

לפי

שאות הף מכונה בשם של מלאכי חבלה כגון אף זנף סנף קנף ננף
אנף רסף לפיכך לא תמחא ה' בשום תפלה לבד מתפלת מוסף שעל



המצרים

כרחק אתה צריך לומר ומוסף ויס פלוני הזה בעשה וכו' ^{לומר}
היו מלחמים באין הטלה והמיד עולה מתוך האוזן ומיד עתידות
לכך זה הקדוש ברוך הוא משכו לביונון באן למחיות הפסח וכיוצא
בזה היו נוטעין אילן אחד בטענה שהיו יודעין על פי הכסף ולאחר שנה היו קובצים
אותו בדרך שהיו יודעין לכסוף ולכסף עד שהיה בא השם והיה יושב בראש האילן ומד
ומרקר עליו כסעיר והיה מגיד עתידות וזהו לשעירים אשר הם זוכחים על פני הדין
ולמה קורא לשדים שעירים שלשמים זכרים יש להם שער בראשם ולנקבות אין להם
שער בראשם לכך בועז הגיח ידו על ראש רות כשראה שהיה לה שער סאל מי את
בתי * תתס"ב

למה

ידע נכבד נצר וכמצוייה עבד בחיל שמיא לפי שהחליף מרי
מעלה במרחב הבית שלא יוכלו להשביע * תתס"ג

אין

ליכנס גבי עץ שנאמר גבי אליעזר ואנכי פניתי חבית ומה שהיה
יעקב בבית לבן לא היה נכנס בזהו * שומע תפלה וגומר
שומע תפלות אינו אומר אלא שומע תפלה זו תפלה של מלאך מזלו של אדם שהוא
מתפלל על האדם שומע הקדוש ברוך הוא תפלתו של אדם וזהו עדיך כל בשר יבוא
לכך אין רשאים למעלה לומר שירות עד שיאמרו ישראל שכל ענין שאדם עושה מלאך
מזלו מראה באותו ענין למעלה כמו שכינו למטה וזהו גם אני שמעתי את נאקרת
בני ישראל וגם לרבות מלאכי מזלם ולרשע מקבלים מיד תפלתו במילי דצריך לו רק
שלא יהא הדבר רע לעולם דכתיב ומי מלא ימצו למן שמחלאין בקסתו דומה לעבד
שומקם פרם מרבו ואומר תבו לו ולא אשמע עוד קילו כדאמרינן במסכת תעניות *
תתס"ד

ובל

מאמצי כה אס יש עליו מלאך מליץ שמלאך מזלו של אדם מתפלל
עליו קודם שיתפלל האדם זהו והיה גורם יקרא ואני אענה כלומר
ואני אענה למלאך מזלו ואחר כך כשמתפלל האדם על עצמו שומעין לו בעבור המזל
שהתפלל עליו וזהו עוד הם מדברים ואני אשמע * תתס"ה

נביאי

הבעל היו מתקנין להם לישראל פסל ומכשפין את ישראל ומצירין
בדמותן כמו שמתקנין בטענה והיו מייסרין את ישראל בייסורין
וכשהיו באים אל בעלי כפסיד לרפואתם היו אומרים לו עבוד עץ פלוני ותתרכא
וכשהיה משתחוה לפסל היו טוברים הצורה ומתרכא ואם תאמר למה היו ישראל נעבטין
וכן אס נגזר לאדם לזנות למה גובין ממנו שנאמר אשתך בעיר תזנה וכך אבסלוס עבס
פלגטו אביו אלא כך הענין מלגלגין חובה על ידי חייב ומי שלבו תמים אין גורין עליו
כי אפילו בהמתן של דייקים אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידם ואחר גונא
היתה בלבם * תתס"ו

כשהיו

ישראל מתגברין שקול שופר ובחזכרות היו בריקים יוצאין מן הארץ
וברקי וקולות ושברין למעלה מרי האומות ונפולין אלה אומות למטה
וזהו שנאמר קול ה' שופר ארזים וכתי' אשר כגובה ארזי גובהו וגומר ואשמיד פרו ממעל
שארשיו מתחת ואשמיד פרו ממעל זה המלאך מזלם ושארשיו מתחת או האומות כי אין

לומר

למה

אין

נביאי

כשהיו

דבר שאי יהו מלאך המונה עליו ואפילו כל עשב ועשב שנאמר עשבא כתרין לך
ועמון למן רבים כלומר כל מלאך המונה על עשבו * תתשס

היה יש לה מול ברקיע נפש מהללת את השכינה אף לאחר מיתה מול
המלאך מהלל למעלה בקול שהדיק רגל בו כדי שיזכר הקדוש
וזה לדורו ולזרעו ומולו למעלה משסת ימי בראשית כדי לתת לתקיימי מנות
כאלו משסת ימי בראשית עוסקין בתורה עד תחיית המתים * תתשסח

לכל אדם יש מול ברקיע תדע שמתקנין על הכותל צורה אחת בדמות
הגב ומכה בעין הצורה ונאכ עין הגב במקום אותו עין לפי
שענייני האדם ביד מלאך מולו וכעוד מלאך מולו אכלו איז מוזק יכול להתקרב אליו
וכשהמול המכה אומר למול הגב מיד סר מעליו והמזיק מוכן כי נכזר על מול השומר
את האדם וסולח לו מלאך אחר שלקחה הצורה מיד מסתלק והמזיק מוזקו לכך קול
אומר על כל בריה בשעת הזמן כבר הגיע זמן של פלוני לגדולה ולפול ולהכסל
אז להמלט כמו שרואה בצורות * תתשסט

הנשמה רואה מה שעושין לגוף לאחר מיתה שנאמר והעוף אכול אותם מן
הסל מעל ראשי וקודם שמת לא אכל העוף את בשרו אלא לאחר
שמת לכך קשה רימה למת לא סכואכ לו אלא הנשמה קשה לה זילות הגוף הרי מבינו
מן התורה שהנשמה סיה לאחר שמת האדם ורואה מה טענמה לגוף וכתוב אך דמכס
לנפשותיכם אדרום כי הקדוש ברוך הוא שואל דין הנשמות על עבתי ועל אבריה והכל
על פי דין תורה והכל לפי מה שהיו דן את אחרים שנאמר גם את שאי כלימתך אחר
סללת לאחורך * תתשע

דע כי אם היה לב האדם כלב שלמה המלך ולא רצה לעסוק בדאיבעי
ליה ויכול לעסוק בתורה בחייו ולא סימם כל כרכו בפשיעתו שהיה
לו לזמור לפני חכם ולא למד כשמתוכחין עמו באותו עולם לא יבין לומר אמת וסיומו
לו יוסיפה של מעלה ולא יבא ביניהם וכאשר ראוהו ושמעו מתוכחין וראוהו יודע
שהאמת עם שמעין ואינו מודה כאשר הוא מכער כך יכערוהו באותו עולם ואם אדם
גורר לדעת בזה העולם אף על פי שאין לו לב עתה יהיה לו לב במתיבתא דרקיעא
ובזה העולם יהיה לפעמים שמתוכחין בדיק עם שאינו בדיק וככנס רוח מן השמים
כלב הדיוק ומתעבתו עד שנכח אותו שאינו בדיק כרי סיהיה לו העולם הזה
מלא כמו ישראל שכולן טענו לתת כבוד לאחיתופל והבדיק עוסק לזכות לו ולזכות
אחרים והרע עוסק לכער את הדיוק לחטא ולהחטוי ויותר מכלים הרע ונשמעין לו
ילטוב איך נשמעין כי הדור לא זכו לשמוע לבדיק כאשר לא זכו לשמוע אל נביאי
ה' ושמעו אל נביאי הכעל אך כשוכיף הדור תעמידן להם מוכה את הרבים
ונשמעין לו * תתשעא

אין

ויי
כס

היה

דבר

למנו

כח

דע

אין

אין

אין

או על מלך אחד

הקדוש ברוך הוא דן את האדם אלה בש
מה שאמר ר"ל שאין דן יחיד אלא אחד יש לתרץ
שנאמר לבני מעלה וכשהקדוש ברוך הוא גזור חסד
שנאמר והוא באחד ומי ישיכנו
ת"ת ששב

הנחש

היה מהלך על שתיים וקבת דמות אדם עליו ע יע שאותן שתיים
להפך אדם לזאב או לחתול ולחמור גבלל העין לח יתהכך וכן
שנשתנה לא נשתנו העינים לכך המפלת כמין נחש אמו עמאה לידה שגבלל עיניו
דומין לטל אדם
ת"ת ששב

ארץ

סיס בה' יצר תקיף אס חוטאין באותה הארץ יותר מאותה שאין בה
כל כך יצר לפי היצר דן נפש אנשי המקום שארי ארץ שאין בה יצר
הרע כל כך נדונת כבורענות יותר מאותה סיס בה יצר תקיף וכן המכוסף אין חטאין
גדול כמי שאינו מכוסף וחטאין
ת"ת ששב

הנפש

החוטאת היא תמות ותשובה מועלת ואינה מועלת הגורה כלה
אלה נותנת מתן לרעה שלא תמחר וגם התשובה מועלת לנשמה
להביאה לעולם הבא
ת"ת ששב

עיר

וקדוש בגימטריא ססקנית זהו גזרת עלאה היא כמו שהיא כוסקת
כך גזרון למעלה לכך נקראת רוח פסקני' שמכרעת בין המלאכים
כשמתקנת מחייבין ומקבתן מוכיין
ת"ת ששב

למה

הרוחות מחבלין ערב שבת לפי שאין הרוחות בדינים סירו' רוחות
של רשעים במיתתן הם מויקין כמו כל תולדות קין שמתו נעשו
בשמותיהן מויקין וניתן להם רמות להזיק למחללי שבתות או אס היו עבדין בשבת
או אס אינו מתעדין בו לכך רוח תחלואי רוחות בשבת ולכך סמך סיר של פגעים וסיר
של יום השבת לכך אומ' בשבת יקום סורקן ובריאות גופו ולא ביום טוב וכשמות שמויקין
אין לאדם רפואה ברפואות בני אדם יותר כי אס בוראו ומחן מכתו ירפא
ת"ת ששב

כפר

לעמך ישראל אשר פדית ה' אמרו ראוייה כפרה זו שתכפר אף על
יובאי מצרים כלומר על כל המתים משיבחו ממצרים ואיך יכול
המעשה לכפר על מי שלא עשה בחייו והלא חטאת שמתו בעליה למיתה אזלא שאין
כפרה לאחר מיתה כי בחבל מות האדם נתכפרו לו עונותיו אלא כך אמר הקדוש
ברוך הוא ברא מצויה אבא בגון שהאב חטא ונותן את בנו ללמוד תורה ומעשים טובים
הואיל ועל ידי האב זכה הבן ברא מצויה אבא ואס האבות בנו לבנים לעשות דברים
לאחר מותן הרי כשיעשו הבנים כלנו יעשו האבות ומכאן תקנו סגודין בדקה שייטב
לאותן שכבר מתו ומיניו שהמתים מתפללין על הבנים שנאמר ותעל שכבת הטל
פלכל סככות שוככי קבר וכן מועיל למתים שחיים מתפללים עליהם או בדקה
שנותנין עליהם ובדקה תציל ממות טובה העולם וממות שלעתיד שארי שמו' ביקום
על לוי בברכות וכל שכן אס נותנים בדקה בשבילו כי מה לי תפלה מה לי בדקה
ודקא בעולם הזה יכול להטוב לנפש המת ואס שתק בעולם הזה ולא ביקום גם לא
ביקום לעתיד ואס ביקום לעולם הזה מטיבין למת ורבי מאיר אמר כשאמות אעלה
לא 31

עמך ח' רבי יוחנן אמר איתחנו מנהיגים ולמה לא יכלנו לעשות כן בחייהם כי
רבו פטעיהם וזמר אם לא טרבי מאיר בכח עשה וכן רבי יוחנן לאחר מותם שהשובר
נראה מפניהם לא היו יכולין לעשות בחייהם בבקשה והמתים מתנוכחין בבית דין של
מעלה והבדיקים עושים ביניהם שלום ופעמי שלא ימחול עוד שמקבל עליו להעשות
יום דבר בער לזרעו * תת"טעח

המזיקים מתגרוין אלא במי שמתגרה בהם כגון שכתבו הוא ואבותיו
קמיעות או עסקו בכספים בהסכמות או בטאלת חלוס לכך לא
יעמק אדם בהם ולא יאמר אעשה בטביל פיקוח נפש בהסכמות וקמיע כי אין זה
הבמה כי הוא מקבר ימיו וחיי זרעו ואין דוחין כפש מפני נפש ובאמר תמים תהיה ואין
לנו אלא תפלה ותחנונים על הכל *

לחיות תועלת זה הספר במרץ למצוא חן וסכל טוב ר' בני אלהים ואדם ולא היה נמצא
בגיל זה עד היום עיר הקדש תו' בכ רח אחד במוס היה אחי לרוב חסיבותיו ויוקר
ענייניו ולכות את הרבים הונחתי והוא ליד המדפיסים היקרים להדפיסו וכן
עשו וחפץ ה' בידם הבלתי על כן טאחי להגיד למעיין בו כי אם ימצא אי זה
לשון נפתל ולא בח ולבאורה יראה לו גועות ידיניהו לכף זכות ויכריע
ברבוי תועלת פניני אמריו והמדל' החסבות והדרכים והלימודי'
היקרי' מזהב ומפס רב אשר בו לסבול אותנו הלשון המורגל
בפי המסדר כי סירכיה נקט ואויל בתקון לשון ספר
זה ואין לתעב תועלת רב בעד דבר קל וכל
הקור' בו באהבתו יטגן תמיד ודודיו ירועה
בכל עת ובאורו יראה אור ויזכה
לחזות בנועם ה' ולבקר
בהבלג אב"ר
בה אמר הכעיר וערוד הגאנח אכרהס הבהן
במנהר' משה האנן ז' ליה פה
בולונ' יא סנת יפ"ח
ל"א





B.
293.

733

LIBRARY